

DANMARKS STATISTIK
STATISTIQUE DU DANEMARK

STATISTISK TABELVÆRK

FEMTE RÆKKE, LITRA A NR. 5
5me SÉRIE, Lettre A N° 5

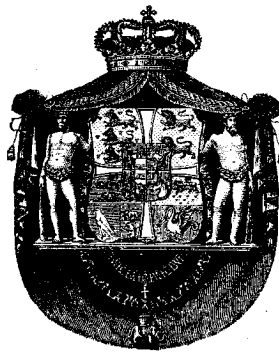
BEFOLKNINGSFORHOLDENE I DANMARK

I DET 19. AARHUNDREDE

LA POPULATION DU DANEMARK PENDANT LE 19e SIÈCLE

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

PUBLIÉ PAR LE BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ÉTAT

DANMARKS STATISTIK
BIBLIOTEKET

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1905

LS
D. 3
(001.045)

Forord.

Avant-propos.

Det betydelige befolkningsstatistiske Stof, der i Tidens Løb er publiceret ad officiel Vej i Danmark, findes spredt i henved 30 forskellige Bind af Statistisk Tabelværk (jfr. Litteraturfortegnelsen Side 182), og om der end nu og da i de forskellige Tekstbehandlinger af Folketællingsresultaterne og af Statistikken over Ægteskaber, Fødtte og Døde findes tilbagegaaende Oversigter til Belysning af Udviklingen paa dette eller hint Punkt, har man dog hidtil savnet en samlet, systematisk Fremstilling af den danske Befolkningsstatistik.

I nærværende Bind har man — saa vidt det lod sig gøre — samlet de statistiske Hoved-Data fra forskellige Tidspunkter under fælles Tabelrammer, hvilket i mange Tilfælde vil lette Opsøgningen af de Oplysninger, man har Brug for. De til Benyttelsen af Tallene nødvendige Forklaringer ville findes i Teksten, som ledsager Tabellerne, og som i øvrigt paa sædvanlig Vis gennem Sammendrag og Beregninger gør Rede for de Hovedresultater, der kunne udledes af Tallene. Foruden Sammenligninger fra Tid til Tid og mellem de forskellige Hoveddele af Landet har man overalt, hvor dertil egnet Materiale lod sig fremskaffe, medtaget summariske Oversigter til Sammenligning af Forholdene i Danmark og i andre Lande; ved Udarbejdelsen af disse internationale Oversigter er, ved Siden af de forskellige Landes officielle statistiske Publikationer, i stort Omfang benyttet Oplysninger fra Gustav Sundbärgs «Statistiska öfversiktstabeller för olika länder» («Statistisk tidskrift», udgivet af det kgl. svenske statistiske Centralbureau).

De Emner, der ere medtagne i dette Bind, ere i det væsentlige de samme, som behandles i Bureauets sædvanlige befolkningsstatistiske Publikationer. I Overensstemmelse med dette Princip for Fremstillingens Begrænsning i saglig Henseende har man f. Eks. forbigaaet Resultaterne af en Specialundersøgelse som den paa Grundlag af Folketællingsmaterialet af 1901 udarbejdede «Ægteskabsstatistik» (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 18. Bd., Hæfte 1), og det samme er Tilfældet med de specielle Data af befolkningsstatistisk Natur, der foreligge i Industritællings-Publikationerne af 1897 og i de forskellige Redegørelser angaaende den alderdomsunderstøttede og den fattigunderstøttede Befolkning i Danmark. Derimod har man, som et naturligt Supplement til Dødelighedsstatistikken, i et særligt Afsnit givet nogle Oversigter over Dødsarsagerne og Epidemierne i det 19. Aarhundrede, medens den specielle Behandling af Selvmord og Dødsfald ved ulykkelig Hændelse er udeladt som værende af underordnet Interesse i ren befolkningsstatistisk Henseende.

Med Hensyn til Fremstillingens Begrænsning i Tid er Regelen den, at man har fulgt hvert Emne saa langt tilbage, som brugelige Oplysninger findes. I Hovedsagen vil dette sige, at Fremstillingen omfatter det 19. Aarhundrede, men ligesom mange specielle Forhold kun foreligge belyste for en Del af dette Tidsrum, er man paa enkelte væsentlige Punkter gaaet længere tilbage i Tiden; saaledes ere Hovedresultaterne af Folketællingen i 1787 (delvis ogsaa af den første danske Folketælling 1769) medtagne, og summariske

Oplysninger om Ægteskaber, Født og Døde ere meddelte for en stor Del af det 18. Aarhundrede.

Medens Fremstillingen selvfølgelig i Hovedsagen er bygget paa tidligere trykt Materiale, har man dog paa enkelte Punkter dels medtaget Oplysninger, der ikke før have været offentliggjorte, dels — for at tilvejebringe fornøden Ensartethed i Behandlingen — søgt tilbage til Originalmaterialet.

Nærværende Tabelværk giver i det væsentlige kun en Oversigt over den officielle danske Befolkningssta-

tistikks Resultater. Med Hensyn til Arten af de Oplysninger, der til de forskellige Tider ere blevne indsamlede, samt Maa den, hvorpaa Oplysningerne ere tilvejebragte, henvises dels til de to af Bureauet udgivne Skrifter: «Dansk Statistiks Historie 1800—1850» ved A. Holck (1901) og «Statistisk Bureaus Historie» (1899), dels — for Folketællingernes Vedkommende — til den historiske Oversigt i Statistisk Tabelværk, 4. Række, Litra A, Nr. 8 a.

Statens Statistiske Bureau i December 1905.

Michael Koefoed.

Adolph Jensen.

Indholdsfortegnelse.

	Pag.
I. Befolkningens Størrelse og Vandringer:	
1. Folketallet og Befolkningstilvæksten	9
Tab. 1. Danmarks Folketal, beregnet for hvert Aar i Perioden 1800—1901	10
— 2. De vigtigste europæiske Staters Folketal Aar 1800 og 1900	11
— 3. Folketallet i de enkelte Landsdele	11
— 4. Befolkningstilvæksten i de enkelte Landsdele	12
— 5. Folketallet paa de forskellige større og mindre Øer og Øgrupper	13
— 6. Folketallet i Overøvrighedskredsene (By og Land)	14
2. By- og Landbefolkning:	
a. Forskydningerne fra Land til By	15
Tab. 7. Folketallet i Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne	15
— 8. Befolkningstilvæksten i Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne	16
b. Bybefolkningen	16
Tab. 9. Folketallet i de enkelte Købstæder (og Handelspladser)	17
— 10. Købstæderne (og Handelspladserne) fordelt i Størrelsesgrupper	18
— 11. Bybefolkningens Andel af den samlede Befolkning i de enkelte Landsdele	18
— 12. Byernes Befolkningstilvækst i de enkelte Landsdele	19
c. Landbefolkningen	20
Tab. 13. Landdistrikternes Befolkningstilvækst i hvert Amt	19
— 14. Befolkningstilvæksten i Sogne med og uden Jernbanestation	20
— 15. «Stationsbyer» o. l. bymæssige Bebyggelser i Landdistrikterne, fordelt i Størrelsesgrupper	22
— 16. «Stationsbyer» o. l. med over 1000 Indbyggere hver i 1901	23
3. Befolkningstætheden	23
Tab. 17. Befolkningstætheden paa Øerne og i Jylland	23
— 18. Befolkningstætheden i hvert Amts Landdistrikter	24
— 19. Befolkningsforøgelsen pr. Arealenhed i hvert Amts Landdistrikter	25
— 20. Sognene i Landdistrikterne, grupperede efter Befolkningstæthed	25
4. Den naturlige Befolkningstilvækst og Vandringerne:	
a. Almindelige Oversigter	26
Tab. 21. Befolkningstilvækstens enkelte Elementer (Fødsler, Dødsfald, Vandringer)	27
— 22. Den aarlige Befolkningstilvækst ved Fødselsoverskud og Vandring (Forholdstal)	28
— 23. Fødsels- og Vandrings-Overskud i de vigtigste europæiske Lande	28

Table des matières.

	Pag.
I. Nombres et locomotions de la population:	
1. Population, chiffre et accroissement.	
Tab. 1. Population approximative du Danemark par année de 1800 à 1901.	10
— 2. Populations des principaux pays européens env. 1800 et env. 1900.	11
— 3. Population des parties particulières du pays.	11
— 4. Accroissement de la population des parties particulières du pays.	12
— 5. Populations des îles, des îlots et des groupes d'îles.	13
— 6. Populations (urbaine et rurale) des bailliages.	14
2. Populations urbaine et rurale:	
a. Attraction des villes.	
Tab. 7. Populations de la capitale, des villes de province et des communes rurales.	15
— 8. Accroissement de la population de la capitale, des villes de province et des communes rurales.	16
b. Population urbaine.	
Tab. 9. Population de chaque ville.	17
— 10. Villes (et places) réparties d'après le chiffre de la population.	18
— 11. La part de la population urbaine dans la population des parties particulières du pays.	18
— 12. Accroissement de la population urbaine dans les parties particulières du pays.	19
c. Population rurale.	
Tab. 13. Accroissement de la population rurale de chaque bailliage.	19
— 14. Accroissement de la population des paroisses ayant ou n'ayant pas de station de chemin de fer.	20
— 15. Villes-stations et autres agglomérations urbaines à la campagne réparties d'après le nombre d'habitants.	22
— 16. Villes-stations et pareilles à plus de 1000 habitants en 1901.	23
3. Population spécifique.	
Tab. 17. Populations spécifiques des îles et du Jutland.	23
— 18. Populations spécifiques des bailliages ruraux.	24
— 19. Accroissement de la population spécifique dans les bailliages ruraux.	25
— 20. Paroisses rurales classées suivant la population spécifique.	25
4. L'accroissement propre de la population et les migrations:	
a. Aperçus généraux.	
Tab. 21. Éléments de l'accroissement de la population (naissances, décès, migrations):	27
— 22. L'accroissement annuel de la population dû à l'excédent des naissances et à la migration.	28
— 23. Excédent des naissances et des immigrations dans les principaux pays européens.	28

b. Fødsels- og Vandringsoverskud i de forskellige Dele af Landet	Pag.
Tab. 24. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. Landets Hoveddele. Absolute Tal	29
— 25. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. Landets Hoveddele. Forholdstal	29
— 26. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. By og Land. Absolute Tal	30
— 27. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. By og Land. Forholdstal	32
— 28. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. Landdistrikterne i de enkelte Amter. Absolute Tal	34
— 29. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. Landdistrikterne i de enkelte Amter. Forholdstal	35
c. Vandringerne belyst gennem Fødestedsangivelserne	36
Tab. 30. Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested. Absolute Tal	37
— 31. Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested. Forholdstal for Landets Hoveddele	38
— 32. Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested. Forholdstal for By og Land	39
— 33. Den paa Opholdsstedet fødte Befolkning 1850 og 1901	40
d. Ind- og Udvandring	41
Tab. 34. Udvandringen fra Danmark til oversøiske Lande 1869—1904	42
— 35. Indvandrede til Amerikas Forenede Stater fra Danmark 1820—1904	42
— 36. Den oversøiske Udvandring fra de vigtigste europæiske Lande 1871—1903	43
e. Den fremmedfødte Befolkning	44
Tab. 37. Danmarks Befolkning, fordelt efter Fødested (Land)	45
— 38. Den fremmedfødte Befolkningens Andel af den hele Befolkning	46

II. Befolkningens Sammensætning:

1. Mænd og Kvinder	47
Tab. 39. Antallet af Mænd og Kvinder ved hver enkelt Folketælling	47
— 40. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder. Efter Aldersklasser	48
— 41. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder. Efter Femaars-Kuld og Alderstrin	49
— 42. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder. Efter Beregning og Erfaring	51
— 43. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder. By og Land	52
2. Aldersforhold	53
Tab. 44. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Absolute Tal. Tiaarsgrupper	54
— 45. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Absolute Tal. Femaarsgrupper	55
— 46. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Absolute Tal. Tetaarsgrupper	56
— 47. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Forholdstal. Større Aldersgrupper	58
— 48. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Forholdstal. Femaarsgrupper	59
— 49. Befolkningens Aldersforhold. Efter Femaarskuld	60
— 50. Befolkningens Aldersfordeling. By og Land. Absolute Tal	61
— 51. Befolkningens Aldersfordeling. By og Land. Forholdstal	62
— 52. Befolkningens Aldersfordeling i forskellige Lande	63

b. Excédent des naissances et des locomotions dans les diverses parties du pays.	Pag.
Tab. 24. Accroissement de la population par excédents de naissance et de locomotions. Grandes divisions. Chiffres réels.	29
— 25. Accroissement de la pop. par excédents de naiss. et de locomotions. Grandes divisions. Chiffres proportionnels.	30
— 26. Accroissement de la pop. par excédents de naiss. et de locomotions. Populat. urbaine et rurale. Chiffres réels.	32
— 27. Accroissement de la pop. par excédents de naiss. et de locomotions. Populat. urbaine et rurale. Chiffres proport.	34
— 28. Accroissement de la pop. par excédents de naiss. et de locomotions. Bailliages ruraux. Chiffres réels.	35
— 29. Accroissement de la pop. par excédents de naiss. et de locomotions. Bailliages ruraux. Chiffres proportionnels.	36
c. Les locomotions rapprochées du lieu natal.	37
Tab. 30. Répartition de la population d'après le lieu de séjour et le lieu natal. Chiffres réels.	38
— 31. Répartition de la population d'après le lieu de séjour et le lieu natal: pourcentage des parties du pays.	39
— 32. Répartition de la population d'après le lieu de séjour et le lieu natal: pourcentage urbain et rural.	40
— 33. La population native de la commune de séjour même 1850 et 1901.	41
d. Immigration et émigration.	42
Tab. 34. L'émigration d'outre-mer du Danemark 1869—1904.	42
— 35. Danois immigrés aux États-Unis 1820—1904.	43
— 36. L'émigration d'outre-mer des principaux pays européens 1871—1903.	45
e. La population native de l'Étranger.	45
Tab. 37. La pop. du Danemark répartie d'après le pays natal.	46
— 38. Natifs de l'Étranger p. 100 de la population totale.	46

II. Composition de la population:

1. Répartition d'après le sexe.	47
Tab. 39. Nombres d'hommes et de femmes par recensement.	47
— 40. Proportion d'hommes et de femmes dans les classes d'âge.	48
— 41. Proportion d'hommes et de femmes. Égard eu au quinquennium de leur naissance et à l'âge actuel.	49
— 42. Proportion d'hommes et de femmes. Calcul et constatation.	51
— 43. Proportion d'hommes et de femmes. Villes et campagne.	52
2. Répartition d'après l'âge.	53
Tab. 44. Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres réels. Classes à 10 ans.	54
— 45. Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres réels. Classes à 5 ans.	55
— 46. Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres réels. Classes à 1 an.	56
— 47. Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres proportionnels. Gros groupement.	58
— 48. Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres proportionnels. Classes à 5 ans.	59
— 49. Les classes d'âge par rapport rétrospectif au quinquennium d'origine.	60
— 50. Répartition d'après l'âge. Villes et campagne. Chiffres réels.	61
— 51. Répartition d'après l'âge. Villes et campagne. Chiffres proportionnels.	62
— 52. Répartition d'après l'âge des populations des divers pays.	63

	Pag.		Pag.
3. Gift og ugift Stand	64	3. Répartition d'après l'état civil.	
<i>Tab. 53. Befolkningen over 20 Aar, fordelt efter ægteskabelig Stilling</i>	65	<i>Tab. 53. Population à 20 ans passés répartie d'après l'état civil.</i>	
— 54. <i>Befolkningens Fordeling efter Alder og ægteskabelig Stilling. Absolute Tal</i>	66	— 54. <i>Répartition d'après l'âge et l'état civil. Chiffres réels.</i>	
— 55. <i>Befolkningens Fordeling efter Alder og ægteskabelig Stilling. Forholdstal</i>	67	— 55. <i>Répartition d'après l'âge et l'état civil. Chiffres proportionnels.</i>	
— 56. <i>Talforholdet mellem Mænd og Kvinder blandt ugifte, gifte og forhen gifte</i>	68	— 56. <i>Femmes pour 100 hommes, distinction faite du célibat, du mariage et du mariage dissout.</i>	
— 57. <i>Talforholdet mellem Mænd og Kvinder blandt ugifte, gifte og forhen gifte. Efter Aldersklasser</i>	69	— 57. <i>Femmes pour 100 hommes, distinction faite du célibat, du mariage et du mariage dissout; par classe d'âge.</i>	
— 58. <i>Befolkningen over 20 Aar, fordelt efter ægteskabelig Stilling. By og Land</i>	70	— 58. <i>Population à 20 ans passés répartie d'après l'état civil. Villes et campagne.</i>	
— 59. <i>Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling i forskellige Lande</i>	71	— 59. <i>Répartition d'après l'état civil des populations de divers pays.</i>	
4. Trossamfund	71	4. Répartition d'après la confession.	
<i>Tab. 60. De uden for Folkekirken staaende Personer, fordelte efter Trossamfund</i>	72	<i>Tab. 60. Répartition des personnes qui se trouvent hors de l'église nationale d'après la confession.</i>	
— 61. <i>Anerkendte Trossamfund. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder</i>	73	— 61. <i>Confessions autorisées: proportion d'hommes et de femmes.</i>	
— 62. <i>Anerkendte Trossamfund. Medlemmernes Aldersfordeling</i>	74	— 62. <i>Confessions autorisées: répartition d'après l'âge.</i>	
5. Abnorme	74	5. Anormaux.	
a. Blinde	74	a. Aveugles.	
<i>Tab. 63. Antallet af Blinde ved de forskellige Folketællinger</i>	75	<i>Tab. 63. Nombre des aveugles selon les recensements.</i>	
— 64. <i>Blinde, efter Alder og ægteskabelig Stilling</i>	75	— 64. <i>Aveugles par âge et par état civil.</i>	
b. Døvstumme	75	b. Sourds-muets.	
<i>Tab. 65. Antal af Døvstumme ved de forskellige Folketællinger</i>	75	<i>Tab. 65. Nombre des sourds-muets selon les recensements.</i>	
— 66. <i>Døvstumme, efter Alder og ægteskabelig Stilling</i>	76	— 66. <i>Sourds-muets par âge et par état civil.</i>	
c. Aandssvage	76	c. Idiots.	
<i>Tab. 67. Antallet af Aandssvage ved de forskellige Folketællinger.</i>	76	<i>Tab. 67. Nombre des idiots selon les recensements.</i>	
— 68. <i>Aandssvage, efter Aldersgrupper</i>	77	— 68. <i>Idiots par âge.</i>	
d. Sindssyge	77	d. Aliénés.	
<i>Tab. 69. Antallet af Sindssyge ved de forskellige Folketællinger</i>	77	<i>Tab. 69. Nombre des aliénés selon les recensements.</i>	
— 70. <i>Sindssyge, efter Aldersgrupper</i>	77	— 70. <i>Aliénés par âge.</i>	
 III. Befolkningens Bevægelse gennem Ægteskaber, Fødsler og Dødsfald:		 III. Mouvement de la population: mariages, naissances et décès:	
1. Almindelige Oversigter	79	1. Aperçus généraux.	
<i>Tab. 71. Ægteskaber, Fødte og Døde i det 19. Aarhundrede. Tiaars-Perioder</i>	79	<i>Tab. 71. Mariages, naissances et décès dans le 19e siècle. Périodes à 10 ans.</i>	
— 72. <i>Ægteskaber, Fødte og Døde i det 19. Aarhundrede. Eetaarige Perioder</i>	80	— 72. <i>Mariages, naissances et décès dans le 19e siècle. Périodes à 1 an.</i>	
— 73. <i>Ægteskaber, Fødte og Døde i det 19. Aarhundrede. Øerne og Jylland. By og Land</i>	85	— 73. <i>Mariages, naissances et décès dans le 19e siècle. Iles et Jutland. Villes et campagne.</i>	
— 74. <i>Ægteskaber, Fødte og Døde 1850—1900. Overovrighedskredse (By og Land)</i>	86	— 74. <i>Mariages, naissances et décès 1850—1900. Bailliages (villes et campagne).</i>	
— 75. <i>Ægteskaber, Fødte og Døde før Aar 1800. Hele Landet.</i>	88	— 75. <i>Mariages, naissances et décès avant l'an 1800. Tout le pays.</i>	
— 76. <i>Ægteskaber, Fødte og Døde før Aar 1800. De enkelte Stifter</i>	89	— 76. <i>Mariages, naissances et décès avant l'an 1800. Les diocèses.</i>	
— 77. <i>Ægteskaber, Fødte og Døde i forskellige europæiske Lande</i>	91	— 77. <i>Mariages, naissances et décès en divers pays européens.</i>	
2. Ægteskaber:		2. Mariages:	
a. Antallet af indgaaede og opløste Ægteskaber	92	a. Mariages contractés et mariages dissouts.	
<i>Tab. 78. Indgaaede og ved Døden opløste Ægteskaber. Hele Landet</i>	92	<i>Tab. 78. Mariages contractés et mariages dissouts par la mort. Tout le pays.</i>	

b. Giftermaalshyppigheden i Byerne og paa Landet	93
Tab. 79. <i>Indgaaede Ægteskaber. By og Land</i>	93
c. Ægteskabsalder. Giftermaalshyppigheden i de forskellige Aldere	95
Tab. 80. <i>Brudgommens og Brudens Alder ved Ægteskabets Indgaaelse. Absolute Tal</i>	94
— 81. <i>Brudgommens og Brudens Alder ved Ægteskabets Indgaaelse. Forholdstal</i>	96
— 82. <i>Brudgommens og Brudens gennemsnitlige Alder ved Ægteskabets Indgaaelse</i>	97
— 83. <i>Giftermaalshyppigheden efter Aldersklasser</i>	97
d. Brudgoms og Bruds gensidige Aldersforhold	98
Tab. 84. <i>Brudgommens og Brudens gensidige Aldersforhold ved Ægteskabets Indgaaelse. Større Aldersgrupper</i>	99
— 85. <i>Brudgommens og Brudens gensidige Alder ved Ægteskabets Indgaaelse. Femaarsgrupper</i>	100
— 86. <i>Bruds og Brudgoms gennemsnitlige Ægteskabsalder, set i Forhold til Ægtefællens Aldersgruppe</i>	101
e. Gentagne Ægteskaber	102
Tab. 87. <i>Brudgoms og Bruds ægteskabelige Stilling for Ægteskabets Indgaaelse</i>	103
— 88. <i>Den indbyrdes Kombination af Brudgoms og Bruds ægteskabelige Stilling for Ægteskabets Indgaaelse</i>	104
f. Ægteskaberne fordelt efter Maaneder	104
Tab. 89. <i>Indgaaede Ægteskaber, fordelt efter Maaneder</i>	105
3. Fødte:	
a. Fødselshyppigheden i Byerne og paa Landet	108
Tab. 90. <i>Antallet af Fødte i det 19. Aarhundrede. Levende-fødte og Dødfødte. Ægtefødte og Uægtefødte. By og Land</i>	106
— 91. <i>Fødselshyppigheden i Byerne og paa Landet</i>	108
b. Fødsler i og uden for Ægteskab	109
Tab. 92. <i>Uægtefødte i Procent af samtlige Fødte. By og Land</i>	109
— 93. <i>Uægtefødte. Efter Overovrighedskredse (By og Land)</i>	110
c. De fødende Mødres Alder. Fødselshyppigheden efter Aldersklasser	113
Tab. 94. <i>De fødende Mødres Alder. Absolute Tal</i>	113
— 95. <i>De fødende Mødres Alder. Forholdstal</i>	114
— 96. <i>Fødselshyppigheden efter Aldersklasser</i>	115
— 97. <i>Fødselshyppigheden inden for Ægteskab i forskellige Lande</i>	116
d. De fødte Børns Køn	116
Tab. 98. <i>De fødte Børns Fordeling efter Køn</i>	116
e. Dødfødte	116
Tab. 99. <i>Dødfødte i Promille af samtlige Fødte</i>	117
— 100. <i>Dødfødte i Promille af Ægtefødte og Uægtefødte</i>	117
f. Flerfødsler	118
Tab. 101. <i>Enkeltfødsler og Flerfødsler</i>	118
g. Fødslernes Fordeling efter Maaneder	119
Tab. 102. <i>Fødslerne fordelt efter Maaneder</i>	119
4. Døde:	
a. Dødeligheden i Byerne og paa Landet	120
Tab. 103. <i>Dødeligheden i Byerne og paa Landet</i>	120
b. Døde efter Køn og Alder	121
Tab. 104. <i>Døde 1802—1900, fordelt efter Køn og Alder. Ti-aarige Aldersgrupper. By og Land. (Absolute Tal)</i>	122
— 105. <i>Døde 1835—1900, fordelt efter Køn og Alder. Fem-aarige Aldersgrupper. Hele Landet. (Absolute Tal)</i>	124

Pag.	
b. Fréquence des mariages; villes et campagne.	93
Tab. 79. <i>Mariages contractés. Villes et campagne.</i>	93
c. Age des époux. Fréquence de mariage dans les classes d'âge.	95
Tab. 80. <i>Age des époux au moment du mariage. Chiffres réels.</i>	94
— 81. <i>Age des époux au moment du mariage. Chiffres proportionnels.</i>	96
— 82. <i>Age moyen des époux au moment du mariage.</i>	97
— 83. <i>Fréquence des mariages (noces) dans les classes d'âge.</i>	97
d. Age relatif des époux.	98
Tab. 84. <i>Age relatif des deux époux au moment du mariage. Gros groupement.</i>	99
— 85. <i>Age relatif des deux époux au moment du mariage. Groupes à 5 ans.</i>	100
— 86. <i>Classe d'âge de l'un des deux époux rapprochée de l'âge moyen de l'autre, au moment du mariage.</i>	101
e. Mariages par quantités nocés.	102
Tab. 87. <i>État civil des deux époux avant le mariage.</i>	103
— 88. <i>État civil de l'époux avant le mariage rapproché de celui de l'épouse.</i>	104
f. Mariages par mois.	104
Tab. 89. <i>Mariages par mois.</i>	105
3. Naissances:	
a. Natalité, villes et campagne.	108
Tab. 90. <i>Naissances du 19e siècle. Nés-vivants et mort-nés. Naissances légitimes et illégitimes. Villes et campagne.</i>	106
— 91. <i>Fréquence des naissances dans les villes et à la campagne.</i>	108
b. Naissances légitimes et illégitimes.	109
Tab. 92. <i>Naissances illégitimes p. 100 naissances. Villes et campagne.</i>	109
— 93. <i>Naissances illégitimes dans les bailliages (villes et campagne).</i>	110
c. Age des accouchées. Fréquence de l'accouchement par classe d'âge.	113
Tab. 94. <i>Age des mères. Chiffres réels.</i>	113
— 95. <i>Age des mères. Chiffres proportionnels.</i>	114
— 96. <i>Fréquence des naissances par classe d'âge de la mère.</i>	115
— 97. <i>Fréquence des naissances légitimes de divers pays.</i>	116
d. Sexe des nouveau-nés.	116
Tab. 98. <i>Répartition des naissances d'après le sexe de l'enfant.</i>	116
e. Mort-nés.	116
Tab. 99. <i>Mort-nés p. 1000 naissances.</i>	117
— 100. <i>Mort-nés p. 1000 naissances légitimes et illégitimes.</i>	117
f. Naissances multiples.	118
Tab. 101. <i>Accouchements multiples.</i>	118
g. Naissances par mois.	119
Tab. 102. <i>Naissances par mois.</i>	119
4. Décès:	
a. Mortalité, villes et campagne.	120
Tab. 103. <i>Mortalité dans les villes et à la campagne.</i>	120
b. Décédés par sexe et par âge.	121
Tab. 104. <i>Décès 1802—1900 répartis d'après l'âge et le sexe. Classes d'âge à 10 ans. Villes et campagne. (Chiffres réels).</i>	122
— 105. <i>Décès 1835—1900 répartis d'après l'âge et le sexe. Classes d'âge à 5 ans. Tout le pays. (Chiffres réels).</i>	124

Tab. 106. Dødeligheden efter Aldersgrupper. Hele Landet. (Forholdstal)	Pag.
— 107. Middelleveiden beregnet paa Grundlag af Dødeligheds- erfaringerne 1840—49, 1860—69 og 1895—1900.	125
— 108. Dødeligheden efter Aldersgrupper. By og Land. (Forholdstal)	126
c. Børnedødelighed	128
Tab. 109. Børn, døde under 5 Aars Alderen, fordelte i eetårige Aldersgrupper. By og Land. (Absolute Tal)	130
— 110. Dødeligheden blandt Børn under 5 Aar, efter eet- årige Aldersgrupper. Hele Landet. (Forholdstal)	131
— 111. Antallet af Børn, døde i hvert af Aarene 1860—1903	132
— 112. Dødeligheden blandt Børn under 5 Aar, efter eet- årige Aldersgrupper. By og Land. (Forholdstal)	133
— 113. Børn, døde under 1 Aars Alderen, fordelte i Alders- grupper. Hele Landet. (Absolute Tal)	134
— 114. Dødeligheden blandt Børn under 1 Aar, efter Alders- grupper. Hele Landet. (Forholdstal)	134
— 115. Ægtefødte og vægtesfødte Børns Dødelighed	135
d. Døde efter ægteskabelig Stilling	136
Tab. 116. Døde, fordelte efter ægteskabelig Stilling, 1840—1900. (Absolute Tal)	137
— 117. Dødeligheden efter Alder og ægteskabelig Stilling 1896—1900. Hele Landet. (Forholdstal)	137
e. Dødsfald efter Maaneder	138
Tab. 118. Dødsfald efter Maaneder 1840—1900	139
— 119. Dødsfald efter Alder og Maaneder, 1840—49 og 1890—1900. Større Aldersgrupper	140
— 120. Dødsfald efter Alder og Maaneder 1880—1900. (Absolute Tal)	142
— 121. Børnedødelighed efter Maaneder og Aldersklasser 1880 —1900. (Forholdstal)	144
— 122. Dødelighed efter Maaneder og Aldersklasser 1880— 1900. (Forholdstal)	144
f. Dødsårsager. Epidemier	145
Tab. 123. Dødsfald af de vigtigste epidemiske Sygdomme, In- fektionssygdomme samt Kræft i Bybefolkningen (Kø- benhavn og Provinsbyerne) 1860—1903	146
— 124. Dødsårsagerne i Bybefolkningen (København og Provinsbyerne) 1876—1903. Summariske Tal for mindre Perioder	148
— 125. Dødsårsagerne i Bybefolkningen (København og Pro- vinsbyerne) 1876—89 og 1890—1903. Efter Alders- klasser	150

IV. Befolkningens Erhvervsforhold:

1. Almindelige Bemærkninger	158
2. Erhvervsgrupperingen	158
Tab. 126. Befolkningens Fordeling efter Erhvervs-Hovedgrupper ved hver Folketælling 1787—1901. By og Land	160
— 127. Befolkningens Fordeling efter Erhvervs-Hovedgrupper i nogle fremmede Lande	163
— 128. De væsentligste Erhvervs-Undergrupper inden for Industri og Handel 1840—1901. Hele Landet	164
3. Forsørgere, Forsørgede og Tyende	169
Tab. 129. Forsørgere, Forsørgede og Tyende i de forskellige Erhvervs-Hovedgrupper ved hver Folketælling 1840 —1901. Hele Landet	170
— 130. Tyende i Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrik- terne 1787—1901	172
4. Stilling i Erhvervet	173
Tab. 131. Hovedpersoner og Medhjælpere i Erhvervsgrupperne Haandværk og Industri samt Handel og Omsætning 1855—1901	174

Tab. 106. Mortalité des classes d'âge. Tout le pays. (Chiffres proportionnels).	125
— 107. Vie moyenne basée sur la mortalité 1840—49, 1860 —69 et 1895—1900.	126
— 108. Mortalité des classes d'âge. Villes et campagne. (Chiffres proportionnels).	128
c. Mortalité des enfants.	130
Tab. 109. Décès avant l'âge de 5 ans par année d'âge. Villes et campagne. (Chiffres réels).	131
— 110. Mortalité avant l'âge de 5 ans par année d'âge. Tout le pays. (Chiffres proportionnels).	132
— 111. Enfants décédés 1860—1903 par année.	133
— 112. Mortalité avant l'âge de 5 ans par année d'âge. Villes et campagne. (Chiffres proportionnels).	134
— 113. Décès avant l'âge d'un an (à subdivisions). Tout le pays. (Chiffres réels).	134
— 114. Mortalité avant l'âge d'un an (à subdivision). Tout le pays. (Chiffres proportionnels).	135
— 115. Mortalité des enfants légitimes et celle des enfants illégitimes.	136
d. Décédés par état civil.	137
Tab. 116. Décès répartis d'après l'état civil 1840—1900. (Chif- fres réels).	137
— 117. Mortalité suivant l'âge et l'état civil 1896—1900. Tout le pays. (Chiffres proportionnels).	137
e. Décès par mois.	138
Tab. 118. Décès par mois 1840—1900.	139
— 119. Décès suivant l'âge et par mois, 1840—49 et 1890— 1900. Gros groupement.	140
— 120. Décès suivant l'âge et par mois 1880—1900. (Chif- fres réels).	142
— 121. Mortalité en bas âge suivant l'âge et par mois 1880 —1900. (Chiffres proportionnels).	144
— 122. Mortalité suivant la classe d'âge par mois 1880—1900. (Chiffres proportionnels).	144
f. Causes des décès. Épidémies.	145
Tab. 123. Décès causés par les principales maladies épidémiques ou infectieuses ainsi que par le cancer dans la popu- lation urbaine 1860—1903.	146
— 124. Causes des décès dans la population urbaine 1876— 1903. Chiffres généraux par période.	148
— 125. Causes des décès dans la population urbaine 1876— 79 et 1890—1903. Classement d'après l'âge.	150

IV. Professions de la population:

1. Remarques généraux.	158
2. Groupement professionnel.	158
Tab. 126. Répartition de la population d'après les groupes géné- raux de profession aux recensements de 1787 à 1901. Ville et campagne.	160
— 127. Répartition des populations d'après les groupes géné- raux de profession dans quelques pays étrangers.	163
— 128. Les principaux sous-groupes de profession dans l'indu- strie et le commerce 1840—1901. Tout le pays.	164
3. Soutiens, nourris et domestiques.	169
Tab. 129. Soutiens, nourris et domestiques dans les groupes généraux de profession selon les recensements de 1840 à 1901. Tout le pays.	170
— 130. Domestiques dans la capitale, les villes de province et les communes rurales 1787—1901.	172
4. Situation dans l'entreprise.	173
Tab. 131. Chefs et assistants dans les métiers, l'industrie et le commerce 1855—1901.	174

	Pag.	
5. Befolkningens Fordeling efter Alder og ægteskabelig Stilling inden for de forskellige Erhvervsgrupper.....	175	5. Population par âge et par état civil dans les groupes de profession.
<i>Tab. 132. Befolkningens Fordeling efter Erhverv, Alder og ægteskabelig Stilling i Aaret 1787. Hele Landet....</i>	176	<i>Tab. 132. Population par profession, par âge et par état civil au recensement de 1787. Tout le pays.</i>
<i>— 133. Befolkningens Fordeling efter Erhverv, Alder og ægteskabelig Stilling i Aaret 1901. Hele Landet....</i>	178	<i>— 133. Population par profession, par âge et par état civil au recensement de 1901. Tout le pays.</i>
6. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder i Erhvervs-Befolkningen.....	180	6. Proportion d'hommes et de femmes dans les professions.

Fortegnelse over officielle statistiske Publikationer, vedrørende Befolkningsforholdene i Danmark 1801—1901. Pag. 182.

Bilag (Gengivelser i Faksimile vedrørende Folketællingen 1787):

1. Tabel over Folkemængden i den Kongelige Residencestad Kiøbenhavn.
2. Tabel over Folkemængden i de øvrige Kiøbstæder i Danmark.
3. Tabel over Folkemængden paa Landet i Danmark.

I.

Befolkningens Størrelse og Vandringer.

Nombres et locomotions de la population.

1. Folketallet og Befolkingstilvæksten.

Population, chiffre et accroissement.

Den første almindelige Folketælling i Danmark afholdtes den 15. August 1769 og gav som Resultat et Folketal (i det egentlige Danmark) af 785590. Ved den anden almindelige Tælling, den 1. Juli 1787, opgjordes Folkemængden til 840045.

Resultaterne af begge disse to første Folketællinger maa dog antages at være noget usikre. Folkemængden var rimeligvis i Virkeligheden en Del større, end Tallene angive¹⁾.

Med større Sikkerhed kan Danmarks Folketal angives fra Begyndelsen af det 19. Aarhundrede. Der afholdtes almindelige Tællinger 1801, 1834, 1840, 1845, 1850, 1855, 1860, 1870, 1880, 1890 og 1901, hvert af de nævnte Aar den 1. Februar undtagen i 1834, da Tællingen fandt Sted den 18. Februar. Hovedresultaterne af disse 11 Tællinger vare følgende:

1801.....	925680
1834.....	1,223797
1840.....	1,283027
1845.....	1,350327
1850.....	1,407747 ²⁾
1855.....	1,499850
1860.....	1,600551
1870.....	1,784741
1880.....	1,969039
1890.....	2,172380
1901.....	2,449540

¹⁾ Tællingen i 1769 medtog ikke de hvervede Militærpersoner. Naar Bergsøe («Den danske Stats Statistik» 1. Bind, Side 446) af denne Grund forhejer Folketallet med ca. 30000, er dette Tillæg sikkert alt for stort. Ved Tællingen i 1787 opgjordes Antallet af Militærpersoner med deres Familiemedlemmer til 30128, og det har næppe været større i 1769. Lades Kvinder og Børn ude af Betragtning, kan Antallet af virkelige Militærpersoner i 1787 næppe have været større end ca. 13000, og med et lignende Antal maa der sandsynligvis regnes for 1769.

²⁾ Paa Grund af Krigsforholdene blev denne Tælling mindre nøjagtig. Tallet bør sandsynligvis forøges med ca. 8000.

Med de her anførte Tællingsresultater som Støttepunkter og med Benyttelse af de foreliggende Oplysninger om Antallet af Fødte og Døde har man beregnet Danmarks Folketal ved Midten af hvert Aar fra 1800 til 1901, jfr. omstaaende Tabel 1 (Side 10). Disse beregnede Tal kunne selvfølgelig ikke være absolut nøjagtige, og man har derfor afrundet dem til hele Tusinder.

Det Territorium, hvortil de anførte Folketal referere sig, er det, der ved hvert enkelt Tidspunkt hørte til det egentlige Danmark (uden Færøerne, Island og Kolonierne). Dette Territorium undergik imidlertid en mindre Ændring ved den ifølge Fredstraktaten af 30. Oktober 1864 stedfundne Grænseregulering, idet der paa den ene Side afstodes Distrikter af Ribe Amt med en samlet Befolkning i 1860 af 13053 Mennesker, paa den anden Side indlemmedes i Kongeriget Distrikter af Hertugdømmet Slesvig med en Befolkning i 1860 af 20864 Mennesker.

I de følgende Oversigter over Befolkningens Tilvækst i det 19. Aarhundrede har man taget den nævnte Territorialforandring i Betragtning, saaledes at samtlige Folketal — saa vel for Kongeriget som Helhed som for de enkelte Dele (Svendborg, Vejle og Ribe Amter), der berørtes af Grænsereguleringen — ere korrigerede efter den ved Fredstraktaten af 1864 fastslaaede Grænselinie. En saadan Korrigering er tidligere foretaget for Tællingerne 1801, 1840 og 1860; nu ere tillige Tallene for 1834, 1845 og 1855 opgjorte for det nuværende Territorium, medens man, paa Grund af den Unøjagtighed, der, som før nævnt, klæber ved Folketællingen 1850, ikke har inddraget denne Tælling under Underøgelsen.

For hele Landet ere de korrigerede Folketal anførte i omstaaende Oversigt, hvis anden Kolonne angiver den gennemsnitlige aarlige Befolkingstilvækst i de mellem de enkelte Tællinger liggende Tidsafsnit (Tællingen

Tabel 1. Danmarks Folketal, beregnet for hvert Aar i Perioden 1800—1901*).
Population approximative du Danemark par année de 1800 à 1901.

Aar année	Folketal den 1. Juli pop. du 1. juillet	Aar année	Folketal den 1. Juli pop. du 1. juillet	Aar année	Folketal den 1. Juli pop. du 1. juillet	Aar année	Folketal den 1. Juli pop. du 1. juillet	Aar année	Folketal den 1. Juli pop. du 1. juillet
1800	925000								
1801	928000			1841	1,302000	1861	1,631000	1881	1,995000
1802	933000	1821	1,108000	1842	1,315000	1862	1,651000	1882	2,013000
1803	943000	1822	1,120000	1843	1,327000	1863	1,672000	1883	2,029000
1804	952000	1823	1,136000	1844	1,343000	1864	1,688000	1884	2,051000
1805	961000	1824	1,152000	1845	1,358000	1865	1,708000*)	1885	2,076000
		1825	1,166000						
1806	970000	1826	1,180000	1846	1,371000	1866	1,723000	1886	2,102000
1807	978000	1827	1,192000	1847	1,383000	1867	1,741000	1887	2,124000
1808	985000	1828	1,201000	1848	1,396000	1868	1,759000	1888	2,143000
1809	990000	1829	1,206000	1849	1,409000	1869	1,777000	1889	2,161000
1810	996000	1830	1,209000	1850	1,424000	1870	1,793000	1890	2,179000
1811	1,003000	1831	1,211000	1851	1,441000	1871	1,807000	1891	2,195000
1812	1,008000	1832	1,212000	1852	1,459000	1872	1,821000	1892	2,210000
1813	1,012000	1833	1,219000	1853	1,474000	1873	1,838000	1893	2,226000
1814	1,018000	1834	1,230000	1854	1,490000	1874	1,856000	1894	2,248000
1815	1,028000	1835	1,240000	1855	1,510000	1875	1,874000	1895	2,276000
1816	1,041000	1836	1,249000	1856	1,531000	1876	1,894000	1896	2,306000
1817	1,055000	1837	1,258000	1857	1,552000	1877	1,917000	1897	2,338000
1818	1,069000	1838	1,268000	1858	1,570000	1878	1,940000	1898	2,371000
1819	1,083000	1839	1,279000	1859	1,590000	1879	1,960000	1899	2,403000
1820	1,097000	1840	1,289000	1860	1,611000	1880	1,976000	1900	2,432000
								1901	2,463000

*) Fra 1865 beregnet efter Danmarks nuværende Areal.

1850 er af foran nævnte Grund udeladt saavel her som i de følgende Oversigter).

Aar	Folketal	Gennemsnitlig aarlig Befolkningstilvækst pCt.
1801.....	929001	
1834.....	1,231049 ¹⁾	0,86
1840.....	1,289075	0,77
1845.....	1,356890 ¹⁾	1,03
1855.....	1,507238 ¹⁾	1,06
1860.....	1,608362	1,31
1870.....	1,784741	1,05
1880.....	1,969039	0,99
1890.....	2,172380	0,99
1901.....	2,449540	1,10

Den laveste Befolkningstilvækst finder man i Perioden 1834—40, da Folketallet kun voksede med godt $\frac{3}{4}$ Procent i aarligt Gennemsnit; den stærkeste Tilvækst viser Perioden 1855—60, omtrent $1\frac{1}{3}$ Procent aarlig. Det vil senere blive nærmere paavist, hvorledes Befolkningsforøgelsens vekslende Styrke fremkommer som samlet Resultat af de to Momenter: Fødselsover-

¹⁾ Uoverensstemmelsen mellem de her anførte Folketal og dem, der findes i Falbe Hansen og Scharling: «Danmarks Statistik», 1. Bind (S. 416—17) beror paa, at de sidstnævnte ere beregnede, medens de her anførte ere udfundne ved en Undersøgelse af Originalmaterialet.

skudet og Ind- og Udvandringen. Her skal det kun bemærkes, at i det hele og store har baade Fødsels-overskudet og Befolkningstabet ved Vandring været stigende Aarhundredet igennem, men det førstnævnte Moment stærkere end det sidste, saa at Befolkningstilvæksten har været stærkere i Aarhundredets sidste Halvdel end i den første; fra 1801—1855 var den gennemsnitlige aarlige Tilvækst 0,90 pCt., fra 1855—1901 var den 1,06 pCt., for hele Aarhundredet 0,97 pCt.

Absolut set er Danmarks Folketal i Løbet af det 19. Aarhundrede vokset fra godt og vel 900000 til henimod halvtredje Million. Omkring 1850 var Folkemængden en halv Gang større end ved Aarhundredets Begyndelse, midt i Halvfjerdserne var den dobbelt saa stor, og ved Aarhundredets Udgang mere end halvtredje Gang saa stor; for hver 100 Mennesker, der fandtes i 1801, var der hundrede Aar senere 264.

Danmarks Befolkningstilvækst i det 19. Aarhundrede har i Sammenligning med andre Landes været meget betydelig, hvilket klart fremgaar af omstaaende Tabel 2 (Side 11), der for de vigtigste europæiske Lande angiver Folketallet ved Aarhundredets Begyndelse og Slutning samt Tilvæksten, udregnet i Procent af Folketallet ved Periodens Begyndelse. Der er taget Hensyn til de i Tidens Løb foregaaede Territorialforandringer, saaledes

Tabel 2. De vigtigste europæiske Staters Folketal omtrent Aar 1800 og 1900.

Populations des principaux pays européens env. 1800 et env. 1900.

	Folketal <i>population</i>		Tilvækst <i>accroissement</i> 1800— 1900
	omtr. Aar 1800 <i>env. 1800</i>	omtr. Aar 1900 <i>env. 1900</i>	
Rusland <i>Russie</i>	38,000000	109,700000	pCt. 189
Danmark <i>Danemark</i>	929000	2,450000	164
Storbritannien og Irland <i>Gr. Bretagne et. Irl.</i>	16,503000	42,047000	155
Norge <i>Norvège</i>	883000	2,240000	154
Finland <i>Finlande</i>	1,040000	2,625000	152
Nederlandene <i>Pays-Bas</i>	2,150000	5,179000	141
Tyskland <i>Allemagne</i>	24,500000	56,367000	130
Belgien <i>Belgique</i>	3,000000	6,694000	123
Sverrig <i>Suède</i>	2,347000	5,136000	119
Østerrig-Ungarn <i>Autriche-Hongrie</i>	24,300000	47,143000	94
Schweiz <i>Suisse</i>	1,750000	3,315000	89
Italien <i>Italie</i>	18,124000	32,475000	79
Portugal <i>Portugal</i>	3,100000	5,429000	75
Spanien <i>Espagne</i>	11,500000	18,618000	62
Frankrig <i>France</i>	26,900000	38,962000	45

at de anførte Folketal gælde for Landenes nuværende Territorium. Landene ere ordnede efter Tilvækstprocentens Størrelse.

Rusland staar øverst med en Tilvækst af 189 pCt.; Folkemængden i den europæiske Del af det russiske

Rige er altsaa i de hundrede Aar næsten vokset til det tredobbelte¹⁾. Som Nummer 2 i Rækken følger Danmark med en Tilvækst af 164 pCt., medens samtlige øvrige Lande have haft en mindre relativ Befolkningsforøgelse. Nær ved Danmark staar Storbritannien og Irland samt Norge og Finland, medens Befolkningstilvæksten i Sverrig — væsentligst paa Grund af den store Udvandring — har været adskilligt lavere. Mindst har Befolkningsforøgelsen været i de romanske Lande og blandt disse atter mindst i Frankrig, hvis Befolkningstilvækst i det 19. Aarhundrede kun udgør 45 pCt. eller imellem en Tredjedel og en Fjerdedel af Danmarks.

Hele Europas Folketal angives ved Aar 1800 til omtrent 187 Millioner, ved Aar 1900 til omtrent 400 Millioner. Danmarks Andel i den europæiske Befolkning er altsaa i de hundrede Aar vokset fra 5,2 til 6,4 pCt. p. m.

Idet man derefter gaar over til at betragte Folkemængden i de enkelte Dele af Landet, skal man først omtale de naturlige, geografiske Delinger, Øerne og Jylland, og de Underafdelinger inden for disse, der findes anførte i nedenstaaende Tabel 3.

¹⁾ Ved Angivelsen af Folkemængden i Rusland Aar 1800 klæber der dog en ikke ringe Usikkerhed, — en Bemærkning, som i øvrigt ogsaa gælder flere af de andre Lande.

Tabel 3. Folketallet i de enkelte Landsdele.

Population des parties particulières du pays.

	Sjælland <i>Séeland</i>	Bornholm	Lolland-Falster	Fyn <i>Fionie</i>	Øerne <i>Iles</i>	Sydøstl. Jylland*) <i>Jutl. S. N.</i>	Nordl. Jylland*) <i>Jutl. N.</i>	Sydvestl. Jylland*) <i>Jutl. S. O.</i>	Jylland <i>Jutland</i>	Hele Landet <i>tout le pays</i>
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.
a. Folketal, absolut <i>population, chiffres réels</i>										
1801	342529	19507	52896	128945	543877	147682	120986	116456	385124	929001
1834	439962	24645	66186	176229	707022	206520	164622	152885	524027	1,231049
1840	463477	25199	71402	183857	743935	217656	170459	157025	545140	1,289075
1845	488890	26546	75249	192945	783630	230314	177618	165328	573260	1,356890
1855	543757	28949	84096	207931	864733	261176	198526	182803	642505	1,507238
1860	574811	29304	86797	217244	908156	286599	215790	197817	700206	1,608362
1870	637711	31894	90706	236311	996622	323989	239740	224390	788119	1,784741
1880	721703	35364	97007	246454	1,100528	353720	260759	254032	868511	1,969039
1890	834123	38761	100552	256824	1,230260	379539	284558	278023	942120	2,172380
1901	960053	40889	105021	279785	1,385748	430549	319479	313764	1,063792	2,449540
b. Folketal, fordelt p. 1000 <i>population, p. m.</i>										
1801	369	21	57	139	586	159	130	125	414	1000
1834	357	20	54	143	574	168	134	124	426	1000
1840	359	20	55	143	577	169	132	122	423	1000
1845	360	20	55	142	577	170	131	122	423	1000
1855	361	19	56	138	574	173	132	121	426	1000
1860	358	18	54	135	565	178	134	123	435	1000
1870	357	18	51	132	558	182	134	126	442	1000
1880	367	18	49	125	559	180	132	129	441	1000
1890	384	18	46	118	566	175	131	128	434	1000
1901	392	17	43	114	566	176	130	128	434	1000

*) Her og i det følgende omfatter det sydøstlige Jylland: Vejle, Aarhus og Randers Amter, det nordlige: Aalborg, Hjørring og Thisted Amter, det sydvestlige: Viborg, Ringkøbing og Ribe Amter.

Det vil af Forholdstallene i denne Tabel ses, at Øerne hele Aarhundredet igennem have haft en større Befolkning end Jylland, om der end har været en Tendens henimod en Udligning af Forskellen. I 1801 levede 586 pro mille af Danmarks Befolkning paa Øerne, i 1901 kun 566 pro mille. Naar Forholdstallet for Øerne ikke er gaaet endnu længere ned, skyldes dette i det væsentlige Hovedstadens stærke Udvikling i den sidste Menneskealder, jfr. nedenstaaende Forholdstal for 1801, 1870 og 1901:

	Fordeling af 1000 Indbyggere i hvert af Aarene:		
	1801	1870	1901
Hovedstaden (København og Frederiksberg)	110	111	195
Øerne uden Hovedstaden	476	447	371
Jylland	414	442	434
	1000	1000	1000

Ser man paa de enkelte Underafdelinger inden for Øerne, ere de alle gaaet relativt tilbage i Folketal, alene med Undtagelse af Sjælland, som i 1801 rummede

369 p. m., men i 1901 392 p. m. af hele Landets Befolkning. Den Andel, der falder paa Sjælland uden Hovedstaden, er gaaet ned fra 259 p. m. i 1801 til 197 p. m. i 1901.

Jylland har man delt i tre Underafdelinger: det sydøstlige, det nordlige og det sydvestlige (se Noten til Tabel 3). Af disse tre Underafdelinger rummede de to sidste omtrent samme Andel af Danmarks Befolkning ved Slutningen som ved Begyndelsen af Aarhundredet; naar Jyllands Folkemængde relativt er gaaet frem, skyldes det saa at sige udelukkende de sydøstlige Amter, hvis Andel er steget fra 159 p. m. i 1801 til 176 p. m. i 1901.

I nedenstaaende Tabel 4 er Folketallets Vækst i de forskellige Landsdele fremstillet paa den Maade, at man for hvert enkelt Tællings-Mellemrum har beregnet den gennemsnitlige aarlige Tilvækstprocent. Det vil ses, at denne for Aarhundredet som Helhed har været en Del større for Jylland end for Øerne (1,02 pCt. imod 0,94). En tilsvarende Forskel finder man i Almindelighed ved

Tabel 4. Befolkningstilvæksten i de enkelte Landsdele.
Accroissement de la population des parties particulières du pays.

	Gennemsnitlig aarlig Tilvækstprocent									
	<i>Pourcent de l'accroissement moyen annuel</i>									
	Sjælland <i>Séeland</i>	Bornholm	Lolland-Falster	Fyn <i>Fionie</i>	Øerne <i>Iles</i>	Sydøstl. Jylland *) <i>Jutl. S. E.</i>	Nordl. Jylland *) <i>Jutl. N.</i>	Sydvestl. Jylland *) <i>Jutl. S. O.</i>	Jylland <i>Jutland</i>	Hele Landet <i>tout le pays</i>
1801—34	0,76	0,71	0,68	0,95	0,80	1,02	0,94	0,83	0,94	0,86
1834—40	0,87	0,37	1,27	0,71	0,85	0,88	0,58	0,45	0,66	0,77
1840—45	1,07	1,05	1,06	0,97	1,05	1,14	0,83	1,04	1,01	1,03
1845—55	1,07	0,87	1,12	0,75	0,99	1,27	1,12	1,01	1,15	1,06
1855—60	1,12	0,34	0,63	0,88	0,98	1,37	1,68	1,59	1,74	1,31
1860—70	1,04	0,85	0,44	0,85	0,93	1,23	1,06	1,27	1,19	1,05
1870—80	1,25	1,04	0,67	0,42	1,00	0,88	0,84	1,25	0,98	0,99
1880—90	1,46	0,92	0,36	0,41	1,12	0,71	0,88	0,91	0,82	0,99
1890—1901	1,29	0,49	0,40	0,78	1,09	1,15	1,06	1,11	1,11	1,10
1801—1855	0,86	0,73	0,86	0,89	0,86	1,06	0,92	0,84	0,95	0,90
1855—1901	1,24	0,75	0,48	0,65	1,03	1,09	1,04	1,18	1,10	1,06
1801—1901	1,04	0,74	0,69	0,78	0,94	1,08	0,98	1,00	1,02	0,97

*) Se Noten til Tabel 3.

at betragte de enkelte Perioder; særlig fremtrædende er den stærke Befolkningstilvækst i Jylland i Tiden mellem 1845 og 1870 med Kulmination i Femaaret 1855—60, da Jyllands Befolkning voksede med gennemsnitlig 1,74 pCt. aarlig — det sydøstlige Jylland endog med 1,87 pCt. Det vil senere under Omtalen af Vandringerne blive paavist, at denne mærkelig stærke Tilvækst hovedsagelig skyldes Indvandring fra Hertugdømmerne.

I enkelte Perioder var Jyllands Befolkningstilvækst mindre end Øernes, særlig i Tiaaret 1880—90, da Indvandringen fra Provinserne til København var stærkere end i noget andet Tidsrum af det 19. Aarhundrede. — Af de enkelte Underafdelinger af Landet er Lolland-Falster den, der i Aarhundredet som Helhed har haft den laveste Befolkningstilvækst, gennemsnitlig aarlig 0,69 pCt., medens det sydøstlige Jylland staar højest med 1,08 pCt.

Tabel 5. Folketallet paa de forskellige større og mindre Øer og Øgrupper.

Populations des îles, des îlots et des groupes d'îles.

	Areal 1896 <i>superficie</i>		Folketal <i>population</i>			
	Geografiske □ Mil <i>milles c. géogr.</i>	□ Kilo- meter <i>kilom. carrés</i>	1801	1840	1880	1901
Den sjællandske Øgruppe:						
Sjælland <i>Séeland</i>	126,16	6946,6	313634	426971	664729	886426
Amager med Saltholm	1,45	80,0	15164	17278	33004	48615
Ovrø	0,26	14,5	400	602	736	810
Samsø	2,01	110,9	4049	5246	6599	6939
Sejro	0,22	12,1	347	532	761	740
Agersø	0,13	7,3	294	361	491	449
Omø	0,08	4,2	156	190	304	294
Møen	3,89	214,3	7766	11092	13505	14134
Bogø	0,25	13,6	542	950	1233	1281
Nyord	0,09	5,1	177	255	341	365
Tilsammen ...	134,54	7408,6	342529	463477	721703	960053
Den bornholmske Øgruppe:						
Bornholm	10,57	582,1	19013	24802	35105	40677
Kristiansø m. fl.	0,01	0,3	494	397	259	212
Tilsammen ...	10,58	582,4	19507	25199	35364	40889
Den lolland-falsterske Øgruppe:						
Lolland	21,90	1205,9	36614	48338	64420	68331
Falster	9,12	501,8	15009	20955	30212	34436
Askø	0,07	3,6	122	170	228	237
Femø	0,20	11,1	379	628	763	708
Fejø	0,32	17,9	772	1311	1384	1309
Tilsammen ...	31,61	1740,3	52896	71402	97007	105021
Den fynske Øgruppe:						
Fyn <i>Fionie</i>	53,61	2952,0	105184	151375	206410	240359
Langeland	5,08	279,6	11113	15969	19903	18995
Ærø	1,68	92,3	7575	9606	11937	12509
Taastrup	1,25	68,6	2960	4174	4529	4044
Turø	0,13	7,2	442	719	1225	1548
Drejø	0,15	8,2	416	502	630	623
Strynø	0,10	5,7	490	594	749	750
Avernakø	0,11	5,9	234	341	345	339
Ljø	0,11	6,1	196	282	367	332
Bjørnø	0,02	1,5	46	69	118	79
Baagø	0,11	6,0	289	226	241	207
Tilsammen ...	62,35	3433,1	128945	183857	246454	279785
Den jyske Halvø med tilliggende Øer:						
Jylland syd for Limfjorden	365,33	20115,4	297943	418271	677937	843889
Hjarnø	0,05	3,1	146	162	165	152
Alrø	0,13	7,3	212	287	268	277
Endelave	0,23	12,7	410	542	650	654
Tunø	0,06	3,4	177	189	235	234
Anholt	0,37	20,2	129	160	167	296
Fur	0,40	22,1	398	882	1373	1550
Venø	0,12	6,5	72	89	109	165
Fanø	0,98	53,6	2230	2678	3228	3177
Manø	0,12	6,7	97	233	254	213
Tilsammen ...	367,79	20251,0	301814	423493	684386	850607
Vendsyssel-Thy med tilliggende Øer:						
Jylland nord for Limfjorden	82,33	4533,3	73195	105520	160825	186489
Læsø	2,05	112,7	1563	2204	2695	2828
Hirtsholmen	0,00	0,2	113	174	160	91
Egholm	0,10	5,8	50	131	142	111
Gjøl	0,41	22,9	593	635	779	803
Morsø	6,49	357,4	7591	12620	18933	22237
Jegindø	0,14	7,7	205	363	591	626
Tilsammen ...	91,52	5040,0	83310	121647	184125	213185
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	698,39	38455,4	929001	1,289075	1,969039	2,449540

Anmærkning. Under Sjælland er medtaget Øerne Eskildsø (1,3 Kv. Km.), Hesselø (0,8 Kv. Km.), Neksø (1,9 Kv. Km.), Sprogø (0,3 Kv. Km.), Glænø m. Ørmø (5,6 Kv. Km.), Dybsø (1,2 Kv. Km.), Lindholm (0,3 Kv. Km.), Eenø (2,3 Kv. Km.), Måsnedø (0,8 Kv. Km.), Tærø (1,3 Kv. Km.) og Langø (1,2 Kv. Km.). — Under Amager er medtaget Øen Saltholm (14,9 Kv. Km.) samt en Del Smaaholme. — Under Møen er medtaget Borren (0,6 Kv. Km.). — Under Bogø er medtaget Farø (0,8 Kv. Km.). — Under Lolland er medtaget Raagø (0,9 Kv. Km.). — Under Fejø er medtaget Vejro (1,5 Kv. Km.). — Under Fyn er medtaget Romsø (1,0 Kv. Km.), Æhelsø (2,0 Kv. Km.), Fænø (3,8 Kv. Km.), Brandsø (2,0 Kv. Km.), Plumø m. fl. (1,0 Kv. Km.). — Under Langeland er medtaget Siø, Store og Lille Fuglø. — Under Ærø er medtaget Store Egholm m. Halmø o. fl. (0,7 Kv. Km.). — Til Drejø er henregnet Øerne Drejø (4,2 Kv. Km.), Hjortø (1,2 Kv. Km.), Skarø (1,9 Kv. Km.) og Birkholmen (0,9 Kv. Km.). — Under Jylland er medtaget Vorsø (0,6 Kv. Km.), Hjelmsø (0,8 Kv. Km.), Livø (3,2 Kv. Km.). — Under Morsø er medtaget Agerø (3,9 Kv. Km.). — Til det nordlige Jylland (Vendsyssel-Thy) er medregnet det syd for Limfjorden liggende Ejerlav Thyborøn af Agger Sogn (2,8 Kv. Km.).

i aarligt Gennemsnit. Med Hensyn til Landsdelenes Befolkningsstilvækst i de enkelte Tællings-Mellemrum henvises til Tabellen; de ofte ret betydelige Spring i Tilvækstprocenterne fra Periode til Periode ere i det væsentlige Udtryk for tilsvarende Svingninger i Vandringsbevægelsen.

De i Tabellerne 3 og 4 omhandlede Landsdele, Sjælland, Bornholm, Lolland-Falster og Fyn, der hver for sig danne Grupper af større og mindre Øer, findes, tillige med de to Dele, hvori Jylland deles ved Limfjorden, opførte i foranstaaende Tabel 5 (Side 13), saaledes at alle de Øer, der hver for sig udgøre mindst eet selvstændigt Sogn, ere særskilt nævnte med Angivelse

af Folketallet i 1801, 1840, 1880 og 1901. Tillige er for hver enkelt Ø tilføjet Arealet i geografiske Kvadratmil og i Kvadratkilometer efter Arealopgørelsen af 1896. Til de i Tabellen opførte Øer og Øgrupper er medregnet en Del Smaaøer, som ikke udgøre selvstændige Sogne, og for hvilke ingen særskilt Opgørelse af Folketallet foreligger. Navnene paa og Størrelsen af disse Smaaøer er meddelt i en Anmærkning til Tabellen.

I nedenstaaende Tabel 6 angives for hver Folketælling siden 1801 (dog med Undtagelse af Tællingen 1850) Befolkningens Størrelse i hver af Landets Overøvrighedskredse, delte efter By og Land. Da Folketallene i denne Tabel, ligesom i de foregaaende, ere opgjorte for

Tabel 6. Folketallet i Overøvrighedskredsene (By og Land).
Populations (urbaine et rurale) des bailliages.

Overøvrighedskredse <i>bailliages</i>	1801*)	1834*)	1840	1845	1855	1860	1870	1880	1890	1901
Staden København	100975	119292	120819	126787	143591	155143	181291	234850	312859	400575
Københavns Amt	{ By 4467	{ By 6670	{ By 7528	{ By 8105	{ By 11339	{ By 15549	{ By 25196	{ By 35525	{ By 57210	{ By 88591
	{ Land 42427	{ Land 55503	{ Land 58251	{ Land 60957	{ Land 66773	{ Land 70486	{ Land 78439	{ Land 85751	{ Land 95496	{ Land 84371
Frederiksborg	{ By 7263	{ By 9934	{ By 10562	{ By 11240	{ By 12776	{ By 12270	{ By 13645	{ By 14422	{ By 17733	{ By 22207
	{ Land 41076	{ Land 57120	{ Land 60265	{ Land 62859	{ Land 65790	{ Land 67860	{ Land 68722	{ Land 68925	{ Land 66951	{ Land 68269
Holbæk	{ By 3269	{ By 4913	{ By 5376	{ By 5841	{ By 6561	{ By 6942	{ By 7152	{ By 8169	{ By 9184	{ By 10896
	{ Land 44902	{ Land 58955	{ Land 63378	{ Land 67395	{ Land 73506	{ Land 77131	{ Land 81118	{ Land 85171	{ Land 85051	{ Land 87429
Soro	{ By 4927	{ By 6906	{ By 7613	{ By 8219	{ By 10872	{ By 12311	{ By 14185	{ By 15494	{ By 18131	{ By 23074
	{ Land 38594	{ Land 50220	{ Land 54668	{ Land 58273	{ Land 65607	{ Land 67546	{ Land 70783	{ Land 71902	{ Land 70859	{ Land 71348
Præstø	{ By 4689	{ By 6989	{ By 7183	{ By 7802	{ By 9310	{ By 9948	{ By 11294	{ By 12444	{ By 13840	{ By 16363
	{ Land 49940	{ Land 63460	{ Land 67834	{ Land 71412	{ Land 77632	{ Land 79625	{ Land 85886	{ Land 89050	{ Land 86809	{ Land 86930
Bornholms	{ By 5926	{ By 8011	{ By 8299	{ By 8693	{ By 10087	{ By 10362	{ By 10891	{ By 13057	{ By 15998	{ By 18256
	{ Land 13581	{ Land 16634	{ Land 16900	{ Land 17853	{ Land 18862	{ Land 18942	{ Land 21003	{ Land 22307	{ Land 22763	{ Land 22633
Maribo	{ By 5918	{ By 8667	{ By 9435	{ By 10147	{ By 12964	{ By 14156	{ By 15454	{ By 18469	{ By 21647	{ By 25805
	{ Land 46978	{ Land 57519	{ Land 61967	{ Land 65102	{ Land 71132	{ Land 72641	{ Land 75252	{ Land 78538	{ Land 78905	{ Land 79216
Svendborg	{ By 8750	{ By 13468	{ By 14013	{ By 15281	{ By 18347	{ By 19481	{ By 21796	{ By 23564	{ By 26493	{ By 31672
	{ Land 54026	{ Land 72606	{ Land 75410	{ Land 78728	{ Land 83242	{ Land 86149	{ Land 92357	{ Land 94013	{ Land 94214	{ Land 96569
Odense	{ By 10049	{ By 15254	{ By 16033	{ By 17685	{ By 21706	{ By 24014	{ By 26972	{ By 30750	{ By 41747	{ By 53992
	{ Land 56120	{ Land 74901	{ Land 78403	{ Land 81251	{ Land 84636	{ Land 87600	{ Land 95186	{ Land 98127	{ Land 94370	{ Land 97552
Vejle	{ By 6456	{ By 8859	{ By 9749	{ By 10202	{ By 13219	{ By 15159	{ By 18678	{ By 22561	{ By 28715	{ By 39822
	{ Land 38050	{ Land 57282	{ Land 60879	{ Land 64623	{ Land 71474	{ Land 76632	{ Land 84072	{ Land 85952	{ Land 83189	{ Land 85701
Aarhus	{ By 6986	{ By 12442	{ By 12910	{ By 13933	{ By 18616	{ By 23187	{ By 29571	{ By 42208	{ By 57167	{ By 84006
	{ Land 46332	{ Land 64228	{ Land 67931	{ Land 71688	{ Land 79883	{ Land 85858	{ Land 95752	{ Land 98678	{ Land 100024	{ Land 102434
Randers	{ By 6822	{ By 9520	{ By 9798	{ By 10650	{ By 13550	{ By 15263	{ By 17324	{ By 20191	{ By 24138	{ By 28856
	{ Land 43036	{ Land 54189	{ Land 56389	{ Land 59218	{ Land 64434	{ Land 70500	{ Land 78592	{ Land 84130	{ Land 86306	{ Land 89730
Aalborg	{ By 7692	{ By 10141	{ By 10077	{ By 10406	{ By 12475	{ By 14228	{ By 16208	{ By 18790	{ By 24357	{ By 38907
	{ Land 37935	{ Land 49277	{ Land 50607	{ Land 52331	{ Land 57867	{ Land 62354	{ Land 70049	{ Land 76548	{ Land 80433	{ Land 89749
Hjørring	{ By 2558	{ By 4374	{ By 4687	{ By 5301	{ By 6074	{ By 7349	{ By 8342	{ By 10659	{ By 15030	{ By 18999
	{ Land 42769	{ Land 57659	{ Land 60578	{ Land 62953	{ Land 70801	{ Land 77115	{ Land 84417	{ Land 90755	{ Land 95331	{ Land 100386
Thisted	{ By 1719	{ By 2696	{ By 2982	{ By 3404	{ By 4509	{ By 5160	{ By 5798	{ By 6907	{ By 9028	{ By 10564
	{ Land 28313	{ Land 40475	{ Land 41528	{ Land 43223	{ Land 46800	{ Land 49584	{ Land 54926	{ Land 57100	{ Land 60379	{ Land 60874
Viborg	{ By 2899	{ By 4399	{ By 4358	{ By 4979	{ By 6003	{ By 6570	{ By 8481	{ By 10174	{ By 12099	{ By 13214
	{ Land 38665	{ Land 50050	{ Land 51347	{ Land 54234	{ Land 59857	{ Land 64987	{ Land 74396	{ Land 83195	{ Land 88678	{ Land 93394
Ringkøbing	{ By 1999	{ By 3003	{ By 3113	{ By 3218	{ By 3964	{ By 4263	{ By 4943	{ By 6304	{ By 8566	{ By 10897
	{ Land 38347	{ Land 51010	{ Land 52277	{ Land 54350	{ Land 59174	{ Land 64024	{ Land 71018	{ Land 81102	{ Land 90057	{ Land 100577
Ribe	{ By 3014	{ By 3795	{ By 3896	{ By 4228	{ By 5241	{ By 5727	{ By 6706	{ By 8959	{ By 12413	{ By 22209
	{ Land 31532	{ Land 40628	{ Land 42034	{ Land 44319	{ Land 48564	{ Land 52246	{ Land 58846	{ Land 64298	{ Land 66210	{ Land 73473
Hele Landet	{ By 196378	{ By 259333	{ By 268431	{ By 286121	{ By 341204	{ By 377082	{ By 443927	{ By 553497	{ By 726355	{ By 958905
	{ Land 732623	{ Land 971716	{ Land 1,020644	{ Land 1,070769	{ Land 1,166034	{ Land 1,231280	{ Land 1,340814	{ Land 1,415542	{ Land 1,446025	{ Land 1,490635
	Tilsammen 929001	Tilsammen 1,231049	Tilsammen 1,289075	Tilsammen 1,356890	Tilsammen 1,507238	Tilsammen 1,608362	Tilsammen 1,784741	Tilsammen 1,969039	Tilsammen 2,172380	Tilsammen 2,449540

*) I de tidligere slesvigske Landomraader fandt Tællingerne Sted henholdsvis 1803 og 1835.

Landets og dets enkelte Deles nuværende Territorium, forekommer der for flere Amters Vedkommende mindre Uoverensstemmelser mellem Originaltællingerne og de her anførte Tal. For enkelte Territorier (Køge Landdistrikt, Herlufsholm, Aaby og Dronninglund Sogne), der overskæres af en Amtsgrænse, er Folketallet ved tidligere Tællinger opført under det ene eller det andet af de paagældende Amter; her har man imidlertid gennem en Undersøgelse af Originalmaterialet fordelt Folkemængden efter de virkelige Amtsgrænser. Endvidere ere Tallene for Svendborg, Vejle og Ribe Amter korrigerede efter Territorialforandringen i 1864. Da der ikke holdtes Folketælling i Hertugdømmet Slesvig 1801 og 1834, men derimod 1803 og 1835, har man for de ved Fredstraktaten af 1864 til Danmark afstaaede tidligere slesvigske Distrikter (herunder Ærø) maattet regne med Folketallene for de sidstnævnte Aar. — Med Hensyn til de Regler, hvorefter Delingen mellem By- og Landbefolkning i Tabel 6 er foretagen, henvises til de i det følgende (Side 16) anførte Bemærkninger til den specielle By-Tabel (Tabel 9).

2. By- og Landbefolkning.

Populations urbaine et rurale.

a. Forskydningerne fra Land til By.

Attractions des villes.

Det mest karakteristiske Træk i Befolknings-Udviklingen i Danmark i det 19. Aarhundrede er den stærke Forskydning, der er foregaaet fra Landet til Byerne.

I 1801 levede der i Byerne omtrent 196000 Mennesker, paa Landet 733000, saaledes at Bybefolkningen altsaa udgjorde lidt over en Femtedel (21 pCt.) af hele Landets Befolkning. I de hundrede Aar fra 1801 til 1901 øgedes Bybefolkningen med 763000, Landbefolkningen med 758000 Mennesker; Halvdelen af den absolute Tilvækst faldt altsaa paa Byerne, og i 1901 rummede disse 959000 af Landets hele Befolkning paa 2,450000; Byernes Andel af Totalbefolkningen var altsaa vokset til 39 Procent eller paa det nærmeste to Femtedele imod een Femtedel ved det 19. Aarhundredes Begyndelse.

Denne Forskydning fra Landet til Byerne er imidlertid ikke foregaaet jævnt hele Aarhundredet igennem. I den første Halvdel af Aarhundredet voksede Bybefolkningen og Landbefolkningen med omtrent lige Styrke, men fra omkring Midten af Fyrreerne forandredes Forholdet, idet Landbefolkningen begyndte at flytte til Byerne. Denne Vandringsbevægelse var i de første

Tabel 7. Folketallet i Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne.

Population de la capitale, des villes de province et des communes rurales.

	København og Frederiksberg <i>Copenh. et F.</i>	Provinsbyerne <i>villes de province</i>	Landdistrikterne <i>comm. rurales</i>	Hele Landet <i>tout le pays</i>
a. Folketal, absolut:				
<i>populat. chiff. réels</i>				
1801	102147	94231	732623	929001
1834	121213	138120	971716	1,231049
1840	123123	145308	1,020644	1,289075
1845	129300	156821	1,070769	1,356890
1855	147933	193271	1,166034	1,507238
1860	163307	213775	1,231280	1,608362
1870	198169	245758	1,340814	1,784741
1880	261360	292137	1,415542	1,969039
1890	359813	366542	1,446025	2,172380
1901	476806	482099	1,490635	2,449540
b. Folketal, fordelt p. 1000:				
<i>population, p. m.</i>				
	<i>p. m.</i>	<i>p. m.</i>	<i>p. m.</i>	
1801	110	101	789	1000
1834	99	112	789	1000
1840	95	113	792	1000
1845	95	116	789	1000
1855	98	128	774	1000
1860	101	133	766	1000
1870	111	138	751	1000
1880	133	148	719	1000
1890	165	169	666	1000
1901	195	197	608	1000

Aartier indtil omkring 1870 kun svag, men den er stadig vokset i Styrke, saa at næsten hele Befolkningstilvæksten imellem de to seneste Folketællinger (1890—1901) falder paa Byerne. Det nærmere fremgaar af ovenstaaende Tabel 7, af hvilken følgende Oversigt er udtaget:

	By	Land
Folketal 1801	196378	732623
Tilvækst 1801—1845	89743	338146
— 1845—1870	157806	270045
— 1870—1890	282428	105211
— 1890—1901	232550	44610
Folketal 1901	958905	1,490635

Af Tilvæksten i den første af de anførte Perioder, 1801—45, udgjorde Byernes Part 21 pCt., i Perioden 1845—70 faldt 37 pCt. paa Byerne, i 1870—1890 73 pCt. og i den sidste Periode, 1890—1901 endog 84 pCt. Resultatet heraf er, som det fremgaar af Tabel 7, at i 1845 udgjorde Bybefolkningen — ligesom i 1801 — omtrent en Femtedel af Helheden, i 1870 var den vokset til en Fjerdedel, i 1890 til en Tredjedel og i 1901 til to Femtedele.

Af Tabel 7 ses det tillige, hvor stor en Del af den samlede Befolkning der ved hver Tælling faldt paa

Hovedstaden (København og Frederiksberg). I 1801 rummede denne 11 pCt. af hele Landets Befolkning, i 1901 nær ved 20 pCt. Hovedstaden har for saa vidt holdt Skridt med den hele Bybefolknings Vækst, som den baade ved Aarhundredets Begyndelse og Slutning paa det nærmeste havde samme Indbyggertal som alle Provinsbyerne tilsammen. Men Hovedstadens Vækst Aarhundredet igennem har været meget uregelmæssig: i Fyrreerne udgjorde Hovedstadsbefolkningen kun 9½ pCt. af hele Folketallet, medens Provinsbyerne rummede ca. 11½ pCt.; i 1860 vare de tilsvarende Forholdstal 10,1 og 13,3 pCt.; Hovedstadens stærke Tilvækst begynder egentlig først noget efter Midten af Aarhundredet, jfr. nærmere nedenstaaende

Tabel 8. Befolkningstilvæksten i Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne.

Accroissement de la population de la capitale, des autres villes et des communes rurales.

	Gennemsnitlig aarlig Tilvækstprocent <i>Pourcent de l'accroissement moyen annuel</i>			
	København og Frederiksberg <i>Copenh. et F.</i>	Provinsbyerne <i>villes de province</i>	Landdistrikterne <i>comm. rurales</i>	Hele Landet <i>tout le pays</i>
1801—34	0,52	1,17	0,86	0,86
1834—40	0,26	0,85	0,82	0,77
1840—45	0,98	1,54	0,96	1,03
1845—55	1,36	2,11	0,86	1,06
1855—60	2,00	2,04	1,10	1,31
1860—70	1,95	1,40	0,86	1,05
1870—80	2,81	1,74	0,54	0,99
1880—90	3,25	2,30	0,21	0,99
1890—1901	2,59	2,52	0,28	1,10
1801—1855	0,69	1,34	0,86	0,90
1855—1901	2,58	2,01	0,54	1,06
1801—1901	1,55	1,65	0,71	0,97

Tabel 8, der for hvert Tællings-Mellemrum angiver den gennemsnitlige aarlige Tilvækstprocent for Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne.

b. Bybefolkningen.

Population urbaine.

For de 75 nu bestaaende Købstæder og Handelspladser (Allinge-Sandvig regnet som een By¹⁾) findes i Tabel 9 (Side 17) angivet Folketallet ved samtlige Tællinger fra 1769 til 1901, dog ikke for Tællingen 1850. Byerne ere ordnede efter Folketallet i 1901.

¹⁾ Ved hver af Tællingerne 1801—1901 (jfr. Tabel 9, Side 17) udgjorde Indbyggertallene for Allinge henholdsvis: 337, 431, 486, 551, 615, 653, 800, 1103, 1423, 1859; og for Sandvig: 248, 291, 298, 300, 257, 225, 222, 322, 415, 850.

For 1769 er angivet to Rækker af Tal; den første Kolonne (trykt med smaa Typer) giver de originale Tællingsresultater, men da, som foran omtalt, de hvervede Militærpersoner ikke ere indbefattede i Optællingen 1769, har man paa Grundlag af de Oplysninger, der foreligge om Antallet af Militærpersoner ved den næste Tælling i 1787, foretaget en Fordeling af det sandsynlige Antal manglende Personer, saaledes at Tabellens anden Kolonne angiver hver Bys hele Folkemængde i 1769 med saa stor Nøjagtighed, som de foreliggende Oplysninger tillade.

Som Nr. 76 i Tabellen er opført den tidligere Købstad Slangerup (nedlagt som Købstad ved Reskript 12. Maj 1809). For enkelte af de Byer, der i senere Tid ere oprettede til Købstæder eller Handelspladser, mangler der for de ældre Tællingers Vedkommende Oplysninger om Folkemængden; det samme gælder Ærøskøbing 1787. I Sammentællingen er medregnet samtlige de Folketalangivelser, der ere trykte med almindelige Typer. Udenfor Sammentællingen er altsaa kun holdt Slangerups Folketal fra 1801 inklusive samt Esbjerg før 1860 (Folketallet var da kun ca. 20 eller endnu mindre) og Silkeborg før 1855 (Folketallet ubetydeligt, Angivelserne usikre). Endelig skal tilføjes, at de for hver By angivne Folketal referere sig til det Territorium, der ved hver enkelt Tælling hørte til Byen. De i Tidens Løb foregaaede Indlemmelser af Købstad-Landdistrikter og andre til Byerne grænsende mindre Arealer indgaa altsaa med deres Folketal i vedkommende Bys Folketal fra det Tidspunkt, da Indlemmelsen fandt Sted. Den mest betydningsfulde af disse Territorialforandringer er Indlemmelsen i Staden København af Brønshøj Sogn og en Del af Hvidovre Sogn (fra 1. Januar 1901) samt af Sundbyerne (fra 1. Januar 1902). Uagtet den sidstnævnte Indlemmelse først fuldbyrdedes 11 Maaneder efter Tællingen 1901, er dog Sundbyernes Folketal her medregnet under København, da Indlemmelsen allerede var vedtaget ved Lov af 3. April 1900. — De i Tabel 9 anførte Tal for Byernes Befolkning ved de forskellige Tællinger svare til Angivelserne i den foranstaaende Tabel 6 og de deraf udledede Tabeller 7 og 8 samt de efterfølgende Tabeller 10—12.

Paa Grundlag af de detaillerede Oplysninger i Tabel 9 har man for Aarene 1801, 1840, 1880 og 1901 foretaget en Gruppering af Byerne i Størrelsesklasser, se omstaaende Tabel 10 (Side 18). Tabellen illustrerer den i Aarhundredets Løb foregaaede Oprykning. Det falder straks i Øjnene, at denne Oprykning foregik

Tabel 10. Købstæderne (og Handelspladserne) fordelte i Størrelsesgrupper.
Villes (et places) réparties d'après le chiffre de la population.

Byer med	1801			1840			1880			1901		
	Antal Byer villes, nom- bre	Antal Indbyggere habitants		Antal Byer villes, nom- bre	Antal Indbyggere habitants		Antal Byer villes, nom- bre	Antal Indbyggere habitants		Antal Byer villes, nom- bre	Antal Indbyggere habitants	
		absolut nombre	p. m.		absolut nombre	p. m.		absolut nombre	p. m.		absolut nombre	p. m.
over 10000 Indb. habitants.....	1	100975	514	1	120819	450	1	234850	424	1	400575	418
50—10000 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	128045	133
40— 50000 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	40138	42
30— 40000 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	31457	33
20— 30000 —	"	"	"	"	"	"	3	72145	130	2	42300	44
15— 20000 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
10— 15000 —	"	"	"	"	"	"	3	40263	73	6	78622	82
5— 10000 —	3	16643	85	5	37755	141	11	75496	136	13	99641	104
4— 5000 —	2	8664	44	3	13421	50	4	17844	32	11	49735	52
3— 4000 —	1	3474	18	4	13244	49	10	33848	61	10	34598	36
2— 3000 —	3	7211	37	13	30723	114	14	35153	64	14	33417	35
1— 2000 —	27	37460	190	25	35111	131	26	41441	75	13	19463	20
under 1000 —	36	21951	112	22	17358	65	3	2457	5	1	914	1
Tilsammen total...	73	196378	1000	73	268431	1000	75	553497	1000	75	958905	1000

langsomt i den første Halvdel af Aarhundredet: endnu i 1840 havde ingen dansk Provinsby naaet et Indbyggertal af 10000, og de to Tredjedele vare endnu Smaabyer paa under 2000. I de 40 Aar fra 1840—80 foregik der imidlertid en stærk Forskydning; i det sidstnævnte Aar havde 6 Provinsbyer (hvortil her er medregnet Frederiksberg) passeret Grænsen 10000, og kun lidt over den ene Tredjedel af Byerne havde endnu ikke naaet de 2000. Men den stærkeste Udvikling følger dog i Aarhundredets to sidste Tiaar, da yderligere 6 Byer rykkede op i Klasserne over 10000, og da end ikke en Femtedel blev tilbage i Klasserne under 2000.

I Byer under 10000 Indbyggere levede i 1801 486 pro mille af samtlige Byboere, i 1901 kun 248; i Byer under 2000 Indbyggere levede i 1801 302 pro mille, i 1901 kun 21; i Byer under 1000 Indbyggere i 1801 112 p. m., i 1901 kun 1 p. m.

Til Belysning af Bybefolkningens Udvikling i de enkelte Landsdele har man foretaget Beregningerne i Tabellerne 11 og 12 (Side 18-19), hvoraf den første viser, hvor stor en Procentdel af hver Landsdels Befolkning der ved de forskellige Tællinger levede i Byerne, medens den sidstnævnte Tabel angiver den gennemsnitlige aarlige Tilvækstprocent for hver Landsdels Bybefolkning i

Tabel 11. Bybefolkningens Andel af den hele Befolkning i de enkelte Landsdele.
La part de la population urbaine dans la population des parties particulières du pays.

	Bybefolkningen i Promille af hele Befolkningen proportion urbaine par 1000									
	Aar 1801	Aar 1834	Aar 1840	Aar 1845	Aar 1855	Aar 1860	Aar 1870	Aar 1880	Aar 1890	Aar 1901
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.
Sjælland <i>Séeland</i>	367	352	343	344	351	369	396	445	514	585
Bornholm	304	325	329	327	348	354	341	369	413	446
Lolland-Falster	112	131	132	135	154	163	170	190	215	246
Fyn <i>Fionie</i>	146	163	163	171	193	200	206	220	266	306
Øerne <i>Iles</i> ...	287	283	278	280	298	309	329	370	435	499
Det sydøstlige Jylland*) <i>Jutland S. E.</i>	137	149	149	151	174	187	202	240	290	355
Det nordlige Jylland*) <i>Jutland N.</i>	99	105	104	108	116	124	127	139	170	214
Det sydvestlige Jylland*) <i>Jutland S. O.</i>	68	73	72	75	83	84	90	100	119	148
Jylland <i>Jutland</i> ...	104	113	113	116	130	138	147	169	203	251
Hele Landet <i>tout le pays</i>	211	211	208	211	226	234	249	281	334	392

*) Se Noten til Tabel 3.

større Perioder af Aarhundredet (Hovedstaden er i denne Tabel holdt for sig).

Det ses af Tabel 11, at Halvdelen af Øernes, men kun en Fjerdedel af Jyllands Befolkning er Byboere (i 1801 henholdsvis noget over en Fjerdedel og en Tiendedel). Naar man bortser fra Sjælland, hvor Hovedstaden bevirker, at Forholdstallet bliver særlig højt, er Bornholm den Landsdel, der i Forhold til sin Folkmængde har de fleste Byboere, og dette har været Tilfældet hele Aarhundredet igennem, oven i Købet i des mere udpræget Grad, jo længere man gaar tilbage i Tiden. Jyllands sydvestlige Amter er den Del af Landet, hvor Bybefolkningen er forholdsvis svagest repræsenteret, idet nu kun 15 af 100 Mennesker leve i Byerne (i 1801 kun 7 af 100). Det sydøstlige Jylland med dets store Havnebyer har nu som tidligere en forholdsvis talrig Bybefolkning.

Af Tabel 12 ses det, at i ingen anden Landsdel har Bybefolkningen Aarhundredet igennem haft saa stærk en Vækst som i det sydøstlige Jylland; den gennemsnitlige aarlige Tilvækstprocent var her ikke mindre end 2,04 for hele Aarhundredet, og endog 2,67 for Tiden efter 1855. Den Landsdel, hvis Byer vise den laveste Tilvækstprocent, er Bornholm (gennemsnitlig aarlig 1,13 pCt.). Det vil tillige ses, at naar Hovedstaden holdes uden for Beregningen, har Bybefolkningens Til-

vækst paa Sjælland været forholdsvis ringe (1,30 pCt. i aarligt Gennemsnit), lavere end i samtlige øvrige Landsdele, undtagen Bornholm.

Tabel 12. Byernes Befolkningstilvækst i de enkelte Landsdele.

Accroissement de la population urbaine dans les parties particulières du pays.

	Gennemsnitlig aarlig Tilvækstprocent i Perioderne: <i>pourcent de l'accroissement moyen annuel:</i>					
	1801 -40	1840 -80	1880 -1901	1801 -55	1855 -1901	1801 -1901
Hovedstaden (København og Frederiksberg) <i>Copenhague et F.</i>	0,48	1,90	2,90	0,69	2,58	1,55
Byerne paa Sjælland (uden Hovedstaden)	1,10	1,27	1,70	1,28	1,32	1,30
Byerne paa Bornholm	0,87	1,14	1,61	0,99	1,30	1,13
— — Lolland-Falster	1,20	1,69	1,61	1,46	1,51	1,48
— — Fyn	1,21	1,49	2,19	1,41	1,67	1,53
Øernes Byer (ud. Hovedst.).	1,13	1,39	1,87	1,32	1,47	1,39
Byerne i det sydøstl. Jyll.*)	1,22	2,43	2,83	1,50	2,67	2,04
— — nordl. —*)	1,01	1,81	3,06	1,22	2,39	1,76
— — sydvestl. —*)	0,93	2,03	2,90	1,22	2,45	1,78
Jyllands Byer	1,10	2,20	2,90	1,37	2,56	1,91
Hele Bybefolkningen.	0,80	1,83	2,65	1,03	2,27	1,60

*) Se Noten til Tabel 3.

Tabel 13. Landdistrikternes Befolkningstilvækst i hvert Amt.

Accroissement de la population rurale de chaque bailliage.

Landdistrikterne i: <i>communes rurales dans les bailliages:</i>	Gennemsnitlig aarlig Tilvækstprocent i Perioderne: <i>pourcent de l'accroissement moyen annuel:</i>											
	1801 -34	1834 -40	1840 -45	1845 -55	1855 -60	1860 -70	1870 -80	1880 -90	1890 -1901	1801 -55	1855 -1901	1801 -1901
Københavns Amt	0,82	0,81	0,91	0,92	1,09	1,07	0,90	1,08	÷ 1,12	0,84	0,51	0,69
Frederiksborg —	1,00	0,90	0,85	0,46	0,62	0,13	0,03	÷ 0,29	0,18	0,88	0,08	0,51
Holbæk —	0,83	1,21	1,24	0,87	0,97	0,51	0,49	÷ 0,01	0,25	0,92	0,38	0,67
Sorø —	0,80	1,42	1,28	1,19	0,59	0,47	0,16	÷ 0,15	0,06	0,99	0,18	0,62
Præstø —	0,73	1,12	1,03	0,84	0,51	0,76	0,36	÷ 0,26	0,01	0,82	0,25	0,56
Bornholms —	0,62	0,26	1,10	0,55	0,08	1,04	0,60	0,20	÷ 0,05	0,61	0,40	0,51
Maribo —	0,62	1,25	0,99	0,89	0,42	0,35	0,43	0,05	0,04	0,77	0,23	0,52
Svendborg —	0,90	0,63	0,87	0,56	0,69	0,70	0,18	0,02	0,22	0,80	0,32	0,58
Odense —	0,88	0,76	0,72	0,41	0,69	0,83	0,30	÷ 0,39	0,30	0,76	0,31	0,55
Vejle —	1,25	1,02	1,20	1,01	1,40	0,93	0,22	÷ 0,33	0,27	1,17	0,40	0,82
Aarhus —	0,99	0,94	1,08	1,09	1,45	1,10	0,30	0,14	0,22	1,02	0,54	0,80
Randers —	0,70	0,67	0,98	0,85	1,31	1,09	0,68	0,26	0,35	0,75	0,72	0,74
Aalborg —	0,80	0,44	0,67	1,01	1,50	1,17	0,89	0,50	1,00	0,79	0,96	0,86
Hjørring —	0,91	0,83	0,77	1,18	1,72	0,91	0,73	0,49	0,47	0,94	0,76	0,86
Thisted —	1,09	0,43	0,80	0,80	1,16	1,08	0,39	0,56	0,07	0,94	0,57	0,77
Viborg —	0,79	0,43	1,10	0,99	1,66	1,36	1,12	0,64	0,47	0,81	0,97	0,89
Ringkøbing —	0,87	0,41	0,78	0,85	1,59	1,04	1,34	1,05	1,01	0,81	1,16	0,97
Ribe —	0,77	0,57	1,08	0,92	1,47	1,20	0,89	0,29	0,95	0,80	0,90	0,85
Landdistr. i samtlige Amter	0,86	0,82	0,96	0,86	1,10	0,86	0,54	0,21	0,28	0,86	0,54	0,71

Tabel 14. Befolkningsstilvæksten i Sogne
Accroissement de la population des paroisses ayant

	Sjælland <i>Séeland</i>			Lolland-Falster			Fyn <i>Fionie</i>		
	Folketal <i>pop.</i>		Tilvækst pCt. <i>accr.</i>	Folketal <i>pop.</i>		Tilvækst pCt. <i>accr.</i>	Folketal <i>pop.</i>		Tilvækst pCt. <i>accr.</i>
	ved Periodes Begyndelse <i>initiale</i>	ved Periodes Slutning <i>finale</i>		ved Periodes Begyndelse <i>initiale</i>	ved Periodes Slutning <i>finale</i>		ved Periodes Begyndelse <i>initiale</i>	ved Periodes Slutning <i>finale</i>	
1860—1870	Stations sogne <i>par. à station</i>	30895	4,37	14175	16118	13,71
	Andre Sogne <i>autres paroisses</i>	331753	6,32	159574	171425	7,48
	Tilsammen <i>total</i>	362648	173749	187543
1870—1880	Stations sogne <i>par. à station</i>	61747	6,03	19204	20321	5,82	23679	24824	4,84
	Andre Sogne <i>autres paroisses</i>	323201	3,75	56048	58217	3,86	163864	167316	2,11
	Tilsammen <i>total</i>	384948	75252	78538	187543	192140
1880—1890	Stations sogne <i>par. à station</i>	69985	9,01	20321	20757	2,15	41240	42121	2,19
	Andre Sogne <i>autres paroisses</i>	330814	÷0,59	58217	58148	÷0,12	150900	146463	÷2,94
	Tilsammen <i>total</i>	400799	78538	78905	192140	188584
1890—1901	Stations sogne <i>par. à station</i>	114497	19,21	20757	21997	5,98	59295	62557	5,50
	Andre Sogne <i>autres paroisses</i>	290669	÷2,23	58148	57219	÷1,59	129239	131564	1,76
	Tilsammen <i>total</i>	405166	78905	79216	188584	194121
1860—1901	Stations sogne ¹⁾ <i>par. à station</i>	106666	27,96	17976	21997	22,37	51119	62557	22,37
	Andre Sogne ²⁾ <i>autres paroisses</i>	255982	11,02	54665	57219	4,67	122630	131564	7,29
	Tilsammen <i>total</i>	362648	72641	79216	173749	194121
	¹⁾ Samme Sogne 1840—1860	88652	20,22	14700	17976	22,22	46149	51119	10,77
	²⁾ Samme Sogne 1840—1860	215744	18,65	47267	54665	15,65	107662	122630	13,90
	Tilsammen	304396	61967	72641	153811	173749

*) Bornholm er ikke medregnet.

c. Landbefolkningen.

Population rurale.

Landbefolkningens Størrelse i de enkelte Amter er for hver Tælling angivet i foranstaaende Tabel 6 (Side 14). Paa Grundlag af de der meddelte Tal har man foretaget en Beregning af den gennemsnitlige aarlige Tilvækstprocent for hvert Amts Landbefolkning fra Tælling til Tælling, jfr. omstaaende Tabel 13 (Side 19).

For Aarhundredet som Helhed varierer den gennemsnitlige Tilvækstprocent imellem 0,97 (Ringkøbing Amt) og 0,51 (Frederiksborg og Bornholms Amter). Gennemgaaende var Tilvæksten større for Landbefolkningen i Jyllands end i Øernes Amter. — Betragter man de to Kolonner i Tabellen, der angive Tilvæksten i Aarhundredets første og sidste Halvdel (1801—55 og 1855—1901), vil det ses, at Procenterne gennemgaaende ere mindre for den sidste end for den første Periode — et Udslag af Vandringsbevægelsen fra Land til By. Regelen brydes dog af 4 Amter i det nordlige og sydvestlige Jylland (Aalborg, Viborg, Ringkøbing og Ribe

Amter), og i det hele taget ses det, at Bortflytningen fra Landdistrikterne har været mindre stærk i de tyndt befolkede end i de tæt befolkede Egne af Landet. Særlig iøjnefaldende er den ualmindelig stærke Befolkningsstilvækst i Jyllands Landdistrikter omkring og noget efter Midten af Aarhundredet; navnlig i Perioden 1855—60 finder man for største Delen af de jyske Amter Tilvækstprocenter, der vidne om en ikke ringe Tilflytning (Indvandring fra Hertugdømmerne, jfr. foran). — Medens Tilvækstprocenten for adskillige Amters Landbefolkning, navnlig i Tiden efter 1870, har været meget nær ved Nul, forekommer der kun ganske enkelte Tilfælde, hvor et Tiaar ligefrem har bragt et Amt Befolkningstab; dette er kun Tilfældet i de to seneste Folketællings-Mellemrum, 1880—90 og 1890—1901. I det førstnævnte Tiaar vise 6 Amter, nemlig Frederiksborg, Holbæk, Sorø, Præstø, Odense og Vejle Amter, Befolkningstab for Landdistrikterne. I Perioden 1890—1901 var der Nedgang i Landbefolkningen i Københavns og Bornholms Amter, men for Københavns Amts Vedkommende skyldes dette

ned og uden Jærnbanestation.
n n'ayant pas de station de chemin de fer.

Det sydøstlige Jylland <i>Jutl., S. E.</i>			Det nordlige Jylland <i>Jutl., N.</i>			Detsydvestlige Jylland <i>Jutl., S. O.</i>			Øerne*) <i>Iles</i>			Jylland <i>Jutland</i>			Hele Landet*) <i>tout le pays</i>		
Folketal pop.		Tilvækst pCt. accr.	Folketal pop.		Tilvækst pCt. accr.	Folketal pop.		Tilvækst pCt. accr.	Folketal pop.		Tilvækst pCt. accr.	Folketal pop.		Tilvækst pCt. accr.	Folketal pop.		Tilvækst pCt. accr.
ved Perio- dens Be- gyndelse <i>initiale</i>	ved Perio- dens Slut- ning <i>finale</i>		ved Perio- dens Be- gyndelse <i>initiale</i>	ved Perio- dens Slut- ning <i>finale</i>		ved Perio- dens Be- gyndelse <i>initiale</i>	ved Perio- dens Slut- ning <i>finale</i>		ved Perio- dens Be- gyndelse <i>initiale</i>	ved Perio- dens Slut- ning <i>finale</i>		ved Perio- dens Be- gyndelse <i>initiale</i>	ved Perio- dens Slut- ning <i>finale</i>		ved Perio- dens Be- gyndelse <i>initiale</i>	ved Perio- dens Slut- ning <i>finale</i>	
17373	19654	13,13	8435	10089	19,61	45070	48363	7,31	25808	29743	15,25	70878	78106	10,20
215617	238762	10,73	172134	193274	12,38	491327	524128	6,67	387751	432036	11,42	879078	956164	8,77
232990	258416	180569	203363	536397	572491	413559	461779	949956	1,034270
32766	35596	8,64	9163	10043	9,60	29365	34329	16,91	104630	110613	5,72	71294	79968	12,17	175924	190581	8,33
225650	233164	3,33	200229	214360	7,06	173998	193333	11,12	543113	560864	3,27	599877	640857	6,83	1,142390	1,201721	5,14
258416	268760	209392	224403	203363	227662	647743	671477	671171	720825	1,318914	1,392302
56886	59227	4,12	16551	19153	15,72	38773	44913	15,83	131546	139172	5,80	112210	123293	9,88	243756	262465	7,68
211874	210292	-0,75	207852	216990	4,40	188889	199040	5,37	539931	533483	-1,19	608615	626322	2,90	1,148546	1,159805	0,98
268760	269519	224403	236143	227662	243953	671477	672655	720825	749615	1,392302	1,422270
77073	84311	9,39	55256	62208	12,58	47174	57065	20,97	194549	221046	13,62	179503	203584	13,42	374052	424630	13,52
192446	193554	0,58	180887	188801	4,38	196779	210379	6,32	478106	472978	-1,07	570112	592734	3,97	1,048218	1,065712	1,67
269519	277865	236143	251009	243953	267444	672655	694024	749615	796318	1,422270	1,490342
64242	84311	32,17	41525	62208	49,81	31825	57065	79,31	175761	221046	25,76	137592	203584	47,96	313353	424630	35,51
68748	193554	14,70	147527	188801	27,97	149462	210379	40,85	433277	472978	9,16	465737	592734	24,19	899014	1,065712	18,54
32990	277865	189052	251009	181287	267444	609038	694024	603329	796318	1,212367	1,490342
50475	64242	27,08	33668	41525	23,34	24531	31825	29,74	149501	175761	17,57	108674	137592	26,61	258175	313353	21,37
134724	168748	25,26	119045	147327	23,93	121127	149462	23,93	370673	433277	16,89	374896	465737	24,23	745569	899014	20,33
185199	232990	152713	189052	145658	181287	520174	609038	483570	603329	1,003744	1,212367

Resultat ikke nogen Overskudsbortflytning, men udelukkende de betydelige administrative Omlægninger, der fandt Sted ved Periodens Slutning ved Indlemmelsen i København af Amtets tættest befolkede Arealer (jfr. foran Side 16). Dersom man tænkte sig disse Indlemmelser fuldbyrkede allerede 1890, saaledes at der altsaa baade for dette Aar og for 1901 regnedes med Amtets nuværende Territorium, vilde man naa til en gennemsnitlig aarlig Tilvækstprocent af ikke mindre end 1,25, altsaa større end i noget andet af Landets Amter.

Ved Siden af Landbefolkningens Flytten til Byerne er der et andet Moment, der har gjort sig stærkt gældende i Landdistrikternes Befolkningsudvikling i det 19. Aarhundredes anden Halvdel. Det er Fremvæksten af nye Befolkningscentre ude i selve Landdistrikterne. Medens den med Jordernes Udskiftning følgende Ud- flytning af Gaardene fra de tæt sammenbyggede Landsbyer, og maaske endnu mere Fremvæksten af nye Bosteder ved Opdyrkning og Bebyggelse af gamle Overdrev o. l., lige op til den nyeste Tid har virket spre-

dende paa Bebyggelsesforholdene i Landdistrikterne, har paa den anden Side Næringsfrihedens Indførelse og Jærnbanenettets Udvikling skabt en Bevægelse i modsat Retning. Efter at de retlige Hindringer for Udøvelsen af Haandværks-, Industri- og Handelsvirksomhed paa Landet i det væsentlige ere fjernede, har der i stort Omfang dannet sig nye Bebyggelser af forholdsvis anselig Størrelse og delvis af anden (mere bymæssig) Karakter end de gamle Landsbyer. Disse bymæssige Bebyggelser ere fortrinsvis opstaaede langs Jærnbanelinierne, med en Jærnbanestation som Kærne, og de benævnes derfor her for Kortheds Skyld «Stationsbyer».

Til Belysning af Sammenhængen mellem Bygningen af Jærnbaner og Befolkningsstilvæksten paa Landet har man foretaget en Undersøgelse, hvis Resultater ere gengivne i ovenstaaende Tabel 14.

Den benyttede Fremgangsmaade er i Korthed følgende: For hver af de i Tabellen anførte Landsdele (Bornholm, hvis første Baneanlæg aabnedes December 1900, er ikke medtaget i Undersøgelsen) og for hver af Perioderne 1860—70, 1870—80, 1880—90 og 1890—1901

har man udsondret de Sogne i Landdistrikterne, hvor der enten i hele det paagældende Tiaar eller i en Del af dette fandtes Jærnbane-station; dernæst har man opgjort Folketallet i «Stationssognene» og i de øvrige Sogne saa vel ved Periodens Begyndelse som ved dens Slutning samt for hver af de to Grupper af Sogne beregnet Befolkningstilvæksten i Procent af Folketallet ved Periodens Begyndelse. Samme Fremgangsmaade er anvendt over for den samlede Periode 1860—1901. (Til Sammenligning har man endelig for Perioden 1840—60 anført Begyndelses- og Slutnings-Folketallene samt Tilvækstprocenterne for de samme to Grupper af Sogne, som findes i Rubrikkerne for 1860—1901). Da Formaålet for Undersøgelsen er at finde Forskellen mellem Stationssognenes og de øvrige Sognes Befolkningstilvækst, har man, for at være paa den sikre Side, behandlet Grænsetilfældene i Disfavør af Stationssognene; saaledes har man udeladt Jerne Sogn (med den nuværende Købstad Esbjerg); endvidere er der ganske bortset fra Købstadstationer, og denne Regel er gennemført saa strengt, at Landsogne, hvori der ligger en Købstadstation, ikke ere regnede til «Stationssogne», men til «andre Sogne». Da Undersøgelsen ikke er ført længere frem i Tiden end til Folketællingen den 1. Februar 1901, er der ikke taget Hensyn til Baner, der ere aabnede for Driften senere end Aar 1900.

Hvad enten man betragter Tallene for de enkelte Landsdele eller for hele Landet under eet, finder man for hvert af de fire Tællings-Mellemrum saa vel som for den samlede Periode 1860—1901, at Befolkningstilvæksten i Stationssognene har været større end i de øvrige Sogne. Denne Regel brydes kun i et eneste Tilfælde (Sjælland 1860—70). Forskellen mellem Tilvækstprocenterne for de to Grupper af Sogne er i Almindelighed ret betydelig, og i en Del Tilfælde, navnlig paa Øerne, træffer man endog Tilbagegang i Folketallet for de Sogne, hvori der ikke findes Jærnbane-station, samtidig med en ikke ringe Befolkningstilvækst i Stationssognene. Uagtet den første danske Jærnbanelinie aabnedes allerede 1847, hengik der utvivlsomt adskillige Aar, før Jærnbanerne kom til at øve nogen Indflydelse af Betydning med Hensyn til Landbefolkningens Forskydning, og man kan derfor i nærværende Sammenhæng betragte Tiden før 1860 som liggende forud for Jærnbanernes Tidsalder¹⁾. Det vil da ogsaa af de med smaa Typer trykte Talrækker i Tabel 14 ses, at der i

¹⁾ Jærnbane-nettets Længde udgjorde i 1860 14 Mil, 1870 90 Mil, 1880 207 Mil, 1890 261 Mil, 1901 387 Mil.

Perioden 1840—60 ikke var nogen væsentlig Forskel mellem Befolkningstilvæksten i de Sogne, der senere blev Stations-sogne, og i de øvrige Sogne. For hele Landet under eet finder man følgende Tilvækstprocenter:

	Befolkningstilvækst:	
	1840—60	1860—1901
Sogne, som enten i hele Perioden 1860—1901 eller i en Del deraf havde Jærnbane-station	21,37 %	35,51 %
Andre Sogne	20,53	18,54

I de 20 Aar før 1860 voksede begge Grupper af Sogne med omtrent samme Styrke; i den følgende Tid voksede Stationssognene omtrent dobbelt saa stærkt som de andre Sogne.

Det fremgaar af det anførte, at der er en vis Sammenhæng mellem Befolkningstilvæksten paa Landet og Udviklingen af Jærnbane-nettet; men af hvad Art denne Sammenhæng er, derom giver Undersøgelsen ingen Oplysning. Hvad er Aarsag og hvad er Virkning? Skaber Jærnbane en stærkere Befolkning-forøgelse i de Egne, den gennemskærer? eller anlægges man fortrinsvis Jærnbaner i de Egne, hvor Befolkningen tiltager stærkest?

I hvilket Omfang hvert af de to Momenter medvirker til at fremkalde de paapegede Resultater, lader sig ikke udrede ved Hjælp af de foreliggende Oplysninger. Men Tallene tyde dog utvivlsomt paa, at Jærnbanerne i Danmark i stort Omfang have suget Landbefolkningen til sig eller hemmet dens Bortvandring. Et stærkt talende Vidnesbyrd herom haves ogsaa i Fremvæksten af de før omtalte Stationsbyer.

Ved Folketællingen 1901 har man udskilt og særlig opgjort Folketallet for i alt 109 saadanne Stationsbyer og lignende bymæssige Bebyggelser i Landdistrikterne. Disse 109 Byer, hvis Fordeling efter Indbyggertal fremgaar af nedenstaaende Tabel 15, havde tilsammen

Tabel 15. „Stationsbyer“ og lignende bymæssige Bebyggelser i Landdistrikterne, fordelte i Størrelses-grupper.

Villes-stations et autres agglomérations urbaines à la campagne réparties d'après le nombre d'habitants.

Stationsbyer o. l. med	Antal nombre	Folketal 1901 population
over 3000 Indb. <i>habitants</i>	3	10637
2000—3000 —	3	8220
1500—2000 —	3	5094
1000—1500 —	15	18173
500—1000 —	65	46308
under 500 —	20	6546
Tilsammen total ...	109	94978

16
 en Folkemængde af ca. 95000 Indbyggere¹⁾. Største Delen havde mellem 500 og 1000 Indbyggere, 24 havde over 1000 og 2 over 2000 Indbyggere. De 24 største af disse bymæssige Bebyggelser paa Landet findes med deres Folketal i 1901 opførte i nedenstaaende Tabel 16.

Tabel 16. „Stationsbyer“ o. l. med over 1000 Indb. hver i 1901.

Villes-stations et pareilles à plus de 1000 habit. en 1901.

	Folketal population				
	1801	1840	1880	1890	1901
Herning (i Ringkøbing Amt) ..	—	21	1064	2166	3706
Lyngby (i Københavns Amt)...	890	1175	2221	2556	3701
Struer (i Ringkøbing Amt)....	53	114	1008	2207	3230
Brønderslev (i Hjørring Amt).	—	—	—	—	2852
Odder (i Aarhus Amt).....	469	889	1416	2164	2822
Haslev (i Sorø Amt).....	—	—	—	—	2546
Nordby (i Ribe Amt).....	—	—	—	—	1942
Dragør (i Københavns Amt)...	1583	1629	1831	1825	1609
Vamdrup Statb. (i Ribe Amt) ..	—	—	—	—	1543
Hammel (i Aarhus Amt).....	—	—	—	—	1498
Fakse (i Præstø Amt).....	—	—	—	—	1464
Strømmen (i Randers Amt)....	—	—	—	—	1344
Birkerød (i Frederiksborg Amt)	—	—	—	—	1283
Assens (i Randers Amt).....	—	—	—	—	1283
Kellerup (i Viborg Amt).....	—	—	—	—	1199
Ballerup (i Københavns Amt) ..	—	—	—	—	1198
N. og S. Holsted (i Ribe Amt) ..	—	—	—	—	1175
Glostrup (i Københavns Amt)...	—	—	—	—	1174
Hadsund (i Aalborg Amt).....	9	7	281	701	1122
Engsig (Skjern Stationsby i Ringkøbing Amt).....	—	—	—	—	1122
Vejen (i Ribe Amt).....	—	—	—	—	1108
Høng (i Holbæk Amt).....	—	—	—	—	1073
Ørsted (i Randers Amt).....	—	—	—	—	1067
Taastrup (i Københavns Amt) ..	—	—	—	—	1063

¹⁾ I dette Tal er ikke medregnet Villa-Byerne i Hovedstadens nærmeste Omegn (Gentofte, Ordrup, Hellerup, Charlottelund, Skovshoved m. fl.).

For enkelte af dem (fortrinsvis de ældre) er vedføjet Folketallene i 1801, 1840, 1880 og 1890, men for de flestes Vedkommende har Oplysninger herom ikke kunnet tilvejebringes.

3. Befolkningstætheden.

Population spécifique.

Danmarks Areal (Søplanen indbefattet) blev for 1896 opgjort til 698,39 geografiske □ Mil (= 38455,4 □ Kilometer), hvilket for Aaret 1901 giver en Befolkningstæthed af 3507 Indbyggere pr. □ Mil eller 6370 pr. 100 □ Kilometer. — Øernes Areal udgør 239,08 geografiske □ Mil (= 13164,4 □ Kilometer), Jyllands 459,31 geogr. □ Mil (= 25290,9 □ Kilometer). Befolkningstætheden bliver herefter for Øerne 5796 Indb. pr. □ Mil (10526 pr. 100 □ Km.) og for Jylland 2316 Indb. pr. □ Mil (4206 pr. 100 Km.).

Som det fremgaar af nedenstaaende Tabel 17, er Danmarks Befolkningstæthed i de hundrede Aar 1801—1901 vokset fra godt 1300 til ca. 3500 Indbyggere pr. □ Mil; paa det Areal, hvor der i 1801 levede 100 Mennesker, findes nu 264, altsaa over 2½ Gang saa mange. Øernes Befolkningstæthed er i de hundrede Aar vokset fra ca. 2300 til ca. 5800, Jyllands fra noget over 800 til godt 2300 Indb. pr. □ Mil. Jyllands gennemsnitlige Befolkningstæthed er altsaa nu kun lidt større end Øernes for 100 Aar siden; men det vil af Forholdstallene i Tabellens sidste Kolonner ses, at Befolkningstætheden i Jylland er steget forholdsvist stærkere end paa Øerne, nemlig med 176 pCt.

Tabel 17. Befolkningstætheden paa Øerne og i Jylland.

Populations spécifiques des îles et du Jutland.

Aar année	Antal Indbyggere pr. geogr. □ Mil hab. p. mille géogr. c.			Antal Indbyggere pr. 100 □ Kilom. hab. p. 100 kil. c.			Sættes Befolkningstætheden Aar 1801 lig 100, udgjorde Tæt- heden ved de senere Tællinger: densité p. 100 en 1801		
	Øerne îles	Jylland Jutland	Hele Landet tout le pays	Øerne îles	Jylland Jutland	Hele Landet tout le pays	Øerne îles	Jylland Jutland	Hele Landet tout le pays
	1801.....	2275	839	1330	4131	1523	2416	100	100
1834.....	2957	1141	1763	5371	2072	3201	130	136	133
1840.....	3112	1187	1846	5651	2155	3352	137	141	139
1845.....	3278	1248	1943	5953	2267	3528	144	149	146
1855.....	3617	1399	2158	6569	2540	3919	159	167	162
1860.....	3799	1525	2303	6899	2769	4182	167	182	173
1870.....	4169	1716	2555	7571	3116	4641	183	205	192
1880.....	4603	1891	2819	8360	3434	5120	202	225	212
1890.....	5146	2051	3111	9345	3725	5649	226	244	234
1901.....	5796	2316	3507	10526	4206	6370	255	276	264

imod 155 pCt. Det følger heraf, af Forskellen mellem de to Hoved-Landsdeles Befolkningstæthed nu er forholdsvist mindre end før: paa det Areal, hvor Øerne i 1801 havde 100 Indbyggere, havde Jylland 37, hvor Øerne nu har 100 Indbyggere, har Jylland 40.

Den gennemsnitlige Befolkningstæthed, der findes angivet i Tabel 17, er beregnet paa Grundlag af den samlede Befolkning (By- og Landbefolkning), og naar

Øernes Befolkningstæthed er saa langt større end Jyllands, skyldes dette naturligvis i væsentlig Grad Hovedstaden. I det hele taget over Fordelingen af de større og mindre Byer en ikke ringe Indflydelse paa de enkelte Landsdeles Befolkningstæthed. I nedenstaaende Tabel 18, der fremstiller Befolkningstætheden for hvert Amt, har man holdt Byernes (Købstædernes og Handelspladsernes) Befolkning og Areal uden for Bereg-

Tabel 18. Befolkningstætheden i hvert Amts Landdistrikter.

Populations spécifiques des bailliages ruraux.

Landdistrikterne i:	Antal Indbyggere pr. geogr. □ Mil <i>hab. p. mille géogr. c.</i>				Antal Indbyggere pr. 100 □ Kilom. <i>hab. p. 100 kil. c.</i>				Sættes Befolkningstætheden Aar 1801 lig 100, udgjorde Tæt- heden ved de senere Tællinger: <i>densité p. 100 en 1801</i>			
	Aar 1801	Aar 1840	Aar 1880	Aar 1901	Aar 1801	Aar 1840	Aar 1880	Aar 1901	Aar 1801	Aar 1840	Aar 1880	Aar 1901
	Københavns Amt.....	1986	2726	4012	4108	3606	4950	7287	7461	100	137	202
Frederiksborg —.....	1713	2513	2874	2847	3111	4564	5220	5170	100	147	168	166
Holbæk —.....	1472	2078	2792	2865	2673	3773	5070	5204	100	141	190	195
Sorø —.....	1486	2105	2769	2747	2699	3823	5028	4989	100	142	186	185
Præste —.....	1675	2275	2987	2916	3042	4132	5425	5295	100	136	178	174
Bornholms —.....	1347	1676	2212	2245	2446	3044	4018	4077	100	124	164	167
Maribo —.....	1530	2019	2559	2581	2779	3666	4647	4687	100	132	167	169
Svendborg —.....	1835	2561	3193	3280	3332	4651	5799	5957	100	140	174	179
Odense —.....	1764	2464	3084	3065	3203	4474	5600	5567	100	140	175	174
Vejele —.....	915	1464	2067	2061	1662	2659	3754	3743	100	160	226	225
Aarhus —.....	1038	1522	2211	2296	1886	2765	4016	4169	100	147	213	221
Randers —.....	994	1303	1944	2074	1806	2367	3531	3766	100	131	196	209
Aalborg —.....	724	966	1460	1712	1314	1754	2652	3110	100	133	202	236
Hjørring —.....	855	1211	1814	2006	1552	2199	3294	3643	100	142	212	235
Thisted —.....	896	1315	1808	1928	1628	2388	3283	3501	100	147	202	215
Viborg —.....	717	953	1544	1733	1303	1731	2804	3148	100	133	215	242
Ringkøbing —.....	468	638	989	1227	850	1159	1797	2229	100	136	211	262
Ribe —.....	584	779	1219	1361	1061	1414	2214	2471	100	133	209	233

ningen, saaledes at Tallene altsaa angive den gennemsnitlige Befolkningstæthed paa Landet 1801, 1840, 1880 og 1901.

Den største Befolkningstæthed inden for Landdistrikterne finder man i Københavns Amt, den laveste i Ringkøbing Amt; det førstnævnte Amt har mellem 3 og 4 Gange saa mange Indbyggere pr. □ Mil som det sidstnævnte. Disse to Amter have gennem hele Aarhundredet indtaget samme Plads som det første og sidste, naar man ordner Amterne efter Befolkningstætheden, og i det hele taget har denne Ordning ikke forrykket sig i nogen væsentlig Grad (jfr. Tabel 19, Side 25). I 1801 saa vel som i 1901 var Bornholms og Aarhus Amter henholdsvis det svagest befolkede Ø-Amt og det tættest befolkede jyske Amt; i Rækkefølgen var i 1801 Bornholm Nr. 9, Aarhus Nr. 10, medens de nu have byttet Plads. Det ses i øvrigt af Forholdstallene i Tabel 18, at Jyllands Amter alle have forøget deres

Befolkningstæthed forholdsvis stærkere end noget af Ø-Amterne; det er i de svagest befolkede Egne, at Befolkningstætheden — relativt set — er vokset mest. Anderledes naar man betragter den absolute Befolkningsforøgelse pr. Arealenhed, altsaa det Antal Indbyggere, hvormed Befolkningen for hver Kvadratmil er forøget i de hundrede Aar 1801—1901. Herom gives der Oplysning i første Kolonne af Tabel 19, hvor Amterne ere ordnede saaledes, at de, der have haft den største absolute Befolkningsforøgelse pr. Arealenhed, ere anførte først.

Idet der altsaa i denne Tabel ses bort fra Størrelsen og den relative Tæthed af den Befolkning, der ved Aarhundredets Begyndelse fandtes i de enkelte Amter, give Tallene i dens første Kolonne et Billede af, hvorledes den i Aarhundredet tilkomne Befolkning har fordelt sig pr. Arealenhed i hvert Amt. Tabellen fremstiller, om man vil, de enkelte Amters Evne til

Tabel 19. Befolkningsforøgelsen pr. Arealenhed i hvert Amts Landdistrikter.

Accroissement de la population spécifique dans les baillages ruraux.

Landdistrikterne i:	Befolkningsforøgelse pr. □ Mil <i>accroissem. p. mille carré</i>			Amternes Nummer-Orden efter Befolknings-tætheden <i>ordre du baill. en densité</i>	
	absolut, i Perioden 1801—1901 <i>accr. réel</i>	gennemsn. aarl. i Perioderne <i>accr. p. an</i>		1801	1901
		1801—1880	1880—1901		
	Københavns Amt.	2122	25,6	4,6	1
Svendborg —	1445	17,2	4,1	2	2
Holbæk —	1393	16,8	3,5	8	5
Odense —	1301	16,7	÷ 0,9	3	3
Sorø —	1261	16,3	÷ 1,0	7	7
Aarhus —	1258	15,0	4,0	10	9
Præstø —	1241	16,6	÷ 3,4	5	4
Hjørring —	1151	12,2	9,1	14	13
Vejle —	1146	14,7	÷ 0,3	12	12
Frederiksborg —	1134	14,7	÷ 1,3	4	6
Randers —	1080	12,1	6,2	11	11
Maribo —	1051	13,1	1,0	6	8
Thisted —	1032	11,6	5,7	13	14
Viborg —	1016	10,6	9,0	16	15
Aalborg —	988	9,4	12,0	15	16
Bornholms —	898	11,1	1,6	9	10
Ribe —	777	8,1	6,8	17	17
Ringkøbing —	759	6,7	11,3	18	18

at optage Landets Befolkningsforøgelse Aarhundredet igennem.

Ved at sammenholde Tabellens første og to sidste Kolonner vil det ses, at i det store og hele er det de tættest befolkede Amter, der Aarhundredet igennem have modtaget den største Befolkningsforøgelse pr. □ Mil. Imidlertid vil man ved at dele den hundred-aarige Periode i to, hvoraf den første omfatter de 79 Aar fra 1801 til 1880, den sidste de 21 Aar fra 1880 til 1901, finde ret betydelige Brud paa den nævnte Regel; jfr. anden og tredje Kolonne i Tabel 19. Det er, som om flere af de tæt befolkede Ø-Amter i 1880 havde naaet et foreløbigt Mættelsepunkt, medens paa den anden Side de svagt befolkede Amter i Nord- og Sydvest-Jylland ogsaa efter 1880 have øget deres Befolknings-tæthed, for fleres Vedkommende endog stærkere end i den foregaaende Periode.

De i Tabellerne 17 og 18 meddelte Gennemsnitstal for Befolknings-tætheden tilsløre selvfølgelig store Forskelligheder, idet der i en og samme Egn af Landet, ja inden for det enkelte Amt, kan findes baade tæt og tyndt befolkede Strækninger. For at give et Billede af Befolknings-tætheden paa Landet, saa nær som muligt svarende til Virkeligheden, har man beregnet Folketallet pr. Kvadratkilometer for de mindste territoriale Enheder, hvormed der opereres i Folketællingerne, nemlig Sognene. De 1680 Sogne, der fandtes i 1801, og de 1698, der fandtes i 1901, har man derefter

Tabel 20. Sognene i Landdistrikterne, grupperede efter Befolknings-tæthed.

Paroisses rurales classées suivant la population spécifique.

Indbyggere pr. □ Kilom. <i>hab. p. kilom. c.</i>	Antal Sogne (og Købstad-Landdistrikter) <i>nombre des paroisses rurales</i>																			
	Sjælland		Bornholm		Loll.-Falst.		Fyn		I alt Øerne <i>ites</i>		Det sydøstl. Jylland		Det nordl. Jylland		Det sydvestl. Jylland		I alt Jylland <i>Jutland</i>		Hele Landet <i>total</i>	
	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901
	0—9	"	"	"	"	"	"	"	"	"	24	2	26	3	103	13	153	18	153	18
10—19	14	2	2	1	7	"	1	"	24	3	107	14	177	22	181	66	465	102	489	105
20—29	172	8	11	2	44	2	69	2	296	14	160	43	77	81	52	102	289	226	585	240
30—39	160	58	2	1	39	20	97	17	298	96	40	90	9	76	5	78	54	244	352	340
40—49	33	137	"	9	5	36	21	51	59	233	10	83	"	52	1	52	11	187	70	420
50—59	5	99	"	4	"	19	5	57	10	179	1	56	"	28	1	21	2	105	12	284
60—69	"	36	"	"	"	10	5	34	5	80	"	28	1	14	"	10	1	52	6	132
70—79	"	21	"	"	"	7	1	20	1	48	"	11	"	6	"	2	"	19	1	67
80—89	2	12	"	"	"	"	1	8	3	20	"	3	"	3	"	"	"	"	6	3
90—99	2	6	"	"	"	"	2	2	8	1	6	"	1	"	1	"	1	8	3	16
100—124	"	6	"	"	"	"	2	"	8	"	4	1	2	"	"	"	1	6	1	14
125—149	1	3	"	"	"	"	3	1	6	"	2	"	1	"	1	"	4	1	10	
150—174	"	3	"	"	"	"	1	"	4	"	"	"	1	"	1	"	2	"	6	
175—199	"	"	"	"	"	1	"	1	2	"	"	"	"	"	"	"	2	"	4	
200—224	"	"	"	"	"	"	1	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	
225—249	"	1	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	
250—274	"	"	"	"	"	1	"	1	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	
275—299	"	1	1	"	"	"	"	1	1	"	"	"	1	"	"	"	1	1	2	
300 og derover	1	4	1	2	"	"	1	2	7	"	1	1	1	1	1	1	3	3	10	
Tilsammen	390	397	17	19	95	96	200	201	702	713	343	345	292	292	343	348	978	985	1680	1698

Tabel 19. Befolkningsforøgelsen pr. Arealenhed i hvert Amts Landdistrikter.

Accroissement de la population spécifique dans les baillages ruraux.

Landdistrikterne i:	Befolkningsforøgelse pr. □ Mil <i>accroissem. p. mille carré</i>			Amternes Nummer-Orden efter Befolkningsstæthed <i>ordre du baill. en densité</i>	
	absolut, i Perioden 1801—1901 <i>accr. réel</i>	gennemsn. aarl. i Perioderne <i>accr. p. an</i>		1801	1901
		1801—1880	1880—1901		
Københavns Amt.	2122	25,6	4,6	1	1
Svendborg —	1445	17,2	4,1	2	2
Holbæk —	1393	16,8	3,5	8	5
Odense —	1301	16,7	÷ 0,9	3	3
Sorø —	1261	16,3	÷ 1,0	7	7
Aarhus —	1258	15,0	4,0	10	9
Præstø —	1241	16,6	÷ 3,4	5	4
Hjørring —	1151	12,2	9,1	14	13
Vejle —	1146	14,7	÷ 0,3	12	12
Frederiksborg —	1134	14,7	÷ 1,3	4	6
Randers —	1080	12,1	6,2	11	11
Maribo —	1051	13,1	1,0	6	8
Thisted —	1032	11,6	5,7	13	14
Viborg —	1016	10,6	9,0	16	15
Aalborg —	988	9,4	12,0	15	16
Bornholms —	898	11,1	1,6	9	10
Ribe —	777	8,1	6,8	17	17
Ringkøbing —	759	6,7	11,3	18	18

at optage Landets Befolkningsforøgelse Aarhundredet igennem.

Ved at sammenholde Tabellens første og to sidste Kolonner vil det ses, at i det store og hele er det de tættest befolkede Amter, der Aarhundredet igennem have modtaget den største Befolkningsforøgelse pr. □ Mil. Imidlertid vil man ved at dele den hundredaarige Periode i to, hvoraf den første omfatter de 79 Aar fra 1801 til 1880, den sidste de 21 Aar fra 1880 til 1901, finde ret betydelige Brud paa den nævnte Regel; jfr. anden og tredje Kolonne i Tabel 19. Det er, som om flere af de tæt befolkede Ø-Amter i 1880 havde naaet et foreløbigt Mættelsepunkt, medens paa den anden Side de svagt befolkede Amter i Nord- og Sydvest-Jylland ogsaa efter 1880 have øget deres Befolkningsstæthed, for fleres Vedkommende endog stærkere end i den foregaaende Periode.

De i Tabellerne 17 og 18 meddelte Gennemsnitstal for Befolkningsstæthedens tilsløre selvfølgelig store Forskelligheder, idet der i en og samme Egn af Landet, ja inden for det enkelte Amt, kan findes baade tæt og tyndt befolkede Strækninger. For at give et Billede af Befolkningsstæthedens paa Landet, saa nær som muligt svarende til Virkeligheden, har man beregnet Folketallet pr. Kvadratkilometer for de mindste territoriale Enheder, hvormed der opereres i Folketællingerne, nemlig Sognene. De 1680 Sogne, der fandtes i 1801, og de 1698, der fandtes i 1901, har man derefter

Tabel 20. Sognene i Landdistrikterne, grupperede efter Befolkningsstæthed.

Paroisses rurales classées suivant la population spécifique.

Indbyggere pr. □ Kilom. <i>hab. p. kilom. c.</i>	Antal Sogne (og Købstad-Landdistrikter) <i>nombre des paroisses rurales</i>																			
	Sjælland		Bornholm		Loll.-Falst.		Fyn		I alt Øerne <i>îles</i>		Det sydøstl. Jylland		Det nordl. Jylland		Detsydvestl. Jylland		I alt Jylland <i>Jutland</i>		Hele Landet <i>total</i>	
	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901	1801	1901
0—9	"	"	"	"	"	"	"	"	"	24	2	26	3	103	13	153	18	153	18	
10—19	14	2	2	1	7	"	1	"	24	3	107	14	177	22	181	66	465	102	489	105
20—29	172	8	11	2	44	2	69	2	296	14	160	43	77	81	52	102	289	226	585	240
30—39	160	58	2	1	39	20	97	17	298	96	40	90	9	76	5	78	54	244	352	340
40—49	33	137	"	9	5	36	21	51	59	233	10	83	"	52	1	52	11	187	70	420
50—59	5	99	"	4	"	19	5	57	10	179	1	56	"	28	1	21	2	105	12	284
60—69	"	36	"	"	"	10	5	34	5	80	"	28	1	14	"	10	1	52	6	132
70—79	"	21	"	"	"	7	1	20	1	48	"	11	"	6	"	2	"	19	1	67
80—89	2	12	"	"	"	"	1	8	3	20	"	3	"	3	"	"	"	6	3	26
90—99	2	6	"	"	"	"	"	2	2	8	1	6	"	1	"	1	1	8	3	16
100—124	"	6	"	"	"	"	"	2	"	8	"	4	1	2	"	"	1	6	1	14
125—149	1	3	"	"	"	"	"	3	1	6	"	2	"	1	"	1	"	4	1	10
150—174	"	3	"	"	"	"	"	1	"	4	"	"	"	1	"	1	"	2	"	6
175—199	"	"	"	"	"	1	"	1	"	2	"	2	"	"	"	"	"	2	"	4
200—224	"	"	"	"	"	"	"	1	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1
225—249	"	1	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1
250—274	"	"	"	"	"	1	"	1	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2
275—299	"	1	1	"	"	"	"	"	1	1	"	"	"	1	"	"	"	1	1	2
300 og derover	1	4	1	2	"	"	"	1	2	7	"	1	1	1	"	1	1	3	3	10
Tilsammen	390	397	17	19	95	96	200	201	702	713	343	345	292	292	343	348	978	985	1680	1698

fordelt i Grupper efter Befolkningstætheden, idet hver Landsdel (Sjælland, Bornholm osv.) ved denne Gruppering er holdt for sig. Resultatet er givet i foranstaaende Tabel 20 (Side 25). Idet man med Hensyn til Enkeltheder skal henviser til selve Tabellen, meddeles nedenfor en Oversigt over, hvorledes 100 Sogne paa Øerne og 100 Sogne i Jylland fordelte sig efter Befolkningstæthed i 1801 og i 1901:

Indbyggere pr. □ Km.	Fordeling af 100 Sogne paa Øerne i Jylland			
	1801	1901	1801	1901
0— 19	3,4	0,3	63,2	12,2
20— 39	84,6	15,5	35,1	47,7
40— 59	9,8	57,8	1,3	29,7
60— 79	0,9	17,9	0,1	7,2
80— 99	0,7	3,9	0,1	1,4
100—199	0,2	2,9	0,1	1,4
200 og derover ...	0,4	1,7	0,1	0,4
	100,0	100,0	100,0	100,0

Man ser af denne Oversigt, hvorledes Tyngdepunktet har forskudt sig. I 1801 havde henvend de ni Tiendedele af Øernes og saa at sige alle Jyllands Sogne under 40 Indbyggere pr. □ Kilometer, i 1901 havde kun en Sjettedel af Øernes og de tre Femtedele af Jyllands Sogne en saa ringe Befolkningstæthed. En Befolkningstæthed af over 60 Indbyggere pr. □ Kilometer forekom i 1801 kun i nogle faa Sogne, men hundrede Aar senere var en Fjerdedel af Øernes og en Tiendedel af Jyllands Sogne rykket op over denne Grænse.

Med sine ca. 64 Indbyggere pr. □ Kilometer er Danmark en halv Gang tættere befolket end Europa som Helhed. Men den gennemsnitlige Befolkningstæthed for Europa trykkes stærkt ned af det russiske Rige, som med kun lidt over 20 Indbyggere pr. □ Kilometer udgør over Halvdelen af Arealet. Ogsaa flere andre af de mest udstrakte Lande have en overordentlig spredt Befolkning (Finland, Norge), jfr. nedenstaaende Oversigt, hvor Landene ere ordnede efter deres Befolkningstæthed omkring Aar 1900:

	Areal □ Km.	Indbyggere pr. □ Km.
Belgien	29500	227
Nederlandene	33000	155
Storbritannien og Irland ..	314100	132
Italien	286700	113
Tyskland	540700	104
Østerrig	300000	87
Schweiz	40700	81
Frankrig	536400	72
Danmark	38500	64

	Areal □ Km.	Indbyggere pr. □ Km.
Ungarn	324900	59
Portugal	92200	59
Spanien	540700	37
Rusland	5,016400	22
Sverrig	447900	11
Finland	373600	7
Norge	322300	7

4. Den naturlige Befolkningstilvækst og Vandringerne.

L'accroissement propre de la population et les migrations.

a. Almindelige Oversigter.

Aperçus généraux.

Som foran anført, opgjordes Folketallet i 1801 for det egentlige Danmarks daværende Territorium til 925680. I 1901 var Folketallet for det nuværende Territorium 2,449540. Forskellen udgør saaledes 1,523860, hvilket Tal fremkommer paa følgende Maade:

Antallet af Levendefødte i Danmark i de hundrede Aar 1801—1900 udgjorde	4,759215
Fradrages Antallet af Døde (uden Dødfødte) 3,088678	
faas som Aarhundredets Fødselsoverskud	1,670537
Lægges hertil den beregnede Befolkningsforøgelse ved Territorialforandringen efter Fredstraktaten af 1864	8300
faas	1,678837
Den oversøiske Udvandring har bortført fra Landet omtrent	195288
men den øvrige Ind- og Udvandring har som Netto-Resultat giver en Befolkningsforøgelse af	40311
saaledes at den samlede Vandringsbevægelse over Landets Grænser kun har givet et Netto-Tab af ..	154977
Fradrages dette, fremkommer den ovennævnte Befolkningsforøgelse i Aarhundredet af	1,523860

Her er Aarhundredets Befolkningsforøgelse opløst i sine enkelte Elementer, saa vidt de foreliggende Oplysninger muliggøre det. Paa enkelte Punkter er Opgørelsen ikke fuldt nøjagtig; saaledes hviler Tallet for den Befolkningsforøgelse, der skyldes Territorialforandringen i 1864, paa en Beregning (paa Grundlag af Folketællingerne for de paagældende Distrikter i 1860 og 1870); og hvad den oversøiske Udvandring angaar, ere Oplysningerne ret mangelfulde (jfr. det specielle Afsnit

Tabel 21. Befolkningstilvækstens enkelte Elementer (Fødsler, Dødsfald, Vandringer).

Éléments de l'accroissement de la population (naissances, décès, migrations).

Periode <i>période</i>	Folketal ved Be- gyndelsen af Perioden <i>population initiale</i>	Befolkningsforøgelse i Perioden <i>accroissement dans la période</i>								Folketal ved Slut- ningen af Perioden <i>popu- lation finale</i>
		ved Fødsler (Levende- fødte) <i>par naissances (n.v.)</i>	ved Dødsfald <i>par décès</i>	Fødsels- overskud <i>excédent des naissances</i>	ved over- søisk Ud- vandring <i>par émigration d'outre- mer.</i>	ved Vandring i øvrigt <i>par autre migration</i>	ved Vandring over- hovedet <i>par migration en général</i>	ved Territo- rialforan- dringen 1864 <i>par change- ment du territoire en 1864</i>	Samlet Befolk- ningsfor- øgelse <i>accroisse- ment total</i>	
1801—1834 (33 Aar)...	925680	1,100167	÷ 810166	290001	—	8116	8116	—	298117	1,223797
1834—1840 (6 —)...	1,223797	230564	÷ 164189	66375	÷ 694	÷ 6451	÷ 7145	—	59230	1,283027
1840—1845 (5 —)...	1,283027	197786	÷ 130959	66827	÷ 272	745	473	—	67300	1,350327
1845—1855 (10 —)...	1,350327	443344	÷ 293414	149930	÷ 1159	752	÷ 407	—	149523	1,499850
1855—1860 (5 —)...	1,499850	254243	÷ 161243	93000	÷ 2467	10168	7701	—	100701	1,600551
1860—1865 (5 —)...	1,600551	257562	÷ 162074	95488	÷ 4638	2049*)	÷ 2589*)	8300*)	101199*)	1,701750*)
1865—1870 (5 —)...	1,701750*)	267658	÷ 177123	90535	÷ 10825	3281*)	÷ 7544*)	—	82991*)	1,784741
1870—1880 (10 —)...	1,784741	585012	÷ 360812	224200	÷ 36449	÷ 3453	÷ 39902	—	184298	1,969039
1880—1890 (10 —)...	1,969039	662396	÷ 386039	276357	÷ 76975	3959	÷ 73016	—	203341	2,172380
1890—1901 (11 —)...	2,172380	760483	÷ 442659	317824	÷ 61809	21145	÷ 40664	—	277160	2,449540
1801—1840 (39 —)...	925680	1,330731	÷ 974355	356376	÷ 694	1665	971	—	357347	1,283027
1840—1880 (40 —)...	1,283027	2,005605	÷ 1,285625	719980	÷ 55810	13542	÷ 42268	8300*)	686012	1,969039
1880—1901 (21 —)...	1,969039	1,422879	÷ 828698	594181	÷ 138784	25104	÷ 113680	—	480501	2,449540
1801—1860 (59 —)...	925680	2,226104	÷ 1,559971	666133	÷ 4592	13330	8738	—	674871	1,600551
1860—1901 (41 —)...	1,600551	2,533111	÷ 1,528707	1,004404	÷ 190696	26981	÷ 163715	8300*)	848989	2,444540
1801—1901 (100 —)...	925680	4,759215	÷ 3,088678	1,670537	÷ 195288	40311	÷ 154977	8300*)	1,523860	2,449540

*) Tallet er beregnet.

om Ind- og Udvandring, Side 42 ff.). Oplysninger om Indvandringen mangle ganske, og Vandringsbevægelsen kan derfor ikke paa samme Maade som Fødselsoverskudet opløses i et Plus og et Minus, men kan alene angives ved sit Netto-Resultat, der udfindes ved Hjælp af Folketællingstallene og Fødselsoverskudet.

Betragter man Befolkningsforøgelsens tre Hovedelementer i deres indbyrdes Forhold, vil det ses, at naar den samlede Forøgelse i Aarhundredet sættes lig 100, udgjorde i Forhold hertil:

Fødselsoverskudet.....	109,6
Forøgelse ved Territorialforandr..	0,5
	110,1
Formindskelse ved Vandring....	10,1
Samlet Befolkningsforøgelse	100,0

Hvis man bortser fra den ringe Forøgelse ved Territorialforandringen, kan det siges, at Forholdet mellem den naturlige Befolkningstilvækst og Netto-Tabet ved Vandring er som 11 til 1.

En Oversigt over Befolkningsforøgelsens enkelte Elementer for hvert Folketællings-Mellemrum i Aarhundredet er givet i ovenstaaende Tabel 21. Som sædvanlig har man her ladet Folketællingen 1850 ude af Betragtning. Paa den anden Side har det, af Hensyn til Territorialforandringen 1864, været nødvendigt at dele Tællings-Mellemrummet 1860—70 i to

Femaarsperioder; det anførte Folketal for 1865 (ligesom Tallene for Vandringsbevægelsen i de to Perioder 1860—65 og 1865—70) er derfor udfundet ved Bæregning. For Overskuelighedens Skyld har man foretaget en Sammendragning af de enkelte Perioder til større Tidsafsnit.

Sættes den samlede Befolkningsforøgelse i hver Periode lig 100, udgjorde i Forhold hertil Fødselsoverskudet og Over- eller Underskudet ved Vandring:

	Fødsels- overskud	Overskud (+) eller Underskud (÷) ved Vandring.
1801—34.....	97,8	+ 2,7
1834—40.....	112,1	÷ 12,1
1840—45.....	99,3	+ 0,7
1845—55.....	100,3	÷ 0,3
1855—60.....	92,4	+ 7,6
1860—65 ¹⁾	94,4	÷ 2,6
1865—70.....	109,1	÷ 9,1
1870—80.....	121,7	÷ 21,7
1880—90.....	135,9	÷ 35,9
1890—1901....	114,7	÷ 14,7

Det fremgaar af disse Tal, paa den ene Side, at Vandringerne kun have øvet en ringe Indflydelse paa Danmarks Befolkningsforøgelse i største Delen af det

¹⁾ Befolkningsforøgelsen ved Territorialforandringen udgjorde 8,2 pCt. af Femaarets samlede Befolkningsforøgelse.

19. Aarhundrede, indtil Tiden omkring 1860, paa den anden Side at Udvandringen efter det nævnte Tidspunkt har bortført en betydelig Del af Landets naturlige Befolkningstilvækst. Medens Landet i de første 60 Aar af Aarhundredet (taget som Helhed) ikke alene beholdt sit Fødselsoverskud, men endog modtog et — ganske vist kun ringe — Indvandringsoverskud, bevirkede Vandringerne i de sidste 40 Aar af Aarhundredet et Befolkningstab af henimod en Femtedel af den naturlige Tilvækst.

I nedenstaaende Tabel 22 er hver Periodes

Tabel 22. Den aarlige Befolkningstilvækst ved Fødselsoverskud og Vandring (Forholdstal).

L'accroissement annuel de la population dû à l'excédent des naissances et à la migration.

	Gsnrl. aarl. Tilvækst i pCt. af Middelbefolkningen <i>accr. ann. p. 100</i>	Heraf ved <i>dont par</i>	
		Fødselsoverskud <i>excédent des naissances</i>	Vandring <i>migration</i>
1801—34	0,84	0,82	0,02
1834—40	0,79	0,88	÷0,09
1840—45	1,03	1,02	0,01
1845—55	1,06	1,06	0,00
1855—60	1,30	1,20	0,10
1860—65	1,23 ^{*)}	1,16	÷0,03
1865—70	0,95	1,04	÷0,09
1870—80	0,99	1,20	÷0,21
1880—90	0,99	1,34	÷0,35
1890—1901	1,10	1,26	÷0,16

^{*)} Bortses fra den Befolkningsforøgelse, der skyldes Territorialforandringen ved Grænsereguleringen 1864 (jfr. Tabel 21), udgjorde den gennemsnitlige aarlige Tilvækst 1,23 pCt. af Middelbefolkningen.

Fødselsoverskud og Vandringsoverskud (eller Underskud) stillet i Forhold til Folketallet. Det vil ses, at Fødselsoverskudet var lavt (gennemsnitlig aarlig 8 à 9 pro mille) indtil 1840, fra 1840 til 1855 var det en Del større (godt 1 pCt. i aarligt Gennemsnit), men siden sidste Halvdel af Halvtredserne har den naturlige Befolkningstilvækst, naar man undtager en kortvarig Periode sidst i Halvfjerdsene, udgjort imellem 1¹/₆ og 1¹/₃ pCt. i aarligt Gennemsnit (med Hensyn til Svingningerne fra Aar til Aar henvises til et følgende Afsnit). Om trent samtidig med denne Stigning i Fødselsoverskudet begynder Udvandringen at tage Fart, og herved holdes den samlede Befolkningstilvækst i største Delen af Perioden nede paa 1 pCt. aarlig eller lidt derunder. Det Folketællings-Mellemrum, der viser det største procentvise Fødselsoverskud, er Tiaaret 1880—90, da den naturlige Tilvækst naaede 1,34 pCt. i aarligt Gennemsnit; men i samme Tiaar var Befolkningstabet ved Vandring større end i noget andet (0,35 pCt. aarlig),

saa at det samlede Resultat blev en Befolkningstilvækst af knap 1 pCt.

De i det foregaaende anførte Tal afspejle den mest karakteristiske Forandring i Befolkningsforholdene i det 19. Aarhundrede, en Forandring, der, med en enkelt Undtagelse, kan paavises i alle Europas Lande. Overalt er der i den nyere Tid kommen større Bevægelighed i Befolkningen, og Ind- og Udvandringen er fra at opveje hinanden gaaet over til at resultere i et stadigt og som oftest ret betydeligt Udvandrings-Overskud. Til Belysning af dette Forhold i den sidste Menneskealder anføres i nedenstaaende Tabel 23 Befolkningstil-

Tabel 23. Fødsels- og Vandrings-Overskud i de vigtigste europæiske Lande.

Excédents des naissances et des immigrations dans les principaux pays Européens.

	1871—80		1881—90		1891—1900	
	Af Folketallet ved Begyndelsen af Perioden udgjorde Periodens <i>la période commençant p. 100 hab.</i>					
	Fødselsoverskud <i>exc. des naiss.</i>	Vandringsoverskud <i>exc. des imm.</i>	Fødselsoverskud <i>exc. des naiss.</i>	Vandringsoverskud <i>exc. des imm.</i>	Fødselsoverskud <i>exc. des naiss.</i>	Vandringsoverskud <i>exc. des imm.</i>
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Danmark <i>Danemark</i>	12,57	÷2,31	14,06	÷3,88	13,39	÷1,34
Norge <i>Norvège</i>	14,65	÷4,24	14,00	÷9,85	14,77	÷2,82
Sverrig <i>Suède</i>	12,86	÷3,33	10,22	÷7,61	11,11	÷3,77
Rusland <i>Russie</i>	14,78	÷0,34	15,76	÷0,96	15,90	÷1,52
Tyskland <i>Allemagne</i>	12,52	÷1,70	12,19	÷2,92	14,77	÷0,74
Schweiz <i>Suisse</i>	7,55	÷0,85	7,39	÷3,47	9,67	2,34
Nederlandene <i>Pays-Bas</i>	12,76	÷0,47	14,11	÷1,70	15,11	÷1,64
Belgien <i>Belgique</i>	10,23	÷0,29	10,17	÷0,22	10,43	÷0,14
Storbritannien og Irland <i>Gr. Bret. et Irl.</i>	13,76	÷2,97	12,75	÷4,59	11,45	÷1,57
England-Wales <i>Anglet.</i>	15,02	÷0,65	14,03	÷2,38	12,34	÷0,19
Skotland <i>Ecosse</i>	13,94	÷2,76	13,61	÷5,84	12,38	÷1,29
Irland <i>Irlande</i>	8,41	÷12,80	5,68	÷14,77	5,12	÷10,35
Frankrig <i>France</i>	1,74	0,29	1,79	0,42	0,63	1,00
Spanien <i>Espagne</i>	5,12	÷1,37	4,54	÷0,94	5,37	÷0,39
Italien <i>Italie</i>	7,17	÷1,00	10,85	÷1,73	11,12	÷4,70
Østerrig-Ungarn <i>Autr.-Hongrie</i>	5,39	÷0,79	10,20	÷0,75	11,15	÷1,16

væksten ved Fødselsoverskud og ved Vandringsoverskud (Underskud) for de vigtigste europæiske Lande i de sidste tre Tiaar af det 19. Aarhundrede. Man skal ikke komme nærmere ind paa Enkelthederne i denne Tabel, men kun pege paa, at Frankrig og Schweiz ere de eneste af de anførte Lande, hvor der i de betragtede Tidsafsnit forekommer Indvandringsoverskud; for Schweiz er dette kun Tilfældet i det sidste af de tre Tiaar, men for Frankrig i dem alle.

I Tiaaret 1891—1900 var Frankrigs Befolkningsforøgelse ved Vandring endog større end den naturlige Befolkningsstilvækst ved Fødslerne Overskud over Dødsfaldene. I stærk Modsætning til Frankrig staar Irland, hvor Udvandringen i alle tre Tiaar har mere end opløst Forøgelsen ved Fødselsoverskud.

b. Fødsels- og Vandringsoverskud i de forskellige Dele af Landet.

Excédent des naissances et des locomotions dans les diverses parties du pays.

Som foran (Side 26) anført er Danmarks Befolkning i det 19. Aarhundrede ved Fødselsoverskud bleven forøget med 1,670537 Mennesker, medens der ved Vandring over Landets Grænser har været et Befolkningsstab af 154977 (netto). En tilsvarende Opgørelse af Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Forøgelsen eller Tabet ved Vandring skal i nærværende Afsnit foretages for de forskellige Dele af Landet, idet man først betragter de tre Hoveddele: København, Øerne uden København og Jylland.

Københavns Folketal er i de hundrede Aar vokset med 299600, Øerne uden København have haft en Befolkningsforøgelse af 549846 og Jylland af 674414. I nedenstaaende Oversigt er hver af de tre Deles Befolkningsforøgelse opløst i sine enkelte Elementer:

	København	Øerne i øvrigt	Jylland
Folketal Aar 1801	100975	435327	389378
Befolkningsforøgelse 1801—1901 ved:			
Fødselsoverskud	131792	715912	822833
Vandring ¹⁾	128020	÷137828	÷145169
Administrative Omlægninger	39788	÷ 39788	„
Territorialforandr. 1864	„	11550	÷ 3250
Samlet Befolkningsforøgelse ...	299600	549846	674414
Folketal Aar 1901	400575	985173	1,063792

De 39788 Mennesker, der ved administrative Omlægninger ere overførte til København (ved de store Indlemmelser efter Loven af 3. April 1900), indbefatte Beboerne af Sundbyerne (22340), som først indlemmedes 1. Januar 1902. Bortser man fra denne kunstige Befolkningsstilvækst, vil det ses, at København Aarhundredet igennem er vokset omtrent lige saa meget ved Tilflytning ude fra som ved Fødslerne Overskud over Dødsfaldene. Denne Tilflytning er i det væsentlige kommen fra det øvrige Land (en mindre Del er selvfølgelig indvandret til København fra Udlandet), og

¹⁾ Netto-Tal, jfr. foran Side 27.

Tabel 24. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. Landets Hoveddele. Absolute Tal.
Accroissement de la population par excédents de naissance et de locomotions. Grandes divisions. Chiffres réels.

	Folketallet ved Periodens Begyndelse <i>populat. initiale</i>	Befolkningsforøgelse <i>accr. de la population</i>		
		ved Fødselsoverskud <i>par excédent des naissances</i>	ved Vandring <i>par locomotion</i>	Samlet Befolkningsforøgelse <i>accr. total</i>
1801—34:				
København <i>Copenhague</i> ...	100975	9597	8720	18317
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	435327	141242	1994	143236
Jylland <i>Jutland</i>	389378	139162	÷ 2598	136564
Hele Landet <i>t. le pays</i>	925680	290001	8116	298117
1834—40:				
København <i>Copenhague</i> ...	119292	1932	÷ 405	1527
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	578563	38702	÷ 3755	34947
Jylland <i>Jutland</i>	525942	25741	÷ 2985	22756
Hele Landet <i>t. le pays</i>	1,223797	66375	÷ 7145	59230
1840—45:				
København <i>Copenhague</i> ...	120819	1524	4444	5968
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	613510	36488	÷ 3340	33148
Jylland <i>Jutland</i>	548698	28815	÷ 631	28184
Hele Landet <i>t. le pays</i>	1,283027	66827	473	67300
1845—55:				
København <i>Copenhague</i> ...	126787	2598	14206	16804
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	646658	76272	÷12908	63364
Jylland <i>Jutland</i>	576882	71060	÷ 1705	69355
Hele Landet <i>t. le pays</i>	1,350327	149930	÷ 407	149523
1855—60:				
København <i>Copenhague</i> ...	143591	6557	4995	11552
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	710022	39295	÷ 7722	31573
Jylland <i>Jutland</i>	646237	47148	10428	57576
Hele Landet <i>t. le pays</i>	1,499850	93000	7701	100701
1860—70:				
København <i>Copenhague</i> ...	155143	12313	13835	26148
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	741595	80970	÷18784	73736 ¹⁾
Jylland <i>Jutland</i>	703813	92740	÷ 5184	84306 ²⁾
Hele Landet <i>t. le pays</i>	1,600551	186023	÷10133	184190 ³⁾
1870—80:				
København <i>Copenhague</i> ...	181291	17025	36534	53559
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	815331	94063	÷43716	50347
Jylland <i>Jutland</i>	788119	113112	÷32720	80392
Hele Landet <i>t. le pays</i>	1,784741	224200	÷39902	184298
1880—90:				
København <i>Copenhague</i> ...	234850	38593	39416	78009
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	865678	97936	÷46213	51723
Jylland <i>Jutland</i>	868511	139828	÷66219	73609
Hele Landet <i>t. le pays</i>	1,969039	276357	÷73016	203341
1890—1901:				
København <i>Copenhague</i> ...	312859	41653	6275	87716 ⁴⁾
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	917401	110944	÷ 3384	67772 ⁵⁾
Jylland <i>Jutland</i>	942120	165227	÷43555	121672
Hele Landet <i>t. le pays</i>	2,172380	317824	÷40664	277160

¹⁻⁵⁾ Ved Territorialforandringen 1864 (Note 1-3) og ved administrative Omlægninger (Note 4-5) forøgedes (+) eller formindskedes (÷) Folketalene med omtrent følgende Antal Mennesker: ¹⁾ +11550. ²⁾ ÷3250. ³⁾ +8300. ⁴⁾ +39788 (herunder Indlemmelsen af Sundbyerne, med 22340 Indb., der først fuldbyrdedes 1. Jan. 1902). ⁵⁾ ÷ 39788 (se Note 4).

det vil ses, at Øerne uden København og Jylland paa det nærmeste have haft samme Netto-Tab ved Vandring (omkring 140000 hver); det sammenlagte Netto-Tab for Øerne (uden Kbh.) og Jylland overstiger Københavns Tilflytningsoverskud med ca. 155000 Mennesker, der altsaa udgør hele Landets Netto-Tab ved Vandring (jfr. foran). Befolkningsforøgelsen ved Grænsereguleringen 1864, der som foran anført er beregnet til ca. 8300, opløser sig i en Forøgelse for Øerne af ca. 11550 Mennesker (Ærøs beregnede Folketal ved Udgangen af 1864) og et Tab for Jylland af ca. 3250.

For hvert enkelt Folketællings-Mellemrum er Fødsels- og Vandringsoverskudet (Vandringsunderskudet) for de her behandlede tre Dele af Landet angivet i

foranstaaende Tabel 24 (Side 29). Tabellen har ikke nogen særlig Kolonne for den Befolkningsforøgelse eller Befolkningsformindskelse, der skyldes territoriale Om-lægninger, men den fornødne Forklaring er givet i Noter til Tallene for den samlede Befolkningsstilvækst (sidste Kolonne).

Da Mellemrummene mellem Folketællingerne ere ulige lange, og da desuden den fremadskridende Befolkningsforøgelse bevirker, at de absolute Tal for Tilvækst ved Fødselsoverskud og Vandring betyde noget forskelligt i de forskellige Perioder, har man, for at lette Overblikket, beregnet Forholdstallene i nedenstaaende Tabel 25. Af disse Tal, som kunne sammenlignes umiddelbart, vil det ses, at de i et foregaaende Afsnit

Tabel 25. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. Landets Hoveddele. Forholdstal.
Accroissement de la population par excédents de naissances et de locomotions. Grandes divisions. Chiffres proportionnels.

	1801—34	1834—40	1840—45	1845—55	1855—60	1860—70	1870—80	1880—90	1890—1901									
Af hver Periodes Middelbefolkning udgjorde den gennemsnitlige aarlige Forøgelse ved <i>sur 100 de la population moyenne de la période l'accroissement était dû aux</i>																		
	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>								
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.								
København <i>Copenhague</i>	0,26	0,21	0,27	÷-0,06	0,25	0,72	0,19	1,05	0,88	0,67	0,73	0,82	0,82	1,76	1,41	1,44	1,12	0,17
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	0,84	0,01	1,08	÷-0,10	1,16	÷-0,11	1,12	÷0,19	1,08	÷-0,21	1,05	÷-0,24	1,12	÷-0,52	1,10	÷-0,52	1,04	÷-0,03
Jylland <i>Jutland</i>	0,92	÷-0,02	0,80	÷-0,09	1,03	÷-0,02	1,16	÷-0,03	1,40	0,31	1,24	÷-0,07	1,37	÷-0,40	1,54	÷-0,73	1,50	÷-0,40
Hele Landet <i>tout le pays</i>	0,82	0,02	0,88	÷-0,10	1,02	0,01	1,05	0,00	1,20	0,10	1,10	÷-0,06	1,20	÷-0,21	1,34	÷-0,35	1,25	÷-0,16

paapegede stærke Svingninger i Hovedstadens Befolkningsstilvækst i lige Grad skyldes Svingninger i Fødselsoverskudet og i Indvandringsoverskudet. I den første Tredjedel af Aarhundredet, da Københavns Befolkningsstilvækst i det hele var ringe, udgjorde Forøgelsen ved Tilflytning omtrent lige saa meget som den naturlige Befolkningsstilvækst, som kun var en Ubetydelighed over 1/4 pCt. aarlig. Paa dette lave Punkt holdt Københavns Fødselsoverskud sig indtil Midten af Aarhundredet. Herpaa bødede Indvandringen imidlertid; efter at der i Slutningen af Trediverne havde været et ringe Vandringsunderskud, tog Tilflytningen Fart efter 1840, og Vandringsoverskudet udgjorde i den følgende Tid indtil 1855 3—5 Gange saa meget som Fødselsoverskudet. I Tiden efter 1855 har dels den forbedrede Hygiejne, dels den ved Tilflytningen fremkaldte Forandring i Befolkningens Aldersfordeling bevirket, at Københavns Fødselsoverskud i Forhold til Befolkningen er 3—5 Gange

saa stort som i Aarhundredets første Halvdel, lavest i Perioden 1860—70, da det aarlig udgjorde omkring 3/4 pCt. af Folketallet, højest i 1880—90, da det endog naaede 1 1/2 pCt. Indvandringsoverskudet har største Delen af Tiden fra 1855 indtil det sidste Tiaar af Aarhundredet været omtrent paa Højde med eller over Fødselsoverskudet; i 1870—80, da Tilflytningen til København, forholdsvis set, naaede sit Højdepunkt, udgjorde Vandringsoverskudet op imod 2 pCt. aarlig af Folketallet. I det følgende Tiaar mindskedes Indvandringen noget, naar man maaler den med Folketallet (absolut set var den derimod større end i den foregaaende Periode), men saa indtræder en brat Standsning, og i Tidsrummet 1890—1901 udgjorde Overskudstilflytningen aarlig kun omkring 1/6 pCt. af Folketallet; København er siden 1890 i det væsentlige kun vokset med sit Fødselsoverskud, der i Tiden 1890—1901 udgjorde gennemsnitlig 1 1/6 pCt. aarlig; (derimod har der i denne Periode

været en stærk Tilflytning til de nu i København indlemmede Distrikter og til Frederiksberg, jfr. i det følgende). — Ser man paa Tallene for Provinserne, finder man, saavel for Øerne som for Halvøen, en langt mere jævn og ensartet Udvikling: mindre Svingninger i den naturlige Befolkningstilvækst, delvis ogsaa mindre Svingninger i Vandringstallene. Det vil ses, at Fødselsoverskudet i den første Halvdel af Aarhundredet var 3—4 Gange saa stort som i Hovedstaden (en nærmere Redegørelse for dette ejendommelige Forhold vil blive givet i det følgende under Omtalen af Fødselshyppigheden og Dødeligheden). Fælles for Øerne (uden København) og Jylland er den næsten gennem hele Aarhundredet fortsatte Overskudsbortflytning. Kun i Femaaret 1855—60 finder man for Jylland en Overskudstilflytning af nogen Betydning (den foran omtalte Indvandring fra Hertugdømmerne).

En særlig Interesse knytter der sig til Undersøgelsen af Landdistrikternes Befolkningstilvækst i Tiden siden Tilflytningen til Byerne tog Fart og Udvandringen til oversøiske Lande blev stærk nok til i kendelig Grad at paavirke Folketallene.

Som det fremgaar af foranstaaende Tabel 13 (Side 19), svingede den gennemsnitlige aarlige Befolkningstilvækst for samtlige Landdistrikter i de første Folketællingsmellemlum (indtil 1855) omkring 0,90 pCt. I Femaaret 1855—60 var den gennemsnitlige Tilvækstprocent ekstraordinær høj, 1,10 pCt., hvortil Grunden, som foran nævnt, er at søge i en ret betydelig Indvandring fra Udlandet. I de derefter følgende 4 Tællingsmellemlum udgjorde Tilvækstprocenten for Landdistrikterne i aarligt Gennemsnit:

1860—70	0,86
1870—80	0,54
1880—90	0,21
1890—1901	0,28

Det er da aabenbart fra Tiden imellem 1860 og 1870, at den Bevægelse, som man med et noget overdrevent Udtryk har kaldet Landdistrikternes Affolkning, begynder. Før man gaar nærmere ind paa at undersøge denne Periodes Bortflytningsbevægelse, skal der imidlertid meddeles nogle Oversigter, der vise By- og Landbefolkningens Fødsels- og Vandringsoverskud saa langt tilbage i Tiden, som de foreliggende Oplysninger muliggøre.

Opgørelser over Fødte og Døde, særskilt for By- og Landbefolkningen, har man (naar bortses fra København) ikke tidligere end 1840. En Oversigt, der deler By- og Landbefolkningens Befolkningsforøgelse i Fødselsoverskud og Vandringsoverskud, maa altsaa begynde

med Tællingsmellemlummet 1840—45. En saadan Oversigt er givet i omstaaende Tabel 26 (Side 32). I denne Tabels Afdeling A har man bibeholdt den Inddeling, der lige op til Aar 1900 er benyttet i Statistikken over Fødte og Døde, den strængt administrative Deling mellem By og Land, saaledes at de 6 Handelspladser (nemlig de nuværende Købstæder Silkeborg, Løgstør og Nørre-Sundby og de nuværende Handelspladser Frederiksberg, Frederiksværk og Marstal) ere regnede sammen med Landdistrikterne, og saaledes at Esbjerg, der først fra 1. Januar 1899 oprettedes til Købstad, og som tidligere udgjorde en Del af Jerne Sogn, ligeledes er medregnet under Landdistrikterne. Dette maa naturligvis virke forstyrrende i en Undersøgelse, der som denne gaar ud paa at udrede Forskellen mellem By og Land, idet det fører til vildledende Resultater at fastholde disse Begrebers strængt administrative Betydning; og ganske særlig bidrager den Omstændighed, at Landets næststørste By «Handelspladsen» Frederiksberg er medregnet under Landdistrikterne, til at Resultaterne blive misvisende. For at raade Bod paa den her omtalte Mangel har man foretaget en særskilt Opgørelse af Fødselsoverskudet i de ovennævnte 7 Byer og derefter overført dem til Købstædernes Gruppe, dog saaledes at Frederiksberg er opført for sig selv ligesom København (jfr. Afdeling B i Tabel 26). Det skal imidlertid tilføjes, dels at denne Omarbejdelse ikke har kunnet føres længere tilbage i Tiden end til Femaaret 1855—60, dels at man paa adskillige Punkter, i Mangel af positive Oplysninger, har maattet indsætte beregnede Tal; da Handelspladserne og Esbjerg nemlig i kortere eller længere Tidsrum inden for den behandlede Periode have udgjort Dele af Sogne eller Pastorater, der tillige omfattede rene Landdistrikter (Frederiksberg—Hvidovre, Løgstør—Kornum—Løgsted, Nørre-Sundby—Sundby—Hvorup, Silkeborg—Linaa—Dallerup, Jerne—Skads (Esbjerg), Frederiksværk—Kregome—Vinderød), foreligger der ikke altid særlige Opgivelser om Fødte og Døde for de paagældende Byer. Tallene i Afdeling B i Tabel 26 ere derfor ikke absolut nøjagtige, om det end maa betragtes som udelukket, at den Usikkerhed, der klæber ved de foretagne Beregninger, kan være af nogensomhelst Betydning for Resultatet. — Foruden denne Overførelse af Handelspladserne og Esbjerg fra Landdistrikternes til Købstædernes Gruppe har man i Tabellens Afdeling B af Øernes Landdistrikter udskilt Sokkelunds Herred som en særlig Afdeling. Dette Herred, der udgør Hovedstadens nærmeste Omegn, omfattede indtil Aar 1901 (da Dele deraf indlemmedes i

Tabel 26. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. By og Land. Absolute Tal.
Accroissement de la population par excédents de naissances et de locomotions. Populations urbaine et rurale. Chiffres réels.

A	Folketallet ved Periodens Begyndelse <i>population initiale</i>	Befolkningsforøgelse <i>accr. de la population</i>			B	Folketallet ved Periodens Begyndelse <i>population initiale</i>	Befolkningsforøgelse <i>accr. de la population</i>		
		ved Fødselsoverskud <i>par excéd. des naiss.</i>	ved Vandring <i>par locomotion</i>	Samlet Befolkningsforøgelse <i>accr. total</i>			ved Fødselsoverskud <i>par excéd. des naiss.</i>	ved Vandring <i>par locomotion</i>	Samlet Befolkningsforøgelse <i>accr. total</i>
1840—45:					1855—60:				
København <i>Copenhague</i>	120819	1524	4444	5968	København <i>Copenhague</i>	143591	6557	4995	11552
Øerne { Købstæder <i>villes</i>	79365	4111	2444	6555	Frederiksberg <i>Frédéricksberg</i>	4342	394	3428	3822
i øvrigt { Landdistr. og Hdlpl.					Øerne { Købstæder og Hdlpl.				
reste d. øles { <i>comm. rur. et places</i>	534145	32377	÷ 5784	26593	i øvrigt { <i>villes et places</i>	105435	6500	631	7131
Jylland { Købstæder <i>villes</i>	59878	2703	2014	4717	reste { Sokkelund H. (u. Frb.)	24325	1296	1389	2685
Jylland { Landdistr. og Hdlpl.	488820	26112	÷ 2645	23467	des øles { <i>jurisdiction de S.</i>	575920	31105	÷ 13170	17935
Hele Landet <i>tout le pays</i>	1,283027	66827	473	67300	Jylland { <i>comm. rur. au reste</i>	83651	6620	6635	13255
					Jylland { <i>villes et places</i>	562586	40528	3793	44321
					Hele Landet <i>tout le pays</i>	1,499850	93000	7701	100701
1845—55:					1860—70:				
København	126787	2598	14206	16804	København	155143	12313	13835	26148
Øerne { Købstæder	85920	10792	8015	18807	Frederiksberg	8164	1640	7074	8714
i øvrigt { Landdistr. og Hdlpl.	560738	65480	÷ 20923	44557	Øerne { Købstæder og Hdlpl.	112566	12667	÷ 326	17141 ¹⁴⁾
Jylland { Købstæder	64595	6694	9004	15698	i øvrigt { Sokkelund H. (u. Frb.)	27010	2876	2840	5716
Jylland { Landdistr. og Hdlpl.	512287	64366	÷ 10709	53657	des øles { Øvr. Landdistrikter	598855	63787	÷ 28372	42165 ¹⁵⁾
Hele Landet	1,350327	149930	÷ 407	149523	Jylland { Købstæder og Hdlpl.	96906	12666	6479	19145
					Jylland { Landdistr.	606907	80074	÷ 11663	65161 ³⁾
					Hele Landet	1,600551	186023	÷ 10133	184190 ⁴⁾
1855—60:					1870—80:				
København	143591	6557	4995	11552	København	181291	17025	36534	53559
Øerne { Købstæder	104727	6472	603	7075	Frederiksberg	16878	2930	6702	9632
i øvrigt { Landdistr. og Hdlpl.	605295	32823	÷ 8325	24498	Øerne { Købstæder og Hdlpl.	129707	14903	774	15677
Jylland { Købstæder	80293	6320	5648	11968	i øvrigt { Sokkelund H. (u. Frb.)	32726	4329	2209	6538
Jylland { Landdistr. og Hdlpl.	565944	40828	4780	45608	des øles { Øvr. Landdistrikter	636020	71901	÷ 53401	18500
Hele Landet	1,499850	93000	7701	100701	Jylland { Købstæder og Hdlpl.	116051	16309	12093	30702 ⁵⁾
					Jylland { Landdistr.	672068	96803	÷ 44813	49690 ⁶⁾
					Hele Landet	1,784741	224200	÷ 39902	184298
1860—70:					1880—90:				
København	155143	12313	13835	26148	København	234850	38593	39416	78009
Øerne { Købstæder	111802	12621	÷ 536	14235 ¹⁾	Frederiksberg	26510	3495	16949	20444
i øvrigt { Landdistr. og Hdlpl.	629793	68349	÷ 18248	59501 ²⁾	Øerne { Købstæder og Hdlpl.	145384	20851	7294	29645 ⁷⁾
Jylland { Købstæder	92261	11840	6161	18001	i øvrigt { Sokkelund H. (u. Frb.)	39264	6063	2871	8934
Jylland { Landdistr. og Hdlpl.	611552	80900	÷ 11345	66305 ³⁾	des øles { Øvr. Landdistrikter	654520	67527	÷ 73327	÷ 7300 ⁸⁾
Hele Landet	1,600551	186023	÷ 10133	184190 ⁴⁾	Jylland { Købstæder og Hdlpl.	146753	26127	18633	44760
					Jylland { Landdistr.	721758	113701	÷ 34852	28849
					Hele Landet	1,969039	276357	÷ 73016	203341
1870—80:					1890—1901:				
København	181291	17025	36534	53559	København	312859	41653	6275	87716 ⁹⁾
Øerne { Købstæder	126037	14484	1239	15723	Frederiksberg	46954	5375	23902	29277
i øvrigt { Landdistr. og Hdlpl.	689294	79579	÷ 44955	34624	Øerne { Købstæder og Hdlpl.	175029	24977	13319	39596 ¹⁰⁾
Jylland { Købstæder	110262	15336	11250	28886 ⁵⁾	i øvrigt { Sokkelund H. (u. Frb.)	48198	8727	18827	÷ 12234 ¹⁶⁾
Jylland { Landdistr. og Hdlpl.	677857	97776	÷ 43970	51506 ⁶⁾	des øles { Øvr. Landdistrikter	647220	71865	÷ 59432	11133 ¹⁷⁾
Hele Landet	1,784741	224200	÷ 39902	184298	Jylland { Købstæder og Hdlpl.	191513	35257	38404	75961 ¹²⁾
					Jylland { Landdistr.	750607	129970	÷ 81959	45711 ¹³⁾
					Hele Landet	2,172380	317824	÷ 40664	277160
1880—90:					1890—1901:				
København	234850	38593	39416	78009	København	312859	41653	6275	87716 ⁹⁾
Øerne { Købstæder	141760	20371	7272	29143 ⁷⁾	Frederiksberg	46954	5375	23902	29277
i øvrigt { Landdistr. og Hdlpl.	723918	77565	÷ 53485	22580 ⁸⁾	Øerne { Købstæder og Hdlpl.	175029	24977	13319	39596 ¹⁰⁾
Jylland { Købstæder	139148	24658	15998	40656	i øvrigt { Sokkelund H. (u. Frb.)	48198	8727	18827	÷ 12234 ¹⁶⁾
Jylland { Landdistr. og Hdlpl.	729363	115170	÷ 82217	32953	des øles { Øvr. Landdistrikter	647220	71865	÷ 59432	11133 ¹⁷⁾
Hele Landet	1,969039	276357	÷ 73016	203341	Jylland { Købstæder og Hdlpl.	191513	35257	38404	75961 ¹²⁾
					Jylland { Landdistr.	750607	129970	÷ 81959	45711 ¹³⁾
					Hele Landet	2,172380	317824	÷ 40664	277160

¹⁻¹²⁾ Ved administrative Omlægninger og Territorialforandringer 1864 forøgedes (+) eller formindskedes (÷) Folketallet med omtrent følgende Antal Mennesker (Note-Tallene henviser til de tilsvarende i Tabellen): ¹⁾ + 2150 (heraf ca. 1650 ved Territorialforandringen i 1864). ²⁾ + 9400 (Forøgelsen ved Territorialforandringen i 1864 udgjorde ca. 9900). ³⁾ ÷ 3250 (ved Territorialforandringen i 1864). ⁴⁾ + 8300 (ved Territorialforandringen i 1864). ⁵⁾ + 2300. ⁶⁾ ÷ 2300. ⁷⁾ + 1500. ⁸⁾ ÷ 1500. ⁹⁾ + 39788 (herunder Indlemmelsen af Sundbyerne (22340 Mennesker), der først fuldbyrdedes 1. Jan. 1902. ¹⁰⁾ + 1300. ¹¹⁾ ÷ 41088 (herunder Sundbyerne, se Note 9). ¹²⁾ + 2300. ¹³⁾ ÷ 2300. ¹⁴⁾ + 4800. ¹⁵⁾ + 6750. ¹⁶⁾ ÷ 39788. ¹⁷⁾ ÷ 1300.

København) følgende Omraader med de vedføjede Folketal for 1901:

	Indb. 1901:
Handelspladsen Frederiksberg (udskilt i Tabel 26, Afdeling B, jfr. ovenfor).....	76231
Brønshøj Sogn; Valby, Vigerslev og Kongens Eng- have af Hvidovre Sogn; Sundbyernes Sogn (indlemmede i København 1901 og 1902).....	39788
Gentofte, Ordrup og Lyngby Sogne (delvis sammenbyggede med København, og i det væsentlige at betragte som en Art Forstæder til eller Ud- løbere fra Hovedstaden).....	22204
Taarby og Store Magleby Sogne, Resten af Hvidovre Sogn, Rødovre, Herlev, Gladsaxe og Søllerød Sogne.....	13760
I alt...	151983

Det er klart, at der om store Dele af dette Herred gælder noget lignende som foran bemærket om Handelspladserne; efter Bebyggelsens Karakter, Befolknings- tilvæksten og Befolkningens Sammensætning ere og have Valby og Sundbyerne m. v. allerede i adskillige Aar været Byer eller Bydele, og det samme gælder i hvert Fald delvis Sogne som Gentofte, Ordrup og Lyngby, der endnu administrativt høre til Landdistrikterne. En Del af Sokkelunds Herred maatte saaledes nødven- digvis udskilles af Tallene for Øernes Landdistrikter i Tabel 26, men da en rationel Deling af Herredet saa langt tilbage som til 1855 møder uovervindelige Van- skeligheder, har man, som ovenfor nævnt, valgt at be- handle Sokkelunds Herred (uden Frederiksberg) som en særlig Afdeling af Øernes Landdistrikter (jfr. Afdeling B i Tabel 26). — Tallene for Befolkningsforøgelsen (eller Formindskelsen) ved Vandring ere i Tabel 26 (ligesom foran i Tabel 24) beregnede ved at drage Fødselsover- skudet fra den samlede Befolkningstilvækst i hver Periode. Hvor der imidlertid i en Periode er foregaaet territoriale Omlægninger (Indlemmelser i Købstæderne af tilgrænsende Landdistrikter o. l.), har man (ligesom i Tabel 24 med Hensyn til de store Indlemmelser i Hovedstaden) holdt Folketallet i de paagældende Di- strikter uden for Beregningen. Dette er dog kun sket, hvor de paagældende administrative Omlægninger vare af væsentligere Betydning og hvor Folketallet i ved- kommende Distrikter var bekendt; jfr. i øvrigt Noterne til Tabellens sidste Kolonne.

I efterfølgende Oversigt har man sammendraget Resultaterne af den Undersøgelse, hvis Enkeltheder er givet i Tabel 26 Afdeling B.

	Samtlige Byer:	Samtlige Landdistrikter:
Folketal Aar 1855.....	337019	1,162831
Befolkningsforøgelse 1855—1901 ved:		
Fødselsoverskud.....	306852	790552
Vandring.....	263046	÷419060
Administrative Omlægninger.....	47688	÷ 47688
Territorialforandringen 1864.....	4300	4000
Samlet Befolkningsforøgelse.....	621886	327804
Folketal Aar 1901.....	958905	1,490635

I de paagældende 56 Aar er der altsaa bortvandret fra Landdistrikterne 156,014 Personer flere, end der er indvandret til Byerne; disse ca. 156,000 repræsentere Landets Overskudsudvandring i den hele Periode. Den store Forskel paa Karakteren af Byernes og Land- distrikternes Befolkningsforøgelse fremgaar i øvrigt tydeligt af de anførte Tal.

Efter den samme Inddeling af Landet, som er be- nyttet i Tabel 26, Afdeling B, giver en Sammentælling af Kolonnerne for Fødselsoverskud og Vandringsoverskud følgende Resultat for den hele Periode 1855—1901:

	Befolkningsforøgelse 1855—1901 ved:	
	Fødsels- overskud	Vandring
Bybefolkning:		
København.....	116141	101055
Frederiksberg.....	13834	58055
Øvrige Byer paa Øerne....	79898	21692
Jyllands Byer.....	96979	82244
Landbefolkning:		
Sokkelunds Herred.....	23291	28136
Øvrige Landdistr. paa Øerne	306185	÷227702
Landdistr. i Jylland.....	461076	÷219494

Af denne Oversigt ses det for det første, i hvilken Grad Frederiksberg har vokset sig stor ved Tilflytning andetsteds fra. Dernæst fremgaar det af Tallene, at naar man bortser fra Hovedstaden (København og Fre- deriksberg) har Tilflytningen til Øernes Byer været forholdsvis langt mindre end til Jyllands Byer. Endelig vil det ses, at Sokkelunds Herred med Hensyn til den Maade, hvorpaa Befolkningsforøgelsen er sammensat af Fødsels- og Vandringsoverskud, har ganske samme Ka- rakter som Bygrupperne; af Herredets Befolkningstil- vækst i de 56 Aar hidrører langt over Halvdelen fra Tilflytning.

Gaar man derefter over til at betragte de enkelte mindre Tidsafsnit inden for den her omhandlede Periode, ville de absolute Tal findes i Afdeling B af Tabel 26. Tallene for Fødsels- og Vandringsoverskudet ere særskilt for By- og Landbefolkningen sammendragne i om- staaende Oversigt:

	Bybefolkning:		Landbefolkning:	
	Fødsels- overskud	Vandrings- overskud	Fødsels- overskud	Vandrings- overskud
1855—60....	20071	15689	72929	÷ 7988
1860—70....	39286	27062	146737	÷ 37195
1870—80....	51167	56103	173033	÷ 96005
1880—90....	89066	82292	187291	÷155308
1890—1901..	107262	81900	210562	÷122564
1855—1901..	306852	263046	790552	÷419060

Det ses heraf, hvad foran er bemærket, at den meget stærke Bortvandring fra Landdistrikterne først begyndte i Tiden efter 1860, og at den kulminerede i

Tiaaret 1880—90. I øvrigt maa det ved Bedømmelsen af disse Tal erindres, at Perioderne ikke ere lige lange, idet den første omfatter 5 Aar, den sidste 11 Aar og de tre mellemste 10 Aar.

Den forstyrrende Indflydelse af de ulige lange Perioder er elimineret i nedenstaaende Tabel 27, hvor den gennemsnitlige aarlige Forøgelse ved Fødselsoverskud og ved Vandring er sat i Forhold til hver Periodes Middelbefolkning. Idet man i øvrigt med Hensyn til Enkelthederne henviser til selve Tabellen, skal her kun fremhæves et Par Træk af særlig

Tabel 27. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. By og Land. Forholdstal.
Accroissement de la population par excédents de naissances et de locomotions. Populations urbaine et rurale. Chiffres proportionnels.

	1855—60		1860—70		1870—80		1880—90		1890—1901	
	Af hver Periodes Middelbefolkning udgjorde den gennemsn. aarlige Forøgelse ved <i>sur 100 de la population moyenne de la période l'accroissement était dû aux</i>									
	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	
København <i>Copenhagen</i>	0,88	0,67	0,73	0,82	0,82	1,76	1,41	1,44	1,12	0,17
Frederiksberg <i>Frédéricksberg</i>	1,26	10,97	1,31	5,66	1,35	3,09	0,95	4,62	0,79	3,52
Øerne i øvrigt { Købstæder og Handelspladser <i>villes et places</i> ..	1,19	0,12	1,06	÷ 0,08	1,09	0,06	1,30	0,46	1,16	0,62
reste des îles { Sokkelunds Herred (uden Fredbg.) <i>juridict. de S.</i>	1,01	1,08	0,97	0,95	1,20	0,61	1,39	0,66	1,28	2,76
Jylland { Øvrige Landdistrikter <i>comm. rur. au reste</i>	1,06	÷ 0,45	1,04	÷ 0,46	1,11	÷ 0,83	1,04	÷ 1,13	1,00	÷ 0,82
Jylland { Købstæder og Handelspladser <i>villes et places</i> ..	1,47	1,47	1,20	0,61	1,26	0,93	1,55	1,10	1,41	1,54
Jylland { Landdistrikterne <i>comm. rurales</i>	1,39	0,13	1,25	÷ 0,18	1,39	÷ 0,64	1,54	÷ 1,15	1,53	÷ 0,97
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	1,20	0,10	1,10	÷ 0,06	1,20	÷ 0,21	1,34	÷ 0,35	1,25	÷ 0,16

Interesse. Det vil ses, at samtidig med den foran paapegede Standsning i Indvandringen til København (i Perioden 1890—1901) indtræder en meget betydelig Tilflytning til de omgivende Landdistrikter (Sokkelunds Herred), hvoraf jo nu en Del er indlemmet i Hovedstaden; det synes, som om København nærmer sig til det Punkt, som enhver voksende By maa naa til, at den ikke længere kan optage Tilstrømningen andetsteds fra inden for sine egne Grænser, hvoraf følger, at Byens fortsatte Vækst maa ske ved, at den breder sig ud over det omgrænsende Land og opsluger de der-værende Bebyggelser. — Et andet Forhold af Interesse er det, som Tabellen oplyser om Frederiksbergs Vækst. Selv om Indvandringen til denne By nu er meget betydelig, var den dog i Forhold til Folketallet langt større i tidligere Tid; saaledes udgjorde det aarlige Vandringsoverskud i Slutningen af Halvtredserne næsten 11 pCt. af Folketallet. Det vil ogsaa af den foranstaende Tabel 9 ses, at det netop er fra denne

Periode eller Tiden umiddelbart forud, at Frederiksbergs Udvikling ret begynder; i 1845 var der 20 Byer i Danmark, der vare større end Frederiksberg, men i 1860 kun 7. — Endelig skal man fremhæve, at Tilflytningen til Øernes Provinsbyer (uden Frederiksberg) indtil 1880 var ganske ubetydelig, og selv efter den Tid forholdsvis langt mindre end Tilflytningen til Byerne i Jylland. Det er — og var navnlig i tidligere Tid — Hovedstaden og dens Nabokommuner, der paa Øerne har suget Landdistrikternes Overskudsbefolkning til sig, medens Tallene for Jyllands Byer vise, at denne Landsdels Befolkning i langt mindre Grad er under Indflydelse af det store Københavns Tiltrækningskraft.

Man skal derefter gaa over til at undersøge Befolkningstilvæksten og Bortflytningens Styrke i Landdistrikterne inden for de enkelte Amter. Til Belysning heraf har man udarbejdet omstaaende Tabel 28 (Side 35), der omfatter de 4 sidste Tællingsmellemlum,

tillige ses, at Bevægelsen havde bredt sig til alle Egne af Landet, om end enkelte Dele af Jylland (Aalborg Amt og de tre sydvestlige Amter: Viborg, Ringkøbing og Ribe) endnu i højere Grad end Øerne formaaede at fastholde deres Landbefolkning.

I det følgende Tiaar 1880—90 naaede Bortflytningen fra Landdistrikterne et Kulminationspunkt. For

alle Amter var Bortflytningen i 1880—90 større end i 1870—80 og for de flestes Vedkommende (jfr. nedenfor) ogsaa større end i den følgende Periode 1890—1901. I Gennemsnit for alle Amter udgjorde Befolkningstabet ved Vandring over 1 pCt. aarlig af Middelbefolkningen, og i flere Amter naaede det op til $1\frac{1}{3}$ à $1\frac{1}{2}$ pCt. (jfr. nedenstaaende Tabel 29). Bortflytningen var,

Tabel 29. Befolkningsforøgelsen ved Fødselsoverskud og Vandring. Landdistrikterne i de enkelte Amter. Forholdstal.

Accroissement de la population par excédents de naissances et de locomotions. Bailliages ruraux. Chiffres proportionnels.

Landdistrikterne (uden Handelspladserne) i <i>bailliages ruraux</i>	1860—70		1870—80		1880—90		1890—1901	
	Af hver Periodes Middelbefolkning udgjorde den gennemsn. aarlige Forøgelse ved <i>sur 100 de la population moyenne de la période l'accroissement était dû aux</i>							
	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>	Fødselsoverskud <i>naissances</i>	Vandring <i>locomotions</i>
pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	
Københavns Amt { Sokkelunds Herred	0,97	0,95	1,20	0,61	1,39	0,66	1,28	2,76
Frederiksborg — { i øvrigt	0,71	÷ 0,21	0,75	÷ 0,59	0,80	÷ 0,63	0,80	÷ 0,58
Holbæk —	0,97	÷ 0,78	1,00	÷ 0,97	1,03	÷ 1,32	0,94	÷ 0,77
Sorø —	1,08	÷ 0,58	1,22	÷ 0,73	1,13	÷ 1,14	1,05	÷ 0,76
Præste —	1,05	÷ 0,58	1,13	÷ 0,97	1,05	÷ 1,20	1,06	÷ 1,00
Bornholms —	1,14	÷ 0,39	1,23	÷ 0,87	1,00	÷ 1,26	0,98	÷ 0,97
Maribo —	1,30	÷ 0,27	1,38	÷ 0,77	1,39	÷ 1,19	1,18	÷ 1,23
Svendborg —	0,93	÷ 0,57	1,28	÷ 0,85	1,24	÷ 1,20	1,07	÷ 1,01
Odense —	1,20	÷ 0,47	1,07	÷ 0,90	1,02	÷ 0,99	1,01	÷ 0,78
Vejle —	1,00	÷ 0,17	1,02	÷ 0,71	0,87	÷ 1,11	0,97	÷ 0,58
Aarhus —	1,24	÷ 0,37	1,26	÷ 1,03	1,16	÷ 1,49	1,14	÷ 0,87
Randers —	1,16	÷ 0,07	1,19	÷ 0,68	1,32	÷ 1,19	1,27	÷ 0,98
Aalborg —	1,11	÷ 0,03	1,25	÷ 0,57	1,48	÷ 1,22	1,42	÷ 1,07
Hjørring —	1,31	÷ 0,15	1,36	÷ 0,47	1,61	÷ 1,12	1,65	÷ 0,53
Thisted —	1,52	÷ 0,61	1,67	÷ 0,91	1,84	÷ 1,35	1,70	÷ 1,23
Viborg —	1,37	÷ 0,34	1,38	÷ 0,99	1,55	÷ 0,99	1,41	÷ 1,33
Ringkøbing —	1,30	0,05	1,53	÷ 0,41	1,76	÷ 1,12	1,63	÷ 1,15
Ribe —	1,21	÷ 0,17	1,51	÷ 0,19	1,78	÷ 0,74	1,84	÷ 0,82
Ribe —	0,99	0,08	1,37	÷ 0,48	1,36	÷ 1,07	1,66	÷ 0,71
Landdistr. i samtlige Amter	1,14	÷ 0,29	1,26	÷ 0,70	1,31	÷ 1,09	1,31	÷ 0,76

som tidligere omtalt, i 6 Amter saa stærk, at den mere end opslugte Fødselsoverskudet, saaledes at der altsaa i Perioden var en Nødgang i Folketallet. Disse 6 Amter vare Frederiksborg, Holbæk, Sorø, Præste, Odense og Vejle Amter.

I den sidste Periode, 1890—1901, tager Bevægelsen atter af; den samlede Overskudsbortflytning udgør kun $\frac{3}{4}$ pCt. af Middelbefolkningen, og i flere Amter er Bortflytningen nede paa samme Punkt som i Tiaaret 1870—80, for et enkelt Amts Vedkommende (Frederiksborg) endog saa lavt som i 1860—70 (jfr. Tabel 29). Bortflytningen er dog endnu i denne Periode særdeles betydelig, og der er enkelte Egne, hvor den i dette Tiaar endog naaede højere end i det foregaaende (Born-

holms, Thisted, Viborg og Ringkøbing Amter). I det hele taget kan det siges, at i de Dele af Landet, hvor Bortflytningsbevægelsen begyndte senest, har den i Almindelighed ogsaa længst beholdt sin Styrke — en Regel, der illustreres ret godt ved en Sammenstilling af Fødselsoverskuds- og Vandringstallene for Sjælland (uden Sokkelunds Herred) paa den ene Side og det sydvestlige Jylland paa den anden Side:

	Sjælland (uden Sokkelunds Herred)		Det sydvestlige Jylland	
	Fødsels- overskud	Vandring	Fødsels- overskud	Vandring
1860—70	35132	÷ 18048	23575	÷ 236
1870—80	39278	÷ 29965	31996	÷ 7661
1880—90	36665	÷ 41232	39255	÷ 22905
1890—1901	38759	÷ 33044	48294	÷ 25595

Paa Sjælland var Bortflytningen i Tredserne ret betydelig; af det hele 41aarige Tidsrums Overskuds-bortflytning fra Sjælland faldt en Syvendedel paa Tiaaret 1860—70 og en Fjerdedel paa 1890—1901. Af Overskudsbortflytningen i det sydvestlige Jylland i de samme 41 Aar faldt derimod kun en Ubetydelighed paa den førstnævnte Periode, men henimod Halvdelen paa den sidstnævnte.

Fødselsoverskudet paavirkes naturligvis i ikke ringe Grad af Vandringsbevægelsen, ikke blot fordi en stærk Bortflytning formindsker Folketallet, men da de Personer, der flytte bort, væsentligst er unge Mennesker under eller i den almindelige Ægteskabsalder, fremkalder Bortflytningen en for den naturlige Befolkningsforøgelse ugunstig Aldersfordeling i den tilbageblivende Befolkning. De ret betydelige Uligheder, de forskellige Egne af Landet frembyde med Hensyn til Fødselsoverskudet, fremgaar af Tabellerne (28 og 29). Som et illustrerende Eksempel kan her atter peges paa de to før omtalte Landsdele, Sjælland og det sydvestlige Jylland; det ses af de nys anførte Tal, at Fødselsoverskudet i Sjællands Landdistrikter (uden Sokkelunds Herred) har haft omtrent samme numeriske Størrelse i de 4 Folketællingsmellemlum siden 1860, medens Fødselsoverskudet i det sydvestlige Jylland er steget stærkt fra Tiaar til Tiaar og i Halvfemserne var dobbelt saa stort som i Tredserne. Det skal i øvrigt tilføjes, at den naturlige Befolkningstilvækst i flere Amter har holdt sig højt, ja endog er steget, samtidig med at Bortflytningen har antaget større Dimensioner. Sagen er, at Fødselsoverskudet ikke alene beror paa Befolkningens Alderssammensætning, men tillige paa en Række andre Forhold, der bestemme Giftermaalshyppighed, Fødselshyppighed og Dødelighed. Disse Forhold, der hver for sig ville blive behandlere andetsteds i nærværende Fremstilling, skal man dog ikke komme nærmere ind paa her. Det skal kun fremhæves, at Fødselsoverskudet for Landdistrikterne som Helhed har haft en stigende Tendens i den her omhandlede Periode, idet det gennemsnitlige aarlige Fødselsoverskud i Procent af Middelbefolkningen udgjorde 1,14 pCt. i 1860—70, 1,26 pCt. i 1870—80 og 1,31 pCt. i de to seneste Folketællings-Mellemlum. Undersøger man, hvorledes dette Forhold stillede sig i de to som Eksempel valgte Landsdele, vil man finde følgende Tal. (Se Oversigten øverst i næste Spalte).

I Sjællands Landdistrikter med den meget stærke Bortflytning har den naturlige Befolkningstilvækst altsaa ikke kunnet følge den almindelig stigende Ten-

	Gennemsnitligt aarligt Fødselsoverskud i Procent af Middelbefolkningen:	
	Sjælland (u. Sokkelunds H.)	Det sydvestlige Jylland
1860—70	1,02 pCt.	1,17 pCt.
1870—80	1,10 —	1,47 —
1880—90	1,02 —	1,66 —
1890—1901	0,98 —	1,72 —

dens, men er snarest gaaet noget nedad. I det sydvestlige Jylland med den moderate Bortflytning er Fødselsoverskudet i Forhold til Folkemængden derimod steget meget betydeligt gennem hele Perioden, men mest i den første Del af denne, da Bortflytningen var forsvindende.

c. Vandringerne belyst gennem Fødestedsangivelserne.

Les locomotions rapprochées du lieu natal.

Et Bidrag til Belysning af Befolkningens Omflytning give de gennem Folketællingerne tilvejebragte Oplysninger om hver enkelt Persons Fødested.

Saadanne Oplysninger bleve indsamlede ved Folketællingerne 1850, 1870, 1880, 1890 og 1901. De Resultater, der kunne udledes af Fødestedsangivelserne med Hensyn til Størrelsen og Sammensætningen af den her i Landet boende fremmedfødte Befolkning, skal man komme tilbage til i det følgende; i nærværende Afsnit skal kun omhandles den hjemmefødte Del af Befolkningen, d. v. s. de Personer, der ere fødte i det egentlige Danmark. Materialet er imidlertid ved de forskellige Tællinger ikke bearbejdet paa en saa ensartet Maade, at en sammenlignende Fremstilling af de ved alle 5 Tællinger indvundne Resultater kan foretages, og man skal derfor indskrænke sig til at anføre de væsentligste Data fra de tre Tællinger (1850, 1880 og 1901), der frembyde de bedste Muligheder for en Sammenligning.

I omstaaende Tabel 30 (Side 38) gives for de nævnte tre Aar en Oversigt over Fødestedsfordelingen for Befolkningen i København (hvortil i 1901 er medregnet Frederiksberg), i Øernes og i Jyllands Provinsbyer og Landdistrikter. Tabellen omhandler kun den hjemmefødte Befolkning, jfr. ovenfor¹⁾.

Idet man altsaa ser bort baade fra den fremmedfødte Befolkning og fra dem, hvis Fødested var uangivet

¹⁾ Forskellen mellem Tilsammen-Tallet for 1901 i Tabel 30 og det i Tabel 37 (Side 46) anførte Tal for Personer fødte i det egentlige Danmark, beror paa, at Fødestedsangivelsen for 11441 i det egentlige Danmark fødte Personer var saa mangelfuld, at de paagældende ikke kunde indordnes under Rubrikkerne i Tabel 30.

Tabel 30. Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested. Absolute Tal.
Répartition de la population d'après le lieu de séjour et le lieu natal. Chiffres réels.

Opholdssted <i>lieu de séjour</i>	Fødested <i>lieu natal</i>	København*) <i>Copenhague</i>	Øerne uden København**) <i>îles (sans Copenhague)</i>				Jylland <i>Jutland</i>				Til- sammen <i>total</i>
			Opholdsstedet <i>même commune</i>		Uden for Opholds- stedet <i>ailleurs</i>		Opholdsstedet <i>même commune</i>		Uden for Opholds- stedet <i>ailleurs</i>		
			Købstaden <i>ville</i>	Sognet***) <i>c. rur.</i>	Købstad <i>villes</i>	Land- distr.***) <i>c. rur.</i>	Købstaden <i>ville</i>	Sognet***) <i>c. rur.</i>	Købstad <i>villes</i>	Land- distr.***) <i>c. rur.</i>	
1850:											
København	<i>Copenhague</i>	81581	—	—	10954	19194	—	—	4935	3728	120392
Øerne u. Kbh.	{ Købst. <i>villes</i>	5541	46627	—	5365	24188	—	—	4429	2872	89022
	{ Landdistr.***) <i>c. rur.</i>	12089	—	360421	12321	178007	—	—	3546	8679	575063
Jylland	{ Købst. <i>villes</i>	2346	—	—	1539	971	35093	—	6447	18761	65157
<i>Jutland</i>	{ Landdistr.***) <i>c. rur.</i>	1858	—	—	1315	3219	—	322965	10478	188657	528492
	Til sammen <i>total</i> . . .	103415	46627	360421	31494	225579	35093	322965	29835	222697	1,378126
1880:											
København	<i>Copenhague</i>	127519	—	—	23785	45495	—	—	10947	7671	215417
Øerne u. Kbh.	{ Købst. <i>villes</i>	6520	63750	—	10878	49518	—	—	2883	2170	135719
	{ Landdistr.***) <i>c. rur.</i>	25024	—	394798	24772	253848	—	—	4310	6555	709307
Jylland	{ Købst. <i>villes</i>	3636	—	—	3858	3853	60338	—	11640	48606	131931
<i>Jutland</i>	{ Landdistr.***) <i>c. rur.</i>	2750	—	—	2531	8255	—	391800	17597	289443	712376
	Til sammen <i>total</i> . . .	165449	63750	394798	65824	360969	60338	391800	47377	354445	1,904750
1901:											
København og Frederiksberg		253351	—	—	44183	89201	—	—	27311	24925	438971
Øerne uden Kbh.—Frbrg.	{ Købst. <i>villes</i>	9219	91069	—	15076	75814	—	—	5823	7345	204346
	{ Landdistr. <i>c. rur.</i> . . .	21813	—	352736	26933	251993	—	—	4678	14372	672525
Jylland	{ Købst. <i>villes</i>	6253	—	—	6534	7940	103888	—	22522	107408	254545
	{ Landdistr. <i>c. rur.</i> . . .	4480	—	—	2974	10149	—	411946	22660	321384	773593
	Til sammen <i>total</i> . . .	295116	91069	352736	95700	435097	103888	411946	82994	475434	2,343980

*) For 1901: København og Frederiksberg. Handelspladserne.

**) For 1901: uden København og Frederiksberg.

***) Landdistrikterne omfatte 1850 og 1880 tillige

eller (for Aaret 1901, jfr. Noten paa foregaaende Side) utilstrækkelig betegnet, forstaar man her og i det følgende ved et Steds eller et Landomraades Opholdsbefolkning det Antal Mennesker, der opholdt sig (taltes) inden for vedkommende Landomraade og var født paa bestemt angivet Sted i det egentlige Danmark. Ved Fødestedsbefolkningen forstaas det Antal Mennesker, der var født inden for det paagældende Landomraade og ved Tællingen opholdt sig et eller andet Sted i det egentlige Danmark. Hele Landets Opholdsbefolkning bliver altsaa lig hele Landets Fødestedsbefolkning, men det enkelte Steds eller Omraades Opholds- og Fødestedsbefolkning kan selvfølgelig afvige stærkt fra hinanden.

Først skal man betragte Landet efter Tredelingen: 1) København (1901: København og Frederiksberg), 2) Øerne i øvrigt, 3) Jylland. Man faar da efter Tabel 30 følgende Fordeling:

	Opholds- befolkning	Fødesteds- befolkning
1850:		
København	120392	103415
Øerne i øvrigt	664085	664121
Jylland	593649	610590
	1,378126	1,378126
1880:		
København	215417	165449
Øerne i øvrigt	845026	885341
Jylland	844307	853960
	1,904750	1,904750
1901:		
København og Frederiksberg . . .	438971	295116
Øerne i øvrigt	876871	974602
Jylland	1,028138	1,074262
	2,343980	2,343980

Paa alle tre Tidspunkter var Hovedstadens Opholdsbefolkning større end dens Fødestedsbefolkning, og Forskellen var voksende: i 1850 havde København faaet sit Folketal forøget med omtrent en Sjttedel af

Tabel 31. Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested. Forholdstal for Landets Hoveddele.
Répartition de la population d'après le lieu de séjour et le lieu natal: pourcentage des parties du pays.

Opholdssted <i>lieu de séjour</i>	Opholdsbefolkningens Fordeling efter Fødested <i>répartition de 100 séjournants d'après l'origine</i>				Fødestedsbefolkningens Fordeling efter Opholdssted <i>répartition de 100 originaires d'après le séjour</i>				Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested <i>répartition de la population d'après l'origine et d'après le séjour</i>			
	København <i>Copenhague</i>	Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	Jylland <i>Jutland</i>	Tilsammen <i>total</i>	København <i>Copenhague</i>	Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	Jylland <i>Jutland</i>	Tilsammen <i>total</i>	København <i>Copenhague</i>	Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	Jylland <i>Jutland</i>	Tilsammen <i>total</i>
1850:	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
København <i>Copenhague</i>	67,8	25,0	7,2	100,0	78,9	4,5	1,4	8,7	5,9	2,2	0,6	8,7
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	2,7	94,4	2,9	100,0	17,0	94,4	3,2	48,2	1,3	45,5	1,4	48,2
Jylland <i>Jutland</i>	0,7	1,2	98,1	100,0	4,1	1,1	95,4	43,1	0,3	0,5	42,3	43,1
Tilsammen <i>total</i>	7,5	48,2	44,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	7,5	48,2	44,3	100,0
1880:												
København <i>Copenhague</i>	59,2	32,2	8,6	100,0	77,1	7,8	2,1	11,3	6,7	3,6	1,0	11,3
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	3,7	94,4	1,9	100,0	19,1	90,1	1,9	44,4	1,7	41,9	0,8	44,4
Jylland <i>Jutland</i>	0,7	2,2	97,1	100,0	3,8	2,1	96,0	44,3	0,3	1,0	43,0	44,3
Tilsammen <i>total</i>	8,7	46,5	44,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	8,7	46,5	44,8	100,0
1901:												
København og Frederiksberg.....	57,7	30,4	11,9	100,0	85,8	13,7	4,9	18,7	10,8	5,7	2,2	18,7
Øerne i øvrigt <i>reste des îles</i>	3,5	92,8	3,7	100,0	10,6	83,5	3,0	37,4	1,3	34,7	1,4	37,4
Jylland <i>Jutland</i>	1,0	2,7	96,3	100,0	3,6	2,8	92,1	43,9	0,5	1,2	42,2	43,9
Tilsammen <i>total</i>	12,6	41,6	45,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	12,6	41,6	45,8	100,0

Ann. Se Noterne til Tabel 30.

Fødestedsbefolkningen, i 1880 med henimod en Tredjedel og i 1901 var Opholdsbefolkningen i København-Frederiksberg en halv Gang større end Fødestedsbefolkningen. For Øerne (uden Hovedstaden) vise Tallene tilsvarende Tab ved Omflytningen; dog var der 1850 omtrent Ligevægt mellem Opholds- og Fødestedsbefolkningen, men 1880 udgjorde Netto-Tabet mellem 4 og 5 pCt. og i 1901 ca. 10 pCt. af Fødestedsbefolkningen. For Jyllands Vedkommende var Tabet relativt mindre: 1850 var det 2 à 3 pCt., 1880 kun lidt over 1 pCt. og 1901 imellem 4 og 5 pCt.

Den indbyrdes Kombination af Opholds- og Fødestedsbefolkningen i de her omhandlede tre Dele af Landet fremgaar af ovenstaaende Tabel 31. Medens man foran kun har betragtet hvert Steds Overskudstilflytning eller Overskudsrafflytning, altsaa Omflytningens Netto-Størrelse, kan man af Tabel 31 udlede en Oversigt over saavel Tilflytningen (i Forhold til Opholdsbefolkningen) som Rafflytningen (i Forhold til Fødestedsbefolkningen). For hvert af de tre Tidspunkter finder man følgende Forholdstal (med Hensyn til de absolute Omflytningstal henvises til foranstaaende Tabel 30):

	Af Opholds- befolkningen vare tilflyttede	Af Fødesteds- befolkningen vare rafflyttede
1850:	pCt.	pCt.
København.....	32,2	21,1
Øerne i øvrigt.....	5,6	5,6
Jylland.....	1,9	4,6
1880:		
København.....	40,8	22,9
Øerne i øvrigt.....	5,6	9,9
Jylland.....	2,9	4,0
1901:		
København og Frederiksberg	42,3	14,2
Øerne i øvrigt.....	7,2	16,5
Jylland.....	3,7	7,9

Til Belysning af Omflytningen mellem Land og By har man, paa Grundlag af Oplysningerne i Tabel 30, beregnet de i omstaaende Tabel 32 (Side 40) anførte Forholdstal. Tabellen er opstillet efter samme Princip som foranstaaende Tabel 31 og kan ligesom denne benyttes til at danne en Oversigt over Til- og Rafflytningen i Forhold til henholdsvis Opholds- og Fødestedsbefolkningen. Som et kortfattet Udtryk for den foregaaende Udvikling hidsettes omstaaende Oversigt for Landdistrikterne:

Tabel 32. Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested. Forholdstal for By og Land.
Répartition de la population d'après le lieu de séjour et le lieu natal: pourcentage urbain et rural.

Opholdssted lieu de séjour	Opholdsbefolkningens Fordeling efter Fødested répartition de 100 séjournants d'après l'origine				Fødestedsbefolkningens Fordeling efter Opholdssted répartition de 100 originaires d'après le séjour				Befolkningens Fordeling efter Opholdssted og Fødested répartition de la population d'après l'origine et d'après le séjour			
	København Copenhague	Provinsbyerne villes de province	Landdistrikterne communes rurales	Tilsammen total	København Copenhague	Provinsbyerne villes de province	Landdistrikterne communes rurales	Tilsammen total	København Copenhague	Provinsbyerne villes de province	Landdistrikterne communes rurales	Tilsammen total
1850:	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
København Copenhague	67,8	13,2	19,0	100,0	78,9	11,1	2,0	8,7	5,9	1,2	1,6	8,7
Provinsbyerne villes de province	5,1	64,5	30,4	100,0	7,6	69,6	4,1	11,2	0,6	7,2	3,4	11,2
Landdistrikterne communes rurales	1,3	2,5	96,2	100,0	13,5	19,3	93,9	80,1	1,0	2,0	77,1	80,1
Tilsammen total...	7,5	10,4	82,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	7,5	10,4	82,1	100,0
1880:												
København Copenhague	59,2	16,1	24,7	100,0	77,1	14,7	3,5	11,3	6,7	1,8	2,8	11,3
Provinsbyerne villes de province	3,8	57,3	38,9	100,0	6,1	64,6	7,0	14,1	0,5	8,1	5,5	14,1
Landdistrikterne communes rurales	1,9	3,5	94,6	100,0	16,8	20,7	89,5	74,6	1,5	2,6	70,5	74,6
Tilsammen total...	8,7	12,5	78,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	8,7	12,5	78,8	100,0
1901:												
København og Frederiksberg	57,7	16,3	26,0	100,0	85,8	19,1	6,8	18,7	10,8	3,0	4,9	18,7
Provinsbyerne villes de province	3,4	53,4	43,2	100,0	5,3	65,6	11,9	19,6	0,7	10,4	8,5	19,6
Landdistrikterne communes rurales	1,8	4,0	94,2	100,0	8,9	15,3	81,3	61,7	1,1	2,5	58,1	61,7
Tilsammen total...	12,6	15,9	71,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	12,6	15,9	71,5	100,0

Anm: Se Noterne til Tabel 30.

	1850 pCt.	1880 pCt.	1901 pCt.
Af Landdistrikternes Opholdsbefolkning vare tilflyttede fra Byerne	3,8	5,1	5,8
Af Landdistrikternes Fødestedsbefolkning vare flyttede til Byerne	6,1	10,5	18,7
Af hele Landets Opholds- (Fødesteds-) Be- folkning var født i Landdistrikterne og ikke senere flyttet til Byer	77,1	70,5	58,1

Nu som før modtage Landdistrikterne kun et forholdsvis ringe Kontingent til sin Befolkning fra Byerne, om end dette Kontingent er steget fra knap 4 pCt. i 1850 til knap 6 pCt. i 1901. Derimod have Landdistrikterne i stærkt stigende Grad afgivet Befolkning til Byerne; i 1850 var 6 pCt. af de paa Landet fødte Personer flyttet til Byerne, men i 1901 over 3 Gange saa stor en Brøkdæl. Resultatet er givet i den tredje Talrække: medens i 1850 over de tre Fjerdedele af Landets Befolkning var født og forblevet paa Landet, var dette i 1901 kun Tilfældet med knap de tre Femtedele. De ovenfor anførte Procenttal for hvert af de tre Aar 1850, 1880 og 1901 vise, at hele

denne Udvikling er foregaaet med betydelig stærkere Fart i de to sidste Tiaar af Perioden end i de tre første.

Som det fremgaaer af Tabel 30, ere Fødesteds-Angivelserne ved de tre Tællinger 1850, 1880 og 1901 bearbejdede saaledes, at man har opgjort, hvor mange Personer der vare fødte i samme Sogn eller samme Købstad, hvor de opholdt sig ved Tællingen. Hovedresultatet af disse Opgørelser er, paa Grundlag af Tabel 30, fremstillet i nedenstaaende Oversigt:

Opholdssted:	Af hvert Sogns eller Købstads Opholdsbefolkning var født paa Opholdsstedet (Sognet, Købstaden)		
	1850 pCt.	1880 pCt.	1901 pCt.
København (for 1901: København- Frederiksberg)	67,8	59,2	57,7
Provinsbyerne paa Øerne	52,4	47,0	44,6
— i Jylland	53,8	45,8	40,8
Landdistrikterne paa Øerne	62,7	55,7	52,5
— i Jylland	61,1	55,0	53,3
Hele Landet	61,4	54,5	51,7

Disse Tal give en god Maalestok for den i Tidens Løb voksende Bevægelighed i Befolkningen. Medens for halvtredsindstve Aar siden lidt over de tre Femtede dele af Landets Befolkning var bosiddende i Føde-

sognet (eller Købstaden), er dette nu kun Tilfældet med lidt over Halvdelen af Befolkningen.

For Aarene 1850 og 1901 er Opgørelsen af, hvor stor en Del af hvert Sogns eller Bys Befolkning der er

Tabel 33. Den paa Opholdsstedet fødte Befolkning 1850 og 1901.
La population native de la commune de séjour même 1850 et 1901.

	1850			1901		
	Opholds- befolkning <i>séjournants</i>	Født i samme By eller Sogn <i>dont natifs de la commune</i>		Opholds- befolkning <i>séjournants</i>	Født i samme By eller Sogn <i>dont natifs de la commune</i>	
		Antal	pCt.		Antal	pCt.
København*) <i>Copenhague</i>	120392	81581	67,8	438971	253351	57,6
Provinsbyer i villes dans les bailliages						
Roskilde Amtsradsreds	6028	2508	41,6	11909	4543	38,1
Frederiksborg Amt	9837	5050	51,3	20572	8778	42,6
Holbæk —	6244	3025	48,4	10642	4497	42,2
Sorø —	8970	4085	45,5	22324	8930	40,0
Præste —	7926	3807	48,0	15924	6170	38,8
Bornholms —	9311	5606	60,2	16604	9089	54,7
Maribo —	10779	5440	50,5	24791	10418	42,0
Svendborg —	11677	6736	57,7	30570	14908	48,8
Odense —	18250	10370	56,8	51010	23736	46,5
Vejle —	9626	5893	61,2	36312	15756	43,4
Aarhus —	14151	7442	52,6	80502	31919	39,6
Randers —	10880	5448	50,1	27921	11553	41,3
Aalborg —	8583	4554	53,1	37543	14599	38,9
Hjørring —	5449	3156	57,9	18599	8587	46,2
Thisted —	3665	1897	51,8	10334	4475	43,3
Viborg —	5132	2632	51,3	12834	5485	42,7
Ringkøbing —	3373	1572	46,6	10645	4035	37,9
Ribe —	4298	2499	58,1	19855	7479	37,6
Tilsammen total...	154179	81720	53,0	458891	194957	42,5
Landdistrikter i communes rur. dans les bailliages						
Københavns Amtsradsreds	36368	20182	55,5	48088	19735	41,0
Roskilde —	28616	16881	59,0	31567	15265	48,3
Frederiksborg Amt	63962	41326	64,6	65312	34140	52,3
Holbæk —	70408	44507	63,2	85726	46433	54,2
Sorø —	61288	34847	56,9	69769	34010	48,8
Præste —	73495	48461	65,9	85095	49065	57,7
Bornholms —	18348	11878	64,7	21244	12596	59,3
Maribo —	67229	41278	61,4	76277	39164	51,3
Svendborg —	73256	49738	67,9	94616	54900	58,0
Odense —	82093	51323	62,5	94831	47428	50,0
Vejle —	59611	35310	59,2	81070	40991	50,6
Aarhus —	74846	44188	59,0	100512	49698	49,5
Randers —	60774	35138	57,8	87626	43088	49,2
Aalborg —	56528	33348	59,0	87614	44945	51,3
Hjørring —	65555	40970	62,5	98943	57281	57,9
Thisted —	44668	27358	61,2	60399	33799	56,0
Viborg —	56714	35044	61,8	91591	49559	54,1
Ringkøbing —	56763	35149	61,9	99127	54844	55,4
Ribe —	53033	36460	68,7	66811	37741	56,5
Tilsammen total...	1,103555	683386	61,9	1,446118	764682	52,9
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	1,378126	846687	61,4	2,343980	1,212990	51,7

*) Indbefatter i 1901 Frederiksberg.

født paa Tællingsstedet, foretagen for Købstæderne og Landdistrikterne inden for hver af Landets Overøvrigheds-kredse, jfr. foranstaaende Tabel 33 (Side 41). Tallene gengive den større og mindre Bevægelighed i de forskellige Egenes Befolkning, for hvilken der fra andre Synspunkter er gjort Rede i tidligere Afsnit af nærværende Fremstilling; eksempelvis ses det, at en forholdsvis stor Del af Bornholms Befolkning er født paa Opholdsstedet; ligeledes lægger man Mærke til Forskellen mellem Forholdstallene for det sydøstlige og det sydvestlige Jyllands Landdistrikter. Men overalt var dog en betydelig større Del af Befolkningen født paa Opholdsstedet i 1850 end i 1901, og dette gælder baade Byernes og Landdistrikternes Befolkning¹⁾.

d. Ind- og Udvandring.

Immigration et émigration.

I det foranstaaende Afsnit 4a (Side 26) er det anført, at Danmarks Befolkningstab ved Vandring over Landets Grænser i de hundrede Aar 1801—1901 udgjorde ca. 155000 Mennesker (netto). I de enkelte Folketællingsmellemlum udgjorde Netto-Overskudet eller Netto-Underskudet ved Ind- og Udvandring:

	Foregølse (+) eller Formindskelse (÷) ved Vandring	
1801—34	+	8116
1834—40	÷	7145
1840—45	+	473
1845—55	÷	407
1855—60	+	7701
1860—70	÷	10133
1870—80	÷	39902
1880—90	÷	73016
1890—1901	÷	40664
1801—1901...	÷	154977

¹⁾ Det skal tilføjes, at de i Tabellerne 30—33 anførte Tal for 1850, 1880 og 1901 ikke ere ganske kommensurable, for saa vidt som Opgørelsen for det førstnævnte Aar er bygget paa hvert Steds hjemmehørende Befolkning (d. v. s. de ved Tællingen tilstedeværende Personer med Tillæg af de midlertidig fraværende og med Fradrag af de midlertidig nærværende), medens Opgørelserne 1880 og 1901 ere byggede paa hvert Steds faktiske Befolkning. I nogen Grad kan denne Forskel i den anvendte Tællingsmetode naturligvis have paavirket de enkelte Tal, men at man i det store og hele vilde være kommet til væsentlig samme Resultater, hvis man allerede i 1850 var gaaet over til at opgøre hvert Steds faktiske Befolkning, ses deraf, at Antallet af de Personer, der i 1880 og 1901 paa Tællingslisterne betegnedes som midlertidig nærværende, kun udgjorde henholdsvis 23493 og 31029, altsaa resp. 1,19 og 1,27 pCt. af hele Landets Befolkning. Yderligere bør det erindres, at de anførte Tal for midlertidig nærværende utvivlsomt indbefatte en stor Mængde Udlændinge (i Udlandet fødte Personer), som jo ere holdte uden for Opgørelserne i Tabellerne 30—33.

Den virkelige Omflytning over Landets Grænser har naturligvis været langt betydeligere, end disse Netto-Tal angive. Saaledes udgjorde alene den konstaterede Udvandring til oversøiske Lande op imod 200000, jfr. de efterfølgende Tabeller 34 og 35.

En Statistik over den oversøiske Udvandring haves i Danmark først fra 1869. Materialet, hvorpaa denne Statistik er bygget, bestaar i de Genparter af her i Landet afsluttede Udvandringskontrakter, der i Henhold til Lov af 1. Maj 1868 skulle indsendes af de autoriserede Udvandringsagenter. Dette Materiale er i flere Henseender ret mangelfuldt, og de i Tabel 34 anførte

Tabel 34. Udvandringen fra Danmark til oversøiske Lande 1869—1904.

L'émigration d'outre-mer du Danemark 1869—1904.

Aar année	Antal Udvan- drere émigrés	Aar année	Antal Udvan- drere émigrés	Aar année	Antal Udvan- drere émigrés	Aar année	Antal Udvan- drere émigrés
1869	4359			1890	10298	1900	3570
1870	3525	1880	5658	1891	10382	1901	4657
1871	3906	1881	7985	1892	10422	1902	6823
1872	6893	1882	11614	1893	9150	1903	8214
1873	7200	1883	8375	1894	4105	1904	9034
1874	3319	1884	6307				
				1895	3607	Gennemsn. aarlig: 1869—79	3710
1875	2073	1885	4346	1896	2876	1880—89	7698
1876	1581	1886	6263	1897	2260	1890—99	5824
1877	1877	1887	8801	1898	2340	1900—04	6460
1878	2972	1888	8659	1899	2799		
1879	3103	1889	8967				

Tal for den oversøiske Udvandring fra Danmark 1869—1904 kunne derfor ikke betragtes som absolut nøjagtige.

Da den langt overvejende Del af den oversøiske Udvandring fra Danmark gaar til Amerikas forenede Stater, har man til Supplering af den danske Udvandringsstatistik efter amerikanske Kilder udarbejdet Oversigten Tabel 35 (Side 43) over Antallet af Indvandrere til de Forenede Stater fra Danmark 1820—1904. Om end de to Rækker af Oplysninger for enkelte Aar og Perioder give ret afvigende Resultater, vise Tallene dog i det hele og store samme Bevægelse.

Det fremgaar af Tabel 35, at den oversøiske Udvandring fra Danmark var af ganske underordnet Betydning i den første Halvdel af det 19. Aarhundrede, og selv i Halvtredserne udvandrede der kun nogle faa Hundrede i aarligt Gennemsnit. Først noget ind i Tredserne tog Udvandringen rigtig Fart; i dette Tiaar ankom der ifølge de amerikanske Opgivelser gennemsnitligt aarlig 15—1600 Danske til de Forenede

Tabel 35. Indvandrere til Amerikas forenede Stater fra Danmark 1820—1904.
Danois immigrés aux États-Unis 1820—1904.

Aar année	Antal Ind- vandrer immigrés	Aar année	Antal Ind- vandrer immigrés	Aar année	Antal Ind- vandrer immigrés	Aar année	Antal Ind- vandrer immigrés	Aar année	Antal Ind- vandrer immigrés
1820	20	1840	152	1860	542	1880	8778	1900	2926
1821	12	1841	31	1861	234	1881	8951	1901	3655
1822	18	1842	35	1862	1658	1882	12769	1902	5660
1823	6	1843	29	1863	1492	1883	9747	1903	7158
1824	11	1844	25	1864	712	1884	7633	1904	8697
1825	14	1845	54	1865	1149	1885	5870		
1826	10	1846	114	1866	1862	1886	6634		
1827	15	1847	13	1867	1436	1887	9305		
1828	50	1848	210	1868	2019	1888	8756		
1829	17	1849	8	1869	4282	1889	5504	Gennemsn. aarlig:	
1830	16	1850	20	1870	3041	1890	9366	1820—29	17
1831	23	1851	14	1871	2346	1891	10659	1830—39	93
1832	21	1852	3	1872	3758	1892	10593	1840—49	67
1833	173	1853	32	1873	5095	1893	8779	1850—59	323
1834	24	1854	691	1874	3188	1894	5581	1860—69	1539
1835	37	1855	528	1875	1951	1895	4244	1870—79	2884
1836	416	1856	173	1876	1624	1896	3167	1880—89	8395
1837	109	1857	1035	1877	1617	1897	2085	1890—99	5911
1838	52	1858	232	1878	2688	1898	1946	1900—04	5619
1839	56	1859	499	1879	3532	1899	2690		

Anm. Fra 1820 til 1867 inkl. omfatter Tabellen danske Passagerer, fra 1868 inkl. danske Udvandrere, ankomne til de Forenede Stater. Aarstallene angive for Perioderne 1820—31 og 1843—50 de Aar, der udløbe 30. September (altsaa: 1820 = $\frac{1}{10}$ 1819— $\frac{29}{10}$ 1820, o. s. v.), for Perioderne 1833—42 og 1851—88 inkl. Kalenderaaret, for Perioderne 1890—1904 de Aar, der udløbe 30. Juni (altsaa: 1890 = $\frac{1}{7}$ 1889— $\frac{26}{7}$ 1890). 1832 betegner Tidsrummet $\frac{20}{10}$ 1831— $\frac{21}{10}$ 1832, 1843 Tidsrummet $\frac{1}{1}$ — $\frac{29}{10}$ 1843, 1850 Tidsrummet $\frac{1}{10}$ 1849— $\frac{21}{10}$ 1850, 1889 Tidsrummet $\frac{1}{1}$ — $\frac{29}{10}$ 1889.

Stater. Fra Tiden omkring 1870 til nu bevæger Udvandringen sig i en Bølgelinie, der danner tre store Buer med Maksima i 1873 (over 7000), 1882 (ca. 12000) og 1892 (ca. 10000) og med Minima i 1876 (ca. 1600), 1885 (ca. 4000) og 1897 (ca. 2300). Siden 1897 har den oversøiske Udvandring Aar for Aar været stigende; for det sidst forløbne Aar, 1904, er den opgjort til 9034; jfr. Tabel 34.

Om Udvandringen til andre Lande end de oversøiske og om Indvandringen haves, som tidligere nævnt, ikke andre talmæssige Oplysninger end dem, der kunne udledes af Folketællingerne i Forbindelse med Tallene for Fødselsoverskudet og for den oversøiske Udvandring. Som det fremgaar af Tabel 21 (Side 27), var der i de 33 Aar 1801—34 en Overskudsindvandring paa noget over 8000 Mennesker eller i aarligt Gennemsnit omkring halvtredje Hundrede. Fra 1834—40 var der, ud over den lidet betydelige Udvandring til oversøiske Lande, en Overskudsudvandring paa henimod 1100 aarlig. I samtlige følgende Folketællings-Mellemrum undtagen 1870—80 var Indvandringen større end den ikke-oversøiske Udvandring, men det er dog kun Perioderne 1855—60 og 1890—1901, der vise en Indvandring af væsentlig Betydning; i begge Perioder

oversteg Indvandringen den ikke-oversøiske Udvandring med ca. 2000 i aarligt Gennemsnit. Den stærke Indvandring i det sidste Femaar af Halvtredserne skyldes sandsynligvis for største Delen Tilflytning fra Hertugdømmerne, som netop i samme Periode havde et betydeligt Udvandringsoverskud.

Et yderligere Bidrag til Belysning af Indvandringens Størrelse giver Folketællingernes Oplysninger om Antallet af Personer, der ere fødte uden for Landet. Dette Antal er i de sidste 30 Aar vokset med gennemsnitlig ca. 1000 aarlig, idet Tallene paa de fremmedfødte udgjorde:

1870	52855
1880	63427
1890	72390
1901	81780

Med Benyttelse af disse Tal i Forbindelse med de øvrige foreliggende Data kan man beregne Indvandringens og Udvandringens Størrelse i hvert Folketællings-Mellemrum — ganske vist kun tilnærmelsesvis, idet man er nødt til at gaa ud fra en til en vis Grad vilkaarlig Forudsætning med Hensyn til den fremmedfødte Befolknings Dødelighed.

Antallet af Dødsfald i Danmark udgjorde i hvert

af de tre sidste Folketællings-Mellemrum omtrent en Femtedel af Folketallet ved Periodens Begyndelse. Dødeligheden i den fremmedfødte Befolkning kan ikke antages at være større end hele Befolkningens, snarere mindre, thi den sidste er belastet med Dødeligheden blandt de Børn, der fødes i Løbet af Perioden, medens der for den fremmedfødte Befolkningens Vedkommende kun er Tale om Dødsfald blandt de ved Periodens Begyndelse tilstedeværende Personer. Hertil kommer, at Alderssammensætningen for den fremmedfødte Befolkning maa antages at betinge en mindre Dødelighed end den normale, idet en betydelig Part af de fremmedfødte nylig ere indvandrede og derfor maa formodes at være i en yngre Alder. Man tør derfor gaa ud fra, at Dødeligheden blandt de fremmedfødte i et Tiaar ikke overskrider den før nævnte Femtedel. Hvis man foreløbig regner med denne Maksimums-Dødelighed, ville de 53000 fremmedfødte, som fandtes i 1870, være bragte ned til ca. 43000 i 1880; i dette Aar fandtes der imidlertid ca. 63000 fremmedfødte, saa at der i Mellemtiden maa være indvandret ca. 20000 Personer fra Udlandet. Heraf findes atter Udvandringens Størrelse, idet

den oversøiske Udvandring udgjorde	36000
drages herfra Indvandringen	20000
faas	16000
som draget fra Udvandringsoverskudet	40000
giver den ikke-oversøiske Udvandring	24000

Denne Beregning maa i Henhold til, hvad ovenfor er bemærket om den benyttede Dødelighedsprocent, antages at give et Maksimum for Indvandringen saa vel som for den ikke-oversøiske Udvandring. Hvis man paa den anden Side regner med en Dødelighed, halvt saa stor som den normale, kan der næppe være Fare for, at man anslaaer Dødeligheden i den fremmedfødte Befolkning for højt. Beregningen giver under denne Forudsætning en Indvandring af ca. 15000 og en ikke-oversøisk Udvandring af ca. 19000, og disse Tal maa efter det anførte antages at være Minima. Udfører man nu Beregningen for alle tre Folketællings-Mellemrum, faar man følgende:

	Under Forudsætning af en Dødelighed i Fremmedbefolkningen af:	
	20 pCt.	10 pCt.
1870—80:		
Overseisk Udvandring	36000	36000
Udvandring i øvrigt	24000	19000
Samlet Udvandring	60000	55000
Indvandring	20000	15000
Udvandringsoverskud	40000	40000

Under Forudsætning af en Dødelighed i Fremmedbefolkningen af:

	20 pCt.	10 pCt.
1880—90:		
Overseisk Udvandring	77000	77000
Udvandring i øvrigt	17000	11000
Samlet Udvandring	94000	88000
Indvandring	21000	15000
Udvandringsoverskud	73000	73000
1890—1901:		
Overseisk Udvandring	62000	62000
Udvandring i øvrigt	3000	»
Samlet Udvandring	65000	62000
Indvandring	24000	21000
Udvandringsoverskud	41000	41000

For de 31 Aar fra 1870 til 1901 faar man da en samlet Udvandring af mindst 205000 og højest 219000 og en samlet Indvandring af mindst 51000 og højest 65000. Imidlertid maa det endnu erindres, dels at nogen Udvandring til oversøiske Lande kan have unddraget sig den statistiske Opgørelse derved, at Befordringen er foregaaet over fremmede Havne, uden at der er afsluttet Kontrakt med herværende autoriserede Udvandringssagenter, dels at der er en Art Indvandring, som ikke giver sig til Kende i en Forøgelse af Tallet paa fremmedfødte, nemlig Tilbagevandringen af tidligere udvandrede danskfødte Personer. Tages begge disse to Momenter i Betragtning, er det rimeligt at antage, at de virkelige Tal for Indvandring og Udvandring i Perioden 1870 til 1901 ligge nærmere ved det beregnede Maksimum (henholdsvis 219000 og 65000) end ved det beregnede Minimum (205000 og 51000)¹⁾.

Det fremgaar af det foregaaende, at Udvandringen til oversøiske Lande fra Danmark i den sidste Menneskealder har udgjort gennemsnitlig aarlig mellem 2 og 3 pro mille af Folketallet eller lidt over en Femtedel af Fødselsoverskudet. Saa betydeligt dette Befolkningstab end er, viser en Sammenligning med de øvrige europæiske Lande dog, at den oversøiske Udvandring fra Danmark maa betegnes som ret moderat, jfr. omstaaende Tabel 36 (Side 45). En i Forhold til Folke-

¹⁾ Det skal endnu bemærkes, at den rent midlertidige Omflytning over Landets Grænser ikke er indbefattet i de nævnte Tal. En Udlænding, der er flyttet til Danmark efter Folketællingen 1890 og atter har forladt Landet før Tællingen 1901, vil, selv om hans Ophold her har strakt sig over nogle Aar, ikke indgaa i Tallene for den fremmedfødte Befolkning. Det samme gælder selvfølgelig den periodiske Ind- og Udvandring af Arbejdere (polske Landarbejdere o. l.), der jo — ligesom den egentlige Rejsetrafik — ganske unddrager sig Beregninger som de ovenfor anførte.

Tabel 36. Den oversøiske Udvandring fra de vigtigste europæiske Lande 1871—1903.
L'émigration d'outre-mer des principaux pays européens 1871—1903.

	Gennemsnitligt aarligt Antal Udvandrere til oversøiske Lande <i>émigrés par an</i>							
	Absolute Tal <i>chiffres réels</i>				p. m. af Middelfolketallet <i>p. 1000 de la population moyenne</i>			
	1871—80	1881—90	1891—1900	1901—03	1871—80	1881—90	1891—1900	1901—03
Danmark <i>Danemark</i>	3858	8162	5151	6565	2,05	3,91	2,24	2,67
Norge <i>Norvège</i>	8540	18669	9485	19883	4,70	9,64	4,54	8,88
Sverrig <i>Suède</i>	10251	32751	20452	30155	2,34	7,01	4,14	5,82
Finland <i>Finlande</i>	—	2700	5745	16685	—	1,22	2,31	6,29
Rusland <i>Russie</i>	5793	28825	53017	111333	0,07	0,32	0,52	1,00
Tyskland <i>Allemagne</i>	66110	136346	52988	30160	1,54	2,89	1,01	0,52
Schweiz <i>Suisse</i>	3574	9092	4408	4815	1,30	3,13	1,40	1,43
Nederlandene <i>Pays-Bas</i>	10525	5244	2392	3058	2,76	1,21	0,49	0,58
Belgien <i>Belgique</i>	794	3500	2089	2021	0,15	0,60	0,33	0,30
Storbritannien og Irland <i>Gr. Bret. et Irl.</i> ..	167892	255854	174279	213135	5,08	7,07	4,42	5,08
England—Wales <i>Angleterre</i>	97057	154897	109589	142783	4,01	5,66	3,58	4,33
Skotland <i>Ecosse</i>	16565	27510	18599	28010	4,69	7,11	4,39	6,18
Irland <i>Irlande</i>	54270	73447	46091	42342	10,24	14,92	10,10	9,56
Frankrig <i>France</i>	5551	11963	5233	6667	0,15	0,31	0,14	0,17
Portugal <i>Portugal</i>	13338	18532	26818	—	2,94	3,80	5,12	—
Spanien <i>Espagne</i>	—	38077	36854	—	—	2,18	2,04	—
Italien <i>Italie</i>	27418	99000	157959	301463	1,00	3,36	5,02	9,25
Østerrig-Ungarn <i>Autriche-Hongrie</i>	11537	44399	69271	181506	0,31	1,08	1,55	3,79

mængden meget betydelig oversøisk Udvandring finder navnlig Sted fra Norge, Sverrig og Finland, fra de britiske Øer (især Irland), fra Italien og Østerrig-Ungarn. Det vil tillige ses af Tabel 36, at der i den nyere Tid er foregaaet en betydelig Forandring i Sammensætningen af Udvandrerstrømmen fra Europa. Tysklands Kontingent er gaaet tilbage, medens andre Nationaliteter, som for en Menneskealder siden kun deltog i ringe Grad i den oversøiske Udvandring, nu udgøre Hovedmassen af denne (Italien, Østerrig-Ungarn og Rusland).

e. Den fremmedfødte Befolkning.

La population native de l'Étranger.

Antallet af Personer, som paa Folketællingslisterne have opgivet sig som fødte uden for det egentlige Danmark, udgjorde i Aarene 1850: 29621, 1870: 52855, 1880: 63427, 1890: 72390 og 1901: 81780. Ved de forskellige Tællinger er et større eller mindre Antal Personer opførte under Betegnelsen «Uangivet Fødested». Det er imidlertid sandsynligt, at den alt overvejende Del af disse ere danskfødte¹⁾, og man tør gaa ud fra,

¹⁾ Ved Bearbejdelsen af Folketællingen 1901 viste det sig, at Navnene paa de Personer, hvis Fødested ikke var angivet, i Almindelighed ere danske, ligesom ogsaa de øvrige i Tællingslisterne foreliggende Oplysninger kun yderst sjældent have givet Støtte for Formodningen om, at den paagældende Person var født i Udlandet.

at det virkelige Antal fremmedfødte, der ved de ovennævnte Tidspunkter opholdt sig i Danmark, ikke i væsentlig Grad overstiger de anførte Tal.

Hvorledes den fremmedfødte Befolkning ved de forskellige Tællinger fordelte sig efter Nationalitet, fremgaar nærmere af omstaaende Tabel 37 (Side 46). Det vil ses, at kun en meget lille Del af Danmarks Befolkning er født i Rigets fjernere Landsdele, i 1850 ca. 1000, i 1901 ca. 1800; altsaa kun 7 à 8 for hver 10000 Indbyggere. Af de uden for Riget fødte Personer ere Svenskerne talrigst, derefter følger Slesvigerne. Under Gruppen «Det øvrige Udland» findes naturligvis samlet en stor Mængde forskellige Nationaliteter. De Lande, der ere repræsenterede ved de største Tal i denne Gruppe, ere følgende:

	I Aarene			
	1870	1880	1890	1901
Finland	—	—	—	234
Rusland	200	386	331	561
Schweiz	91	127	130	208
Nederlandene	84	75	78	112
Storbritannien og Irland	408	459	593	897
Frankrig	148	138	193	207
Østerrig	159	182	220	308
Ungarn				
Amerikas forenede Stater	—	543	631	1491
Det øvrige Amerika				
Australien	—	21	29	120

Tabel 37. Danmarks Befolkning, fordelt efter Fødested (Land).
La population du Danemark répartie d'après le pays natal.

Fødested <i>pays natal</i>	1850	1870	1880	1890	1901
Det egentlige Danmark <i>Le Danemark propre...</i>	1,378126	1,730698	1,904750	2,097066	2,355421
Færøerne <i>Féroë</i>		167	225	289	370
Island <i>Islande</i>		299	535	575	743
Grønland <i>Groënland</i>	991	169	212	217	249
Dansk Vestindien <i>Antilles danoises</i>		436	334	409	400
Norge <i>Norvège</i>	7879	2936	2823	3385	3714
Sverige <i>Suède</i>		15388	24148	33802	35555
Slesvig <i>Slesvig</i>	12388	20830	22007	20824	23670
Holsten og Lauenborg <i>Holstein et Lauenbourg</i> ..	3199	5562	11145	10283	11391
Det øvrige Tyskland <i>reste de l'Allemagne</i>	3995	5453			
Det øvrige Udland <i>autres pays étrangers</i>	1169	1615	1998	2606	5688
Uangivet Fødested <i>inconnu</i>	"	1188	862	2924	12339
Tilsammen <i>total</i> ...	1,407747	1,784741	1,969039	2,172380	2,449540

Tabel 38. Den fremmedfødte Befolknings Andel
 af den hele Befolkning.
Natifs de l'Étranger p. 100 de la population totale.

Fødte i:	I Procent af hele Befolkningen udgjorde de fremmedfødte <i>pourcent des natifs de l'Étranger</i>				
	1850	1870	1880	1890	1901
Danmarks fjernere Landsdele (Færøerne, Island, Grønland og Dansk Vestindien) <i>Féroë, Islande etc.</i>	pCt. 0,07	pCt. 0,06	pCt. 0,07	pCt. 0,07	pCt. 0,08
Nabolandene: <i>pays limitrophes</i> :					
Norge <i>Norvège</i>	} 0,56	1,03	0,14	0,15	0,17
Sverige <i>Suède</i>			1,23	1,56	1,64
Tyskland/Slesvig <i>Slesvig</i>			0,88	1,17	0,96
Allem. (Det øvr. Tyskl. <i>au reste</i>	0,51	0,62	0,56	0,47	0,52
I alt Nabolandene <i>somme</i> ...	1,95	2,82	3,05	3,14	3,42
Det øvrige Udland <i>reste de l'Étranger</i>	0,08	0,08	0,10	0,12	0,26
Tilsammen <i>total</i> ...	2,10	2,96	3,22	3,33	3,76

Man lægger her særlig Mærke til den stærke Forøgelse af Tallet paa Personer, fødte i Amerika (de Forenede Stater) — sandsynligvis for største Delen Børn af hjemvendte Udvandrere.

I Tabel 38 angives, hvor stor en Procent de fremmedfødte ved de forskellige Tællinger udgjorde af Landets samlede Befolkning. Det vil ses, at der nu findes forholdsvis langt flere fremmedfødte i Danmark end for halvtredsindstyve Aar siden, 3,8 pCt. imod 2,1 pCt. Alligevel er Danmarks Befolkning ret ensartet sammensat i Henseende til Nationalitet, og de fremmede Elementer, der findes her, stamme i alt væsentligt fra Nabolandene, de to skandinaviske Lande og Tyskland. Den livlige Forbindelse med Sverige spores i en ikke ubetydelig Stigning i Forholdstallet for her boende Svenskere; derimod er Antallet af Nordmænd i Danmark nu som før ret lavt.

II.

Befolkningens Sammensætning.

Composition de la population.

1. Mænd og Kvinder.

Répartition d'après le sexe.

Ved Folketællingen 1901 fandtes der i Danmark 1,193448 Mænd og 1,256092 Kvinder. Af 1000 Personer var altsaa de 487 Mænd, 513 Kvinder.

Talforholdet mellem de to Køn har naturligvis ikke altid været som her angivet. Samtlige Folketællinger vise vel en Overvægt for Kvindekønnet, men denne Overvægt har i den nyeste Tid været voksende, jfr. nærmere nedenstaaende Tabel 39.

Tabel 39. Antallet af Mænd og Kvinder ved hver enkelt Folketælling.

Nombres d'hommes et de femmes par recensement.

Aar	Mænd <i>hommes</i>	Kvinder <i>femmes</i>	Til- sammen <i>total</i>	Af 1000 Per- soner vare Mænd <i>hommes sur 1000</i>
1787	416195	423850	840045	495
1801	458683	466997	925680	496
1834	605278	618519	1,223797	495
1840	633207	649820	1,283027	494
1845	667572	682755	1,350327	494
1850	692440	715307	1,407747	492
1855	741924	757926	1,499850	495
1860	793188	807363	1,600551	496
1870	880807	903934	1,784741	494
1880	967360	1,001679	1,969039	491
1890	1,059157	1,113223	2,172380	488
1901	1,193448	1,256092	2,449540	487

Det fremgaar af denne Tabels sidste Kolonne, at lige indtil 1870 udgjorde Mændene mellem 494 og 496 Promille af hele Befolkningen¹⁾, men derefter har der

¹⁾ For Tællingen 1850 er Forholdstallet angivet til 492, men, som anført i Noten Side 9, er denne Tælling mindre nøjagtig, idet sandsynligvis ca. 8000 Soldater, der befandt sig paa Als, ikke ere medregnede. Foreger man det i Tabel 39 anførte Tal for Mænd i 1850 med 8000, bliver Forholdstallet 495 i Stedet for 492.

været en ikke ringe Nedgang i det forholdsvise Antal af Mænd. Aarsagen til denne Forskydning er at søge i Vandringerne, idet der udvandrere flere Mænd end Kvinder og indvandrer flere Kvinder end Mænd. Den danske Udvandringsstatistik giver saaledes følgende Data til Belysning af de oversøiske Udvandrerers For- deling efter Køn:

Udvandrere til oversøiske Lande:

	Mænd	Kvinder	Kønnet angivet
1870—79	22427	13788	234
1880—89	46629	30178	168
1890—1900	35627	26083	99
1901—04	18079	10648	1

I hele Perioden 1870—1904 er der altsaa udvandret til oversøiske Lande ca. 123000 Mænd og ca. 81000 Kvinder eller ca. 42000 flere Mænd end Kvinder. Mændenes Procentandel af samtlige Udvandrere har i den hele Periode holdt sig omkring 60 pCt. (for de 4 ovenanførte Tidsafsnit henholdsvis 62, 61, 58 og 63 pCt.).

At Kvinderne ere i Overtal blandt de indvandrede, kan sluttet af Statistikken over den fremmedfødte Be- folkning:

Af de fremmedfødte vare:

	Mænd	Kvinder
1870	29376	23479
1880	33169	30258
1890	33465	38925
1901	36138	45642

Det vil ses, at i 1870 vare Mændene i ikke ringe Overtal blandt de fremmedfødte, idet de udgjorde 56 pCt. I 1880 var Forskellen relativt mindre; Mændene udgjorde da 52 pCt. af alle de fremmedfødte. Der har altsaa imellem de to Tidspunkter været en større Ind- vandring af Kvinder end af Mænd, og dette har fortsat sig i de følgende Folketællingsmellemlum; i 1890 var Mændene langt under Halvdelen, ca. 46 pCt., og i 1901 endog kun 44 pCt.

En simpel Beregning paa Grundlag af de ovennævnte Data vil vise, hvilken Indflydelse den ulige Vandrings af Mænd og Kvinder over paa Befolkningens Fordeling efter Køn.

Dersom der i Tidsrummet 1870—80 var udvandret lige saa mange Mænd som Kvinder, men ikke flere (altsaa 13788 af hvert Køn, jfr. ovenfor), og dersom i samme Tidsrum den fremmedfødte Befolkning var bleven forøget med lige saa mange Mænd som Kvinder, men ikke flere (altsaa 3793 af hvert Køn), vilde der ved Folketællingen 1880 have været omtrent 976000 Mænd og 998700 Kvinder, saaledes at Promille-Tallet for Mænd vilde have været 494 i Stedet for 491. En lignende Beregning for det følgende Folketællingsmellemlum giver for Aaret 1890 et Promille-Tal for Mænd af 493 i Stedet for 488. Endelig finder man for 1901 Tallet 490 i Stedet for 487.

De anførte Talforhold mellem de to Køn gælde for hele Landet set under eet. Betragter man de enkelte Dele af Landet hver for sig, finder man betydelige Afvigelser fra Gennemsnittet, og dette gælder navnlig, naar man sondrer mellem By- og Landbefolkningen; jfr. nedenstaaende Oversigt over Fordelingen i 1801, 1840, 1880 og 1901¹⁾:

	Af 1000 Personer vare Mænd:			
	1801	1840	1880	1901
København (og Frederiksberg) ²⁾	511	484	462	457
Provinsbyerne ²⁾	482	490	486	475
Landdistrikterne ²⁾	495	495	498	501

Af disse Tal kan der udledes to Hovedregler. For det første, at der er forholdsvis flere Mænd paa Landet end i Byerne; for det andet, at denne Forskel mellem By og Land med Hensyn til Talforholdet mellem

¹⁾ Med Hensyn til de absolute Tal, se i det følgende Afsnit, Tabel 50.

²⁾ For samtlige Folketællinger indtil 1890 inklusive er Sondringen mellem By og Land foretaget efter den strengt administrative Inddeling, saaledes at Handelspladserne ere henregne under Landdistrikterne. Ved Tællingen 1890 har man dog paa de fleste Omraader givet særlige Tillægstabeller for Handelspladserne, og dette var for den største af disse, Frederiksberg, allerede Tilfældet ved Tællingen 1880. I nærværende Afsnit og i de to følgende (om Aldersfordelingen og Fordelingen efter ægteskabelig Stilling) følges den Regel, at Frederiksberg tages sammen med København fra 1880 inklusive, medens den før dette Tidspunkt er indbefattet i Tallene for Landdistrikterne, og at de øvrige Handelspladser (de nuværende Købstæder Silkeborg, Løgstør og Nørre-Sundby samt de nuværende Handelspladser Frederiksværk og Marstal) tages sammen med Provinsbyerne i 1901, men ved tidligere Tællinger sammen med Landdistrikterne. Den nuværende Købstad Esbjerg er behandlet paa samme Maade som Handelspladserne.

Kønnene skærpes, efterhaanden som man skrider frem i Tiden. Den første af disse Regler brydes kun af København i 1801, hvor navnlig den i Forhold til Byens Størrelse overordentlig talrige Militærbefolkning bevirkede et relativt Overtal for Mandkønnet, som svandt mere og mere, efterhaanden som Byen voksede. Begge de nævnte Regler pege i øvrigt paa Aarsagen til det forskellige Talforhold mellem Kønnene: medens Ud- og Indvandringen over Landets Grænser forøger Kvindernes Overtal i Landet som Helhed, bevirker Bortflytningen fra Landdistrikterne, at Kvindernes Overtal i Byerne forøges; det er denne Bortflytning fra Landdistrikterne, der nu ved Aarhundredets Slutning har udlignet den tidligere Talforskel mellem Mænd og Kvinder paa Landet, ja endog skaffet Mændene en lille Overvægt her. De to Aarsager, der paavirke Talforholdet mellem Mænd og Kvinder paa Landet, gaa altsaa i modsat Retning: Udvandringen bortfører flere Mænd end Kvinder, Vandrings til Byerne bortfører flere Kvinder end Mænd, og det viser sig, at den sidste Aarsag er den stærkeste. En Bekræftelse af det her anførte finder man ved at betragte Talforholdet mellem Kønnene i Byerne og paa Landet inden for de forskellige Aldere. Først skal der imidlertid gives en almindelig Oversigt herover for hele Landet under eet; se nedenstaaende Tabel 40.

Tabel 40*). Talforholdet mellem Mænd og Kvinder. Efter Aldersklasser.

Proportion d'hommes et de femmes dans les classes d'âge.

Aldersklasser <i>classes d'âge</i>	Af 1000 Personer i hver Aldersklasse vare Mænd <i>hommes sur 1000</i>			
	Aar 1801	Aar 1840	Aar 1880	Aar 1901
Under 5 Aar	500	503	505	503
5 til under 10 Aar		504	505	505
10 - - - 15 - - -	498	506	506	505
15 - - - 20 - - -		503	504	501
20 - - - 25 - - -	486	495	484	486
25 - - - 30 - - -		494	485	479
30 - - - 35 - - -	504	496	480	473
35 - - - 40 - - -		504	487	472
40 - - - 45 - - -	506	495	486	475
45 - - - 50 - - -		480	492	482
50 - - - 55 - - -	500	476	490	478
55 - - - 60 - - -		475	487	477
60 - - - 65 - - -	480	467	478	469
65 - - - 70 - - -		454	461	463
70 - - - 75 - - -	450	447	449	460
75 - - - 80 - - -		437	438	441
80 - - - 85 - - -	412	415	415	419
85 - - - 90 - - -		390	379	377
90 Aar og derover	342	399	325	314
Samtlige Aldersklasser	496	494	491	487

*) Med Hensyn til de absolute Tal, se i det følgende Tabellerne 44 og 45.

Bortser man fra nogle mindre Afvigelser, viser Tabellen et lille Overtal for Mandkønnet i de yngste Aldersklasser indtil omkring 20 Aars Alderen, derefter Overtal for Kvindekønnet, stigende med Alderen, saaledes at der i den ældste Aldersgruppe, 90 Aar og derover, findes dobbelt saa mange Kvinder som Mænd. Man har her en Illustration til det almindelig kendte Faktum, at der fødes flere Drengene end Piger, men at Mandkønnet Overtal ved Fødselen modvirkes af en større Dødelighed blandt Mænd end blandt Kvinder, saaledes at Mændene efterhaanden komme i Mindretal. Denne ved naturlige Aarsager fremkaldte Forskydning af Talforholdet forstærkes yderligere ved den foran omtalte kunstige Aarsag: Ud- og Indvandring (jfr. nærmere i det følgende).

De Resultater, der kunne udledes af Tabel 40 med Hensyn til Nutid og Fortid, ville bedst fremgaa af en Sammenligning mellem Kolonnerne for 1840 og 1901,

idet Folketællingen 1801 ikke har nogen Deling af Befolkningen i 5aarige Aldersklasser. Følger man de to Kolonner fra oven nedad, vil man se, at Talforholdet mellem Kønnene i de unge Aldersaar (indtil omkring 20 Aars Alderen) var omtrent ens i 1840 og 1901. Men fra og med Aldersgruppen 20—25 Aar, altsaa fra den voksne Alders Begyndelse, ere Mændene i langt stærkere Grad i Mindretal nu end før; dette vedvarer indtil Aldersgruppen 40—45 Aar (denne medregnet); saa følger en Periode fra 45 til 65 Aar, hvor Forskellen mellem før og nu ikke er stor; men fra 65 Aars Alderen har Forholdet afgjort vendt sig, saaledes at der i de ældre Aldersgrupper er forholdsvis flere Mænd nu end før; (for de to sidste Aldersgrupper, over 85 Aar, ere Tallene smaa og usikre).

Til en mere indgaaende Undersøgelse af Talforholdet mellem Mænd og Kvinder er der givet det nød-

Tabel 41. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder. Efter Femaars-Kuld og Alderstrin.
Proportion d'hommes et de femmes. Égard eu au quinquennium de leur naissance et à l'âge actuel.

Femaars-Kuld (Fødselsaar)	Af 1000 Personer af hvert Femaars-Kuld i nedennævnte Aldere*) vare Mænd: sur 1000 originaires du même quinquennium et arrivés à l'âge indiqué étaient hommes:																			Femaars-Kuldnes Alder ved Folketællingerne	
	0-5 Aar	5-10 Aar	10-15 Aar	15-20 Aar	20-25 Aar	25-30 Aar	30-35 Aar	35-40 Aar	40-45 Aar	45-50 Aar	50-55 Aar	55-60 Aar	60-65 Aar	65-70 Aar	70-75 Aar	75-80 Aar	80-85 Aar	85-90 Aar	90 Aar og derover	1840	1901
Før 1750..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	399	Aar over 90	Aar
1750-54..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	390	85-90	—	
1755-59..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	415	376	—	80-85	—
1760-64..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	437	422	—	335	75-80	—	
1765-69..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	447	424	—	369	339	70-75	—	
1770-74..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	454	446	—	414	381	—	65-70	—	
1775-79..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	467	455	—	434	405	—	307	60-65	—	
1780-84..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	475	463	—	447	429	—	364	—	55-60	—	
1785-89..	—	—	—	—	—	—	—	—	476	472	—	452	443	—	410	—	—	325	50-55	—	
1790-94..	—	—	—	—	—	—	—	480	480	—	466	454	—	434	—	379	—	—	45-50	—	
1795-99..	—	—	—	—	—	—	—	495	487	—	482	474	—	453	—	415	—	337	40-45	—	
1800-04..	—	—	—	—	—	—	504	500	—	494	488	—	464	—	438	—	377	—	35-40	—	
1805-09..	—	—	—	—	—	496	499	—	494	488	—	471	—	449	—	414	—	300	30-35	over 91	
1810-14..	—	—	—	—	494	497	—	498	494	—	487	—	461	—	431	—	380	—	25-30	86-91	
1815-19..	—	—	—	495	496	—	503	501	—	492	—	487	—	456	—	412	—	—	20-25	81-86	
1820-24..	—	—	503	497	—	496	500	—	496	—	487	—	468	—	436	—	—	—	15-20	76-81	
1825-29..	—	506	503	—	491	497	—	497	—	490	—	478	—	455	—	—	—	—	10-15	71-76	
1830-34..	—	504	506	—	490	497	—	496	—	492	—	483	—	465	—	—	—	—	5-10	66-71	
1835-39..	503	505	—	503	490	—	485	—	486	—	479	—	468	—	—	—	—	—	0-5	61-66	
1840-44..	504	—	508	504	—	488	—	487	—	487	—	474	—	—	—	—	—	—	—	56-61	
1845-49..	—	502	504	—	486	—	480	—	481	—	478	—	—	—	—	—	—	—	—	51-56	
1850-54..	505	506	—	503	—	485	—	485	—	481	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46-51	
1855-59..	504	—	503	—	484	—	475	—	478	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41-46	
1860-64..	—	507	—	504	—	467	—	471	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36-41	
1865-69..	505	—	506	—	472	—	472	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31-36	
1870-74..	—	505	—	501	—	479	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26-31	
1875-79..	505	—	507	—	484	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21-26	
1880-84..	—	506	—	498	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16-21	
1885-89..	505	—	505	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11-16	
1890-94..	—	504	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6-11	
1895-99..	504	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1-6	

*) Da der mellem de to senest afholdte Folketællinger (1890 og 1901) ligger et Tidsrum af 11 Aar (ikke 10), er Femaarskuldnes Alder i det sidste i hver Kolonne anførte Tilfælde et Aar ældre end angivet i Tabelhovedet (Eksempel: Femaarskuld fra 1860-64 var ikke 35-40 Aar, men 36-41 Aar, da det var under Jagttagelse i Aaret 1901).

vendige Materiale i foranstaaende Tabel 41 (Side 49). Denne Tabel er indrettet saaledes, at Befolkningen ved samtlige Folketællinger fra 1840 til 1901 (dog med Undtagelse af Tællingen 1850) er delt i Grupper efter Fødselsaaret; hver Gruppe omfatter 5 Aar, og hvert af disse Femaars-Kuld har sin vandrette Linie i Tabellen. Ved at følge de vandrette Linier fra Venstre til Højre kan man nu se, hvorledes det numeriske Forhold mellem Kønnene (Promille-Tallet for Mænd) stillede sig ved de forskellige Alderstrin. Der er i alt 30 Femaars-Kuld foruden den første Gruppe, der omfatter Personer fødte før 1750 og endnu levende i 1840. For disse 31 Kuld giver Tabellen Oplysninger for en længere eller kortere Del af Livet. Intet af de paagældende Femaars-Kuld kan dog i Tabellen følges fra Vuggen til Graven; de Kuld, om hvilke der foreligger Oplysninger for den længste Aarrække af Livet, ere dem, der indgaa baade i Tællingen 1840 og 1901, nemlig de Personer, der ere fødte i Perioden 1805—39, og som danne syv Femaars-Kuld. Alle disse have været under Iagttagelse 8 Gange i Løbet af 60 Aar, men for hvert enkelt Kuld i en forskellig Periode af Livet, — for det ældste fra 30—35 Aars Alderen til Alderen over 91 Aar, for det yngste fra 0—5 Aars Alderen til 61—66 Aars Alderen (jfr. Tabellens 2 sidste Kolonner). Da Mellemrummene mellem Folketællingerne kun to Gange have været 5aarige (1840—45 og 1855—60), ellers 10aarige (undtagen det sidste, der var 11aarigt), ere de Alderstrin, da de forskellige Femaars-Kuld have været under Iagttagelse, vekslende; Kuldet fra 1810—14 har saaledes været under Iagttagelse i Alderen 25—30 Aar (1840), 30—35 Aar (1845), 40—45 Aar (1855), 45—50 Aar (1860), 55—60 Aar (1870), 65—70 Aar (1880), 75—80 Aar (1890) og 86—91 Aar (1901, jfr. Noten under Tabellen), det følgende Kuld derimod i Alderen 20—25, 25—30, 35—40, 40—45, 50—55 Aar, o. s. v.

Med Hensyn til, hvad Tabellen oplyser, skal man fremhæve enkelte Punkter.

For det første vil det ses, at Regelen om, at Mandkønnet er i Overvægt indtil Aldersklassen 15—20 Aar (denne inklusive), ikke brydes af noget af de Femaars-Kuld, for hvilke Oplysninger haves for den paagældende Aldersperiode. I dette Afsnit af Livet øve Vandringerne aabenbart en meget ringe Indflydelse paa Talforholdet mellem Kønnene. Des stærkere er Indflydelsen i det paafølgende 10aarige Livsafsnit, Alderen fra 20 til 30 Aar, og det synes at fremgaa af Tallene, at det ikke alene er i nyere Tid, at Vandringerne her have spillet en Rolle; ogsaa før den

egentlige Udvandrings-Tidsalder er aabenbart Talforholdet mellem Mænd og Kvinder i Tyverne og Trediverne blevet stærkt paavirket af Vandringer.

Betragter man saaledes Femaars-Kuldet fra 1815—19, altsaa de Personer, der i 1901 vare imellem 81 og 86 Aar, vil man finde, at der i 20—30 Aars Alderen var et lille Overskud af Kvinder (Promille-Tallet for Mænd var 495 à 496). Dette kan ikke tænkes at skyldes Dødelighedsforholdene, thi som det senere vil blive paavist er Kvindernes Dødelighed normalt større end Mændenes lige op til 40 Aars Alderen; det er saaledes sandsynligt, at det er Vandringen (Indvandring af flere Kvinder end Mænd eller Udvandring af flere Mænd end Kvinder), der har bevirket den nævnte Nædgang i Mændenes relative Antal; det ses da ogsaa, at i 35—45 Aars Alderen var der atter Ligevægt mellem Kønnene i dette Kuld, eller rettere et lille Overtal af Mænd (501 à 503 p. m.). Først fra dette Alderstrin aftager Mændenes relative Antal vedblivende.

En lignende Bevægelse i Tallene finder man, naar man betragter de nærmest følgende Femaars-Kuld. Det ejendommelige foreløbige Underskud af Mænd i Aldersklasserne nærmest efter 20 Aar strækker sig for Kuldet 1820—24 til midt i 30 Aars Alderen, hvorefter Forholdstallet atter stiger til 500 (Ligevægt) i 35—40 Aars Alderen. Nædgangen er derefter jævn og ikke synderlig stærk. For Femaars-Kuldene 1825—29 og 1830—34 synes der ligeledes at have været omtrent Ligevægt mellem Kønnene paa et Punkt i Trediverne, efter at Mændene have været i Mindretal i de nærmest foregaaende Aldere, men Forholdet er dog her mere udvisket, og disse Femaars-Kuld danne Overgangen til de følgende, hvor Talføllekerne have en anden Karakter.

Fra og med Kuldet 1835—39 (de Personer, der i 1901 vare 61—66 Aar og i Udvandringsbevægelsens første Tid vare i Slutningen af Tyverne) er Nædgangen i Promille-Tallet for Mænd i Tyverne stærkere end for de foregaaende Kuld, og Ligevægten genoprettes ikke i de efterfølgende Aldere; Forholdstallene synke fra Alderstrin til Alderstrin. Her gør den nyere Tids stærke Udvandring sig aabenbart gældende; Femaars-Kuldet 1835—39 var jo i 1865 i Alderen 25—30 Aar og havde altsaa netop naaet den voksne Alder ved den Tid, da Udvandringen til oversøiske Lande begyndte at tage Fart. Ved at betragte Tallene for de følgende Kuld vil man let se Indflydelsen af Udvandringsbevægelsen; endog Svingningerne i denne træde frem i Forholdstallene; saaledes vil det ses, at for Kuldet 1860—64 var Mændenes Mindretal i 25—30 Aars

Alderen langt betydeligere end for Kuldet 1870—74; hermed stemmer det, at det sidstnævnte Kuld var i den paagældende Alder i Slutningen af Halvfemserne, da Udvandringen var ringe, medens det førstnævnte var i den anførte Alder i Slutningen af Firserne, da Udvandringen var stærk.

Det skal endnu tilføjes, at selvfølgelig kan ikke enhver Afvigelse fra det Talforhold mellem Mænd og Kvinder, der er det normale for et vist Alderstrin, forklares som en Virkning af de to Køns ulige stærke Deltagelse i Ind- eller Udvandring. Det maa erindres, at ligesom Hovedaarsagen til, at Talforholdet forskydes fra Barnealderen til Oldingealderen, ligger i Dødelighedsforholdene, saaledes kunne ekstraordinære Svingninger i Dødeligheden for det ene eller det andet Køn paavirke Fordelingsforholdet ogsaa rent momentant. Endelig maa det erindres, at naar det normale Talforhold i et Kuld een Gang er blevet forrykket, vil Virkningen heraf spores ogsaa i Forholdstallene for de følgende Alderstrin, med mindre en ny Aarsag i modgaaende Retning kommer til og atter tilvejebringer en normal Fordeling.

Et Billede af Vandringerne Indvirkning paa Talforholdet mellem Mænd og Kvinder har man i nedenstaaende Tabel 42 forsøgt at give paa den Maade, at man for enkelte Aldersaar har beregnet, hvordan Tal-

Tabel 42. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder.
Efter Beregning og Erfaring.

Proportion d'hommes et de femmes. Calcul et constatation.

Alderstrin åge	Antal Mænd pr. 1000 Personer i hver Alder <i>hommes sur 1000 personnes</i>			
	Efter Beregning paa Grundlag af Dødelighedstavlerne <i>calcul sur les tables mortalitaires</i>		Efter Erfaring (Folketællingerne) <i>expérience (recensements)</i>	
	for 1860—69	for 1895—1900	Aar 1870	Aar 1901
	1	2	3	4
5 Aar.....	507	506	506	507
10 —.....	508	507	506	505
15 —.....	509	508	506	506
20 —.....	510	508	488	489
25 —.....	509	507	486	479
30 —.....	510	507	481	480
35 —.....	511	507	494	476
40 —.....	513	507	500	474
45 —.....	511	505	505	486
50 —.....	508	502	494	484
55 —.....	502	497	487	481
60 —.....	494	490	476	467
65 —.....	482	482	474	458
70 —.....	471	471	458	467
75 —.....	462	459	449	445
80 —.....	451	442	405	420

forholdet vilde være, hvis dette alene paavirkedes af Dødeligheden (Kolonnerne 1 og 2); hermed har man sammenstillet det virkelige Talforhold for de samme Aldersaar (Kolonnerne 3 og 4).

Den ved Beregningen af Tallene i Kolonnerne 1 og 2 benyttede Fremgangsmaade er følgende. Som Grundlag har man valgt Dødelighedstavlerne for Perioderne 1860—69 og 1895—1900 (Statistisk Tabelværk, 3. Række, 25. Bind, Side XXXIX og 5. Række, Litra A Nr. 2, Side 18*—19*). Disse Tavler angive, for Mænd og for Kvinder, hvor mange af 10000 samtidigt fødte der under Forudsætning af de paagældende Perioders Dødelighed vilde være i Live efter Forløbet af 5, 10, 15 Aar o. s. v. Man ved nu, at Talforholdet mellem Kønnene ved Fødselen er saaledes, at af 1000 fødte ere de 514 Drengene, de 486 Piger, og dette Forhold har med meget faa og smaa Afvigelser holdt sig uforandret saa langt tilbage i Tiden, som Erfaringen rækker. Ved at multiplicere Dødelighedstavlens Tal for overlevende af Mandkønnen med 514 og for overlevende af Kvindekønnen med 486 faar man altsaa to Talrækker, der angive de ved hvert Alderstrin overlevende Mænd og Kvinder af et Fødselskuld, hvor de to Køn netop ere repræsenterede i det virkelige Forhold. Paa Grundlag heraf har man atter beregnet Fordelingsforholdet for hvert Alderstrin, udtrykt ved Promille-Tallet for Mandkønnen. Eksempel: I Dødelighedstavlen for 1860—69 finder man, at af 10000 samtidigt fødte Drengene var der efter 25 Aars Forløb 6635 i Live, af 10000 Piger 6766. Man faar nu:

$$\text{for Mænd: } 6635 \times 0,514 = 3410$$

$$\text{for Kvinder: } 6766 \times 0,486 = 3288$$

$$\text{Tilsammen... } 6698$$

Heraf udgør Tallet for Mænd (3410) 509 Promille (jfr. Kolonne 1). Hvis der altsaa ingen Vandring havde fundet Sted, vilde der i 25 Aars Alderen findes 509 Mænd og 491 Kvinder for hver 1000 Personer; ved Folketællingen 1870 fandtes der imidlertid i nævnte Alder kun 486 p. m. Mænd (jfr. Kolonne 3).

Det er naturligvis ret vilkaarligt at lægge netop Dødeligheden i 1860—69 og 1895—1900 til Grund for Beregningen, men en Sammenligning mellem Kolonnerne 1 og 2 vil vise, at Forskellen mellem de to Talrækker, man naar til, ikke er betydelig; Promille-Tallene ere gennemgaaende noget mindre i Kolonne 2 end i Kolonne 1, hvilket betyder, at den fra Tredserne til sidste Halvdel af Halvfemserne foregaaede Nedgang i Dødeligheden i højere Grad er kommen Kvinderne end Mændene til Gode. Den indbyrdes Forskel mellem de

to Rækker i Kolonne 1 og 2 er imidlertid af liden Betydning i Sammenligning med Forskellen mellem Rækkerne 1 og 2 paa den ene Side og Rækkerne 3 og 4 paa den anden Side, og det er alene herpaa, det kommer an i nærværende Sammenhæng.

Det fremgaar af Kolonne 1 og 2 i Tabel 42, at hvis Talforholdet mellem Kønnene alene var underkastet de Forandringer, der ere en Følge af Individernes Bortdøen, vilde Mandkønnet bevare sit Overtal indtil noget ind i Halvtreds-Aars Alderen. Det oprindelige Overskud af 14 Promille synker i Løbet af de første 5 Leveaar til 6 eller 7 Promille (fra Fødselen indtil 3 eller 4 Aars Alderen er Drengenes Dødelighed nemlig en Del større end Pigernes). Saa følger imidlertid en Opgang i Promille-Tallene for Mandkønnet, idet Kvindernes Dødelighed fra 3—4 Aars Alderen og til op imod 40 Aars Alderen gennemgaaende er større end Mændenes (efter Erfaringerne fra 1895—1900 danner dog Aldersaarene 19—27 en Undtagelse herfra). Men selv efter at den Alder er naaet, da Mændenes Dødelighed er større end Kvindernes, vedbliver der dog endnu i en Række Aldersaar at være flere Mænd end Kvinder, idet Mændene saa at sige tære paa det opsparede Overtal. Først efter Forløbet af nogle og halvtredsindstyve Aldersaar indtræder der Ligevægt i Talforholdet, og fra omtrent 60 Aars Alderen gaar det hurtigt nedad med Forholdstallene for Mandkønnet, saaledes at der blandt 1000 Personer i 80 Aars Alderen næppe er halvfemte hundrede Mænd.

Dette er altsaa, hvad man kunde kalde den naturlige Forskydning af Talforholdet mellem Mænd og Kvinder. Hvor ganske anderledes det paa Grund af Vandringerne former sig i Virkeligheden, ses af Kolonnerne 3 og 4 i Tabel 42. Man skal imidlertid ikke komme nærmere ind herpaa, da Sagen er omtalt udførligt i det foregaaende. Kun skal man henlede Opmærksomheden paa, at Promille-Tallene for 1870 (Kolonne 3) vise Flertal for Mandkønnet i Aldersaarene 40 og 45, svarende til Kulminationen af Mændenes Overtal efter Beregningen i Kolonne 1. Denne Oversensstemmelse tyder paa, at det Kuld, der i 1870 vare 40—45 Aar, kun i yderst ringe Grad har deltaget i Vandringer, som kunde forrykke det naturlige Talforhold mellem Kønnene; de paagældende vare jo ogsaa over den egentlige Udvandringsalder, da den stærke Udvandringsbevægelse begyndte. Tallene for 1901 i Kolonne 4 bære ganske anderledes Spor af Vandringeres Indvirkning paa Talforholdet mellem Kønnene.

Tabel 43 fremstiller Talforholdet mellem Mænd og

Tabel 43*). Talforholdet mellem Mænd og Kvinder.
By og Land.

Proportion d'hommes et de femmes. Villes et campagne.

Aldersklasser <i>classes d'âge</i>	Af 1000 Personer i hver Aldersklasse vare Mænd <i>hommes sur 1000</i>			
	Aar 1801	Aar 1840	Aar 1880	Aar 1901
København (og Frb.)**) <i>Copenh.</i>:				
Under 15 Aar.....	507	499	496	499
15 til under 20 Aar.....	539	502	467	467
20 - - - 40 - - -.....	507	507	460	451
40 - - - 60 - - -.....	507	452	450	440
60 Aar og derover.....	391	345	367	366
Samtlige Aldersklasser...	511	484	462	457
Provinsbyerne**): <i>villes de prov.</i>:				
Under 15 Aar.....	496	511	502	500
15 til under 20 Aar.....	486	501	524	485
20 - - - 40 - - -.....	484	500	483	465
40 - - - 60 - - -.....	484	469	476	465
60 Aar og derover.....	400	389	408	418
Samtlige Aldersklasser...	482	490	486	475
Landdistrikterne**): <i>comm. rur.</i>:				
Under 15 Aar.....	499	504	507	507
15 til under 20 Aar.....	487	503	505	517
20 - - - 40 - - -.....	487	495	490	495
40 - - - 60 - - -.....	505	488	498	496
60 Aar og derover.....	482	468	478	486
Samtlige Aldersklasser...	495	495	498	501
Hele Landet: <i>tout le pays</i>:				
Under 15 Aar.....	499	504	505	504
15 til under 20 Aar.....	494	503	504	501
20 - - - 40 - - -.....	494	497	484	478
40 - - - 60 - - -.....	503	483	489	478
60 Aar og derover.....	467	452	458	456
Samtlige Aldersklasser...	496	494	491	487

*) Med Hensyn til de absolute Tal, se Tabel 50 (Side 61).

**) Se Side 48, Note 2.

Kvinder i forskellige Aldersgrupper, særskilt for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne¹⁾. Det er allerede foran paapeget, at Mandkønnet er forholdsvis talrigere paa Landet end i Byerne, og det er endvidere paavist, at denne Forskel er mere fremtrædende i Nutiden end i tidligere Tid. Det vil nu af Tabel 43 ses, at disse Regler i Almindelighed gælde for hver enkelt af de i Tabellen anførte Aldersgrupper, men tillige, at Forskellen mellem Talforholdet i Byerne og paa Landet ikke er lige stor for alle Aldere. Mindst er Forskellen for den yngste Gruppe, den egentlige Barnealder under 15 Aar, hvad der er ganske naturligt, idet Børnene ikke foretage selvstændig Vandring i større Omfang. I Aldersgruppen 15—20 Aar er der derimod

¹⁾ I Note 2 Side 48 er nærmere forklaret, hvad der ved de forskellige Tællinger er henført under hver af disse Inddelinger.

en betydelig Forskel mellem Talforholdet i Byerne og paa Landet; dette gælder særlig Nutiden, da en stor Mængde unge Kvinder fra Landet søge til Byerne som Tjenestepiger o. l. Blandt de øvrige Aldersgrupper lægger man særlig Mærke til Gruppen 60 Aar og derover, som i Byerne og navnlig i Hovedstaden staar med meget lave Promille-Tal for Mændene. — Forskellige Uregelmæssigheder i Talrækkerne i Tabel 43 maa forklares som Virkninger af særlige Forhold, der for en Tid have forrykket det normale Talforhold. Man skal blot antydningvis nævne, at det midlertidige Ophold af Dreng og unge Mennesker i Købstæderne (som Skoledisciple, Haandværkslærlinge, Soldater o. l.) i Forhold til Byernes Folketal spillede en større Rolle før end nu, hvad der delvis forklarer de høje Promille-Tal for Mænd i de unge Aldersklasser i Provinsbyerne 1840 og 1880. Endelig maa det erindres, hvad foran er nævnt ved Omtalen af Forholdene for hele Landet under eet, at Tallene ikke alene udtrykke de øjeblikkelige Bevægelser, men at de genspejle Virkningerne af Befolkningens Omflytning gennem mange Aar. Hvert enkelt af de i Tabellen anførte Forholdstal kan altsaa betragtes som Resultatet af flere forskellige Aarsager, der enten have virket i samme Retning og forstærket Udslaget, eller i modsat Retning og delvis ophævet hinandens Virkninger.

Danmark er et af de Lande i Europa, hvor Mændenes Antal i Forhold til Kvindernes er mindst, jfr. nedenstaaende Oversigt, der er beregnet paa Grundlag af de i hvert Land senest afholdte Folketællinger (i Almindelighed Aar 1900 eller 1901), Landene ere ordnede efter voksende Promille-Tal for Mandkønnet:

Af 1000 Personer vare Mænd:	
Norge	485
Storbritannien og Irland	485
Danmark	487
Sverrig	488
Spanien	488
Østerrig	491
Schweiz	491
Tyskland	492
Rusland	493
Ungarn	494
Nederlandene	494
Frankrig	494
Finland	495
Belgien	497
Italien	497

Inden for Storbritannien og Irland ere Forholdstallene for England-Wales 484, for Skotland 486 og for Irland 493. Man kunde, efter Erfaringerne fra Danmark, formode, at Irland paa Grund af sin meget stærke oversøiske Udvandring havde et stort Overtal

af Kvinder. Som det ses, er dette imidlertid ikke Tilfældet, og Grunden er formentlig den, at Kvinderne, navnlig i de senere Aar, ere i Overtal blandt de irske Udvandrere — endog i stærkere Overtal end i Befolkningen som Helhed. Den irske Udvandring har altsaa med Hensyn til Talforholdet mellem Kønnene i Landets Befolkning den modsatte Virkning af den danske; medens Udvandringen fra Danmark skærper det tal-mæssige Misforhold mellem Mænd og Kvinder i Hjemlandet, bidrager Udvandringen fra Irland til at udjævne dette Misforhold.

Næsten overalt i Europa er Kvinderne i Overtal; dog er der enkelte Lande, særlig i Øst-Europa, hvor det modsatte er Tilfældet: i Rumænien er saaledes 508 p. m. af Befolkningen Mænd, i Serbien endog 514 p. m. — I Amerikas forenede Stater finder man — som det maatte ventes — et ved den stærke Indvandring fremkaldt Overskud af Mænd: af 1000 Personer i de Forenede Stater er 511 af Mandkøn.

2. Aldersforhold.

Répartition d'après l'âge.

Befolkningens Fordeling efter Alder er udførligt fremstillet i de efterfølgende Tabeller 44—46 (Side 54—57) samt 50 (Side 61). Alle 4 Tabeller have særlige Kolonner for Mænd, Kvinder og begge Køn tilsammen. Tabellerne 44—46 omfatte hele Landet under eet, medens Tabel 50 giver Aldersfordelingen for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne.

Med Hensyn til Valget af Aldersgrupper har man naturligvis i denne Fremstilling været bunden ved den Bearbejdelse, hvori de forskellige Folketællinger foreligger. Medens de ældste Tællinger nøjedes med at dele i Tiaars-Grupper, gik man fra 1840 over til Femaars-Grupper (for enkelte Tællingers Vedkommende med særlig Udsondring af visse eetaarige Alderstrin og med Deling af den første Femaarsgruppe i 1—3aarige og 4—5aarige). Først fra Tællingen 1870 er Delingen i Eetaars-Grupper fuldt gennemført. I Overensstemmelse hermed giver Tabel 44, der omfatter samtlige Tællinger fra 1787 til 1901, Delingen efter tiaarige Grupper, medens Tabel 45 giver Delingen efter femaarige Grupper for Tællingerne fra 1840 til 1901 (med Udskydelse af Tællingen 1850), og Tabel 46 Delingen efter eetaarige Aldersklasser for de 4 sidste Folketællinger 1870, 1880, 1890 og 1901. — Den særlige Tabel for København,

Tabel 44. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Absolute Tal. Tiaarsgrupper.
Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres réels. Classes à 10 ans.

Alder classes d'âge	Mænd	Kvinder	Tils.	Mænd	Kvinder	Tils.	Mænd	Kvinder	Tils.	Mænd	Kvinder	Tils.
	s. m.	s. f.	total	s. m.	s. f.	total	s. m.	s. f.	total	s. m.	s. f.	total
	1787			1801			1884			1840		
Under 10 Aar	97303	97283	194586	106950	106888	213838	143241	140897	284138	146840	144950	291790
10 til under 20 Aar	72546	72509	145055	80452	81123	161575	130169	127456	257625	132218	129754	261972
20 - - - 30	69383	72889	142272	72619	76811	149430	98674	100498	199172	108107	110496	218603
30 - - - 40	59627	57171	116798	62030	61082	123112	81998	81896	163894	86162	86264	172426
40 - - - 50	48150	47726	95876	54329	53084	107413	58096	62042	120138	65242	68524	133766
50 - - - 60	35824	36819	72643	41723	41669	83392	46903	50574	97477	45505	50228	95733
60 - - - 70	22527	24911	47438	27334	29591	56925	29468	34294	63762	31322	36574	67896
70 - - - 80	9143	11506	20649	10755	13138	23893	13385	16299	29684	14388	18061	32449
80 - - - 90	1598	2833	4431	2368	3374	5742	3189	4307	7496	3216	4657	7873
90 - - - 100	94	203	297	123	232	355	153	248	401	203	306	509
100 Aar og derover	"	"	"	"	5	5	2	8	10	4	6	10
Uangivet	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Tilsammen	416195	423850	840045	458683	466997	925680	605278	618519	1,223797	633207	649820	1,283027
	1845			1850			1855			1860		
Under 10 Aar	158339	155516	313855	164356	162126	326482	177572	175147	352719	195273	191475	386748
10 til under 20 Aar	129374	126972	256346	134564	131554	266118	144047	141107	285154	150039	147585	297624
20 - - - 30	121019	122840	243859	113485	125447	238932	118976	123545	242521	126351	129728	256079
30 - - - 40	87376	88084	175460	97647	97697	195344	108815	109236	218051	111782	112443	224225
40 - - - 50	72619	74269	146888	76996	78001	154997	77880	79162	157042	87392	88234	175626
50 - - - 60	48005	52703	100708	53664	57263	110927	59925	62790	122715	63710	66780	130490
60 - - - 70	32820	38588	71408	32481	38476	70957	34549	40540	75089	38462	44246	82708
70 - - - 80	14443	18559	33002	15739	19442	35181	16545	20930	37475	16237	20860	37097
80 - - - 90	3383	4863	8246	3317	4941	8258	3419	5080	8499	3761	5659	9420
90 - - - 100	187	352	539	188	354	542	195	384	579	180	349	529
100 Aar og derover	7	9	16	3	6	9	1	5	6	1	4	5
Uangivet	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Tilsammen	667572	682755	1,350327	692440	715307	1,407747	741924	757926	1,499850	793188	807363	1,600551
	1870			1880			1890			1901		
Under 10 Aar	208754	203931	412685	236007	231345	467352	267262	261904	529166	289829	285290	575119
10 til under 20 Aar	175222	173069	348291	188974	185343	374317	212547	209085	421632	247174	243916	491090
20 - - - 30	135180	142521	277701	152928	162897	315825	151835	171412	323247	185272	198549	383821
30 - - - 40	114116	118569	232685	118425	126683	245108	134137	145633	279770	141225	157574	298799
40 - - - 50	100834	102235	203069	99774	104290	204064	105881	112996	218877	123338	134528	257866
50 - - - 60	74604	77657	152261	84354	88373	172727	84805	91493	176298	93610	102300	195910
60 - - - 70	46604	52983	99587	55762	62671	118433	63557	70855	134412	65999	75500	141499
70 - - - 80	20805	25900	46705	24948	31195	56143	31255	38654	69909	35156	42668	77824
80 - - - 90	4276	6465	10741	5340	7821	13161	6647	9803	16450	8379	12108	20487
90 - - - 100	221	494	715	261	536	797	331	655	986	325	708	1033
100 Aar og derover	"	6	6	"	5	5	3	2	5	"	2	2
Uangivet	191	104	295	587	520	1107	897	731	1628	3141	2949	6090
Tilsammen	880807	903934	1,784741	967360	1,001679	1,969039	1,059157	1,113223	2,172380	1,193448	1,256092	2,449540

Provincbyerne og Landddistrikterne (Tabel 50) omfatter kun Folketællingerne 1801, 1840, 1880 og 1901; Aldersdelingen er her efter Tiaars-Grupper, dog — af Hensyn til den Anvendelse, der gøres af Tallene i den følgende Fremstilling — med den Modifikation, at Gruppen 10 til 20 Aar er delt i to Femaars-Grupper.

Paa Grundlag af de i Tabellerne meddelte absolute Tal skal man hidsætte nogle orienterende Oversigter, idet man begynder med at betragte Aldersgrupperingen efter de almindelig anvendte Delingslinier ved 15, 20, 40 og 60 Aars Alderen. De Aldersgrupper, der herved dannes, ere netop dem, der have særlig Betydning,

naar Talen er om Nationens Erhvervsliv, sociale Forhold o. l.

Ved Folketællingen i 1901 fandtes der i nedenævnte Aldersgrupper følgende Antal Mennesker (Mænd og Kvinder under eet):

Aar 1901:	Antal Personer	pCt.
Under 15 Aar	829350	33,9
15 til under 20 Aar	236859	9,7
20 - - - 40	682620	27,9
40 - - - 60	453776	18,6
60 Aar og derover	240845	9,9
Tilsammen	2,443450	100,0
Uangiven Alder	6090	—
I alt	2,449540	—

Tabel 45. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Absolute Tal. Femaarsgrupper.

Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres réels. Classes à 5 ans.

Alder classes d'âge	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total
	1840			1845			1855			1860		
Under 5 Aar	80114	79145	159259	85082	83636	168718	97638	95732	193370	106135	104331	210466
5 til under 10 Aar	66726	65805	132531	73257	71880	145137	79934	79415	159349	89138	87144	176282
10 - 15	65498	63818	129316	65040	63473	128513	74313	72093	146406	76842	75686	152528
15 - 20	66720	65936	132656	64334	63499	127833	69734	69014	138748	73197	71899	145096
20 - 25	59434	60559	119993	64058	64851	128909	60847	63263	124110	66370	69102	135472
25 - 30	48673	49937	98610	56961	57989	114950	58129	60282	118411	59981	60626	120607
30 - 35	42442	43186	85628	44566	45024	89590	56734	57680	114414	55323	56041	111364
35 - 40	43720	43078	86798	42810	43060	85870	52081	51556	103637	56459	56402	112861
40 - 45	34428	35187	69615	39142	39068	78210	40662	41033	81695	48125	47989	96114
45 - 50	30814	33337	64151	33477	35201	68678	37218	38129	75347	39267	40245	79512
50 - 55	23562	25956	49518	26937	29140	56077	33914	34792	68706	33149	34749	67898
55 - 60	21943	24272	46215	21068	23563	44631	26011	27998	54009	30561	32031	62592
60 - 65	18118	20693	38811	18154	21042	39196	20136	23086	43222	22027	24469	46496
65 - 70	13204	15881	29085	14666	17546	32212	14413	17454	31867	16435	19777	36212
70 - 75	9064	11210	20274	8934	11090	20024	10080	12495	22575	9975	12520	22495
75 - 80	5324	6851	12175	5509	7469	12978	6465	8435	14900	6262	8340	14602
80 - 85	2401	3383	5784	2607	3574	6181	2596	3670	6266	2923	4298	7221
85 - 90	815	1274	2089	776	1289	2065	823	1410	2233	838	1361	2199
90 - 95	164	255	419	161	290	451	173	318	491	166	297	463
95 - 100	39	51	90	26	62	88	22	66	88	14	52	66
100 Aar og derover	4	6	10	7	9	16	1	5	6	1	4	5
Uangivet	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Tilsammen	633207	649820	1,283027	667572	682755	1,350327	741924	757926	1,499850	793188	807363	1,600551
	1870			1880			1890			1901		
Under 5 Aar	112130	109910	222040	127731	125207	252938	140053	137553	277606	153551	151560	305111
5 til under 10 Aar	96624	94021	190645	108276	106138	214414	127209	124351	251560	136278	133730	270008
10 - 15	92021	90862	182883	100040	97657	197697	114869	111667	226536	128410	125821	254231
15 - 20	83201	82207	165408	88934	87686	176620	97678	97418	195096	118764	118095	236859
20 - 25	70184	74352	144536	81449	86881	168330	80491	90087	170578	100228	106100	206328
25 - 30	64996	68169	133165	71479	76016	147495	71344	81325	152669	85044	92449	177493
30 - 35	58400	62060	120460	60970	66013	126983	70263	77804	148067	74672	83108	157780
35 - 40	55716	56509	112225	57455	60670	118125	63874	67829	131703	66553	74466	141019
40 - 45	50944	51544	102488	52245	55234	107479	54276	58611	112887	65851	72686	138537
45 - 50	49890	50691	100581	47529	49056	96585	51605	54385	105990	57487	61842	119329
50 - 55	42095	43380	85475	43456	45267	88723	45510	49497	95007	50145	54669	104814
55 - 60	32509	34277	66786	40898	43106	84004	39295	41996	81291	43465	47631	91096
60 - 65	25465	28593	54058	32920	35987	68907	33671	36822	70493	36707	41494	78201
65 - 70	21139	24390	45529	22842	26684	49526	29886	34033	63919	29292	34006	63298
70 - 75	13068	15797	28865	15119	18592	33711	20385	24307	44692	20963	24641	45604
75 - 80	7737	10103	17840	9829	12603	22432	10870	14347	25217	14193	18027	32220
80 - 85	3233	4645	7878	4036	5685	9721	4926	6965	11891	6535	9061	15596
85 - 90	1043	1820	2863	1304	2136	3440	1721	2838	4559	1844	3047	4891
90 - 95	192	438	630	237	478	715	302	581	883	288	620	908
95 - 100	29	56	85	24	58	82	29	74	103	37	88	125
100 Aar og derover	"	6	6	"	5	5	3	2	5	"	2	2
Uangivet	191	104	295	587	520	1107	897	731	1628	3141	2949	6090
Tilsammen	880807	903934	1,784741	967360	1,001679	1,969039	1,059157	1,113223	2,172380	1,193448	1,256092	2,449540

Omtrent en Tredjedel af den hele Befolkning er Børn under 15 Aar, altsaa i det væsentlige uproduktive; nenimod en Tiendedel befinder sig i Alderen 15—20 Aar, det Tidsafsnit af Livet, der i væsentlig Grad op-

tages af Faguddannelsen; en Tiendedel er over 60 Aar, altsaa i den Alder, da Arbejdsevnen er svækket og for en stor Dels Vedkommende ganske ophørt. Tilbage i de fuldt arbejdsdygtige Aldersklasser bliver 46,5 pCt.

Tabel 46. Befolkningens Aldersfordeling
Répartition d'après l'âge. Tout le pays

Alder <i>classes d'âge</i>	1870			1880			1890			1901		
	Mænd	Kvinder	Tils.	Mænd	Kvinder	Tils.	Mænd	Kvinder	Tils.	Mænd	Kvinder	Tils.
	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>	<i>total</i>	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>	<i>total</i>	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>	<i>total</i>	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>	<i>total</i>
Under 1 Aar	22789	22274	45063	26842	26048	52890	28732	28121	56853	33484	32857	66341
1 Aar	23445	23244	46689	26119	25435	51554	28594	28072	56666	30335	30412	60747
2 —	21822	21502	43324	25399	25244	50643	27870	27495	55365	30337	29836	60173
3 —	22514	21570	44084	25386	24858	50244	27104	26729	53833	30014	29103	59117
4 —	21560	21320	42880	23985	23622	47607	27753	27136	54889	29381	29352	58733
5 —	19298	18871	38169	22487	22046	44533	27601	27008	54609	28854	28104	56958
6 —	19778	19772	39550	22266	22123	44389	25897	25126	51023	27680	27142	54822
7 —	18995	18080	37075	21720	21202	42922	24893	24535	49428	27394	26907	54301
8 —	19159	18729	37888	20800	20402	41202	24749	24072	48821	26264	25970	52234
9 —	19394	18569	37963	21003	20365	41368	24069	23610	47679	26086	25607	51693
10 —	19919	19421	39340	20479	20256	40735	24033	23296	47329	26373	25889	52262
11 —	18759	18586	37345	19995	19599	39594	23016	22292	45308	25756	25023	50779
12 —	18704	18346	37050	20073	19713	39786	23471	23061	46532	25760	25442	51202
13 —	17641	17825	35466	20504	19574	40078	23124	22435	45559	25182	24465	49647
14 —	16998	16684	33682	18989	18515	37504	21225	20583	41808	25339	25002	50341
15 —	17538	17090	34628	17303	16761	34064	20324	19741	40065	25134	24554	49688
16 —	16999	16892	33891	18276	18025	36301	20471	20220	40691	25195	25260	50455
17 —	16857	16587	33444	17781	17275	35056	20060	19902	39962	23625	22869	46494
18 —	15769	15686	31455	17718	17791	35509	18804	18879	37683	23060	23474	46534
19 —	16038	15952	31990	17856	17834	35690	18019	18676	36695	21750	21938	43688
20 —	14945	15653	30598	17862	18748	36610	17000	18577	35577	21140	22112	43252
21 —	14375	14928	29303	16897	17403	34300	16242	17568	33810	20195	21129	41324
22 —	14390	14887	29277	16958	17865	34823	16056	18234	34290	19702	21109	40811
23 —	12787	14247	27034	14752	16450	31202	15786	18077	33863	19388	20577	39965
24 —	13687	14637	28324	14980	16415	31395	15407	17631	33038	19803	21173	40976
25 —	13586	14376	27962	15560	16473	32033	14205	16223	30428	18520	20152	38672
26 —	13045	13767	26812	14269	15556	29825	14124	16380	30504	17101	18438	35539
27 —	12838	13436	26274	14201	15150	29351	13838	15669	29507	16779	18249	35028
28 —	12764	13293	26057	13199	14314	27513	14266	16324	30590	16965	19077	36042
29 —	12763	13297	26060	14250	14523	28773	14911	16729	31640	15679	16533	32212
30 —	12342	13297	25639	13595	14884	28479	15851	17756	33607	16156	17536	33692
31 —	10854	11462	22316	11731	12705	24436	13371	14928	28299	14619	16704	31323
32 —	11890	12697	24587	12076	13091	25167	14385	15810	30195	14678	16520	31198
33 —	11601	12178	23779	11854	12827	24681	13640	15155	28795	14378	16005	30383
34 —	11713	12426	24139	11714	12506	24220	13016	14155	27171	14841	16343	31184
35 —	12066	12349	24415	11879	12588	24467	13701	14530	28231	14017	15418	29435
36 —	12220	12352	24572	11676	12472	24148	12978	14084	27062	13139	15310	28449
37 —	10344	10481	20825	11215	11749	22964	12512	13345	25857	13421	15169	28590
38 —	10537	10483	21020	11145	11761	22906	11854	12856	24710	12885	14328	27213
39 —	10549	10844	21393	11540	12100	23640	12829	13014	25843	13091	14241	27332
40 —	10709	10699	21408	11120	11861	22981	12031	13220	25251	13828	15357	29185
41 —	9199	9199	18398	9367	9890	19257	10381	11159	21540	13404	14842	28246
42 —	10132	10379	20511	10689	11365	22054	11176	12042	23218	13104	14793	27897
43 —	10305	10631	20936	10318	10788	21106	10244	11078	21322	13047	13966	27013
44 —	10599	10636	21235	10751	11330	22081	10444	11112	21556	12468	13728	26196
45 —	10511	10283	20794	10807	11129	21936	11291	11547	22838	12152	12845	24997
46 —	10118	10212	20330	10204	10546	20750	10043	10815	20858	12304	13096	25400
47 —	9994	10235	20229	8600	8890	17490	10214	10798	21012	11418	12609	24027
48 —	9852	10195	20047	8860	9304	18164	9900	10494	20394	11359	12406	23765
49 —	9415	9766	19181	9058	9187	18245	10157	10731	20888	10254	10886	21140

Hele Landet. Absolute Tal. Eetaarsgrupper.

Chiffres réels. Classes à 1 an.

Alder classes d'âge	1870			1880			1890			1901		
	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total	Mænd s. m.	Kvinder s. f.	Tils. total
50 Aar.....	9244	9477	18721	9154	9311	18465	9721	10754	20475	11259	12008	23267
51 —.....	8153	8194	16347	7961	8045	16006	8443	8974	17417	10093	10941	21034
52 —.....	8749	8952	17701	8552	9132	17684	9350	10138	19488	10360	11614	21974
53 —.....	8108	8451	16559	8976	9461	18437	9145	9760	18905	9419	10323	19742
54 —.....	7841	8306	16147	8813	9318	18131	8851	9871	18722	9014	9783	18797
55 —.....	7296	7671	14967	8773	8973	17746	9102	9542	18644	9152	9867	19019
56 —.....	6781	7037	13818	8491	9043	17534	8747	9432	18179	9081	10095	19176
57 —.....	6074	6582	12656	8234	8522	16756	6958	7514	14472	8702	9592	18294
58 —.....	6141	6495	12636	7772	8497	16269	7123	7769	14892	8439	9418	17857
59 —.....	6217	6492	12709	7628	8071	15699	7365	7739	15104	8091	8659	16750
60 —.....	5609	6180	11789	7196	7691	14887	7260	7532	14792	8088	9226	17314
61 —.....	4922	5252	10174	6576	6946	13522	6240	6642	12882	7273	8284	15557
62 —.....	5311	5945	11256	6824	7423	14247	6664	7418	14082	7168	7969	15137
63 —.....	4863	5628	10491	6288	6955	13243	6981	7675	14656	7176	8053	15229
64 —.....	4760	5588	10348	6036	6972	13008	6526	7555	14081	7002	7962	14964
65 —.....	4746	5266	10012	5268	5991	11259	6537	7121	13658	6830	8071	14901
66 —.....	4592	5281	9873	4967	5810	10777	6397	7457	13854	6516	7412	13928
67 —.....	4117	4672	8789	4168	4978	9146	6026	6750	12776	6240	7198	13438
68 —.....	3646	4442	8088	4228	4949	9177	5599	6450	12049	4896	5837	10733
69 —.....	4038	4729	8767	4211	4956	9167	5327	6255	11582	4810	5488	10298
70 —.....	3300	3905	7205	3452	4201	7653	4754	5588	10342	4856	5537	10393
71 —.....	2613	2967	5580	3022	3561	6583	4311	4909	9220	4322	4823	9145
72 —.....	2623	3313	5936	3264	4021	7285	4262	5067	9329	4186	4919	9105
73 —.....	2335	2863	5198	2774	3501	6275	3743	4467	8210	3718	4621	8339
74 —.....	2197	2749	4946	2607	3308	5915	3315	4276	7591	3881	4741	8622
75 —.....	1971	2414	4385	2451	3035	5486	2853	3695	6548	3413	4253	7666
76 —.....	1680	2164	3844	2238	2801	5039	2424	3157	5581	3075	3903	6978
77 —.....	1593	2030	3623	1916	2427	4343	2062	2663	4725	2782	3576	6358
78 —.....	1295	1830	3125	1615	2121	3736	1844	2443	4287	2714	3434	6148
79 —.....	1198	1665	2863	1609	2219	3828	1687	2389	4076	2209	2861	5070
80 —.....	946	1390	2336	1188	1633	2821	1343	1835	3178	1780	2459	4239
81 —.....	713	972	1685	878	1113	1991	1055	1405	2460	1572	2001	3573
82 —.....	663	905	1568	762	1099	1861	1023	1504	2527	1339	1916	3255
83 —.....	478	699	1177	626	978	1604	808	1187	1995	1026	1484	2510
84 —.....	433	679	1112	582	862	1444	697	1034	1731	818	1201	2019
85 —.....	302	512	814	418	661	1079	539	846	1385	598	1052	1650
86 —.....	256	450	706	313	502	815	434	700	1134	452	751	1203
87 —.....	195	347	542	247	414	661	329	555	884	345	531	876
88 —.....	146	294	440	177	311	488	224	375	599	262	392	654
89 —.....	144	217	361	149	248	397	195	362	557	187	321	508
90 —.....	79	167	246	101	182	283	130	203	333	120	232	352
91 —.....	41	109	150	54	117	171	57	137	194	74	151	225
92 —.....	36	71	107	37	91	128	52	104	156	48	108	156
93 —.....	23	61	84	25	47	72	38	69	107	23	82	105
94 —.....	13	30	43	20	41	61	25	68	93	23	47	70
95 —.....	9	24	33	10	23	33	11	32	43	15	30	45
96 —.....	13	17	30	6	22	28	12	21	33	9	27	36
97 —.....	3	3	6	4	7	11	2	9	11	10	15	25
98 —.....	1	8	9	4	4	8	2	8	10	1	5	6
99 —.....	3	4	7	"	2	2	2	4	6	2	11	13
100 Aar og derover....	"	6	6	"	5	5	3	2	5	"	2	2
Uangivet.....	191	104	295	587	520	1107	897	731	1628	3141	2949	6090
Tilsammen....	880807	903934	1,784741	967360	1,001679	1,969039	1,059157	1,113223	2,172380	1,193448	1,256092	2,449540

af Befolkningen, hvoraf omtrent de tre Femtedele falder paa Aldersgruppen 20—40 Aar, de to Femtedele paa Gruppen 40—60 Aar.

Betragter man Aldersfordelingen hundrede Aar tidligere, ved Folketællingen 1801, faar man et noget andet Billede:

Aar 1801:	Antal Personer	pCt.
Under 20 Aar	375413	40,6
20 til under 40 Aar.....	272542	29,4
40 - - 60	190805	20,6
60 Aar og derover	86920	9,4
I alt.....	925680	100,0

Den yngste og den ældste Aldersklasse vare forholdsvis svagere repræsenterede i 1801 end i 1901, saaledes at der i den fuldt arbejdsdygtige Alder fandtes en større Del af Befolkningen for hundrede Aar siden end nu. Imellem 20 og 60 Aar var i 1801 netop Halvdelen af Danmarks Befolkning.

Hermed er angivet Tendensen i den Udvikling, der har fundet Sted i de sidste 100 Aar. Det nærmere fremgaar af nedenstaaende Tabel 47, der, særskilt for Mænd og for Kvinder, angiver Aldersfordelingen (i Forholdstal) ved hver af de 12 Folketællinger fra 1787 til 1901.

Tabel 47. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Forholdstal. Større Aldersgrupper.
Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres proportionnels. Gros groupement.

Aar	Mænd <i>hommes</i>					Tit-sammen	Kvinder <i>femmes</i>					Tit-sammen
	0—15 Aar	15—20 Aar	20—40 Aar	40—60 Aar	60 Aar og derover		0—15 Aar	15—20 Aar	20—40 Aar	40—60 Aar	60 Aar og derover	
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.		p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	
1787.....	408		310	202	80	1000	401		307	199	93	1000
1801.....	409		294	209	88	1000	403		295	203	99	1000
1834.....	452		299	173	76	1000	434		295	182	89	1000
1840.....	335	105	307	175	78	1000	321	101	303	183	92	1000
1845.....	335	96	312	181	76	1000	321	93	309	186	91	1000
1850.....	339	92	305	189	75	1000	323	88	312	189	88	1000
1855.....	339	94	307	186	74	1000	326	91	307	187	89	1000
1860.....	343	92	300	191	74	1000	331	89	300	192	88	1000
1870.....	342	94	283	199	82	1000	326	91	289	199	95	1000
1880.....	348	92	281	190	89	1000	329	88	289	192	102	1000
1890.....	361	93	270	180	96	1000	336	87	285	184	108	1000
1901.....	352	100	274	182	92	1000	328	94	284	189	105	1000

Da de tre første i Tabellen anførte Folketællinger ikke have nogen Deling ved 15 Aars Alderen, kan en fuldstændig Sammenligning kun foretages fra 1840. Betragtes først den yngste Aldersklasse (under 15 Aar), vil det ses, at denne i 1840 rummede 33,5 pCt. af Mændene og 32,1 pCt. af Kvinderne. Disse Procenttal stige i det hele langsomt og ret jævnt fra Tælling til Tælling indtil 1890, da Aldersklassen rummede 36,1 pCt. af Mændene og 33,6 pCt. af Kvinderne. Fra 1890 til 1901 indtræder et Tilbageslag, idet Procenten synker for Mandkønnet til 35,2 og for Kvindekønnet til 32,8 pCt. — Den følgende Aldersklasse, 15—20 Aar, viser en meget uregelmæssig Bevægelse i Forholdstallene uden nogen tydelig Tendens; det maa erindres, at Gruppen kun omfatter et enkelt Femaar, saa at Tallene paavirkes forholdsvis stærkt af selv mindre Afvigelser fra det normale. — Grupperne 20—40 og 40—60 Aar vise gennemgaaende aftagende Forholdstal, om end Rækkerne frembyde ikke faa Uregelmæssigheder. Svarende til det før paapegede Maksimum i 1890 for Barnealderens Forholdstal, er der i dette Aar en Standsning i den nedadgaaende Bevægelse i Tallene

for de to Grupper 20—40 og 40—60 Aar. — For den ældste Aldersgruppe, 60 Aar og derover, beskrive Forholdstallene gennemgaaende en opadgaaende Bevægelse, der dog afbrydes af en stærk Nedgang omkring Midten af Aarhundredet. Den opadgaaende Bevægelse standser ved Aaret 1890; og i det hele taget kan det siges, at Aarhundredets sidste Decennium bryder den Bevægelse i Retning af en relativ Formindskelse af de produktive Aldersklassers Andel af den hele Befolkning, der ellers gennemgaaende har præget største Delen af Aarhundredet. Denne Bevægelse finder maaske sit klareste Udtryk i de sammenlagte Forholdstal for Grupperne 20—40 og 40—60 Aar:

Af 1000 Personer af hvert Køn herte til Aldersklasserne 20—60 Aar:

	Mænd	Kvinder		Mænd	Kvinder
1787	512	506	1855	493	494
1801	513	498	1860	491	492
1834	472	477	1870	482	488
1840	482	486	1880	471	481
1845	493	495	1890	450	469
1850	494	501	1901	456	473

At Forskydningerne i Befolkningens Aldersfordeling for en ikke ringe Del skyldes Udvandringen, fremgaar

af nedenstaaende Oversigt over Udvandrerne Aldersforhold (Mænd og Kvinder sammenfattede under eet):

	Udvandrere fra Danmark i Aarene:			
	1872—79	1880—89	1890—1900	1901—04
Under 15 Aar	6572	16684	11220	4196
15—60	22126	59219	49611	24072
60 Aar og derover .	320	1072	998	460
Tilsammen	29018	76975	61829	28728

Medens Aldersklasserne mellem 15 og 60 Aar rummer imellem Halvdelen og de tre Femtedele af Danmarks Befolkning (jfr. foran), er imellem de tre Fjerdedele og de fire Femtedele af Udvandrerne fra 15 til 60 Aar (i de ovennævnte 4 Tidsafsnit udgjorde de 15—60aarige henholdsvis 76, 77, 80 og 84 pCt. af samtlige Udvandrere). I den hele Befolkning er, som foran nævnt, omtrent en Tredjedel under 15 Aar, men i Udvandrerbefolkningen kun imellem en Sjettedel og en Femtedel. De gamle, over 60 Aar, udgøre i Danmark omkring en Tiendedel af Befolkningen, men blandt Udvandrerne kun 1 à 2 Procent.

Udvandringen koncentrerer sig særlig om Aldersgruppen 20—25 Aar, jfr. nedenstaaende Oversigt for Aarene 1901—04. (Kun for disse 4 Aar har man en mere detailleret Aldersopgørelse, særskilt for Mænd og Kvinder).

	Udvandrere i Aarene 1901—04:		Af 1000 i hver Aldersklasse i Befolkningen udvandrede i aarligt Gennemsnit:	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Under 15 Aar	2122	2074	3	1
15—20 —	3626	1989	8	4
20—25 —	6124	2597	15	6
25—30 —	3001	1522	9	4
30—40 —	1999	1364	4	2
40—60 —	988	862	1	1
60 Aar og derover .	219	241	0,5	0,5

Det vil ses, at den oversøiske Udvandring i Aarene 1901—04 har bortført gennemsnitlig aarlig 1½ pCt. af de i Danmark levende 20—25aarige Mænd. I de samme Aar udgjorde Fødselsoverskudet gennemsnitlig 1,4 pCt. aarlig; tænker man sig Befolkningen i Ro (uden Ind- og Udvandring og med normal Dødelighed gennem alle Aldersklasser), maatte hver Aldersklasse forøges i samme Forhold som den hele Befolkning, altsaa i nærværende Tilfælde med 1,4 pCt. aarlig; da Udvandringen imidlertid bortfører 1,5 pCt. af Mændene i Aldersklassen 20—25 Aar, maa denne Klasse stagnere eller endog gaa lidt tilbage i Tal, medens de øvrige Klasser forøges med halvanden Procent aarlig. Det er klart, at der paa denne Maade meget hurtigt maa

fremkaldes en kendelig Forskydning i Aldersfordelingen, selv naar Hensyn tages til, at Udvandringen i de paa-gældende Aar var en Del stærkere end normalt (jfr. foran Side 42).

I nedenstaaende Tabel 48 er den mandlige og kvindelige Befolkning opløst i mindre Grupper (for

Tabel 48. Befolkningens Aldersfordeling. Hele Landet. Forholdstal. Femaarsgrupper.
Répartition d'après l'âge. Tout le pays. Chiffres proportionnels. Classes à 5 ans.

Alder classes d'âge	1801		1840		1880		1901	
	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Mk. s. m.	Kvk. s. f.
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.
Under 5 Aar	233	229	127	122	132	125	129	121
5 til under 10 Aar			105	101	112	106	114	107
10 — 15 —	175	174	104	98	104	97	108	100
15 — 20 —			105	102	92	88	100	94
20 — 25 —	158	164	94	93	84	87	84	85
25 — 30 —			77	77	74	76	71	74
30 — 35 —	135	131	67	67	63	66	63	66
35 — 40 —			69	66	59	61	56	60
40 — 45 —	119	114	54	54	54	55	55	58
45 — 50 —			49	51	49	49	48	49
50 — 55 —	91	89	37	40	45	45	42	44
55 — 60 —			35	37	42	43	37	38
60 — 65 —	60	63	29	32	34	36	31	33
65 — 70 —			21	24	24	27	25	27
70 — 75 —	24	28	14	17	16	18	18	20
75 — 80 —			8	11	10	13	12	14
80 Aar og derover . .	5	8	5	8	6	8	7	10
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Folketællingen 1801 i Tiaars- og for Tællingerne 1840, 1880 og 1901 i Femaars-Grupper). Uden at komme nærmere ind paa Enkelthederne i denne Tabel, skal man henlede Opmærksomheden paa, at Virkningerne af Udvandringen kan spores i Talrækkerne for Tællingerne 1880 og 1901. I øvrigt maa det erindres, at Tallene i denne og den foregaaende Tabel ikke udtrykke noget absolut om den enkelte Aldersklasse; da Tallene kun angive det indbyrdes Forhold mellem Klasserne, vil een Klassen Formindskelse nødvendigvis have en relativ Forøgelse af de øvrige til Følge — og omvendt. I visse Retninger faar man derfor et klarere Indblik i Forholdene ved at betragte de enkelte Aldersklasser uafhængig af hinanden. Hvis man f. Eks. med Benyttelse af Tabel 45 ordner Befolkningen i Femaars-Kuld, hvert Kuld for sig, vil man kunne følge de enkelte Kuld op gennem Alderen og iagttagelse, i hvilke Perioder af Livet Afgangen (ved Død og Udvandring) har været stærk, og i hvilke Perioder den har været svag. Eksempelvis skal man anføre følgende Tal for Femaars-Kuldet 1820—24:

Alder:	Antal:	
	Mænd	Kvinder
15—20 Aar	66720	65936
20—25 —	64058	64851
25—30 —	—	—
30—35 —	56734	57680
35—40 —	56459	56402
40—45 —	—	—
45—50 —	49890	50691
50—55 —	—	—
55—60 —	40898	43106
60—65 —	—	—
65—70 —	29886	34033
70—75 —	—	—
76—81 ¹⁾ —	12560	16233

Ejendommeligt er her den meget lille Forskel for Mændenes Vedkommende mellem Kuldets Talstyrke i Alderen 30—35 og 35—40 Aar, idet Afgangen kun

udgør 275 af ca. 57000 Personer. Dødeligheden i denne Periode af Livet er ganske vist ikke stor, men dog stor nok til, at Afgangen ved Død normalt skulde være 6—7 Gange saa stor som det anførte Tal. Det er altsaa sandsynligt, at Kuldet har modtaget en betydelig Tilgang ude fra, og Rigtigheden af denne Formodning bestyrkes derved, at man ad anden Vej (gennem Statistikken over Fødte og Døde i Forbindelse med Folketællings-Resultaterne) har konstateret, at der har fundet en ret betydelig Overskuds-Indvandring Sted netop i den Periode, da det paagældende Kuld var omkring 35 Aar, nemlig i Tællings-Mellemrummet 1855—60, jfr. foran Side 27.

Delingen efter Femaars-Kuld har man benyttet i nedenstaaende Tabel 49, der omfatter de Femaars-Kuld, der kunne følges helt tilbage til Alderen 0—5 Aar. Da

Tabel 49. Befolkningens Aldersforhold. Efter Femaarskuld.
Les classes d'âge par rapport rétrospectif au quinquennium d'origine (1000).

Femaars-Kuld (Fødselsaar) <i>quinquennium d'origine</i>	For hver 1000 i Alderen 0—5 Aar var Antallet i nedennævnte Aldre: <i>restants p. 1000 âgés de 0—5 ans</i>												
	0—5 Aar	5—10 Aar	10—15 Aar	15—20 Aar	20—25 Aar	25—30 Aar	30—35 Aar	35—40 Aar	40—45 Aar	45—50 Aar	50—55 Aar	55—60 Aar	60—65 Aar
Mænd: hommes:													
1835—39	1000	914	—	870	828	—	729	—	656	—	568	—	442*)
1840—44	1000	—	873	860	—	764	—	675	—	607	—	498*)	—
1850—54	1000	913	—	852	—	732	—	654	—	580*)	—	—	—
1855—59	1000	—	867	—	767	—	662	—	605*)	—	—	—	—
1865—69	1000	—	892	—	718	—	647*)	—	—	—	—	—	—
1875—79	1000	—	899	—	764*)	—	—	—	—	—	—	—	—
1885—89	1000	—	908*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvinder: femmes:													
1835—39	1000	908	—	872	873	—	784	—	698	—	625	—	510*)
1840—44	1000	—	862	860	—	815	—	725	—	650	—	562*)	—
1850—54	1000	910	—	859	—	794	—	709	—	637*)	—	—	—
1855—59	1000	—	871	—	833	—	746	—	673*)	—	—	—	—
1865—69	1000	—	889	—	820	—	737*)	—	—	—	—	—	—
1875—79	1000	—	892	—	832*)	—	—	—	—	—	—	—	—
1885—89	1000	—	905*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

*) Da der mellem de to senest afholdte Folketællinger (1890 og 1901) ligger et Tidsrum af 11 Aar (ikke 10), er Femaarskuldernes Alder i de med *) mærkede Tilfælde et Aar ældre end angivet i Tabelhovedet (11—16 Aar i Stedet for 10—15, 21—26 i Stedet for 20—25 o. s. v.).

Folketællingerne før 1840 ikke havde nogen Deling af Befolkningen i femaarige Aldersgrupper, er det ældste Kuld, der kan medtages, det, der udgøres af Personer fødte i det Femaar, der ligger umiddelbart forud for 1840, altsaa Kuldets 1835—39. Kuldets 1840—44 var i en Alder af 0—5 Aar under Iagttagelse ved Tællingen 1845 og kan altsaa medtages. Kuldets 1845—49 var ganske vist 0—5 Aar ved Tællingen 1850, men paa Grund af denne Tællings Unøjagtighed har man her

ladet den ude af Betragtning og derfor ogsaa udeladt Kuldets 1845—49. Udeladte ere endvidere Kuldene 1860—64, 1870—74, 1880—84 og 1890—94, da disse Kuld første Gang have været under Iagttagelse ved Folketællingerne 1870, 1880, 1890 og 1901, altsaa først i den anden Femaarsperiode af Livet.

For samtlige Femaars-Kuld har man, særskilt for Mænd og Kvinder, sat Antallet i Alderen 0—5 Aar lig 1000 og i Forhold hertil beregnet Tallene for de følgende Aldere, hvorom Oplysninger foreligge. Igennem de saaledes beregnede Forholdstal fremtræder Virkningerne af begge de to Hovedmomenter, der have paa-

¹⁾ Kuldets Alder ved Folketællingen 1901 var ikke 75—80 men 76—81 Aar (jfr. Noten til Tabel 49).

Tabel 50. Befolkningens Aldersfordeling. By og Land. Absolute Tal.
Répartition d'après l'âge. Villes et campagne. Chiffres réels.

Alder classes d'âge	1801			1840			1880			1901		
	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total
København Copenhague												
Under 10 Aar	9507	9471	18978	11108	11034	22142	26276	26660	52936	47599	47657	95256
10 til under 15 Aar	7906	7481	15387	4839	4949	9788	10278	10496	20774	21325	21503	42828
15 — 20	11943	10244	22187	5732	5675	11407	9841	11244	21085	19680	22494	42174
20 — 30	8972	7656	16628	14709	13411	28120	25042	28513	53555	41614	49229	90843
30 — 40	6633	6057	12690	9384	10033	19417	18775	22850	41625	31632	40024	71656
40 — 50	4053	4336	8389	6228	7049	13277	13600	16338	29938	25837	31958	57795
50 — 60	1862	2601	4463	3756	5065	8821	9450	11848	21298	16016	21406	37422
60 — 70	652	1185	1837	1932	3330	5262	5227	8085	13312	8771	14225	22996
70 — 80	109	277	386	647	1486	2133	1722	3606	5328	3984	7193	11177
80 — 90	5	25	30	128	306	434	282	749	1031	746	1965	2711
90 — 100	"	"	"	4	13	17	11	41	52	28	101	129
100 Aar og derover	"	"	"	"	1	1	"	"	"	"	"	"
Uangivet	"	"	"	"	"	"	190	236	426	764	1055	1819
Tilsammen	51642	49333	100975	58467	62352	120819	120694	140666	261360	217996	258810	476806
Provincbyerne villes de province												
Under 10 Aar	9770	9876	19646	14990	14473	29463	32612	32662	65274	58578	58262	116840
10 til under 15 Aar	6916	7067	13983	6748	6335	13083	13528	13048	26576	24319	24757	49076
15 — 20	7625	8517	16142	7639	7605	15244	13998	12704	26702	23066	24486	47552
20 — 30	6568	6491	13059	13813	13706	27519	23770	25214	48984	36406	43074	79480
30 — 40	5345	5460	10805	9500	9603	19103	17548	19040	36588	29403	32676	62079
40 — 50	3788	4278	8066	6841	7509	14350	14059	15214	29273	23915	26812	50727
50 — 60	2257	3101	5358	4686	5564	10250	11429	12802	24231	15804	18836	34640
60 — 70	850	1396	2246	2736	3813	6549	6491	8598	15089	10176	13389	23565
70 — 80	167	400	567	998	1910	2908	2420	3983	6403	5393	7774	13167
80 — 90	13	29	42	224	499	723	495	1012	1507	1196	2071	3267
90 — 100	"	3	3	16	33	49	24	82	106	49	139	188
100 Aar og derover	"	"	"	1	1	2	"	2	2	"	1	1
Uangivet	"	"	"	"	"	"	99	74	173	866	651	1517
Tilsammen	43299	46618	89917	68192	71051	139243	136473	144435	280908	229171	252928	482099
Landdistrikterne comm. rurales												
Under 10 Aar	87673	87541	175214	120742	119443	240185	177119	172023	349142	183652	179371	363023
10 til under 15 Aar	65630	66575	132205	53911	52534	106445	76234	74113	150347	82766	79561	162327
15 — 20	53051	58050	111101	53349	52656	106005	65095	63738	128833	76018	71115	147133
20 — 30	46490	46935	93425	79585	83379	162964	104116	109170	213286	107252	106246	213498
30 — 40	42351	41567	83918	67278	66628	133906	82102	84793	166895	80190	84874	165064
40 — 50	33882	33055	66937	52173	53966	106139	72115	72738	144853	73586	75758	149344
50 — 60	23215	23889	47104	37063	39599	76662	63475	63723	127198	61790	62058	123848
60 — 70	9253	10557	19810	26654	29431	56085	44044	45988	90032	47052	47886	94938
70 — 80	2092	2697	4789	12743	14665	27408	20806	23606	44412	25779	27701	53480
80 — 90	105	178	283	2864	3852	6716	4563	6060	10623	6437	8072	14509
90 — 100	"	2	2	183	260	443	226	413	639	248	468	716
100 Aar og derover	"	"	"	3	4	7	"	3	3	"	1	1
Uangivet	"	"	"	"	"	"	298	210	508	1511	1243	2754
Tilsammen	363742	371046	734788	506548	516417	1,022965	710193	716578	1,426771	746281	744354	1,490635

Anm. Med Hensyn til den her benyttede Inddeling af Landet, se Side 48, Note 2.

virket Befolkningens Alders-Sammensætning: Dødeligheden, der i det store og hele har været aftagende, og Udvandringen, der i det store og hele har været stigende gennem den Periode, hvorom her er Tale. Følger man f. Eks. Tallene i Kolonnen for Aldersklassen 10—15 Aar, vil man se, at der gennemgaaende er des flere tilbage i denne Alder, jo nærmere Kuldets Fødsels-

periode ligger Nutiden. Af Kuldet 1840—44 var f. Eks. 873 p. m. af Mandkønnet og 862 p. m. af Kvindekønnet endnu i Live i Alderen 10—15 Aar; men af Kuldet 1885—89 var de tilsvarende Prome-Tal for den paagældende Alder henholdsvis 908 og 905. Børnedødeligheden har altsaa været adskilligt mindre i det sidstnævnte end i det førstnævnte Kuld. For de voksne

Aldere vise Tallene derimod den modsatte Bevægelse; de blive gennemgaaende des mindre, jo nærmere Kuldets Fødselsperiode ligger Nutiden. I Alderen 20—25 Aar finder man f. Eks. af Alderskullet 1835—39 828 p. m. af Mændene og 873 p. m. af Kvinderne, men af Alderskullet 1875—79 kun henholdsvis 764 og 832 p. m. Nedgangen i Dødeligheden har altsaa ikke været stor nok til at opveje Udvandringen. De følgende Aldersklasser vise ganske tilsvarende Resultater. Paa et enkelt Punkt brydes den her paapegede Regel; det vil ses, at der i Alderen 20—25 Aar var færre tilbage af Kullet 1865—69 end af Kullet 1875—79; men dette stemmer godt overens med, at Udvandringsbevægelsen

i sidste Halvdel af Firserne var stærk og i sidste Halvdel af Halvfemserne svag. — Den tidligere omtalte Indvandring fra Hertugdømmerne i Perioden 1855—60 giver sig et ejendommeligt Udtryk i Tallene for Kvinder af Femaars-Kullet 1835—39: i Alderen 15—20 Aar var Promille-Tallet 872, og fem Aar senere, i Alderen 20—25 Aar, endog lidt større. Indvandringen i den nævnte Periode har altsaa her mere end opvejet Afgangen ved Død i dette Kuld.

Befolkningens Aldersfordeling i Hovedstaden, Provincesbyerne og Landdistrikterne fremgaar af Tabel 50 (Side 61), paa Grundlag af hvilken Forholdstallene i nedenstaaende Tabel 51 ere beregnede.

Tabel 51. Befolkningens Aldersfordeling. By og Land. Forholdstal.
Répartition d'après l'âge. Villes et campagne. Chiffres proportionnels.

	Mænd <i>hommes</i>						Kvinder <i>femmes</i>					
	0—15 Aar	15—20 Aar	20—40 Aar	40—60 Aar	60 Aar og derover	Tilsam- men	0—15 Aar	15—20 Aar	20—40 Aar	40—60 Aar	60 Aar og derover	Tilsam- men
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.		p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	
1801												
København <i>Copenhague</i>	337		405	207	51	1000	343		363	211	83	1000
Provincesbyerne <i>villes de province</i>	385		328	211	76	1000	363		322	209	106	1000
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>	421		274	210	95	1000	415		283	201	101	1000
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	409		294	209	88	1000	403		295	203	99	1000
1840												
København <i>Copenhague</i>	273	98	412	171	46	1000	256	91	376	194	83	1000
Provincesbyerne <i>villes de province</i>	319	112	342	169	58	1000	293	107	328	184	88	1000
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>	345	105	290	176	84	1000	333	102	291	181	93	1000
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	335	105	307	175	78	1000	321	101	303	183	92	1000
1880												
København (m. Frb.) <i>Copenhague</i>	303	82	364	191	60	1000	264	80	366	201	89	1000
Provincesbyerne <i>villes de province</i>	338	103	303	187	69	1000	317	88	306	194	95	1000
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>	357	92	262	191	98	1000	344	89	271	190	106	1000
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	348	92	281	190	89	1000	329	88	289	192	102	1000
1901												
København (m. Frb.) <i>Copenhague</i>	317	91	337	193	62	1000	269	87	346	207	91	1000
Provincesbyerne <i>villes de province</i>	363	101	288	174	74	1000	329	97	300	181	93	1000
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>	358	102	251	182	107	1000	348	96	257	186	113	1000
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	352	100	274	182	92	1000	328	94	284	189	105	1000

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Inddeling af Landet, se Side 48, Note 2.

Betragtes først Forholdstallene for 1901, vil det ses, at der er forholdsvis langt flere Børn og gamle Mennesker paa Landet end i Byerne, medens de fuldt arbejdsdygtige Aldersklasser ere stærkest repræsenterede i Byerne. Om end maaske Fødselshyppighed og Dødelighed spiller nogen Rolle overfor dette Forhold, er der dog ikke Tvivl om, at Hovedgrunden til Forskellen er at søge i Vandringerne. Byerne modtage en stadig Tilgang, hovedsagelig af voksne Personer i de yngre Aldersklasser; dette træder skarpt frem gennem neden-

anferte Tal for de tre største Byer, København, Frederiksberg og Aarhus:

Aldersklasser:	Antal Personer i 1901:		
	København	Frederiksberg	Aarhus
Under 5 Aar	42525	8089	6972
5 til under 10 Aar	37677	6965	5476
10 - - - 15 - - -	36145	6683	5108
15 - - - 20 - - -	35276	6898	5037
20 - - - 25 - - -	41037	7519	5491
25 - - - 30 - - -	35299	6988	4762
30 - - - 35 - - -	31356	6264	3818

Medens Aldersfordelingen i en Befolkning, der kun vokser ved Fødsler og aftager ved Dødsfald, normalt vil være en saadan, at Aldersgrupperne aftage nogenlunde regelmæssigt fra de yngste til de ældste, ses det af foranstaaende Tal, at Aldersgruppen 20—25 Aar i de store Byer tæller et større Antal Individuer end alle de foregaaende Femaarsgrupper undtagen den første. Indenfor Femaarsgruppen 20—25 Aar er det særlig Aldersklassen 23 Aar, der er stærkt repræsenteret i Bybefolkningen; medens der paa Landet kun findes halvt saa mange 23aarige Personer, som der findes Børn under 1 Aar, ere disse to Aldersklasser omtrent lige talrige i København. Af alle 23aarige Personer i Danmark levede i 1901 de 46 pCt. i Byerne, af alle Børn under 5 Aar de 37 pCt. og af alle Personer mellem 70 og 75 Aar kun de 32 pCt.

Betragtes dernæst de Afdelinger af Tabel 51, der angaa Fortiden, vil det ses, at Forskellen mellem Aldersfordelingen i By og paa Land var endnu mere udpræget i tidligere Tid end i Nutiden. Det er foranpaapeget, at i det hele taget vare de fuldt arbejdsdygtige Aldersklasser (20—60 Aar) stærkere repræsenterede før end nu, men dette gælder i ganske særlig Grad Bybefolkningen. Imellem 20 og 60 Aar var i 1901 omtrent 49 pCt. af Byernes mandlige og omtrent 52 pCt. af deres kvindelige Befolkning, men hundrede Aar tidligere vare de tilsvarende Procenttal ca. 58 og ca. 55 pCt. Inden for Byerne var det atter i Fortiden ligesom i Nutiden især i Hovedstaden, at de produktive Aldersklasser vare relativt talstærke; dette ses

klart, naar man foretager en Sammendragning af Forholdstallene i Tabel 51, saaledes:

Aldersklasserne 20—60 Aar i Procent af samtlige Aldersklasser:				
	1801	1840	1880	1901
Mænd:	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
København	61,2	53,3	55,5	53,0
Provinsbyerne	53,9	51,1	59,0	46,0
Landdistrikterne	48,4	46,6	45,3	43,3
Kvinder:				
København	57,4	57,0	56,7	55,3
Provinsbyerne	53,1	51,2	50,0	48,1
Landdistrikterne	48,4	47,3	46,1	44,3

Denne forholdsvis stærke Ophobning af de produktive Aldersklasser i Byerne kan for tidligere Tiders Vedkommende ikke forklares paa samme Maade som for Nutidens Vedkommende, idet Tilflytningen fra Landet jo i hvert Fald i første Halvdæl af Aarhundredet spillede en ret underordnet Rolle. Dog maa det ikke overses, at selv om Tilflytningen ikke var stor, absolut set, var den langt fra uden Betydning i Forhold til Bybefolkningens daværende Størrelse; der kan heller næppe være Tvivl om, at det midlertidige Ophold af voksne Mennesker i de yngre Aldersklasser (Soldater o. l.) har sin ikke uvæsentlige Andel i de høje Procenttal for den mandlige Bybefolkning i de produktive Aldersklasser. Men ved Siden heraf har sikkert Fødsels- og Dødelighedsforholdene i tidligere Tid bidraget stærkt til at fremkalde den ovenfor skitserede Aldersfordeling, idet navnlig Forskellen mellem Bybefolkningens og Landbefolkningens Dødelighed er

Tabel 52. Befolkningens Aldersfordeling i forskellige Lande.

Répartition d'après l'âge des populations de divers pays.

	Mænd <i>hommes</i>						Kvinder <i>femmes</i>					
	Under 15 Aar	15—20 Aar	20—40 Aar	40—60 Aar	60 Aar og derover	Til-sammen	Under 15 Aar	15—20 Aar	20—40 Aar	40—60 Aar	60 Aar og derover	Til-sammen
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.		p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	
Danmark <i>Danemark</i>	351	100	275	182	92	1000	328	94	284	189	105	1000
Norge <i>Norvège</i>	371	101	258	168	102	1000	335	93	277	182	113	1000
Sverrig <i>Suède</i>	338	99	272	182	109	1000	312	90	271	199	128	1000
Finland <i>Finlande</i>	352	99	292	183	74	1000	339	95	285	191	90	1000
Tyskland <i>Allemagne</i>	354	96	304	174	72	1000	342	93	298	183	84	1000
Østerrig <i>Autriche</i>	350	95	293	185	77	1000	338	96	292	189	85	1000
Ungarn <i>Hongrie</i>	363	100	267	194	76	1000	354	102	280	187	77	1000
Nederlandene <i>Pays-Bas</i>	355	97	286	175	87	1000	341	94	292	176	97	1000
Belgien <i>Belgique</i>	321	97	311	182	89	1000	314	95	305	186	100	1000
Schweiz <i>Suisse</i>	316	98	314	185	87	1000	304	93	308	196	99	1000
Storbritannien og Irland <i>Gr. Bret. et Irl.</i>	334	103	315	176	72	1000	313	98	325	180	84	1000
England og Wales <i>Angleterre et Galles</i>	335	102	317	178	68	1000	314	98	329	179	80	1000
Skotland <i>Écosse</i>	348	106	311	169	66	1000	322	98	318	176	86	1000
Irland <i>Irlande</i>	312	107	298	174	109	1000	295	105	303	187	110	1000
Frankrig <i>France</i>	263	88	306	223	120	1000	257	87	303	223	130	1000
Italien <i>Italie</i>	351	93	267	194	95	1000	336	94	275	198	97	1000
Serbien <i>Serbie</i>	390	120	289	149	52	1000	401	125	284	144	46	1000
Amerikas forenede Stater <i>États-Unis</i>	340	97	324	175	64	1000	348	103	321	163	65	1000

mindre nu end før, et Forhold, der i øvrigt vil blive behandlet nærmere i et følgende Afsnit.

Samtidig med at de produktive Aldersklassers forholdsvise Overvægt i Byerne er bleven mindre, er den hele Bybefolkning jo vokset langt stærkere end Landbefolkningen, saa at det samlede Resultat er en stærk Forskydning af den arbejdende Del af Befolkningen fra Land til By: I Byerne levede i 1840 ca. 23 pCt. af Befolkningen mellem 20 og 60 Aar, i 1901 ca. 43 pCt. Af Befolkningen under 20 og over 60 Aar levede i 1840 henholdsvis 18 og 17 pCt., i 1901 henholdsvis 37 og 32 pCt. i Byerne.

I foranstaaende Tabel 52 (Side 63) er givet en Oversigt over Befolkningens Aldersfordeling i de vigtigste europæiske Lande samt Amerikas forenede Stater. Tallene referere sig alle til Folketællingerne omkring Aar 1900. — Ejendommelig er især Aldersfordelingen i Serbien med det forholdsvis store Antal Børn og unge Mennesker og de ualmindelig lave Tal for Gruppen over 60 Aar. Frankrig staar som Modsætningen hertil med mange gamle og især meget faa Børn (under 15 Aar), hvad der hænger sammen med de særegne Tilvækstforhold i Frankrigs Befolkning. I øvrigt vil det ses, at de Lande, der have stærk Udvandring (f. Eks. Norge, Sverrig og Italien), vise lave Forholdstal for Aldersgruppen 20—40 Aar, især for Mændenes Vedkommende. Derimod er denne Aldersgruppe stærkt besat i Amerikas forenede Stater.

3. Gift og ugift Stand.

Répartition d'après l'état civil.

Af Danmarks Befolkning lever lidt over en Tredjedel i Ægteskab. Forholdstallet har i Tidernes Løb svinget noget uden dog at fjærne sig væsentlig fra det nævnte, jfr. nedenstaaende Oversigt for hver enkelt Folketælling siden 1787 (undtagen Tællingen 1850):

	Mænd:			Kvinder:		
	Samlet Antal	Heraf gifte	pCt.	Samlet Antal	Heraf gifte	pCt.
1787.....	416195	153230	36,8	423850	153527	36,2
1801.....	458683	171964	37,5	466997	171994	36,8
1834.....	605278	203721	33,7	618519	202118	32,7
1840.....	633207	210520	33,2	649820	209141	32,2
1845.....	667572	221740	33,2	682755	220246	32,2
1855.....	741924	256572	34,6	757926	255597	33,7
1860.....	793188	278500	35,1	807363	277562	34,4
1870.....	880807	309071	35,1	903934	308185	34,1
1880.....	967360	340373	35,2	1,001679	340531	34,0
1890.....	1,059157	373843	35,3	1,113223	374453	33,6
1901.....	1,193448	421631	35,3	1,256092	422120	33,6

Den Maade, hvorpaa Befolkningens Fordeling efter gift eller ugift Stand her er anskueliggjort, kan imidlertid være misvisende, idet man som Sammenligningsgrundlag har taget det hele Antal af Mænd og Kvinder, altsaa ogsaa dem, der endnu ikke havde naaet Ægteskabsalderen. Hvis der paa et Tidspunkt findes forholdsvis flere Personer i de yngste Aldersklasser end paa et andet, vil dette bevirke, at Procenten for de gifte paa det førstnævnte Tidspunkt bliver for lav, hvorved det sande Billede forrykkes. I 1801 var, som anført i det foregaaende Afsnit (Tabel 47), 40,9 pCt. af den mandlige Befolkning under 20 Aar, i 1901 derimod 45,2 pCt. Medtager man ved Beregningen af Forholdstallene for dem, der levede i Ægteskab, Personer under 20 Aar, finder man — som ovenfor anført — 37,5 pCt. for 1801 og 35,3 pCt. for 1901, hvad der giver Indtryk af en større Ægtestandshyppighed for hundrede Aar siden end nu¹⁾. Udelader man derimod ved Sammenligningen Personerne under 20 Aar, finder man, at af den voksne Befolkning levede i 1801 kun 63,3 pCt. i Ægteskab, men i 1901 64,4 pCt. Det virkelige Forhold er altsaa, at for Mændenes Vedkommende er Ægtestandshyppigheden større nu end for hundrede Aar siden. — Ved at lade den Del af Befolkningen, der er under 20 Aar, ude af Betragtning, begaar man ganske vist den Fejl slet ikke at tage Hensyn til de gifte Personer, der findes under denne Aldersgrænse; men i Praksis spiller dette ingen Rolle af Betydning. Den legale Aldersbetingelse for Indgaaelse af Ægteskab er i Danmark for Mænd 20 Aar, og der findes da ogsaa kun et ganske forsvindende Antal gifte Mænd under denne Alder (57 efter Folketællingen i 1901). Kvinder kunne indgaa Ægteskab, naar de ere fyldte 16 Aar, men ikke desto mindre var Antallet af gifte Kvinder under 20 Aar i 1901 kun 1689, d. v. s. 4 Promille af samtlige gifte Kvinder og 18 Promille af alle Kvinder i Alderen 16—20 Aar. Af endnu mindre Betydning er naturligvis Udeladelsen af Enkemænd og Enker under 20 Aar; Antallet var i 1901 henholdsvis 2 og 11. Af separerede og fraskilte under 20 Aar fandtes overhovedet ingen ved Folketællingen 1901.

I omstaaende Tabel 53 (Side 65) er der givet en Oversigt over Fordelingen af den over 20aarige Befolkning efter ægteskabelig Stilling ved hver Folketælling siden 1787. Foruden Rubrikkerne for ugifte (endnu

¹⁾ Udtrykket «Ægtestandshyppighed» er her benyttet som Betegnelse for Forholdet mellem de paa et vist Tidspunkt bestaaende Ægteskaber og Befolkningen, medens «Giftermaalshyppighed» betegner Forholdet mellem Antallet af de i et vist Tidsrum indgaaede Ægteskaber og Befolkningen.

Tabel 53. Befolkningen over 20 Aar, fordelt efter ægteskabelig Stilling.
Population à 20 ans passés répartie d'après l'état civil.

Aar <i>année</i>	Mænd <i>hommes</i>					Kvinder <i>femmes</i>				
	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariés</i>	Enke- mænd <i>veufs</i>	Separerede og Frask.*) <i>séparés et divorcés</i>	Til- sammen <i>total</i>	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariées</i>	Enker <i>veuves</i>	Separerede og Frask.*) <i>séparées et divorcées</i>	Til- sammen <i>total</i>
Absolute Tal: <i>chiffres réels:</i>										
1787	81692	153166	11488		246346	67616	152632	33810		254058
1801	87078	171849	12354		271281	71432	171014	36540		278986
1834	109229	203705	18934		331868	95442	201272	53452		350166
1840	122410	210504	21235		354149	109454	208552	57110		375116
1845	136010	221720	22129		379859	122556	219571	58140		400267
1855	138858	256568	22712	2167	420305	125688	254810	58255	2919	441672
1860	142473	278487	24547	2369	447876	127339	276629	61290	3045	468303
1870	156010	309016	29015	2599	496640	146474	307348	69622	3386	526830
1880	164032	340202	35007	2551	541792	161824	339491	79738	3418	584471
1890	163074	373602	39421	2354	578451	173894	373295	90825	3489	641503
1901	185330	420935	43813	3226	653304	198756	419755	100260	5166	723937
Forholdstal: <i>chiffres propor- tionnels:</i>	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.		p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	
1787	331	622	47		1000	266	601	133		1000
1801	321	633	46		1000	256	613	131		1000
1834	329	614	57		1000	272	575	153		1000
1840	346	594	60		1000	292	556	152		1000
1845	358	584	58		1000	306	549	145		1000
1855	330	611	54	5	1000	284	577	132	7	1000
1860	318	622	55	5	1000	272	591	131	6	1000
1870	314	622	59	5	1000	278	584	132	6	1000
1880	303	628	64	5	1000	277	581	136	6	1000
1890	282	646	68	4	1000	271	582	142	5	1000
1901	284	644	67	5	1000	275	580	138	7	1000

*) Antallet af separerede Mænd var i 1890: 1277, i 1901: 1879. Antallet af separerede Kvinder var i 1890: 1833, i 1901: 2746.

ikke gifte) og gifte har Tabellen to Rubrikker for de Personer, der have været gifte, men hvis Ægteskab er opløst enten ved Ægtefællens Død eller ved Separation eller Skilsmisse. Ved Folketællingerne før 1850 ere dog separerede og fraskilte rubricerede sammen med Personer i Enkestand. En Adskillelse mellem separerede og fraskilte er først gennemført ved de to seneste Folketællinger, saa at en Sammenligning her er uden stor Interesse (jfr. i øvrigt Noten til Tabel 53).

Af de relative Tal i Tabel 53 ses det, at Antallet af ugifte Mænd, forholdsvis set, var stigende i den første Halvdel af det 19. Aarhundrede; men fra et Maksimum i 1845 er Antallet gaaet nedad fra Tælling til Tælling, saaledes at de ugifte nu kun udgøre ca. 28 pCt. imod ca. 36 pCt. i 1845. For Kvindernes Vedkommende er Bevægelsen en lignende, men mindre stærk; Nedgangen i Procenten for ugifte Kvinder er fra ca. 31 pCt. i 1845 til ca. 28 pCt. i 1901.

For de gifte Personer vise Forholdstallene den modsatte Bevægelse: Nedgang indtil 1845 og derefter en Stigning, som for Kvindernes Vedkommende kommer meget hurtigt med paafølgende Standsning og atter tilbagegaaende Bevægelse (Maksimum i 1860), medens Stigningen for Mændene først naar sit Højdepunkt

henimod Aarhundredets Udgang. I den nuværende Befolkning lever i Ægteskab omtrent 64 pCt. af Mændene og 58 pCt. af Kvinderne over 20 Aar.

De forholdsvis største Forandringer finder man dog i Tallene for de tidligere gifte (Enkemænd, Enker, separerede og fraskilte). Dette gælder i mindre Grad Kvinderne, idet Forholdstallene her bevæge sig imellem godt 13 pCt. (i 1801) og godt 15 pCt. (i 1834 og 1840) og uden nogen bestemt udtalt Tendens. For Mændenes Vedkommende er Forskellen mellem Minimum (4,6 p. m. i 1801) og Maksimum (7,2 p. m. i 1890 og 1901) forholdsvis langt betydeligere, og Bevægelsen kan her siden Midten af Aarhundredet betegnes som jævnt stigende. For Tiden findes der forholdsvis dobbelt saa mange Enker og separerede og fraskilte Hustruer som Enkemænd og separerede og fraskilte Mænd.

Forklaringen til disse Forskydninger i Tallene maa søges dels i Giftermaalshyppigheden, dels i Dødeligheden, dels i Aldersfordelingen. Medens de to førstnævnte Momenter ville blive omhandlede i følgende Afsnit, skal her gøres noget nærmere Rede for Befolkningens Fordeling efter gift og ugift Stand inden for de forskellige Aldere.

Tabel 54. Befolkningens Fordeling efter Alder og ægteskabelig Stilling. Absolute Tal.
Répartition d'après l'âge et l'état civil. Chiffres réels.

Aldersklasser <i>classes d'âge</i>	Mænd <i>hommes</i>					Kvinder <i>femmes</i>				
	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariés</i>	Enke- mænd <i>veufs</i>	Separerede og Frask. <i>séparés et divorcés</i>	Til- sammen <i>total</i>	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariés</i>	Enker <i>veuves</i>	Separerede og Frask. <i>séparés et divorcés</i>	Til- sammen <i>total</i>
1801:										
Under 20 Aar	187286	115	1		187402	187026	980	5		188011
20 til under 30 Aar	57884	14580	155		72619	48357	27941	513		76811
30 — 40 —	18066	43339	625		62030	12066	47163	1853		61082
40 — 50 —	6259	46929	1141		54329	4953	43933	4198		53084
50 — 60 —	2921	36543	2259		41723	3057	30456	8156		41669
60 — 70 —	1431	21938	3965		27334	2014	16195	11382		29591
70 — 80 —	443	7201	3111		10755	791	4619	7728		13138
80 — 90 —	69	1262	1037		2368	186	680	2508		3374
90 Aar og derover	5	57	61		123	8	27	202		237
Uangiven Alder	"	"	"		"	"	"	"		"
Tilsammen	274364	171964	12355		458683	258458	171994	36545		466997
1840:										
Under 20 Aar	279042	16	"		279058	274112	589	3		274704
20 til under 30 Aar	89033	18800	274		108107	76872	32949	675		110496
30 — 40 —	22032	62537	1593		86162	18253	64507	3504		86264
40 — 50 —	6177	56501	2564		65242	6506	54043	7975		68524
50 — 60 —	2985	38606	3914		45505	3938	33254	13036		50228
60 — 70 —	1502	23845	5975		31322	2491	17807	16276		36574
70 — 80 —	562	8727	5099		14388	1125	5235	11701		18061
80 — 90 —	114	1408	1694		3216	255	741	3661		4657
90 Aar og derover	5	80	122		207	14	16	282		312
Uangiven Alder	"	"	"		"	"	"	"		"
Tilsammen	401452	210520	21235		633207	383566	209141	57113		649820
1880:										
Under 20 Aar	424969	12	"	"	424981	415787	897	3	1	416688
20 til under 30 Aar	116007	36426	419	76	152928	103782	58105	794	216	162897
30 — 40 —	26471	89593	1894	467	118425	27378	94876	3746	683	126683
40 — 50 —	10160	85318	3622	674	99774	12603	81612	9102	973	104290
50 — 60 —	6059	70791	6778	726	84354	8319	61610	17579	865	88373
60 — 70 —	3684	41938	9697	443	55762	6162	32735	23271	503	62671
70 — 80 —	1397	14190	9221	140	24948	2873	9462	18712	148	31195
80 — 90 —	235	1892	3190	23	5340	659	1064	6070	28	7821
90 Aar og derover	19	54	186	2	261	48	27	464	2	541
Uangiven Alder	393	159	30	5	587	311	143	64	2	520
Tilsammen	589394	340873	35037	2556	967360	577922	340531	79805	3421	1,001679
1901:										
Under 20 Aar	536944	57	2	"	537003	527506	1689	11	"	529206
20 til under 30 Aar	130522	54089	505	156	185272	117802	79345	996	406	198549
30 — 40 —	28393	110157	2060	615	141225	35123	116648	4635	1168	157574
40 — 50 —	12075	106010	4276	977	123338	19671	101751	11605	1501	134528
50 — 60 —	7081	78317	7459	753	93610	12548	69059	19668	1025	102300
60 — 70 —	4534	49422	11554	489	65999	8063	38638	28106	693	75500
70 — 80 —	2184	19926	12842	204	35156	4129	12688	25543	308	42668
80 — 90 —	511	2954	4883	31	8379	1334	1602	9111	61	12108
90 Aar og derover	30	60	234	1	325	86	24	596	4	710
Uangiven Alder	2346	639	135	21	3141	1985	676	256	32	2949
Tilsammen	724620	421631	43950	3247	1,193448	728247	422120	100527	5198	1,256092

For Folketællingerne 1801, 1840, 1880 og 1901 giver ovenstaaende Tabel 54 Fordelingen efter ægteskabelig Stilling for tiaarige Aldersklasser fra 20 Aars Alderen. Paa Grundlag af de absolute Tal i denne Tabel har man beregnet Forholdstallene i Tabel 55 (Side 67), idet Tiaarsklasserne dog her ere sammendragne til større Aldersgrupper med Skillelinier ved 20, 40 og 60 Aars

Alderen, altsaa den samme Inddeling, som er anvendt i det foregaaende Afsnit.

Betragtes først Forholdstallene for Mændene i Tabel 55, vil det ses, at i Alderen 20—40 Aar er Ægtestandshyppigheden større nu end før, i Alderen 40—60 Aar omtrent uforandret, og i Alderen over 60 Aar mindre end før. For Kvindernes Vedkommende

er Ægtestandshyppigheden nu ligeledes mindre end før i Aldersklasserne over 40 Aar, men større end før for den yngste Klasse, 20—40 Aar.

Disse Forskydninger hænge aabenbart sammen med, at Giftermaalsalderen har forandret sig i Tidens Løb. Man ser det bedst, naar man med Benyttelse af Tallene i Tabel 54 beregner, hvor mange Procent af hver Tiaarsgruppe der endnu ikke vare eller havde været gifte. For 1801 og 1901 faar man følgende Procenttal:

Af 100 Personer af hvert Køn og i hver Aldersklasse vare ugifte:

Alder:	Mænd:		Kvinder:	
	1801	1901	1801	1901
20—30 Aar	80	70	63	59
30—40 —	29	20	20	22
40—50 —	12	10	9	15
50—60 —	7	8	7	12
60—70 —	5	7	7	11
70—80 —	4	6	6	10

Tabel 55. Befolkningens Fordeling efter Alder og ægteskabelig Stilling. Forholdstal.
Répartition d'après l'âge et l'état civil. Chiffres proportionnels.

Aldersklasser <i>classes d'âge</i>	1000 Personer af hvert Køn og hver Aldersgruppe, fordelt efter ægteskabelig Stilling <i>répartition de 1000 de chaque sexe dans le groupe d'âge d'après l'état civil</i>									
	Mænd <i>hommes</i>					Kvinder <i>femmes</i>				
	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariés</i>	Enke- mænd <i>veufs</i>	Sepa- rerede og fraskilte <i>sép. et divorcés</i>	Til- sammen <i>total</i>	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariées</i>	Enker <i>veuves</i>	Sepa- rerede og Fraskilte <i>sép. et divorcées</i>	Til- sammen <i>total</i>
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.		p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	
1801:										
Under 20 Aar 0—20 ans	999	1	0		1000	995	5	0		1000
20 til under 40 Aar 20—40 ans	564	430	6		1000	438	545	17		1000
40 — 60 — 40—60 ans	96	869	35		1000	85	785	130		1000
60 Aar og derover 60 ans ou plus	48	751	201		1000	65	464	471		1000
Samtlige Aldersklasser total ...	598	375	27		1000	554	368	78		1000
20 Aar og derover 20 ans ou plus	321	633	46		1000	256	613	131		1000
1840:										
Under 20 Aar 0—20 ans	1000	0	0		1000	998	2	0		1000
20 til under 40 Aar 20—40 ans	572	419	9		1000	484	495	21		1000
40 — 60 — 40—60 ans	83	859	58		1000	88	735	177		1000
60 Aar og derover 60 ans ou plus	45	693	262		1000	65	399	536		1000
Samtlige Aldersklasser total ...	634	332	34		1000	590	322	88		1000
20 Aar og derover 20 ans ou plus	346	594	60		1000	292	556	152		1000
1880:										
Under 20 Aar 0—20 ans	1000	0	0	0	1000	998	2	0	0	1000
20 til under 40 Aar 20—40 ans	525	464	9	2	1000	453	528	16	3	1000
40 — 60 — 40—60 ans	88	848	56	8	1000	109	743	138	10	1000
60 Aar og derover 60 ans ou plus	62	673	258	7	1000	95	423	475	7	1000
Samtlige Aldersklasser total ...	609	352	36	3	1000	577	340	80	3	1000
20 Aar og derover 20 ans ou plus	303	628	64	5	1000	277	581	136	6	1000
1901:										
Under 20 Aar 0—20 ans	1000	0	0	0	1000	997	3	0	0	1000
20 til under 40 Aar 20—40 ans	487	503	8	2	1000	429	550	16	5	1000
40 — 60 — 40—60 ans	88	850	54	8	1000	136	721	132	11	1000
60 Aar og derover 60 ans ou plus	66	659	269	6	1000	104	404	484	8	1000
Samtlige Aldersklasser total ...	607	353	37	3	1000	580	336	80	4	1000
20 Aar og derover 20 ans ou plus	284	644	67	5	1000	275	580	138	7	1000

I Aldersklasserne indtil 50 Aar var der i 1801 forholdsvis flere Mænd end nu, der levede i ugift Stand, men efter 50 Aars Alderen var der forholdsvis færre. For hundrede Aar siden opsatte Mændene altsaa at

gifte sig længere end nu, og uagtet til Gengæld langt flere end nutildags giftede sig i ældre Alder, blev dog Resultatet, at en større Del af den voksne mandlige Befolkning var ugift i 1801 end i 1901 (32 pCt. imod

28 pCt., jfr. Tabel 55). For Kvindernes Vedkommende vidne Tallene ogsaa om en tidligere Ægteskabsalder nu end for hundrede Aar siden, men allerede fra Aldersklassen 30—40 Aar er Procenten for ugifte større i 1901 end i 1801, og for de ældre Aldersklasser er Forskellen meget betydelig. En Kvinde i 20—30 Aars Alderen har altsaa nu en noget større Ægteskabs-sandsynlighed end for hundrede Aar siden, men de af hin Tids Kvinder, som ikke vare blevne gifte før 30 Aars Alderen, havde til Gengæld større Chance end Nutidens Kvinder for at blive Hustruer i en ældre Alder. Alt i alt lever nu ca. 28 pCt., men for hundrede Aar siden kun 26 pCt. af den voksne kvindelige Befolkning i ugift Stand.

Af foranstaaende Tabel 53 fremgaar det, at der i 1901 fandtes 653304 Mænd og 723937 Kvinder over 20 Aar, saaledes fordelte:

	Mænd	Kvinder
Ugifte	185330	198756
Gifte.....	420935	419755
Enkemænd og Enker....	43813	100260
Separerede og fraskilte ..	3226	5166
	653304	723937

I Alderen over 20 Aar var der herefter lidt flere gifte Mænd end Kvinder, men i de tre øvrige Grupper vare Kvinderne i Overtal, forholdsvis mindst i de ugiftes, hvor der var 7 pCt. flere Kvinder end Mænd, medens Enkernes Tal var $2\frac{1}{4}$ Gang saa stort som Enkemændenes, og de separerede og fraskilte Koners $1\frac{1}{2}$ Gang saa stort som de separerede og fraskilte Mænds. Kvindernes hele Overtal i Aldersklasserne over 20 Aar udgjorde ca. 71000, og heraf var 56000 eller de fire Femtedele Enker.

Hvis man paa samme Maade som her foretager en Sammenstilling af Mændenes og Kvindernes Antal inden for de forskellige Civilstandsgrupper ved de tidligere Folketællinger, finder man de i efterfølgende Tabel 56 anførte Forholdstal, der anskueliggøre de i Tidens Løb foregaaede Forandringer fra et andet Synspunkt end det, hvorfra Forholdet er betragtet foran.

Da der omtrent maa være lige mange gifte Mænd og gifte Kvinder, er det klart, at Kvindernes Overtal maa falde enten paa de endnu ikke gifte eller paa dem, der have været gifte eller paa begge Grupper. Det ses nu af Tabel 56, at i tidligere Tid lige op til Tiden mellem 1880 og 1890 fandtes der færre ugifte Kvinder end ugifte Mænd over 20 Aar; i 1880 var Forholdet omtrent lige, men ved de to sidste Tællinger vare de ugifte Kvinder i ikke ringe Overtal. Blandt de

Tabel 56. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder blandt ugifte, gifte og forhen gifte.

Femmes pour 100 hommes, distinction faite du célibat, du mariage et du mariage dissout.

Aar année	For hver 100 Mænd over 20 Aar i hver Gruppe udgjorde Antallet af Kvinder over 20 Aar <i>femmes p. 100 hommes du groupe à 20 ans passés</i>				
	Endnu ikke gifte <i>célibat</i>	Gifte <i>mariage</i>	Forhen gifte mar. <i>dissout</i>	I Enke-stand <i>veuvage</i>	Separerede og fraskilte <i>sép. et div.</i>
1787	83	100	294	—	—
1801	82	100	296	—	—
1834	87	99	282	—	—
1840	89	99	269	—	—
1845	90	99	263	—	—
1855	90	99	246	256	135
1860	89	99	239	250	129
1870	94	99	239	240	130
1880	99	100	221	228	134
1890	107	100	226	230	148
1901	107	100	224	229	160

forhen gifte (de, der leve i Enkestand samt separerede og fraskilte) er der nu $2\frac{1}{4}$ Gang saa mange Kvinder som Mænd, men i tidligere Tid var Kvindernes Overtal i denne Gruppe endnu større: for hundrede Aar siden var der blandt forhen gifte næsten 3 Gange saa mange Kvinder som Mænd. At Enkernes Tal er saa stort i Sammenligning med Enkemændenes, er delvis en Følge af Kvindernes tidligere Giftermaalsalder og længere Levetid i Forhold til Mændene, men for en stor Del beror det ogsaa paa, at Enkemænd hyppigere indgaa nyt Ægteskab end Enker.

Medens Undersøgelsen i Tabel 56 omfatter alle Aldersklasser over 20 Aar under eet, har man i Tabel 57 (Side 69) foretaget en Deling i Tiaarsgrupper.

Medens der for samtlige Aldersklasser under eet findes lige mange gifte Mænd og gifte Kvinder, bevirker Kvindernes tidligere Giftermaalsalder, at Talforholdet mellem gifte Mænd og Kvinder bliver meget forskelligt i de forskellige Aldersklasser. I 1901 var der saaledes i 20—30 Aars Alderen omtrent en halv Gang flere gifte Kvinder end Mænd; i Aldersgrupperne 30—40 og 40—50 Aar staaer Forholdet omtrent lige, dog saaledes at Kvinderne have en lille Overvægt i den førstnævnte, Mændene en lille Overvægt i den sidstnævnte Gruppe. Mændenes Overtal stiger nu fra Gruppe til Gruppe, saaledes at der i Alderen 70—80 Aar kun er 64 gifte Kvinder for hver 100 Mænd. — Lignende Resultater naar man til ved at betragte Kolonnerne for de tidligere Tællinger; nogen betydelig Forskel mellem før og nu finder man kun for Aldersklassen 20—30 Aar; her var Kvindernes Overtal for-

Tabel 57. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder blandt ugifte, gifte og forhen gifte. Efter Aldersklasser.
Femmes pour 100 hommes, distinction faite du célibat, du mariage et du mariage dissout; par classe d'âge.

Alders- klasser <i>classes d'âge</i>	1801			1840			1880			1901						
	For hver 100 Mænd i hver Gruppe og Aldersklasse udgjorde Antallet af Kvinder <i>femmes p. 100 hommes du groupe et de la classe d'âge</i>															
	Endnu ikke gifte <i>célibat</i>	Gifte <i>mariage</i>	Forhen gifte <i>mariage dissout</i>	Endnu ikke gifte <i>célibat</i>	Gifte <i>mariage</i>	Forhen gifte <i>mariage dissout</i>	Endnu ikke gifte <i>célibat</i>	Gifte <i>mariage</i>	Forhen gifte <i>mariage dissout</i>	I Enke- stand <i>veuvage</i>	Sepa- rerede og fra- skilte <i>sep. et div.</i>	Endnu ikke gifte <i>célibat</i>	Gifte <i>mariage</i>	Forhen gifte <i>mariage dissout</i>	I Enke- stand <i>veuvage</i>	Sepa- rerede og fra- skilte <i>sep. et div.</i>
20—30 Aar...	84	192	331	86	175	246	89	160	204	189	284	90	147	212	197	260
30—40 — ...	67	109	296	82	103	220	103	106	188	198	146	124	106	217	225	190
40—50 — ...	79	94	368	105	96	311	124	96	234	251	144	163	96	249	271	154
50—60 — ...	105	83	361	132	86	333	137	87	246	259	119	177	88	252	264	136
60—70 — ...	141	74	287	166	75	272	170	78	234	240	114	178	78	239	243	142
70—80 — ...	179	64	248	200	60	229	206	67	201	203	106	189	64	198	199	151

holdsvis langt større i tidligere Tid end nu: for hver 100 gifte Mænd i denne Aldersklasse fandtes ved Folketællingerne 1801, 1840, 1880 og 1901 henholdsvis 192, 175, 160 og 147 gifte Kvinder. Man kan heraf slutte, at den i Tidens Løb stedfundne Nedgang i Giftermaalsalderen har været stærkere for Mændenes end for Kvindernes Vedkommende, hvilket man ogsaa finder bekræftet ved at beregne, hvor stor en Del af samtlige i Ægteskab levende Mænd og Kvinder der ved de forskellige Tidspunkter var under 30 Aar; for 1801 og 1901 giver denne Beregning følgende Resultat:

Af samtlige gifte Mænd og Kvinder vare under 30 Aar:			
	Mænd	Kvinder	
1801.....	8,5 pCt.	16,8 pCt.	
1901.....	12,6 —	19,2 —	

Af ugifte (endnu ikke gifte) fandtes i 1901 i Alderen 20—30 Aar 90 Kvinder for hver 100 Mænd (se Tabel 57), altsaa et ikke ringe Overtal af Mænd, men i samtlige øvrige Aldersklasser vare Kvinderne i Overtal, des mere, jo højere man rykker op i Alderen; for hver 100 ugifte Mænd i Alderen 70—80 Aar fandtes der 189 ugifte Kvinder i samme Aldersklasse. Sammenligner man disse Tal med de tilsvarende for de foregaaende Tællinger (jfr. Tabel 57), vil man finde, at jo længere man gaar tilbage i Tiden, des mindre talrige vare de ugifte Kvinder i Forhold til de ugifte Mænd. Denne Regel, der gælder for alle de anførte Aldersgrupper, brydes kun i et eneste Tilfælde (Aldersgruppen 70—80 Aar 1901). Forskellen mellem før og nu er navnlig meget betydelig for Aldersklasserne mellem

30 og 50 Aar. Det ses saaledes af Tabel 54 (Side 66), at Antallet af ugifte (endnu ikke gifte) udgjorde:

I Alderen 30—40 Aar: Aar 1801:	Aar 1901:
Mænd	18066 28393
Kvinder.....	12066 35123
I Alderen 40—50 Aar:	
Mænd	6259 12075
Kvinder.....	4953 19671

I 30—40 Aars Alderen var der i 1801 et Mandsoverskud af 6000, i 1901 et Kvinde-Overskud af 6730; i 40—50 Aars Alderen var der i 1801 et Mandsoverskud af 1306, i 1901 et Kvinde-Overskud af 7596. For hver 100 ugifte Mænd imellem 30 og 40 Aar fandtes der i 1801 kun 67 ugifte Kvinder, men hundrede Aar senere 124, altsaa henved dobbelt saa mange; og for Alderen 40—50 Aar var Antallet af ugifte Kvinder for hver 100 ugifte Mænd i samme Tidsrum steget fra 79 til 163, altsaa endog til over det dobbelte.

Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling er, særskilt for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne, fremstillet i efterfølgende Tabel 58 (Side 70). Tabellen omfatter, ligesom de foregaaende, kun Personer over 20 Aars Alderen.

I Almindelighed kan det siges, at Ægttestandshyppigheden er større paa Landet end i Provinsbyerne og i disse atter større end i Hovedstaden. Denne Regel, der gælder for begge Køn og for alle de 4 Tællinger, der omhandles i Tabel 58, brydes kun i et enkelt Tilfælde, idet Provinsbyerne i 1901 viste en større Ægttestandshyppighed end Landdistrikterne. I det væsentlige beror den paapegede Forskel paa Aldersfordelingens Forskellighed. Som foran omtalt ere de

Tabel 58. Befolkningen over 20 Aar, fordelt efter ægteskabelig Stilling. By og Land.
Population à 20 ans passés répartie d'après l'état civil. Villes et campagne.

Absolute Tal <i>chiffres réels</i>	Mænd <i>hommes</i>					Kvinder <i>femmes</i>				
	Ugifte <i>célibataires</i>	Giftede <i>mariés</i>	Enke- mænd <i>veufs</i>	Separerede og Fraskilte <i>séparés et divorcés</i>	Tils. <i>total</i>	Ugifte <i>célibataires</i>	Giftede <i>mariées</i>	Enker <i>veuves</i>	Separerede og Fraskilte <i>séparées et divorcées</i>	Tils. <i>total</i>
1801:										
København <i>Copenhague</i>	16233	16268	1728		34229	10291	16045	6045		32381
Provincsbyerne <i>villes de prov.</i>	10033	15356	1224		26613	9484	15180	5011		29675
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	60812	140225	9402		210439	51657	139789	25484		216930
Hele Landet <i>tout le pays</i>	87078	171849	12354		271281	71432	171014	36540		278986
1840:										
København <i>Copenhague</i>	18639	15962	2187		36788	16646	15600	8448		40694
Provincsbyerne <i>villes de prov.</i>	16410	20102	2303		38815	15214	19478	7946		42638
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	87361	174440	16745		278546	77594	173474	40716		291784
Hele Landet <i>tout le pays</i>	122410	210504	21235		354149	109454	208552	57110		375116
1880:										
København (m. Frb.) <i>Cop. (et F.)</i>	28153	41638	3888	430	74109	35609	41683	13987	743	92022
Provincsbyerne <i>villes de prov.</i>	25291	46348	4127	470	76236	26207	46188	12845	707	85947
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	110588	252216	26992	1651	391447	100008	251620	52906	1968	406502
Hele Landet <i>tout le pays</i>	164032	340202	35007	2551	541792	161824	339491	79738	3418	584471
1901:										
København (m. Frb.) <i>Cop. (et F.)</i>	42048	79293	6115	1172	128628	59664	79637	24689	2111	166101
Provincsbyerne <i>villes de prov.</i>	32756	81983	6844	759	122342	41433	81746	20334	1259	144772
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	110526	259659	30854	1295	402334	97659	258372	55237	1796	413064
Hele Landet <i>tout le pays</i>	185330	420935	43813	3226	653304	198756	419755	100260	5166	723937
Forholdstal <i>chiffres proportionnels</i>										
1801:	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.		p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	
København <i>Copenhague</i>	474	475	51		1000	318	495	187		1000
Provincsbyerne <i>villes de prov.</i>	377	577	46		1000	319	512	169		1000
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	289	666	45		1000	238	644	118		1000
Hele Landet <i>tout le pays</i>	321	633	46		1000	256	613	131		1000
1840:										
København <i>Copenhague</i>	507	434	59		1000	409	383	208		1000
Provincsbyerne <i>villes de prov.</i>	423	518	59		1000	357	457	186		1000
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	314	626	60		1000	266	594	140		1000
Hele Landet <i>tout le pays</i>	346	594	60		1000	292	556	152		1000
1880:										
København (m. Frb.) <i>Cop. (et F.)</i>	380	562	52	6	1000	387	453	152	8	1000
Provincsbyerne <i>villes et prov.</i>	332	608	54	6	1000	305	537	150	8	1000
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	283	644	69	4	1000	246	619	130	5	1000
Hele Landet <i>tout le pays</i>	303	628	64	5	1000	277	581	136	6	1000
1901:										
København (m. Frb.) <i>Cop. (et F.)</i>	327	616	48	9	1000	359	479	149	13	1000
Provincsbyerne <i>villes de prov.</i>	268	670	56	6	1000	286	565	140	9	1000
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	275	645	77	3	1000	236	626	134	4	1000
Hele Landet <i>tout le pays</i>	284	644	67	5	1000	275	580	138	7	1000

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Inddeling af Landet, se Side 48, Note 2.

ældre Aldersklasser med forholdsvis stor Ægttestands-
hyppighed stærkere repræsenterede i Landbefolkningen
end i Bybefolkningen. Forskellen mellem Ægttestands-
hyppigheden i Byerne og paa Landet var i øvrigt, som
det ses af Tabellens Forholdstal, større i tidligere Tid

end i Nutiden, idet Ægttestandshyppigheden er vokset
stærkt i Byerne og aftaget en Del paa Landet.

Tabel 59 (Side 71) giver en Oversigt over Befolk-
ningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling i de vig-
tigste europæiske Lande samt i Amerikas forenede

Tabel 59. Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling i forskellige Lande.

Répartition d'après l'état civil des populations de divers pays.

	Mænd <i>hommes</i>				Kvinder <i>femmes</i>			
	Usigte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariés</i>	Enkemand, Sep., Frask. <i>veufs etc.</i>	Tilsammen <i>total</i>	Usigte <i>célibataires</i>	Gifte <i>mariés</i>	Enker, Sep., Frask. <i>veuves etc.</i>	Tilsammen <i>total</i>
	p. m.	p. m.	p. m.		p. m.	p. m.	p. m.	
Danmark <i>Danemark</i>	607	353	40	1000	580	336	84	1000
Norge <i>Norvège</i>	634	328	38	1000	611	312	77	1000
Sverrig <i>Suède</i>	625	335	40	1000	596	322	82	1000
Finland <i>Finlande</i>	632	338	30	1000	590	331	79	1000
Tyskland <i>Allemagne</i>	617	353	30	1000	574	342	84	1000
Østerrig <i>Autriche</i>	623	348	29	1000	581	338	81	1000
Ungarn <i>Hongrie</i>	562	405	33	1000	504	404	92	1000
Nederlandene <i>Pays-Bas</i>	631	332	37	1000	604	325	71	1000
Belgien <i>Belgique</i>	616	345	39	1000	584	340	76	1000
Schweiz <i>Suisse</i>	626	333	41	1000	589	320	91	1000
Storbritannien og Irland <i>Gr. Bretagne et Irl.</i>	624	341	35	1000	596	327	77	1000
England og Wales <i>Angleterre et Galles</i>	608	357	35	1000	585	341	74	1000
Skotland <i>Ecosse</i>	663	304	33	1000	631	290	79	1000
Irland <i>Irlande</i>	697	263	40	1000	645	262	93	1000
Italien <i>Italie</i>	604	356	40	1000	547	364	89	1000
Serbien <i>Serbie</i>	563	397	40	1000	512	418	70	1000
Amerikas forenede Stater <i>États-Unis</i>	608	360	32	1000	552	372	76	1000

Stater. Ved Beregningen af disse Tal, der referere sig til de senest afholdte Folketællinger, har man medtaget hele Befolkningen (ogsaa Aldersklasserne under 20 Aar), idet Undergrænsen for Giftermaalsalderen varierer betydeligt i de forskellige Dele af Europa. — I Almindelighed gælder det, at imellem en Tredjedel og de to Femtedele af Befolkningen lever i Ægteskab. Den største Ægtestandshyppighed finder man i Ungarn, hvor over 40 pCt. af Befolkningen er gift, den mindste i Irland, hvor kun 26,3 pCt. af den mandlige og 26,2 pCt. af den kvindelige Befolkning lever i Ægteskab. Danmark indtager en Mellestilling blandt de europæiske Lande.

4. Trossamfund.

Répartition d'après la confession.

Opgørelser over Befolkningens Fordeling efter Trossamfund foreligger i Folketællings-Statistikken først fra 1840¹⁾. Ved Bearbejdelsen af de forskellige Tællinger

¹⁾ Det maa erindres, at den ældre Lovgivnings (Kongelovens og Danske Lovs) Grundsætninger om Trostvang og Forbud mod fri Religionsøvelse med visse Undtagelser formelt vare

har man derhos fulgt ret forskelligartede Principper for Klassificeringen af Trossamfundene, saaledes at en fuldstændig nøjagtig Sammenligning i Enkelthederne nu er udelukket. End ikke Tallet paa de Personer, der paa hvert enkelt Tidspunkt stod uden for Folkekirken (den evangelisk-lutherske Kirke) er opgjort paa fuldt ud ensartet Maade, idet der navnlig i senere Tid er opstaaet adskillige mindre Kirkesamfund, hvis Medlemmer snart ere talte under Folkekirken, snart ikke. Unøjagtige og ufuldstændige Opgivelser paa Folketællingslisterne spille formentlig her en ikke helt ringe Rolle. Saaledes give Tallene Støtte for den Antagelse, at et ikke lille Antal Dissenter paa Tællingslisterne have angivet sig simpelt hen som Lutheranere, og at dette især har fundet Sted, naar der er gaaet længere Tid efter vedkommende Menigheds Oprettelse, og den oprindelige skarpe Modsætning mellem den og Folkekirken har tabt sig noget.

Antallet af Personer, der ved hver enkelt Folketælling ere opførte som staaende uden for Folkekirken, og Talforholdet til den hele Befolkning fremgaar af nedenstaaende Oversigt²⁾:

Aar	Folketal	Personer uden for Folkekirken:	
		Antal	Promille
1840	1,283027	5625	4,4
1845	1,350327	5372	4,0
1850	1,407747	6792	4,8
1855	1,499850	10581	7,1
1860	1,600551	12907	8,1
1870	1,784741	15017	8,4
1880	1,969039	17359	8,8
1890	2,172380	33439	15,4
1901	2,449540	33029	13,5

Uagtet kun 13 eller 14 af hvert Tusinde Mennesker i Danmark staa uden for Folkekirken, er Tallet dog langt større i vore Dage end i tidligere Tid; det vil ses, at for halvtredsindstyve Aar siden var det kun 4 eller 5

gældende indtil Grundloven af 1849, selv om de herhen hørende Lovbestemmelser i senere Tider ikke haandhævedes med nogen stor Strængthed.

²⁾ Folketællingernes Opgørelser af Befolkningens Fordeling efter Trossamfund ere selvfølgelig af rent formel Natur. Det er ikke en Statistik over, hvor mange der efter deres Overbevisning tilhøre denne eller hin religiøse Anskuelse, men over, hvor mange der slutte sig til de forskellige kirkelige Samfund. Dette faar navnlig Betydning derfor de i det følgende anførte Tal for dem, der efter deres egen Angivelse staa uden for Trossamfundene («Fritænkere», «Ateister» o. l.); Tallene omfatte kun dem, der positivt have betegnet sig som saadanne.

Tabel 60. De uden for Folkekirken staaende
Répartition des personnes qui se trouvent hors

	1840			1845			1850		
	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total
Reformerte <i>Reformés</i>	483	432	915	500	459	959	597	668	1265
Metodister <i>Méthodistes</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Romersk-Katolske <i>Catholiques romains</i>	525	340	865	340	243	583	385	339	724
Jøder <i>Juifs</i>	1774	2065	3839	1698	1972	3670	1949	1992	3941
Anglikanere <i>Anglicans</i>	1	2	3	6	9	15	45	53	103
Irvingianere <i>Irvingiens</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Baptister <i>Baptistes</i>	"	"	"	76	67	143	353	371	724
Adventister*) <i>Aventistes</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Græsk-Katolske <i>Catholiques grecs</i>	"	1	1	"	1	1	15	11	26
Mormoner <i>Mormons</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Forskellige protestantiske Trossamfund <i>Protestants divers</i>	"	"	"	1	"	1	3	3	6
Andre Trossamfund <i>autres confessions</i>	2	"	2	"	"	"	1	"	1
Uden for Trossamfund <i>hors des confessions</i>	"	"	"	"	"	"	1	1	2
Tilsammen total....	2785	2840	5625	2621	2751	5372	3349	3443	6792

*) For 1880 og 1890 opført under Gruppen «Forskellige protestantiske Trossamfund».

Promille af Befolkningen, der angav sig som hørende til andre Trossamfund end Folkekirken. Naar Tallet for 1890 er højere end for 1901, beror dette vistnok delvis paa en forskellig Praksis ved Bearbejdelsen (jfr. hvad foran er bemærket om Dissenter-Samfund inden for den lutherske Kirke).

I ovenstaaende Tabel 60 har man — saa vidt gørigt — sammenarbejdet de Oplysninger, der ved de forskellige Tællinger foreligge om de fra Folkekirken afvigende Trossamfund. Af saadanne er der i Tabellen særlige Rubrikker for ti, medens samtlige øvrige Samfund ere henførte til de to Grupper «Forskellige protestantiske Trossamfund» og «Andre Trossamfund». Under den sidste Gruppe i Tabellen «Uden for Trossamfund» er opført Personer, der have betegnet sig som «Fritænker», «Ateist» o. l.

Idet man i øvrigt ikke skal komme nærmere ind paa Enkelthederne i denne Tabel, skal her meddeles et Par Oversigter vedrørende de fire fra Folkekirken afvigende, af Staten anerkendte Trossamfund, nemlig Reformerte, Metodister, Romersk-Katolske og Jøder, der ere anførte først i ovenstaaende Tabel 60.

Af de anerkendte Trossamfund er det Romersk-Katolske det, der nu tæller de fleste Tilhængere i Danmark (ca. 5400); derefter følger Metodisterne og Jøderne med henholdsvis ca. 3900 og 3500; endelig de Reformerte med kun 1100 Medlemmer. Det indbyrdes Talforhold mellem de anerkendte Trossamfund har imidlertid forandret sig ret betydeligt i Tidens Løb, hvilket fremgaar af nedenstaaende Oversigt:

Aar	Af 100000 Indbyggere i Danmark hørte til nedennævnte Trossamfund:			
	Reformerte	Metodister	Romersk-Katolske	Jøder
1840.....	71	"	67	299
1845.....	71	"	43	272
1850.....	90	"	51	280
1855.....	99	"	77	276
1860.....	110	3	77	263
1870.....	80	15	104	240
1880.....	69	38	152	200
1890.....	58	106	168	188
1901.....	45	159	219	142

I 1840 vare altsaa Jøderne langt de talrigste. I hin Tid vare Jøderne overhovedet det eneste Trossamfund uden for Folkekirken, der talte et større Antal Medlemmer; omkring Midten af det 19. Aarhundrede udgjorde Jøderne omtrent 3 Promille af Danmarks Befolkning, medens de Reformerte og de Romersk-Katolske, der havde omtrent lige mange Medlemmer, tilsammen kun talte 1 $\frac{2}{5}$ Promille af Befolkningen; Metodister taltes i Danmark overhovedet ikke før 1860. — I Forhold til Folketallet gik de Reformerte frem i Antal indtil 1860, da de udgjorde noget over 1 Promille; siden da har der imidlertid været en Nedgang i Tallet paa dette Trossamfunds Medlemmer, ikke blot relativt, men ogsaa absolut (jfr. Tabel 60), og de Reformertes Antal i Danmark er nu mindre end for halvtredsindstyve Aar siden. — Metodisterne have navnlig siden Firserne haft stærk Fremgang og tælle nu over 1 $\frac{1}{2}$ Promille af Befolkningen. — De Romersk-Katolskes Antal er i Forhold til Folkemængden siden 1845 steget til det femdobbelte, fra 0,4 til 2,2 Promille; navnlig siden 1890 har dette Trossamfunds Fremgang været

Personer, fordelte efter Trossamfund.
de l'église nationale d'après la confession.

1855			1860			1870			1880			1890			1901		
Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total	Mk. s. m.	Kvk. s. f.	Tils. total
802	680	1482	950	811	1761	740	693	1433	732	631	1363	586	666	1252	536	576	1112
"	"	"	18	24	42	125	135	260	335	411	746	1017	1284	2301	1688	2207	3895
685	466	1151	692	548	1240	977	880	1857	1546	1439	2985	1718	1929	3647	2410	2963	5373
1940	2203	4143	2032	2182	4214	2052	2238	4290	1931	2015	3946	1930	2150	4080	1633	1843	3476
77	75	152	66	71	137	29	45	74	80	66	146	42	95	137	58	118	176
"	"	"	89	113	202	157	192	349	461	575	1036	1184	1425	2609	1742	2070	3312
704	844	1548	1045	1225	2270	1470	1753	3223	1731	1956	3687	2042	2514	4556	2449	3052	5501
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	347	417	764
12	7	19	17	13	30	9	3	12	6	9	15	21	17	38	66	40	106
929	1115	2044	1170	1487	2657	922	1206	2128	765	957	1722	429	512	941	363	354	717
10	10	20	82	88	170	532	679	1211	28	32	60	5215	5409	10624	1575	1747	3322
3	"	3	9	6	15	64	53	117	295	284	579	508	598	1106	546	601	1147
14	5	19	95	74	169	44	19	63	794	280	1074	1567	581	2148	2621	1007	3628
5176	5405	10581	6265	6642	12907	7121	7896	15017	8704	8655	17359	16259	17180	33439	16034	16995	33029

betydelig. — Jødernes Antal holdt sig i de 40 Aar fra 1850 til 1890 omkring 4000, dog med en svag Stigning indtil 1870, da Tallet var omtrent 4300; fra 1890 til 1901 var der en ret betydelig Nedgang i Tallet. I Forhold til Folketallet er der nu kun halvt saa mange Jøder i Danmark som for halvtredsindstyve Aar siden.

Ikke alene i Tal, men ogsaa i S sammensætning efter Køn og Alder ere de anerkendte Trossamfund undergaaede betydelige Forandringer.

Talforholdet mellem Mænd og Kvinder er for hvert af de fire Trossamfund og for hver Tælling fremstillet i nedenstaaende Tabel 61. Til Sammenligning har man i sidste Kolonne tilføjet Talfor-

Tabel 61. Anerkendte Trossamfund. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder.

Confessions autorisées: proportion d'hommes et de femmes.

Aar année	Af 1000 Personer vare Mænd hommes sur 1000				
	Reformerte Réformés	Metodister Méthodistes	Romersk-Katolske Catholiques romains	Jøder Juifs	Hele Befolkningen population entière
1840	528	"	607	462	494
1845	521	"	583	463	494
1850	472	"	532	495	492
1855	541	"	595	468	495
1860	539	—	558	482	496
1870	516	481	526	478	494
1880	537	449	518	489	491
1890	468	442	471	473	488
1901	482	433	449	470	487

holdet mellem Kønnene i Befolkningen som Helhed.

— Inden for de Reformertes Trossamfund har Talforholdet mellem Mænd og Kvinder svinget stærkt; men som oftest har der været et betydeligt Overtal af Mænd. For Metodisternes Vedkommende var Talforholdet mellem Kønnene oprindeligt næsten normalt, men Kvindernes Overtal er vokset fra Tælling til Tælling. Udviklingen er i det Romersk-Katolske Samfund gaaet i samme Retning, kun at Forskellen mellem før og nu er langt større; i 1840 udgjorde Mændene blandt Katolikerne i Danmark 61 pCt., i 1860 56 pCt., nu kun 45 pCt. Man finder her den Regel bekræftet, at de Trossamfund, der ere i stærk Fremgang, tælle forholdsvis mange Kvinder; det er særlig blandt Kvindekønnen, at Proselytterne vindes¹⁾. I den jødiske Befolkning afviger Talforholdet mellem Kønnene ikke stærkt fra det normale; dog har Kvindernes Overvægt som oftest været noget større end i Befolkningen som Helhed.

Om Aldersfordelingen i de anerkendte Trossamfund findes der Oplysninger fra de tre sidste Folketællinger, jfr. omstaaende Tabel 62 (Side 74), hvor sidste Kolonne, ligesom i den foregaaende Tabel, til Sammenligning angiver Fordelingsforholdet i Befolkningen som Helhed. Som man kunde vente, findes der forholdsvis faa unge og mange gamle i de to Trossamfund, der ere i Tilbagegang, de Reformerte og Jøderne; navnlig

¹⁾ Som Modsætning hertil kan det nævnes, at blandt de Personer, der erklære sig for at staa uden for Trossamfund, ere Mændene i betydeligt Overtal (722 Promille i 1901, jfr. Tabel 60).

Tabel 62. Anerkendte Trossamfund. Medlemmernes
Aldersfordeling.
Confessions autorisées: répartition d'après l'âge.

Aldersklasser <i>classes d'âge</i>	Reformerte <i>Réformés</i>	Metodister <i>Méthodistes</i>	Romersk-Katolske <i>Catholiques romains</i>	Jøder <i>Juifs</i>	Hele Befolkningen <i>population entière</i>
1880:					
Under 20 Aar.....	p. m. 305	p. m. 389	p. m. 401	p. m. 318	p. m. 428
20—60 Aar.....	554	543	536	508	476
60 Aar og derover....	141	68	63	174	96
	1000	1000	1000	1000	1000
1890:					
Under 20 Aar.....	391	445	439	290	438
20—60 Aar.....	480	486	491	533	460
60 Aar og derover....	129	69	70	177	102
	1000	1000	1000	1000	1000
1901:					
Under 20 Aar.....	328	447	407	249	436
20—60 Aar.....	514	467	532	579	465
60 Aar og derover....	158	86	61	172	99
	1000	1000	1000	1000	1000

for det sidstnævnte Trossamfund er Forholdstallet for Aldersgruppen under 20 Aar i 1901 paafaldende lavt. Metodisterne og de Romersk-Katolske, hvis Tal er i Fremgang, have derimod forholdsvis mange unge og faa gamle. I Forbindelse med de i Tabel 62 anførte Tal kan det til yderligere Belysning af Aldersfordelingens Forskellighed inden for de paagældende Samfund nævnes, at uagtet der i 1901 fandtes næsten lige saa mange Jøder som Metodister (henholdsvis 3500 og 3900), var i det førstnævnte Trossamfund Antallet af Børn i skolepligtig Alder kun godt halvt saa stort som i det sidstnævnte (357 imod 755). For hver 1000 Medlemmer i de paagældende Trossamfund var Antallet af Børn mellem 7 og 15 Aar:

for Metodister.....	194
- Romersk-Katolske..	177
- Reformerte.....	141
- Jøder.....	103

5. Abnorme.

Anormaux.

De Abnormiteter, om hvis Udbredelse i Befolkningen der er tilvejebragt Oplysninger gennem Folketællingerne, ere: Blindhed, Døvhed, Døvstumhed, Aandsvaghed og Sindssygdом. Om de to sidstnævnte Ab-

normiteter søgtes der første Gang Oplysning ved Folketællingen i 1845, derefter i 1860 og følgende Tællinger. Om Blindhed og Døvstumhed foreligge Oplysninger fra hver Folketælling siden 1855; det samme gælder Abnormiteten Døvhed, kun at den sidst afholdte Tælling, i 1901, ikke har medtaget denne Abnormitet. Grunden til, at man i 1901 opgav at søge Oplysning om Antallet af Døve, er den, at Grænsen mellem Døvhed og stærk Grad af Tunghørighed er saa overordentlig flydende, at der maa næres stærk Tvivl om, at man ad Folketællings-Vejen kan tilvejebringe blot nogenlunde paalidelige Oplysninger om den paagældende Abnormitet. De Oplysninger om Døve, der foreligge fra tidligere Tællinger, maa da ogsaa anses for lidet værdifulde, hvorfor de heller ikke ere medtagne i den følgende Oversigt.

Hvad her er sagt om Døvhed, gælder til en vis Grad ogsaa om de øvrige Abnormiteter. Afgørelsen af, om en Person kan betegnes som blind, aandssvag eller sindssyg, maa ofte ske ved et vilkaarligt Skøn, og det samme gælder Afgrænsningen mellem de to Former for aandelig Abnormitet, «Aandssvaghed» og «Sindssygdом» (jfr. nærmere i det følgende). Der er saa meget mere Grund til at henlede Opmærksomheden paa denne Mangel ved Folketællingernes Abnormstatistik, som nærværende Fremstilling efter hele sit Formaal og Plan maa lægge Hovedvægten paa Sammenligningen af de paa de forskellige Tidspunkter fundne Resultater. Selv om man turde gaa ud fra, at f. Eks. Begrebet «Aandssvaghed» paa et vist givet Tidspunkt opfattes nogenlunde ens overalt, tør dette i hvert Fald ikke antages, naar Talen er om forskellige Tider; i hvilken Grad en Person maa være berøvet Forstandsevnerne for at kunne betegnes som aandssvag, vil utvivlsomt møde ret forskellig Besvarelse nu og for halvtredsindstyve Aar siden, og noget lignende gælder mere eller mindre de øvrige Abnormiteter.

Det anførte udelukker dog ikke Nyttens af en sammenlignende Behandling af Folketællingernes Abnorm-Statistik. Det vil af det følgende fremgaa, at der, trods Materialets her paapegede Mangler, kan udledes ret betydningsfulde Resultater deraf.

a. Blinde.

Aveugles.

Ved Folketællingen 1855 registreredes 1040 Personer som blinde; ved Folketællingen 1901 var Antallet 1047, altsaa næsten det samme. Herefter er altsaa Blindhed langt sjældnere nutildags end for halvhundrede

Aar siden. Af 100000 Mennesker var ved Tællingerne 1855, 1860 og 1870 omtrent 70 blinde, i 1890 var Forholdstallet 53 og i 1901 kun 43; jfr. nedenstaaende Tabel 63, der angiver de Blindes Antal, absolut og i

Tabel 63. Antallet af Blinde ved de forskellige Folketællinger.

Nombre des aveugles selon les recensements.

Aar année	Antal Blinde <i>aveugles</i>					
	Absolute Tal <i>chiffres réels</i>			Pr. 100000 af Befolkningen <i>sur 100000 habitants</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>
1855	496	544	1040	67	72	69
1860	497	575	1072	63	71	67
1870	577	672	1249	66	74	70
1880	594	675	1269	61	67	64
1890	576	612	1188	53	53	53
1901	536	511	1047	45	41	43

Forhold til Folketallet, ved hver enkelt Tælling. — Som det vil ses af Tabellen, var der forholdsvis flere blinde Kvinder end Mænd ved alle Tællingerne indtil 1890, da Forholdet var lige (53 for hver 100000 af hvert Køn); endelig viser Tællingen 1901, at Blindhed nu er forholdsvis mere udbredt blandt Mænd end blandt Kvinder (henholdsvis 45 og 41 for hver 100000).

Grunden til denne Forskydning maa søges i den forandrede Aldersfordeling, jfr. nedenstaaende Tabel 64.

Tabel 64. Blinde, efter Alder og ægteskabelig Stilling. *Aveugles par âge et par état civil.*

	Antal Blinde for hver 100000 Indbyggere i hver Aldersklasse og Civilstandsgruppe <i>aveugles sur 100000 habitants par rubrique</i>					
	1880		1890		1901	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>
Under 20 Aar (<i>ans</i>).....	12	14	17	16	19	13
20—40 —	38	30	35	27	29	25
40—60 —	59	70	65	57	57	40
60 Aar og derover	378	377	253	258	197	196
Samtlige Aldere..	63	71	53	53	45	41
Ugifte <i>célibat</i>	—	—	41	46	36	41
Gifte <i>mariage</i>	—	—	51	25	43	11
Enkestand*) <i>veuvage</i>	—	—	265	210	193	152

*) Herunder separerede og fraskilte.

Ved alle de tre Tællinger, fra hvilke der haves Oplysning om Alderen for de Blinde, vise Tallene, at Blind-

hedens Hyppighed stiger meget stærkt med Alderen, men Tallene vise tillige, at den ovenfor paa pegede Nedgang i det forholdsvis Antal af Blinde i alt væsentligt falder paa Aldersklassen 60 Aar og derover, altsaa paa de gamle; i Forhold til Antallet af Personer i denne Aldersklasse var Tallet paa Blinde næsten dobbelt saa stort i 1880 som i 1901 (henimod 400 imod ca. 200 pr. 100000). Da nu Kvindekønnet er i stærkt Overtal i de ældste Aldersklasser, er det klart, at det forholdsvis Antal af Kvinder blandt de Blinde som Helhed maa synke, samtidig med at den ældste Aldersklasse bliver mindre i Forhold til Helheden.

Det store Overtal af Blinde i de ældre Aldersklasser paavirker naturligvis i høj Grad Fordelingen efter ægteskabelig Stilling, jfr. navnlig Forholdstallene for Enkemænd og Enker i Tabel 64.

b. Døvstumme.

Sourds-muets.

Antallet af Døvstumme blev i 1855 og 1860 opgjort til omtrent 900, i 1901 til omtrent 1400. I Forhold til Folketallet synes der at have været en Stigning i de Døvstummes Antal fra 1860 til 1890, men i det sidste Tællings-Mellemrum, 1890—1901, en ikke helt ringe Nedgang, jfr. Tabel 65, der viser, at Antallet

Tabel 65. Antal af Døvstumme ved de forskellige Folketællinger.

Nombre des sourds-muets selon les recensements.

Aar année	Antal Døvstumme <i>sourds-muets</i>					
	Absolute Tal <i>chiffres réels</i>			Pr. 100000 af Befolkningen <i>sur 100000 habitants</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>
1855	499	374	873	67	49	58
1860	479	397	876	60	49	55
1870	587	511	1098	67	57	62
1880	670	578	1248	69	58	63
1890	752	670	1422	70	59	65
1901	795	595	1390	66	47	57

af Døvstumme i 1901 udgjorde 57 pr. 100000 Mennesker, — omtrent det samme Forhold som i 1855. — Ved samtlige Tællinger fandtes betydelig flere døvstumme Mænd end Kvinder.

Tabel 66 (Side 76) angiver for Aarene 1880, 1890 og 1901 Antallet af døvstumme Mænd og Kvinder i Forhold til 100000 Indbyggere i hver af de sædvanlige fire store Aldersgrupper. Forholdstallene for Gruppen «Under

Tabel 66. Døvtumme, efter Alder og ægteskabelig Stilling.

Sourds-muets par âge et par état civil.

	Antal Døvtumme for hver 100000 Indbyggere i hver Aldersklasse og Civilstandsgruppe <i>sourds-muets sur 100000 habitants par rubrique</i>					
	1880		1890		1901	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>
Under 20 Aar (<i>ans</i>).....	72	54	82	61	55	40
20—40 —	79	69	61	58	81	51
40—60 —	56	54	64	62	71	53
60 Aar og derover.....	48	46	53	52	61	53
Samtlige Aldere...	69	58	70	59	66	47
Ugifte <i>célibat</i>	—	—	98	91	83	68
Gifte <i>mariage</i>	—	—	29	19	40	18
Enkestand*) <i>veuvage</i>	—	—	33	15	51	26

*) Herunder separerede og fraskilte.

20 Aar» ere vistnok stærkt paavirkede af Vanskeligheden ved bestemt at paavise Døvtumhed i de første Barneaar; herpaa tyde i hvert Fald de Tal, man kommer til ved af Aldersklassen «Under 20 Aar» i 1901 at udskille den yngste Femaars-Gruppe:

Af 100000 Indbyggere i hver Aldersklasse udgjorde Antallet af Døvtumme:	
Under 5 Aar	9
5—10 —	39
10—15 —	79
15—20 —	75

I øvrigt tyde Forholdstallene i Tabel 66 paa, at Døvtumhed forekommer sjældnere i de ældre Aldersklasser end i de yngre, hvilket næppe kan forklares paa anden Maade, end ved at de Døvtumme gennemsnitlig have en kortere Levetid end den normale.

Den langt overvejende Del af de Døvtumme leve uden for Ægteskab (jfr. Tabel 66). Der er i saa Henseende en betydelig Forskel mellem denne Abnormitet og den foregaaende. Blindhed, der i det langt overvejende Antal Tilfælde er en erhvervet Legemsmangel, er ikke i samme Grad Ægteskabshindring som den medfødte Abnormitet Døvtumhed.

c. Aandssvage.

Idiots.

Antallet af Aandssvage (Idioter) blev i 1845 opgjort til over 2400, men i 1860 og 1870 til kun ca.

1400, hvorpaa Tallet atter i 1880 stiger til ca. 2600, i 1890 ca. 2700 og i 1901 ca. 3200 (jfr. nedenstaaende Tabel 67). Det er næppe tænkeligt, at disse Angivelser

Tabel 67. Antallet af Aandssvage ved de forskellige Folketællinger.

Nombre des idiots selon les recensements.

Aar <i>année</i>	Antal Aandssvage <i>idiots</i>					
	Absolute Tal <i>chiffres réels</i>			Pr. 100000 af Befolkningen <i>sur 100000 habitants</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>
1845	1285	1161	2446	192	170	181
1860	700	672	1372	88	83	86
1870	760	670	1430	86	74	80
1880	1428	1196	2624	148	119	133
1890	1540	1184	2724	145	106	125
1901	1737	1466	3203	146	117	131

kunne være rigtige Udtryk for Bevægelsen i Antallet af Aandssvage. Om den stærke Stigning i Tallet fra 1870 til 1880 udtales det i Folketællings-Tabelværket for sidstnævnte Aar, at den «alene synes at maatte tilskrives nøjagtigere Betegnelser paa Folketællings-listerne — maaske som Følge af større Opmærksomhed for Aandssvagheds Tilstedeværelse». Man tør derfor gaa ud fra, at Tallene for 1860 og 1870 ere for lave. Paa den anden Side er der næppe Tvivl om, at Angivelsen for 1845 er for høj; det maa erindres, at Folketællingen 1845 var den første, ved hvilken der her i Landet indsamledes Oplysninger om Antallet af Personer med abnorme Forstandsevner; det er derfor sandsynligt, at der den Gang er bleven anvendt særlig Omhu paa at opsøge alle Tilfælde af Aandssvaghed, og det er ikke urimeligt at antage, at man hist og her er gaaet for vidt i Bestræbelserne for at faa alt med. Det kan i denne Forbindelse anføres, at der blandt dem, der i 1845 betegnedes som Aandssvage, fandtes 36 Personer, der vare eller havde været gifte. Hvis Begrebet «Aandssvaghed» var blevet opfattet korrekt som en fra Fødselen eller den tidligste Barndom stammende aandelig Abnormitet, vilde de nævnte Personer snarere være blevne opførte under Sindssyge, idet det ikke godt kan tænkes, at Personer, der lide af oprindelig Idiologi, have kunnet indgaa Ægteskab.

Ved samtlige Tællinger er et forholdsvis større Antal Mænd end Kvinder opførte som aandssvage; i 1901 vare Forholdstallene henholdsvis 146 og 117 pr. 100000 af hvert Køn, jfr. Tabel 67.

Antallet af Aandssvage i de forskellige Aldersklasser ved Tællingerne 1845, 1880, 1890 og 1901 fremgaar af nedenstaaende Tabel 68. Om Aands-

Tabel 68. Aandssvage, efter Aldersgrupper.
Idiots par âge.

Aldersklasse <i>classe d'âge</i>	Antal Aandssvage for hver 100000 Indbyggere i hver Aldersklasse <i>idiots sur 100000 habitants p. rubrique</i>							
	1845		1880		1890		1901	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>
Under 20 Aar (<i>ans</i>)..	162	142	128	102	126	95	98	91
20—40 —	248	220	189	138	190	127	229	156
40—60 —	206	185	147	127	145	103	146	113
60 Aar og derover ...	108	98	95	108	101	98	112	102
Samtlige Aldere..	192	170	148	119	145	106	146	117

svaghed gælder noget lignende som foran om Døvstumhed bemærket, at Abnormiteten ofte først giver sig bestemt til Kende efter Forløbet af de første Barneaar; derfor ere Forholdstallene for Aandssvage i Barnealderen smaa, jfr. nedenstaaende Oversigt for de to Aar, 1845 og 1901, da en mere detailleret Aldersberegning lader sig foretage:

Antal Aandssvage for hver 100000 Indbyggere
i hver Aldersklasse:

	1845		1901	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Under 10 Aar....	78	77	35	39
10—20 — ...	264	223	172	152
20—30 — ...	278	223	212	162
30—40 — ...	206	215	253	148
40—50 — ...	219	202	145	116
50—60 — ...	187	161	146	109
60 Aar og derover.	108	98	112	102

Det foran anførte forklarer de lave Forholdstal for Alderen under 10 Aar; naar Tallene for Gruppen 10—20 Aar ere mindre end for den følgende, beror formentlig ogsaa dette paa, at Angivelserne for denne Aldersklasse ere for lave, hvad der maaske staar i Forbindelse med en vis Tilbøjelighed hos de paagældende Forældre til at lukke Øjnene i for det Faktum, at Barnet er idiotisk, eller i hvert Fald en vis Undseelse ved ligefrem at udtale det gennem Notering paa Folketællingslisten. — Fra den voksne Alders Begyndelse ere Forholdstallene for Aandssvage gennemgaaende synkende fra Alder til Alder, hvad man ogsaa paa Forhaand maatte vente, da Aandssvaghed hyppig er forbunden med legemlige Mangler og Sygdomme, der medfører ringere Leveevne hos disse Personer end hos normalt udviklede.

d. Sindssyge.
Aliénés.

Antallet af Sindssyge opgjordes i 1845 til ca. 1800, i 1860 til ca. 1900, hvorefter Tallet har været ret stærkt stigende fra Tælling til Tælling; ved sidste Folketælling i 1901 var Antallet ca. 4200; jfr. nærmere nedenstaaende Tabel 69. Forholdstallene i denne Tabel

Tabel 69. Antallet af Sindssyge ved de forskellige Folketællinger.
Nombre des aliénés selon les recensements.

Aar <i>année</i>	Antal Sindssyge <i>aliénés</i>					
	Absolute Tal <i>chiffres réels</i>			Pr. 100000 af Befolkningen <i>sur 100000 habitants</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>
1845.....	811	1010	1821	121	148	135
1860.....	860	1016	1876	108	126	117
1870.....	1126	1328	2454	128	146	137
1880.....	1484	1780	3264	153	178	166
1890.....	1712	2087	3799	162	187	175
1901.....	1934	2263	4197	162	180	171

tyde paa, at Opgørelsen i 1845 for Sindssyge, lige som for Aandssvage, har givet noget for høje Tal. I øvrigt vil det ses, at i Forhold til Folketallet var Antallet af Sindssyge stigende fra 1860—1890, medens der i det sidste Folketællings-Mellemrum synes at være indtraadt en Standsning, for Kvindernes Vedkommende endog en lille Nedgang i Forholdstallet.

Medens Aandssvaghed findes hyppigere hos Mænd end hos Kvinder, er det omvendte Tilfældet med Sindssygdom, en Erfaring, der bekræftes gennem alle Tællingerne.

Af Aldersberegningerne i nedenstaaende Tabel 70 ses det, at Sindssygdom sjældent forekommer i den

Tabel 70. Sindssyge, efter Aldersgrupper.
Aliénés par âge.

Aldersklasse <i>classe d'âge</i>	Antal Sindssyge for hver 100000 Indbyggere i hver Aldersklasse <i>aliénés sur 100000 habitants par rubrique</i>							
	1845		1880		1890		1901	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kvk. <i>s. f.</i>
Under 20 Aar (<i>ans</i>)....	21	22	12	11	6	9	6	5
20—40 —	137	149	205	178	199	175	177	172
40—60 —	280	317	346	399	403	456	399	407
60 Aar og derover	248	369	269	423	324	445	404	480
Samtlige Aldere...	121	148	153	178	161	187	162	180

unge Alder; forholdsvis hyppigst er den i Aldersklassen 60 Aar og derover. Det viser sig dog, naar man opløser denne sidstnævnte Aldersklasse i mindre Grupper, at det ikke just er de allerældste Aldere, der have de fleste Sindssyge:

	Antal Sindssyge for hver 100000 Indbyggere i hver Aldersklasse:			
	1845		1901	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Under 10 Aar	6	9	1	"
10—20 —	39	38	12	10
20—30 —	104	104	119	105
30—40 —	183	211	253	256
40—50 —	262	307	369	366
50—60 —	308	330	438	460
60—70 —	259	381	461	505
70—80 —	215	366	358	443
80 Aar og derover	280	287	161	460

Om Nedgangen i Forholdstallene for de allerældste Klasser fremkommer ved, at Sindssygdom sjældnere rammer Oldingealderen end de nærmest foregaaende Aldersklasser, eller om Leveevnen hos Sindssyge gennemgaaende er ringere end normalt, derom kan intet sluttes paa Grundlag af de her meddelte Tal. Det synes dog ret rimeligt at antage, at det sidstnævnte Moment i hvert Fald spiller nogen Rolle; maaske er det fortrinsvis legemligt svækkede Personer, der blive sindssyge, maaske ogsaa selve Sindssygdommen eller de Levevilkaar, Sygdommen medfører, i mange Tilfælde virker nedbrydende paa den legemlige Helbredstilstand; begge Antagelser føre til samme Resultat og finde Støtte i foranstaaende Tal.

Med Hensyn til de Sindssyges ægteskabelige Stil-

ling anføres nedenstaaende Forholdstal for 1890 og 1901 (Aldersklasserne under 20 Aar har man ladet ude af Betragtning).

	Sindssyge:		Hele Befolkningen:	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
1890:	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Ugifte	70,6	58,2	28,2	27,1
Gifte	21,8	25,2	64,6	58,2
Enkestand, Separ., Frask.	7,6	16,6	7,2	14,7
	100,0	100,0	100,0	100,0
1901:				
Ugifte	67,3	56,4	28,4	27,5
Gifte	24,3	26,1	64,4	58,0
Enkestand, Separ., Frask.	8,4	17,5	7,2	14,5
	100,0	100,0	100,0	100,0

Medens omtrent de tre Femtedele af den hele Befolkning over 20 Aar leve i Ægteskab, er dette kun Tilfældet med omtrent en Fjerdedel af de Sindssyge. Faren for Sindssygdom er maaske forskellig i og uden for Ægteskab, men herom kan der intet sluttes af de anførte Tal, fordi de intet oplyse om, i hvilken Grad Sindssygdom har været Ægteskabshindring og saaledes virket tilbage paa Fordelingen efter ægteskabelig Stilling. — Uagtet der blandt de Sindssyge er forholdsvis langt færre gifte end i den hele Befolkning, er der dog forholdsvis flere forhen gifte. Dette kommer af, at Sindssygdom ofte medfører Separation og Skilsmisse. Saaledes kan det anføres, at medens af den hele Befolkning over 20 Aar i 1901 kun 0,5 pCt. af Mændene og 0,7 pCt. af Kvinderne vare separerede eller fraskilte Ægtefæller, vare de tilsvarende Forholdstal for de Sindssyge henholdsvis 2,3 og 3,3 pCt.

III.

Befolkningens Bevægelse gennem Ægteskaber, Fødsler og Dødsfald.

Mouvement de la population: mariages, naissances et décès.

1. Almindelige Oversigter.

Aperçus généraux.

I de hundrede Aar fra 1. Januar 1801 til 31. December 1900 blev der i Danmark indgaaet 1,201409 Ægteskaber; der fødtes 4,759218 levendefødte og 176883 dødfødte Børn, og der døde 3,088681 Personer¹⁾. Overskudet af Levendefødte over Døde udgjorde altsaa 1,670537.

Disse Tal ere i nedenstaaende Tabel 71 opløste i 10 Perioder, hvoraf den første omfatter de 9 Aar 1801—09, den sidste de 11 Aar 1890—1900, medens hver af de øvrige Perioder omfatter et Tiaar. I den første Periode fødtes der 271000 (levendefødte) og døde 207000, i den sidste fødtes der 760000 og døde 443000. For hver 100 Børn, der fødtes levende til Verden, var altsaa Antallet af Dødsfald i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede 77, i Slutningen af Aarhundredet 58. Disse to Forholdstal udtrykke det mest fremtrædende Træk i den Udvikling, hvis Enkeltheder fremgaa af Tabel 71 og de følgende Oversigter.

I Tabel 71 har man foruden de absolute Tal for hver Periode anført de gennemsnitlige aarlige Tal for Ægteskaber, Fødte og Døde i Forhold til Middelfolketallet. — Giftermaalshyppigheden var i Begyndelsen af Aarhundredet godt 8 Promille, i Slutningen kun godt 7. De højeste Tiaars-Gennemsnit for Giftermaalshyppigheden finder man i Perioderne 1810—19 og 1850—59 (omkring 9 Promille af Folketallet); de laveste Forholdstal for indgaaede Ægteskaber findes i den sidste Periode af Aarhundredet. — Fødselshyppigheden har til en vis Grad bevæget sig paa samme Maade som Giftermaalshyppigheden. I Forhold til Folketallet var der flere Fødsler i Begyndelsen end i Slutningen af

¹⁾ Forskellen mellem de her anførte og de i Tabel 21 anførte Tal for Levendefødte og for Døde skyldes Uoverensstemmelser i Tabelværkerne for 1840—44 og 1860—64.

Tabel 71. Ægteskaber, Fødte og Døde i det 19. Aarhundrede. Tiaars-Perioder.

Mariages, naissances et décès dans le 19e siècle. Périodes à 10 ans.

	Indgaaede Ægteskaber <i>mariages</i>	Levendefødte <i>nés-vivants</i>	Dødfødte <i>mort-nés</i>	Døde (uden Dødfødte) <i>décès (mort-nés non compris)</i>	Fødselsoverskud <i>excédent des naissances</i>
Absolute Tal <i>chiffres réels</i>					
1801—09...	69959	271052	12506	207308	63744
1810—19...	92538	324679	12473	227572	97107
1820—29...	94319	361378	14104	248015	113363
1830—39...	98540	373622	16759	291460	82162
1840—49...	105758	409268	18512	277759	131509
1850—59...	132500	486078	22611	307830	178248
1860—69...	127287	525250	21280	339227	186023
1870—79...	146236	585012	20118	360812	224200
1880—89...	153125	662396	19333	386039	276357
1890—1900...	181147	760483	19187	442659	317824
1801—1900.	1,201409	4,759218	176883	3,088681	1,670537
Gennemsnitlig aarlig pr. 1000 af hver Periodes Middelbefolkning <i>sur 1000 de la population moyenne</i>					
1801—09...	8,1	31,4	1,5	24,0	7,4
1810—19...	9,0	31,4	1,2	22,1	9,3
1820—29...	8,2	31,3	1,2	21,4	9,9
1830—39...	8,0	30,2	1,4	23,6	6,6
1840—49...	7,8	30,3	1,4	20,6	9,7
1850—59...	8,8	32,4	1,5	20,5	11,9
1860—69...	7,5	31,0	1,3	20,0	11,0
1870—79...	7,8	31,2	1,1	19,2	12,0
1880—89...	7,4	32,0	0,9	18,6	13,4
1890—1900.	7,1	29,9	0,8	17,4	12,5

Aarhundredet (Levendefødte 31,4 p. m. aarlig imod 29,9 p. m.); Fødselshyppigheden var relativt høj i de samme Perioder (1810—19 og 1850—59), hvor Giftermaalshyppigheden var høj; men der var tillige mange Fødsler i Firserne, uagtet der da blev indgaaet forholdsvis faa Ægteskaber; derimod har Aarhundredets sidste Periode, 1890—1900, en lavere Fødselshyppighed

Tabel 72. Ægteskaber, Fødte og Døde i
Mariages, naissances et décès dans

Aar année	Folketal 1. Juli (beregnet) population du 1. Juillet	Ind- gaaede Ægte- skaber mariages	Levende- fødte nés- vivants	Dødfødte mort-nés	Døde (uden Dødfødte) décès (m.-n. non compris)	Fødsels- overskud excédent des nais- sances	Pr. 1000 Indbyggere sur 1000 de la population				
							Indgaaede Ægte- skaber mariages	Levende- fødte nés-vivants	Dødfødte mort-nés	Døde (uden Dødfødte) décès (m.-n. non compris)	Fødsels- overskud excédent des naissances
1800	925000	8726	27670	1494	26320	1350	9,4	29,9	1,6	28,5	1,4
1801	931000	7309	28850	1369	25716	3134	7,9	31,1	1,5	27,7	3,4
1802	933000	8655	30029	1546	21666	8363	9,3	32,2	1,7	23,2	9,0
1803	943000	8221	31205	1412	21246	9959	8,7	33,1	1,5	22,5	10,6
1804	952000	8368	30683	1408	22590	8093	8,8	32,2	1,5	23,7	8,5
1805	965000	7635	31513	1388	22342	9171	7,9	32,8	1,4	23,2	9,6
1806	970000	7691	29294	1316	21662	7632	7,9	30,2	1,4	22,3	7,9
1807	978000	7186	30312	1422	22430	7882	7,3	31,0	1,5	22,9	8,1
1808	985000	7158	30187	1300	24853	5334	7,3	30,6	1,3	25,2	5,4
1809	990000	7736	28979	1345	24803	4176	7,3	29,3	1,4	25,1	4,2
1810	996000	8949	30227	1339	22601	7626	9,0	30,3	1,3	22,7	7,6
1811	1,003000	9528	30597	1381	24442	6155	9,5	30,5	1,4	24,4	6,1
1812	1,008000	8229	30020	1249	27176	2844	8,2	29,8	1,2	27,0	2,8
1813	1,012000	8440	29457	1229	23120	6337	8,3	29,1	1,2	22,8	6,3
1814	1,018000	9686	30947	1088	25153	5794	9,5	30,4	1,1	24,7	5,7
1815	1,023000	10872	35028	1243	22251	12777	10,6	34,1	1,2	21,6	12,5
1816	1,041000	10003	34286	1235	21508	12778	9,6	32,9	1,2	20,7	12,2
1817	1,055000	8363	34610	1224	20048	14562	7,9	32,8	1,2	19,0	13,8
1818	1,069000	9262	34311	1226	20174	14137	8,7	32,1	1,1	18,9	13,2
1819	1,090000	9206	35196	1259	21099	14097	8,5	32,5	1,2	19,5	13,0
1820	1,097000	9014	34551	1231	22902	11649	8,2	31,5	1,1	20,9	10,6
1821	1,108000	9325	35536	1268	26642	8894	8,4	32,1	1,1	24,0	8,1
1822	1,120000	9695	37786	1409	22751	15035	8,7	33,7	1,3	20,3	13,4
1823	1,136000	8984	37021	1480	20058	16963	7,9	32,6	1,3	17,7	14,9
1824	1,152000	9316	36072	1335	21392	14680	8,1	31,3	1,2	18,6	12,7
1825	1,166000	9676	36451	1434	22429	14022	8,3	31,3	1,2	19,2	12,1
1826	1,180000	9769	37062	1484	24939	12123	8,3	31,4	1,3	21,1	10,3
1827	1,192000	9085	34813	1416	23886	10927	7,6	29,2	1,2	20,0	9,2
1828	1,201000	9520	36344	1547	22295	8049	7,9	30,3	1,3	23,6	6,7
1829	1,206000	9935	35742	1500	34721	1021	8,2	29,6	1,2	28,8	0,8
1830	1,209000	10170	34969	1506	30595	4374	8,4	28,9	1,2	25,3	3,6
1831	1,211000	9747	35997	1660	36480	÷ 483	8,0	29,7	1,4	30,1	÷ 0,4
1832	1,212000	10591	32765	1455	31839	926	8,7	27,0	1,2	26,3	0,7
1833	1,219000	10594	39327	1778	28357	10970	8,7	32,2	1,5	23,3	8,9
1834	1,230000	10558	40644	1781	28941	11703	8,6	33,0	1,4	23,5	9,5
1835	1,240000	10088	39301	1731	28439	10862	8,1	31,7	1,4	22,9	8,8
1836	1,249000	9480	38050	1701	27864	10186	7,6	30,5	1,4	22,3	8,2
1837	1,258000	9620	37755	1730	27336	10419	7,6	30,0	1,4	21,7	8,3
1838	1,268000	8868	37763	1746	25375	12388	7,0	29,8	1,4	20,0	9,8
1839	1,279000	8824	37051	1671	26234	10817	6,9	29,0	1,3	20,5	8,5
1840	1,289000	9426	39210	1823	27055	12155	7,3	30,4	1,4	21,0	9,4
1841	1,302000	9921	38718	1844	25813	12905	7,6	29,7	1,4	19,8	9,9
1842	1,315000	10157	39534	1761	26503	13031	7,7	30,1	1,3	20,2	9,9
1843	1,327000	10344	39551	1835	25590	13961	7,8	29,8	1,4	19,3	10,5
1844	1,343000	10942	40746	1840	25971	14775	8,1	30,3	1,4	19,3	11,0
1845	1,358000	11131	41601	1824	26400	15201	8,2	30,6	1,3	19,4	11,2
1846	1,371000	11039	41225	1775	29474	11751	8,1	30,1	1,3	21,5	8,6
1847	1,383000	11022	42291	1862	30018	12273	8,0	30,6	1,3	21,7	8,9
1848	1,396000	10447	42747	1956	29423	13324	7,5	30,6	1,4	21,1	9,5
1849	1,409000	11329	43645	1992	31512	12133	8,0	31,0	1,4	22,4	8,6

det 19. Aarhundrede. Eetaarige Perioder.
le 19e siècle. Périodes à 1 an.

Aar <i>année</i>	Folketal 1. Juli (beregnet) <i>population du 1. Juillet</i>	Ind- gaaede Ægte- skaber <i>mariages</i>	Levende- fødte nés- vivants	Dødfødte <i>mort-nés</i>	Døde (uden Dødfødte) <i>décès (m.-n. non compris)</i>	Fødsels- overskud <i>excédent des nais- sances</i>	Pr. 1000 Indbyggere <i>sur 1000 de la population</i>				
							Indgaaede Ægte- skaber <i>mariages</i>	Levende- fødte nés-vivants	Dødfødte <i>mort-nés</i>	Døde (uden Dødfødte) <i>décès (m.-n. non compris)</i>	Fødsels- overskud <i>excédent des naissances</i>
1850	1,424000	10824	44768	2113	27231	17537	7,6	31,4	1,5	19,1	12,3
1851	1,441000	14205	43338	2020	26570	16768	9,9	30,1	1,4	18,4	11,7
1852	1,459000	14153	48390	2268	28550	19840	9,7	33,2	1,6	19,6	13,6
1853	1,474000	13521	46614	2243	36797	9817	9,2	31,6	1,5	25,0	6,6
1854	1,490000	12994	48725	2291	27439	21286	8,7	32,7	1,5	18,4	14,3
1855	1,510000	12821	48160	2320	30157	18003	8,5	31,9	1,5	20,0	11,9
1856	1,531000	13175	49553	2290	28662	20891	8,6	32,4	1,5	18,7	13,7
1857	1,552000	13847	51054	2323	33768	17286	8,9	32,9	1,5	21,8	11,1
1858	1,570000	13626	52115	2312	36388	15727	8,7	33,3	1,5	23,2	10,0
1859	1,590000	13334	53361	2431	32268	21093	8,4	33,6	1,5	20,3	13,3
1860	1,611000	12849	52536	2261	32524	20012	8,0	32,6	1,4	20,2	12,4
1861	1,631000	12097	51616	2131	29947	21669	7,4	31,6	1,3	18,3	13,2
1862	1,651000	12044	50942	2069	30200	20742	7,3	30,8	1,3	18,3	12,5
1863	1,672000	12456	51701	2238	30333	21368	7,4	30,9	1,3	18,1	12,8
1864	1,688000	9466	50797	2087	39100	11697	5,6	30,1	1,2	23,2	6,9
1865	1,708000	15056	53218	2216	39266	13952	8,8	31,1	1,3	23,0	8,1
1866	1,723000	14354	55141	2212	35707	19434	8,3	32,0	1,3	20,7	11,3
1867	1,741000	13225	52700	2063	34553	18147	7,6	30,3	1,2	19,8	10,5
1868	1,759000	12769	54490	2056	33816	20674	7,3	31,0	1,2	19,2	11,8
1869	1,777000	12971	52109	1947	33781	18328	7,3	29,3	1,1	19,0	10,3
1870	1,793000	13134	54420	2052	34091	20329	7,3	30,3	1,1	19,0	11,3
1871	1,807000	13207	54396	2011	35075	19321	7,3	30,1	1,1	19,4	10,7
1872	1,821000	13627	55221	2053	33433	21788	7,5	30,3	1,1	18,4	11,9
1873	1,838000	14903	56571	2045	34250	22321	8,1	30,8	1,1	18,6	12,2
1874	1,856000	15260	57278	2046	37046	20232	8,2	30,9	1,1	20,0	10,9
1875	1,874000	15915	59749	2042	39423	20326	8,5	31,9	1,1	21,0	10,9
1876	1,894000	16180	61788	2179	37365	24423	8,5	32,6	1,2	19,7	12,9
1877	1,917000	15428	61844	1928	35806	26038	8,0	32,3	1,0	18,7	13,6
1878	1,940000	14295	61290	1854	35792	25498	7,4	31,6	1,0	18,4	13,3
1879	1,960000	14287	62455	1908	38531	23924	7,3	31,9	1,0	19,7	12,2
1880	1,976000	14959	62612	1915	40237	22375	7,6	31,7	1,0	20,4	11,3
1881	1,995000	15329	64145	1992	36471	27674	7,8	32,2	1,0	18,3	13,9
1882	2,013000	15496	65070	1908	38738	26332	7,7	32,3	0,9	19,2	13,1
1883	2,029000	15642	64474	1920	37403	27071	7,7	31,8	0,9	18,4	13,4
1884	2,051000	15970	68340	1932	37597	30743	7,8	33,3	0,9	18,3	15,0
1885	2,076000	15645	67464	2053	37000	30464	7,5	32,5	1,0	17,8	14,7
1886	2,102000	14834	68062	1968	38076	29986	7,1	32,4	0,9	18,1	14,3
1887	2,124000	14726	67417	2000	38645	28772	6,9	31,7	0,9	18,2	13,5
1888	2,143000	15091	67427	1793	41868	25559	7,0	31,5	0,8	19,5	12,0
1889	2,161000	15233	67385	1852	40004	27381	7,0	31,3	0,9	18,5	12,7
1890	2,179000	14975	66376	1735	41377	24999	6,9	30,5	0,8	19,0	11,5
1891	2,195000	14941	67937	1727	43954	23983	6,8	31,0	0,8	20,0	11,0
1892	2,210000	15039	65468	1694	43079	22389	6,8	29,6	0,8	19,5	10,1
1893	2,226000	15739	68530	1750	42295	26235	7,1	30,8	0,8	19,0	11,8
1894	2,248000	15687	68300	1677	39508	28792	7,0	30,4	0,7	17,6	12,8
1895	2,276000	16147	68871	1725	38573	30298	7,1	30,3	0,8	16,9	13,4
1896	2,306000	16823	70271	1721	36090	34181	7,3	30,5	0,7	15,7	14,8
1897	2,338000	17464	69576	1800	38744	30832	7,5	29,8	0,8	16,6	13,2
1898	2,371000	17897	71670	1839	36671	34999	7,5	30,2	0,8	15,5	14,7
1899	2,403000	17937	71355	1771	41477	29878	7,5	29,7	0,7	17,3	12,4
1900	2,432000	18498	72129	1748	40891	31238	7,6	29,7	0,7	16,8	12,9
1901	2,463000	17599	73211	1812	38786	34425	7,1	29,7	0,7	15,7	14,0
1902	2,494000	17649	72795	1762	36408	36387	7,1	29,2	0,7	14,6	14,6
1903	2,525000	17926	72348	1742	36945	35403	7,1	28,7	0,7	14,6	14,1

end nogen af de foregaaende, svarende til den lave Giftermaalshyppighed i denne Periode. — Forholdstallene for Dødfødte vise i det store og hele en betydelig Nedgang Aarhundredet igennem; imidlertid er der med Hensyn til Registreringen af Dødfødte til forskellige Tider blevet fulgt forskellige Principper, saa at Tallene paa dette Punkt ikke ere helt ensartede. — Dødelighedstallene vise en nedadgaaende Bevægelse fra 24 Promille af Befolkningen i Begyndelsen af Aarhundredet til mellem 17 og 18 Promille i Slutningen. Den nedadgaaende Bevægelse i Dødelighedstallene afbrydes kun af Tiaaret 1830—39, da der paa Grund af store Epidemier i Tiden omkring 1830 var ualmindelig mange Dødsfald. — Det gennemsnitlige aarlige Fødselsoverskud var lavest i Tiaarsperioden 1830—39 (6,6 pCt.), højest i Tiaaret 1880—89 (13,4 pCt.). Fra Begyndelsen til Slutningen af Aarhundredet kan det siges, at Fødselsoverskudet er steget fra ca. 8 til ca. 13 pCt. af Folketallet.

De i Tabel 71 anførte Gennemsnitstal for Tiaarsperioderne gengive vel i Hovedtrækkene de store karakteristiske Bevægelser Aarhundredet igennem, men Gennemsnittene tilsløre betydelige Svingninger i Tallene fra Aar til Aar. Disse Svingninger kan man følge ved Hjælp af foranstaaende Tabel 72 (Side 80—81). Første Kolonne af denne Tabel giver det beregnede Folketal for Midten af hvert Aar fra 1800 til 1903; de 5 følgende Kolonner angive de absolute og de 5 sidste Kolonner de relative Tal for indgaaede Ægteskaber, Levendefødte, Dødfødte og Døde samt for Fødselsoverskudet i hvert enkelt Aar, — ganske svarende til Angivelserne for Tiaarsperioderne i Tabel 71 (Side 79).

Betragtes først Forholdstallene for indgaaede Ægteskaber, vil det ses, at disse i Almindelighed have svinget inden for ret snævre Grænser. Sjælden er Antallet af Ægteskaber i et Aar gaaet under 7 og sjælden over 8 pr. 1000 Indbyggere. De 104 Aar, som Tabellen omfatter, fordelte sig nemlig saaledes efter Giftermaalshyppigheden:

Giftermaalshyppighed	Antal Aar
Under 6 Promille	1
6—7 —	5
7—8 —	50
8—9 —	38
9—10 —	9
over 10 —	1
	104

Den laveste Giftermaalshyppighed finder man i Krigsaaret 1864 (5,6 Promille af Folketallet), den

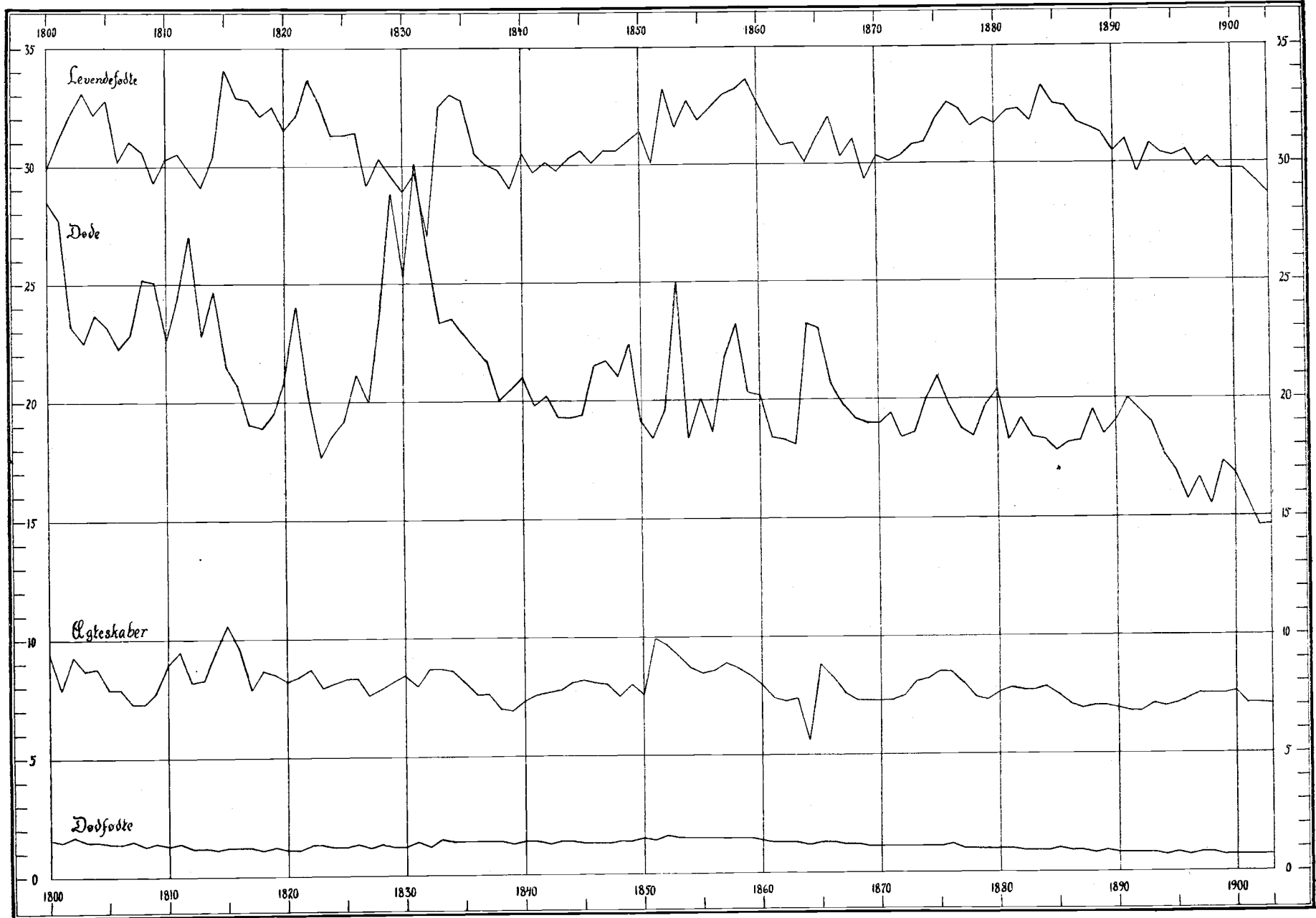
højeste i 1815 (10,6 Promille). Et Blik paa den grafiske Fremstilling (Side 83) vil vise, at naar der i et eller flere Aar har været forholdsvis faa Ægteskaber, stiger Tallet ofte pludselig langt over det normale for derefter atter at synke i Løbet af nogle Aar. Saaledes var Giftermaalshyppigheden lav i 1807 og 1808, (de to første Aar af Krigen), men de i disse Aar opsatte Ægteskaber bringe Tallene for de følgende Aar til at stige over det normale; efter et foreløbigt Maksimum i 1811 falder Giftermaalshyppigheden atter i 1812 og 1813 (Statsbankerotten), for i det første Aar efter Krigens Afslutning (1815) at stige til det højeste Punkt i hele Aarhundredet. I Løbet af et Par Aar efter 1815 er Giftermaalshyppigheden atter nede paa det normale. Under Trearskrigen var Ægteskabernes Antal lavt i 1848 og 1850, men efter Krigens Afslutning stiger det pludselig og meget stærkt for saa atter at synke jævnt i de følgende Aar. Som før nævnt staa Krigsaaret 1864 med det forholdsvis laveste Antal Ægteskaber i Aarhundredet, men Tallet er i det følgende Aar saa meget des højere.

Fødselshyppigheden (Levendefødte) har kun i 11 Aar af de 104 været under 29 eller over 33 Promille af Folketallet, jfr. nedenstaaende Fordeling:

Fødselshyppighed	Antal Aar
Under 28 Promille	1
28—29 —	2
29—30 —	18
30—31 —	31
31—32 —	23
32—33 —	21
33—34 —	7
over 34 —	1
	104

Det Aar, der havde den laveste Fødselshyppighed (27,0 Promille), var 1832, medens det højeste Antal Fødsler i Forhold til Folketallet (34,1 Promille) findes i Aaret 1815. Den foran omtalte Parallelbevægelse af Giftermaals- og Fødselshyppigheden fremtræder klarere ved en Betragtning af Tallene for de enkelte Aar end ved Tiaars-Gennemsnittene. Ved at sammenholde Kurverne for Ægteskaber og Levendefødte paa Tavlen Side 83 vil man finde, at en Stigning i Antallet af indgaaede Ægteskaber ofte følges af en Stigning i Fødslernes Tal, og omvendt, men i Almindelighed saaledes, at Fødselstallenes Forandringer ere et eller et Par Aar bag efter Giftermaalstallenes. Til den lave Giftermaalshyppighed i 1807—08, 1812—13, 1850 og 1864 svarer lav Fødselshyppighed i 1808—09, 1813, 1851 og

Indgaaede Ægteskaber, Levendefødte, Dødfødte og Døde pr. 1000 Indbyggere i Danmark hvert Aar fra 1800 til 1903.

1864; til den høje Giftermaalshyppighed i 1815, 1851 og 1865 svarer høj Fødselshyppighed i 1815 og nærmest følgende Aar, 1852 og 1866. I det hele taget vil man ved at lade Øjet følge de to Kurver paa Tavlen se, at de i det store og hele have samme Karakter; herfra danner dog Tiden efter 1890 en Undtagelse. Giftermaalshyppigheden var i Halvfemserne nærmest stigende indtil Aaret 1900, men Fødselshyppigheden har gennemgaaende været synkende lige siden Midten af Firserne.

I Dødeligheden finder man fra Aar til Aar langt større Svingninger end i Fødselshyppigheden. En Betragtning af Forholdstallene i Tabel 72 viser, at Dødeligheden kun i 62 af de 104 Aar har holdt sig inden for Grænserne 18 og 22 Promille, og Forskellen mellem den laveste og den højeste Aars-Dødelighed er fra 14,6 Promille (i 1902 og 1903) til 31,1 Promille (i 1831); i Forhold til Folkemængden døde der altsaa i 1831 over dobbelt saa mange Mennesker som i 1902 og 1903. Den stærke Spredning fremgaar i øvrigt af nedenstaaende Oversigt:

Dødelighed	Antal Aar	Heraf i Perioderne:	
		1800—1849	1850—1903
Under 15 Promille	2	"	2
15—16 —	3	"	3
16—17 —	3	"	3
17—18 —	4	1	3
18—19 —	18	2	16
19—20 —	21	7	14
20—21 —	14	7	7
21—22 —	9	7	2
22—23 —	8	8	"
23—24 —	9	6	3
24—25 —	3	3	"
25—26 —	4	3	1
26—27 —	1	1	"
27—28 —	2	2	"
28—29 —	2	2	"
29—30 —	"	"	"
over 30 —	1	1	"
	104	50	54

Sammenholder man paa den grafiske Tavle Kurverne for Fødselshyppigheden og Dødeligheden, kan der vel hyppigt konstateres en vis Overensstemmelse mellem de to Liniers Bevægelse; stigende og synkende Fødselshyppighed følges ofte af stigende og synkende Dødelighed, hvad der er ganske naturligt, da en forholdsvis betydelig Part af Dødsfaldene skyldes medfødt Svagelighed og Sygdomme i de første Leveaar. Men Parallelbevægelsen i de to Kurver er langt fra til Stede overalt, og ofte gaa Udslagene fra det normale i stik modsatte Retninger, hvad der viser, at Dødeligheden ogsaa

paavirket af andre Aarsager end den nævnte (navnlig af Epidemier og ugunstige klimatiske Forhold), og at disse Aarsager ofte ere de stærkeste, saa at de alene give Kurven dens Karakter. Som fremtrædende Eksempler kan her peges paa den ualmindelig store Dødelighed i Aarene omkring 1830 (Koldfeber-Epidemier) og i 1853 (Kolera). Ogsaa Krigen i 1864 synes at have sat stærkt Spor i Dødelighedstallene, medens Krigsaaarene 1848—50 mærkeligt nok ikke vise nogen særlig stor Dødelighed. — I ovenstaaende Oversigt over Aarenes Fordeling efter Dødeligheds-Promillen er tilføjet særlige Opgørelser for Perioderne 1800—1849 og 1850—1903. Den lavere Dødelighed i Aarhundredets sidste Halvdel i Sammenligning med den første træder ret klart frem gennem disse Tal. Det ses tillige, at Dødeligheden i den sidste Del af Aarhundredet mere end i den første koncentrerer sig om bestemte Normal-Tal: Spredningen er mindre i Nutiden end i ældre Tid.

Det sidst omtalte Træk er i øvrigt ikke ejendommeligt for Dødeligheden alene, det gælder ogsaa for Giftermaals- og Fødselshyppigheden. Et Blik paa de tre Kurver paa den grafiske Tavle Side 83 viser, at navnlig i den sidste Menneskealder ere Afvigelserne fra Gennemsnittene som oftest mindre end før; Kurverne have en roligere, blødere Karakter nu end i tidligere Tid. Et talmæssigt Udtryk for denne karakteristiske Forandring faar man gennem følgende Beregning.

Hvis man deler Tidsrummet 1800—1900 i tre Afsnit med Delingslinier ved Aarene 1840 og 1870, faas følgende Gennemsnitstal for Giftermaals- og Fødselshyppigheden samt Dødeligheden:

	Gennemsnitlig aarlig pr. 1000 Indbyggere:		
	Ægteskaber	Levendefødte	Døde
1800—1840	8,33	31,43	22,89
1840—1870	8,05	31,20	20,31
1870—1900	7,46	31,14	18,56

Tager man dernæst for hvert enkelt Aar inden for de tre Perioder Differenserne mellem de her beregnede Gennemsnitstal (Periodernes Normaltal) og de i Tabel 72 (Side 80—81) anførte Aars-Promiller for Ægteskaber, Levendefødte og Døde, og heraf beregner Størrelsen af de gennemsnitlige Afvigelser fra Normaltallene, finder man følgende:

	Gennemsnitlig aarlig Afvigelse fra Periodens Normaltal for:			Gennemsnits-Afvigelsen udgjorde i Procent af Normaltallet for:		
	Giftermaals-hyppighed	Fødselshyppighed	Dødelighed	Giftermaals-hyppighed	Fødselshyppighed	Dødelighed
1800—1840	0,54	1,15	1,87	6,5 %	3,7 %	8,2 %
1840—1870	0,49	0,81	1,53	6,1 -	2,6 -	7,5 -
1870—1900	0,18	0,50	0,86	2,4 -	1,6 -	4,6 -

Tabel 73. Ægteskaber, Fødte og Døde i det 19. Aarhundrede. Øerne og Jylland. By og Land.
Mariages, naissances et décès dans le 19e siècle. Iles et Jutland. Villes et campagne.

	1801-09	1810-19	1820-29	1830-39	1840-49	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890— 1900
Indgaaede Ægteskaber										
<i>mariages</i>										
København <i>Copenhague</i>	8326	9087	8275	9077	11068	14303	14131	20079	26264	30925
Øernes Provinsbyer <i>villes</i>	} 32990	43922	44914	48923	7023	8533	8030	9402	10285	13656
Øernes Landdistrikter <i>communes rur.</i>					43399	49182	48994	52550	49371	60075
Øerne <i>îles</i> ...	41316	53009	53189	58000	61490	72018	71155	82031	85920	104656
Jyllands Byer <i>villes</i>	} 28643	39529	41130	40540	5011	7442	6996	9249	11115	15373
Jyllands Landdistrikter <i>communes rur.</i>					39257	53040	49136	54956	56090	61118
Jylland <i>Jutland</i> ...	28643	39529	41130	40540	44268	60482	56132	64205	67205	76491
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	69959	92538	94319	98540	105758	132500	127287	146236	153125	181147
Levendefødte										
<i>nés-vivants</i>										
København <i>Copenhague</i>	29945	31519	31466	33916	37667	48319	53806	68884	101613	113142
Øernes Provinsbyer <i>villes</i>	} 130467	156988	170344	178056	26285	33881	35235	39698	50027	64326
Øernes Landdistrikter <i>communes rur.</i>					170648	183453	190999	204970	204915	229542
Øerne <i>îles</i> ...	160412	188507	201810	211972	234600	265653	280040	313552	356555	407010
Jyllands Byer <i>villes</i>	} 110640	136172	159568	161650	19435	29174	34381	42002	57476	74607
Jyllands Landdistrikter <i>communes rur.</i>					155233	191251	210829	229458	248365	278866
Jylland <i>Jutland</i> ...	110640	136172	159568	161650	174668	220425	245210	271460	305841	353473
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	271052	324679	361378	373622	409268	486078	525250	585012	662396	760483
Dødfødte										
<i>mort-nés</i>										
København <i>Copenhague</i>	1835	1898	1848	1868	1781	2521	2408	2418	3369	2985
Øernes Provinsbyer <i>villes</i>	} 5767	5945	6529	8004	1012	1245	1154	1137	1185	1503
Øernes Landdistrikter <i>communes rur.</i>					7556	8393	7579	7010	6150	6104
Øerne <i>îles</i> ...	7602	7843	8377	9872	10349	12159	11141	10565	10704	10592
Jyllands Byer <i>villes</i>	} 4904	4630	5727	6887	696	1011	1156	1201	1356	1747
Jyllands Landdistrikter <i>communes rur.</i>					7467	9441	8983	8352	7273	6848
Jylland <i>Jutland</i> ...	4904	4630	5727	6887	8163	10452	10139	9553	8629	8595
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	12506	12473	14104	16759	18512	22611	21280	20118	19333	19187
Døde										
<i>décès</i>										
København <i>Copenhague</i>	28988	28419	26385	31525	33988	41319	41493	51859	63020	71489
Øernes Provinsbyer <i>villes</i>	} 93023	104786	119789	138313	18003	20788	22614	25214	29656	39859
Øernes Landdistrikter <i>communes rur.</i>					108887	114218	122650	125391	127350	143065
Øerne <i>îles</i> ...	122011	133205	146174	169838	160878	176325	186757	202464	220026	254413
Jyllands Byer <i>villes</i>	} 85297	94367	101841	121622	14265	18627	22541	26666	32818	43722
Jyllands Landdistrikter <i>communes rur.</i>					102616	112878	129929	131682	133195	144524
Jylland <i>Jutland</i> ...	85297	94367	101841	121622	116881	131505	152470	158348	166013	188246
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	207308	227572	248015	291460	277759	307830	339227	360812	386039	442659

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

Navnlig mellem den sidste Periode og de foregaaende er der en meget betydelig Forskel. Sammenligner man de første 40 Aar og de sidste 30 Aar af Aarhundredet, vil det ses, at i Forhold til Periodernes Normaltal vare de gennemsnitlige aarlige Udsving i den sidste Periode kun imellem en Tredjedel og halvt saa

store som i den første (jfr. Oversigtens tre sidste Kolonner).

Betragter man sluttelig Tallene for de enkelte Aars Fødselsoverskud (Tabel 72), finder man følgende Fordeling af de 104 Aar, som Tabellen omfatter:

Fødselsoverskud	Antal Aar	Heraf i Perioderne:		Fødselsoverskud	Antal Aar	Heraf i Perioderne:	
		1800—1849	1850—1903			1800—1849	1850—1903
Under 0 Promille	1	1	"	8—9 Promille	12	11	1
0—1	2	2	"	9—10	9	9	"
1—2	1	1	"	10—11	11	4	7
2—3	1	1	"	11—12	13	2	11
3—4	2	2	"	12—13	16	4	12
4—5	1	1	"	13—14	16	4	12
5—6	2	2	"	14—15	9	1	8
6—7	5	3	2	15	1	"	1
7—8	2	2	"				
					104	50	54

Tabel 74. Ægteskaber, Fødte og Døde 1850—1900. Overøvrigheds-
Mariages, naissances et décès 1850—1900. Bailliages (villes et

Overøvrighedskredse <i>bailliages</i>	Indgaaede Ægteskaber <i>mariages</i>					Levendefødte <i>nés-vivants</i>				
	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900
	Staden København <i>Copenhague</i>	14303	14131	20079	26264	30925	48319	53806	68884	101613
Københavns Amt	{ Byer <i>villes</i> 619	{ Byer <i>villes</i> 558	{ Byer <i>villes</i> 609	{ Byer <i>villes</i> 549	{ Byer <i>villes</i> 740	{ Byer <i>villes</i> 2149	{ Byer <i>villes</i> 2253	{ Byer <i>villes</i> 2515	{ Byer <i>villes</i> 2875	{ Byer <i>villes</i> 3795
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7305	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7549	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 9060	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 8929	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 12962	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 21913	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 26538	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 33599	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 38119	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 51370
Frederiksborg Amt	{ Byer <i>villes</i> 871	{ Byer <i>villes</i> 777	{ Byer <i>villes</i> 897	{ Byer <i>villes</i> 1003	{ Byer <i>villes</i> 1430	{ Byer <i>villes</i> 3313	{ Byer <i>villes</i> 3185	{ Byer <i>villes</i> 3509	{ Byer <i>villes</i> 4683	{ Byer <i>villes</i> 6535
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4845	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4530	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4857	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4419	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5065	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20498	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 19898	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 19334	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 18915	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20011
Holbæk Amt	{ Byer <i>villes</i> 487	{ Byer <i>villes</i> 404	{ Byer <i>villes</i> 473	{ Byer <i>villes</i> 501	{ Byer <i>villes</i> 617	{ Byer <i>villes</i> 2032	{ Byer <i>villes</i> 1933	{ Byer <i>villes</i> 2314	{ Byer <i>villes</i> 2683	{ Byer <i>villes</i> 3116
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5941	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5579	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6051	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5663	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6638	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 23015	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 22872	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24495	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24212	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 26036
Sorø Amt	{ Byer <i>villes</i> 934	{ Byer <i>villes</i> 895	{ Byer <i>villes</i> 967	{ Byer <i>villes</i> 1014	{ Byer <i>villes</i> 1449	{ Byer <i>villes</i> 3782	{ Byer <i>villes</i> 4245	{ Byer <i>villes</i> 4746	{ Byer <i>villes</i> 5400	{ Byer <i>villes</i> 7336
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4894	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4821	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5177	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4775	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5518	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20646	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 19711	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20643	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20217	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 21387
Præstø Amt	{ Byer <i>villes</i> 669	{ Byer <i>villes</i> 717	{ Byer <i>villes</i> 728	{ Byer <i>villes</i> 804	{ Byer <i>villes</i> 974	{ Byer <i>villes</i> 2804	{ Byer <i>villes</i> 2932	{ Byer <i>villes</i> 3641	{ Byer <i>villes</i> 4055	{ Byer <i>villes</i> 4700
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5789	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6059	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6321	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5541	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6612	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 23681	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24182	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 26078	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24322	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25190
Bornholms Amt	{ Byer <i>villes</i> 709	{ Byer <i>villes</i> 654	{ Byer <i>villes</i> 875	{ Byer <i>villes</i> 1001	{ Byer <i>villes</i> 1096	{ Byer <i>villes</i> 3158	{ Byer <i>villes</i> 2950	{ Byer <i>villes</i> 3301	{ Byer <i>villes</i> 4604	{ Byer <i>villes</i> 5724
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 1453	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 1442	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 1538	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 1604	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 1576	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5468	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5660	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6149	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6303	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6399
Mariibo Amt	{ Byer <i>villes</i> 1081	{ Byer <i>villes</i> 955	{ Byer <i>villes</i> 1243	{ Byer <i>villes</i> 1240	{ Byer <i>villes</i> 1648	{ Byer <i>villes</i> 4399	{ Byer <i>villes</i> 4509	{ Byer <i>villes</i> 5326	{ Byer <i>villes</i> 6620	{ Byer <i>villes</i> 7858
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5911	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5444	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6066	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5361	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6078	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 22090	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20660	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 23068	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 22543	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 23375
Svendborg Amt	{ Byer <i>villes</i> 1167	{ Byer <i>villes</i> 1157	{ Byer <i>villes</i> 1319	{ Byer <i>villes</i> 1379	{ Byer <i>villes</i> 1813	{ Byer <i>villes</i> 4586	{ Byer <i>villes</i> 5216	{ Byer <i>villes</i> 5819	{ Byer <i>villes</i> 6706	{ Byer <i>villes</i> 8374
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6232	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6761	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6892	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6624	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 8018	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 21977	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25841	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25958	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25724	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 28104
Odense Amt	{ Byer <i>villes</i> 1996	{ Byer <i>villes</i> 1913	{ Byer <i>villes</i> 2291	{ Byer <i>villes</i> 2794	{ Byer <i>villes</i> 3889	{ Byer <i>villes</i> 7658	{ Byer <i>villes</i> 8012	{ Byer <i>villes</i> 8527	{ Byer <i>villes</i> 12401	{ Byer <i>villes</i> 16888
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6812	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6809	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6588	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6455	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7608	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24165	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25637	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25647	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24560	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 27670
Vejle Amt	{ Byer <i>villes</i> 1226	{ Byer <i>villes</i> 1301	{ Byer <i>villes</i> 1596	{ Byer <i>villes</i> 1806	{ Byer <i>villes</i> 2777	{ Byer <i>villes</i> 4432	{ Byer <i>villes</i> 5571	{ Byer <i>villes</i> 6709	{ Byer <i>villes</i> 9031	{ Byer <i>villes</i> 12083
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6510	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6613	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7487	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6862	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6890	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 21714	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25551	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 26082	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24888	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25780
Aarhus Amt	{ Byer <i>villes</i> 1451	{ Byer <i>villes</i> 1461	{ Byer <i>villes</i> 2615	{ Byer <i>villes</i> 3232	{ Byer <i>villes</i> 4699	{ Byer <i>villes</i> 6557	{ Byer <i>villes</i> 8122	{ Byer <i>villes</i> 11923	{ Byer <i>villes</i> 17517	{ Byer <i>villes</i> 22438
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7853	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7445	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 8050	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7878	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 8340	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 28456	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 30703	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 32067	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 33223	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 35149
Randers Amt	{ Byer <i>villes</i> 1317	{ Byer <i>villes</i> 1154	{ Byer <i>villes</i> 1183	{ Byer <i>villes</i> 1541	{ Byer <i>villes</i> 1880	{ Byer <i>villes</i> 4815	{ Byer <i>villes</i> 5638	{ Byer <i>villes</i> 5921	{ Byer <i>villes</i> 7389	{ Byer <i>villes</i> 8860
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6474	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5921	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6629	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6405	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6882	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 22579	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24413	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 26775	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 28930	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 30662
Aalborg Amt	{ Byer <i>villes</i> 1063	{ Byer <i>villes</i> 867	{ Byer <i>villes</i> 1162	{ Byer <i>villes</i> 1280	{ Byer <i>villes</i> 2170	{ Byer <i>villes</i> 3990	{ Byer <i>villes</i> 4140	{ Byer <i>villes</i> 5019	{ Byer <i>villes</i> 6756	{ Byer <i>villes</i> 10724
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5727	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5082	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5779	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6194	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7004	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20441	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 23363	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25578	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 28910	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 34097
Hjørring Amt	{ Byer <i>villes</i> 545	{ Byer <i>villes</i> 440	{ Byer <i>villes</i> 609	{ Byer <i>villes</i> 888	{ Byer <i>villes</i> 1133	{ Byer <i>villes</i> 2383	{ Byer <i>villes</i> 2630	{ Byer <i>villes</i> 3204	{ Byer <i>villes</i> 4814	{ Byer <i>villes</i> 6680
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6154	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5336	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6292	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6653	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7197	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 24786	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 26847	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 29858	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 32845	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 35958
Thisted Amt	{ Byer <i>villes</i> 467	{ Byer <i>villes</i> 428	{ Byer <i>villes</i> 422	{ Byer <i>villes</i> 528	{ Byer <i>villes</i> 572	{ Byer <i>villes</i> 1864	{ Byer <i>villes</i> 2098	{ Byer <i>villes</i> 2250	{ Byer <i>villes</i> 2927	{ Byer <i>villes</i> 3467
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4439	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 3759	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 3840	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4249	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4254	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 15698	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 17228	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 17478	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 19175	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20086
Viborg Amt	{ Byer <i>villes</i> 575	{ Byer <i>villes</i> 528	{ Byer <i>villes</i> 668	{ Byer <i>villes</i> 779	{ Byer <i>villes</i> 862	{ Byer <i>villes</i> 2237	{ Byer <i>villes</i> 2752	{ Byer <i>villes</i> 3165	{ Byer <i>villes</i> 3844	{ Byer <i>villes</i> 4038
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5436	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5599	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6131	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6424	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7079	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20001	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 23080	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 26359	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 29836	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 32366
Ringkøbing Amt	{ Byer <i>villes</i> 339	{ Byer <i>villes</i> 372	{ Byer <i>villes</i> 395	{ Byer <i>villes</i> 477	{ Byer <i>villes</i> 591	{ Byer <i>villes</i> 1242	{ Byer <i>villes</i> 1497	{ Byer <i>villes</i> 1840	{ Byer <i>villes</i> 2820	{ Byer <i>villes</i> 3485
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5171	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5040	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5611	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6079	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 7126	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 18860	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 22025	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 25034	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 29381	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 35615
Ribe Amt	{ Byer <i>villes</i> 459	{ Byer <i>villes</i> 445	{ Byer <i>villes</i> 599	{ Byer <i>villes</i> 584	{ Byer <i>villes</i> 689	{ Byer <i>villes</i> 1654	{ Byer <i>villes</i> 1933	{ Byer <i>villes</i> 1971	{ Byer <i>villes</i> 2378	{ Byer <i>villes</i> 2832
	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5276	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 4341	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5137	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 5346	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 6346	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 18716	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 17619	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 20227	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 21177	{ Landdistrikter <i>comm. rur.</i> 29153
Hele Landet <i>tout le pays</i>	132500	127287	146236	153125	181147	486078	525250	585013	662396	760483

Anm. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

I eet Aar har der været Fødselsunderskud, nemlig i 1831, da der fødtes 35997 og døde 36480; Aarets Fødselshyppighed udgjorde 29,7 p. m. af Folketallet, Dødeligheden 30,1 p. m., Underskudet altsaa 0,4 p. m. I det følgende Aar, 1832, udgjorde Fødselsoverskudet kun 926 Individuer eller 0,7 p. m. af Folketallet, og i 1829 var Forskellen mellem Fødte og Døde ikke meget større, 1021 eller 0,8 p. m. af Folketallet. I det hele taget var Tiden omkring 1830 den Periode i det 19.

Aarhundrede, da den naturlige Befolkningstilvækst i Danmark var lavest; Fødslerne Antal var forholdsvis lille (Aarhundredets Minimum faldt, som foran anført, i 1832), og Dødsfaldenes var paa Grund af forskellige ondartede Epidemier ekstraordinært højt. Den Periode, der viser det største Fødselsoverskud, er Tiden omkring Midten af Firserne (Aaret 1884 havde et Fødselsoverskud af 15 Promille, det højeste, der er iagttaget i Danmark); Fødselshyppigheden var i denne Periode stor og Dødeligheden lav i hvert Fald i Forhold til den foregaaende Tid, om den end senere er gaaet endnu længere ned.

kredse (By og Land).
campagne).

I de foranstaaende Tabeller 71 og 72 ere Tallene for Ægteskaber, Fødte og Døde meddelte for hele Kongeriget under eet. I Tabellerne 73 og 74 gives Tallene tiarsvis for hver af Landets vigtigere Inddelinger. Tabel 73 (Side 85) der omfatter de hundrede Aar 1801—1900, inddelte paa samme Maade som foran i Tabel 71, giver for hele Perioden Tallene for København, Øerne i øvrigt og Jylland. For de 6 sidste Tiaars-Afsnit, fra 1840—1900, er der tillige anført særlige Tal for Provinsbyerne og Landdistrikterne, medens den Form, hvori Oplysningerne fra Tiden før 1840 foreligge, ikke muliggør en saadan Deling¹⁾. Med Hensyn til de Resultater, der kunne udledes af Tabel 73, ved-

¹⁾ Statistikken over Ægteskaber, Fødte og Døde er lige op til Aar 1900 bleven udarbejdet paa Grundlag af den strengt administrative Inddeling, hvorved Handelspladserne ere henregnede under Landdistrikterne. Summariske Oplysninger foreligge vel særskilt for Handelspladserne (navnlig for Frederiksberg) en Del Aar tilbage i Tiden, jfr. foran Side 31, men for Ensartethedens Skyld og af Hensyn til den mere detaljerede Fremstilling af Ægteskabs-, Fødsels- og Dødelighedsstatistikken i de følgende Underafsnit har man i hele nærværende Hovedafsnit (III) benyttet samme Deling mellem By og Land, saaledes at København omfatter Hovedstaden som den var før Indlemmelserne af 1901 og 1902, Provinskøbstæderne omfatte de nuværende Købstæder med Undtagelse af Esbjerg (der fra 1. Jan. 1899 oprettedes til Købstad), Silkeborg, Løgster og Nørre-Sundby (der fra 1. Jan. 1900 oprettedes til Købstæder), og Landdistrikterne medindbefatte de nævnte nyoprettede Købstæder samt Handelspladserne Frederiksberg, Frederiksværk og Marstal.

Dødfødte <i>mort-nés</i>					Døde <i>décès</i>				
1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900
2521	2408	2418	3369	2985	41319	41493	51859	63020	71489
97	84	68	63	73	1408	1606	1856	1970	2638
962	1041	1076	1109	1229	15728	18845	22867	24799	33084
136	134	120	110	145	2451	2538	2665	3218	4291
880	812	612	552	536	12177	13181	12401	11867	12870
58	68	67	75	90	1188	1265	1466	1626	2039
1053	884	867	780	712	13618	14304	14344	14627	16117
153	133	113	116	174	2423	2461	2897	3163	4194
1058	827	723	606	572	11711	12451	12620	12696	13115
123	105	97	99	107	1695	1824	2158	2515	3183
1049	861	861	697	710	14699	14726	15318	15490	15826
101	112	114	118	149	2105	2078	2317	2690	3403
190	202	217	191	191	3513	3063	3178	3178	3463
188	140	153	167	182	2516	2800	3081	3734	4845
988	857	784	682	616	13816	13823	13240	12755	14064
152	150	182	161	184	2522	3071	3452	3665	5027
979	1072	967	824	786	13037	15788	15591	15767	17140
237	228	223	276	399	4480	4971	5322	7075	10239
1234	1023	902	709	752	15919	16469	15833	16171	17386
167	176	211	245	275	2461	3664	4188	5188	6900
1223	1175	1028	820	729	12017	15936	15414	15040	15180
240	298	292	428	498	4382	5434	7294	9459	11992
1665	1455	1323	1091	845	16659	19853	19973	19456	19925
148	207	183	149	212	3198	3719	4091	4832	5806
1368	1188	1085	897	845	14899	16129	16574	16320	16887
148	154	184	175	303	3128	2798	3278	4022	6320
920	1067	983	881	905	12581	14203	15268	15817	17868
76	71	89	115	151	1251	1509	1711	2244	3275
938	955	880	857	848	12851	14585	15235	15745	17682
42	58	54	54	87	1027	1281	1526	1620	2249
625	574	544	495	466	9567	10077	9750	10075	10701
83	90	79	82	94	1376	1713	1928	2278	2834
960	1034	992	849	763	11911	14032	14292	14758	16095
50	45	53	50	70	760	1019	1195	1635	2337
839	824	818	784	788	10909	13889	13527	14105	16325
57	57	56	58	57	1044	1404	1455	1540	2009
903	711	699	599	659	11484	11225	11649	11879	13861
22611	21280	20117	19333	19187	307830	339227	360813	386039	442659

rørende Vielseshyppighedens, Fødselshyppighedens og Dødelighedens Forandringer i Byerne og paa Landet henvises til de efterfølgende specielle Afsnit 2—4. — Tabel 74 (Side 86) giver en Oversigt over Ægteskaber, Fødte og Døde i hver af Landets Overøvrighedskredse med særlige Tal for By og Land. Tabellen omfatter kun Tiden efter 1850, idet Statistikken før den Tid udelukkende opgjordes paa Grundlag af den gejstlige Inddeling (efter Stifter). — Med Hensyn til det i Tabellerne 73 og 74 anførte Tal for Døde i København i Tiaaret 1850—59 bemærkes, at det er en Del større end det Tal, der findes i Statistisk Tabelværk, Ny Række, 17. Bind, indeholdende Opgørelserne for Femaaaret 1850—54. Forskellen skyldes, at Tabelværket for Koleraaaret 1853 har 1205 Dødsfald færre, end der skulde være ifølge Sundhedskollegiets paa Grundlag af Dødsattesterne udarbejdede Mortalitetstabel for det paa-gældende Aar. Den nødvendige Korrektion af Tallene er i nærværende Fremstilling foretaget overalt, hvor det har kunnet lade sig gøre (jfr. nærmere i det følgende Underafsnit 4).

De i foranstaaende Tabeller 71—74 indeholdte Oplysninger om Ægteskaber, Fødte og Døde i det 19. Aarhundrede maa antages i alt væsentligt at være rigtige, selv for den længst tilbage liggende Del af Perioden¹⁾. Derimod savner man paa-lidelige Angivelser for den Tid, der ligger før Aar 1800, ikke just fordi Materialet er sparsomt, men fordi det ofte er ukom-plet og derhos foreligger i en Form, der gør det tvivlsomt, hvad Tallene betyde.

Allerede fra Aar 1687 skal der være optaget samlede Lister over Fødte og Døde for hele Landet, og en enkelt An-givelse fra hin Tid har fundet Vej til Thestrups «Danmarks og Norges Krigs-Armatur» (Kbh. 1756), hvor Antallet af Fødte og Døde i 1689 opgives til henholdsvis 21492 og 18071. De paa Grundlag af Præsternes Indberetninger udarbejdede «(gene-ral-Ekstrakter» findes delvis bevarede i Rigsarkivet. For Tiden før 1735 findes dog kun General-Ekstrakten for Aaret 1721, der udviser ca. 21400 Fødte og 19100 Døde, altsaa meget nær samme Tal som for 1689.

Af General-Ekstrakternes Tal gjorde de statistiske For-fattere i Slutningen af det 18. Aarhundrede fittigt Brug; saa-ledes findes Tallene for Fødte og Døde lige tilbage til 1735 trykte i Gaspari's «Materialien zur Statistik der dänischen

¹⁾ Absolut nøjagtige ere Angivelserne dog ikke, end ikke for den aller nyeste Tid, og selvfølgelig endnu mindre for den første Del af Aarhundredet; jfr. Holck: «Dansk Statistiks Historie 1800—1850», S. 167—68.

Tabel 75. Ægteskaber, Fødte og Døde før Aar 1800. Hele Landet.
Mariages, naissances et décès avant l'an 1800. Tout le pays.

Aar <i>année</i>	Fødte <i>naissances</i>	Døde <i>décès</i>	Aar <i>année</i>	Ægte- skaber <i>mariages</i>	Fødte <i>naissances</i>	Døde <i>décès</i>	Aar <i>année</i>	Ægte- skaber <i>mariages</i>	Fødte <i>naissances</i>	Døde <i>décès</i>
1735.....	23600	17700	1760.....	—	26000	24500	1785.....	6900	25000	24300
1736.....	23100	23100	1761.....	—	25200	21100	1786.....	7000	25200	28100
1737.....	22700	25300	1762.....	—	25600	25600	1787.....	6900	24000	25700
1738.....	24100	22300	1763.....	—	24900	33400	1788.....	7100	25800	23500
1739.....	24100	21700	1764.....	—	26000	27200	1789.....	6900	25400	22200
1740.....	23700	24300	1765.....	—	25700	24400	1790.....	7300	25200	19600
1741.....	22400	24700	1766.....	—	26700	23800	1791.....	7800	26400	23000
1742.....	22700	23200	1767.....	—	26400	23500	1792.....	8400	28700	22100
1743.....	23900	21500	1768.....	—	25700	22200	1793.....	7900	27300	22100
1744.....	25300	18300	1769.....	—	26800	24800	1794.....	7600	27400	25100
1745.....	25100	19000	1770.....	—	27100	25100	1795.....	7500	27100	23000
1746.....	24600	21400	1771.....	—	25300	25800	1796.....	7900	26900	22100
1747.....	24300	22600	1772.....	—	22800	28300	1797.....	8800	28500	22300
1748.....	25000	26300	1773.....	—	23100	30500	1798.....	8900	29500	23700
1749.....	24900	23500	1774.....	—	26400	18800	1799.....	8400	29700	25700
1750.....	24900	23200	1775.....	7300	27000	22600	Gennemsnitlig aarlig			
1751.....	26300	22900	1776.....	7600	26200	22700	1735—39.....	—	23520	22020
1752.....	25800	20800	1777.....	7700	26400	24100	1740—44.....	—	23600	22400
1753.....	25700	21500	1778.....	7600	26900	23200	1745—49.....	—	24780	22560
1754.....	26400	22400	1779.....	7300	27100	28200	1750—54.....	—	25820	22160
1755.....	26700	24900	1780.....	7400	28400	22300	1755—59.....	—	25420	25760
1756.....	26500	27500	1781.....	7500	27400	24600	1760—64.....	—	25540	26360
1757.....	26000	24800	1782.....	7400	26000	24800	1765—69.....	—	26260	23740
1758.....	24400	27100	1783.....	8000	25500	21200	1770—74.....	—	24940	25700
1759.....	23500	24500	1784.....	6600	25000	25100	1775—79.....	7500	26720	24160
							1780—84.....	7380	26460	23600
							1785—89.....	6960	25080	24760
							1790—94.....	7800	27000	22380
							1795—99.....	8300	28340	23360

Ann. Bornholm er ikke indbefattet i Tabellen. Derimod ere Ærø, Als og Tørring Lehn indbefattede i Tallene for 1770.

Tabel 76. Ægteskaber, Fødte og Døde før Aar 1800. De enkelte Stifter.
Mariages, naissances et décès avant l'an 1800. Les diocèses.

Gennemsnitlig aarlig moyenne annuelle	København <i>Copenhague</i>	Sjællands Stift <i>diocèse de Seeland</i>	Fyns Stift (med Lolland- Falster) <i>Fronie (et L.-F.)</i>	Aalborg Stift <i>dioc. de A.</i>	Viborg Stift <i>dioc. de V.</i>	Aarhus Stift <i>dioc. de A.</i>	Ribe Stift <i>dioc. de R.</i>	Hele Landet <i>tout le pays</i>
	<i>Ægteskaber mariages</i>							
1775—79	860	2060	1440	680	500	1080	880	7500
1780—84	1000	1980	1360	620	480	1060	880	7380
1785—89	940	1860	1300	620	480	960	800	6960
1790—94	880	2080	1460	760	540	1160	920	7800
1795—99	960	2260	1620	720	520	1280	940	8300
<i>Fødte naissances</i>								
1735—39	2540	6400	4500	2040	1540	3400	3100	23520
1740—44	2560	6780	4520	1940	1460	3340	3000	23600
1745—49	2760	6760	4720	2140	1680	3580	3140	24780
1750—54	2920	7340	4520	2320	1760	3640	3320	25820
1755—59	2820	6900	4560	2300	1740	3600	3500	25420
1760—64	2720	6980	4680	2260	1780	3740	3380	25540
1765—69	2900	7140	4760	2240	1760	3780	3680	26260
1770—74	2780	6900	4940	2180	1580	3600	2960	24940
1775—79	2900	7580	5200	2300	1680	3900	3160	26720
1780—84	3020	7460	4920	2320	1740	3900	3100	26460
1785—89	3200	6820	4680	2080	1680	3600	3020	25080
1790—94	3380	7200	5000	2380	1760	4020	3260	27000
1795—99	3220	7780	5360	2540	1840	4220	3380	28340
<i>Døde décès</i>								
1735—39	2700	6440	4400	1660	1340	2940	2540	22020
1740—44	3120	6080	4040	2020	1300	3180	2660	22400
1745—49	3020	5900	4140	1860	1400	3320	2920	22560
1750—54	3020	6240	4040	1680	1300	3060	2820	22160
1755—59	3880	7080	4620	2160	1700	3400	2920	25760
1760—64	3800	6880	4900	2040	1740	3720	3280	26360
1765—69	3520	6120	4580	1820	1400	3200	3100	23740
1770—74	3320	6780	4480	2520	1720	3880	3000	25700
1775—79	2940	6440	4440	2040	1660	3560	3080	24160
1780—84	3320	6740	4060	2000	1380	3340	2760	23600
1785—89	3760	6620	4260	2220	1640	3500	2760	24760
1790—94	2820	5940	4020	2040	1420	3500	2640	22380
1795—99	3440	6440	4200	1960	1400	3380	2540	23360

Anm. Bornholm er ikke indbefattet i Tabellen. Derimod ere Ærø, Als og Tørring Lehn indbefattede i Tallene for 1770.

Staaten» (Flensborg og Leipzig 1784—91), og for de sidste Aar af Aarhundredet bl. a. i Catteau's «Tableau des États Danois» samt i F. Thaarup's og J. F. W. Schlegel's Skrifter m. fl. — Angivelserne hos de nævnte Forfattere stemme ikke altid med General-Ekstrakterne, ligesom de heller ikke altid stemme overens indbyrdes, og da de i senere Tider offentliggjorte Tal i det væsentlige ere optrykte efter de nævnte Kilder, har Bureauet foretaget en kritisk Gennemgang af Tallene for hvert enkelt Aar med Benyttelse af de i Rigsarkivet beroende Original-Lister. Resultatet er givet i Tabellerne 75 og 76.

Tallene i disse Tabeller ere afrundede, da en absolut Nejsagtighed dog var udelukket paa Grund af de mange Lakuner, der have maattet udfyldes ved Beregning. Ikke sjældent savnes Oplysninger for enkelte Stifter, i hvilke Tilfælde de manglende Tal ere erstattede med Gennemsnittene for de om-

liggende Aar (ikke som i «Materialien» med Tallene for det nærmest foregaaende Aar alene). Af væsentlig Betydning er det, at Fødselstallene for København ere supplerede med Antallet af de paa den kgl. Fødselsstiftelse fødte Børn, et Tillæg, der i Firserne og Halvfemserne andrager ca. 800 aarlig. — Bornholm, der næsten for hvert Aar mangler paa General-Ekstrakterne, er udeladt over alt¹⁾, og det samme er for Tiden efter 1770

¹⁾ General-Ekstrakterne pleje at slutte med en Bemærkning om, at i de anførte Tal «ere Island, Færøe, Findmarken og Bornholm ikke indbegrebne, siden Efterretninger derfra mangle.» Bornholms afsides Beliggenhed og den som Følge deraf vanskelige Forbindelse med Øen er aabenbart Grunden til, at man i de Tider har ment, at det ikke kunde nytte at vente paa forsinkede Indberetninger derfra. Dette har muligvis atter haft til Følge, at Oplysningerne for denne Landsdel blev saa mangelfulde, som de ere; saaledes hedder

ogsaa Tilfældet med de ikke-danske Landsdele Ærø, Als og Tørring Lehn, der kun optoges paa Listerne, fordi de i gejstlig Henseende hørte under Fyns og Ribe Stifter.

Om end Tallene i Tabellerne 75 og 76 maa antages at give et rigtigere Billede end de tidligere trykte, støder Benyttelsen af dem dog paa store Vanskeligheder, der hidrøre fra den mangelfulde Indretning af de originale Indberetninger, idet man ikke kan se, hvorledes dels de Dødfødte dels de uden for Ægteskab fødte Børn ere blevne rubricerede.

Paa de før Aar 1800 benyttede Indberetningsskemaer findes ingen Rubrik for Dødfødte, og de Forfattere, der have aftrykt General-Ekstrakternes Tal for hin Tid, udtale indbyrdes afvigende Formodninger om, hvor de Dødfødte ere opførte. Undersøger man Biskoppernes originale Indberetninger, faar man imidlertid det Indtryk, at det er erkesløst at lede efter noget Princip paa dette Punkt. Før at tage et Eksempel fremgaar det af Bemærkninger i Rubrikken «Mærkværdigheder ved de Fødte og Døde» paa Indberetningerne for Aaret 1794, at Biskopperne over Fyns og Ribe Stifter opførte de Dødfødte under «Døde», medens Biskopperne over Aarhus og Aalborg Stifter medregnede dem blandt «Fødte» og Viborg Biskop holdt dem helt uden for Opførelsen. Disse Bemærkninger paa Indberetningerne tør imidlertid næppe opfattes som Angivelser af, hvorledes de Dødfødte faktisk vare opførte, men snarere som Biskoppens Opfattelse af, hvorledes de burde registreres. Det sandsynligste er vel, at hver enkelt Præst, i Mangel af en bestemt Instruks, har fulgt den Fremgangsmaade, der efter hans Skøn var den naturligste. At mange Præster derhos have undladt at gøre Bemærkning om Dødfødte, derpaa tyder det lave Forholdstal for disse, saaledes for det ovennævnte Aar, 1794, under 2 pCt. af samtlige Fødte.

Hertil kom nu yderligere, at der paa ingen Maade herskede Klarhed med Hensyn til, hvad der skulde forstaaes ved «Dødfødte». Ofte medregnedes herunder alle Børn, der døde før Daaben; paa den anden Side kan det formodes, at i det væsentlige kun de Dødfødte ere bogførte, som blev begravede paa Kirkegaarden. Meget taler for, at Præsterne have affattet Fødsels- og Dødslisterne henholdsvis efter Kirkebogens Daabs- og Begravelsesfolier. Hermed stemmer det, naar det i «Materialien» udtales, at de Dødfødte ere opførte under Rubrikken «Døde» og kun der. For ældre Tid kan man maaske derfor fastslaa den Regel, at man for at faa det rigtige Tal for Fødselsoverskudet skal forøge Differensen mellem «Fødte» og «Døde» med et Par Procent af Tallet for «Fødte», repræsenterende de Dødfødte. Men for de sidste Tiaar af Aarhundredet vil det vistnok være betænkeligt at anvende denne Regel; jfr. den foran paapegede forskellige Opfattelse hos Biskopperne. Ogsaa Schlegel («De danske Staters Statistik», Kbh. 1793—96) er af den Anskuelse, at nogle Præster have talt de Dødfødte blandt de Døde, andre blandt de Fødte og atter andre enten begge Steder eller ingen af Stederne.

det i Landhusholdningsselskabets Amtsbeskrivelse for Bornholm («Bidrag til Kundskab om de danske Provindsers nærværende Tilstand i økonomisk Henseende». Tiende Stykke. 1839): «Om Antallet af Ægteviede, Fødte og Døde for den forbigangne Tid [d. e. før 1800] finder man i Provstiets Bøger, hvori det med Føje kunde søges, kun Optegnelser for enkelte Aar. Der har ikke altid været holdt Orden med Ministerialbøgernes Førelse. Saaledes finder man i den for Rønne for Tidsløbet fra 1780 til 1784 næsten intet Dødsfald indført, og i Skt. Knuds Kirkes er slet intet anført for samme 5 Aar.»

Til den her omtalte Usikkerhed ved Tallene for Fødte kommer fra 1775 en anden. Først fra dette Aar synes der at være foreskrevet en bestemt Form for Indberetningerne om Ægteskaber, Fødte og Døde. Det hertil benyttede Skema indeholder en særlig Rubrik for de uden for Ægteskab fødte Børn, men Opstillingen er saa uheldig, at hele Fødselsstatistikken derved bliver usikker. Den paagældende Del af Skemaet havde følgende Form:

Fødte			
Mand-Køn	Quinde-Køn	U-ægte	Summa af begge Køn

Dette Skema bør formentlig forstaaes saaledes, at samtlige fødte Drengene (ægtefødte og uægtefødte) skulle opføres i den første Rubrik, samtlige fødte Piger i den anden, de uægtefødte af begge Køn i den tredje, og Summen af første og anden Rubrik i den fjerde. Men Skemaet kan uægtelig ogsaa forstaaes saaledes, at de to første Rubrikker ere forbeholdte de ægtefødte, og at fjerde Rubrik skal give Summen af de tre første. Men ved Siden af disse to Maader at udfylde Skemaet paa kan der paa vises Tilfælde, hvor de uægtefødte utvivlsomt enten ere udeladte af Totalsummen eller ere medregnede to Gange. Hvis der f. Eks. i et Sogn skulde registreres 100 ægtefødte Drengene, 95 ægtefødte Piger, 20 uægtefødte Drengene og 19 uægtefødte Piger, give de nævnte fire Registreringsmaader følgende fire Talrækker:

	Mandkøn	Kvindekøn	Uægte	Sum
I.....	120	114	39	234
II.....	100	95	39	234
III.....	100	95	39	195
IV.....	120	114	39	273

Som faktiske Eksempler paa de forskellige Opfattelser skal anføres følgende. I de aarlige Indberetninger til Kongen om Fødselsoverskudet i Danmark, udregnet paa Grundlag af Biskoppernes General-Tabeller bemærkes det for Aarene 1789 og 1790, at da Biskopperne sædvanlig udelade Antallet af de uægtefødte Børn af Totalsummen af Fødte, bør Summen af de Uægtefødte adderes til det udfundne Fødselsoverskud. Gaar man til de enkelte General-Tabeller, finder man f. Eks. i 1776, at Sjællands Biskop angiver følgende Tal:

Mandkøn ...	3496
Kvindekøn ..	2265
Uægtefødte .	155
Sum	5735

Man skulde her have ventet 5761, hvad der vilde svare til den ovenfor under I anførte Registreringsmaade, eller i hvert Fald 5916, hvad der vilde svare til den Opfattelse af Skemaet, der ovenfor er betegnet med II. Det Resultat, Biskoppen er kommen til, kan næppe forklares paa anden Maade, end at han har adderet de enkelte paa forskellige Maade udfyldte Indberet-

ninger fra Præsterne, uden først at underkaste dem nogen Revision. — For Fyns Stift finder man for samme Aar følgende Tal:

Mandkøn ...	2786
Kvindekøn ...	2611
Uægtefødte ...	256
Sum	5397

Biskoppen udelader altsaa her helt de uægtefødte ved Sammenlægningen, idet han vel gaar ud fra, at de ere indbefattede i de to første Rubrikker. Viborg Bisp giver derimod følgende Tal:

Mandkøn ...	792
Kvindekøn ...	786
Uægtefødte ...	86
Sum	1664

Her er altsaa den stik modsatte Opfattelse repræsenteret. Af det anførte turde det fremgaa, at man for Aaret 1800 forgæves vil lede om et fælles Princip for Registreringen af dels de dødfødte, dels de uægtefødte Børn. Dette giver uægtelig de i foranstaaende Tabeller 75 og 76 anførte Tal en stærkt begrænset Værdi. Helt uden Interesse ere Tallene dog ikke. Gaar man nemlig ud fra, hvilket maaske er berettiget, at den Sum af Fejl, der klæber ved dem, ikke er væsentlig forskellig fra det ene Aar til det andet, give de formentlig et rigtigt Billede af Bevægelsen i hine Tidens Fødselshyppighed, Dødelighed og Giftermaalshyppighed.

I nedenstaaende Tabel 77 gives en Oversigt over Giftermaalshyppigheden, Fødselshyppigheden og Dødelig-

Tabel 77. Ægteskaber, Fødte og Døde i forskellige europæiske Lande.
Mariages, naissances et décès en divers pays européens.

	Pr. 1000 af hver Periodes Middelbefolkning udgjorde det gennemsnitlige aarlige Antal af <i>sur 1000 de la population moyenne</i>																	
	Indgaaede Ægteskaber <i>mariages</i>						Levendefødte <i>nés-vivants</i>					Døde <i>décès</i>						
	1841—50	1851—60	1861—70	1871—80	1881—90	1891—1900	1841—50	1851—60	1861—70	1871—80	1881—90	1891—1900	1841—50	1851—60	1861—70	1871—80	1881—90	1891—1900
Danmark <i>Danemark</i>	7,9	8,9	7,5	7,9	7,3	7,2	30,5	32,5	30,8	31,5	31,9	30,2	20,5	20,5	19,9	19,5	18,6	17,4
Norge <i>Norvège</i>	7,8	7,7	6,6	7,3	6,6	6,7	30,7	33,0	30,8	31,1	31,0	30,3	18,2	17,1	18,0	17,0	17,1	16,2
Sverrig <i>Suède</i>	7,3	7,6	6,5	6,8	6,3	5,9	31,1	32,8	31,4	30,5	29,1	27,1	20,6	21,7	20,2	18,3	16,9	16,4
Finland <i>Finlande</i>	8,2	7,8	7,8	8,3	7,4	7,1	35,5	35,9	34,7	37,0	35,1	32,9	23,5	23,6	32,6	22,2	21,1	20,2
Rusland <i>Russie</i>	9,7	9,3	10,1	9,2	8,8	8,3*)	48,3	48,6	49,3	49,1	48,5	47,6	40,3	40,3	37,1	35,3	33,9	32,7
Tyskland <i>Allemagne</i>	8,1	7,8	8,5	8,6	7,8	8,2	36,1	35,3	37,2	39,1	36,8	36,1	26,3	26,4	26,9	27,1	25,1	22,2
Schweiz <i>Suisse</i>	6,4	6,5	7,1	7,7	6,9	7,4	29,8	27,8	30,2	30,7	28,0	27,9	22,8	22,4	23,0	23,4	20,8	18,8
Nederlandene <i>Pays-Bas</i>	7,4	7,9	8,2	8,1	7,1	7,4	33,0	33,3	35,7	36,4	34,2	32,5	26,2	25,6	25,4	24,3	21,0	18,4
Belgien <i>Belgique</i>	6,8	7,4	7,5	7,3	7,0	8,0	30,5	30,4	32,2	32,7	30,1	29,0	24,4	22,6	23,8	22,9	20,5	19,2
Storbritannien og Irl. <i>Gr. Bret. et Irl.</i> ..	—	—	7,7	7,5	7,0	7,4	—	—	34,2	34,4	31,5	29,4	—	—	22,3	21,3	19,2	18,5
England-Wales <i>Angleterre et Galles</i> ...	8,1	8,5	8,3	8,1	7,5	7,8	32,8	34,2	35,2	35,5	32,5	29,9	22,4	22,2	22,5	21,4	19,2	18,2
Skotland <i>Écosse</i>	—	7,0	7,0	7,2	6,7	7,1	—	34,0	35,0	34,9	32,3	30,2	—	21,0	22,1	21,6	19,2	18,7
Irland <i>Irlande</i>	—	—	—	5,2	4,8	5,3	—	—	29,1	25,7	25,4	—	—	—	—	20,5	19,7	20,2
Frankrig <i>France</i>	7,9	7,9	7,8	8,0	7,4	7,5	27,3	26,1	26,1	25,4	23,9	22,1	23,2	23,7	23,6	23,7	22,1	21,5
Portugal <i>Portugal</i>	—	—	—	7,6	7,3	7,0	—	—	—	35,5	33,8	32,1	—	—	—	25,5	23,9	22,3
Spanien <i>Espagne</i>	—	—	7,8	7,6	7,6	7,9	—	—	37,8	36,2	36,2	35,1	—	—	30,6	31,2	31,8	29,8
Italien <i>Italie</i>	—	—	7,6	7,7	7,9	7,3	—	—	37,9	36,9	37,5	34,9	—	—	30,9	30,0	27,1	24,1
Østerrig <i>Autriche</i>	8,2	7,6	8,6	8,4	7,8	8,0	37,7	36,9	38,2	39,0	38,0	37,3	32,8	30,8	30,5	31,5	29,6	26,7
Ungarn <i>Hongrie</i>	—	—	10,1	10,2	9,5	8,7	—	—	41,5	43,4	43,9	40,5	—	—	33,0	41,2	32,4	29,8
Serbien <i>Serbie</i>	—	—	11,7	11,2	11,0	10,1	—	—	44,3	40,4	45,4	41,9	—	—	30,9	34,5	25,5	27,0

*) Angaar Aarene 1891—96.

heden i de vigtigste europæiske Lande i Tiaarsperioder fra 1840 til 1900. Uden at komme nærmere ind paa Enkelthederne i denne Tabel skal man fremhæve følgende Hovedtræk:

Giftermaalshyppigheden, der selvfølgelig paa- virkes stærkt af Aldersfordelingen i de forskellige Lande, er i Danmark betydelig større end i de to andre skandinaviske Lande, hvor den stærke oversøiske Udvandring har udtyndet de giftefærdige Aldersklasser. Ogsaa Irland har, som det kunde ventes, en meget lav Giftermaalshyppighed. Mange Ægteskaber i Forhold til

Folketallet indgaaes især i Serbien og Ungarn. For Europa som Helhed er Giftermaalshyppigheden nu omtrent 8 Promille aarlig af Folketallet. Den er lavere nu end for en Menneskealder siden, da Forholdstallet var 8½ à 8¾ p. m.

Fødselshyppigheden er i Danmark højere end i Sverrig, men — trods den større Giftermaalshyppighed — knap saa høj som i Norge. En meget stor Fødselshyppighed finder man i Rusland (op imod 5 Promille af Folketallet), i Serbien, Ungarn og Østerrig. Ogsaa i Tyskland og i de sydeuropæiske Lande fødes der i

Forhold til Folkemængden betydelig flere Børn end i Danmark. Lav er derimod Fødselshyppigheden i Frankrig (end ikke halvt saa stor som i Rusland), i Irland og i Sverrig. — For Europa som Helhed naar Fødslernes aarlige Antal henimod 37 Promille af Folketallet, et Resultat, der naturligvis er stærkt paavirket af Ruslands store Fødselshyppighed. For hele Europa og for de fleste enkelte Lande viser Fødselshyppigheden i de senere Aartier en nedadgaaende Tendens, samme Bevægelse som i Danmark kan spores fra Midten af Firserne.

Dødeligheden er i Danmark lav i Forhold til de fleste andre europæiske Lande. Kun i Norge og Sverrig er Dødeligheden lavere end hos os. Nær Danmark kommer England-Wales, Nederlandene, Skotland og Schweiz. En meget høj Dødelighed finder man navnlig i Rusland, ca. 33 Promille af Folketallet; trods den store Fødselshyppighed bliver det aarlige Fødselsoverskud i Rusland ikke meget større end i Danmark (for det sidst anførte Tiaar 13,9 p. m. imod 12,8 p. m.). Ogsaa i de øvrige østeuropæiske Lande og i Sydeuropa finder man en stor Dødelighed. I Frankrig er Dødeligheden vel ikke særdeles høj, men dog høj nok til omtrent at opluge Befolkningsfølgelsen ved Fødsler. — For hele Europa under eet udgør Dødeligheden nu omtrent 25 Promille aarlig af Folketallet, men ogsaa her paavirkes Gennemsnittet selvfølgelig stærkt af Rusland med den meget store Dødelighed. For 30 Aar siden var Dødeligheden i Europa som Helhed omtrent en Femtedel større end nu, og den nedadgaaende Bevægelse kan i større eller mindre Grad paavises i Tallene for alle Europas Lande.

2. Ægteskaber.

Mariages.

I det foregaaende Afsnit er der givet summariske Oversigter over Antallet af indgaaede Ægteskaber og den aarlige Giftermaalshyppighed gennem hele det 19. Aarhundrede. Om de mere specielle Emner, vedrørende Ægteskabsstatistikken, hvorfor nærværende Afsnit gør Rede, foreligger der kun Oplysninger for en begrænset Del af den hundredaarige Periode, i Almindelighed tilbage til 1840 eller 1835, men for enkelte Emners Vedkommende for et langt kortere Tidsrum. En med Hensyn til Tiden ensartet Fremstilling kan derfor lige saa lidt gives for Ægteskabsstatistikken som for Fødsels- og Dødelighedsstatistikken Vedkommende (Afsnit

3 og 4 i det følgende); hvert enkelt Emne vil som Regel blive behandlet saa langt tilbage i Tiden, som de foreliggende Oplysninger muliggør det.

a. Antallet af indgaaede og opløste Ægteskaber.

Mariages contractés et mariages dissouts.

Fra 1840 havest Oplysning om de Dødes ægteskabelige Stilling, saaledes at man altsaa fra dette Tidspunkt kan sammenstille Antallet af indgaaede Ægteskaber med Antallet af Ægteskaber, der ere opløste ved den ene Ægtefælles Død, jfr. Tabel 78 og

Tabel 78. Indgaaede og ved Døden opløste Ægteskaber. Hele Landet.

Mariages contractés et m. dissouts par la mort. Tout le pays.

Aar année	Indgaaede Ægteskaber <i>mariages contractés</i>	Ægteskaber, opløste ved Døden <i>m. dissouts par la mort</i>			Flere indgaaede end ved Døden opløste Ægteskaber <i>excédent des m. contractés</i>
		I alt total	Heraf		
			ved Mandens Død <i>du mari</i>	ved Hustruens Død <i>de la femme</i>	
1840—44.....	50790	39401	22114	17287	11389
1845—49.....	54968	41189	22895	18294	13779
1850—54.....	65697	41944	23663	18281	23753
1855—59.....	66803	44230	24676	19554	22573
1860—64.....	58912	45859	25533	20326	13053
1865—69.....	68375	47600	26340	21260	20775
1870—74.....	70131	52337	28825	23512	17794
1875—79.....	76105	53009	29369	23640	23096
1880—84.....	77596	54052	30280	23772	23544
1885—89.....	75529	55173	30846	24327	20356
1890—94.....	76381	58957	33293	25664	17424
1895—1900....	104766	68368	39240	29128	36398

Ann. For Perioden 1850—54 er det anførte Tal for Ægteskaber, opløste ved Døden, ikke ganske nøjagtigt, da man for 1205 Dødsfald i København i Aaret 1853 savner Oplysning om de paagældendes ægteskabelige Stilling.

nedestaaende Forholdstal, der angive, hvor mange Ægteskaber der i hvert Femaar opløstes ved Døden for hver 100 indgaaede Ægteskaber:

	Ved Døden opløste Ægteskaber i Procent af indgaaede Ægteskaber:
1840—44.....	77,6
1845—49.....	74,9
1850—54.....	63,8
1855—59.....	66,2
1860—64.....	77,8
1865—69.....	69,6
1870—74.....	74,6
1875—79.....	69,7
1880—84.....	69,7
1885—89.....	73,0
1890—94.....	77,2
1895—1900....	65,3

Forholdet mellem indgaaede og ved Døden opløste Ægteskaber svinger saaledes ret betydeligt fra Femaar til Femaar, idet det paavirkes af de periodiske Forandringer saavel i Giftermaalshyppigheden som i Dødeligheden. Medens Giftermaalshyppigheden, som foran paavist, snart har været stigende, snart synkende, har Dødeligheden blandt gifte Personer i den her omhandlede Periode i det store og hele været jævnt nedadgaaende. Sætter man det gennemsnitlige aarlige Antal af indgaaede og ved Døden opløste Ægteskaber i Forhold til hver Periodes Middelbefolkning, faar man følgende Talrækker, hvoraf den sidste angiver Netto-tilvæksten af Ægteskaber pr. 1000 Indbyggere:

Gennemsnitlig aarlig:	For hver 1000 Indbyggere:		
	Indgaaede Ægteskaber	Ved Døden opløste Ægteskaber	Forskel
1840—44	7,7	6,0	1,7
1845—49	8,0	6,0	2,0
1850—54	9,0	5,7	3,3
1855—59	8,6	5,7	2,9
1860—64	7,2	5,6	1,6
1865—69	7,9	5,5	2,4
1870—74	7,7	5,7	2,0
1875—79	8,0	5,6	2,4
1880—84	7,7	5,4	2,3
1885—89	7,1	5,2	1,9
1890—94	6,9	5,3	1,6
1895—1900	7,4	4,8	2,6

Da Mændene gennemsnitlig indgaa Ægteskab i ældre Alder end Kvinderne, og da derhos Mændene have en større Dødelighed end Kvinderne i de Aldersklasser, hvor Dødeligheden er høj, maatte man paa Forhaand vente at finde flere Dødsfald blandt gifte Mænd end blandt gifte Kvinder. Oplysningerne i Tabel 78 (Side 92) bekræfte ogsaa dette; det fremgaar af Tabellens tredje og fjerde Kolonne, at omtrent 56 af hvert hundrede Ægteskaber opløses ved Mandens Død, et Forhold der har holdt sig ret konstant fra Femaar til Femaar.

Om Antallet af Skilsmisser foreligger der kun officielle Oplysninger for Perioderne 1836—39 og 1840—44, da det gennemsnitlige aarlige Antal udgjorde henholdsvis 130 og 143, samt for Tiden siden 1896, jfr. nedenstaaende Tal¹⁾:

Aar	Antal Skilsmisser
1896	316
1897	344
1898	349
1899	368
1900	381
1901	375
1902	481
1903	449

Antallet af Ægteskaber, der opløses ved Skilsmisse, udgør herefter et Par Procent af Antallet af indgaaede Ægteskaber.

b. Giftermaalshyppigheden i Byerne og paa Landet.

Fréquence des mariages; villes et campagne.

Nedenstaaende Tabel 79 giver for hvert Tiaar siden 1840 en Oversigt over Antallet af indgaaede Ægteskaber i København, i Provinsbyerne og i Landdistrikterne (jfr. Noten Side 87). De absolute Tal i Tabellens 6 første Kolonner har man stillet i Forhold til den beregnede Middelbefolkning for hver Periode, hvorved faas de i Tabellens 6 sidste Kolonner anførte Tal, der altsaa give et Billede af de enkelte Perioders Giftermaalshyppighed i Hovedstaden, Provinsbyerne og paa Landet.

For alle 6 Perioder var Giftermaalshyppigheden størst i København; mindst var den i Provinsbyerne

¹⁾ For Perioderne 1870—74, 1875—79 og 1880—84 angives det gennemsnitlige aarlige Antal Skilsmisser til henholdsvis 176, 190 og 224, men heri er ikke medregnet Skilsmisser efter Dom. (H. Westergaard: Om Separationer og Skilsmisser i Danmark. Nationalekonomisk Tidsskrift, 1887.)

Tabel 79. Indgaaede Ægteskaber. By og Land.
Mariages contractés. Villes et campagne.

	Antal indgaaede Ægteskaber <i>mariages contractés</i>						Gennemsnitlig aarlig pr. 1000 af hver Periodes Middelbefolkning <i>m. annuels p. 1000 de la pop. moyenne de la période</i>					
	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
København <i>Copenhagen</i>	11068	14303	14131	20079	26264	30925	8,7	9,9	8,4	9,6	9,6	8,3
Provinskøbstæderne <i>villes de prov.</i>	12034	15975	15026	18651	21400	29029	8,0	8,6	6,8	7,2	6,8	6,6
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	82656	102222	98130	107506	105461	121193	7,7	8,7	7,5	7,6	7,1	7,0
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	105758	132500	127287	146236	153125	181147	7,8	8,8	7,5	7,8	7,4	7,1

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

Tabel 80. Brudgommens og Brudens Alder ved Ægteskabets
Age des époux au moment du mariage.

Alder ved Ægteskabets Indgaaelse âge à l'entrée du mariage	Mænd hommes												1835 —39	1840 —44							
	1835 —39	1840 —44	1845 —49	1850 —54	1855 —59	1860 —64	1865 —69	1870 —74	1875 —79	1880 —84	1885 —89	1890 —94			1895 —1900						
København Copenhague																					
Under 20 Aar	833	978	1192	973	1156	1024	1157	1744	2469	3157	3195	3219	5131	1481	1769						
20—25 Aar	2647	2945	3535	4397	2807	2505	2945	3510	4570	5174	5340	5021	6774	2227	2444						
25—30 —					1829	1626	1852	1808	2135	2390	2526	2480	2972								
30—35 —					855	788	729	869	960	1003	1051	1024	1385								
35—40 —					861	1000	1122	1355	384	375	409	400	540			543	541	577	751	709	776
40—45 —					157	178	180	225	285	313	309	277	406								
45—50 —	100	91	103	117	163	181	173	196	240												
50—55 —	46	48	58	59	94	110	107	115	147												
55—60 —	129	132	164	206	21	18	19	28	58	46	44	44	69	53	66						
60—65 —	13	9	9	9	22	14	23	26	38												
65—70 —	4	4	4	4	6	8	9	15	12												
70 Aar og derover	4470	5055	6013	6931	7372	6666	7465	8775	11304	12940	13324	12991	17934			4470	5055				
I alt...																					
Provinsbyerne villes de province																					
Under 20 Aar	1051	1107	1206	1006	1180	941	1239	1533	2359	2567	2610	2925	5563	1759	2015						
20—25 Aar	2838	3370	4013	5345	3264	2735	3356	3422	4084	4447	4489	4608	6789	2195	2721						
25—30 —					1972	1556	1976	1870	1909	1878	1947	2102	2633								
30—35 —					839	786	800	802	877	745	777	885	1037								
35—40 —					796	952	1054	1423	387	330	488	366	442			393	399	444	620	742	772
40—45 —					177	171	209	212	272	233	246	250	301								
45—50 —	112	112	128	113	141	152	157	183	215												
50—55 —	49	55	61	58	97	99	99	101	125												
55—60 —	161	170	162	196	16	30	25	20	35	51	61	56	92	150	91						
60—65 —	7	7	13	8	16	14	20	35	35												
65—70 —	2	3	5	5	10	8	8	15	15												
70 Aar og derover	4846	5599	6435	7970	8005	6726	8300	8409	10242	10587	10813	11604	17425			4846	5599				
I alt...																					
Landdistrikterne comm. rurales																					
Under 20 Aar	8131	8539	8463	6485	8429	7869	9155	10349	12904	13723	13241	13697	21789	14428	15680						
20—25 Aar	20585	22203	24189	32221	18222	16603	19737	19922	20198	20690	19632	19672	26217	16430	17750						
25—30 —					12307	9781	12038	11267	10397	9704	9526	9365	10916								
30—35 —					5971	5128	5080	5178	4932	4270	3920	3981	4559								
35—40 —					6908	7605	8155	10088	2908	2810	2898	2517	2478			2284	2011	1991	2481	5843	5936
40—45 —					1506	1442	1578	1557	1434	1373	1268	1214	1369								
45—50 —	995	884	1013	986	1017	887	764	796	918												
50—55 —	626	512	566	627	642	580	502	494	570												
55—60 —	1940	1789	1713	2002	282	266	344	310	327	324	315	287	349	863	770						
60—65 —	122	151	134	158	162	171	150	191	156												
65—70 —	58	74	67	76	68	63	63	98	83												
70 Aar og derover	37564	40136	42520	50796	51426	45520	52610	52947	54559	54069	51392	51786	69407			37564	40136				
I alt...																					
Hele Landet tout le pays																					
Under 20 Aar	10015	10624	10861	8464	10765	9834	11551	13626	17732	19447	19046	19841	32483	17668	19464						
20—25 Aar	26070	28518	31737	41963	24293	21843	26038	26854	28852	30311	29461	29301	39780	20852	22915						
25—30 —					16108	12963	15866	14945	14441	13972	13999	13947	16521								
30—35 —					7665	6702	6609	6849	6769	6018	5748	5890	6981								
35—40 —					8565	9557	10331	12866	3679	3515	3795	3283	3460			3220	2951	3012	3852	7294	7484
40—45 —					1840	1791	1967	1994	1991	1919	1823	1741	2076								
45—50 —	1207	1087	1244	1216	1321	1220	1094	1175	1373												
50—55 —	721	615	685	744	833	789	708	710	842												
55—60 —	2230	2091	2039	2404	319	314	388	358	420	421	420	387	510	1066	927						
60—65 —	142	167	156	175	200	199	193	252	229												
65—70 —	64	81	76	87	86	80	86	125	119												
70 Aar og derover	46880	50790	54968	65697	66803	58912	68375	70131	76105	77596	75529	76381	104766			46880	50790				
I alt...																					

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

Indgaaelse. Absolute Tal.
Chiffres réels.

Kvinder *femmes*

1845 —49	1850 —54	1855 —59	1860 —64	1865 —69	1870 —74	1875 —79	1880 —84	1885 —89	1890 —94	1895 —1900
2099	2104	407 2103	334 1984	379 2323	483 2953	768 3928	829 4767	818 4912	861 4735	1391 7014
2922	3718	2266 1370	2175 1099	2442 1346	2822 1422	3499 1707	4106 1830	4342 1883	4092 1889	5232 2321
919	1081	702 315	577 294	539 263	625 264	776 382	770 353	738 373	776 357	1080 490
73	78	126 57 20	104 59 26	121 35 14	137 42 19	156 65 15	182 57 37	162 75 11	171 75 24	258 87 37
		5 " 1	10 4 "	3 " "	6 1 1	3 1 2	7 3 1	8 2 "	8 2 1	17 4 3
6013	6931	7372	6666	7465	8775	11304	12940	13324	12991	17934
2356	2531	426 2512	371 2172	478 2675	562 3043	792 4004	757 4398	837 4290	923 4730	1530 7902
3207	4164	2497 1405	2148 1039	2716 1339	2666 1132	3000 1325	3213 1191	3333 1292	3448 1364	4849 1751
818	1179	660 298	506 290	509 330	528 263	568 300	526 266	538 273	561 286	692 380
		132 52	138 43	163 62	138 55	138 72	143 56	156 52	161 68	182 90
54	96	17 4 2 "	14 4 1 "	21 5 2 "	19 1 2 "	28 11 2 2	25 8 4 "	22 16 1 3	38 19 5 1	27 14 5 3
6435	7970	8005	6726	8300	8409	10242	10587	10813	11604	17425
15632	16270	2644 16357	2406 14845	2808 17413	3044 18744	3706 20737	3603 21491	3913 20348	3771 21547	5552 30725
20338	26329	15127 8793	14229 6743	16626 8192	16315 7868	16228 7257	16416 6661	15615 6305	15422 6001	20317 7099
5867	7439	4338 2256	3561 1990	3488 2147	3450 1726	3160 1766	2808 1510	2523 1282	2514 1229	2838 1452
		1142 486	1049 424	1141 480	1012 476	898 459	892 378	756 362	695 330	777 359
683	758	166 76 37 4	179 62 27 5	186 76 40 13	198 81 21 12	230 78 29 11	186 92 22 10	173 74 27 14	162 72 28 15	175 83 24 6
42520	50796	51426	45520	52610	52947	54559	54069	51392	51786	69407
20087	20905	3477 20972	3111 19001	3665 22411	4089 24740	5266 28669	5189 30656	5568 29550	5555 31012	8473 45641
26467	34211	19890 11568	18552 8881	21784 10877	21803 10422	22727 10289	23735 9682	23290 9480	22962 9254	30398 11171
7604	9649	5700 2869	4644 2574	4536 2740	4603 2253	4504 2448	4104 2129	3799 1928	3851 1872	4610 2322
		1400 595	1291 526	1425 577	1287 573	1192 596	1217 491	1074 489	1027 473	1217 536
810	932	203 85 39 5	219 76 32 5	221 81 45 13	236 88 24 13	273 92 34 15	248 107 27 11	206 98 30 17	224 99 35 17	239 114 33 12
54968	65697	66803	58912	68375	70131	76105	77596	75529	76381	104766

undtagen i Perioden 1840—49, da Landdistrikterne havde det laveste Antal Ægteskaber i Forhold til Folketallet.

Imidlertid maa det erindres, at Antallet af indgaaede Ægteskaber selvfølgelig paavirkes stærkt af Befolkningens Aldersfordeling, der, som foran paavist, er forskellig i Byerne og paa Landet. Den store Giftermaalshyppighed i København forklares saaledes delvis ved, at Aldersklasserne 20—40 Aar ere langt stærkere repræsenterede i Hovedstaden end i den øvrige Del af Landet.

Sammenligner man Tallene for Giftermaalshyppigheden i de forskellige Perioder, finder man samme Bevægelse i hver af de tre Afdelinger af Landet som for hele Landet under eet. Tiaaret 1850—59 staaer med en større Giftermaalshyppighed end nogen af de øvrige Perioder, og dette gælder saavel Hovedstaden som Provsbyerne og Landdistrikterne (henholdsvis 9,9, 8,6 og 8,7 Ægteskaber aarlig pr. 1000 Indbyggere). Den laveste Giftermaalshyppighed finder man i Perioden 1890—1900 (henholdsvis 8,3, 6,6 og 7,0 aarlig pr. 1000 Indbyggere).

c. Ægteskabsalder. Giftermaalshyppigheden i de forskellige Aldere.

Age des époux. Fréquence de mariage dans les classes d'âge.

En Undersøgelse af de Forandringer, der i Tidens Løb ere foregaaede med Hensyn til den Alder, hvori Ægteskaberne indgaaes, kan foretages paa Grundlag af det i hosstaaende Tabel 80 givne Materiale. Tabellen, der omfatter Tiden fra 1835 til 1900, er delt i Femaars-Perioder, og giver — særskilt for København, Provsbyerne, Landdistrikterne og hele Landet under eet — Oplysning om samtlige Brudgommers og Brudes Alder ved Ægteskabets Indgaaelse.

For den første Del af Tidsrummet er Aldersdelingen lidet detailleret, idet den kun omfatter 4 Grupper med Delingslinier ved 25, 35 og 50 Aars Alderen. En Sammenligning, der gaar helt tilbage til 1835, maa derfor begrænses til disse 4 Aldersgrupper, jfr. omstaaende Tabel 81 (Side 96), hvor Aldersfordelingen er givet i Forholdstal. Det fremgaar af disse Tal, at Ægteskabsalderen saa vel for Mænd som for Kvinder er bleven lavere fra Tiaar til Tiaar siden Midten af Aarhundredet (derimod var Ægteskabsalderen i Perioden 1835—49 lavere end i Halvtredserne og for Mændenes Vedkommende ogsaa lavere end i Tredserne). Den Forskydning i Ægteskabsalderen, der er foregaaet i den sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede, træder klart

frem ved en Sammenligning af Forholdstallene for Brudgomme og Brude under 25 Aar og over 35 Aar i Halvtredserne og Halvfemserne:

	1850—59	1890—1900
Af 100 Brudgomme vare:		
under 25 Aar.....	15	29
over 35 Aar.....	23	16
Af 100 Brude vare:		
under 25 Aar.....	34	50
over 35 Aar.....	16	9

Under 25 Aar var i Halvtredserne en Syvendedel, men i Halvfemserne henimod en Tredjedel af de Mænd, der indtraadte i Ægteskab; over 35 Aar var i Halvtredserne en Fjerdedel, men i Halvfemserne kun en Sjettedel af Brudgommene. Af Brudene vare i Halvtredserne en Tredjedel, men i Halvfemserne Halvdelen under 25 Aar; over 35 Aar var i Halvtredserne en Sjettedel, men i Halvfemserne end ikke en Tiendedel af Brudene.

Denne nedadgaaende Bevægelse i Ægteskabsalderen finder man saa vel for Hovedstaden og Provinsbyerne som for Landdistrikterne, jfr. nedenstaaende Tabel 81.

Fra 1855 foreligge Aldersopgivelserne for Brudgom og Brud efter femaarige Aldersgrupper, der muliggør Beregningen af den gennemsnitlige Alder ved Ægteskabets Indgaaelse. Resultaterne af denne Beregning, der er foretaget for hvert Femaar siden 1855 og særskilt for København, Provinsbyerne, Landdistrikterne og hele Landet, findes i omstaaende Tabel 82 (Side 97).

Den gennemsnitlige Ægteskabsalder var i 1855—59 for Mænd 31,5 Aar, for Kvinder 28,6 Aar; i 1895—1900 var Gennemsnitsalderen henholdsvis 29,2 og 26,3 Aar, altsaa baade for Mænd og for Kvinder 2,3 Aar lavere end halvtredsindstyve Aar tidligere. Tallene for hele Landet i Tabel 82 vise, at Nedgangen i Ægteskabsalderen har fundet Sted ret jævnt og uden Afbrydelser gennem hele den her betragtede Periode. Ogsaa Tallene for Landdistrikterne frembyde en uafbrudt aftagende Række, medens der i Talrækkerne for Byerne forekommer enkelte mindre Uregelmæssigheder, der dog ikke formaa at forstyrre Totalindtrykket af en fortsat nedadgaaende Bevægelse.

Forskellen mellem Brudgommens og Brudens Gen-

Tabel 81. Brudgommens og Brudens Alder ved Ægteskabets Indgaaelse. Forholdstal.

Age des époux au moment du mariage. Chiffres proportionnels.

Alder ved Ægteskabets Indgaaelse <i>âge à l'entrée du mariage</i>	Mænd <i>hommes</i>						Kvinder <i>femmes</i>					
	1835-49	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900	1835-49	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.
København: <i>Copenhague</i>:												
Under 25 Aar.....	193	149	154	210	242	270	344	323	355	405	431	453
25—35 Aar.....	587	632	632	599	587	558	489	514	500	471	463	438
35—50 —.....	192	192	188	163	143	143	155	152	134	116	98	101
50 Aar og derover.....	28	27	26	28	28	29	12	11	11	8	8	8
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Provinsbyerne: <i>villes de province</i>:												
Under 25 Aar.....	199	137	145	209	242	292	363	342	379	450	480	519
25—35 Aar.....	606	662	641	605	596	556	481	505	482	436	422	393
35—50 —.....	166	177	185	159	131	122	138	142	129	104	89	78
50 Aar og derover.....	29	24	29	27	31	30	18	11	10	10	9	10
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Landdistrikterne: <i>comm. rur.</i>:												
Under 25 Aar.....	209	146	174	216	256	293	380	345	382	430	468	508
25—35 Aar.....	557	614	592	575	565	546	454	492	467	443	427	403
35—50 —.....	189	200	193	168	143	129	147	148	136	112	92	79
50 Aar og derover.....	45	40	41	41	36	32	19	15	15	15	13	10
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Hele Landet: <i>tout le pays</i>:												
Under 25 Aar.....	206	145	167	214	251	289	375	342	379	429	464	501
25—35 Aar.....	565	622	603	582	573	549	460	496	472	446	432	407
35—50 —.....	187	197	192	167	142	130	147	148	135	112	93	82
50 Aar og derover.....	42	36	38	37	34	32	18	14	14	13	11	10
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

Tabel 82. Brudgommens og Brudens gennemsnitlige Alder ved Ægteskabets Indgaaelse.

Age moyen des époux au moment du mariage.

	Mænd hommes				Kvinder femmes			
	København Copenhague	Provinsbyerne villes de province	Landdistrikterne comm. rurales	Hele Landet tout le pays	København Copenhague	Provinsbyerne villes de province	Landdistrikterne comm. rurales	Hele Landet tout le pays
	Aar	Aar	Aar	Aar	Aar	Aar	Aar	Aar
1855—59	31,0	30,9	31,7	31,5	28,7	28,3	28,6	28,6
1860—64	31,3	31,2	31,5	31,4	28,6	28,2	28,4	28,4
1865—69	31,0	31,1	31,3	31,2	28,1	28,0	28,2	28,2
1870—74	30,4	30,5	31,0	30,3	27,8	27,4	27,9	27,8
1875—79	30,3	30,1	30,5	30,4	27,5	27,0	27,4	27,4
1880—84	29,9	29,7	30,1	30,0	27,3	26,7	27,1	27,1
1885—89	29,8	29,8	30,0	29,9	27,3	26,8	27,0	27,0
1890—94	29,9	29,8	29,9	29,9	27,3	26,7	26,7	26,8
1895—1900	29,6	29,0	29,2	29,2	27,0	26,1	26,3	26,3

Anm. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

nemsnitsalder ved Ægteskabets Indgaaelse har i hele Perioden været omtrent 3 Aar; mindst er Forskellen i København, størst har den som oftest været paa Landet:

	Forskellen mellem Brudgommens og Brudens Gennemsnitsalder ved Ægteskabets Indgaaelse:		
	København	Provinsbyerne	Landdistrikterne
	2,9 Aar	2,6 Aar	3,1 Aar
1855—59	2,9	3,0	3,1
1860—64	2,7	3,0	3,1
1865—69	2,9	3,1	3,1
1870—74	2,6	3,1	3,1
1875—79	2,8	3,1	3,1
1880—84	2,6	3,0	3,0
1885—89	2,6	3,0	3,0
1890—94	2,6	3,1	3,2
1895—1900	2,6	2,9	2,9

I foranstaaende Tabel 79 (Side 93) er Giftermaalshyppigheden angivet paa den sædvanlige Maade, idet man har stillet Antallet af indgaaede Ægteskaber i Forhold til hver Perodes Middelbefolkning. Som allerede bemærket ved Omtalen af denne Tabels Resultater, kan imidlertid den forskellige Aldersfordeling bevirke, at en saadan summarisk Angivelse af Giftermaalshyppigheden bliver misvisende. Ved Sammenligninger fra Tid til Tid eller fra Sted til Sted er det derfor rigtigere at betragte Giftermaalshyppigheden inden for hver enkelt Aldersklasse for sig. Dette er sket i hestaaende Tabel 83. Her er Antallet af Mænd og Kvinder, der indgik Ægteskab i hver af de fire Perioder

Tabel 83. Giftermaalshyppigheden efter Aldersklasser. Fréquence des mariages (noces) dans les classes d'âge.

Aldersklasser classes d'âge	For hver 10000 Mænd og Kvinder uden for Ægteskab *) (i hver Aldersklasse) giftede sig aarlig annuellement mariés sur 10000 non-mariés							
	Mænd hommes				Kvinder femmes			
	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
København: Copenhague:								
16—20 Aar	—	—	—	—	125	173	179	169
20—25 —	250	422	532	517	572	740	834	747
25—30 —	988	1293	1559	1563	851	967	1086	938
30—35 —	1254	1321	1514	1329	722	750	731	630
35—40 —	850	989	1046	965	405	441	399	257
40—45 —	665	702	801	737	251	237	225	180
45—50 —	393	477	537	452	104	114	114	100
50—55 —	259	302	357	337	45	45	42	37
55—60 —	159	187	228	222	19	14	16	15
60—65 —	67	118	104	104	6	4	5	6
65—70 —	40	50	48	63	4	2	1	2
70 Aar og derov.	13	15	22	19	"	1	"	1
Provinsbyerne: villes de prov.:								
16—20 Aar	—	—	—	—	106	144	140	141
20—25 —	227	357	428	561	594	729	777	843
25—30 —	1099	1286	1473	1588	1062	1104	1146	1114
30—35 —	1266	1363	1406	1432	921	855	743	715
35—40 —	974	1046	936	1007	511	502	428	368
40—45 —	707	639	644	728	346	277	233	206
45—50 —	380	450	459	454	163	130	125	110
50—55 —	272	252	304	329	55	56	43	48
55—60 —	155	170	198	195	19	20	17	19
60—65 —	85	65	110	121	5	5	9	9
65—70 —	33	32	35	53	2	2	2	3
70 Aar og derov.	8	11	9	10	"	1	1	1
Landdistrikt: comm. rur.:								
16—20 Aar	—	—	—	—	111	143	142	149
20—25 —	372	462	536	615	757	850	884	1007
25—30 —	1262	1366	1479	1558	1415	1407	1420	1450
30—35 —	1636	1642	1533	1483	1390	1340	1127	987
35—40 —	1349	1304	1130	1076	1006	909	697	582
40—45 —	1177	1000	860	765	745	585	445	330
45—50 —	742	662	581	490	384	305	256	185
50—55 —	497	460	371	330	140	131	100	78
55—60 —	270	277	223	193	48	52	42	35
60—65 —	149	131	121	104	17	17	17	14
65—70 —	65	64	56	50	8	5	5	4
70 Aar og derov.	16	13	10	11	1	1	1	1
Hele Landet: tout le pays:								
16—20 Aar	—	—	—	—	112	139	147	150
20—25 —	334	444	517	588	710	817	859	929
25—30 —	1203	1344	1492	1538	1268	1280	1305	1269
30—35 —	1528	1551	1511	1445	1183	1130	961	840
35—40 —	1213	1253	1086	1043	781	721	568	476
40—45 —	1017	887	815	753	556	438	343	261
45—50 —	629	598	555	473	279	226	194	146
50—55 —	428	404	358	331	106	97	75	61
55—60 —	240	250	220	197	38	39	32	27
60—65 —	133	121	117	107	13	13	13	11
65—70 —	59	59	52	52	6	4	4	3
70 Aar og derov.	15	13	10	11	1	1	1	1

*) Uden for Ægteskab, d. v. s.: Ugifte, i Enkestand og Fraskilte.
Anm. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

1860—69, 1870—79, 1880—89 og 1890—1900, fordelte efter Alder (femaarige Aldersgrupper), og Tallene ere stillede i Forhold til det Antal Mænd og Kvinder i de forskellige Aldersgrupper, der havde Mulighed for at indgaa Ægteskab, d. v. s.: Ugifte, Enkemænd, Enker og Fraskilte. Beregningerne ere gennemførte saa vel for hele Landet under eet som særskilt for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne.

Betragtes først Tallene for hele Landet i Tidsrummet 1890—1900, vil det ses, at saa vel for Mænd som for Kvinder er Aldersgruppen 25—30 Aar den, der har den største Giftermaalshyppighed; i Perioden 1890—1900 var det aarlige Antal Ægteskaber blandt 100 Mænd i Alderen 25—30 Aar lidt over 15, blandt 100 Kvinder i samme Aldersgruppe knap 13. I de Aldersgrupper, der ligge under 25—30 Aar, have Kvinderne en større Giftermaalshyppighed end Mændene, i de Grupper, der ligge over den nævnte, en mindre. I Alderen 35—40 Aar er Mændenes Giftermaalshyppighed mere end dobbelt saa stor som Kvindernes, i Alderen 45—50 Aar 3 Gange saa stor, og i Alderen 60—65 Aar 10 Gange saa stor.

Sammenligner man Kolonnerne for de fire Tidsafsnit, finder man, at Giftermaalshyppigheden for de yngste Aldersgrupper er vokset fra Tiaar til Tiaar, medens den for de ældre er aftaget. Man har her et nyt Udtryk for den foran paaviste Nedgang i Ægteskabsalderen. Det aarlige Antal Ægteskaber blandt Mænd i Alderen 20—25 Aar udgjorde i Tredserne imellem 3 og 4 pCt., i Halvfjerdsene imellem 4 og 5 pCt., i Firserne godt 5 pCt. og i Halvfemserne henimod 6 pCt. I samme Aldersgruppe vare de tilsvarende Procenttal for Kvinderne: godt 7, godt 8, godt 8½ og godt 9 pCt. — Nedgangen i Giftermaalshyppigheden har navnlig for Aldersklasserne mellem 40 og 55 Aar været meget betydelig, og dette gælder i særlig Grad for Kvindernes Vedkommende; eksempelvis kan det anføres, at det aarlige Antal Ægteskaber blandt 100 Kvinder i Alderen 40—45 Aar i Tredserne udgjorde 5,6, men i Halvfemserne kun 2,6, altsaa ikke engang det halve. For de allerældste Aldersgrupper er Nedgangen derimod forholdsvis mindre.

Medens den summariske Beregning i foranstaaende Tabel 79 (Side 93) viste en større Giftermaalshyppighed i København end i Provinsbyerne og Landdistrikterne, fremgaar det af Tabel 83, at naar man tager Hensyn til Alderen, indgaaes der forholdsvis flest Ægteskaber paa Landet, jfr. efterstaaende Tal, der ere uddragne af Tabel 83:

	Af 100 Mænd og 100 Kvinder uden for Ægteskab (i hver Aldersklasse) giftede sig aarlig:			
	Mænd		Kvinder	
	1860—69	1890—1900	1860—69	1890—1900
20—25 Aar:				
København ...	2,5	5,2	5,7	7,8
Provinsb.	2,3	5,6	5,9	8,1
Landdistr. ...	3,7	6,2	7,8	10,1
25—30 Aar:				
København ...	9,9	15,6	8,5	9,4
Provinsb.	11,0	15,9	10,6	11,1
Landdistr.	12,6	15,9	14,2	14,5
30—35 Aar:				
København ...	12,5	13,3	7,2	6,3
Provinsb.	12,7	14,3	9,2	7,2
Landdistr.	16,4	14,8	13,9	9,9
35—40 Aar:				
København ...	8,5	9,7	4,1	2,6
Provinsb.	9,7	10,1	5,1	3,4
Landdistr.	13,5	10,8	10,1	5,8

Som det ses, er det navnlig for Kvindernes Vedkommende, at Giftermaalshyppigheden er større paa Landet end i Byerne. Hermed stemmer det, at en forholdsvis større Del af Byernes end af Landdistrikternes voksne kvindelige Befolkning lever i ugift Stand.

d. Brudgoms og Bruds gensidige Aldersforhold.

Age relatif des époux.

Ved Siden af den foran paaviste Nedgang i Ægteskabsalderen er der i Tidens Løb foregaaet ret væsentlige Forandringer med Hensyn til Alderskombinationerne mellem Brudgom og Brud. Det gensidige Aldersforhold ved Ægteskabets Indgaaelse er, med Benyttelse af de samme Aldersgrupper som i Tabel 81, fremstillet i omstaaende Tabel 84 (Side 99); Tabellen, der oplyser Forholdene for hele Landet under eet, omfatter Tiden fra 1835 til 1900, delt i Afsnit paa samme Maade som i Tabel 81.

De 4 Aldersgrupper for Brudgomme og Brude give i alt 16 Alderskombinationer. For hver Periode har man beregnet, hvor mange af 1000 indgaaede Ægteskaber der faldt paa hver af disse 16 Alderskombinationer, jfr. Tabellens fem sidste Kolonner. Den hyppigst forekommende Kombination er i alle Perioder undtagen den sidste den, at baade Brudgom og Brud ere mellem 25 og 35 Aar. I Perioden 1835—49 var dette Tilfældet for 28 pCt. af samtlige indgaaede Ægteskaber; i Halvtredserne faldt en Tredjedel (33 pCt.) af Ægteskaberne i denne Gruppe, men derefter synker Procenten fra Tiaar til Tiaar: i Tredserne 31 pCt., i Halvfjerdsene 28 pCt., i Firserne 27 pCt. og i Halvfemserne 26 pCt.

Tabel 84. Brudgommens og Brudens gensidige Aldersforhold ved Ægteskabets Indgaaelse. Større Aldersgrupper.

Age relatif des deux époux au moment du mariage. Gros groupement.

Brude i Alderen <i>âge de l'épousée</i>	Absolute Tal <i>chiffres réels</i>					Forholdstal <i>chiffres proportionnels</i>				
	Brudgomme i Alderen <i>âge du marié</i>									
	under 25 Aar	25—35 Aar	35—50 Aar	50 Aar og derover	Tilsammen	under 25 Aar	25—35 Aar	35—50 Aar	50 Aar og derover	Tilsammen
1835—49:						<i>p. m.</i>	<i>p. m.</i>	<i>p. m.</i>	<i>p. m.</i>	<i>p. m.</i>
Under 25 Aar	17472	32841	6337	569	57219	114	215	42	4	375
25—35 —	11919	43353	12986	1976	70234	78	284	85	13	460
35—50 —	1973	9503	8329	2577	22382	13	62	55	17	147
50 Aar og derover	136	628	801	1238	2803	1	4	5	8	18
Tilsammen ...	31500	86325	28453	6360	152638	206	565	187	42	1000
1850—59:										
Under 25 Aar	10125	29900	5012	317	45354	76	226	38	2	342
25—35 —	8026	43556	12619	1468	65669	61	329	95	11	496
35—50 —	1042	8546	7789	2241	19618	8	64	59	17	148
50 Aar og derover	36	362	630	831	1859	—	3	5	6	14
Tilsammen ...	19229	82364	26050	4857	132500	145	622	197	36	1000
1860—69:										
Under 25 Aar	12352	30901	4655	280	48188	97	243	37	2	379
25—35 —	8173	38813	11760	1348	60094	64	305	92	11	472
35—50 —	823	6714	7355	2318	17210	6	53	58	18	135
50 Aar og derover	37	282	609	867	1795	—	2	5	7	14
Tilsammen ...	21385	76710	24379	4813	127287	167	603	192	38	1000
1870—79:										
Under 25 Aar	19614	37984	4843	323	62764	134	260	33	2	429
25—35 —	10868	41126	11830	1417	65241	74	281	81	10	446
35—50 —	857	5776	7104	2550	16287	6	40	49	17	112
50 Aar og derover	19	206	569	1150	1944	—	1	4	8	13
Tilsammen ...	31358	85092	24346	5440	146236	214	582	167	37	1000
1880—89:										
Under 25 Aar	25380	40940	4356	287	70963	166	267	29	2	464
25—35 —	12365	42002	10570	1250	66187	81	274	69	8	432
35—50 —	738	4683	6277	2553	14251	4	31	41	17	93
50 Aar og derover	10	118	476	1120	1724	—	1	3	7	11
Tilsammen ...	38493	87743	21679	5210	153125	251	573	142	34	1000
1890—1900:										
Under 25 Aar	37104	48666	4613	298	90681	205	268	26	2	501
25—35 —	14476	46374	11641	1294	73785	80	256	64	7	407
35—50 —	723	4409	6886	2881	14899	4	24	38	16	82
50 Aar og derover	21	100	412	1249	1782	—	1	2	7	10
Tilsammen ...	52324	99549	23552	5722	181147	289	549	130	32	1000

I Perioden 1890—1900 var den hyppigst forekommende Alderskombination: Brudgom 25—35 Aar, Brud under 25 Aar (27 pCt. af samtlige indgaaede Ægteskaber). Da Tendensen siden Tiden omkring 1850 er gaaet i Retning af, at baade Mænd og Kvinder gifte sig tidligere, er det rimeligt, at det forholdsvise Antal af Ægteskaber, hvor baade Brudgom og Brud vare under 25 Aar, er vokset fra Tiaar til Tiaar: i 1850—59 udgjorde disse Ægteskaber kun 7,6 pCt., i 1890—1900 20,5 pCt. af samtlige i de respektive Perioder indgaaede Ægteskaber. Tabel 84 viser tillige en stærk Nedgang

i Antallet af Ægteskaber, hvor Aldersforskellen mellem Brudgom og Brud er meget stor. Saaledes udgjorde de Ægteskaber, hvor den ene Ægtefælle var under 25 Aar, den anden over 35 Aar, i Perioden 1835—49 6,0 pCt., men i Perioden 1890—1900 kun 3,2 pCt.

For de fire sidste Tiaar af Aarhundredet er Alderskombinationen mellem Brudgom og Brud opgjort efter femaarige Aldersgrupper, jfr. omstaaende Tabel 85 (Side 100). Da det Billede, Tabellen giver af det gensidige Aldersforhold, imidlertid er lidet overskueligt, har man foretaget en Række Beregninger for derved at lette

Tabel 85. Brudgommens og Brudens gensidige Alder ved Ægteskabets Indgaaelse. Femaarsgrupper.
Age relatif des deux époux au moment du mariage. Groupes à 5 ans.

Brude i Alderen: âge de l'épousée	Brudgomme i Alderen âge du marié											Til- sammen
	under 25 Aar	25—30 Aar	30—35 Aar	35—40 Aar	40—45 Aar	45—50 Aar	50—55 Aar	55—60 Aar	60—65 Aar	65—70 Aar	70 Aar og derover	
1860—69:												
Under 20 Aar	2021	2991	1183	382	128	37	17	10	5	1	1	6776
20—25 Aar	10331	18443	8284	2732	1044	332	135	58	29	15	9	41412
25—30 —	6279	17239	9930	3888	1727	705	328	136	70	23	11	40336
30—35 —	1894	6000	5644	2983	1715	742	432	203	96	36	13	19758
35—40 —	582	1944	2207	1757	1192	683	451	215	81	48	20	9180
40—45 —	189	841	994	963	877	611	416	237	126	47	13	5314
45—50 —	52	290	438	409	431	432	279	205	109	52	19	2716
50—55 —	20	94	106	145	135	155	184	124	80	37	23	1103
55—60 —	10	25	32	38	45	47	58	76	60	27	22	440
60—65 —	3	6	6	10	10	11	22	28	32	17	12	157
65—70 —	4	7	4	4	5	2	8	4	10	18	11	77
70 Aar og derover	"	1	1	"	1	1	1	4	4	2	3	18
Tilsammen	21385	47881	28829	13311	7310	3758	2331	1300	702	323	157	127287
1870—79:												
Under 20 Aar	3376	3920	1425	419	134	44	21	10	5	1	"	9355
20—25 Aar	16238	23530	9109	2958	916	372	165	75	31	11	4	53409
25—30 —	8581	19050	9986	4026	1591	701	348	145	61	28	13	44530
30—35 —	2287	6448	5642	3096	1597	819	443	228	90	42	19	20711
35—40 —	615	1844	2045	1814	1154	780	464	234	102	40	15	9107
40—45 —	174	624	759	816	812	601	428	288	125	57	17	4701
45—50 —	68	205	299	337	353	437	333	235	128	60	24	2479
50—55 —	10	54	90	114	132	164	219	202	112	47	25	1169
55—60 —	6	21	20	32	34	57	86	114	73	45	21	509
60—65 —	3	6	8	5	13	7	21	31	42	26	18	180
65—70 —	"	2	3	"	5	3	7	13	6	11	8	58
70 Aar og derover	"	2	"	1	2	"	2	2	3	7	9	28
Tilsammen	31358	55706	29386	13618	6743	3985	2537	1577	778	375	173	146236
1880—89:												
Under 20 Aar	4630	4272	1282	364	112	46	24	12	12	2	1	10757
20—25 Aar	20750	26512	8874	2688	830	316	131	57	27	15	6	60206
25—30 —	10037	20906	9946	3497	1475	657	278	138	61	22	8	47025
30—35 —	2328	5914	5236	2673	1464	804	393	193	104	38	15	19162
35—40 —	549	1522	1706	1537	1060	701	408	258	104	50	18	7903
40—45 —	145	458	633	645	729	563	431	239	133	64	17	4057
45—50 —	44	141	223	277	344	431	341	271	131	61	27	2291
50—55 —	8	30	57	60	122	153	188	181	111	53	17	980
55—60 —	1	14	10	22	31	48	92	92	82	36	26	454
60—65 —	1	2	3	1	12	14	26	46	58	30	12	205
65—70 —	"	1	"	2	2	5	2	9	13	12	11	57
70 Aar og derover	"	"	1	"	"	4	"	1	5	9	8	28
Tilsammen	38493	59772	27971	11766	6171	3742	2314	1497	841	392	166	153125
1890—1900:												
Under 20 Aar	7123	5021	1349	360	101	38	19	13	2	1	1	14028
20—25 Aar	29981	32268	10028	2916	886	312	156	61	26	14	5	76653
25—30 —	12064	23758	10894	3869	1577	659	311	131	63	24	10	53360
30—35 —	2412	6075	5647	3007	1718	811	382	202	98	49	24	20425
35—40 —	551	1439	1750	1779	1263	740	495	236	118	65	25	8461
40—45 —	139	383	578	613	837	623	462	298	154	77	30	4194
45—50 —	33	107	152	245	366	430	390	257	162	81	31	2244
50—55 —	11	24	55	60	93	139	213	187	135	56	36	1009
55—60 —	5	4	12	19	24	49	89	114	73	47	27	463
60—65 —	4	"	1	"	7	10	27	42	51	45	26	213
65—70 —	1	1	2	2	2	6	3	11	11	17	12	68
70 Aar og derover	"	1	"	1	"	"	1	"	4	5	17	29
Tilsammen	52324	69081	30468	12871	6864	3817	2548	1552	897	481	244	181147

Tabel 86. Bruds og Brudgoms gennemsnitlige Ægteskabsalder, set i Forhold til Ægtefællens Aldersgruppe.
Classe d'âge de l'un des deux époux rapprochée de l'âge moyen de l'autre, au moment du mariage.

Brudgommernes Aldersgrupper <i>classe d'âge du marié</i>	De tilsvarende Brudes Gennemsnitsalder <i>âge moyen de l'épousée respective</i>				Brudenes Aldersgrupper <i>classe d'âge de l'épousée</i>	De tilsvarende Brudgomes Gennemsnitsalder <i>âge moyen du marié respectif</i>			
	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900		1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900
	Aar	Aar	Aar	Aar		Aar	Aar	Aar	Aar
Under 25 Aar	25,1	24,6	24,2	23,7	Under 20 Aar	28,0	27,3	26,7	25,9
25-30 Aar	26,5	26,0	25,5	25,3	20-25 Aar	28,6	27,9	27,4	26,9
30-35 —	28,1	27,9	27,6	27,1	25-30 —	30,3	29,7	29,3	29,1
35-40 —	30,7	30,3	30,0	29,9	30-35 —	33,2	32,9	32,8	32,9
40-45 —	33,1	33,1	33,2	33,1	35-40 —	36,3	36,6	37,0	37,5
45-50 —	36,0	36,0	36,1	36,2	40-45 —	39,4	40,7	41,5	42,7
50-55 —	38,3	38,6	39,1	39,2	45-50 —	42,6	44,4	46,0	47,4
55-60 —	40,7	41,6	41,8	42,0	50-55 —	46,2	49,1	50,6	51,7
					55-60 —	50,1	52,8	54,3	55,1

Sammenligningen af Resultaterne for de enkelte Perioder. Man har dels spurgt: hvilken gennemsnitlig Alder havde de Kvinder, der giftede sig med Mænd i den og den Aldersgruppe (under 25 Aar, 25—30 Aar, o. s. v.), dels: hvad var Gennemsnitsalderen for Mænd, der giftede sig med Kvinder i den og den Aldersgruppe? ¹⁾ Resultaterne af disse Beregninger findes i ovenstaaende Tabel 86.

Af Tabellens 1ste Afdeling ses det, at Mænd, der giftede sig før 25 Aars Alderen, faa Hustruer, hvis gennemsnitlige Alder er 24—25 Aar; Mænd imellem 25 og 30 Aar faa Hustruer, hvis Gennemsnitsalder er omkring 26 Aar; Mænd i 30—35 Aars Alderen giftede sig med Kvinder, hvis Gennemsnitsalder er omkring 28 Aar, og saa fremdeles: for hver fem Aar, Brudgommene rykke frem i Alder, foreges de tilsvarende Brudes Gennemsnitsalder kun med et Par Aar. Aldersforskellen mellem Brudgom og Brud er altsaa gennemgaaende des større, jo ældre Manden er ved Ægteskabets Indgaaelse; medens Brudgomme i Tyverne faa Hustruer, der ere i samme Alder eller kun et Par Aar yngre end de selv,

¹⁾ For at udtømme Spørgsmaalet om det gensidige Aldersvalg er det nødvendigt at lægge saa vel Brudenes som Brudgommernes Aldersfordeling til Grund, hvilket vil fremgaa af følgende Eksempel. Der var i Perioden 1890—1900 (jfr. Tabel 85) 69081 Mænd, der giftede sig i Alderen 25—30 Aar. Disse 69081 Brudgomme have faaet Hustruer i alle mulige Aldere fra under 20 til over 70 Aar; Gennemsnitsalderen for disse Brude var 25,3 Aar (se Tabel 86, 1ste Afdeling). Kun 23758 af disse Brude vare i Alderen 25—30 Aar, men desuden var der i denne Aldersklasse 29602 Kvinder, der giftede sig med Mænd, som enten vare yngre end 25 Aar eller ældre end 30 Aar, altsaa i alt 23758 + 29602 = 53360 Brude i Alderen 25—30 Aar. Man spørger nu: hvilken var Gennemsnitsalderen for disse 53360 Kvinders Brudgomme? Svaret er: 29,1 Aar (se Tabel 86, 2den Afdeling).

vælge Mænd, der giftede sig i Halvtredserne, Brude, der gennemsnitlig ere over en halv Snes Aar yngre.

Af Tabellens 2den Afdeling fremgaaer det, at de Kvinder, der giftede sig i Trediverne, faa Mænd, der gennemsnitlig ere omtrent jævnaldrende med dem selv, medens Brude, der ere yngre end 30 Aar eller ældre end 40 Aar, faa Mænd, der gennemsnitlig ere henholdsvis ældre og yngre end de selv.

Foruden disse mere almindelige Resultater giver Tabel 86 endvidere Bidrag til Belysning af de i Tidens Løb foregaaede Forandringer i Brudgoms og Bruds gensidige Aldersvalg.

Det ses af Tabellens 1ste Afdeling, at Gennemsnitsalderen for Kvinder, der giftede sig med Mænd under 25 Aar, i Tredserne var godt 25 Aar, i Halvfjerdsernerne godt 24½ Aar, i Firserne godt 24 Aar, og i Halvfemserne godt 23½ Aar. En lignende Tilbøjelighed til stadig at vælge yngre og yngre Hustruer finder man hos de følgende Aldersklasser af Mænd op til Aldersklassen 40—45 Aar. For denne Aldersklasse er Brudenes Gennemsnitsalder den samme (godt 31 Aar) før og nu. For de derefter følgende Aldersgrupper af Mænd vise Tallene en Forøgelse af Gennemsnitsalderen for de tilsvarende Brude: Mænd i Alderen 55—60 Aar giftede sig i Tredserne med Kvinder, hvis Gennemsnitsalder var 40,7 Aar, men i Halvfemserne med Kvinder, der gennemsnitlig vare 42,0 Aar gamle.

Lignende Resultater giver Tabellens 2den Afdeling, hvor Brudenes Aldersfordeling er lagt til Grund. For Aldersklasserne indtil 35 Aar er der fra Tiaar til Tiaar en Aftagen i Gennemsnitsalderen for de tilsvarende Brudgomme, og Tendensen til stadig at vælge yngre Ægtefæller er endog stærkere for Kvindernes end for Mændenes Vedkommende; det vil saaledes ses, at Gen-

nemsnitsalderen for Mænd, der i Halvfemserne giftede sig med Kvinder mellem 20 og 25 Aar, var over 1 Aar lavere end Gennemsnitsalderen for Mænd, der i Tredserne giftede sig med Kvinder under 20 Aar (26,9 imod 28,0 Aar). For Brudenes Aldersklasser over 35 Aar er der fra Tiaar til Tiaar en Stigning i Gennemsnitsalderen for de tilsvarende Brudgomme, og denne Stigning er navnlig for de ældre Aldersklasser meget stærk: Gennemsnitsalderen for Mænd, der giftede sig med Kvinder i 50—55 Aars Alderen, var f. Eks. 5½ Aar højere i Halvfemserne end i Tredserne (51,7 Aar imod 46,2).

I Korthed kan Resultatet af de i Tabel 86 indeholdte Oplysninger udtrykkes saaledes. Mænd under 40 Aar faa nu gennemsnitlig yngre Hustruer end før; Mænd over 45 Aar faa nu gennemsnitlig ældre Hustruer end før. Kvinder under 35 Aar gifte sig med Mænd, der gennemsnitlig ere yngre end før, medens Kvinder over 35 Aar gifte sig med ældre Mænd end før. Delvis beror dette Resultat naturligvis paa, at Ægteskaber med meget stor Aldersforskel mellem Brudgom og Brud forekom hyppigere i ældre Tid end nu (jfr. foran Side 99). Af de ca. 69000 Mænd under 30 Aar, der giftede sig i Tredserne, fik de 170 Hustruer paa over 50 Aar, men blandt de ca. 121000 Brudgomme under 30 Aar i Halvfemserne, var der kun 51, hvis Brude vare over 50 Aar. Overfor de store Tal, der her er Tale om, spille de ekstreme Alderskombinationer dog selvfølgelig en ringe Rolle. Større Indflydelse paa Resultatet har det, naar f. Eks. 114 af de 1103 Brude mellem 50 og 55 Aar, der giftede sig i Tredserne, men kun 35 af de 1009 Brude i den nævnte Aldersgruppe i Halvfemserne ægtede Mænd under 30 Aar. Det er dog ikke udelukkende Formindskelsen i Antallet af ekstreme Alderskombinationer, der har fremkaldt de ovenfor anførte Resultater; ogsaa bortset fra de Tilfælde, hvor Aldersforskellen mellem Brudgom og Brud var meget stor, er der i Tidens Løb foregaaet en Forskydning i Aldersvalget, saaledes at de unge søge sig yngre Ægtefæller end før, de gamle derimod ældre (jfr. Enkelthederne i Tabel 85).

Til lignende Resultater kommer man, naar man fordeler hver Aldersklasse af Brudgomme og Brude i tre Grupper: 1) de, hvis Ægtefælle hører til en yngre Aldersklasse (Femaarsklasse) end de selv, 2) de, hvis Ægtefælle hører til samme Aldersklasse og 3) de, hvis Ægtefælle hører til en ældre Aldersklasse end de selv, jfr. omstaaende Oversigt for Perioderne 1860—69 og 1890—1900:

For hver 1000 Brudgomme, resp. Brude, i hver Aldersklasse udgjorde Antallet af dem, der ægtede Brude, resp. Brudgomme, i:

	en yngre Aldersklasse		samme Aldersklasse		en ældre Aldersklasse	
	1860 —69	1890 —1900	1860 —69	1890 —1900	1860 —69	1890 —1900
Brudgommernes Aldersklasser:						
Under 25 Aar ..	95	136	483	573	422	291
25—30 Aar.....	448	540	360	344	192	116
30—35 —	673	731	196	185	131	84
35—40 —	750	789	132	138	118	73
40—45 —	794	808	120	122	86	70
45—50 —	828	834	115	113	57	53
50—55 —	883	869	79	84	38	47
55—60 —	914	892	58	74	28	34
over60 —	942	935	45	53	13	12
Brudenes Aldersklasser:						
Under 20 Aar ..	—	—	—	—	1000	1000
20—25 Aar.....	—	—	249	391	751	609
25—30 —	156	226	427	445	417	329
30—35 —	399	416	286	276	315	308
35—40 —	516	442	191	210	293	348
40—45 —	562	408	165	200	273	392
45—50 —	596	398	159	192	245	410
50—55 —	594	379	167	211	239	410
55—60 —	579	436	173	246	248	318
over60 —	631	458	210	274	159	268

e. Gentagne Ægteskaber.

Mariages par quantièmes noccs.

Omstaaende Tabel 87 (Side 103) giver for Ægteskaberne i hver Tiaars-Periode siden 1840 en Oversigt over samtlige Brudgommens og Brudes Fordeling efter deres ægteskabelige Stilling før Indgaaelsen af det paa-gældende Ægteskab. Der er sondret imellem dem, der ikke have været gifte før (Ungkarle og Piger), og dem, hvis tidligere Ægteskab er opløst enten ved Ægtefællens Død eller ved Skilsmisse; for de sidstnævnte to Grupper har man atter foretaget en Sondring efter, om de paa-gældende indtraadte i 2det, 3dje eller 4de Ægteskab.

Som det kunde ventes, er den foran paapegede Nedgang i den gennemsnitlige Giftermaalsalder og i Antallet af Ægteskaber med stor Aldersforskel mellem Brudgom og Brud bleven fulgt af Nedgang i det forholdsvise Antal af gentagne Ægteskaber:

	Af 1000 Brudgomme indtraadte i:		
	2det Ægteskab	3dje Ægteskab	4de Ægteskab
1840—49	139,7	13,3	1,5
1850—59	122,9	9,4	1,0
1860—69	125,7	9,0	0,7
1870—79	117,3	8,0	0,5
1880—89	104,9	6,3	0,5
1890—1900	95,0	5,1	0,3

Af 1000 Brude indtraadte i:			
	2det Ægteskab	3dje Ægteskab	4de Ægteskab
1840—49	107,7	7,1	0,5
1850—59	92,3	4,7	0,4
1860—69	86,6	3,9	0,2
1870—79	70,9	2,9	0,2
1880—89	58,3	2,0	0,1
1890—1900	48,7	1,2	—

I Fyrrerne havde hver sjette eller syvende Brudgom været gift før, men i Halvfemserne kun hver tiende; i Fyrrerne havde hver niende Brud været gift før, men i Halvfemserne kun hver tyvende. Nedgangen i det

forholdsvise Antal af gentagne Ægteskaber har altså været større for Kvindernes end for Mændenes Vedkommende. I det sidste Tiaar af Aarhundredet var der dobbelt saa mange Mænd som Kvinder, der indtraadte i nyt Ægteskab. — Tilbagegangen er forholdsvise større for 3dje Ægteskab end for 2det, og atter større for 4de end for 3dje, jfr. foranstaaende Oversigt. — Den forholdsvise Nedgang i Antallet af gentagne Ægteskaber falder udelukkende paa dem, der gifte sig efter at være blevne Enkemænd eller Enker, medens Forholdstallet for fraskilte, der indgaa nyt Ægteskab, er forblevet konstant. Det gennemsnitlige aarlige Antal Enkemænd, der gifte sig paa ny, er nu omtrent det

Tabel 87. Brudgoms og Bruds ægteskabelige Stilling før Ægteskabets Indgaaelse.
État civil des deux époux avant le mariage.

	Absolte Tal <i>chiffres réels</i>						Forholdstal <i>chiffres proportionnels</i>					
	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
Brudgomme: mariés												
Ungkarle <i>garçons</i>	89415	114835	110055	127845	136017	162959	p. m. 845,5	p. m. 866,7	p. m. 864,6	p. m. 874,2	p. m. 888,3	p. m. 899,6
Enkemænd, som indtraadte i 2. Ægteskab	14775 ¹⁾	16290 ¹⁾	15178	16253	15040	15829	139,7 ¹⁾	122,9 ¹⁾	119,3	111,3	98,3	87,4
<i>veufs entrés en 2des nocés</i>												
Enkemænd, som indtraadte i 3. Ægteskab	1412 ¹⁾	1248 ¹⁾	1121	1134	935	892	13,3 ¹⁾	9,4 ¹⁾	8,8	7,8	6,1	4,9
<i>veufs entrés en 3mes nocés</i>												
Enkemænd, som indtraadte i 4. Ægteskab	156 ¹⁾	127 ¹⁾	91	73	71	59	1,5 ¹⁾	1,0 ¹⁾	0,7	0,5	0,5	0,3
<i>veufs entrés en 4mes nocés</i>												
I alt Enkemænd <i>total des veufs</i>	16343 ¹⁾	17665 ¹⁾	16390	17460	16046	16780	154,5 ¹⁾	133,3 ¹⁾	128,8	119,5	104,8	92,6
Fraskilte Mænd, som indtraadte i 2. Ægteskab	—	—	811	895	1026	1368	—	—	6,4	6,1	6,7	7,6
<i>divorcés entrés en 2des nocés</i>												
Fraskilte Mænd, som indtraadte i 3. Ægteskab	—	—	30	34	36	38	—	—	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>divorcés entrés en 3mes nocés</i>												
Fraskilte Mænd, som indtraadte i 4. Ægteskab	—	—	1	2	"	2	—	—	—	"	"	—
<i>divorcés entrés en 4mes nocés</i>												
I alt fraskilte Mænd <i>total des divorcés</i>	—	—	842	931	1062	1408	—	—	6,6	6,3	6,9	7,8
Tilsammen somme ...	105758	132500	127287	146236	153125	181147	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0
Brude: épousées												
Piger <i>filles</i>	93568	119601	115748	135413	143871	172105	884,7	902,6	909,3	926,0	939,6	950,1
Enker, som indtraadte i 2. Ægteskab	11384 ²⁾	12224 ²⁾	10163	9491	7985	7586	107,7 ²⁾	92,3 ²⁾	79,8	64,9	52,1	41,9
<i>veuves entrées en 2des nocés</i>												
Enker, som indtraadte i 3. Ægteskab	755 ²⁾	628 ²⁾	475	414	285	204	7,1 ²⁾	4,7 ²⁾	3,7	2,8	1,9	1,1
<i>veuves entrées en 3mes nocés</i>												
Enker, som indtraadte i 4. Ægteskab	51 ²⁾	47 ²⁾	21	22	8	9	0,5 ²⁾	0,4 ²⁾	0,2	0,2	0,1	—
<i>veuves entrées en 4mes nocés</i>												
I alt Enker <i>total des veuves</i>	12190 ²⁾	12899 ²⁾	10659	9927	8278	7799	115,3 ²⁾	97,4 ²⁾	83,7	67,9	54,1	43,0
Fraskilte Koner, som indtraadte i 2. Ægteskab	—	—	861	876	955	1225	—	—	6,8	6,0	6,2	6,8
<i>divorcées entrées en 2des nocés</i>												
Fraskilte Koner, som indtraadte i 3. Ægteskab	—	—	19	20	21	18	—	—	0,2	0,1	0,1	0,1
<i>divorcées entrées en 3mes nocés</i>												
Fraskilte Koner, som indtraadte i 4. Ægteskab	—	—	"	"	"	"	—	—	"	"	"	"
<i>divorcées entrées en 4mes nocés</i>												
I alt fraskilte Koner <i>total des divorcées</i>	—	—	880	896	976	1243	—	—	7,0	6,1	6,3	6,9
Tilsammen somme ...	105758	132500	127287	146236	153125	181147	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0

¹⁾ Herunder fraskilte Mænd. ²⁾ Herunder fraskilte Koner.
Anm. De faa Tilfælde, hvor en Person er indtraadt i 5te Ægteskab, ere opførte under Rubrikkerne for 4de Ægteskab.

Tabel 88. Den indbyrdes Kombination af Brudgoms og Bruds ægteskabelige Stilling før Ægteskabets Indgaaelse.
État civil de l'époux avant le mariage rapproché de celui de l'épousée.

Ægteskaber mellem <i>mariage entre</i>		Absolute Tal <i>chiffres réels</i>						Forholdstal <i>chiffres proportionnels</i>					
		1840-49	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900	1840-49	1850-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900
Ungkarle og <i>garçons et</i>	Piger <i>filles</i>	79744	104621	101407	120652	130337	158002	p.m. 754,0	p.m. 789,6	p.m. 796,6	p.m. 825,0	p.m. 851,2	p.m. 872,1
	Enker <i>veuves</i>	9671	10214	8030	6603	5028	4144	91,5	77,1	63,1	45,2	32,8	22,9
	Fraskilte Koner <i>divorcées</i> ..			618	590	652	813			4,9	4,0	4,3	4,5
Enkemænd og <i>veufs et</i>	Piger <i>filles</i>	13824 ¹⁾	14980 ²⁾	13669	14015	12689	12966	130,7 ¹⁾	113,0 ¹⁾	107,4	95,9	82,9	71,6
	Enker <i>veuves</i>	2519 ¹⁾	2685 ¹⁾	2486	3179	3086	3475	23,8 ¹⁾	20,3 ¹⁾	19,5	21,7	20,1	19,2
	Fraskilte Koner <i>divorcées</i> ..			235	266	271	339			1,9	1,8	1,8	1,9
Fraskilte Mænd og <i>divorcés et</i>	Piger <i>filles</i>	—	—	672	746	845	1137	—	—	5,3	5,1	5,5	6,3
	Enker <i>veuves</i>	—	—	143	145	164	180	—	—	1,1	1,0	1,1	1,0
	Fraskilte Koner <i>divorcées</i> ..	—	—	27	40	53	91	—	—	0,2	0,3	0,3	0,5
Tilsammen <i>total</i> ...		105758	132500	127287	146236	153125	181147	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0

¹⁾ Under Enkemænd og Enker er for Perioderne 1840-49 og 1850-59 indbefattet fraskilte Mænd og fraskilte Koner.

samme som for halvtredsindstyve Aar siden; Antallet af Enker, der gifte sig paa ny, udgør nu kun to Tredjedele af Antallet for halvtredsindstyve Aar siden (jfr. de absolute Tal i Tabel 87).

Den Ændring i Sædvanerne, der giver sig Udtryk i foranstaaende Tal, belyses yderligere i ovenstaaende Tabel 88, hvor Brudgoms og Bruds ægteskabelige Stilling før det paagældende Ægteskabs Indgaaelse er betragtet, ikke — som i den foregaaende Tabel — for hvert Køn for sig, men efter deres indbyrdes Kombination. Særlig lægger man her Mærke til den stærke Nedgang i Forbindelserne mellem Ungkarle og Enker samt mellem Enkemænd og Piger. Det er især i Landdistrikterne, at det i tidligere Tid var almindeligt, at Ungkarle giftede sig med Enker og Enkemænd med Piger; saaledes skal man anføre nedenstaaende Forholdstal for Femaarene 1835-39 (det første, for hvilket Oplysninger foreligge), 1855-59, 1875-79 og 1895-1900.

For hver 1000 indgaaede Ægteskaber i Landdistrikterne udgjorde Forbindelserne mellem:

	Ungkarle og Enker ¹⁾	Enkemænd ²⁾ og Piger
1835-39	122	160
1855-59	80	122
1875-79	48	100
1895-1900	23	71

f. Ægteskaberne fordelte efter Maaneder.

Mariages par mois.

Om Maanederne, hvori Ægteskaberne ere indgaaede, haves Oplysninger for Femaaret 1845-49 samt for

¹⁾ Herunder fraskilte Koner.

²⁾ Herunder fraskilte Mænd.

Tiden siden 1855 (derimod ikke for det mellemliggende Femaar 1850-54), jfr. omstaaende Tabel 89 (Side 105). Ægteskabernes Fordeling paa Aarets Maaneder er her angivet saa vel i absolute Tal som i Forholdstal. Ved Beregningen af de sidste har man sat Antallet af Ægteskaber i et Aar lig 1200 og i Forhold hertil beregnet, hvor mange Ægteskaber der faldt paa hver af de 12 Maaneder. Forholdstallene ere derhos beregnede med Hensyntagen til Maanedernes forskellige Længde, saaledes at alle Maanederne ere reducerede til samme Dage-Antal.

Hvis Ægteskaberne fordelte sig lige paa alle Aarets Maaneder, vilde man faa 100 i hver Forholdstals-Rubrik; hver Maanedes Giftermaalshyppighed afviger altsaa saa mange Procent fra Gennemsnittet, som det anførte Forholdstal er over eller under 100.

Betragtes først Forholdstallene for hele Landet under eet, vil det ses, at gennem hele den paagældende Periode blev der i Aarets 2det og 4de Kvartal (Maanederne April, Maj, Juni, Oktober, November og December) indgaaet dobbelt saa mange Ægteskaber som i 1ste og 3dje Kvartal:

Af 1200 Ægteskaber blev følgende Antal indgaaet i:

	1ste og 3dje Kvartal	2det og 4de Kvartal
1845-49	393	807
1855-59	394	806
1860-69	401	799
1870-79	388	812
1880-89	387	813
1890-1900	383	817

De Maaneder, der have den største Giftermaalshyppighed, ere November og Maj (Skiftemaaneder for Tjenestefolk) samt Oktober og April (Flyttedagsmaaneder).

Tabel 89. Indgaaede Ægteskaber, fordelt efter Maaneder.
Mariages par mois.

	Antal indgaaede Ægteskaber <i>nombre des mariages contractés</i>						Fordeling af 1200 Ægteskaber paa Maanederne*) <i>1200 mariages répartis sur les mois</i>					
	1845-49	1855-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900	1845-49	1855-59	1860-69	1870-79	1880-89	1890-1900
København: <i>Copenhagen:</i>												
Januar	365	430	835	1101	1492	1709	72	69	70	65	67	65
Februar	303	385	760	991	1602	1790	65	68	70	64	79	75
Marts	437	418	887	1201	1779	2093	86	67	74	71	80	80
April	514	639	1335	1880	2245	2902	104	106	115	114	104	114
Maj	773	1045	1981	2829	3356	3811	152	167	165	166	151	145
Juni	491	582	1033	1491	1872	2295	100	96	89	90	87	90
Juli	374	520	980	1288	1873	2206	73	83	82	76	84	84
August	352	498	886	1379	1832	2113	69	80	74	81	82	81
September	402	471	937	1353	1741	2120	81	78	81	82	81	84
Oktober	751	814	1572	2253	2874	3212	147	130	131	132	129	123
November	768	956	1769	2630	3268	3673	156	158	153	160	152	145
December	483	614	1156	1683	2330	3001	95	98	96	99	104	114
Tilsammen	6013	7372	14131	20079	26264	30925	1200	1200	1200	1200	1200	1200
Provinsbyerne: <i>villes de prov.:</i>												
Januar	364	398	785	861	924	1176	67	59	62	54	51	48
Februar	368	388	752	841	1015	1297	74	63	65	59	61	58
Marts	337	395	833	1039	1186	1598	62	58	65	66	65	65
April	494	659	1247	1645	1850	2745	93	101	101	108	105	115
Maj	905	1332	2447	3151	3619	4745	166	196	192	199	199	193
Juni	481	612	1135	1287	1472	2098	91	93	92	84	84	88
Juli	344	522	891	987	1247	1719	63	77	70	62	69	70
August	317	457	845	1130	1136	1523	58	67	66	72	63	62
September	389	455	845	1014	1098	1446	74	69	69	66	63	61
Oktober	653	762	1440	1819	2247	3125	119	112	113	115	124	127
November	1126	1283	2382	3169	3703	4844	213	196	193	207	211	203
December	657	742	1424	1708	1903	2713	120	109	112	108	105	110
Tilsammen	6435	8005	15026	18651	21400	29029	1200	1200	1200	1200	1200	1200
Landdistrikterne: <i>comm. rur.:</i>												
Januar	2461	2443	4791	4629	4365	4439	68	56	58	51	49	43
Februar	2322	2645	5439	5625	5361	5355	71	67	72	68	65	57
Marts	2918	3523	7093	7818	7670	8118	81	81	85	86	86	79
April	3286	4316	8624	10642	10023	11590	94	102	107	120	116	117
Maj	3379	5147	10616	13583	14152	17450	94	118	128	149	158	170
Juni	3508	4499	8217	8027	7504	8292	100	106	102	91	87	83
Juli	2460	3490	6175	6084	6124	6794	68	80	74	67	68	66
August	1399	1829	3705	3957	3729	4457	39	42	45	43	42	43
September	2034	2580	4847	5915	5022	6029	58	61	60	67	58	61
Oktober	5687	6414	11186	11924	12331	13869	158	147	134	131	138	135
November	7051	8226	15414	17599	18705	23224	202	195	191	199	216	233
December	6015	6314	12023	11703	10475	11576	167	145	144	128	117	113
Tilsammen	42520	51426	98130	107506	105461	121193	1200	1200	1200	1200	1200	1200
Hele Landet: <i>tout le pays:</i>												
Januar	3190	3271	6411	6591	6781	7324	68	58	59	53	52	48
Februar	2993	3418	6951	7457	7978	8442	71	66	71	66	67	60
Marts	3692	4336	8813	10058	10635	11809	79	77	82	81	82	77
April	4294	5614	11206	14167	14118	17237	95	102	107	118	112	116
Maj	5057	7524	15044	19563	21127	26006	109	133	139	158	163	169
Juni	4480	5693	10385	10805	10848	12685	99	104	99	90	86	85
Juli	3178	4532	8046	8359	9244	10719	68	80	75	67	71	70
August	2068	2784	5436	6466	6697	8093	44	49	50	52	52	53
September	2825	3506	6629	8282	7861	9595	63	64	64	69	63	65
Oktober	7091	7990	14198	15996	17452	20206	152	141	132	129	135	131
November	8945	10465	19565	23398	25676	31741	198	191	187	195	204	213
December	7155	7670	14603	15094	14708	17290	154	135	135	122	113	113
Tilsammen	54968	66803	127287	146236	153125	181147	1200	1200	1200	1200	1200	1200

*) Forholdstillene ere beregnede med Hensyntagen til Maanedernes forskellige Længde, saaledes at alle Maaneder ere reducerede til samme Dage-Antal.
Anm. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

Tabel 90. Antallet af Fødte i det 19. Aarhundrede. Levende-
Naissances du 19e siècle. Nés-vivants et mort-nés.

	Levendefødte <i>nés-vivants</i>											
	Ægtefødte <i>naissances légitimes</i>			Uægtefødte <i>naissances illégitimes</i>			Ægtefødte og Uægtefødte tilsammen <i>légitimes et illégitimes</i>					
	Dreng <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>	Dreng <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>	Dreng <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>	Dreng <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>
København <i>Copenhague</i>												
1801—09	—	—	—	—	—	—	14951	14994	29945	—	—	—
1810—19	—	—	—	—	—	—	15952	15567	31519	—	—	—
1820—29	—	—	—	—	—	—	15936	15530	31466	—	—	—
1830—39	—	—	—	—	—	—	17243	16673	33916	—	—	—
1840—49	15115	14385	29500	4188	3979	8167	19303	18364	37667	732	534	1266
1850—59	19434	18665	38099	5244	4976	10220	24678	23641	48319	963	676	1639
1860—69	21624	20692	42316	5808	5682	11490	27432	26374	53806	923	696	1619
1870—79	28001	26869	54870	7136	6878	14014	35137	33747	68884	966	739	1705
1880—89	41841	39776	81617	10160	9836	19996	52001	49612	101613	1229	981	2210
1890—1900	44917	43196	88113	12938	12091	25029	57855	55287	113142	1124	905	2029
I alt 1801—1900	—	—	—	—	—	—	280488	269789	550277	—	—	—
Provinsbyerne <i>villes de province</i>												
1801—09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1810—19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1820—29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1830—39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1840—49	20347	19544	39891	3015	2814	5829	23362	22358	45720	822	632	1454
1850—59	28650	27607	56257	3542	3256	6798	32192	30863	63055	1123	820	1943
1860—69	31950	30205	62155	3803	3658	7461	35753	33863	69616	1124	827	1951
1870—79	37709	36051	73760	4088	3852	7940	41797	39903	81700	1158	884	2042
1880—89	50537	48288	98825	4424	4254	8678	54961	52542	107503	1257	986	2243
1890—1900	65638	62347	127985	5632	5316	10948	71270	67663	138933	1600	1265	2865
I alt 1801—1900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>												
1801—09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1810—19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1820—29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1830—39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1840—49	149512	143600	293112	16819	15950	32769	166331	159550	325881	7725	5575	13300
1850—59	173387	165188	338575	18406	17723	36129	191793	182911	374704	9165	6675	15840
1860—69	185840	177037	362877	19962	18989	38951	205802	196026	401828	8447	6355	14802
1870—79	202123	191870	393993	20740	19695	40435	222863	211565	434428	7799	5996	13795
1880—89	213786	203215	417001	18721	17558	36279	232507	220773	453280	6924	5213	12137
1890—1900	242470	229860	472330	18593	17485	36078	261063	247345	508408	6583	5195	11778
I alt 1801—1900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hele Landet <i>tout le pays</i>												
1801—09	—	—	—	—	—	—	138582	132470	271052	—	—	—
1810—19	—	—	—	—	—	—	166184	158495	324679	—	—	—
1820—29	—	—	—	—	—	—	185239	176139	361378	—	—	—
1830—39	—	—	—	—	—	—	190746	182876	373622	—	—	—
1840—49	184974	177529	362503	24022	22743	46765	208996	200272	409268	9279	6741	16020
1850—59	221471	211460	432931	27192	25955	53147	248663	237415	486078	11251	8171	19422
1860—69	239414	227934	467348	29573	28329	57902	268987	256263	525250	10494	7878	18372
1870—79	267833	254790	522623	31964	30425	62389	299797	285215	585012	9923	7619	17542
1880—89	306164	291279	597443	33305	31648	64953	339469	322927	662396	9410	7180	16590
1890—1900	353025	335403	688428	37163	34892	72055	390188	370295	760483	9307	7365	16672
I alt 1801—1900	—	—	—	—	—	—	2,436851	2,322367	4,759218	—	—	—

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

fødte og Dødfødte. Ægtefødte og Uægtefødte. By og Land.
Naissances légitimes et illégitimes. Villes et campagne.

Dødfødte mort-nés						Levendefødte og Dødfødte tilsammen nés-vivants et mort-nés								
Uægtefødte <i>naissances illégitimes</i>			Ægtefødte og Uægtefødte tilsammen <i>légitimes et illégitimes</i>			Ægtefødte <i>naissances légitimes</i>			Uægtefødte <i>naissances illégitimes</i>			Ægtefødte og Uægtefødte tilsammen <i>légitimes et illégitimes</i>		
Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Tils. <i>g. + f.</i>
—	—	—	997	838	1835	11800	11712	23512	4148	4120	8268	15948	15832	31780
—	—	—	989	909	1898	13033	12672	25705	3908	3804	7712	16941	16476	33417
—	—	—	1070	778	1848	12999	12527	25526	4007	3781	7788	17006	16308	33314
—	—	—	1078	790	1868	13891	13263	27154	4430	4200	8630	18321	17463	35784
291	224	515	1023	758	1781	15847	14919	30766	4479	4203	8682	20326	19122	39448
470	412	882	1433	1088	2521	20397	19341	39738	5714	5388	11102	26111	24729	50840
441	348	789	1364	1044	2408	22547	21388	43935	6249	6030	12279	28796	27418	56214
413	300	713	1379	1039	2418	28967	27608	56575	7549	7178	14727	36516	34786	71302
616	543	1159	1845	1524	3369	43070	40757	83827	10776	10379	21155	53846	51136	104982
513	443	956	1637	1348	2985	46041	44101	90142	13451	12534	25985	59492	56635	116127
—	—	—	12815	10116	22931	228592	218288	446880	64711	61617	126328	293303	279905	573208
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
141	113	254	963	745	1708	21169	20176	41345	3156	2927	6083	24325	23103	47428
169	144	313	1292	964	2256	29773	28427	58200	3711	3400	7111	33484	31827	65311
196	163	359	1320	990	2310	33074	31032	64106	3999	3821	7820	37073	34853	71926
174	122	296	1332	1006	2338	38867	36935	75802	4262	3974	8236	43129	40909	84038
168	130	298	1425	1116	2541	51794	49274	101068	4592	4384	8976	56386	53658	110044
208	177	385	1808	1442	3250	67238	63612	130850	5840	5493	11333	73078	69105	142183
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
985	738	1723	8710	6313	15023	157237	149175	306412	17804	16688	34492	175041	165863	340904
1086	908	1994	10251	7583	17834	182552	171863	354415	19492	18631	38123	202044	190494	392538
999	761	1760	9446	7116	16562	194287	183392	377679	20961	19750	40711	215248	203142	418390
876	691	1567	8675	6687	15362	209922	197866	407788	21616	20386	42002	231538	218252	449790
695	591	1286	7619	5804	13423	220710	208428	429138	19416	18149	37565	240126	226577	466703
673	501	1174	7256	5696	12952	249053	235055	484108	19266	17986	37252	268319	253041	521360
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1417	1075	2492	10696	7816	18512	194253	184270	378523	25439	23818	49257	219692	208088	427780
1725	1464	3189	12976	9635	22611	232722	219631	452353	28917	27419	56336	261639	247050	508689
1636	1272	2908	12130	9150	21280	249908	235812	485720	31209	29601	60810	281117	265413	546530
1463	1113	2576	11386	8732	20118	277756	262409	540165	33427	31538	64965	311183	293947	605130
1479	1264	2743	10889	8444	19333	315574	298459	614033	34784	32912	67696	350358	331371	681729
1394	1121	2515	10701	8486	19187	362332	342768	705100	38557	36013	74570	400889	378781	779670
—	—	—	100550	76333	176883	2,282874	2,158173	4,441047	254527	240527	495054	2,537401	2,398700	4,936101

En Sammenligning mellem Forholdstallene for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne viser for det første, at Ægteskaberne ere mere ligeligt fordelte paa de enkelte Maaneder i Hovedstaden end i den øvrige Del af Landet, idet navnlig Ophobningen af Ægteskaber i Skiftedagsmaanederne Maj og November er langt mindre i København end i Provinserne. Dernæst vil det ses, at medens Tendensen for Hovedstadens Vedkommende nærmest gaar i Retning af en Udjævning, er det modsatte Tilfældet for Landdistrikternes og delvis ogsaa for Provinsbyernes Vedkommende. Naar Giftermaalshyppigheden for April og Oktober i Provinsbyerne og for Maj og November paa Landet er stigende, staar dette formentlig i Forbindelse med, at forholdsvis flere yngre Folk og færre Enkemænd og Enker gifte sig nu end tidligere, saaledes at der nu er forholdsvis færre end før, der kunne vælge Bryllupstidspunktet uafhængigt af Flyttedag og Skiftetid. Dette spiller selvfølgelig ogsaa en Rolle for Københavns Vedkommende, men her modvirkes det af, at baade Skiftemaanederne for Tyende og Flyttedagsmaanederne mere og mere tabe deres Betydning; københavnske Tjenestefolk fæstes jo nutildags overvejende maanedvis, og ogsaa Lejemaal for mindre Beboelseslejligheder afsluttes som Regel saaledes, at Til- og Fraflytning kan ske den 1ste i hvilket som helst Maaned.

3. Fødte.

Naissances.

a. Fødselshyppigheden i Byerne og paa Landet.

Natalité, villes et campagne.

En almindelig Oversigt over Antallet af Fødte i Danmark i det 19. Aarhundrede er givet i foranstaaende Tabel 90 (Side 106—07). De hundrede Aar ere delte i 10 Afsnit, hvoraf det første omfatter de 9 Aar 1801—09, det sidste de 11 Aar 1890—1900, medens hver af de øvrige Perioder omfatter et Tiaar. Saa langt Oplysningerne række, er Delingen mellem København, Provinsbyerne og Landdistrikterne gennemført: Tallene for København have kunnet udsondres for hele Aarhundredet, medens Sondringen mellem Provinsbyerne og Landdistrikterne kun foreligger fra 1840. Delingen mellem Levendefødte og Dødfødte og mellem Ægtefødte og Uægtefødte er gennemført for hele Aarhundredet, men først fra 1840 har man disse to Delinger kombinerede, saa at det kan ses, hvor mange Ægtefødte og

hvor mange Uægtefødte der fandtes inden for hver af Grupperne Levendefødte og Dødfødte.

I den almindelige Oversigt over Befolkningens Bevægelse gennem Ægteskaber, Fødsler og Dødsfald (Side 79 ff.) har man omhandlet Fødselshyppigheden paa Grundlag af Tallene for Levendefødte alene, hvad der er naturligt i den paagældende Sammenhæng. I nærværende Afsnit, der omhandler den mere specielle Fødselsstatistik, skal man derimod som Udgangspunkt tage det samlede Antal af Fødte (indbefattet Dødfødte), dog selvfølgelig saaledes at der vil blive sondret mellem Levendefødte og Dødfødte overalt, hvor der er Anledning dertil, og for saa vidt det foreliggende Materiale muliggør en Deling.

Antallet af Fødte i København, Provinsbyerne og Landdistrikterne samt i hele Landet under eet er i nedenstaaende Tabel 91 for hvert Tiaar siden 1840 sat

Tabel 91. Fødselshyppigheden i Byerne og paa Landet.

Fréquence des naissances dans les villes et à la campagne.

	Gennemsnitligt aarligt Antal Fødte*) pr. 1000 af hver Periodes Middelbefolkning					
	<i>naissances annuelles p. 1000 habitants de la période</i>					
	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
København <i>Copenhagen...</i>	31,1	35,4	33,4	34,3	38,3	31,3
Provinsbyerne <i>villes de prov.</i>	31,6	35,3	32,7	32,6	34,8	32,2
Landdistrikterne <i>comm.rur.</i>	31,8	33,5	32,1	31,9	31,5	30,1
Hele Landet <i>tout le pays</i>	31,7	33,9	32,3	32,3	32,9	30,7

*) Levendefødte og Dødfødte tilsammen.

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

i Forhold til Middelfolketallet. Det vil ses, at Fødselshyppigheden som Regel har været størst i København og mindst i Landdistrikterne (i Perioden 1840—49 var dog det omvendte Tilfældet, og i Perioden 1890—1900 havde Provinsbyerne en større Fødselshyppighed end Hovedstaden). Den største Fødselshyppighed naaede København i Tiaaret 1880—89, gennemsnitlig aarlig 38,3 Fødte for hver 1000 Indbyggere, mindst var Hovedstadens Fødselshyppighed i Fyrrerne og Halvfemserne. Ogsaa Provinsbyernes Fødselshyppighed var høj i Firserne, men dog knap saa høj som i Halvtredserne, da den naaede 35,3 Promille; Minimum faldt ogsaa for Provinsbyerne i Fyrrerne. Paa Landet var Fødslernes Antal i Forhold til Befolkningen størst i Halvtredserne (33,5 Promille), mindst i Halvfemserne (30,1 Promille).

Naturligvis er Fødslerne Antal i høj Grad paa-
virket af Aldersfordelingen i Befolkningen, og der er
derfor en nøje Sammenhæng mellem Vandringerne og
Fødselshyppigheden i de forskellige Dele af Landet.
Saaledes er der ingen Tvivl om, at den høje Fødsels-
hyppighed i København i Tiaaret 1880—89 for en
væsentlig Del skyldes, at den stærke Indvandring til
Hovedstaden i Halvfjerdsere og Firserne har tilveje-
bragt en ekstraordinær Ophobning i de Aldersklasser,
hvor der fødes Børn, ligesom Standsningen i Tilflyt-
ningen til det gamle København tydelig spores i den
lave Fødselshyppighed i Perioden 1890—1900.

Fødselshyppighedens forskellige Højde i Byerne og
paa Landet og Forandringerne fra Tid til Tid kunne
dog ingenlunde fuldt ud forklares som Udslag af en
forskellig Aldersfordeling i Befolkningen. Delvis ere
de i Tabel 91 anførte Tal Udtryk for virkelige Sving-
ninger i Frugtbarhedsforholdene, jfr. nærmere i det
følgende Underafsnit 3 c.

b. Fødsler i og uden for Ægteskab.

Naissances légitimes et illégitimes.

Paa Grundlag af de i Tabel 90 anførte absolute
Tal har man for hver Tiaars-Periode beregnet, hvor
mange blandt 100 Fødte der vare fødte uden for Ægte-
skab, jfr. nedenstaaende Tabel 92.

Tabel 92. Uægtefødte i Procent af samtlige Fødte.
By og Land.

Naissances illégitimes p. 100 naissances. Villes et campagne.

	De uægtefødte udgjorde i Procent af samtlige Fødte <i>pourcent des naissances illégitimes</i>			
	København <i>Copenhague</i>	Provins- byerne <i>villes de prov.</i>	Land- distrikterne <i>comm. rur.</i>	Hele Landet <i>tout le pays</i>
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
1801—09	26,0	—	—	7,4
1810—19	23,1	—	—	8,9
1820—29	23,4	—	—	8,6
1830—39	24,1	—	—	9,8
1840—49	22,0	12,8	10,1	11,5
1850—59	21,8	10,9	9,7	11,1
1860—69	21,8	10,9	9,7	11,1
1870—79	20,7	9,8	9,3	10,7
1880—89	20,2	8,2	8,0	9,9
1890—1900	22,4	8,0	7,1	9,6

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se
Noten Side 87.

Efter de her anførte Forholdstal for hele Landet
udgjorde de Uægtefødte i Perioden 1801—09 kun imel-
lem 7 og 8 pCt. af samtlige Fødte, i de to følgende
Tiaar imellem 8 og 9 pCt., i Trediverne ca. 10 pCt. og

i Fyrreerne 11½ pCt., hvorefter Forholdet er aftaget
langsomt fra Tiaar til Tiaar, saaledes at i Perioden
1890—1900 kun ca. 9½ pCt. af de fødte Børn vare
fødte uden for Ægteskab. Herefter kan det altsaa siges,
at der har været en stærk Stigning i det forholdsvise
Antal af uægte Fødsler i den første Halvdel af Aar-
hundredet, en langsom Nædgang i sidste Halvdel. Her-
til skal dog bemærkes, at Opgivelserne for den første
Del af Aarhundredet maa antages at lide af nogen
Usikkerhed, saa at der er en Mulighed for, at Tallene
for de første tre Tiaars-Perioder ere en Del for lave¹⁾.

I Forhold til det hele Antal Fødsler er Fødsler
uden for Ægteskab lidt hyppigere i Provinsbyerne end
paa Landet, og omtrent 3 Gange saa hyppige i Køben-
havn som paa Landet, jfr. Tabel 92. I København er
imellem en Femtedel og en Fjerdedel af alle de fødte
Børn uægtefødte, men herved maa det erindres, at en
stor Del af de ugifte Kvinder, der føde Børn i Køben-
havn, ere hjemmehørende andetsteds i Landet, og kun
opholde sig midlertidig i Hovedstaden, indtil Barnet er
født (Fødselsstiftelsen; private Klinikker og Fødehjem;
Jordemødre, som tage Fødende i Pension). Desuden
bevirker den Omstændighed, at der i Hovedstaden findes
forholdsvis langt flere ugifte Kvinder end i den øvrige
Del af Landet (se Tabel 58, Side 70), at Forholdet
mellem samtlige Fødte og Uægtefødte bliver en ret
misvisende Maalestok for Hyppigheden af Fødsler uden
for Ægteskab. Et rigtigere Billede faar man ved at
sætte Antallet af Uægtefødte i Forhold til Antallet af
ugifte Kvinder i de fødedygtige Aldersklasser. Fra
dette Synspunkt er Sagen behandlet i det følgende
Underafsnit c om de fødende Mødres Alder; her skal
kun anføres nedenstaaende summariske Resultater:

	Aarligt Antal uægte Fødsler for hver 1000 ugifte Kvinder i Alderen 16—50 Aar:		
	Køben- havn	Provins- byerne	Landdi- strikterne
1860—69	42,0	27,0	29,0
1870—79	41,2	24,7	27,8
1880—89	46,9	20,4	23,8
1890—1900	42,1	20,7	20,7

Disse Tal give et betydelig gunstigere Billede af For-
holdet for Københavns Vedkommende end Tallene i Tabel
92. Det vil desuden ses, at naar en forholdsvis større
Procentdel af Provinsbyernes end af Landdistrikternes
Fødte ere Uægtefødte, har dette sin Grund i en for-
skellig S sammensætning af den kvindelige Befolkning;

¹⁾ Jfr. Statistisk Tabelværk. Første Hæfte (1835), Side VII.

i Forhold til Antallet af ugifte Kvinder i fødeydigt Alder var der i Aarene 1890—1900 lige mange Fødsler uden for Ægteskab i Landdistrikterne og i Provinsbyerne, og i de foregaaende tre Tiaar var Forholdet endog en Del gunstigere i Provinsbyerne end paa Landet.

Den relative Hyppighed af Fødsler uden for Ægteskab er meget forskellig i de forskellige Egne af Landet,

jfr. nedenstaaende Tabel 93, der fremstiller Forholdet mellem samtlige Fødte og Uægtefødte i de fire Fem-aars-Perioder siden 1880, særskilt for Byer og Landdistrikter inden for hver Overøvrighedskreds. De Amter, hvis Landdistrikter have de højeste Procenter for Uægtefødte, ere Aalborg, Hjerring og Odense; lavest ere Procenterne for Thisted, Ringkøbing og Ribe Amter. Til

Tabel 93. Uægtefødte. Efter Overøvrighedskredse (By og Land).

Naissances illégitimes dans les bailliages (villes et campagne).

Overøvrighedskredse <i>bailliages</i>	1880—84			1885—89			1890—94			1895—1900			
	Antal Fødte <i>naissances</i>	Heraf Uægtefødte <i>dont illégitimes</i>		Antal Fødte <i>naissances</i>	Heraf Uægtefødte <i>dont illégitimes</i>		Antal Fødte <i>naissances</i>	Heraf Uægtefødte <i>dont illégitimes</i>		Antal Fødte <i>naissances</i>	Heraf Uægtefødte <i>dont illégitimes</i>		
		Antal <i>nombre</i>	pCt. <i>p. 100</i>		Antal <i>nombre</i>	pCt. <i>p. 100</i>		Antal <i>nombre</i>	pCt. <i>p. 100</i>		Antal <i>nombre</i>	pCt. <i>p. 100</i>	
Staden København	49226	9916	20,1	55756	11239	20,2	53124	11100	20,9	63003	14885	23,6	
Københavns Amt {	Byer	1459	161	11,0	1479	155	10,5	1595	115	7,2	2273	172	7,6
	Landdistrikter ..	18309	1141	6,2	20919	1344	6,4	22357	1475	6,6	30242	2198	7,3
Frederiksborg — {	Byer	2229	207	9,3	2564	178	6,9	2815	195	6,9	3865	319	8,3
	Landdistrikter ..	9946	767	7,7	9521	741	7,8	9265	776	8,4	11282	882	7,8
Holbæk — {	Byer	1364	64	4,7	1394	81	5,8	1416	88	6,2	1790	107	6,0
	Landdistrikter ..	12836	1008	7,9	12156	855	7,0	11994	807	6,7	14754	928	6,3
Sorø — {	Byer	2662	211	7,9	2854	218	7,6	3302	225	6,8	4208	296	7,0
	Landdistrikter ..	10607	897	8,5	10216	749	7,3	10065	769	7,6	11894	806	6,8
Præsto — {	Byer	2055	152	7,4	2099	124	5,9	2121	133	6,3	2686	189	7,0
	Landdistrikter ..	12892	866	6,7	12127	766	6,3	11737	690	5,9	14163	838	5,9
Bornholms — {	Byer	2255	161	7,1	2467	161	6,5	2678	196	7,3	3195	247	7,7
	Landdistrikter ..	3225	245	7,6	3269	301	9,2	3006	292	8,9	3584	337	9,4
Maribo — {	Byer	3212	291	9,1	3575	362	10,1	3459	292	8,4	4581	391	8,5
	Landdistrikter ..	11730	942	8,0	11495	899	7,8	10712	851	7,9	13279	1091	8,2
Svendborg — {	Byer	3390	243	7,2	3477	278	8,0	3681	245	6,7	4877	355	7,3
	Landdistrikter ..	13435	1647	12,3	13113	1540	11,7	13080	1331	10,2	15810	1414	8,9
Odense — {	Byer	5867	583	9,9	6810	583	8,6	7325	668	9,1	9962	932	9,4
	Landdistrikter ..	12950	1638	12,6	12319	1438	11,7	12457	1356	10,9	15965	1613	10,1
Vejle — {	Byer	4446	333	7,5	4830	328	6,8	5064	353	7,0	7294	554	7,6
	Landdistrikter ..	13093	755	5,8	12615	751	6,0	12057	642	5,3	14452	757	5,2
Aarhus — {	Byer	8270	628	7,6	9675	692	7,2	9435	753	8,0	13501	1067	7,9
	Landdistrikter ..	17186	1032	6,0	17128	968	5,7	16354	913	5,6	19640	1086	5,5
Randers — {	Byer	3662	351	9,6	3876	332	8,6	3883	335	8,6	5189	451	8,7
	Landdistrikter ..	14955	1362	9,1	14872	1273	8,6	14372	1164	8,1	17135	1404	8,2
Aalborg — {	Byer	3263	405	12,4	3668	430	11,7	4238	490	11,6	6789	784	11,5
	Landdistrikter ..	14734	1876	12,7	15057	1719	11,4	15330	1658	10,8	19672	1964	10,0
Hjerring — {	Byer	2137	172	8,0	2792	245	8,8	3000	197	6,6	3831	281	7,3
	Landdistrikter ..	16715	2447	14,6	16987	2008	11,8	16499	1834	11,1	20307	2190	10,8
Thisted — {	Byer	1408	84	6,0	1573	80	5,1	1523	68	4,5	2031	117	5,8
	Landdistrikter ..	9746	521	5,3	9924	406	4,1	9344	313	3,3	11208	383	3,4
Viborg — {	Byer	1889	181	9,6	2037	178	8,7	1901	115	6,0	2231	193	8,7
	Landdistrikter ..	15377	1100	7,2	15308	962	6,3	14907	869	5,8	18222	955	5,2
Ringkøbing — {	Byer	1328	101	7,6	1542	102	6,6	1588	116	7,3	1967	141	7,2
	Landdistrikter ..	14701	906	6,2	15464	888	5,7	15871	735	4,6	20532	867	4,2
Ribe — {	Byer	1191	67	5,6	1245	54	4,3	1288	64	5,0	1601	89	5,6
	Landdistrikter ..	10558	419	4,0	11218	388	3,5	12351	410	3,3	17461	677	3,9
Hele Landet <i>tout le pays</i> ...	334308	33880	10,1	347421	33816	9,7	345194	32610	9,4	434476	41960	9,7	

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

væsentlig samme Resultater som i Tabel 93 kommer man, naar man stiller Antallet af Uægtefødte i Forhold til Antallet af ugifte Kvinder i den fødedygtige Alder, 16—50 Aar, eller alene til Antallet af ugifte Kvinder i Alderen 16—30 Aar (inden for disse sidste Grænser findes 80 pCt. af de ugifte fødende Kvinder). For Perioden 1895—1900 finder man f. Eks. følgende Forholdstal. (Som Sammenligningsgrundlag er benyttet Aldersfordelingen ved Periodens Slutning, det ved Folketællingen den 1. Februar 1901 fundne Antal ugifte Kvinder i de paagældende Aldersklasser.)

Landdistrikterne i	Aarligt Antal uægte Fødsler 1895—1900 for hver 1000 ugifte Kvinder i Alderen:	
	16—50 Aar	16—30 Aar
Københavns Amt ...	27,3	36,8
Frederiksborg — ...	21,7	29,0
Holbæk — ...	18,0	23,0
Sorø — ...	19,0	24,0
Præstø — ...	16,7	21,2
Bornholms — ...	22,7	29,5
Maribo — ...	22,0	27,5
Svendborg — ...	22,8	29,7
Odense — ...	25,5	32,6
Vejle — ...	14,2	17,7
Aarhus — ...	17,8	22,3
Randers — ...	28,0	35,0
Aalborg — ...	39,8	49,3
Hjørring — ...	37,8	47,5
Thisted — ...	10,8	13,8
Viborg — ...	18,5	22,3
Ringkøbing — ...	15,0	18,5
Ribe — ...	16,2	20,2

Fra gammel Tid er Fyn blevet fremhævet som den Landsdel, der havde de fleste uægte Fødsler. Nedenstaaende Oversigt viser, at dette vel er rigtigt, men sammenholder man Tallene med de i Tabellerne 92 og 93 anførte, vil det tillige ses, at Nedgangen i det forholdsvis Antal af uægte Fødsler har været stærkere paa Fyn end i den øvrige Del af Landet:

	Uægtefødte i pCt. af samtlige Fødte i	
	Fyns Byer	Fyns Landdistrikter
1840—44	16,1 pCt.	16,1 pCt.
1845—49	15,3 —	17,5 —
1850—54	14,5 —	17,5 —
1855—59	12,8 —	16,4 —
1860—64	13,1 —	15,5 —
1865—69	11,7 —	15,8 —
1870—74	12,9 —	14,9 —
1875—79	10,7 —	13,5 —
1880—84	8,9 —	12,5 —
1885—89	8,4 —	11,7 —
1890—94	8,3 —	10,5 —
1895—1900	8,7 —	9,5 —

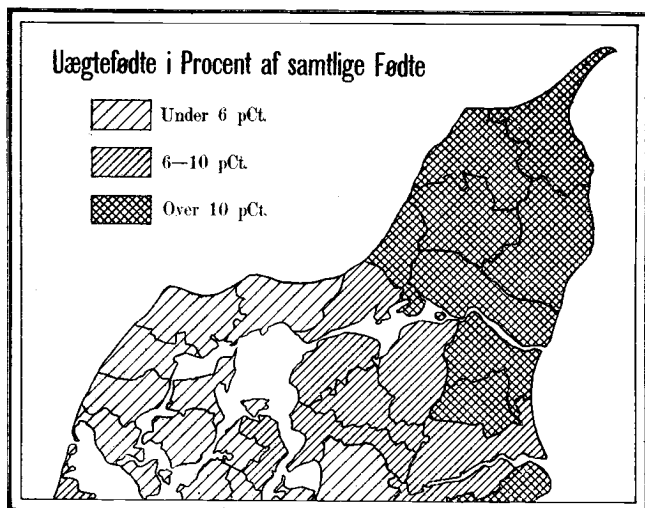
Undersøger man det forholdsvis Antal af Fødsler uden for Ægteskab herredsvise, træder Forskellen mellem de enkelte Egne stærkere frem. I Perioden 1895—1900 udgjorde i tre Herreder (Ærø Herred i Svendborg Amt, Vester Horne og Øster Horne Herreder i Ribe Amt) de Uægtefødte under 2 pCt. af samtlige Fødte, i 21 Herreder 2—4 pCt., i 34 Herreder 4—6 pCt., i 38 Herreder 6—8 pCt., i 20 Herreder 8—10 pCt., i 17 Herreder 10—12 pCt. og i 6 Herreder over 12 pCt. De sidste 6 Herreder vare: Bornholms Vester Herred (12,1 pCt.), Skovby H. i Odense Amt (13,5 pCt.), Støvring H. i Randers Amt (13,0 pCt.), Hellum og Fleskum Herreder i Aalborg Amt (henholdsvis 12,6 og 12,8 pCt.) og Dronninglund H. i Hjørring Amt (12,1 pCt.).

Deler man Herrederne i tre Grupper, nemlig de, hvor de uægte Fødsler i 1895—1900 udgjorde under 6 pCt., 6—10 pCt. og over 10 pCt. af samtlige Fødsler, finder man følgende Fordeling:

	Antal Herreder, hvor de Uægtefødte i 1895—1900 af samtlige Fødte udgjorde:		
	under 6 pCt.	6—10 pCt.	over 10 pCt.
Københavns Amt ...	1	5	"
Frederiksborg — ...	1	5	"
Holbæk — ...	3	4	"
Sorø — ...	1	4	"
Præstø — ...	2	5	"
Bornholms — ...	1	1	2
Maribo — ...	"	6	"
Svendborg — ...	1	3	3
Odense — ...	"	3	5
Vejle — ...	8	1	"
Aarhus — ...	7	5	"
Randers — ...	2	4	5
Aalborg — ...	"	5	3
Hjørring — ...	1	1	5
Thisted — ...	7	"	"
Viborg — ...	8	4	"
Ringkøbing — ...	7	2	"
Ribe — ...	6	"	"

Egne med forholdsvis faa uægte Fødsler finder man altsaa især i det vestlige og sydlige Jylland, samt i det nordvestlige Sjælland (Ods og Arts Herreder samt Samsø). Egne med forholdsvis mange uægte Fødsler findes især i det nordlige Jylland og paa Fyn. Egen- dommeligt er Forholdet i den nordlige Del af Halvøen, hvor de 8 østligst beliggende Herreder i Hjørring og Aalborg Amter (Dronninglund, Horns, Vennebjerg, Børglum, Hvetbo, Hellum, Fleskum og Kær) alle have en meget høj Procent for Uægtefødte (over 10 pCt.), medens de vestligste Egne, de 7 Herreder i Thisted Amt samt den vestligste Del af Salling, have meget lave Procenter (under 6 pCt.). Overgangen dannes af

Aalborg Amts vestligste Herreder (Hindsted, Gislum, Aars, Slet og Hornum) samt Nørre Herred i Salling. Som det vil ses af hosstaaende Kortskitse, danne de

sidstnævnte Herreder et Bælte, hvor det relative Antal af uægte Fødsler for hvert Herred ligger imellem 6 og 10 pCt., altsaa en Overgangszone mellem de ekstreme Forhold mod Øst og Vest.

Et forholdsvis ringe Antal uægte Fødsler finder man som oftest paa de af Fiskere og Søfolk beboede mindre Øer. Eksempelvis skal anføres følgende Forholdstal:

	Af 100 Fødte vare Uægtefødt:		
	Samso	Ærø	Fanø
1880—84.....	3,4	2,1	2,0
1885—89.....	3,4	1,6	0,9
1890—94.....	3,3	1,5	1,5
1895—1900....	2,7	1,3	2,2

Medens disse tre Øer vise lave Procenter for Uægtefødt i alle fire Perioder, er dette derimod ikke Tilfældet med Øen Læsø, hvor Antallet af Fødsler uden for Ægteskab var ret højt i Firserne, medens det nu kun udgør et Par Procent af samtlige Fødsler (1880—84: 8,7 pCt., 1885—89: 7,7 pCt., 1890—94: 3,8 pCt., 1895—1900: 2,3 pCt.).

Hyppigheden af uægte Fødsler i Provinsbyerne varierer, ligesom i Landdistrikterne, fra Egn til Egn. Derimod synes Byernes Størrelse (Indbyggertal) ikke at øve nogen væsentlig Indflydelse. Ganske vist var der i Perioden 1895—1900 forholdsvis lidt flere uægte Fødsler i Provinsbyer med over 10000 Indbyggere end i de mindre Byer (henholdsvis 8,4 og 7,7 pCt. af samtlige Fødsler), men denne Forskel kan være tilfældig. Som nedenstaaende Oversigt viser, fandtes der

da ogsaa blandt de store Provinsbyer flere, hvor Procenten for uægte Fødsler var ret lav:

Byer med over 10000 Indb. i 1901	Af samtlige Fødte udgjorde de Uægtefødt:	
	1880—84	1895—1900
København.....	20,1 pCt.	23,6 pCt.
Frederiksberg....	6,3 —	7,1 —
Aarhus.....	7,5 —	8,5 —
Odense.....	10,0 —	9,3 —
Aalborg.....	12,6 —	11,7 —
Horsens.....	8,1 —	6,9 —
Randers.....	10,9 —	9,5 —
Vejle.....	6,5 —	5,6 —
Helsingør.....	10,6 —	9,1 —
Esbjerg.....	—	6,1 —
Fredericia.....	7,2 —	7,1 —
Kolding.....	8,7 —	11,0 —
Svendborg.....	6,3 —	7,4 —

Paafaldende lav er Procenten i Hovedstadens store Nabokommune, Frederiksberg, navnlig naar man tager i Betragtning det forholdsvis store Antal ugifte Kvinder i voksen Alder, der lever i Frederiksberg Kommune (ved Folketællingen 1901 var af Kvinderne mellem 20 og 40 Aar ugifte: paa Frederiksberg 505 p. m., i København 484 p. m., i Provinsbyerne 415 p. m., paa Landet 408 p. m.).

Til Sammenligning af den relative Hyppighed af uægte Fødsler i Danmark og andre europæiske Lande hidsættes nedenstaaende Oversigt, der — hvor intet andet er bemærket — angaar Femaaret 1896—1900. Landene ere ordnede efter aftagende Procenter for Uægtefødt.

Af samtlige Fødte udgjorde de Uægtefødt:			
Østerrig.....	14,27 pCt.	Norge.....	7,53 pCt.
Bayern.....	13,70 —	Rumænien (1891—95)	6,90 —
Sachsen.....	12,89 —	Skotland ¹⁾	6,81 —
Portugal ¹⁾	12,10 —	Finland.....	6,75 —
Sverrig.....	11,38 —	Italien.....	6,32 —
Württemberg.....	10,10 —	Spanien.....	5,01 —
Danmark.....	9,70 —	Schweiz.....	4,64 —
(Tyskland.....	9,08 —)	England—Wales ¹⁾ ...	4,10 —
Frankrig.....	9,07 —	Irland ¹⁾	3,59 —
Ungarn.....	8,99 —	Nederlandene.....	2,80 —
Belgien.....	8,14 —	Rusland (1891—95)...	2,70 —
Baden.....	7,98 —	Serbien.....	1,14 —
Preussen.....	7,69 —	Bulgarien.....	0,34 —

Danmarks Plads i Rækken af de europæiske Lande er ikke gunstig, og dog synes der i den sidste Meneskealder at have været en stærkere Nedgang i Antallet af uægte Fødsler i Danmark end i de fleste andre Lande. I øvrigt bør det ved internationale

¹⁾ Kun levendefødte Børn.

Sammenligninger paa dette Punkt haves i Erindring, at Ægteskabslovgivningen er forskellig fra Land til Land, og at Hyppigheden af uægte Fødsler utvivlsomt for en stor Del er paavirket af de større eller mindre Vanskeligheder, der i de enkelte Lande ere forbundne med Indgaaelse af Ægteskab (Aldersbetingelser, Samtykke fra Slægtninge eller — for Fattigunderstøttede — fra det offentlige, Fordring om at Brudgommen skal have haft Bopæl paa Stedet en vis Tid, o. s. v.).

c. De fødende Mødres Alder. Fødselshyppighed efter Aldersklasser.

Age des accouchées. Fréquence de l'accouchement par classe d'âge.

For Provinsbyerne og Landdistrikterne haves der siden 1860 Oplysning om de fødende Mødres Alder. For Københavns Vedkommende foreligge tilsvarende Oplysninger derimod kun for de to seneste Perioder 1880—89 og 1890—1900 (samt for Aarene 1878 og

1879, hvorfra dog bortses i nærværende Oversigt). De fødende Mødres Fordeling efter Alder er i absolute Tal meddelt i nedenstaaende Tabel 94, hvor der er sondret imellem gifte og ugifte Mødre. Medens denne Tabel giver de absolute Tal særskilt for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne, har man i Tabel 95 (Side 114) foretaget en procentvis Fordeling dels for Provinsbyerne og Landdistrikterne under eet, dels (for de to sidste Tiaars-Perioder) for hele Landet under eet.

Betragtes først Tallene for hele Landet i Perioden 1890—1900, vil det ses, at henimod de tre Tiendedele af de gifte fødende Mødre ere i Alderen 25—30 Aar, og at ingen anden Aldersgruppe naar saa højt et Forholdstal, om end Gruppen 30—35 Aar kommer nær op dertil. Over 40 Aar er kun 9 pCt., under 20 Aar kun godt 1 pCt. af de gifte fødende Mødre. Anderledes med de ugifte. Af disse ere 14 pCt. under 20 Aar og kun 2 pCt. over 40 Aar; Tyngdepunktet for de ugifte fødende Mødre falder paa Aldersgruppen 20—25 Aar

Tabel 94. De fødende Mødres Alder. Absolute Tal.

Age des mères. Chiffres réels.

	De fødende Mødres Alder ved Nedkomsten <i>âge des accouchées</i>									
	Under 20 Aar	20—25 Aar	25—30 Aar	30—35 Aar	35—40 Aar	40—45 Aar	45—50 Aar	50 Aar og derover	Uangiven Alder	Til-sammen
København: Copenhague										
I Ægteskab: <i>mères mariées</i>										
1880—89	977	13727	26803	22410	13000	4324	292	9	1256	82798
1890—1900	1359	15470	26423	23493	14931	5212	349	1	1751	88989
Uden for Ægteskab: <i>mères non mariées</i>										
1880—89	1853	8085	6139	2900	1256	319	16	1	320	20889
1890—1900	2632	9758	6897	3684	1728	490	25	"	429	25643
Provinsbyerne: villes de province										
I Ægteskab: <i>mères mariées</i>										
1860—69	514	8044	16982	17547	13381	6085	622	1	"	63176
1870—79	903	11232	20932	20514	14706	5930	608	7	"	74832
1880—89	1071	15990	30105	27003	17844	7052	675	"	"	99740
1890—1900	1798	22858	37513	33531	23439	9208	755	2	"	129104
Uden for Ægteskab: <i>mères non mariées</i>										
1860—69	515	2725	2397	1204	624	248	21	"	"	7734
1870—79	705	3150	2333	1109	609	206	24	"	"	8136
1880—89	950	3362	2427	1180	641	249	26	"	"	8835
1890—1900	1650	4396	2593	1408	813	273	31	1	"	11165
Landdistrikterne: communes rurales										
I Ægteskab: <i>mères mariées</i>										
1860—69	3121	45413	95327	100730	81574	41160	4809	13	"	372147
1870—79	3983	54780	104576	107773	86170	40177	4383	20	"	401862
1880—89	4555	61026	115799	112449	84834	39970	4222	8	349	423212
1890—1900	5844	74839	130598	123909	94582	43170	4045	11	235	477233
Uden for Ægteskab: <i>mères non mariées</i>										
1860—69	2756	16495	12585	5043	2344	813	85	"	"	40121
1870—79	3619	17940	11887	4809	2268	789	90	"	"	41402
1880—89	4152	16478	9769	4027	1864	691	65	"	30	37076
1890—1900	5729	16735	8147	3333	2001	695	70	1	45	36756

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

Tabel 95. De fødende Mødres Alder. Forholdstal.
Age des mères. Chiffres proportionnels.

De fødende Mødres Alder ved Nedkomsten âge des accouchées	Provinsbyerne og Landdistrikterne villes de province et campagne								Hele Landet tout le pays			
	Fødsler i Ægteskab mariées				Fødsler uden for Ægteskab non-mariées				Fødsler i Ægteskab mariées		Fødsler uden for Ægteskab non-mariées	
	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1880—89	1890—1900	1880—89	1890—1900
	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.
Under 20 Aar	8	10	11	13	68	87	111	154	11	13	105	137
20—25 —	123	139	147	161	402	426	432	442	150	163	420	423
25—30 —	258	263	279	277	313	287	266	224	286	281	276	241
30—35 —	272	269	267	260	131	120	114	99	268	261	122	115
35—40 —	218	212	197	195	62	58	55	59	191	192	56	62
40—45 —	109	97	90	86	22	20	20	20	85	83	19	20
45—50 —	12	10	9	8	2	2	2	2	9	7	2	2
50 Aar og derover	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen total...	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

(over de to Femtedele). — Af Tabel 94 fremgaar det, at der i Perioden 1890—1900 af Mødre under 20 Aar fødtes 19012 Børn, saaledes fordelte:

	Børn, fødte af Mødre under 20 Aar	Heraf uægtefødte
København	3991	2632
Provinsbyerne	3448	1650
Landdistrikterne ...	11573	5729
Hele Landet ...	19012	10011

Af de Børn, der fødes af Mødre under 20 Aar, er altsaa over Halvdelen uægtefødte, i København endog de to Tredjedele.

Det fremgaar i øvrigt af Tabel 95, at der fra Tiaar til Tiaar har været Nedgang i de fødendes Alder; for de gifte Mødres Vedkommende ere Aldersklasserne under 30 Aar stærkere besat nu end før, for de ugiftes Vedkommende er det samme Tilfældet med Aldersklasserne under 25 Aar; saaledes giver et Sammendrag af Forholdstallene for Provinsbyerne og Landdistrikterne følgende Fordeling:

	Af 100 gifte fødende Mødre vare under 30 Aar:	Af 100 ugifte fødende Mødre vare under 25 Aar:
1860—69	39	47
1870—79	41	51
1880—89	44	54
1890—1900	45	60

Et andet Udtryk for, at de fødende gennemgaaende ere yngre nu end før, haves i følgende Gennemsnitstal for Mødrenes Alder:

Provinsbyerne og Landdistrikterne:	De fødendes Gennemsnitsalder	
	Fødsler inden for Ægteskab	Fødsler uden for Ægteskab
1860—69	32,4 Aar	26,5 Aar
1870—79	31,8 —	26,0 —
1880—89	31,5 —	25,7 —
1890—1900 ...	31,3 —	25,3 —
Hele Landet:		
1880—89	31,3 —	25,9 —
1890—1900 ...	31,2 —	25,6 —

Tabellerne 94 og 95 udsige intet om «Frugtbarheden» (den relative Fødselshyppighed) i de forskellige Aldere. Til Belysning heraf har man i omstaaende Tabel 96 (Side 115) for hver Periode stillet det gennemsnitlige Antal af fødende gifte og ugifte Mødre i hver Aldersgruppe i Forhold til det samlede Antal gifte, resp. ugifte Kvinder, der fandtes i de paagældende Aldersgrupper ved Midten af hver Periode¹⁾.

For Fødsler inden for Ægteskab er den relative Fødselshyppighed størst i den yngste Aldersklasse og ret jævnt aftagende med Aarene. Af 100 gifte Kvinder i Alderen 16—20 Aar fødte i Perioden 1890—1900 gennemsnitlig ca. 60 i Løbet af et Aar (i København 58, i Provinsbyerne 62, paa Landet 65). I Alderen 20—25 Aar vare de tilsvarende Forholdstal kun 36, 45 og 47; og saa fremdeles. For de ugifte Kvinder finder man derimod den største relative Fødsels-

¹⁾ Under «ugifte» er i denne Sammenhæng medregnet Enker og fraskilte Koner, medens man ellers ved «ugifte» forstaar endnu ikke gifte.

Tabel 96. Fødselshyppigheden efter Aldersklasser.

Fréquence des naissances par classe d'âge de la mère.

	Aarligt Antal Fødsler inden for Ægteskab for hver 10000 gifte Kvinder i hver Aldersklasse				Aarligt Antal Fødsler uden for Ægteskab for hver 10000 ugifte Kvinder i hver Aldersklasse			
	<i>naiss. lég. ann. p. 10000 femmes mariées de la classe</i>				<i>naiss. ill. ann. p. 10000 filles de la classe</i>			
	1860 -69	1870 -79	1880 -89	1890 -1900	1860 -69	1870 -79	1880 -89	1890 -1900
København <i>Copenhague</i>								
16—20 Aar	—	—	8449	5813	—	—	202	198
20—25 —	—	—	5059	3620	—	—	696	620
25—30 —	—	—	3836	2848	—	—	786	694
30—35 —	—	—	2769	2177	—	—	567	551
35—40 —	—	—	1786	1470	—	—	328	332
40—45 —	—	—	741	597	—	—	97	104
45—50 —	—	—	64	52	—	—	5	6
16—50 —	2112	2190	2290	1736	420	412	469	421
Provinsbyerne <i>villes de province</i>								
16—20 Aar	4549	7402	6822	6184	64	75	73	95
20—25 —	4379	5003	5135	4495	333	326	273	293
25—30 —	3803	3856	4253	3531	523	455	386	348
30—35 —	3143	3186	3137	2738	467	386	320	323
35—40 —	2322	2370	2295	2159	314	279	233	239
40—45 —	1229	1059	1071	936	138	101	97	84
45—50 —	145	121	122	96	11	11	10	10
16—50 —	2373	2439	2567	2247	270	247	204	207
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>								
16—20 Aar	4679	6233	7029	6475	59	72	78	92
20—25 —	4474	4922	4865	4745	387	386	347	323
25—30 —	3890	3871	4061	3929	577	514	431	331
30—35 —	3121	3219	3196	3044	470	426	347	251
35—40 —	2359	2504	2412	2815	335	312	240	218
40—45 —	1295	1232	1227	1159	146	132	108	86
45—50 —	167	144	142	120	15	14	10	9
16—50 —	2320	2403	2426	2443	290	278	238	207

Aam. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

hyppighed i Aldersklassen 25—30 Aar; i 1890—1900 fødte i aarligt Gennemsnit ca. 7 pCt. af de ugifte 25—30aarige Kvinder i København; i Provinsbyerne og paa Landet var Procenten omtrent halv saa stor.

En Sammenligning mellem de enkelte Perioder giver for Fødsler inden for Ægteskab følgende Hovedresultater: i de fleste Aldersklasser var den relative Fødselshyppighed større i Halvfjerdserne og Firserne end i Tredserne; derimod viser den seneste Periode (1890—1900) en køndelig Nedgang i den relative Fødselshyppighed. Stærkest er denne Nedgang i København, mindst i Landdistrikterne, jfr. efterfølgende Tal, der angive Forholdet mellem hver Aldersgruppes relative Fødselshyppighed i 1880—89 og i 1890—1900:

Sættes hver Aldersgruppes relative Fødselshyppighed i 1880—89 lig 100, udgjorde den relat. Fødselshyppighed i 1890—1900:

	Københ.	Provinsb.	Landdistr.
16—20 Aar	69	91	92
20—25 —	71	88	97
25—30 —	74	83	97
30—35 —	79	87	95
35—40 —	82	94	117
40—45 —	81	87	94
45—50 —	81	70	84

Disse Tal ere ret mærkelige. Naar undtages Aldersgruppen 35—40 Aar paa Landet, vise samtlige Aldere en lavere Fødselshyppighed i Halvfemserne end i Firserne. Den foran paaegede Nedgang i den summariske Fødselskvotient har altsaa ikke sin Grund i en forandret Sammensætning af Befolkningen, men under lige Forhold fødtes der virkelig færre Børn i Aarhundredets sidste end i dets næstsidste Decennium, og det kan tilføjes, at hvis man deler Perioden 1890—1900 i to Afsnit, 1890—94 og 1895—1900, genfinder man den nedadgaaende Bevægelse i Fødselshyppigheden for alle Aldersklasser undtagen Klassen 25—30 Aar, jfr. nedenstaaende Tal, der angaa hele Landet under eet:

For hver 100 gifte Kvinder i hver Aldersklasse udgjorde det aarlige Antal Fødsler inden for Ægteskab

	1890—94	1895—1900
16—20 Aar	63,3	62,0
20—25 —	45,9	45,7
25—30 —	36,7	37,1
30—35 —	29,5	28,0
35—40 —	22,2	20,8
40—45 —	10,6	10,2
45—50 —	1,1	1,1

Den saaledes konstaterede Nedgang i den ægte-skabelige Frugtbarhed (dette Udtryk forstaaet i ikke-fysiologisk Betydning) er i øvrigt ikke noget for Danmark ejendommeligt, men kan iagttages i de fleste Kulturlande, jfr. omstaaende Tabel 97, (Side 116)¹⁾. Antallet af ægtefødte Børn er her sat i Forhold til Antallet af gifte Kvinder i Alderen 15—49 Aar. Sammenligner man Forholdstallene for de to sidste i Tabellen anførte Tiaar, 1876—85 og 1886—95, vil man for de allerfleste Lande finde en Nedgang i Fødselshyppigheden; kun Italien og Østerrig vise den modsatte Bevægelse. Særlig stærk er Nedgangen i den ægte-skabelige Frugtbarhed i Belgien, Storbritannien og Irland samt i Frankrig.

¹⁾ Materialet til denne Tabel er hentet fra den officielle franske Publikation: Statistique annuelle du mouvement de la population. Année 1903. Tome XXXIII. (Paris 1904.)

Tabel 97. Fødselshyppigheden inden for Ægteskab i forskellige Lande.

Fréquence des naissances légitimes de divers pays.

	Gennemsnitligt aarligt Antal ægtefødte Børn for hver 100 gifte Kvinder i Alderen 15—50 Aar			
	1856 —65	1866 —75	1876 —85	1886 —95
Norge <i>Norvège</i>	27,3	25,0	27,0	26,6
Sverrig <i>Suède</i>	25,6	24,3	24,7	23,7
Finland *) <i>Finlande</i>	—	—	25,9	24,6
Tyskland <i>Allemagne</i>	—	—	27,9	26,7
Preussen <i>Prusse</i>	—	28,2	28,4	27,2
Bayern <i>Bavière</i>	—	29,2	28,6	27,1
Sachsen <i>Saxe</i>	—	27,3	27,7	25,9
Württemberg <i>Wurtemberg</i>	—	—	29,8	26,8
Baden <i>Bade</i>	—	29,7	27,4	25,5
Schweiz <i>Suisse</i>	—	—	24,8	23,9
Nederlandene <i>Pays-Bas</i>	—	30,9	30,8	30,0
Belgien <i>Belgique</i>	28,9	28,2	27,6	24,9
England-Wales *) <i>Angleterre-Galles</i> ..	24,4	25,2	25,0	22,9
Skotland *) <i>Écosse</i>	27,5	27,8	27,1	25,5
Irland *) <i>Irlande</i>	—	26,0	25,0	24,5
Frankrig <i>France</i>	18,0	—	17,4	15,6
Italien <i>Italie</i>	—	—	25,6	25,8
Østerrig <i>Autriche</i>	—	—	25,2	25,7
Ungarn <i>Hongrie</i>	—	—	23,7	22,9

*) Kun levendefødte Børn.

d. De fødte Børns Køn.

Sexe des nouveau-nés.

Af de 4,936101 Børn, der fødtes i Danmark i de hundrede Aar fra 1801 til 1900, vare 2,537401 Drengene, 2,398700 Piger, jfr. foranstaaende Tabel 90 (Side 106—07). Af 1000 fødte Børn vare altsaa de 514 af Mandkøn, de 486 af Kvindekøn. Dette Talforhold mellem Køn-

Tabel 98. De fødte Børns Fordeling efter Køn.

Répartition des naissances d'après le sexe de l'enfant.

	Af 1000 Levendefødte vare de 1000 nés-vivants		Af 1000 Dødfødte vare de 1000 mort-nés		Af 1000 Levendefødte og Dødfødte vare de 1000 réunis	
	Dreng garçons	Piger filles	Dreng garçons	Piger filles	Dreng garçons	Piger filles
1801—09.....	511	489	563	437	514	486
1810—19.....	512	488	569	431	514	486
1820—29.....	513	487	570	430	515	485
1830—39.....	511	489	573	427	513	487
1840—49.....	511	489	578	422	514	486
1850—59.....	512	488	574	426	514	486
1860—69.....	512	488	570	430	514	486
1870—79.....	512	488	566	434	514	486
1880—89.....	512	488	563	437	514	486
1890—1900.....	513	487	558	442	514	486

nene har holdt sig nogenlunde uforandret fra Aar til Aar hele Aarhundredet igennem, og de Afvigelser, enkelte Aar frembyde, udjævnes næsten fuldstændigt, naar man beregner Gennemsnit for Tiaars-Perioder, jfr. foranstaaende Tabel 98, de to sidste Kolonner.

Det synes, som om der fødes forholdsvis færre Drengene i Byerne end paa Landet; saaledes var af de i København i hele Aarhundredet fødte Børn kun 512 Promille Drengene. For de enkelte Tiaarsperioder finder man følgende Forholdstal:

	Af 1000 fødte Børn vare Drengene:		
	København	Provinsbyerne	Landdistrikterne
1801—09.....	502	—	—
1810—19.....	507	—	—
1820—29.....	515	—	—
1830—39.....	512	—	—
1840—49.....	515	513	513
1850—59.....	514	513	515
1860—69.....	512	515	514
1870—79.....	512	513	515
1880—89.....	513	512	515
1890—1900.....	512	514	515

Undersøger man Talforholdet mellem Kønnene særskilt for Ægtefødte og for Uægtefødte, kommer man for hele Aarhundredet under eet til samme Resultat: baade i og uden for Ægteskab er 514 Promille af de fødte Børn Drengene. Forholdstallene for de enkelte Perioder variere en Del; saaledes fødtes der uden for Ægteskab forholdsvis faa Drengene i Perioderne 1801—09 (510 p. m.), 1810—19 og 1820—29 (512 p. m.), forholdsvis mange i Perioderne 1840—49 (516 p. m.) og 1890—1900 (517 p. m.).

I de foran anførte Forholdstal ere Levendefødte og Dødfødte sammenfattede. Beregner man Talforholdet mellem Kønnene særskilt for disse to Grupper, finder man en meget betydelig Forskel, jfr. de 4 første Kolonner af Tabel 98. Det vil ses, at medens kun ca. 512 p. m. af de Børn, der fødes levende til Verden, ere Drengene, er det tilsvarende Forholdstal for dem, der dø før eller under Fødselen, ca. 560. Det vil senere blive paavist, at de levendefødte Drengebørn have en større Dødelighed end de levendefødte Pigebørn; de i Tabel 98 anførte Forholdstal for Drengene og Piger blandt Levendefødte og Dødfødte ere Udtryk for, at Drengenes ringere Levedygtighed allerede er til Stede før Fødselen.

e. Dødfødte.

Mort-nés.

Som det fremgaar af foranstaaende Tabel 90 (Side 106—07), er der i de hundrede Aar 1801—1900 i Danmark

registreret 176883 dødfødte Børn, d. v. s. 3,6 pCt. af samtlige Fødte. For de enkelte Tiaarsperioder er det tilsvarende Forholdstal angivet i nedenstaaende Tabel 99

Tabel 99. Dødfødte i Promille af samtlige Fødte.
Mort-nés p. 1000 naissances.

	Af 1000 Fødte vare Dødfødte <i>mort-nés p. 1000 naissances</i>											
	København <i>Copenhague</i>			Provinsbyerne <i>v. de prov.</i>			Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>			Hele Landet <i>tout le pays</i>		
	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Drenge og Piger tils. <i>g. et f.</i>	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Drenge og Piger tils. <i>g. et f.</i>	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Drenge og Piger tils. <i>g. et f.</i>	Drenge <i>garçons</i>	Piger <i>filles</i>	Drenge og Piger tils. <i>g. et f.</i>
1801—09	63	53	58	—	—	—	—	—	—	48	40	44
1810—19	58	55	57	—	—	—	—	—	—	41	33	37
1820—29	63	48	55	—	—	—	—	—	—	42	33	38
1830—39	59	45	52	—	—	—	—	—	—	48	38	43
1840—49	50	40	45	40	32	36	50	38	44	49	38	43
1850—59	55	44	50	39	30	35	51	40	45	50	39	44
1860—69	47	38	43	36	28	32	44	35	40	43	34	39
1870—79	38	30	34	31	25	28	37	31	34	37	30	33
1880—89	34	30	32	25	21	23	32	26	29	31	25	28
1890—1900	28	24	26	25	21	23	27	23	25	27	22	25

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

(sidste Kolonne). Det fremgaar af disse Tal, at den relative Hyppighed af Dødfødsler har været aftagende fra Tiaar til Tiaar siden Midten af det 19. Aarhundrede, og at i Perioden 1890—1900 kun 2½ pCt. af de fødte Børn vare dødfødte. For den første Halvdel af Aarhundredet ere Forholdstallene vakkende, og Perioden 1850—59 viser for hele Landet under eet samme Procent som Perioden 1801—09.

Imidlertid maa her erindres, hvad foran (Side 82) er berørt, at der med Hensyn til Registreringen af Dødfødte til forskellige Tider har været foreskrevet forskellige Regler; og da derhos Forskrifterne i tidligere Tid ofte manglede den fornødne Klarhed og som Følge deraf jævnlig misforstodes¹⁾, kan der ikke tillægges Statistikken over Dødfødte i første Halvdel af det 19. Aarhundrede den samme Nøjagtighed som i sidste Halvdel. Specielt bør det haves i Erindring, at man indtil 1860 som Regel blandt Dødfødte medregnede de Børn, der døde inden Forløbet af 24 Timer efter Fødselen, hvilket — efter Erfaringerne fra den følgende Tid — maa antages at have forøget Tallene for Dødfødte før 1860 med omtrent en Fjerdedel²⁾.

¹⁾ Se nærmere herom: Axel Holck. Dansk Statistiks Historie 1800—1850, S. 165 ff.

²⁾ Sondringen mellem Levendefødte og Dødfødte sker nu efter følgende Regler: Som levendefødt betragtes ethvert

I Tabel 99 er den relative Hyppighed af Dødfødsler angivet særskilt for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne. Gunstigst er Stillingen i Provinsbyerne, ugunstigst i København. Denne Rækkefølge gælder imidlertid kun, naar man — som i Tabel 99 — beregner Forholdet for ægtefødte og uægtefødte Børn under eet. Det vil af Tabel 100 ses, at Dødfødsler ere langt hyppigere blandt de sidstnævnte end blandt de førstnævnte.

Tabel 100. Dødfødte i Promille af Ægtefødte og Uægtefødte.

Mort-nés p. 1000 naissances légitimes et illégitimes.

	Af 1000 Fødte vare Dødfødte <i>mort-nés p. 1000 naissances</i>			
	Drenge <i>garçons</i>		Piger <i>filles</i>	
	Ægtefødte <i>légitimes</i>	Uægtefødte <i>illégitimes</i>	Ægtefødte <i>légitimes</i>	Uægtefødte <i>illégitimes</i>
København <i>Copenhague</i>				
1840—49	46	65	36	53
1850—59	47	82	35	76
1860—69	41	71	33	58
1870—79	33	55	27	42
1880—89	29	57	24	52
1890—1900	24	38	21	35
Provinsbyerne <i>villes de province</i>				
1840—49	39	45	31	39
1850—59	38	46	29	42
1860—69	34	49	27	43
1870—79	30	41	24	31
1880—89	24	37	20	30
1890—1900	24	36	20	32
Landdistrikterne <i>comm. rurales</i>				
1840—49	49	55	37	44
1850—59	50	56	39	49
1860—69	43	48	35	39
1870—79	37	41	30	34
1880—89	31	36	25	33
1890—1900	26	35	22	28
Hele Landet <i>tout le pays</i>				
1840—49	48	56	37	45
1850—59	48	60	37	53
1860—69	42	52	33	43
1870—79	36	44	29	35
1880—89	30	43	24	38
1890—1900	26	36	21	31

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

levende født Foster, ligegyldigt paa hvilket Tidspunkt af Svangerskabet det er kommet til Verden. Som dødfødt betragtes ethvert Foster, der i Svangerskabets 29de Uge eller derefter er kommet til Verden uden tydelige Tegn til Liv, men er det kommet til Verden før den 29de Uge. betragtes det som Abort og registreres ikke.

og da der fødes forholdsvis flere Børn uden for Ægteskab i København end i den øvrige Del af Landet, bliver den summariske Dødfødsels-Promille for Hovedstaden større, end den vilde have været, hvis København havde samme forholdsvis Antal uægte Fødsler som Provinserne. En Undersøgelse af Tallene i Tabel 100 viser, at for de ægtefødte Børn er Faren for Dødfødsel størst paa Landet, mindst i Provinsbyerne, for de uægtefødte er den størst i København.

Af samtlige Talrækker i Tabellerne 99 og 100 fremgaar det, at Faren for Dødfødsel er betydelig større for Drengene end for Piger.

f. Flerfødsler.

Naissances multiples.

Fra 1840 til 1900 blev der i Danmark ved 3,500696 Fødsler født 3,549528 Børn til Verden, idet 47619 Fødsler vare Tvillingfødsler, 596 vare Trilling- og 7 Firlingfødsler, jfr. nærmere nedenstaaende Tabel 101. En

Tabel 101. Enkeltfødsler og Flerfødsler.

Accouchements multiples.

Fødsler i Ægteskab <i>mères mariées</i>	Enkeltfødsler à 1 en- fant	Tvillingfødsler à 2 en- fants	Trillingfødsler à 3 en- fants	Firlingfødsler à 4 en- fants	Til- sammen total
	1860—69	471824	6832	76	1
1870—79	525819	7045	84	1	532949
1880—89	597558	8106	85	2	605751
1890—1900	685667	9545	113	1	695326
Tils. 1860—1900...	2,280868	31528	358	5	2,312759
Fødsler uden for Ægteskab <i>mères non mariées</i>					
1860—69	59151	816	9	"	59976
1870—79	63227	848	14	"	64089
1880—89	65914	876	10	"	66800
1890—1900	72572	978	14	"	73564
Tils. 1860—1900...	260864	3518	47	"	264429
Fødsler i og uden for Ægteskab <i>mères en général</i>					
1840—49	416822	5353	84	"	422259
1850—59	493920	7220	107	2	501249
1860—69	530975	7648	85	1	538709
1870—79	589046	7893	98	1	597038
1880—89	663472	8982	95	2	672551
1890—1900	758239	10523	127	1	768890
Tils. 1840—1900...	3,452474	47619	596	7	3,500696

Tvillingfødsel forekom altsaa for hver 74 Fødsler, medens man kun for hver ca. 6000 Fødsler træffer en Trillingfødsel; Fødsel af Firlinger er en saa sjælden

Begivenhed, at der efter Gennemsnittet for de nævnte 61 Aar kun forekom en Firlingfødsel for hver halve Million Fødsler.

I Gennemsnit for hele Perioden var 1,38 pCt. af Fødslerne Flerfødsler. For de enkelte Tiaar stillede Forholdet sig saaledes:

Flerfødsler i pCt. af samtlige Fødsler:	
1840—49	1,29
1850—59	1,46
1860—69	1,44
1870—79	1,34
1880—89	1,35
1890—1900	1,39

Variationen i disse Forholdstal synes ikke at udtrykke nogen bestemt Tendens.

Fra 1860 haves Oplysningerne om Antallet af Flerfødsler særskilt for Fødsler i og uden for Ægteskab (se Tabel 101). Af 2,312759 Fødsler i Ægteskab vare 31891 eller 1,38 pCt. Flerfødsler; af 264429 Fødsler uden for Ægteskab vare 3565 eller 1,35 pCt. Flerfødsler. For de enkelte Tiaar stillede Forholdet sig saaledes:

	Flerfødsler i pCt. af samtlige Fødsler	
	i Ægteskab	uden for Ægteskab
1860—69	1,44	1,38
1870—79	1,34	1,35
1880—89	1,35	1,33
1890—1900	1,39	1,35

For de 5 Aar 1896—1900 haves Oplysning om Alderen for de Mødre, der fødte Tvillinger og Trillinger (Firlingfødsler forekom ikke i denne Periode). Det samlede Antal Fødsler i Femaaret udgjorde ca. 360000, hvoraf ca. 4800 vare Flerfødsler¹⁾; Materialet er saaledes ikke særdeles stort, men da Tallene pege i en ganske bestemt Retning, skal man anføre følgende Oversigt:

De fødende Mødres Alder:	Af samtlige Fødsler i hver Aldersklasse vare Flerfødsler:
Under 20 Aar	0,72 pCt.
20—25 Aar	0,87 —
25—30 —	1,13 —
30—35 —	1,56 —
35—40 —	2,00 —
40—45 —	1,60 —
45—50 —	0,74 —

¹⁾ Se nærmere: Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra A Nr. 2. Side 14*.

Det synes herefter, som om Sandsynligheden for Flerfødsel er størst i Alderen 35—40 Aar, aftagende ret jævnt med Alderen saa vel op efter som ned efter, et Resultat, der stemmer med Erfaringer andetsteds fra.

For det samme Femaar haves særskilte Oplysninger om de fødte Børns Køn ved Tvilling- og Trillingfødsler. Tallene findes i det i Noten nævnte Tabelværk (Side 14*); her skal kun anføres, at Tvillingfødslernes Fordeling efter Kombinationen af Børnenes Køn var følgende: 2 Dreng 33,1 pCt., 1 Dreng og 1 Pige 35,9 pCt., 2 Piger 31,0 pCt. Disse Tal stemme overens med de andetsteds gjorte Erfaringer: medens man paa Forhaand skulde vente, at omtrent Halvdelen af Tvillingfødslerne gav forskelligt Køn, er dette faktisk kun Tilfældet med godt en Tredjedel.

g. Fødslernes Fordeling efter Maaneder.

Naissances par mois.

Fødslernes Fordeling paa Aarets Maaneder er for de 4 Tiaars-Perioder siden 1860 fremstillet i omstaaende Tabel 102. Ligesom foran for Ægteskaberne har man foretaget en Beregning, der for hver af de 4 Perioder viser, hvor mange af 1200 aarlige Fødsler der faldt paa hver af de 12 Maaneder. Ved denne Beregning har man reduceret alle Maanederne til samme Dage-Antal.

Billedet af Fødslernes Fordeling paa Maanederne er i det væsentlige ens for de 4 Perioder. I dem alle staa Maanederne Februar, Marts og April med det højeste Antal Fødsler, medens Minimum falder i Aarets Slutning, November og December. Det synes dog som om Fordelingen i Tidens Løb er bleven noget mere ligelig; Forskellen mellem Minimum og Maksimum er bleven mindre fra Tiaar til Tiaar: af 1200 Fødsler faldt saaledes paa Maanederne Februar—April 325 i Tiaaret 1860—69, 322 i 1870—79, 320 i 1880—89 og kun 315 i 1890—1900. Et samlet Udtryk for den mere ligelige Fordeling paa Maanederne faar man ved for hver Periode at addere de enkelte Maaneders Afvigelse fra Gennemsnittet (100). For Perioden 1860—69 finder man som samlet Sum af Afvigelserne: 68, for de følgende tre Perioder henholdsvis 56, 48 og 36.

Undersøger man Fordelingen særskilt for Levendefødte og Dødfødte og for Fødsler i og uden for Ægteskab, kommer man til væsentlig samme Resultater som ved at tage alle Fødsler under eet; dog er Forskellen mellem Maanederne noget mere udpræget for Dødfødslerne og de uægte Fødslers Vedkommende end for

Tabel 102. Fødslerne fordelte efter Maaneder.

Naissances par mois.

	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
Antal Fødsler <i>naissances</i>				
Januar	47540	52486	58009	66431
Februar	45390	49531	55748	63147
Marts	51170	55964	62682	70347
April	48405	53351	59622	66891
Maj	47833	51831	58999	66591
Juni	44495	48150	54612	63241
Juli	43462	48349	54449	64057
August	44185	49704	56307	66228
September	46249	51338	57113	65610
Oktober	44478	49600	56206	63405
November	41386	46644	53031	60162
December	41937	48182	54951	63520
Tilsammen ...	546530	605130	681729	779630
Uangivet	"	"	"	40
Fordeling af 1200 Fødsler paa Maanederne <i>1200 naissances réparties sur les mois</i>				
Januar	103	102	100	100
Februar	107	106	106	105
Marts	110	109	108	106
April	108	107	106	104
Maj	103	101	102	101
Juni	99	97	98	99
Juli	94	94	94	97
August	95	97	97	100
September	103	103	102	102
Oktober	96	96	97	96
November	92	94	95	94
December	90	94	95	96
	1200	1200	1200	1200

Anm. Forholdstallene ere beregnede med Hensyntagen til Maanedernes forskellige Længde, saaledes at alle Maanederne ere reducerede til samme Dage-Antal. *A mois réduits.*

Levendefødslerne i Ægteskab, jfr. omstaaende Oversigt (Side 120) for Perioderne 1860—69 og 1890—1900. (Foran Talkolonnerne har man, ligesom i Tabel 102 anført Fødselsmaanederne, efter Tallene de tilsvarende Konceptionsmaaneder, udfundne ved at regne 9 Maaneder tilbage).

Sammenlægger man de enkelte Maaneders Afvigelser fra Gennemsnittet, faar man for de i Oversigten anførte tre Grupper: i Perioden 1860—69 henholdsvis 66, 78 og 106, og i Perioden 1890—1900 henholdsvis 40, 60 og 78. I begge Perioder (og det samme gælder de to mellemliggende Tiaar) var altsaa Fordelingen paa Aarets Maaneder mere uregelmæssig for Uægtefødsler end for Fødsler i Ægteskab og mere uregelmæssig for Dødfødsler end for Levendefødsler. Det er muligt, at der bag dette Resultat ligger reelle Aarsager, men det bør dog erindres, at Tallene for Levendefødsler i Ægteskab

Fødsels- maaneder	Fordeling af 1200			Konceptions- maaneder
	Levende- fødsler i Ægteskab	Levende- fødsler uden for Ægteskab	Dødfødsler i Ægte- skab ¹⁾	
1860—69:				
Januar	101	109	110	April
Februar	107	103	114	Maj
Marts	110	106	121	Juni
April	108	109	107	Juli
Maj	103	105	101	August
Juni	98	107	93	September
Juli	94	95	91	Oktober
August	97	83	89	November
September	104	99	94	December
Oktober	96	94	95	Januar
November	92	93	92	Februar
December	90	97	93	Marts
	1200	1200	1200	
1890—1900:				
Januar	100	103	108	April
Februar	105	105	111	Maj
Marts	106	106	113	Juni
April	104	106	106	Juli
Maj	100	104	100	August
Juni	98	102	94	September
Juli	97	93	93	Oktober
August	102	88	92	November
September	103	97	95	December
Oktober	96	94	94	Januar
November	94	98	93	Februar
December	95	104	101	Marts
	1200	1200	1200	

ere langt større end for de to andre Grupper (i Perioden 1890—1900 vare Tallene for de tre Grupper henholdsvis 688000, 72000 og 17000), og at man — alt andet lige — kan vente en mere regelmæssig Fordeling af Tallene i den store end i de mindre Grupper.

4. Døde.

Décès.

a. Dødeligheden i Byerne og paa Landet.

Mortalité, villes et campagne.

I foranstaaende Tabel 73 (Side 85) er Antallet af Døde i de hundrede Aar 1801—1900 anført tiaarvis for Landets Hoveddele og med Adskillelse mellem By og Land. Medens København kan udskilles hele Aarhundredet igennem, er dette derimod ikke Tilfældet for Provinsbyernes Vedkommende; først fra 1840 foreligger

¹⁾ For Dødfødsler uden for Ægteskab ere Tallene saa smaa, at en tilsvarende Beregning maa give usikre Resultater.

Tabel 103. Dødeligheden i Byerne og paa Landet.
Mortalité dans les villes et à la campagne.

	Gennemsnitligt aarligt Antal Døde*) pr. 1000 af hver Periodes Middelbefolkning					
	<i>décès annuels p. 1000 habitants de la période</i>					
	1840	1850	1860	1870	1880	1890
	-49	-59	-69	-79	-89	-1900
København <i>Copenhague</i>	26,8	28,7	24,7	24,9	23,0	19,3
Provinsbyerne <i>villes de prov.</i>	21,5	21,3	20,5	20,1	19,8	18,9
Landdistrikterne <i>comm. rur.</i>	19,7	19,4	19,1	18,2	17,6	16,6
Hele Landet <i>tout le pays</i>	20,6	20,5	20,0	19,2	18,6	17,4

*) Dødfødte ikke medregnede.

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

i Dødelighedsstatistikken Tredelingen: København, Provinsbyerne, Landdistrikterne. Ovenstaaende Tabel 103 angiver for hvert Tiaar siden 1840 den gennemsnitlige aarlige Dødeligheds-Promille i hver af de nævnte tre Dele af Landet.

For alle 6 Perioder var Dødeligheden størst i København og mindst paa Landet, medens Provinsbyerne indtage en Mellemstilling. Betragter man de tre Talrækker hver for sig, finder man, med enkelte Undtagelser, en Aftagen af Dødeligheden fra Tiaar til Tiaar. At Forholdstallet for København var endog betydeligt højere i Halvtredserne end i Fyrrerne, forklares ved den ekstraordinært høje Dødelighed i 1853 paa Grund af Kolera-epidemien; Antallet af Dødsfald i København var i 1853 mere end dobbelt saa stort som i de nærmest tilgrænsende Aar:

Antal Dødsfald i København:	
1851	3516
1852	3901
1853	8258
1854	3163
1855	3525

Den i Tidens Løb stedfundne Nedgang i Dødeligheden har været forholdsvis stærkere i København end i den øvrige Del af Landet; saaledes var Hovedstadens Dødelighed i Fyrrerne og Halvtredserne 6 à 8 Promille højere end Gennemsnittet for hele Landet, i de følgende tre Tiaar 4 à 6 Promille højere, men i Halvfemserne kun ca. 2 Promille højere end Gennemsnittet. Den meget høje Dødelighed i København i Fyrrerne og Halvtredserne overgaas dog af Dødeligheden i tidligere Perioder af Aarhundredet. Saaledes kan det anføres, at Antallet af Dødsfald (uden Dødfødsler) for hver 100 Levendefødsler udgjorde 86 i Halvtredserne, 90 i Fyrrerne, 93 i Trediverne, 84 i Tyverne, 90 i Perioden

1810—19 og 97 i Perioden 1801—09. Som det fremgaar af Tabel 73, var det hele Fødselsoverskud i sidstnævnte Periode kun 957, altsaa i aarligt Gennemsnit kun lidt over 100 (for en By paa godt 100000 Indbyggere). Hvis man regner med en Middelbefolkning i København i Aarhundredets første Decennium af 101000 (samme Folketal som Aar 1801), finder man en aarlig Fødselshyppighed af 32,9 p. m. og en Dødelighed, der er næsten lige saa stor, 31,9 p. m. Ogsaa i den øvrige Del af Landet var Dødeligheden i Begyndelsen af Aarhundredet betydelig, men dog langt mindre end i Hovedstaden. Til Sammenligning med de ovenfor anførte Tal kan det nævnes, at i Danmark uden København udgjorde Antallet af Døde for hver 100 Levendefødte i Halvtredserne 61, i Fyrreerne 66, i Trediverne 77, i Tyverne 67, i Perioden 1810—19: 68 og i Perioden 1801—09: 74. Nu (d. v. s. Perioden 1890—1900) er Forholdet følgende:

	Antal Døde for hver 100 Levendefødte
København	63
Provinsbyerne	60
Landdistrikterne	57

Dødeligheden i Provinsbyerne har altid været noget større end Gennemsnittet for hele Landet. Forskellen har svinget mellem $\frac{1}{2}$ og $1\frac{1}{2}$ p. m. Betragter man Forholdstallene i Tabel 103 for de sidste 4 Tiaarsafsnit, vil det ses, at Provinsbyernes Dødelighed, i Modsætning til Københavns, er aftaget mindre stærkt end Gennemsnitdødeligheden for hele Landet. Imidlertid maa hertil bemærkes, at Provinsbyernes Dødelighed belastes med et betydeligt (og Aar for Aar stigende) Antal Dødsfald blandt Personer, der, skønt hjemmehørende paa Landet, afgaa ved Døden paa Købstadsygehuse. Det er saaledes oplyst, at Antallet af saadanne Dødsfald i Tiaaret 1890—99 udgjorde 7—800 i aarligt Gennemsnit, i Femaaret 1885—89 ca. 400 aarlig, medens Tallet før 1885 næppe har været af nogen væsentlig Betydning¹⁾. Hvis Dødsfaldene blandt Landboere paa Provinsbyernes Sygehuse overføres til Landdistrikterne, og hvis man endvidere udskiller Frederiksberg, finder man for Perioden 1890—1900 følgende Dødelighedstal (gennemsnitligt aarligt Antal Døde pr. 1000 af Periodens Middelbefolkning):

¹⁾ Oversigt over Dødsarsagerne i Kongeriget Danmarks Bybefolkning 1890—99. Udgivet af det kgl. Sundhedskollegium. Ved J. Carlsen. København 1905. (Side 2).

Dødelighed 1890—1900

København	19,3 p. m.
Frederiksberg	18,6 —
Provinskøbstæderne	17,1 —
Landdistrikterne	17,1 —
Hele Landet...	17,4 p. m.

Herefter har Dødeligheden i Hovedstaden (København og Frederiksberg) i det sidste Tiaar af det 19. Aarhundrede været et Par Promille højere end i den øvrige Del af Landet (lidt højere i København end paa Frederiksberg). Uden for Hovedstaden har der, naar Dødsfaldene henføres til de paagældendes Hjemsted og ikke til Dødsstedet, ikke været nogen Forskel mellem Dødeligheden i Byerne som Helhed og Landdistrikterne som Helhed¹⁾.

b. Døde efter Køn og Alder.

Décédés par sexe et par âge.

De Dødes Fordeling efter Køn og Alder er i absolute Tal fremstillet i omstaaende Tabeller 104 og 105²⁾. Den førstnævnte, der omfatter Tidsrummet fra 1802 til 1900, delt i Tiaars-Afsnit³⁾, giver Fordelingen i 10-aarige Aldersgrupper, for hele Periodens Vedkommende dels for hele Landet under eet, dels for København alene, og for Tiden efter 1840 tillige sær-

¹⁾ Antallet af Personer, hjemmehørende uden for København og afgaaede ved Døden under Ophold i Hovedstaden, udgjorde i Tiaaret 1890—99 kun gennemsnitlig 186 aarlig, et Tal, der kun har forøget den beregnede Dødelighed for København med $\frac{1}{2}$ Promille.

²⁾ De i Tabellerne 104 og 105 anførte Tal for Perioden 1850—59, resp. 1850—54 afvige fra dem, der findes i Statistisk Tabelværk, Ny Række, 17. Bind. Forskellen hidrører, som allerede foran (Side 88) anført, fra, at det nævnte Tabelværk for Koleraaaret 1853 har 1205 Dødsfald i København færre, end der skulde være efter Sundhedskollegiets Mortalitetstabel, der er udarbejdet paa Grundlag af Dødsattesterne. Korrektionen i Tabellerne 104 og 105 er foretaget efter nævnte Mortalitetstabel, der findes trykt som Bilag til «Det kgl. Sundhedskollegiums Aarsberetning for 1853» (Supplementbind til «Bibliothek for Læger»), København 1854. Af de 1205 manglende Dødsfald vare 368 uden Aldersangivelse, heraf 24 desuden uden Angivelse af Køn; de sidstnævnte ere i Tabellerne fordelte proportionalt paa Mænd og Kvinder.

³⁾ Det første Afsnit omfatter dog kun 8 Aar, da man ikke har fuldstændige Oplysninger om de Dødes Fordeling efter Alder i Aarene 1800 og 1801. Den sidste Periode omfatter som sædvanlig de 11 Aar 1890—1900.

Tabel 104. Døde 1802—1900, fordelte efter Køn og Alder. Tiaarige Aldersgrupper.
Décès 1802—1900 répartis d'après l'âge et le sexe. Classes d'âge à 10 ans. Villes et

Alder <i>âge</i>	Mænd <i>hommes</i>										1802—09	1810—19
	1802—09	1810—19	1820—29	1830—39	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900		
København <i>Copenhague</i>												
Under 10 Aar	4325	4771	3836	5477	7311	8962	9886	12635	16577	16888	3815	4212
10—20 Aar	437	495	382	537	483	591	591	785	850	1147	279	390
20—30 —	1735	1968	1531	1537	1705	1786	1705	1663	1983	2075	801	888
30—40 —	1453	1660	1435	1769	1447	2017	1713	1869	2255	2631	875	1065
40—50 —	1467	1779	1877	1944	1911	2267	2176	2385	2357	3228	929	1125
50—60 —	1592	1768	1857	1983	1735	2355	2001	2709	2829	3503	1153	1330
60—70 —	1307	1576	1622	1663	1604	1774	1858	2304	2933	3558	1104	1537
70—80 —	734	937	1083	1051	938	1088	1083	1602	1976	3137	989	1265
80—90 —	328	280	323	380	295	282	348	452	659	1025	589	504
90—100 —	38	26	22	28	26	19	23	26	46	63	95	63
100 Aar og derover	"	1	1	"	"	2	"	1	"	2	4	2
Uangivet	382	445	178	"	"	161	"	"	"	2	448	332
Tilsammen	13798	15706	14147	16369	17455	21304	21384	26431	32465	37259	11081	12713
Provinsbyerne <i>villes de province</i>												
Under 10 Aar	—	—	—	—	6096	8778	10392	11327	13924	17776	—	—
10—20 Aar	—	—	—	—	718	830	1053	1253	1555	2230	—	—
20—30 —	—	—	—	—	1865	1424	1721	1710	1966	2427	—	—
30—40 —	—	—	—	—	1211	1527	1534	1631	1758	2233	—	—
40—50 —	—	—	—	—	1608	1852	2111	2306	2226	2821	—	—
50—60 —	—	—	—	—	1798	2053	2249	3034	2963	3697	—	—
60—70 —	—	—	—	—	1875	2007	2247	2753	3644	4724	—	—
70—80 —	—	—	—	—	1339	1532	1592	2142	2810	5115	—	—
80—90 —	—	—	—	—	503	526	652	816	1150	1891	—	—
90—100 —	—	—	—	—	60	49	49	58	87	158	—	—
100 Aar og derover	—	—	—	—	"	1	"	1	"	1	—	—
Uangivet	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"	—	—
Tilsammen	—	—	—	—	17073	20579	23600	27031	32083	43073	—	—
Landdistrikterne <i>comm. rurales</i>												
Under 10 Aar	—	—	—	—	41397	46381	51987	48011	48990	51849	—	—
10—20 Aar	—	—	—	—	5508	6005	7270	6870	6901	6821	—	—
20—30 —	—	—	—	—	6163	5877	6468	6531	6367	6228	—	—
30—40 —	—	—	—	—	5481	5843	5809	5719	5193	5536	—	—
40—50 —	—	—	—	—	7224	7397	7766	7767	6861	7083	—	—
50—60 —	—	—	—	—	8713	10322	10657	12018	10738	11074	—	—
60—70 —	—	—	—	—	12228	12128	14987	16110	16872	18210	—	—
70—80 —	—	—	—	—	12671	13632	14237	17577	18498	24607	—	—
80—90 —	—	—	—	—	6261	6589	7462	8141	9928	12693	—	—
90—100 —	—	—	—	—	631	692	649	824	1031	1316	—	—
100 Aar og derover	—	—	—	—	19	10	4	5	3	5	—	—
Uangivet	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"	—	—
Tilsammen	—	—	—	—	106296	114876	127296	129573	131382	145422	—	—
Hele Landet <i>tout le pays</i>												
Under 10 Aar	37119	43113	45084	54734	54804	64121	72265	71973	79491	86513	31292	36731
10—20 Aar	3722	4897	5515	7383	6709	7426	8914	8908	9306	10198	3353	4685
20—30 —	5819	7669	7270	8822	9733	9087	9894	9904	10316	10730	4605	5885
30—40 —	5414	7058	6965	9911	8139	9387	9056	9219	9206	10400	5404	7428
40—50 —	6678	8674	9583	11697	10743	11516	12053	12458	11444	13132	5663	7426
50—60 —	9083	11232	12092	14902	12246	14730	14907	17761	16530	18274	7371	9321
60—70 —	11294	14869	15619	17891	15707	15909	19092	21167	23449	26492	10668	14315
70—80 —	10112	13310	15790	15975	14948	16252	16912	21321	23284	32859	10748	14515
80—90 —	4716	6107	7770	7402	7059	7397	8462	9409	11737	15609	6164	7667
90—100 —	557	683	879	656	717	760	721	908	1164	1537	895	1092
100 Aar og derover	23	52	33	18	19	13	4	7	3	8	62	66
Uangivet	382	445	178	"	"	161	"	"	"	2	448	332
I alt	94919	118109	126778	149391	140824	156759	172280	183035	195930	225754	86673	109463

Anm. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

By og Land. (Absolute Tal).
campagne. (Chiffres réels).

Kvinder *femmes*

1820—29	1830—39	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
3424	4979	6415	8108	8715	11226	14683	14459
427	579	576	637	654	807	911	1115
840	1228	1344	1371	1570	1518	1687	1482
1076	1298	1299	1619	1584	1738	1990	1994
1232	1274	1279	1510	1480	1684	1801	2230
1291	1570	1344	1896	1440	2004	2093	2488
1602	1686	1846	1916	1828	2397	2839	3429
1539	1736	1623	1910	1866	2737	2935	4395
601	716	734	784	894	1200	1479	2385
91	88	73	57	78	114	136	250
7	2	"	"	"	3	1	2
108	"	"	207	"	"	"	1
12238	15156	16533	20015	20109	25428	30555	34230
—	—	5383	7781	9172	9641	12259	15224
—	—	754	767	994	1341	1638	2312
—	—	927	1052	1193	1593	1882	2169
—	—	973	1287	1354	1626	1869	2451
—	—	1043	1229	1496	1547	1765	2290
—	—	1231	1427	1517	1940	2034	2720
—	—	1783	1892	2007	2445	3185	4119
—	—	1935	2088	2328	2904	3418	5690
—	—	1012	1146	1329	1577	2037	3147
—	—	150	166	162	230	304	383
—	—	4	1	3	5	"	3
—	—	"	"	"	"	"	"
—	—	15195	18836	21555	24849	30391	40508
—	—	36553	40809	46325	41545	42451	43750
—	—	6236	6539	8440	8540	8643	8210
—	—	6561	6550	7316	7834	7584	7011
—	—	6843	7499	7717	8193	7233	7191
—	—	6929	6716	7353	7600	6981	7242
—	—	7747	8312	8606	9877	8892	9633
—	—	12119	11757	13685	14462	15368	16658
—	—	13590	14505	15374	17994	18672	25094
—	—	7596	8341	9288	10015	11683	15203
—	—	1011	1166	1167	1423	1635	2150
—	—	22	26	12	17	21	24
—	—	"	"	"	"	"	1
—	—	105207	112220	125283	127500	129163	142167
38687	47972	48351	56698	64212	62412	69393	73433
5723	7738	7566	7943	10088	10688	11192	11637
7123	8681	8832	8973	10079	10945	11153	10662
8058	10153	9115	10405	10655	11557	11092	11636
8548	9970	9251	9455	10329	10831	10547	11762
9830	12299	10322	11635	11563	13821	13019	14841
14948	16954	15748	15565	17520	19304	21392	24206
17178	17706	17148	18503	19568	23635	25025	35179
9534	9430	9342	10271	11511	12792	15199	20735
1433	1128	1234	1389	1407	1767	2075	2783
67	38	26	27	15	25	22	29
108	"	"	207	"	"	"	2
121237	142069	136935	151071	166947	177777	190109	216905

skilt for Provinsbyerne og Landdistrikterne. Tabel 105 omfatter kun Tiden efter 1835, delt i Femaars-Perioder; den angiver Fordelingen efter 5-aarige Aldersgrupper for Landet som Helhed uden Deling mellem Byer og Landdistrikter.

En Fremstilling af Dødeligheden i Livets forskellige Aldere er for de 6 Tiaar efter 1840 givet i Tabel 106 (Side 125) paa den Maade, at man har sat hver Femaarsklassens Døde i Forhold til den beregnede Middelbefolkning i den paagældende Aldersklasse; herved fremkommer de i Tabellens første Afdeling anførte Forholdstal.

Talrækkerne for de 6 Tiaars-Perioder have i det store og hele samme Karakter. De vise for den yngste Aldersgruppe (0—5 Aar) en Dødelighed af 4—6 pCt. aarlig. I de to følgende Grupper aftager Dødeligheden meget stærkt, saaledes at den naar sit Minimum omtrent ved 15 Aars Alderen (omkring 1/2 pCt.); derefter stiger den, først jævnt men senere progressivt, og naar omkring 70 Aars Alderen samme Størrelse som i de fem første Barneaar. Endelig vise Tallene for de ældste Aldere en overordentlig stærk Stigning af Dødeligheden; denne er i 80—85 Aars Alderen mere end dobbelt saa stor som i 70—75 Aars Alderen, og atter for Personer ældre end 90 Aar mere end dobbelt saa stor som for de 80—85-aarige. Trods den Usikkerhed, der klæber ved Angivelserne for disse høje Aldersklasser, kan det siges, at Døden i Løbet af et Aar bortriver omtrent hvert sjette Menneske mellem 80 og 85 Aar, hvert fjerde mellem 85 og 90 Aar og imellem en Tredjedel og de to Femtedele af dem, der ere over 90 Aar.

I grove Træk er Dødelighedens Forandringer fra Alder til Alder ens for de to Køn, men en nøjere Undersøgelse viser, at der er visse karakteristiske Forskelligheder, som genfindes i alle de i Tabellen omhandlede Tidsafsnit. I de første Barneaar er Mændkønnets Dødelighed større end Kvindkønnets (jfr. nærmere det følgende Afsnit om Børnedødeligheden), men allerede i Livets 2den Femaarsperiode har Forholdet vendt sig, og Kvindernes Dødelighed er nu større end Mændenes lige indtil op imod 40 Aars Alderen; dog danner Aldersgruppen 20—25 Aar en Undtagelse herfra. Fra 40 Aars Alderen er Kvindernes Dødelighed atter mindre end Mændenes. For at illustrere dette har man i omstaaende Oversigt (for Perioderne 1840—49 og 1890—1900) anført, hvor mange Procent Kvindernes Dødelighed i hver enkelt Femaarsgruppe er større eller mindre end Mændenes:

Kvindernes Dødelighed større (+) eller mindre (−) end Mændenes:

Alder	1840 −49	1890 −1900	Alder	1840 −49	1890 −1900
0—5 Aar	÷ 13	÷ 16	50—55 Aar	÷ 25	÷ 25
5—10 —	+ 6	+ 7	55—60 —	÷ 22	÷ 25
10—15 —	+ 20	+ 28	60—65 —	÷ 17	÷ 21
15—20 —	+ 7	+ 4	65—70 —	÷ 13	÷ 18
20—25 —	÷ 21	÷ 18	70—75 —	÷ 11	÷ 13
25—30 —	+ 3	+ 2	75—80 —	÷ 12	÷ 14
30—35 —	+ 15	+ 7	80—85 —	÷ 6	÷ 10
35—40 —	+ 7	÷ 3	85—90 —	÷ 16	÷ 9
40—45 —	÷ 7	÷ 12	over 90 —	÷ 8	÷ 12
45—50 —	÷ 24	÷ 22			

Uagtet der mellem de to Perioder ligger et Tidsrum af 50 Aar, have Talrækkerne i det store og hele samme Karakter.

En indbyrdes Sammenligning af Kolonnerne for de 6 Perioder, for hvilke Dødelighedskvotienterne ere angivne i Tabel 106, viser, at den i Tidens Løb stedfundne Nedgang i Dødeligheden er kommen alle Aldersklasser til Gode, men ikke alle i samme Grad. Oversigten lettes ved Benyttelse af Tabellens 2den Afdeling,

Tabel 105. Døde 1835—1900, fordelte efter Køn og Alder. Femaarige Aldersgrupper. Hele Landet. (Absolute Tal).

Décès 1835—1900 répartis d'après l'âge et le sexe. Classes d'âge à 5 ans. Tout le pays. (Chiffres réels).

Alder åge	1835 −39	1840 −44	1845 −49	1850 −54	1855 −59	1860 −64	1865 −69	1870 −74	1875 −79	1880 −84	1885 −89	1890 −94	1895 −1900
	Mænd <i>hommes</i>												
Under 5 Aar	24213	22087	26775	25725	30447	29735	32747	29840	33949	35322	35717	37832	40576
5—10 —	2948	2590	3352	3273	4676	3904	5879	3716	4468	4109	4343	4924	3181
10—15 —	1817	1466	1765	1729	2075	2108	2739	2142	2283	2258	2440	2629	2229
15—20 —	1700	1769	1709	1749	1873	1830	2237	2136	2347	2175	2433	2645	2695
20—25 —	2189	2482	3044	2369	2481	2633	2604	2637	2883	2909	2776	2755	3238
25—30 —	1864	1895	2312	2228	2009	2503	2154	2185	2199	2334	2297	2206	2531
30—35 —	2108	1779	2038	2227	2147	2072	2217	2110	2154	2148	2319	2323	2545
35—40 —	2487	2170	2152	2507	2506	2505	2262	2572	2383	2260	2479	2591	2941
40—45 —	2414	2438	2564	2744	2662	2859	2860	2772	2821	2649	2573	2671	3481
45—50 —	2737	2743	2998	3178	2932	3018	3316	3592	3273	3165	3057	3141	3839
50—55 —	2815	2831	3046	3656	3554	3405	3660	4247	4236	3719	3736	3792	4458
55—60 —	3345	3051	3318	3644	3876	3923	3919	4490	4788	4822	4253	4700	5324
60—65 —	3868	3900	3658	3800	4090	4798	4624	4949	5157	5568	5520	5384	6530
65—70 —	3865	3901	4248	3769	4250	4609	5061	5589	5472	5949	6412	6965	7613
70—75 —	3805	3978	4207	4384	4239	4471	4745	5620	5961	5941	6481	7685	9288
75—80 —	3161	3325	3438	3650	3979	3670	4026	4590	5150	5446	5416	6817	9069
80—85 —	2316	2337	2529	2364	2778	2984	2716	3026	3467	3732	4275	4513	6185
85—90 —	1042	1066	1127	1146	1109	1353	1409	1354	1562	1710	2020	2248	2663
90—95 —	250	287	306	306	332	287	334	413	377	503	531	612	755
95—100 —	57	73	51	63	59	59	41	49	69	53	77	70	100
100 Aar og derover	7	9	10	7	6	3	1	2	5	1	2	4	4
Uangivet	"	"	"	161	"	"	"	"	"	"	"	"	2
Tilsammen	69008	66177	74647	74679	82080	82729	89551	88031	95004	96773	99157	106507	119247
	Kvinder <i>femmes</i>												
Under 5 Aar	20941	19033	23103	22224	26332	25478	28801	24934	29226	30214	30263	31864	33042
5—10 —	2886	2705	3510	3301	4841	4159	5774	3802	4450	4387	4529	5177	3350
10—15 —	2025	1781	2058	1837	2290	2382	3090	2645	2796	2805	3055	3297	2739
15—20 —	1844	1899	1828	1846	1970	2056	2560	2609	2638	2550	2782	2730	2871
20—25 —	1994	2107	2299	2073	2209	2365	2637	2653	2737	2740	2628	2451	2838
25—30 —	2013	2063	2363	2318	2373	2461	2616	2680	2875	2936	2849	2535	2838
30—35 —	2209	2117	2346	2533	2704	2486	2707	2858	2867	2837	2835	2785	2999
35—40 —	2373	2302	2350	2503	2665	2779	2683	3004	2828	2642	2778	2800	3052
40—45 —	2187	2341	2290	2329	2496	2583	2682	2706	2687	2633	2640	2780	3147
45—50 —	2225	2262	2358	2441	2189	2426	2638	2953	2485	2653	2621	2655	3180
50—55 —	2421	2256	2513	2966	2684	2602	2784	3280	3214	2846	2951	3113	3656
55—60 —	2880	2747	2806	2891	3094	3160	3017	3589	3738	3749	3473	3774	4298
60—65 —	3546	3674	3572	3630	3643	4012	4054	4183	4453	4726	4767	4825	5634
65—70 —	3889	4047	4455	4042	4250	4588	4866	5477	5191	5710	6189	6740	7007
70—75 —	4260	4374	4697	4847	4663	4924	5321	6047	6172	5853	6650	8181	9356
75—80 —	3647	3932	4145	4228	4765	4460	4863	5381	6035	6158	6364	7653	9989
80—85 —	2865	3001	3285	3262	3530	3924	3608	4072	4315	4814	5141	5734	7658
85—90 —	1489	1492	1564	1728	1751	1865	2114	2111	2294	2422	2822	3354	3989
90—95 —	420	502	488	538	569	539	605	745	748	837	915	1069	1336
95—100 —	110	112	132	149	133	116	147	124	150	153	170	181	197
100 Aar og derover	16	8	18	15	12	10	5	11	14	8	14	8	21
Uangivet	"	"	"	207	"	"	"	"	"	"	"	"	2
Tilsammen	66240	64755	72180	71908	79163	79375	87572	85864	91913	93673	96436	103706	113199

Tabel 106. Dødeligheden efter Aldersgrupper. Hele Landet. (Forholdstal).
Mortalité des classes d'âge. Tout le pays. (Chiffres proportionnels).

Alder <i>âge</i>	Mænd <i>hommes</i>						Kvinder <i>femmes</i>					
	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
For hver 10000 i hver Aldersklasse døde aarlig <i>décès annuels sur 10000 de la classe</i>												
0—5 Aar	588	595	571	532	531	485	513	523	506	461	460	408
5—10 —	81	99	105	80	72	56	86	103	109	82	77	60
10—15 —	50	51	57	46	44	36	60	57	66	58	56	46
15—20 —	54	52	52	52	49	45	58	55	60	62	58	47
20—25 —	86	80	77	73	70	60	68	68	70	67	61	49
25—30 —	74	73	74	64	65	55	76	78	79	77	74	56
30—35 —	86	77	75	71	68	61	99	91	88	89	79	65
35—40 —	101	96	85	88	78	77	108	100	97	100	84	75
40—45 —	128	133	115	108	98	93	119	118	106	101	93	82
45—50 —	171	164	142	141	126	116	131	121	111	109	102	91
50—55 —	218	213	187	198	168	157	164	162	138	146	122	118
55—60 —	302	289	248	253	226	220	236	214	186	189	170	164
60—65 —	416	392	396	346	333	307	344	315	303	267	261	242
65—70 —	556	556	513	503	469	447	485	475	427	418	392	367
70—75 —	916	855	797	822	700	745	818	761	724	711	583	650
75—80 —	1228	1180	1096	1109	1049	1150	1081	1066	1010	1006	929	989
80—85 —	1867	1981	1845	1786	1787	1694	1759	1851	1681	1624	1574	1516
85—90 —	2826	2740	2938	2484	2467	2501	2371	2467	2495	2227	2109	2265
90 Aar og derover	3794	3944	3580	3797	3923	4256	3490	3640	3350	3446	3501	3732
Sættes hver Aldersklassens Dødelighed i 1840—49 lig 100, faas i Forhold hertil nedestaaende Forholdstal for de følgende Perioder <i>mortalité des périodes à raison de 100 en 1840—49</i>												
0—5 Aar	100	101	97	90	90	82	100	102	99	90	90	80
5—10 —	100	122	130	99	89	69	100	120	127	95	90	70
10—15 —	100	102	114	92	88	72	100	95	110	97	93	77
15—20 —	100	96	96	96	91	83	100	95	103	107	100	81
20—25 —	100	93	90	85	81	70	100	100	103	99	90	72
25—30 —	100	99	100	86	88	74	100	103	104	101	97	74
30—35 —	100	90	87	83	79	71	100	92	89	90	80	66
35—40 —	100	95	84	87	77	76	100	93	90	93	78	69
40—45 —	100	104	90	84	77	73	100	99	89	85	78	69
45—50 —	100	96	83	82	74	68	100	92	85	83	78	69
50—55 —	100	98	86	91	77	72	100	99	84	89	74	72
55—60 —	100	96	82	84	75	73	100	91	79	80	72	69
60—65 —	100	94	95	83	80	74	100	92	88	78	76	70
65—70 —	100	100	92	90	84	80	100	98	88	86	81	76
70—75 —	100	93	87	90	76	81	100	93	89	87	71	79
75—80 —	100	96	89	90	85	94	100	99	93	93	86	91
80—85 —	100	106	99	96	96	91	100	105	96	92	89	86
85—90 —	100	97	104	88	87	88	100	104	105	94	89	96
90 Aar og derover	100	104	94	100	103	112	100	104	96	99	100	107

hvor Dødeligheden i Perioden 1840—49 er taget til Udgangspunkt for Sammenligningen. Det vil ses, at for Børn under 5 Aar havde Dødeligheden i Halvtredserne og Tredserne omtrent samme Højde som i Fyrreerne, medens den i Halvfjerdsernerne og Firserne var 10 pCt. lavere og i Halvfemserne omtrent 20 pCt. lavere. Bevægelsen er dog inden for denne Aldersgruppe meget forskellig for den spæde Alder og for de nærmest derefter følgende Aldersaar, jfr. det følgende

Afsnit om Børnedødeligheden. — For Aldersklasserne 5—10 og 10—15 Aar var der en Stigning i Dødeligheden i Halvtredserne og Tredserne, derefter en stærk og fortsat Nedgang indtil Udgangen af Aarhundredet, saaledes at Dødeligheden i disse to Aldersgrupper i Halvfemserne var $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{3}$ lavere end halvhundredet Aar tidligere. — For Aldersgrupperne mellem 15 og 30 Aar kommer Nedgangen i Dødeligheden meget sent; det største Spring i Tallene finder man mellem Perio-

derne 1880—89 og 1890—1900. Fra 30 Aars Alderen er Nedgangen i Dødeligheden for de fleste Grupper Vedkommende mere jævn; Aldersperioden 30—50 Aar er tillige, navnlig for Kvindernes Vedkommende, den, der er stærkest præget af den aftagende Dødelighed. — For de ældste Aldersklasser finder man vel ogsaa gennemgaaende aftagende Dødelighed fra Tiaar til Tiaar, men Tallene vise her mindre Regelmæssighed, og Forskellen mellem Dødeligheden før og nu er i hvert Fald for Oldingealderen mindre end for de midaldrende Grupper.

Som det fremgik af de i Tabel 72 (Side 80—81) anførte Dødelighedskvotienter for de enkelte Aar (jfr. ogsaa den grafiske Tavle Side 83), har Dødeligheden i Danmark været ekstraordinær lav siden Midten af Halvfemserne; men den stærke Nedgang i Dødeligheden, som indtraf ved det nævnte Tidspunkt, og som har fortsat sig i de første Aar af det 20. Aarhundrede og endnu i det sidst forløbne Aar (1904) ikke er bleven afløst af nogen ny Stigning, tilsløres for en Del i de foran anførte Oversigter, hvor Perioden 1890—1900 er betragtet under eet. Da dette seneste og meget stærke Fald i Dødeligheden har en ejendommelig Karakter, idet det vel omfatter alle Aldersgrupper, men i ganske særlig Grad gør sig gældende for den yngre Del af Befolkningen, skal man anføre de nedenstaaende Dødelighedskvotienter for Perioden 1895—1900, sammenstillede med de tilsvarende for det nærmest forudgaaende Tiaar.

Aldersklasse	Af 10000 i hver Aldersklasse døde aarlig:				Dødeligheden i 1895—1900 var højere (+) eller lavere (÷) end i 1885—94:	
	Mænd		Kvinder		Mænd	Kvinder
	1895—1900	1885—94	1895—1900	1885—94	pCt.	pCt.
0— 5 Aar..	452	525	373	452	÷ 14	÷ 17
5—10 — ..	40	73	43	78	÷ 45	÷ 45
10—15 — ..	29	45	37	57	÷ 36	÷ 35
15—20 — ..	41	52	43	57	÷ 21	÷ 25
20—25 — ..	57	69	47	56	÷ 17	÷ 16
25—30 — ..	54	63	54	66	÷ 14	÷ 18
30—35 — ..	59	66	62	72	÷ 11	÷ 14
35—40 — ..	69	79	67	82	÷ 13	÷ 18
40—45 — ..	92	97	77	92	÷ 5	÷ 16
45—50 — ..	116	112	89	97	+ 4	÷ 8
50—55 — ..	155	165	117	123	÷ 6	÷ 5
55—60 — ..	208	228	153	170	÷ 9	÷ 10
60—65 — ..	293	324	228	260	÷ 10	÷ 12
65—70 — ..	450	448	369	380	0	÷ 3
70—75 — ..	679	695	588	610	÷ 2	÷ 4
75—80 — ..	1051	1125	925	977	÷ 7	÷ 5
80—85 — ..	1636	1784	1434	1561	÷ 8	÷ 8
85—90 — ..	2393	2480	2228	2171	÷ 4	+ 3

Som det ses af Oversigtens to sidste Kolonner, er den senere Tids store Nedgang i Dødeligheden kommen alle Aldere til Gode, men — bortset fra de spæde Børn, hvormod nærmere i det følgende — er Nedgangen i Dødeligheden størst for de yngste Aldersklasser og ret jævnt aftagende indtil Alderen omkring 50 Aar.

Det er i det foregaaende vist, at Dødeligheden for alle Livets Aldere er aftaget stærkt i de sidste halvhundrede Aar. Det følger heraf, at Middellevetiden (d. v. s. det Antal Aar, hver enkelt Person har tilbage at leve i) er blevet forøget, jfr. nedenstaaende Tabel 107, der giver en Oversigt over Middellevetiden for en Række Aldere, beregnet paa Grundlag af Dødeligheden i 1840—49, 1860—69 og 1895—1900. Til Forstaaelse af Tallene i denne Tabel skal nævnes et enkelt Eksempel: En 30-aarig Mand vilde, hvis Dødeligheden var som i 1840—49, gennemsnitlig have 33,0 Aar tilbage at leve i; hvis Dødeligheden derimod var som i 1860—69, vilde han gennemsnitlig kunne vente at leve 34,5 Aar endnu, altsaa halvandet Aar længere; i Perioden 1895—1900 vare Dødelighedsforholdene imidlertid endnu gunstigere, saaledes at den 30-aarige Mand, naar denne

Tabel 107. Middellevetiden beregnet paa Grundlag af Dødelighedserfaringerne 1840—49, 1860—69 og 1895—1900.

Vie moyenne basée sur la mortalité 1840—49, 1860—69 et 1895—1900.

Alder åge	Middellevetid*) for <i>vie moyenne</i>					
	Mænd <i>hommes</i>			Kvinder <i>femmes</i>		
	1840—49	1860—69	1895—1900	1840—49	1860—69	1895—1900
Aar	Aar	Aar	Aar	Aar	Aar	
0 Aar.....	40,9	43,6	50,2	43,5	45,5	53,2
5 —	50,8	51,5	56,7	51,6	52,4	58,4
10 —	47,8	49,1	52,8	49,1	50,2	54,7
15 —	—	45,5	48,5	—	46,8	50,7
20 —	40,1	41,6	44,5	41,8	43,2	46,7
25 —	—	38,2	40,7	—	39,6	42,8
30 —	33,0	34,5	36,8	34,5	36,1	38,9
35 —	—	30,7	32,8	—	32,6	35,0
40 —	25,8	27,0	28,9	27,8	29,1	31,2
45 —	—	23,4	25,1	—	25,5	27,3
50 —	19,1	19,9	21,5	20,8	21,9	23,4
55 —	—	16,7	18,0	—	18,2	19,7
60 —	13,2	13,5	14,7	14,2	14,8	16,0
65 —	—	11,0	11,7	—	11,8	12,7
70 —	8,0	8,5	9,0	8,8	9,0	9,8
75 —	—	6,5	6,7	—	6,9	7,3
80 —	—	4,6	4,9	—	5,0	5,3
85 —	—	3,2	3,5	—	3,7	3,8
90 —	—	2,7	2,6	—	3,0	2,6

*) Middellevetid d. v. s. det Antal Aar, hver enkelt Person i Gennemsnit har tilbage at leve i. *Vie moyenne c. à. d. années de reste.*

Periodes Erfaringer lægges til Grund for Beregningen, gennemsnitlig vil kunne paaregne at leve 36,8 Aar ud over sine 30 Aar. Middellevetiden for Mænd i 30 Aars Alderen er altsaa fra Fyrrerne til sidste Halvdel af Halvfemserne steget med 3,8 Aar.

Forskellen mellem Middellevetiden efter Erfaringerne fra 1895—1900 og 1840—49 er for en Række Aldere angivet i nedenstaaende Oversigt:

Middellevetiden 1895—1900 højere end 1840—49		
Alder	Mænd	Kvinder
0 Aar	9,3 Aar	9,7 Aar
5 —	5,9 —	6,8 —
10 —	5,0 —	5,6 —
20 —	4,4 —	4,9 —
30 —	3,8 —	4,4 —
40 —	3,1 —	3,4 —
50 —	2,4 —	2,6 —
60 —	1,5 —	1,8 —
70 —	1,0 —	1,0 —

Middellevetiden er saaledes for [det nyfødte Barn nu henimod en halv Snes Aar længere end for halvhundredre Aar siden, men Forskellen aftager med Alderen; allerede for Børn i 10 Aars Alderen er Middellevetiden efter Nutidens Erfaringer kun 5 Aar længere end efter Erfaringerne i 1840—49, og for de gamle, der have opnaaet en Alder af 70 Aar, er Middellevetiden kun bleven forøget med 1 Aar.

— Som det fremgaar af Tabel 103 (Side 120), er Dødeligheden i Danmark i Tiden fra 1840—49 til 1890—1900 gaaet ned fra 20,6 p. m. til 17,4 p. m. af Middelbefolkningen i de paagældende Perioder. Sætter man den anførte summariske Dødelighedskvotient for 1840—49 lig 100, faar man i Forhold hertil for de 5 følgende Perioder henholdsvis: 99,5—97,1—93,2—90,3—84,5. Herefter skulde Dødeligheden i 1890—1900 være 15,5 pCt. lavere end i 1840—49.

Ved Beregningen af disse Tal er der ikke taget Hensyn til de enkelte Aldersklassers Dødelighed, og man kan ikke se, hvor stor en Del af Forskellen mellem de summariske Dødelighedskvotienter for de forskellige Perioder der skyldes Forskydninger i Befolkningens Aldersfordeling. Man kan imidlertid gennem en Beregning danne tilsvarende korte Udtryk for hver Periodes Dødelighed paa saadan Maade, at Indflydelsen af den forskellige Aldersgruppering udelukkes. Dette er sket i efterfølgende Oversigt. For hvert af de to

Køn for sig er man gaaet ud fra Aldersfordelingen den 1. Februar 1901 som Standard-Fordeling for alle 6 Perioder, og denne Standard-Fordeling har man bragt til Anvendelse paa alle de i Tabel 106 anførte Rækker af Dødelighedskvotienter for de enkelte Aldersgrupper. Oversigten giver altsaa ikke noget rigtigt Billede af den virkelige Dødelighed, men den angiver, hvor stor Dødeligheden vilde have været, hvis Aldersfordelingen gennem hele Tidsrummet fra 1840 til 1900 havde været som i 1901.

	Aarligt Antal Døde pr. 10000 af Middelbefolkningen under Forudsætning af, at hver Periodes Aldersfordeling var som 1. Febr. 1901		Forholdstal (Dødeligheden 1840—49 lig 100)	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
	1840—49	228,2	213,2	100,0
1850—59	227,0	211,8	99,5	99,3
1860—69	216,2	203,7	94,7	95,5
1870—79	204,0	191,9	89,4	90,0
1880—89	193,9	180,6	85,0	84,7
1890—1900	181,7	166,1	79,6	77,9

Det vil ses, at man, naar Beregningen foretages under Hensyn til Aldersfordelingen, kommer til en noget stærkere Nedgang i Dødeligheden end den, der angives ved de foran anførte summariske Dødelighedskvotienter; efter disse skulde Dødeligheden i Perioden 1890—1900 være 15,5 pCt. lavere end i 1840—49, men efter Tallene i ovenstaaende Oversigt over 20 pCt. lavere (20,4 pCt. for Mænd, 22,1 pCt. for Kvinder). Den i Tidens Løb foregaaede Forskydning i Befolkningens Alderssammensætning har altsaa virket i modsat Retning af Dødelighedens Bevægelse.

Det er i det foregaaende Underafsnit (a) paavist, at Dødeligheden og dennes Bevægelse igennem Tiderne har været ret forskellig i Byerne og paa Landet. De foreløbige Resultater, man i saa Henseende naaede til gennem en summarisk Betragtning, skulle nu føres videre, idet man for hver af de tre Afdelinger, København, Provinsbyerne og Landdistrikterne, og for hver af de 6 Tiaarsperioder fra 1840 til 1900 undersøger Dødeligheden inden for hver Aldersgruppe (Femaarsgrupper). Resultatet er givet i omstaaende Tabel 108 (Side 128).

I grove Træk have de her anførte Talrækker samme Karakter som de, der angive Dødeligheden for hele Landet under eet (Tabel 106, Side 125). Man finder saaledes saavel for Byerne som for Landet en relativt høj Dødelighed i de første Barneaar, med derefter føl-

gende stærkt Fald, saa at Dødelighedens Minimum overalt og i alle de betragtede Tidsafsnit indtræder i Aldersperioden 10—15 Aar eller undtagelsesvis i den derefter følgende Femaarsperiode. Man finder endvidere i Aldersklasserne op til 40 Aar en ret jævn Stigning i Dødeligheden, derefter en stærkt tiltagende Stigning, saaledes at den samme Dødelighedskvotient som i de

5 første Barneaar i Regelen naas i Alderen omkring 70 eller 75 Aar (for Hovedstaden dog gennemgaaende lidt senere end for den øvrige Del af Landet).

Trods den Ensartethed i Hovedtrækkene, der saaledes præger Tallene, viser en nærmere Betragtning meget betydelige Forskelligheder mellem Dødelighedsforholdene i Byerne og paa Landet. Ikke mindst er

Tabel 108. Dødeligheden efter Aldersgrupper. By og Land. (Forholdstal).

Mortalité des classes d'âge. Villes et campagne. (Chiffres proportionnels).

Alder <i>âge</i>	For hver 10000 i hver Aldersklasse døde aarlig <i>décès annuels sur 10000 de la classe</i>																	
	København <i>Copenhague</i>						Provinsløbstæderne <i>villes de province</i>						Landdistrikterne <i>comm. rurales</i>					
	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
Mænd <i>hommes</i>																		
0—5 Aar	1064	1070	969	1017	970	778	622	649	651	625	605	548	533	532	512	454	442	415
5—10	96	100	105	83	71	61	83	109	104	96	79	71	79	98	105	77	70	51
10—15	39	45	41	41	31	28	46	44	48	42	43	46	51	53	60	47	46	35
15—20	55	58	51	59	50	47	49	46	48	54	59	59	54	52	53	51	47	41
20—25	112	106	99	86	80	63	129	78	85	83	80	73	74	70	68	65	54	54
25—30	93	103	96	76	80	64	100	75	100	77	78	68	66	67	66	59	58	49
30—35	125	130	117	104	100	87	108	87	86	85	83	70	76	67	66	62	56	51
35—40	183	202	135	138	125	118	126	120	107	111	90	92	86	77	73	74	65	62
40—45	234	272	206	182	151	146	187	176	152	138	127	120	107	109	96	91	81	73
45—50	336	364	265	247	192	191	250	244	188	193	167	146	144	131	119	117	106	93
50—55	378	444	329	338	271	238	313	332	253	273	213	209	189	176	163	168	143	130
55—60	527	619	407	423	354	339	431	387	341	324	298	298	264	249	222	223	197	185
60—65	671	737	625	514	504	433	569	573	484	435	407	399	379	347	367	317	300	272
65—70	903	1004	718	704	629	594	742	731	646	589	588	564	513	507	484	475	434	409
70—75	1390	1397	970	1029	891	894	1099	1116	869	924	785	902	875	803	778	794	671	701
75—80	1513	1802	1321	1396	1280	1338	1582	1372	1238	1148	1178	1335	1187	1139	1071	1087	1017	1104
80—85	2402	2942	2267	2060	2140	1951	1746	2378	1858	1776	1690	1661	1852	1925	1826	1773	1778	1679
85—90	3909	4389	2862	2512	2698	2542	3000	3022	3221	2596	2544	2530	2777	2684	2918	2473	2446	2494
90 Aar og derover	3250	4200	3833	3000	4842	4221	4615	4545	3161	2810	3283	3304	3757	3900	3608	3929	3954	4320
Kvinder <i>femmes</i>																		
0—5 Aar	945	956	854	895	847	657	552	581	576	527	524	458	463	464	453	393	380	348
5—10	98	111	100	85	77	61	93	112	106	92	81	75	85	100	111	81	77	56
10—15	52	51	42	37	36	34	59	48	49	51	56	51	61	59	71	61	59	47
15—20	59	59	53	56	44	34	52	45	46	58	54	54	60	57	63	63	61	48
20—25	88	82	81	62	51	35	55	55	57	68	61	54	67	68	70	68	63	52
25—30	97	94	90	73	65	42	63	69	69	75	79	60	75	76	78	75	59	59
30—35	121	116	96	85	77	58	96	85	80	90	81	75	96	88	88	90	79	65
35—40	132	129	114	105	88	66	97	94	91	94	87	85	106	97	95	100	83	74
40—45	150	172	131	115	99	86	118	125	108	100	97	88	114	109	101	99	90	79
45—50	180	193	147	142	118	101	139	137	124	110	114	104	124	110	104	104	96	85
50—55	217	271	171	198	147	127	180	197	148	148	137	135	155	144	132	138	114	112
55—60	299	370	223	231	204	176	246	230	199	192	168	181	226	194	179	183	164	156
60—65	437	450	343	302	294	262	376	361	307	275	271	262	329	294	298	261	253	234
65—70	629	659	461	495	423	366	496	479	408	392	394	385	467	454	426	412	387	363
70—75	912	1069	812	825	589	630	876	803	702	685	581	683	800	726	717	699	582	647
75—80	1273	1537	1036	1165	991	989	1174	1105	989	988	883	942	1052	1023	1011	989	929	1000
80—85	2332	2727	1944	1831	1623	1537	1857	1775	1646	1541	1571	1569	1705	1802	1663	1614	1568	1502
85—90	2600	3169	2475	2629	2161	2139	2582	2529	2265	2173	2195	2253	2325	2417	2532	2199	2089	2287
90 Aar og derover	3042	5700	4588	4034	2686	3182	4278	3795	3267	3219	3776	3342	3432	3558	3302	3445	3542	3890

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

dette Tilfældet med Hensyn til Forholdet mellem de to Køns Dødelighed, jfr. nedenstaaende Oversigt, der (for Perioderne 1840—49 og 1890—1900) viser, hvor mange Procent Kvindernes Dødelighed i hver enkelt Aldersgruppe var større eller mindre end Mændenes:

Aldersgrupper	Kvindernes Dødelighed større (+) eller mindre (÷) end Mændenes:					
	København		Provinsbyerne		Landdistrikterne	
	1840—49 pCt.	1890—1900 pCt.	1840—49 pCt.	1890—1900 pCt.	1840—49 pCt.	1890—1900 pCt.
0—5 Aar	÷ 11	÷ 16	÷ 11	÷ 16	÷ 13	÷ 16
5—10	+ 2	0	+ 12	+ 6	+ 8	+ 10
10—15	+ 33	+ 21	+ 28	+ 11	+ 2	+ 34
15—20	+ 7	÷ 28	+ 6	÷ 8	+ 11	+ 17
20—25	÷ 21	÷ 44	÷ 57	÷ 32	÷ 8	÷ 4
25—30	+ 4	÷ 34	÷ 37	÷ 12	+ 14	+ 20
30—35	÷ 3	÷ 33	÷ 11	+ 7	+ 26	+ 27
35—40	÷ 28	÷ 46	÷ 23	÷ 8	+ 23	+ 19
40—45	÷ 36	÷ 41	÷ 37	÷ 27	+ 7	+ 8
45—50	÷ 46	÷ 47	÷ 44	÷ 29	÷ 14	÷ 9
50—55	÷ 43	÷ 47	÷ 42	÷ 35	÷ 18	÷ 14
55—60	÷ 43	÷ 48	÷ 43	÷ 39	÷ 14	÷ 16
60—65	÷ 35	÷ 39	÷ 34	÷ 34	÷ 13	÷ 14
65—70	÷ 30	÷ 38	÷ 33	÷ 32	÷ 9	÷ 11
70—75	÷ 34	÷ 30	÷ 20	÷ 24	÷ 9	÷ 8
75—80	÷ 16	÷ 26	÷ 26	÷ 29	÷ 11	÷ 9
80—85	÷ 7	÷ 21	+ 6	÷ 6	÷ 8	÷ 11
85—90	÷ 34	÷ 16	÷ 14	÷ 11	÷ 16	÷ 8
90 Aar og derover	÷ 6	÷ 25	÷ 7	÷ 12	÷ 9	÷ 10

Betragtes Tallene for Perioden 1890—1900, vil det ses, at i den yngste Aldersgruppe (under 5 Aar) var Kvindernes Dødelighed en Sjattedel lavere end Mændenes baade i København, Provinsbyerne og Landdistrikterne; de Aarsager, der fremkalde den relativt høje Børnedødelighed i Byerne (jfr. Tabel 108), paavirke altsaa, som rimeligt er, de to Køn i lige Grad. I de to følgende Aldersgrupper, Barneaarene fra 5 til 15 Aar, er Kvindernes Dødelighed som Helhed større end Mændenes, og Forskellen er mest udpræget paa Landet. Blandt unge Mennesker fra 15 til 20 Aar er endnu Kvindernes Dødelighed større end Mændenes paa Landet, medens Forholdet har vendt sig for Byernes Vedkommende; i København er allerede i denne Aldersklasse Kvindernes Dødelighed en Fjerdedel mindre end Mændenes. Den samme Tendens præger Tallene for de følgende Aldersgrupper op til 45 Aar; paa en enkelt Undtagelse nær (20—25 Aar) er paa Landet Kvindernes Dødelighed i disse Aldere større end Mændenes, medens det omvendte er Tilfældet i Byerne, særlig i Hovedstaden. Fra 45 Aars Alderen vise Tallene gunstigere Dødelighedsforhold for Kvinderne end for Mændene baade paa Landet og i Byerne, saaledes at Forskellen

er størst i København, mindst i Landdistrikterne (i Aldersklasserne 45—60 Aar er i København Kvindernes Dødelighed 47—48 pCt. lavere end Mændenes, i Provinsbyerne 29—39 pCt. lavere og paa Landet 9—16 pCt. lavere).

De ovenstaaende Bemærkninger kunne i Korthed sammenfattes saaledes: i alle Aldere (bortset fra den yngste Barnealder) er Kvindernes Dødelighedsforhold relativt (d. v. s. maalt i Forhold til Mændenes Dødelighed) gunstigere i Byerne end paa Landet, og inden for Byerne atter gunstigst i Hovedstaden; dette gælder saavel i de Aldersgrupper, hvor Kvindernes Dødelighed er større end Mændenes, som i dem, hvor Mændenes er størst. Det fremgaar heraf, at de Aarsager, der fremkalde en større Dødelighed i Bybefolkningen end i Landbefolkningen, gøre sig langt stærkere gældende for Mændenes end for Kvindernes Vedkommende, hvilket tyder paa, at de almindelige hygiejniske Betingelser, der ere fælles for begge Køn (Beboelses- og Ernæringsforhold o. l.) i denne Sammenhæng ere af mindre Betydning end saadanne Aarsager (professionelle Sygdomme o. l.), som fortrinsvis paavirke Mændenes Dødelighed (jfr. i øvrigt i det følgende Side 130).

Paa Grundlag af Dødelighedskvotienterne i Tabel 108 kan man — ligesom foran for hele Landet under eet — danne kortfattede Udtryk for hver Tids og hvert Steds Dødelighed ved at gaa ud fra Forudsætningen om en ensartet Aldersfordeling. Ligesom foran har man som Standard-Fordeling valgt Aldersfordelingen for Mænd og Kvinder (for hele Landet under eet) den 1. Februar 1901. Man er derved naaet til følgende Resultater:

Under Forudsætning af, at hver Perodes og hvert Steds Aldersfordeling var som hele Landets den 1. Febr. 1901:						
	Aarligt Antal Døde pr. 10000 af Middelbefolkningen			Forholdstal (Dødeligheden 1840—49 lig 100)		
	Københ.	Provinsb.	Landd.	Københ.	Provinsb.	Landd.
Mænd:						
1840—49..	362,2	272,5	209,2	100,0	100,0	100,0
1850—59..	387,7	270,1	206,0	107,0	99,2	98,5
1860—69..	317,4	249,2	200,2	87,6	91,5	95,7
1870—79..	313,7	244,1	184,7	86,6	89,6	88,4
1880—89..	288,7	224,5	173,0	79,7	82,4	82,8
1890—1900	252,4	216,4	161,1	69,7	79,5	77,1
Kvinder:						
1840—49..	297,0	222,1	203,2	100,0	100,0	100,0
1850—59..	319,5	221,4	198,5	107,6	99,7	97,7
1860—69..	258,0	205,8	196,6	86,9	92,7	96,7
1870—79..	258,3	197,7	182,3	87,0	89,0	89,7
1880—89..	229,2	190,6	170,2	77,2	85,8	83,8
1890—1900	192,0	180,5	157,7	64,6	81,3	77,6

Hvis man forudsætter samme Aldersfordeling i Fyrerne som nu, er altsaa Dødeligheden i København i den hele Periode gaaet ned med omtrent 30 pCt. for Mænd og 35 pCt. for Kvinder. For Landdistrikterne er Nedgangen ca. 23 pCt. saavel for Mænd som for Kvinder. Endelig finder man for Provinsbyerne en Nedgang i Dødeligheden af 19—20 pCt., altsaa mindre end for Landdistrikterne; men herved maa erindres, hvad foran (Side 121) er bemærket om Indflydelsen af Dødsfald paa Købstadsygehuse blandt Personer, hjemmehørende i Landdistrikterne.

Af de beregnede Dødelighedskvotienter i foranstaaende Oversigt vil det ses, at Forskellen mellem Dødeligheden i Byerne og paa Landet er større for Mændenes end for Kvindernes Vedkommende. Klart træder dette frem, naar man for hver Periode sætter Landdistrikternes Dødelighed lig 100 og beregner Dødeligheden i København og Provinsbyerne i Forhold hertil, jfr. nedenstaaende Oversigt:

	Dødeligheden i København og i Provinsbyerne, naar Landdistrikternes Dødelighed sættes lig 100:					
	Mænd			Kvinder		
	Københ.	Provinsb.	Landd.	Københ.	Provinsb.	Landd.
1840—49....	173	130	100	146	110	100
1850—59....	188	131	100	161	111	100
1860—69....	159	125	100	131	105	100
1870—79....	170	132	100	141	108	100
1880—89....	167	130	100	134	112	100
1890—1900..	157	134	100	122	114	100

I København er Mændenes Dødelighed altsaa nu omtrent $1\frac{3}{5}$ Gang saa stor som paa Landet, Kvindernes kun godt $1\frac{1}{5}$ Gang saa stor. I Fyrerne var Forskellen mellem Københavns og Landdistrikternes Dødelighed endnu større, — for ikke at tale om Halvtredserne, da Koleræpidemien (1853) bragte Københavns Dødelighed ekstraordinært højt op.

De anførte Oversigter, hvor man har benyttet summariske Udtryk for Dødeligheden i hver Periode og paa hvert Sted, give dog selvfølgelig ikke noget fuldstændigt Billede af Forholdene. Naar det saaledes ovenfor er vist, at Dødeligheden i 1890—1900 for Mænd og for Kvinder var henholdsvis 57 pCt. og 22 pCt. større i København end paa Landet, giver den udførlige Tabel 108 en meget vigtig Kommentar til disse summariske Angivelser. Sætter man for hver enkelt Aldersgruppe Mændenes, resp. Kvindernes, Dødelighed paa Landet i den paagældende Periode lig 100, finder man i Forhold hertil følgende Tal for København:

Dødeligheden i København
1890—1900, naar Land-
distrikternes Dødelighed i
hver Aldersgruppe sættes
lig 100:

	Mænd	Kvinder
0— 5 Aar.....	188	160
5—10 —.....	120	109
10—15 —.....	80	72
15—20 —.....	115	71
20—25 —.....	117	67
25—30 —.....	131	71
30—35 —.....	171	89
35—40 —.....	190	89
40—45 —.....	200	109
45—50 —.....	205	119
50—55 —.....	260	114
55—60 —.....	183	113
60—65 —.....	159	112
65—70 —.....	145	101
70—75 —.....	127	97
75—80 —.....	121	99
80—85 —.....	116	102
85—90 —.....	102	94
90 Aar og derover...	98	82

Medens Forskellen mellem Mændenes Dødelighed i København og i Landdistrikterne for saa at sige alle Livets Aldere er i Københavns Disfavør, er det kun i Barnealderen og i Aldersklasserne mellem 40 og 65 Aar, at Kvinderne have en større Dødelighed i København end paa Landet. For begge Køn stiger Forskellen fra 10 Aars Alderen og op til 50 eller 55 Aars Alderen for derefter atter at aftage. Medens den mandlige Befolknings Dødelighed i Alderen 50—55 Aar er 160 pCt. større i København end paa Landet, naar Forskellen for Kvinderne i voksen Alder ikke over 19 pCt. (Aldersklassen 45—50 Aar). Disse Tal bekræfte, hvad foran er berørt, at Forskellen mellem Dødeligheden i Byerne og paa Landet i højere Grad skyldes professionelle Sygdoms- og Dødsårsager end de almindelige hygiejniske Forhold. Maaske give Tallene ogsaa Støtte for den Antagelse, at bedre Fødselshjælp og omhyggeligere Barselpleje bevarer Livet for et forholdsvis større Antal af de fødende Kvinder i Byerne end paa Landet.

c. Børnedødelighed.

Mortalité des enfants.

I den foranstaaende Behandling af Dødeligheden efter Alder har man ogsaa anført summariske Resultater for Børnedødeligheden. Da imidlertid Dødeligheden i Løbet af de første Leveaar undergaar meget store Forandringer, idet den aftager stærkt med Tidsafstanden

Tabel 109. Børn, døde under 5 Aars Alderen, fordelte i eetaarige Aldersgrupper. By og Land. (Absolute Tal).

Décès avant l'âge de 5 ans par année d'âge. Villes et campagne. (Chiffres réels).

	1835	1840	1845	1850	1855	1860	1865	1870	1875	1880	1885	1890	1895
	-39	-44	-49	-54	-59	-64	-69	-74	-79	-84	-89	-94	-1900
Drengene garçons													
København:													
<i>Copenhague</i>													
0-1 Aar	1815	2085	2582	2718	3005	3075	3041	3690	4941	5643	5971	5806	6045
1-2 —	694	646	923	940	697	771	723	790	943	973	1067	1140	858
2-3 —					295	368	355	326	379	429	491	539	386
3-4 —					249	261	227	248	252	275	356	380	224
4-5 —	232	221	336	288	164	139	168	171	160	198	249	245	179
I alt 0-5 Aar	2741	2952	3841	3946	4410	4614	4514	5225	6675	7518	8134	8110	7692
Provinsbyerne:													
<i>villes de province</i>													
0-1 Aar	1515	1566	2085	2314	2851	2786	3040	3087	3913	4461	4533	4808	6852
1-2 —	576	518	799	726	647	724	748	578	725	771	812	999	907
2-3 —					350	329	430	310	419	373	506	575	435
3-4 —					335	259	372	271	284	280	325	456	320
4-5 —	216	204	293	324	232	200	273	181	251	213	256	373	233
I alt 0-5 Aar	2307	2288	3177	3364	4415	4298	4863	4427	5592	6098	6432	7211	8747
Landdistrikterne													
<i>comm. rurales</i>													
0-1 Aar	11969	11251	12852	12247	13129	13442	13736	13798	14785	14942	14508	15387	18821
1-2 —	5322	4166	4905	4087	3248	3239	3768	2896	3085	3027	2999	3062	2638
2-3 —					2222	1778	2525	1502	1591	1558	1538	1723	1229
3-4 —					1705	1350	1888	1084	1220	1196	1199	1304	795
4-5 —	1874	1430	2000	2081	1318	1014	1453	908	1001	983	907	1035	654
I alt 0-5 Aar	19165	16847	19757	18415	21622	20823	23370	20188	21682	21706	21151	22511	24137
Hele Landet:													
<i>tout le pays</i>													
0-1 Aar	15299	14902	17519	17279	18985	19303	19817	20575	23639	25046	25012	26001	31718
1-2 —	6592	5330	6627	5753	4592	4734	5239	4264	4753	4771	4878	5201	4403
2-3 —					2867	2475	3310	2138	2389	2360	2535	2837	2050
3-4 —					2289	1870	2487	1603	1756	1751	1880	2140	1339
4-5 —	2322	1855	2629	2693	1714	1353	1894	1260	1412	1394	1412	1653	1066
I alt 0-5 Aar	24213	22087	26775	25725	30447	29735	32747	29840	33949	35322	35717	37832	40576
Piger filles													
København:													
<i>Copenhague</i>													
0-1 Aar	1550	1759	2158	2354	2532	2636	2512	2932	4286	4663	5026	4774	4754
1-2 —	638	602	826	911	660	738	619	704	1003	962	978	1045	796
2-3 —					294	367	333	299	384	435	467	535	363
3-4 —					237	235	232	248	253	299	366	368	247
4-5 —	252	224	317	274	167	156	167	169	180	222	266	296	200
I alt 0-5 Aar	2440	2585	3301	3539	3890	4132	3863	4352	6106	6581	7103	7018	6360
Provinsbyerne:													
<i>villes de province</i>													
0-1 Aar	1203	1311	1721	1877	2300	2245	2460	2507	3040	3649	3708	3776	5258
1-2 —	601	455	673	715	618	597	724	549	731	766	809	968	861
2-3 —					367	351	469	285	376	361	428	577	414
3-4 —					339	274	360	212	321	296	331	495	305
4-5 —	247	206	340	320	232	205	263	167	220	207	282	407	257
I alt 0-5 Aar	2051	1972	2734	2912	3856	3672	4276	3720	4688	5279	5558	6223	7095
Landdistrikterne:													
<i>comm. rurales</i>													
0-1 Aar	9666	9102	10390	9681	10374	10485	11362	10796	11763	11912	11382	11948	14584
1-2 —	4860	3798	4605	3970	3008	2967	3368	2755	2859	2856	2733	2787	2454
2-3 —					2114	1766	2357	1373	1557	1466	1459	1648	1163
3-4 —					1705	1377	1976	1060	1198	1183	1130	1242	769
4-5 —	1924	1576	2073	2122	1385	1079	1599	878	1055	937	898	998	617
I alt 0-5 Aar	16450	14476	17068	15773	18586	17674	20662	16862	18432	18354	17602	18623	19587
Hele Landet:													
<i>tout le pays</i>													
0-1 Aar	12419	12172	14269	13912	15206	15366	16334	16235	19089	20224	20116	20498	24596
1-2 —	6099	4855	6104	5596	4286	4302	4711	4008	4593	4584	4520	4800	4111
2-3 —					2775	2484	3159	1957	2317	2262	2354	2760	1940
3-4 —					2281	1886	2568	1520	1772	1778	1827	2105	1321
4-5 —	2423	2006	2730	2716	1784	1440	2029	1214	1455	1366	1446	1701	1074
I alt 0-5 Aar	20941	19033	23103	22224	26332	25478	28801	24934	29226	30214	30263	31864	33042

Ann. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

fra Fødselsøjeblikket, skal Dødeligheden i den første femaarige Aldersperiode gøres til Genstand for nærmere Undersøgelse¹⁾).

Antallet af Børn, døde under 5 Aars Alderen, kan man opløse i eetaarige Aldersklasser saa langt tilbage i Tiden som til Femaaret 1855—59 inkl. For de 4 Femaar mellem 1835 og 1854 er Delingen sket ved Aldersgrænserne 1 og 3 Aar; før 1835 haves ingen særlig Opgørelse for Døde under 5 Aar. I Overensstemmelse hermed har man affattet foranstaaende Tabel 109 (Side 131) over Fordelingen af de ca. 78000 Børn, der i Perioden 1835—1900 døde under 5 Aars Alderen. Som det vil ses, giver Tabellen Tallene særskilt for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne samt for hele Landet under eet.

En Oversigt, der muliggør en direkte Sammenligning af Børnedødeligheden fra Femaar til Femaar siden 1860, er for hele Landet under eet givet i Tabel 110.

Tabel 110. Dødeligheden blandt Børn under 5 Aar, efter eetaarige Aldersgrupper. Hele Landet. (Forholdstal).

Mortalité avant l'âge de 5 ans par année d'âge. Tout le pays. (Chiffres proportionnels).

Alder <i>âge</i>	Af 10000 Levende ved Begyndelsen af hver Aldersklasse døde under Forløbet af denne <i>décédés de 10000 vivants à l'entrée de chaque classe d'âge</i>							
	1860—64	1865—69	1870—74	1875—79	1880—84	1885—89	1890—94	1895—1900
	<i>Drenge garçons</i>							
0—1 Aar	1461	1448	1443	1504	1503	1447	1505	1463
1—2 —	414	452	355	363	343	328	356	245
2—3 —	226	302	187	192	178	178	202	121
3—4 —	176	235	145	147	135	135	154	82
4—5 —	131	186	115	122	111	104	121	66
	<i>Piger filles</i>							
0—1 Aar	1225	1249	1200	1273	1280	1220	1251	1202
1—2 —	385	417	341	358	338	311	336	235
2—3 —	230	295	175	190	175	169	200	119
3—4 —	180	249	140	151	141	135	155	82
4—5 —	142	204	114	129	111	109	127	69

¹⁾ Grunden til, at man har valgt at fremstille Børnedødeligheden i et Afsnit for sig, er den, at Beregningen og Fremstillingen af Resultaterne for Dødeligheden i de 5 første Leveaar sker efter en anden Metode end for de ældre Aldersklasser. I nærværende Afsnit har man bygget alene paa Oplysningerne om Antallet af Fødte og Døde, uden, som i foregaaende Afsnit, at tage Folketallet med i Betragtning.

Ved Beregningen af Tallene i denne Tabel er benyttet den af E. Fenger angivne Metode, hvorefter første Leveaars Dødsfald stilles i Forhold til Tidsrummets Levendefødsler, medens man for de følgende Leveaar gaar tilbage og benytter Oplysningerne om Levendefødte og Døde for de enkelte Aar, saaledes at f. Eks. 5te Leveaars Dødsfald i Perioden 1880—84 sammenstilles med dem, der ere tilbage af de i Femaaret 1876—80 fødte, efter at følgende ere fradragne: 1ste Leveaars Dødsfald 1876—80, 2det Leveaars Dødsfald 1877—81, 3dje Leveaars Dødsfald 1878—82 og 4de Leveaars Dødsfald 1879—83.

En Sammenligning af Tallene for de to Køn i Tabel 110 viser, at Dødeligheden er størst for Drengene i de tre første Leveaar; i det fjerde er Dødeligheden omtrent ens for de to Køn, medens i det femte Leveaar Forholdet har vendt sig, saaledes at Pigernes Dødelighed er lidt større end Drengenes.

Det fremgaar i øvrigt af Tabellen, at om end Børnedødeligheden er lavere nu end tidligere, beskrive Tallene ikke en lignende regelmæssig nedadgaaende Bevægelse som den, der er paavist for Dødeligheden i den samlede Befolkning. Dødeligheden i de første Leveaar paavirket stærkt af forskellige ydre Forhold, hvoriblandt Vejrliget (Temperaturen) spiller en væsentlig Rolle, ligesom ogsaa Indflydelsen af visse epidemiske Sygdomme er størst overfor den spæde Barnealder. De stærke Svingninger i Børnedødeligheden fra Aar til Aar fremgaa af de i omstaaende Tabel 111 (Side 133) anførte absolute Tal for Døde under 1 Aar, 1—5 Aar og 5—10 Aar i Perioden 1860—1903 (til Sammenligning er vedføjet hvert Aars Antal af Levendefødte og Døde af alle Aldersklasser). Uagtet de aarlige Svingninger selvfølgelig udjævnes betydeligt, naar man, som i Tabel 109 og 110, samler 5 Aar ad Gangen, vise Forholdstallene i Tabel 110 dog en ret ujævn Bevægelse: saaledes var Børnedødeligheden afgjort større i andet end i første Femaar af Tredserne og ligeledes højere i Halvfjerdsernes sidste Femaarsperiode end i første; et foreløbigt Minimum naas i 1885—89, derefter stiger Dødeligheden i det følgende Femaar en Del for atter i Perioden 1895—1900 at falde meget betydeligt. Medens Forskellen mellem Børnedødeligheden i 1860—64 og 1890—94 ikke var særdeles stor, er Faldet fra Halvfemsernes første Halvdel til 1895—1900 ganske mærkeligt. For det første Aldersaar var der ikke nogen

Tabel 111. Antallet af Børn, døde i hvert af Aarene 1860—1903.

Enfants décédés 1860—1903 par année.

Aar <i>année</i>	Døde Børn (begge Køn) <i>enfants des 2 sexes décédés</i>			Levende- fødte <i>nés vivants</i>	Samtlige Døde (uden Dødfødte) <i>décès (sans m.-nés)</i>
	under 1 Aar <i>0—1 an</i>	1—5 Aar <i>ans</i>	5—10 Aar <i>ans</i>		
1860.....	7125	4297	1552	52596	32524
1861.....	6521	3257	1348	51616	29947
1862.....	6671	3444	1315	50942	30200
1863.....	6483	3628	1405	51701	30833
1864.....	7869	5918	2443	50797	39100
1865.....	7712	6359	3278	53218	39266
1866.....	6951	5720	2793	55141	35707
1867.....	7067	4805	2040	52700	34553
1868.....	7889	4073	1703	54490	33816
1869.....	6532	4440	1839	52109	33781
1870.....	7122	4162	1664	54420	34091
1871.....	7016	3731	1599	54396	35075
1872.....	7234	3214	1424	55221	33433
1873.....	7131	3368	1428	56571	34250
1874.....	8307	3489	1403	57278	37046
1875.....	9217	4118	1601	59749	39423
1876.....	8878	3827	1844	61788	37365
1877.....	8031	3995	1783	61844	35806
1878.....	8451	4034	1840	61290	35792
1879.....	8151	4473	1850	62455	38531
1880.....	9445	4907	2128	62612	40237
1881.....	7751	3830	1755	64145	36471
1882.....	9815	4614	1764	65070	38738
1883.....	8905	3323	1423	64474	37403
1884.....	9354	3592	1426	68340	37597
1885.....	8218	3570	1483	67464	37000
1886.....	9227	3538	1529	68062	38076
1887.....	8842	4484	1738	67417	38645
1888.....	9368	5097	2197	67427	41868
1889.....	9473	4163	1925	67385	40004
1890.....	8811	4716	2167	66376	41877
1891.....	9117	4736	2135	67987	43954
1892.....	9157	4779	1948	65468	43079
1893.....	10248	4814	2017	68530	42295
1894.....	9166	4152	1834	68300	39508
1895.....	9401	3265	1247	68871	38573
1896.....	8826	2722	1025	70271	36090
1897.....	9002	2845	1128	69576	38744
1898.....	8810	2853	1010	71670	36671
1899.....	11013	3093	1049	71355	41477
1900.....	9262	2526	1072	72129	40891
1901.....	9833	2652	999	73211	38786
1902.....	8293	2500	919	72795	36408
1903.....	8388	2308	914	72348	36945

nævneværdig Forskel mellem Dødeligheden i de to Perioder (ja Dødeligheden blandt Nyfødte var endog betydelig større i 1895—1900 end i 1890—94, jfr. i det følgende); derimod var der for Børn i det 2det Leveaar en Nedgang i Dødeligheden af ca. 30 pCt., for 3dje Leveaar ca. 40 pCt. og for 4de og 5te op imod 50 pCt., jfr. følgende Forholdstal.

Dødeligheden 1895—1900, naar hver Aldersklasser Dødelighed i 1890—94 sættes lig 100:

	Drenge	Piger
0—1 Aar.....	97	96
1—2 —.....	69	70
2—3 —.....	60	60
3—4 —.....	53	53
4—5 —.....	55	54

(Med Hensyn til Aldersklasserne over 5 Aar henvises til Oversigten Side 126 med de dertil knyttede Bemærkninger).

Paa samme Maade, som Tabel 110 fremstiller Dødeligheden i hvert af de 5 første Leveaar for hele Landet under eet, giver omstaaende Tabel 112 (Side 134) Oplysning om Børnedødeligheden særskilt for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne; dog ere Beregningerne i Tabel 112 ikke udførte for hvert enkelt Femaar, men for de tre Tiaarsperioder mellem 1860 og 1890 samt for 1890—94 og 1895—1900. Idet man med Hensyn til Enkeltheder henviser til Tabellen, skal kun fremhæves, at den for hele Landet iagttagne stærke Nedgang i Dødeligheden for Aldersklasserne over 1 Aar genfindes i Tallene for baade Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne.

Tabel 113 (Side 134) angiver for hvert Femaar siden 1860 Antallet af Børn døde under 1 Aar, yderligere delt i Aldersgrupper, nemlig for hver af de første tre Maaneder samt 2det, 3dje og 4de Kvartal efter Fødselen. Af Tallene for dem, der døde i den første Levemaaned, er atter særlig udsondret Antallet af døde i det første Døgn. Til Sammenligning er (med smaa Typer) tilføjet Antallet af Dødfødte i hvert af de paa-gældende Femaar.

Paa Grundlag af de i Tabel 113 meddelte absolute Tal samt Antallet af Levendefødte i hver Periode har man beregnet Forholdstallene i Tabel 114 (Side 135). Da de Aldersklasser, hvormed der her opereres, ere ulige lange (1 Døgn, 1 Maaned, 3 Maaneder), er Dødeligheden angivet i Gennemsnit pr. Dag, saaledes at Tallene kunne sammenlignes umiddelbart. Det vil ses, at af 10000 Børn, der komme levende til Verden, dør ca. 100 (for Drengene lidt flere, for Pigerne lidt færre) i Løbet af de første 24 Timer efter Fødselen. Een Procent af alle levendefødte Børn naa altsaa ikke at blive et Døgn gamle, og herved maa yderligere erindres, at sandsynligvis en ikke ringe Del af de Dødfødte ere døde under Fødselen. Naar det første Døgn er forløbet, mindskes Faren imidlertid betydeligt, idet den

Tabel 112. Dødeligheden blandt Børn under 5 Aar, efter eetaarige Aldersgrupper. By og Land. (Forholdstal).
Mortalité avant l'âge de 5 ans par année d'âge. Villes et campagne. (Chiffres proportionnels).

Alder <i>âge</i>	Af 10000 Levende ved Begyndelsen af hver Aldersklasse døde under Forløbet af denne <i>décédés de 10000 vivants à l'entrée de chaque classe d'âge</i>														
	København <i>Copenhague</i>					Provinsbyerne <i>villes de province</i>					Landdistrikterne <i>communes rurales</i>				
	1860-69	1870-79	1880-89	1890-94	1895-1900	1860-69	1870-79	1880-89	1890-94	1895-1900	1860-69	1870-79	1880-89	1890-94	1895-1900
	Drengene <i>garçons</i>														
0-1 Aar	2230	2456	2233	2188	1930	1630	1675	1636	1583	1676	1321	1283	1267	1328	1296
1-2 —	700	682	520	543	341	491	385	351	397	273	391	312	296	307	210
2-3 —	365	312	255	268	160	268	229	207	241	137	351	168	157	178	100
3-4 —	259	238	185	192	96	230	184	148	196	106	195	129	124	136	67
4-5 —	171	166	137	128	77	179	149	120	164	80	154	109	99	109	56
	Piger <i>filles</i>														
0-1 Aar	1952	2139	1953	1887	1585	1389	1390	1400	1319	1347	1114	1066	1055	1087	1062
1-2 —	639	671	499	504	319	453	384	355	393	262	363	300	283	285	201
2-3 —	351	301	251	269	152	293	213	189	245	132	247	162	153	174	100
3-4 —	245	238	195	190	106	235	181	156	216	103	207	129	123	132	66
4-5 —	175	176	152	156	87	179	137	127	183	90	171	113	99	107	54

Anm. Med Hensyn til den her benyttede Deling mellem By og Land se Noten Side 87.

Tabel 113. Børn, døde under 1 Aars Alderen, fordelte i Aldersgrupper. Hele Landet. (Absolute Tal).
Décès avant l'âge d'un an (à subdivision). Tout le pays. (Chiffres réels).

	1860-64	1865-69	1870-74	1875-79	1880-84	1885-89	1890-94	1895-1900
	Drengene <i>garçons</i>							
Dødfødte <i>mort-nés</i>	6160	5970	5789	5597	5368	5521	4769	5982
Døde: <i>décès</i> :								
Under 24 Timer — <i>24 heures</i>	1485	1480	1524	1726	1772	1841	1937	2892
24 Timer — under 1 Maaned <i>24 h. — 1 mois</i>	6104	6192	6059	6509	6287	6235	6076	7415
Under 1 Maaned (<i>mois</i>)	7589	7672	7583	8235	8059	8076	8013	10307
1-2 Maaneder	2399	2343	2531	2925	3096	3164	3417	4061
2-3 —	1514	1633	1830	2049	2302	2364	2515	3314
3-6 —	3427	3739	3877	4702	5239	5205	5537	6543
6-9 —	2426	2475	2710	3392	3627	3554	3798	4439
9-12 —	1948	1955	2044	2336	2723	2649	2721	3054
I alt under 1 Aar (Dødfødte ikke medregnede)	19303	19817	20575	23639	25046	25012	26001	31718
	Piger <i>filles</i>							
Dødfødte <i>mort-nés</i>	4626	4524	4418	4314	4299	4145	3814	4672
Døde: <i>décès</i> :								
Under 24 Timer — <i>24 heures</i>	1076	1063	1061	1199	1285	1311	1369	2096
24 Timer — under 1 Maaned <i>24 h. — 1 mois</i>	4632	4787	4516	4998	4873	4573	4716	5484
Under 1 Maaned (<i>mois</i>)	5708	5850	5577	6197	6158	5884	6085	7580
1-2 Maaneder	1997	2064	2137	2387	2613	2541	2615	3079
2-3 —	1307	1452	1404	1763	1811	1860	2018	2524
3-6 —	2796	2993	3124	3788	4196	4197	4241	5096
6-9 —	1927	2133	2209	2803	2976	3136	3046	3610
9-12 —	1631	1842	1784	2151	2470	2493	2493	2707
I alt under 1 Aar (Dødfødte ikke medregnede)	15366	16334	16235	19089	20224	20116	20498	24596

Tabel 114. Dødeligheden blandt Børn under 1 Aar, efter Aldersgrupper. Hele Landet. (Forholdstal).

Mortalité avant l'âge d'un an (à subdivision). Tout le pays. (Chiffres proportionnels).

	Af 10000 Levende ved Begyndelsen af hver Aldersklasse døde i Gennemsnit daglig under Forløbet af denne Alder				
	1860-69	1870-79	1880-89	1890-94	1895-1900
	<i>décédés par jour de 10000 vivants à l'entrée de chaque classe d'âge</i>				
	Drengene garçons				
1ste Døgn <i>1er jour</i>	110,2	108,4	106,4	112,1	133,0
2det—30te Døgn <i>2d—30e jour</i>	15,9	14,1	12,4	11,5	11,5
2den Maaned <i>2de mois</i>	6,2	6,4	6,5	6,9	6,5
3dje — <i>3e mois</i>	4,2	4,6	4,9	5,2	5,4
4de, 5te og 6te Maaned <i>2d trim.</i>	3,2	3,5	3,7	3,8	3,6
7de, 8de og 9de — <i>3e trim.</i>	2,3	2,5	2,6	2,8	2,6
10de, 11te og 12te — <i>4e trim.</i>	1,9	1,9	2,0	2,0	1,8
	Piger filles				
1ste Døgn <i>1er jour</i>	83,5	79,2	80,4	83,5	101,5
2det—30te Døgn <i>2d—30e jour</i>	12,9	11,2	9,8	9,7	8,9
2den Maaned <i>2de mois</i>	5,5	5,5	5,5	5,5	5,2
3dje — <i>3e mois</i>	3,8	3,9	4,0	4,2	4,3
4de, 5te og 6te Maaned <i>2d trim.</i>	2,7	2,9	3,1	3,1	2,9
7de, 8de og 9de — <i>3e trim.</i>	1,9	2,2	2,3	2,3	2,1
10de, 11te og 12te — <i>4e trim.</i>	1,7	1,7	1,9	1,9	1,6

gennemsnitlige daglige Dødelighed i Resten af den første Maaned efter Fødselen kun er ca. 1 Promille. I den anden Maaned er Dødeligheden omtrent halvt saa stor som i den 1ste (bortset fra første Døgn), o. s. fr. — i de sidste tre Maaneder af det første Leveaar er Dødeligheden i dagligt Gennemsnit kun imellem 1 og 2 pr. 10000 af dem, der opnaa at blive 9 Maaneder gamle. — En Sammenligning af Tallene for de enkelte i Tabel 114 omhandlede Tidsafsnit viser ikke samme Bevægelse i Dødeligheden for alle Aldersklasser. Særlig Paaagtning fortjene Tallene for 1ste Døgns Dødelighed, der vise en ikke ringe Stigning siden 1890 — en Bevægelse, som for Tidsrummet efter Midten af Halvfemserne træder i skarp Modsetning til den oftere omtalte Nedgang i Dødeligheden, der i øvrigt karakteriserer denne Periode. En rigtig Vurdering af denne

Stigning i Dødeligheden blandt Nyfødte kræver imidlertid, at Tallene ses i Forbindelse med Antallet af Dødfødte, jfr. nedenstaaende Oversigt for hvert enkelt Aar siden 1880:

	Døde i det første Døgn efter Fødselen (begge Køn):	Dødfødte (begge Køn):	Af 10000 Levendefødte døde i det 1ste Døgn:	Af 10000 Fødte (Levende- og Dødfødte tilsammen) vare Dødfødte eller døde i det første Døgn:
1880....	474	1915	76	370
1881....	534	1992	83	381
1882....	495	1908	76	359
1883....	516	1920	80	367
1884....	576	1932	84	357
1885....	587	2053	87	380
1886....	551	1968	81	360
1887....	492	2000	73	359
1888....	544	1793	80	338
1889....	545	1852	81	346
1890....	671	1735	101	353
1891....	661	1727	97	343
1892....	630	1694	96	347
1893....	663	1750	97	343
1894....	681	1677	100	337
1895....	715	1725	104	346
1896....	833	1721	118	355
1897....	863	1800	124	373
1898....	860	1839	120	367
1899....	836	1771	117	377
1900....	880	1748	122	356
1901....	822	1812	112	356
1902....	796	1762	109	343
1903....	841	1742	116	349

Det fremgaar af Oversigtens 1ste og 2den Kolonne, at medens Dødeligheden i det første Døgn efter Fødselen var langt større i den sidste end i den første Del af Perioden, vise Dødfødslerne den modsatte Bevægelse. Det tilsyneladende ugunstige Resultat, der fremgaar af Oversigtens 3dje Kolonne, synes altsaa alene at bero paa en Forskydning af Dødsøjeblikket, idet en Del Børn, som tidligere døde allerede i Fostertilstand eller under Fødselen, nu naa at blive fødte levende til Verden, men uden tilstrækkelig Livskraft til at kunne leve ud over det første Døgn, jfr. Oversigtens 4de Kolonne, der viser, at det relative Antal af Børn, som dø før og umiddelbart efter Fødselen, tagne under eet, ikke har forandret sig væsentligt i den paagældende Periode.

Det er foran (Side 117) paavist, at Dødfødsler ere forholdsvis langt hyppigere uden for Ægteskab end i Ægteskab. Af det følgende vil det fremgaa, at denne større Dødelighed blandt Børn af illegitime Forbindelser ogsaa kan paavises for dem, der komme levende til

Tabel 115. Ægtefødte og uægtefødte Børns Dødelighed.
Mortalité des enfants légitimes et celle des enfants illégitimes.

		Absolute Tal <i>chiffres réels</i>								Af 1000 ægtefødte og 1000 uægtefødte Børn (levendefødte og dødfødte tilsammen) <i>de 1000 naiss. (+ m.-nés) étaient respectivement</i>							
Dødfødte <i>mort-nés</i>		Døde i den 1. Maaned <i>décédés avant 1 mois</i>				Dødfødte og Døde i den 1. Maaned tilsammen <i>m.-nés et décédés du 1er mois</i>				vare dødfødte <i>mort-nés</i>		døde i den 1. Maaned <i>décédés avant 1 mois</i>				Dødfødte og Døde i den 1. Maaned tilsammen <i>m.-nés et décédés du 1er mois</i>	
		i det 1. Døgn <i>avant 24 h.</i>		efter det 1. Døgn <i>après 24 h.</i>				i det 1. Døgn <i>avant 24 h.</i>				efter det 1. Døgn <i>après 24 h.</i>					
Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>	Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>	Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>	Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>	Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>	Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>	Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>	Ægtefødte <i>légit.</i>	Uægtefødte <i>illégit.</i>		
Drengene garçons																	
1865—69...	5143	827	1245	235	5171	1021	11559	2083	41	52	10	15	41	64	92	131	
1870—74...	4996	793	1312	212	5102	957	11410	1962	38	47	10	13	39	57	87	117	
1875—79...	4927	670	1461	265	5467	1042	11855	1977	34	40	10	16	37	63	81	119	
1880—84...	4637	731	1528	244	5273	1014	11438	1989	30	42	10	14	34	58	74	114	
1885—89...	4773	748	1615	226	5257	978	11645	1952	30	43	10	13	33	56	73	112	
1890—94...	4182	587	1638	299	5117	959	10937	1845	26	35	10	18	32	56	68	109	
1895—1900.	5125	807	2432	460	6130	1285	13687	2552	25	37	12	21	30	60	67	118	
Piger filles																	
1865—69...	3874	650	866	197	3972	815	8712	1662	32	42	7	13	33	53	72	108	
1870—74...	3820	598	894	167	3723	793	8437	1558	31	38	7	11	30	50	68	99	
1875—79...	3799	515	1016	183	4132	866	8947	1564	27	33	7	12	30	55	64	100	
1880—84...	3681	618	1067	218	4017	856	8765	1692	25	38	7	13	28	52	60	103	
1885—89...	3499	646	1104	207	3765	808	8368	1661	23	39	7	13	25	49	55	101	
1890—94...	3336	478	1135	234	3930	786	8401	1498	22	31	7	15	26	50	55	96	
1895—1900.	4029	643	1720	376	4500	984	10249	2003	21	32	9	18	24	48	54	98	
Drengene og Piger tilsammen les deux sexes																	
1865—69...	9017	1477	2111	432	9143	1836	20271	3745	37	47	9	14	37	58	83	119	
1870—74...	8816	1391	2206	379	8825	1750	19847	3520	35	43	9	12	35	54	79	109	
1875—79...	8726	1185	2477	448	9599	1908	20802	3541	31	37	9	14	34	59	74	110	
1880—84...	8318	1349	2595	462	9290	1870	20203	3681	28	40	9	14	31	55	68	109	
1885—89...	8272	1394	2719	433	9022	1786	20013	3613	26	41	9	13	29	53	64	107	
1890—94...	7518	1065	2773	533	9047	1745	19338	3343	24	33	9	16	29	54	62	103	
1895—1900.	9154	1450	4152	836	10630	2269	23936	4555	23	35	11	20	27	54	61	109	

Verden. Til Belysning af dette Forhold haves siden 1865 Oplysning om, hvor mange af de Børn, der døde inden Forløbet af den første Maaned efter Fødselen, der vare ægte-, og hvor mange der vare uægtefødte, jfr. ovenstaaende Tabel 115, der til Sammenligning medtager de Dødfødte i særskilte Kolonner.

Det vil ses, at i alle de i Tabellen anførte Femaar ere Forholdstallene for de uægtefødte større end for de ægtefødte, og dette gælder saavel for Dødfødte som for Børn, der døde i den første Maaned efter Fødselen.

En Sammenligning af Tallene for de enkelte Perioder viser, at Dødeligheden i den første Maaned er aftaget for de ægtefødte, men ikke — eller i hvert Fald i ringere Grad — for de uægtefødte Børn, jfr. høstaaende Oversigt:

	Af 1000 døde i den 1ste Maaned		Forholdstal (Dødeligheden for Ægtefødte = 100)	
	Ægtefødte	Uægtefødte	Ægtefødte	Uægtefødte
1865—69...	46	72	100	157
1870—74...	44	66	100	150
1875—79...	43	73	100	170
1880—84...	40	69	100	172
1885—89...	38	66	100	174
1890—94...	38	70	100	184
1895—1900..	38	74	100	195

De uægtefødte Børns Dødelighed i den første Maaned efter Fødselen var altsaa for en Menneskealder siden ca. 1/2 Gang større end de ægtefødtes, men nu omtrent dobbelt saa stor. Denne Forskel beror dog ikke paa en forøget Dødelighed blandt uægtefødte Børn, men paa, at den almindelige Nedgang i Børnedødeligheden ikke er kommen de Uægtefødte til Gode.

Tabel 116. Døde fordelte efter ægteskabelig Stilling, 1840—1900. (Absolute Tal).
Décès répartis d'après l'état civil 1840—1900. (Chiffres réels).

	Mænd <i>hommes</i>					Kvinder <i>femmes</i>				
	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>marités</i>	Enkemænd <i>veufs</i>	Uangivet <i>inconnu</i>	Tilsammen <i>total</i>	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>marités</i>	Enker <i>veuves</i>	Uangivet <i>inconnu</i>	Tilsammen <i>total</i>
1840—44.....	35539	22114	8524	"	66177	31666	17287	15802	"	64755
1845—49.....	42730	22897	9020	"	74647	37180	18295	16705	"	72180
1850—54.....	41332	23663	9116	568 *)	74679	36246	18281	16744	637 *)	71908
1855—59.....	47892	24676	9512	"	82080	42512	19554	17097	"	79163
1860—64.....	47315	25533	9881	"	82729	41558	20326	17491	"	79375
1865—69.....	53243	26340	9968	"	89551	48357	21260	17955	"	87572
1870—74.....	47892	28825	11314	"	88031	42523	23512	19829	"	85864
1875—79.....	53543	29369	12092	"	95004	47916	23640	20357	"	91913
1880—84.....	53846	30280	12647	"	96773	48923	23772	20978	"	93673
1885—89.....	54830	30846	13481	"	99157	49741	24327	22368	"	96436
1890—94.....	58181	33293	15033	"	106507	52723	25664	25319	"	103706
1895—1900.....	60768	39240	19239	"	119247	53531	29128	30540	"	113199

*) De foran omtalte 1205 Kolera-Dødsfald i København 1853; se Noten Side 121.

d. Døde efter ægteskabelig Stilling.

Décédés par état civil.

Siden 1840 haves Oplysning om de Dødes For-
 deling efter ægteskabelig Stilling, jfr. ovenstaaende
 Tabel 116. Da disse Oplysninger imidlertid først fra
 Aaret 1896 ere kombinerede med Aldersoplysningerne,
 er Tabellen uden stor Interesse for Dødelighedsstati-
 stikken¹⁾.

Fra og med Aaret 1896 kender man Aldersforde-
 lingen af de Døde inden for hver af de tre Grupper:
 Ugifte, Gifte, Enkemænd og Enker. Medens man med
 Hensyn til de absolute Tal skal henvise til Statistisk
 Tabelværk 5. Række Litra A Nr. 2 (Side 120), giver
 efterfølgende Tabel 117 en Oversigt over de Resultater,
 der kunne udledes af Tallene for Femaaret 1896—
 1900. I Tabellen er Antallet af Døde i hver Alders-
 og Civilstandsgruppe sat i Forhold til Antallet af
 Levende i de paagældende Grupper ved Folketællingen
 den 1. Februar 1901. Man faar vel herved ikke noget
 ganske nøjagtigt Udtryk for Dødeligheden, idet Kvotien-
 terne alle blive lidt for smaa; men da det tør antages,
 at det indbyrdes Forhold mellem Gruppernes Styrke
 omtrentlig svarer til Styrkeforholdet ved Midten af
 Perioden, vil man ved en Sammenligning af de beregnede
 Kvotienter faa et tilnærmelsesvis rigtigt Billede af de
 forskellige Civilstandsgruppers Dødelighed inden for
 samme Aldersklasse.

Det fremgaar af Tabel 117, at Dødeligheden næsten
 i alle Aldersklasser var mindre blandt gifte end blandt

¹⁾ I det foranstaaende Afsnit II 2 a (Side 92) ere Tallene for-
 øvrigt anvendte til Belysning af Ægteskabers Opløsning
 ved Døden.

Tabel 117. Dødeligheden efter Alder og ægteskabelig
 Stilling 1896—1900. Hele Landet. (Forholdstal).

Mortalité suivant l'âge et l'état civil 1896—1900.
Tout le pays. (Chiffres proportionnels).

	Af 1000 i hver Gruppe døde i aarligt Gennemsnit <i>décès annuels sur 1000 du groupe</i>					
	Mænd <i>hommes</i>			Kvinder <i>femmes</i>		
	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>marités</i>	Enke- mænd <i>veufs</i>	Ugifte <i>célibataires</i>	Gifte <i>marités</i>	Enker <i>veuves</i>
Under 15 Aar.....	18,2	—	—	15,7	—	—
15—20 Aar.....	3,8	—	—	4,0	3,6	—
20—25 —.....	5,8	2,2	—	4,5	4,4	—
25—30 —.....	6,7	3,3	—	5,0	5,3	—
30—35 —.....	9,4	4,4	9,8	6,2	5,8	7,0
35—40 —.....	13,5	6,1	14,1	7,7	6,6	6,6
40—45 —.....	17,1	7,7	15,2	8,7	6,7	8,2
45—50 —.....	20,0	10,0	18,3	10,6	8,1	8,7
50—55 —.....	25,9	13,2	21,8	13,6	10,3	12,9
55—60 —.....	31,6	18,4	30,1	18,8	13,8	16,7
60—65 —.....	42,8	27,0	39,6	24,6	21,0	25,0
65—70 —.....	54,3	39,4	52,7	36,9	32,9	35,2
70—75 —.....	82,3	68,6	82,1	58,1	61,3	64,9
75—80 —.....	111,4	99,8	115,3	93,9	89,4	94,4
80—85 —.....	134,7	153,4	170,5	130,5	137,1	147,1
85—90 —.....	190,9	229,4	253,8	189,8	228,5	226,6
90 Aar og derover..	—	350,0	506,4	314,0	—	381,7
Samtl. Aldersklasser.	13,9	15,6	68,9	12,2	11,5	48,7

ugifte Personer. Forskellen er særlig fremtrædende for
 Mændenes Vedkommende, og mest udpræget i de yngre
 Aldersklasser; lige op til 50 Aars Alderen er de ugifte
 Mænds Dødelighed over dobbelt saa stor som de giftes.
 For Kvindernes Vedkommende er Forskellen langt
 mindre, ja i Aldersklassen 25—30 Aar er de gifte
 Kvinders Dødelighed endog større end de ugiftes, hvilket

antagelig staar i Forbindelse med Børnefødslerne. — Enkemændenes og Enkernes Dødelighed er gennemgaaende større end de gifte Personers i samme Alder, og ogsaa her vise Tallene en langt større Forskel for Mændenes end for Kvindernes Vedkommende. — Sammenligner man endelig Dødelighedskvotienterne for Ugifte og for forhen Gifte, finder man for de fleste Aldersklasser en større Dødelighed blandt de Ugifte end blandt Enkemændene og Enkerne. Denne de Ugiftes større Dødelighed i Sammenligning med de forhen Giftes strækker sig for Mændenes Vedkommende fra 40 til 75 Aars Alderen, medens den for Kvinderne baade begynder og ophører lidt tidligere. At Beregningen for de ældste Aldersgrupper giver højere Dødelighedskvotienter for Enkemænd og Enker end for Ugifte, har maaske sin Forklaring i, at de femaarige Aldersklasser ere for vide til, at det sande Forhold kan træde frem. Hvis man saaledes i Stedet for at udføre Beregningen for Femaaarsgrupper (saaledes som i Tabel 117) havde samlet Aldersklasserne mellem 40 og 80 Aar i to tyveaarige Grupper, vilde man faa større Dødelighedskvotienter for de forhen Gifte end for de Ugifte, altsaa ganske det modsatte Resultat af det ovenfor anførte, der var udregnet paa Grundlag af Femaaarsgrupper, jfr. efterfølgende Oversigt for Mændene:

	Af 1000 Mænd i hver Gruppe døde aarlig		
	Ugifte	Enkemænd	Forskel
40—45 Aar.....	17,1	15,2	+ 1,9
45—50 —	20,0	18,3	+ 1,7
50—55 —	25,9	21,8	+ 4,1
55—60 —	31,6	30,1	+ 1,5
40—60 —	22,1	22,7	÷ 0,6
60—65 —	42,3	39,6	+ 3,2
65—70 —	54,3	52,7	+ 1,6
70—75 —	82,3	82,1	+ 0,2
75—80 —	111,4	115,3	÷ 3,9
60—80 —	62,7	73,7	÷ 11,0

Forklaringen maa søges i den Omstændighed, at for hvert Aldersaar, man rykker op, vokser Antallet af Enkemænd og aftager Antallet af ugifte Mænd, samtidig med at Dødeligheden for begge Grupper stiger; (i Aldersklassen 60—65 Aar var Antallet af døde Enkemænd dobbelt saa stort som af døde ugifte Mænd, i Aldersklassen 70—75 Aar 5 Gange saa stort, i Klassen 80—85 Aar 10 Gange saa stort og i Klassen 90 Aar og derover 22 Gange saa stort). Inden for hver Aldersgruppe kommer altsaa for Enkemændenes Vedkommende de ældste Aldersaar med den relativt store Dødelighed til at veje forholdsvis stærkere end for de Ugiftes Ved-

kommende. Det er derfor muligt, ja vel endog sandsynligt, at hvis man kunde opløse de ældste femaarige Aldersgrupper i eetaarige (hvad Materialet ikke muliggør), vilde man finde, at Regelen om, at de Ugifte have større Dødelighed end de forhen Gifte, har Gyldighed ogsaa ud over de Grænser, Tallene i Tabel 117 synes at sætte for denne Regel.

e. Dødsfald efter Maaneder.

Décès par mois.

For hver af de 6 Tiaars-Perioder siden 1840 er Dødsfaldenes Fordeling paa Aarets Maaneder fremstillet i Tabel 118 (Side 139). Ligesom foran for Fødslerne og Ægteskaberne har man foretaget en Beregning, der viser, hvor mange af 1200 aarlige Dødsfald der faldt paa hver af de 12 Maaneder. Ved denne Beregning ere alle Maanederne reducerede til samme Dage-Antal. — I Tallene for Tiaaret 1850—59 er medregnet de foran omtalte 1205 Kolera-Dødsfald i København 1853, som ikke findes i Tabelværket for 1850—54; Fordelingen paa de enkelte Maaneder er sket i Forhold til Antallet af Kolera-Sygdomstilfælde i de enkelte Maaneder (jfr. Th. Bricka: Kolera-Epidemien i Kongeriget Danmark i Aaret 1853, S. 16—17).

Af Forholdstallene i Tabel 118 vil det ses, at i alle de behandlede Perioder faldt langt den største Del af Dødsfaldene i Aarets første Halvdel. Eftervinteren og Foraaret kræve de fleste Dødsfald, medens som Helhed Sommer- og navnlig Efteraarsmaanederne ere de gunstigste. Med Juni Maanedes Udgang som Delingspunkt finder man følgende Forholdstal:

	Mænd			Kvinder		
	1ste Halvaar	2det Halvaar	Tils.	1ste Halvaar	2det Halvaar	Tils.
1840—49....	690	510	1200	693	507	1200
1850—59....	644	556	1200	648	552	1200
1860—69....	674	526	1200	683	517	1200
1870—79....	664	536	1200	672	528	1200
1880—89....	659	541	1200	665	535	1200
1890—1900..	668	532	1200	675	525	1200

I Fyrreerne var Dødeligheden i 1ste Halvaar en Tredjedel større end i 2det, i Halvtredserne en Sjettedel større; disse to Perioder vise henholdsvis den største og den mindste Forskel mellem 1ste og 2det Halvaars Dødelighed; i Almindelighed kan det siges, at der i 1ste Halvaar dør en Fjerdedel flere end i 2det.

Aarstidens Indflydelse paa Dødeligheden er imidlertid ikke ens for alle Livets Aldere. Dette fremgaar allerede af omstaaende Tabel 119 (Side 140), hvor man — i Overensstemmelse med den Aldersdeling, hvori Materialet foreligger for den ældste Del af Perioden — har fremstillet Dødeligheden efter Maaneder i Tids-

Tabel 118. Dødsfald efter Maaneder 1840—1900.
Décès par mois 1840—1900.

	Mænd <i>hommes</i>						Kvinder <i>femmes</i>					
	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900	1840—49	1850—59	1860—69	1870—79	1880—89	1890—1900
Antal Dødsfald <i>décès</i>												
Januar	13273	13865	15844	15941	17386	22168	13246	13778	16468	16342	17666	22749
Februar	12625	13047	14725	15948	16840	19458	12399	12736	14869	15896	16847	19718
Marts	14890	15114	17373	18011	19097	22633	14554	14670	17120	17785	18764	22523
April	14427	14480	16947	17706	18500	21202	14313	14265	16476	17262	18175	20404
Maj	13769	14628	16920	17615	18510	20659	13126	14139	15929	17364	17755	19229
Juni	11509	12569	14288	15279	16351	18658	10895	11507	13622	14304	15451	16727
Juli	10497	13423	13442	14387	16036	17491	9767	12829	12463	13264	15227	16323
August	9570	12077	12315	13869	15045	17446	8945	11610	11583	12958	13921	15942
September	8575	11044	11506	12840	14058	15577	8401	10543	10695	11964	13178	14234
Oktober	9829	11392	12187	12969	14123	15673	9594	10563	11501	12274	13655	14746
November	10309	11960	12437	13274	14270	15908	10306	11517	12391	13273	13874	15306
December	11551	13160	14296	15196	15714	18881	11389	12914	13830	15091	15596	19004
Tilsammen	140824	156759	172280	183035	195930	225754	136935	151071	166947	177777	190109	216905
Fordeling af 1200 Dødsfald paa Maanederne <i>1200 décès répartis sur les mois</i>												
Januar	111	104	108	102	105	116	114	107	116	108	110	123
Februar	116	108	110	113	111	112	117	109	115	115	114	118
Marts	124	113	119	116	115	118	125	114	121	118	116	122
April	125	112	120	118	115	114	127	115	120	118	116	114
Maj	115	110	116	113	111	108	113	110	112	115	110	104
Juni	99	97	101	102	102	100	97	93	99	98	99	94
Juli	88	101	92	93	96	91	84	100	88	88	94	89
August	80	91	84	89	90	91	77	91	82	86	86	87
September	74	86	81	85	87	84	75	85	78	82	84	80
Oktober	82	86	83	83	85	82	82	82	81	81	85	80
November	89	93	88	88	89	86	91	93	90	91	89	86
December	97	99	98	98	94	98	98	101	98	100	97	103
Tilsammen	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200

Ann. Forholdstallene ere beregnede med Hensyntagen til Maanedernes forskellige Længde, saaledes at alle Maaneder ere reducerede til samme Dage-Antal. *A mois réduits.*

rummene 1840—49 og 1890—1900, særskilt for hver af følgende 4 Aldersgrupper: 0—10 Aar, 10—25 Aar, 25—50 Aar og over 50 Aar. Naar bortses fra, at Tallene for Mænd i Aldersklasserne 10—25 og 25—50 Aar i 1840—49 aabenbart ere paavirkede af den ekstraordinære Dødelighed under Krigen¹⁾, have de to Perioder i øvrigt i det store og hele samme Karakter. Det vil ses, at det er den yngste og den ældste Aldersgruppe, der gennemgaaende frembyde de største Afvigelser fra det maanedlige Middeltal (100); Aarstidens Indvirkning paa Dødeligheden er stærkest fremtrædende for Børnenes og de Gamles Vedkommende.

De 4 Aldersgrupper, hvormed der regnes i Tabel 119, ere imidlertid for rummelige til, at Aarstidens Indvirkning paa Dødeligheden i de forskellige Aldere

¹⁾ Eksempelvis udgjorde Antallet af døde Mænd i Aldersklassen 10—25 Aar i 1845: 115, 1846: 103, 1847: 85, 1848: 87, men i 1849: 413 (Slaget ved Fredericia).

derigennem kan fuldt ud belyses. Da hele dette Spørgsmaal hidtil har været meget lidt behandlet i vore befolkningsstatistiske Publikationer, skal man i det følgende anføre nogle mere detaljerede Oversigter, som dog udelukkende referere sig til den nyeste Tid, nemlig til de 21 Aar fra 1880 til 1900 (begge Aar medregnede), en Periode, der — trods den stærke Deling af Materialet — er tilstrækkelig lang til at udelukke forstyrrende Indflydelse af tilfældige Aarsager.

De 829000 Dødsfald, der indtraf i Tidsrummet 1880—1900, ere i omstaaende Tabel 120 (Side 142—43) fordelt, Mænd og Kvinder hver for sig, efter Alder og Dødsmaaned. Aldersdelingen er gennemført saa stærkt, som Materialet tillader (jfr. foranstaaende Afsnit b og c).

Paa Grundlag af de absolute Tal i Tabel 120 har man paa sædvanlig Maade beregnet Forholdstallene i de efterfølgende Tabeller 121 og 122 (Side 144). Den første omfatter alene Barnealderen 0—5 Aar, og da Forskellen

Tabel 119. Dødsfald efter Alder og Maaneder, 1840—49 og 1890—1900.
Décès suivant l'âge et par mois, 1840—49 et 1890—1900. Gros

	Mænd <i>hommes</i>											
	1840—49					1890—1900						
	Under 10 Aar	10—25 Aar	25—50 Aar	over 50 Aar	Tilsammen	Under 10 Aar	10—25 Aar	25—50 Aar	over 50 Aar	Tilsammen	Under 10 Aar	10—25 Aar
	Antal Dødsfald <i>décès</i>											
Januar	5233	1019	1998	5023	13273	8113	1465	2572	10018	22168	4542	1070
Februar	5200	917	1901	4607	12625	7538	1292	2340	8288	19458	4486	971
Marts	6203	1071	2234	5382	14890	8798	1592	2739	9504	22633	5299	1203
April	5872	1151	2273	5131	14427	8172	1570	2590	8870	21202	5356	1226
Maj	5364	1274	2356	4775	13769	7870	1658	2620	8511	20659	4590	1268
Juni	4337	1174	2070	3928	11509	6838	1517	2530	7773	18658	3921	1042
Juli	3821	1297	1870	3509	10497	6725	1413	2241	7112	17491	3341	978
August	3634	995	1670	3271	9570	7508	1293	2097	6548	17446	3288	888
September	3350	781	1543	2901	8575	6586	1051	1972	5968	15577	3037	786
Oktober	3711	831	1654	3633	9829	5906	1058	2065	6644	15673	3283	876
November	3694	810	1770	4035	10309	5761	1063	2138	6946	15908	3409	851
December	4386	915	1750	4500	11551	6699	1219	2365	8598	18881	3800	813
Tilsammen	54805	12235	23089	50695	140824	86514	16191	28269	94780	225754	48352	11972
	Fordeling af 1200 Dødsfald paa Maanederne <i>1200 décès</i>											
Januar	113	98	102	117	111	110	106	107	124	116	110	105
Februar	122	97	106	117	116	113	103	107	113	112	120	105
Marts	133	103	114	125	124	120	116	114	118	118	129	118
April	130	114	120	123	125	115	118	112	114	114	135	125
Maj	115	123	120	111	115	107	121	109	106	108	112	125
Juni	96	117	109	94	99	96	114	109	100	100	99	106
Juli	82	125	96	81	88	92	103	93	88	91	81	96
August	78	96	85	76	80	102	94	87	81	91	80	87
September	75	78	81	70	74	93	79	85	77	84	76	80
Oktober	80	80	85	84	82	80	77	86	83	82	80	86
November	82	81	93	97	89	81	80	92	89	86	86	87
December	94	88	89	105	97	91	89	99	107	98	92	80
Tilsammen	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200

Ann. Se Anmærkingen til Tabel 118.

mellem Aarstidens Indflydelse paa Dødeligheden for de to Køn har vist sig at være ganske forsvindende i de første Leveaar, har man i Tabel 121 behandlet Tallene for Drengene og Piger under eet.

Af den første Kolonne i Tabel 121 ses det, at det største Antal Dødsfald blandt Nyfødte indtræffer i Maj og Juni Maaneder, medens Vintermaanederne vise en Dødelighed, der ligger noget over Gennemsnittet, og Efteraarsmaanederne afgjort ere de gunstigste. Imidlertid maa det erindres, at Fødslernes Antal ikke fordeles sig lige paa Aarets Maaneder, hvad der for de Nyfødte kan øve Indflydelse paa Dødsfaldenes Fordeling. For de Børn, der dø i Løbet af det 1ste Døgn efter Fødselen, vil det derfor være rigtigere at sætte Antallet af Døde i hver Maaned i Forhold til Antallet af Levendefødte, jfr. efterfølgende Oversigt, der ligesom Tabel 121 omfatter Tidsrummet 1880—1900:

	Levendefødte	Døde i det 1ste Døgn	Af 10000 Levendefødte døde i det 1ste Døgn
Januar	120863	1257	104
Februar	115587	1174	102
Marts	129306	1240	96
April	123066	1261	102
Maj	122295	1399	114
Juni	114887	1349	117
Juli	115580	1268	110
August	119522	1143	96
September	119777	1049	88
Oktober	116584	1086	93
November	110227	1060	96
December	115185	1217	106
Tilsammen	1,422879	14503	102

I Hovedsagen giver denne Metode samme Resultat som den i Tabel 121 anvendte, men det vil dog ses, at Juli Maanedes Dødelighed er en Del større end efter

Større Aldersgrupper.
groupement.

Kvinder *femmes*

1840—49			1890—1900				
25—50 Aar	over 50 Aar	Tilsammen	Under 10 Aar	10—25 Aar	25—50 Aar	over 50 Aar	Tilsammen
2060	5574	13246	6788	1524	2777	11660	22749
1951	4991	12399	6469	1461	2499	9289	19718
2222	5830	14554	7408	1592	2813	10710	22523
2149	5582	14313	6822	1678	2511	9393	20404
2150	5118	13126	6627	1654	2607	8341	19229
1887	4045	10895	5749	1502	2337	7139	16727
1795	3653	9767	5879	1463	2303	6678	16323
1598	3171	8945	6391	1349	2163	6039	15942
1534	2994	8401	5455	1159	1969	5651	14234
1734	3701	9594	5132	1091	2163	6360	14746
1772	4274	10306	4809	1168	2229	7100	15306
1890	4886	11389	5904	1285	2400	9415	19004
22792	53819	136935	73433	16926	28771	97775	216905

répartis sur les mois

106	122	114	109	106	114	140	123
110	120	117	114	112	112	123	118
115	127	125	119	111	115	129	122
115	126	127	113	120	106	117	114
111	112	113	106	115	107	101	104
101	91	97	95	108	99	89	94
93	80	84	94	102	94	80	89
82	69	77	103	94	89	73	87
84	68	75	90	83	83	70	80
90	81	82	82	76	89	77	80
95	97	91	80	84	94	88	86
98	107	98	95	89	98	113	103
1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200

Tabellen; i Virkeligheden hører Juli med til Foraarets og Sommerens farlige Periode, ligesom December hører til den mindre gunstige Vinterperiode, hvilket ikke kommer til Udtryk i Forholdstallene i Tabel 121.

Gaar man dernæst til den følgende Aldersklasse, Børn, der dø efter det første Døgn men inden Forløbet af den 1ste Maaned efter Fødselen, vil det af 2den Kolonne i Tabel 121 ses, at den farligste Aarstid har forskudt sig noget længere frem i Aaret, til Maanederne August og September, og dette er i endnu stærkere Grad Tilfældet med de derefter følgende tre Aldersklasser, altsaa indtil Udløbet af det første halve Leveaar. Overfor de her omhandlede Grupper kan den Indflydelse, som Fødselernes ulige Fordeling paa Maanederne øver paa Dødelighedstallene, ikke maales nøjagtigt paa Grundlag af de foreliggende Oplysninger. Det vil imidlertid let ses, at Dødsfaldenes ulige Fordeling paa

Maanederne skyldes andre Aarsager end den forskellige Fødselshyppighed: da Fødselernes Maksimum falder i Februar, Marts og April (se foran Side 119), skulde man vente særlig mange Dødsfald blandt Børn under 1 Maaned i Marts—Maj, blandt Børn mellem 1 og 2 Maaneder i April—Juni, og blandt Børn mellem 2 og 3 Maaneder i Maj—Juli. Men, som allerede nævnt, er det for alle tre Aldersgrupper Maanederne August og September, der vise den største Dødelighed. Det kan altsaa tvertimod siges, at hvis Fødslerne havde fordelt sig lige paa Aarets Maaneder, vilde Forskellen mellem Maaneder med høj og med lav Dødelighed være traadt endnu skarpere frem, end Tilfældet er i Tabel 121.

Betragtes endelig de to sidste Aldersgrupper, Børn der dø i det 3dje og 4de Kvartal efter Fødselen, vil det ses, at Forholdet har vendt sig, idet de to første Kvartaler her kræve et betydeligt større Antal Dødsfald end de to sidste. Marts Maaned synes for Børn, der have overlevet det første halve Aar, at være den farligste Maaned i Aaret, medens September og Oktober vise de gunstigste Dødelighedsforhold. Det vil f. Eks. ses, at Dødeligheden blandt Børn mellem $\frac{3}{4}$ og 1 Aar i Marts Maaned er langt over dobbelt saa stor som i Oktober. Holder man sig for Overskuelighedens Skyld alene til Kvartalerne, kan Forholdet illustreres paa følgende Maade. Hvis Dødsfaldene fordelte sig lige paa alle Aarets Maaneder, vilde der af 1200 falde 300 paa hvert Kvartal; i efterstaaende Oversigt angiver nu Tallene de forskellige Kvartalers Overskud (+) eller Underskud (÷) af Dødsfald i Forhold til 300:

	Januar —Marts	April —Juni	Juli —Sept.	Okt. —Decbr.
1ste (1ste Døgn.....	+ 8	+ 32	÷ 16	÷ 24
Maaned (Efter 1ste Døgn	+ 2	÷ 5	+ 26	÷ 23
2den Maaned	÷ 6	÷ 14	+ 50	÷ 30
3dje —	÷ 5	÷ 16	+ 60	÷ 39
4.—6. —	÷ 2	÷ 12	+ 64	÷ 50
7.—9. —	+ 61	+ 19	÷ 16	÷ 64
10.—12. —	+ 79	+ 61	÷ 51	÷ 89
2det Aar	+ 67	+ 57	÷ 56	÷ 68
3dje —	+ 77	+ 31	÷ 74	÷ 34
4de —	+ 83	+ 25	÷ 76	÷ 32
5te —	+ 77	+ 33	÷ 77	÷ 33

Tabel 122 (Side 144) fremstiller paa sædvanlig Maade Forholdet mellem de enkelte Maaneders Dødelighed for de forskellige Aldere. Man har i denne Tabel, der er beregnet særskilt for hvert af de to Køn, benyttet femaarige Aldersklasser indtil 20 Aars Alderen, tiaarige fra 20 til 70 Aar og derefter atter femaarige Klasser.

Tabel 120. Dødsfald efter Alder og
Décès suivant l'âge et par mois

	1ste Maaned <i>1er mois</i>		2den Maa- ned <i>2^d mois</i>	3die Maa- ned <i>3e mois</i>	4., 5. og 6. Maa- ned <i>2^d trim.</i>	7., 8. og 9. Maa- ned <i>3e trim.</i>	10., 11. og 12. Maa- ned <i>4e trim.</i>	I alt 1ste Aar <i>total 0-1 a.</i>	2det Aar <i>2e année</i>	3die Aar <i>3e année</i>	4de Aar <i>4e année</i>	5te Aar <i>5e année</i>	I alt under 5 Aar <i>total 0-5 ans</i>	5-10 Aar <i>5-10 ans</i>	10-15 Aar <i>10-15 ans</i>	15-20 Aar <i>15-20 ans</i>	
	1ste Døgn <i>avant 24 h.</i>	Efter 1ste Døgn <i>après 24 h.</i>															
Mænd <i>hommes</i>																	
Januar	717	2135	1107	857	1917	1564	1063	9360	1741	1014	751	611	13477	1592	829	885	
Februar	676	2103	1085	815	1765	1484	1091	9019	1887	961	714	532	13113	1524	777	794	
Marts	725	2206	1125	920	2005	1701	1415	10097	2246	1101	774	609	14827	1760	979	967	
April	756	2179	1085	847	1927	1588	1312	9694	2048	990	718	563	14013	1680	868	989	
Maj	827	2202	1211	848	1935	1402	1142	9567	1960	955	626	507	13615	1666	970	933	
Juni	774	2078	1033	807	1611	1123	853	8279	1651	775	550	446	11701	1421	947	972	
Juli	761	2194	1269	944	2081	1140	810	9199	1416	670	464	379	12128	1289	897	911	
August	667	2495	1422	1183	2471	1301	807	10346	1319	606	489	329	13089	1076	793	765	
September ..	593	2480	1347	1041	2119	1091	684	9355	1184	551	441	310	11841	915	609	665	
Oktober	638	2060	1160	765	1697	882	570	7772	1109	635	447	346	10309	1113	627	642	
November	626	1906	920	707	1352	885	646	7042	1231	715	528	432	9948	1192	562	676	
December ..	682	1975	974	761	1644	1257	754	8047	1461	809	608	461	11386	1329	698	749	
Tilsammen ..	8442	26013	13738	10495	22524	15418	11147	107777	19253	9782	7110	5525	149447	16557	9556	9948	
Kvinder <i>femmes</i>																	
Januar	540	1722	876	664	1391	1198	879	7270	1694	914	713	559	11150	1722	979	920	
Februar	498	1547	797	582	1333	1180	999	6936	1737	920	697	524	10814	1620	1013	905	
Marts	515	1673	963	698	1452	1265	1221	7787	1970	1027	817	619	12220	1803	1222	1000	
April	505	1632	843	649	1360	1205	1183	7377	1990	936	684	574	11561	1766	1235	1061	
Maj	572	1591	890	655	1435	1174	1060	7377	1839	873	657	534	11280	1748	1287	1114	
Juni	575	1489	765	600	1381	965	855	6630	1579	718	580	457	9964	1485	1157	980	
Juli	507	1694	1022	819	1770	1037	751	7600	1390	684	498	396	10568	1365	1039	1022	
August	476	1811	1106	903	2038	1191	766	8291	1235	593	412	348	10879	1163	880	880	
September ..	456	1818	1060	768	1827	982	643	7554	1086	539	364	322	9865	1040	765	791	
Oktober	448	1696	893	678	1306	840	534	6395	1057	600	467	375	8894	1136	701	734	
November	434	1464	771	558	1147	770	564	5708	1115	701	511	389	8424	1206	769	727	
December ..	535	1509	862	639	1290	961	713	6509	1323	811	631	490	9764	1389	849	799	
Tilsammen ..	6061	19646	10848	8213	17730	12768	10168	85434	18015	9316	7031	5587	125383	17443	11896	10933	

Bortser man fra den første Kolonne (Børn under 5 Aar, der er behandlet udførligt foran), kan Resultatet af Oplysningerne i Tabel 122 sammenfattes saaledes. I alle Aldere er Dødeligheden i de 5 Maaneder Januar—Maj over Gennemsnittet, og i de 4 Maaneder August—November under Gennemsnittet. Juni og December danne Overgangsperioder mellem den gunstige og den ugunstige Aarstid, medens Juli overvejende hører til den gunstige Periode (kun for Aldersklasserne mellem 10 og 20 Aar er denne Maanedes Dødelighed over Gennemsnittet). — Juni Maanedes Dødelighed er over Gennemsnittet for de Unge og Midaldrende, derimod under Gennemsnittet for de Gamle. Den anden Overgangsperiode, der dannes af December Maaned, har den modsatte Karakter, idet den er gunstig for de Unge, ugunstig for de Gamle. Et skematisk Billede af Overgangsmaanedernes forskellige Karakter er givet i efterfølgende Oversigt, hvor Tallene udtrykke Maanedens Overskud (+) eller Underskud (÷) af Dødsfald i Forhold til Gennemsnittet (100):

	Juni		December	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
5-10 Aar ...	+ 4	+ 4	÷ 5	÷ 6
10-15 — ...	+ 21	+ 18	÷ 14	÷ 16
15-20 — ...	+ 19	+ 9	÷ 11	÷ 14
20-30 — ...	+ 12	+ 1	÷ 11	÷ 4
30-40 — ...	+ 8	+ 3	÷ 3	÷ 5
40-50 — ...	+ 8	0	÷ 2	+ 1
50-60 — ...	+ 6	÷ 7	0	+ 4
60-70 — ...	0	÷ 7	+ 3	+ 7
70-75 — ...	0	÷ 10	+ 9	+ 14
75-80 — ...	÷ 1	÷ 11	+ 5	+ 16
80-85 — ...	÷ 1	÷ 11	+ 6	+ 12
over 85 — ...	÷ 3	÷ 12	+ 13	+ 8

Men ikke alene Overgangsperioderne, ogsaa de Af-snit af Aaret, der foran ere betegnede som det gunstige og det ugunstige, have en uensartet Karakter for de forskellige Aldere. Medens det er Eftervinteren og Foraars-tiden, der gennemgaaende kræve de fleste Døds-fald blandt unge Mennesker, synes Aarets første Maa-neder at være mest skæbnsvangre for de Gamle, og medens den lave Dødelighed for de Unge i Alminde-

Maaneder 1880—1900. (Absolute Tal).

1880—1900. (Chiffres réels).

20—25 Aar 20—25 ans	25—30 Aar 25—30 ans	30—35 Aar 30—35 ans	35—40 Aar 35—40 ans	40—45 Aar 40—45 ans	45—50 Aar 45—50 ans	50—55 Aar 50—55 ans	55—60 Aar 55—60 ans	60—65 Aar 60—65 ans	65—70 Aar 65—70 ans	70—75 Aar 70—75 ans	75—80 Aar 75—80 ans	80—85 Aar 80—85 ans	85—90 Aar 85—90 ans	90—95 Aar 90—95 ans	95—100 Aar 95—100 ans	Over 100 Aar 100 ans passés	Til- sammen total
988	806	815	890	975	1182	1410	1775	2185	2731	2961	2753	1997	975	297	29	2	39554
909	754	790	833	927	1058	1298	1611	1933	2281	2473	2458	1703	826	211	25	"	36298
1116	891	912	978	1049	1285	1438	1758	2262	2578	2884	2766	2000	960	282	37	1	41730
1167	872	850	954	1067	1239	1493	1725	2110	2520	2754	2488	1792	849	241	31	"	39702
1248	913	873	972	1031	1274	1482	1808	2134	2491	2693	2410	1655	774	202	24	1	39169
1123	820	838	904	1024	1161	1378	1661	1867	2244	2429	2185	1522	632	159	20	1	35009
982	739	797	854	919	1020	1289	1555	1769	2064	2218	1920	1385	613	158	20	"	33527
908	771	692	763	828	951	1153	1381	1626	1920	1993	1863	1221	526	169	12	1	32491
793	706	620	732	817	893	1051	1329	1529	1752	1893	1676	1125	515	148	24	2	29635
785	688	709	738	870	1000	1192	1443	1764	1904	2139	1845	1296	574	141	16	1	29796
801	680	690	791	919	1047	1235	1395	1836	2058	2244	2002	1328	576	172	26	"	30178
858	728	751	862	954	1086	1286	1658	1987	2396	2714	2382	1681	821	231	36	2	34595
11678	9368	9337	10271	11380	13196	15705	19099	23002	26939	29395	26748	18705	8641	2401	300	11	421684
980	942	1071	1042	1052	1089	1301	1633	2183	2853	3385	3452	2638	1445	487	85	6	40415
861	906	1012	984	984	972	1164	1364	1847	2394	2910	2826	2269	1211	429	75	5	36565
966	1040	1082	1110	1090	1054	1274	1528	2055	2667	3260	3322	2625	1419	473	73	4	41287
1019	995	1066	1023	1024	1000	1158	1429	1832	2507	2909	2982	2301	1242	404	63	2	38579
956	1058	1058	1009	1055	958	1090	1370	1795	2220	2663	2733	1998	1143	375	68	6	36984
872	943	950	983	892	935	990	1147	1543	1949	2213	2212	1703	913	301	45	1	32178
898	951	919	908	882	861	946	1102	1402	1860	2013	2038	1607	831	286	47	5	31550
861	915	866	796	801	802	876	1070	1300	1596	1939	1777	1378	794	245	39	6	29863
788	813	786	774	762	771	861	983	1253	1510	1708	1657	1323	708	207	44	3	27412
822	840	872	854	829	823	901	1099	1390	1796	1999	1993	1552	866	259	39	2	28401
753	857	878	859	874	893	954	1160	1543	1954	2137	2213	1737	875	305	57	5	29180
881	898	896	930	955	951	1051	1409	1809	2340	2905	2959	2217	1140	386	66	6	34600
10657	11158	11456	11272	11200	11109	12566	15294	19952	25646	30041	30164	23348	12587	4157	701	51	407014

lighed holder sig indtil Efteraarets Slutning, er Dødeligheden for de Gamle allerede i kendelig Stigning i November Maaned. Med andre Ord: under Dødelighedens stigende og faldende Bevægelse gennem Aarets Maaneder naas baade det højeste og det laveste Punkt noget tidligere for de ældre Aldersklasser end for de unge. Dette Træk træder frem, naar man foretager Opgørelsen efter Kvartaler, selv om man selvfølgelig ved at sammenregne Overgangsmaanederne Juni og December henholdsvis med det «ugunstige» 2det Kvartal og det «gunstige» 4de Kvartal delvis tilslører de foran paapegede Ejendommeligheder. I hosstaaende Oversigt udtrykke Tallene de enkelte Kvartalers Overskud (+) eller Underskud (÷) af Dødsfald i Forhold til 300.

Dødelighedens Bevægelse gennem Aarets Maaneder har, som det fremgaar af Tabel 122, i det store og hele samme Karakter for Mænd og for Kvinder. Derimod kan der paavises en Forskel mellem de to Køn med Hensyn til Styrken af Aarstidens Indflydelse paa Dødeligheden; Forskellen mellem de gunstigste og de ugunstigste Maaneder er gennemgaaende større for

	Mænd				Kvinder				
	Jan.—Marts	April—Juni	Juli—Sept.	Okt.—Decbr.	Jan.—Marts	April—Juni	Juli—Sept.	Okt.—Decbr.	
5—10 Aar	+ 57	+ 45	÷ 64	÷ 38	+ 58	+ 45	÷ 58	÷ 45	
10—15	—	+ 28	+ 52	÷ 15	÷ 65	+ 28	+ 71	÷ 32	÷ 67
15—20	—	+ 22	+ 50	÷ 20	÷ 52	+ 14	+ 47	÷ 7	÷ 54
20—30	—	+ 14	+ 51	÷ 23	÷ 42	+ 17	+ 22	÷ 15	÷ 24
30—40	—	+ 23	+ 31	÷ 30	÷ 24	+ 36	+ 22	÷ 35	÷ 23
40—50	—	+ 19	+ 33	÷ 37	÷ 15	+ 39	+ 16	÷ 39	÷ 16
50—60	—	+ 24	+ 30	÷ 35	÷ 19	+ 59	+ 10	÷ 50	÷ 19
60—70	—	+ 39	+ 22	÷ 46	÷ 15	+ 72	+ 13	÷ 67	÷ 18
70—75	—	+ 43	+ 22	÷ 53	÷ 12	+ 86	+ 12	÷ 76	÷ 22
75—80	—	+ 62	+ 18	÷ 57	÷ 23	+ 86	+ 16	÷ 85	÷ 17
80—85	—	+ 70	+ 20	÷ 63	÷ 27	+ 91	+ 10	÷ 81	÷ 20
over 85	—	+ 89	+ 11	÷ 72	÷ 28	+ 95	+ 14	÷ 81	÷ 28

Kvindernes end for Mændenes Vedkommende. Dette gælder navnlig de ældre Aldersklasser; for de yngre er Regelen vaklende, ja for Alderen 20—30 Aar synes det endog, som om Aarstidens Indflydelse paa Dødeligheden er mindre for Kvinderne end for Mændene.

Tabel 121. Børnedødelighed efter Maaneder og Aldersklasser 1880—1900. (Forholdstal).
Mortalité en bas âge suivant l'âge et par mois 1880—1900. (Chiffres proportionnels).

	Fordeling af 1200 Dødsfald i hver Aldersklasse (Drenge og Piger tilsammen) <i>répartition de 1200 décès dans la classe d'âge (les 2 sexes réunis)</i>												
	1ste Maaned <i>1er mois</i>		2den Maa- ned <i>2^d mois</i>	3dje Maa- ned <i>3e mois</i>	4., 5. og 6. Maa- ned <i>2^d trim.</i>	7., 8. og 9. Maa- ned <i>3e trim.</i>	10., 11. og 12. Maa- ned <i>4e trim.</i>	I alt 1ste Aar <i>total 0—1 an</i>	2det Aar <i>2e année</i>	3dje Aar <i>3e année</i>	4de Aar <i>4e année</i>	5te Aar <i>5e année</i>	I alt under 5 Aar <i>total 0—5 ans</i>
	1ste Døgn avant 24 h.	Efter 1ste Døgn après 24 h.											
Januar	102	99	95	96	97	115	107	101	108	119	122	124	105
Februar	105	103	99	97	100	122	127	107	126	127	129	123	113
Marts	101	100	100	102	101	124	145	109	133	131	132	130	116
April	106	102	96	97	99	121	142	108	132	123	121	124	113
Maj	113	98	101	95	99	108	122	103	120	113	107	110	107
Juni	113	95	89	92	90	90	97	94	105	95	97	99	96
Juli	103	100	110	111	113	91	86	102	89	83	80	82	97
August	93	111	121	131	132	104	87	114	81	74	75	72	103
September	88	115	119	118	119	89	76	107	74	69	69	69	96
Oktober	88	97	98	91	88	72	61	86	68	76	76	76	82
November	89	90	84	82	76	71	69	80	76	90	89	90	81
December	99	90	88	88	86	93	81	89	88	100	103	101	91
Tilsammen	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200

Anm. Se Anmærkingen til Tabel 118.

Tabel 122. Dødelighed efter Maaneder og Aldersklasser. 1880—1900. (Forholdstal).
Mortalité suivant la classe d'âge et par mois 1880—1900. (Chiffres proportionnels).

	Fordeling af 1200 Dødsfald i hver Aldersklasse <i>répartition de 1200 décès dans la classe d'âge</i>													Samtl. Al- ders- klas- ser
	0—5 Aar	5—10 Aar	10—15 Aar	15—20 Aar	20—30 Aar	30—40 Aar	40—50 Aar	50—60 Aar	60—70 Aar	70—75 Aar	75—80 Aar	80—85 Aar	over 85 Aar	
	Mænd <i>hommes</i>													
Januar	106	113	102	105	100	102	103	108	116	119	121	126	135	110
Februar	114	119	105	103	102	107	104	108	109	109	119	118	121	111
Marts	117	125	121	114	112	114	112	108	114	115	122	126	133	117
April	114	123	111	121	118	112	114	113	113	114	113	117	120	115
Maj	107	118	120	110	121	111	111	109	108	106	104	104	104	109
Juni	95	104	121	119	112	108	108	106	100	100	99	99	87	101
Juli	96	92	110	108	96	99	93	96	90	89	85	87	82	94
August	103	77	98	91	94	87	85	86	84	80	82	77	72	91
September	96	67	77	81	87	84	85	83	80	78	76	73	74	85
Oktober	81	79	77	76	83	87	90	89	87	86	81	81	76	83
November	81	88	72	83	86	92	97	92	95	93	91	86	83	87
December	90	95	86	89	89	97	98	100	103	109	105	106	113	97
Tilsammen	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200
Kvinder <i>femmes</i>														
Januar	105	116	97	99	104	109	113	124	130	133	135	133	136	117
Februar	111	120	110	107	105	113	113	117	120	125	121	126	127	116
Marts	115	122	121	108	108	114	113	118	122	128	130	132	132	120
April	112	123	126	118	112	112	110	113	116	118	120	120	119	115
Maj	106	118	127	120	109	107	106	104	104	104	107	101	107	107
Juni	97	104	118	109	101	103	100	93	93	90	89	89	88	96
Juli	99	92	103	110	100	95	92	87	84	79	79	81	79	91
August	102	78	87	95	96	86	85	82	75	76	69	69	73	87
September	96	72	78	88	89	84	84	81	74	69	67	69	67	82
Oktober	83	77	70	79	90	89	87	85	82	78	78	78	78	82
November	82	84	79	81	90	93	96	92	93	86	89	90	86	87
December	92	94	84	86	96	95	101	104	107	114	116	112	108	100
Tilsammen	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200

Anm. Se Anmærkingen til Tabel 118.

f. Dødsårsager. — Epidemier.

Causes des décès. Épidémies.

En hele Landet omfattende Statistik over Dødsårsagerne findes ikke i Danmark. Derimod foreligger der for Bybefolkningen (København, Provinskøbstæderne og Handelspladserne) Tabeller over Dødsårsagerne for hvert Aar tilbage til 1860¹⁾. Disse Tabeller, der ere udarbejdede paa Grundlag af de af Lægerne afgivne Dødsattester, ere for Perioden 1860—1875 ganske summariske, uden Deling efter Køn og Alder (jfr. «Sammendrag af statistiske Oplysninger angaaende Kongeriget Danmark» Nr. 1—7). Fra 1876—1889 foreligger Dødsårsags-Statistikken udførlig bearbejdet af Statistisk Bureau i følgende tre Publikationer: Statistisk Tabelværk, Fjerde Række, Litra A, Nr. 2, 4 og 6. Fra og med Aaret 1890 overgik Bearbejdelsen og Udgivelsen af Dødsårsags-Statistikken til det kgl. Sundhedskollegium, som aarlig offentliggør en Samling Tabeller under Titelen: «Dødsårsagerne i Kongeriget Danmarks Byer». En indgaaende Bearbejdelse af Aars-Tabellerne for 1890—99 findes derhos i det i 1905 udgivne Hæfte: «Oversigt over Dødsårsagerne i Kongeriget Danmarks Bybefolkning 1890—99».

Medens den i Dødsårsags-Statistikken benyttede Nomenklatur ikke er undergaaet nogen Forandring siden 1876, anvendtes før dette Aar Sygdomsbetegnelser, der ofte afvige fra de senere benyttede, og en fuldstændig sammenlignende Oversigt for hvert Aar tilbage til 1860 lader sig derfor ikke opstille. En saadan Oversigt har man derimod udarbejdet for de almindeligste epidemiske Sygdomme, de vigtigste Infektionssygdomme samt Kræft, se omstaaende Tabel 123 (Side 146). I denne Tabel er der for hver af de medtagne Dødsårsager kun anført et enkelt Tal for hvert Aar, uden Deling af de Døde efter Køn og Alder.

For Perioden efter 1876 (indtil 1903 inkl.) er Dødsårsags-Statistikken derimod fremstillet i større Udførlighed i de to efterfølgende Tabeller 124 (Side 148—149) og 125 (Side 150—153). Begge disse Tabeller ere opstillede efter den fuldstændige, nu benyttede Nomenklatur, omfattende i alt 113 Rubrikker. I Tabel 124 er den samlede 28-aarige Periode delt i 6 Afsnit, nemlig de 4 Aar 1876—79, de fire 5-aarige

¹⁾ For Københavns Vedkommende række Oplysningerne længere tilbage i Tiden, se herom — ligesom i det hele taget om Udviklingen af den medicinale Statistik og dennes Litteratur i ældre Tid — A. Holck: Dansk Statistiks Historie, S. 177 ff.

Afsnit imellem 1880 og 1899, og endelig de 4 Aar 1900—03. De Døde ere delte efter Køn, men ikke efter Alder. I Tabel 125 ere de ovennævnte 6 Tidsafsnit samlede til 2, hvert omfattende 14 Aar (1876—89 og 1890—1903); de Døde ere derhos, foruden efter Køn, delte i 9 Aldersgrupper. — Alle tre Tabeller omfatte København, Provinskøbstæderne og Handelspladserne under eet (Esbjerg medregnet fra 1899).

Mellem de i Dødsårsagstabellerne opførte Antal Dødsfald for de enkelte Perioder og de tilsvarende Angivelser i de foregaaende Afsnit er der ikke fuld Overensstemmelse. Grunden hertil er dels, at de to Rækker af Oplysninger stamme fra forskellige Kilder (henholdsvis de medicinale Myndigheders Opgørelser paa Grundlag af Dødsattesterne og Præsternes Indberetninger til Statistisk Bureau), dels at Dødsfald blandt Personer, hjemmehørende i Landdistrikterne, men afgaaede ved Døden paa Købstad-Sygehuse, i Aarene efter 1884 ere udskilte af Dødsårsags-Tabellerne (i Tabel 123 har dette dog kun kunnet lade sig gøre for Aarene efter 1889).

Det ligger uden for nærværende Arbejdes Plan at komme ind paa en Udredning af de medicinalstatistiske Resultater, der kunne udledes af Tabellerne 124 og 125 (de enkelte Sygdommes relative Hyppighed og deres Betydning som Dødsårsager for Mænd og Kvinder i de forskellige Aldere). Derimod skal man i det følgende nærmere omtale enkelte af de Sygdomme, der som hyppigt forekommende Dødsårsager have almindelig befolkningsstatistisk Interesse, og da navnlig de mere fremtrædende epidemiske Sygdomme, hvis Virkninger kunne øve Indflydelse paa Dødelighedstallenes Bevægelse fra Aar til Aar. Da imidlertid Dødsårsags-Statistikken kun omfatter Bybefolkningen, vil det være hensigtsmæssigt at inddrage i Undersøgelsen de Oplysninger om anmeldte Sygdomstilfælde fra hele Landet, der foreligge i Sundhedskollegiets Medicinalberetninger for de enkelte Aar. Det her foreliggende Materiale er ganske vist for flere Sygdommes Vedkommende af tvivlsom Værdi, dels fordi Reglerne om Lægernes Anmeldelsespligt gentagne Gange ere blevne forandrede, dels fordi ikke alle Sygdomstilfælde komme under Lægebehandling og derfor unddrage sig lagttagelse og Optælling. I Almindelighed maa det antages, at Sygdoms-Anmeldelserne ere des mere fuldstændige, jo nærmere man kommer Nutiden, saa vel fordi Landet nu er langt bedre forsynet med Læger end før, som fordi Sygeforsikringens stærke Udvikling har bevirket, at den ubemidlede Del af Befolkningen,

Tabel 123. Dødsfald af de vigtigste epidemiske Sygdomme, Infektionssygdomme samt Kræft i Bybefolkningen (København og Provinsbyerne) 1860—1903.

Décès causés par les principales maladies épidémiques ou infectieuses ainsi que par le cancer dans la population urbaine 1860—1903.

Aar année	Dødsaaager ¹⁾ <i>causes des décès</i>															
	1. Kopper <i>varicella</i>	2. Maslinger <i>morbilli</i>	3. Skarlagensfeber <i>scarlatina</i>	4.5. Difteri og Strube- hoste <i>diphtheria, croup</i>	6. Kighoste <i>tussis convulsiva</i>	7. Tyfoid Feber <i>febris typhoidea</i>	8. Exanthematisk Tyfus <i>typhus exanthem.</i>	9. Blodgang <i>dysenteria</i>	11. Kolerine og akut Diarrhoe <i>cholerae & catarrh. intest. acutus</i>	13. Barselfeber <i>febris puerperalis</i>	16. Influenza <i>influenza</i>	74. Croupes Lunge- betændelse <i>pneumonia crouposa</i>	77. Katarrhalsk Lunge- betændelse <i>bronchitis capill. & pneumonia catarrh.</i>	30. Lungesvindstot <i>phthisis pulmonum</i>	27-29. 31. Tuberkulose i andre Organer <i>tuberculosis in aliis corporis partibus</i>	32-35. Kræft <i>cancer</i>
1860.....	95	214	215	151	164	182	—	"	85	146	12	599	—	964	—	226
1861.....	24	153	35	97	86	190	—	4	108	154	14	544	—	934	—	235
1862.....	40	153	52	119	149	166	—	2	66	168	17	690	—	802	—	249
1863.....	7	106	92	238	158	192	—	5	78	171	13	691	—	931	—	262
1864.....	69	217	148	485	257	635	—	8	139	178	24	1123	—	1151	—	257
1865.....	54	73	500	646	96	362	—	8	271	101	14	618	—	1148	—	256
1866.....	32	107	413	439	177	290	—	4	146	104	12	690	—	1088	—	236
1867.....	8	35	317	291	134	193	—	8	170	97	12	803	—	1045	—	242
1868.....	9	70	93	178	174	336	—	7	331	104	14	705	—	1058	—	276
1869.....	32	138	277	124	106	175	—	4	113	112	16	872	—	1054	—	292
1870.....	58	79	358	110	137	202	—	6	193	85	12	856	—	1139	—	288
1871.....	60	28	389	101	243	393	—	4	294	124	10	877	—	1308	—	316
1872.....	237	42	156	109	150	228	—	45	341	99	7	814	—	1266	—	356
1873.....	40	278	94	138	96	175	—	18	301	83	12	952	—	1321	—	361
1874.....	70	146	14	205	213	227	—	18	460	70	12	1241	—	1434	—	354
1875.....	252	287	111	220	246	255	—	20	666	95	17	1269	—	1461	—	385
1876.....	23	30	338	307	274	206	2	7	624	103	4	705	345	1358	251	489
1877.....	5	11	310	397	291	199	4	4	490	75	4	692	267	1370	248	466
1878.....	1	43	253	406	101	253	1	22	806	70	"	552	253	1348	254	510
1879.....	2	402	282	466	343	209	"	6	540	63	6	798	326	1442	316	527
1880.....	3	131	307	514	246	280	2	4	942	69	17	815	289	1403	282	575
1881.....	5	30	184	391	236	167	3	2	437	83	1	780	281	1435	284	593
1882.....	12	502	154	277	280	216	3	9	972	67	6	741	406	1530	352	606
1883.....	4	17	61	270	318	165	4	2	685	70	1	758	358	1502	339	641
1884.....	"	353	41	321	290	248	"	7	924	69	"	596	504	1569	397	686
1885.....	23	188	129	386	174	146	1	6	548	62	1	622	511	1540	373	726
1886.....	"	46	78	557	191	175	"	3	1003	98	3	710	565	1497	416	722
1887.....	"	798	148	843	378	142	"	4	748	75	2	635	537	1596	344	775
1888.....	"	385	241	923	238	149	1	1	733	52	"	642	809	1798	458	782
1889.....	3	32	106	1002	272	256	"	2	1220	66	26	637	587	1637	451	866
1890.....	1	269	195	1215	368	102	"	5	766	58	221	627	712	1645	545	832
1891.....	10	216	78	1145	257	136	"	"	826	67	838	707	726	1619	546	927
1892.....	"	255	68	1022	301	109	"	1	674	64	774	611	898	1557	553	837
1893.....	"	80	132	976	370	101	4	1	1299	68	232	588	810	1516	552	936
1894.....	1	220	316	793	144	100	"	6	794	51	369	431	1028	1492	506	875
1895.....	"	215	127	393	383	122	"	1	888	60	326	405	987	1521	535	933
1896.....	1	186	55	275	251	94	"	"	994	45	107	425	860	1393	501	1022
1897.....	"	166	31	282	151	87	"	2	994	47	189	444	883	1466	540	1054
1898.....	"	63	76	195	444	93	"	1	755	48	52	403	1053	1412	498	1073
1899.....	"	142	173	250	358	102	"	1	1582	39	355	494	1222	1405	462	1063
1900.....	"	56	140	209	120	83	"	1	886	29	458	476	1155	1566	500	1123
1901.....	6	260	102	175	324	131	"	"	1339	55	190	442	1025	1409	560	1201
1902.....	"	151	85	137	389	50	"	1	566	42	92	445	1071	1303	515	1276
1903.....	"	81	65	127	279	59	"	"	899	55	167	416	1039	1376	490	1229

¹⁾ Løbe-Numrene referere sig til den fuldstændige Dødsaaarsags-Nomenklatur, se Tab. 124 og 125.

Anm. For Aarene 1890—1903 er fradraget Dødsfald blandt Landboere paa Købstad-Sygehuse i Provinserne.

som tidligere i mange Tilfælde af økonomiske Grunde afholdt sig fra at søge Lægehjælp, nu i langt mindre Grad har Betæneligheder af denne Art at overvinde.

Da det imidlertid i nærværende Sammenhæng kun gælder om at tilvejebringe Tal, der i store Træk angive Hoved-Sygdommens Udbredelse til forskellige Tider, vil det paagældende Materiale — trods alle Mangler — kunne benyttes med Udbytte, men dog som Regel ikke længere tilbage i Tiden end til 1860 eller 1855; før den Tid ere de Udtog af Lægernes Indberetninger, der findes i Medicinalberetningerne, saa ufuldstændige og summariske, at man maa give Afkald paa at udnytte dem statistisk.

Kopper. Denne Sygdom, der i tidligere Tider optraadte med stor Voldsomhed og ofte var Hovedaarsagen til, at Folketallet, trods en Fødselshyppighed, der var mindst lige saa stor som nu, i lange Tider stod stille eller endog gik tilbage, har siden Vaccinationens Indførelse i Begyndelsen af forrige Aarhundrede spillet en stadig aftagende Rolle som Dødsarsag i Danmark. Dog herskede der i første Halvdel af det 19. Aarhundrede flere alvorlige Koppe-Epidemier, og det er i Grunden først efter Midten af 1870'erne, at Sygdomstilfældenes Antal normalt er gaaet ned til nogle faa spredte Tilfælde hvert Aar. Det var midt under en hæftig Koppe-Epidemi i Aaret 1801, at de første Vaccinationer foretoges i København (den kgl. Vaccinationsanstalt aabnedes i 1802). Medens Kopperne i 1801 bortrev henimod 500 Mennesker i København, var Antallet af Dødsfald allerede det følgende Aar gaaet ned under 100, og naar undtages en kortvarig Opblussen i 1808, holdt Sygdommen sig i Ro i lange Tider, ja i Perioden 1810—24 viste der sig ikke et eneste Koppetilfælde i Danmark. Mindre Koppe-Epidemier herskede (særlig i København) 1824, 1826 og 1829, og Sygdommen holdt sig ogsaa i de følgende Aar, dog i ret moderat Omfang, indtil 1835, da der udviklede sig en ganske vist mild, men særdeles omfattende Epidemi i Hovedstaden. Tallet paa angrebne angives for Aaret 1835 — maaske noget overdrevet — til ca. 10000 (paa Hospitalerne behandlede ca. 3500); Antallet af døde var 434. Efter denne store Epidemi var København nogenlunde forskaanet for Kopper indtil 1842—44, for hvilke tre Aar Antallet af Koppedødsfald angives til ca. 230. I 1859 blev København koppesmittet fra Sverrig; Sygdommen bredte sig i dette og det følgende Aar saavel i Hovedstaden som i hele det øvrige Land, og i disse to Aar var der i det hele ca.

2400 angrebne med næsten 300 Dødsfald. Kopperne varede herefter ved i en Række af Aar, med stærkere Opblussen i 1862 og 1864—65 og stærk Udbredelse navnlig i Provinserne 1869—71, indtil de endelig kulminerede i den sidste store Epidemi i København 1872 (jfr. nedenstaaende Tal). Denne Epidemi holdt sig svagt i et Par Aar, men blussede atter op over hele Landet 1875. Efter 1876 har Landet fuldstændig været forskaanet for Koppe-Epidemier af mere alvorlig Art¹⁾. Paa Grundlag af Oplysninger, der findes i det i Noten anførte Skrift samt i Medicinalberetningerne, gives nedenfor en samlet Oversigt over Koppernes Udbredelse 1855—1903 (Tallene, saa vel for de anmeldte Koppetilfælde som for Dødsfaldene, gælde hele Landet).

Aar	Antal Koppetilfælde	Dødsfald	Aar	Antal Koppetilfælde	Dødsfald
1855.....	22	1	1880.....	41	3
1856.....	19	2	1881.....	157	6
1857.....	63	3	1882.....	148	13
1858.....	6	1	1883.....	44	6
1859.....	ca. 800	79	1884.....	19	"
1860.....	ca. 1500	185	1885.....	138	23
1861.....	ca. 400	31	1886.....	9	1
1862.....	701	90	1887.....	4	"
1863.....	135	10	1888.....	5	"
1864.....	959	80	1889.....	29	3
1865.....	905	72	1890.....	8	1
1866.....	590	38	1891.....	133	12
1867.....	113	8	1892.....	2	"
1868.....	274	10	1893.....	6	"
1869.....	1677	89	1894.....	78	3
1870.....	1791	172	1895.....	4	"
1871.....	1179	110	1896.....	22	1
1872.....	4426	405	1897.....	2	"
1873.....	893	51	1898.....	6	"
1874.....	640	82	1899.....	6	"
1875.....	2924	394	1900.....	18	"
1876.....	292	20	1901.....	69	"
1877.....	61	5	1902.....	1	"
1878.....	19	1	1903.....	4	"
1879.....	69	5			

Mæslinger. Medens det maa antages, at ingen eller i hvert Fald kun yderst faa Koppetilfælde ere foreblevne uanmeldte, er det langt fra givet, at det samme gælder en Sygdom af mindre farlig Karakter som Mæslinger. Det er rimeligt at antage, at et ikke ringe

¹⁾ Kongelig Vaccinations-Anstalt 1802—1902. (Ved J. Bondesen. Udgivet i Anledning af Anstaltens 100-aarige Bestaaen). København 1902.

Tabel 124. Dødsårsagerne i Bybefolkningen (København og
Causes des décès dans la population urbaine

Dødsårsager	1876—79		1880—84		1885—89		1890—94		1895—99		1900—03		Causæ mortis
	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	
1. Kopper	17	14	14	10	16	8	10	2	1	"	2	4	1. Variolæ.
2. Mæslinger	240	246	500	533	739	705	492	548	410	362	284	258	2. Morbilli.
3. Skarlagenfeber	606	577	392	355	349	340	407	382	212	250	198	200	3. Scarlatina.
4. Ondartet Halsssyge	413	463	446	493	1092	1125	1784	1919	474	497	245	213	4. Diphtheritis.
5. Strubehoste	388	312	421	413	582	544	756	692	236	188	95	89	5. Croup.
6. Kighoste	471	538	606	764	552	700	640	800	729	858	523	589	6. Tussis convulsiva.
7. Typhoid Feber	482	385	568	508	345	309	311	237	263	235	168	155	7. Febris typhoidea.
8. Exanthematisk Typhus	2	1	6	6	1	1	4	"	"	"	"	"	8. Typhus exanthematicus.
9. Blodgang	13	26	15	9	9	2	6	7	2	3	2	"	9. Dysenteria.
10. Asiatisk Kolera	"	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	"	10. Cholera asiatica.
11. Indenlandsk Kolera og akut Diarrhoe	1303	1157	2121	1839	2208	2041	2405	1954	2788	2425	2020	1655	11. Cholérine & Catarrhus intestinalis acutus.
12. Ansigts- og anden Vandrosen	113	117	150	153	187	158	161	172	101	86	101	80	12. Erysipelus faciei & ambulans.
13. Børsel-feber	"	311	"	358	"	347	"	308	"	239	"	181	13. Febris puerperalis.
14. Ondartet Saarfæber (udenfor Børsel-sengen)	85	73	105	115	102	89	105	77	104	93	97	112	14. Pyæmia & Septicæmia (extra puerperium).
15. Koldfeber	4	3	6	4	2	"	1	"	1	4	6	1	15. Febris intermittens.
16. Grippe	8	6	9	16	18	14	1023	1411	397	632	363	536	16. Influenza.
17. Akut Ledderheumatisme	74	59	80	59	123	71	118	67	146	93	87	79	17. Febris rheumatica.
18. Andre Farsoter	10	26	24	45	92	88	247	203	302	212	197	157	18. Alii morbi epidemici.
19. Snive	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	19. Malleus humidus.
20. Miltbrand	1	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	"	20. Pustula maligna.
21. Andre dyriske Gifte	"	"	"	3	3	"	"	1	2	2	2	"	21. Alia venena animalia.
22. Erhvervet Syphilis	33	38	37	46	39	60	45	42	40	38	27	19	22. Syphilis acquisita.
23. Medfødt Syphilis	93	78	99	84	124	115	77	63	100	89	112	94	23. Syphilis congenita.
24. Brændevinsygdøms	268	47	338	74	334	64	344	68	482	69	421	68	24. Alcoholismus chronicus.
25. Drankergalskab	219	10	295	8	257	13	228	13	175	8	163	9	25. Delirium tremens.
26. Pludselig Død af Drik	38	10	39	19	69	16	64	15	50	16	54	10	26. Mors in ebrietate.
27. Kirtelsyge	104	85	74	90	71	53	27	29	10	10	4	9	27. Scrophulosis.
28. Tuberkuløs Hjernebetændelse	259	235	186	152	423	375	726	677	732	774	602	657	28. Meningitis tuberculosa.
29. Akut Miliærtuberkulose	120	95	215	221	261	225	188	186	165	122	134	97	29. Tuberculosis acuta.
30. Lungesvindot	2853	2665	3791	3648	4073	3814	4177	3652	3910	3287	3039	2578	30. Phthisis pulmonum.
31. Tuberkulose i andre Organer	109	62	390	326	316	272	460	409	385	338	273	277	31. Tuberc. in aliis corporis partibus.
32. Mavekræft	402	321	619	525	781	691	824	766	963	909	865	874	32. Cancer ventriculi.
33. Livmoderkræft	"	269	"	391	"	462	"	495	"	548	"	515	33. Cancer uteri.
34. Brystkræft	"	140	"	195	1	207	1	230	"	309	"	258	34. Cancer mammae.
35. Kræft i andre Organer	395	465	618	753	717	840	965	1126	1150	1256	1131	1162	35. Cancer in aliis corporis partibus.
36. Engelsk Syge	116	98	287	183	402	279	329	251	372	241	238	199	36. Rhachitis.
37. Sukkersyge	63	42	96	69	145	92	169	112	233	159	250	156	37. Diabetes mellitus.
38. Skørbug	31	10	22	20	16	18	13	6	6	9	7	2	38. Scorbutus.
39. Anæmi	54	61	57	79	67	93	58	98	93	124	82	133	39. Anæmia.
40. Fald og Knusning	223	41	311	70	297	103	381	103	463	100	471	109	40. Præcipitatio & Contusio.
41. Drukning	248	22	324	31	317	23	353	23	350	25	335	28	41. Submersio.
42. Kvælning og Ihjelliggen	29	19	47	29	52	25	55	45	62	52	66	38	42. Suffocatio.
43. Skudskaar	13	2	9	1	13	"	12	1	19	"	8	2	43. Vulnus sclopetarium.
44. Snit- og Stikskaar	5	5	6	1	11	2	5	"	5	2	9	1	44. Vulnus incisum & punctum.
45. Forbrænding og Skoldning	31	31	68	46	65	44	83	52	68	69	65	48	45. Ambustio.
46. Forfrysning	5	"	12	1	5	1	4	4	8	1	12	4	46. Congelatio.
47. Forgiftning	18	4	31	18	48	30	46	21	47	21	35	25	47. Veneficium.
48. Andre ulykkelige Hændelser	32	9	40	14	45	15	21	8	38	13	13	9	48. Alii casus mortiferi.
49. Drukning	63	37	59	44	60	43	64	50	48	41	44	29	49. Submersio.
50. Hængning	403	49	517	86	603	107	637	111	651	125	625	112	50. Strangulatio.
51. Skud	37	"	52	"	83	4	100	4	67	7	97	12	51. Vulnus sclopetarium.
52. Snit og Stik	2	6	6	5	15	8	11	4	11	2	13	3	52. Vulnus incisum & punctum.
53. Gift	9	9	19	20	41	37	37	44	33	25	29	19	53. Venenum.
54. Andre Selvmords-Dødsårs.	7	1	6	2	10	8	16	11	22	13	15	17	54. Alii suicidii modi.
55. Mord og Drab	8	8	11	11	8	7	15	13	6	10	6	4	55. Homicidium.
56. Blaaot	13	9	27	29	76	42	48	32	42	25	54	33	56. Cyanosis.
57. Medfødt Svagbed	586	461	870	712	1120	890	1207	986	1536	1122	1421	1073	57. Debilitas congenita.
58. Medfødt Rygmærsvandsot	27	20	21	25	24	36	31	30	43	31	33	37	58. Spina bifida.
59. Mangelfuld Udvidn. af Lungerne	106	66	116	99	123	94	96	70	129	86	76	51	59. Atelectasis pulmonum.
60. Andre Dannelsesfejl	91	69	73	62	101	79	127	97	142	84	122	117	60. Alia vitia innata.
61. Hjernebetændelse	894	786	1274	1142	1061	1085	789	678	561	511	388	322	61. Encephalitis et Meningitis cerebralis.
62. Apopleksi	527	549	765	706	832	921	819	959	1046	1088	894	1028	62. Apoplexia cerebri.

Provinsbyerne) 1876—1903. Summariske Tal for mindre Perioder.
1876—1903. Chiffres généraux par période.

Dødsårsager	1876—79		1880—84		1885—89		1890—94		1895—99		1900—03		Causæ mortis
	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	M. s. m.	Kv. s. f.	
63. Kroniske Hjernesygdomme . . .	393	341	588	531	556	503	645	604	708	618	621	571	63. Morbi cerebri chronici.
64. Sindssygdom	90	103	88	109	76	129	88	122	74	114	70	99	64. Morbus mentalis.
65. Stivkrampe	70	37	99	38	70	47	74	27	55	29	72	32	65. Tetanus.
66. Mundklemme	121	74	118	63	103	53	68	29	68	39	36	22	66. Trismus.
67. Ligfald	62	41	65	50	50	48	54	48	75	56	54	35	67. Epilepsia.
68. Konvulsioner	1118	862	1135	984	1273	930	992	784	928	692	677	509	68. Ecclampsia.
69. Rygmarvsbetændelse	57	31	66	55	64	47	54	38	53	53	68	59	69. Myelitis & Meningitis spinalis.
70. Rygmarvstæring	39	7	39	14	50	21	59	11	70	16	39	15	70. Ataxia s. Tabes dorsalis.
71. Andre kroniske Rygmarvs- sygdomme	48	31	74	56	72	55	56	53	55	46	52	40	71. Alii medullæ spinalis morbi chronici.
72. Strubebetændelse	35	25	30	28	29	28	24	13	16	13	12	11	72. Laryngitis.
73. Kroniske Strubesygdomme . . .	16	21	17	9	14	13	5	1	4	1	"	1	73. Morbi laryngis chronici.
74. Croupøs Lungebetændelse . . .	1460	1287	1984	1706	1735	1439	1596	1368	1193	978	982	792	74. Pneumonia crouposa.
75. Lungehindebetændelse	137	91	156	111	135	102	137	89	139	61	134	78	75. Pleuritis, Empyema.
76. Brystkatarrh, akut Bronchitis	295	325	342	332	267	317	333	376	229	286	230	225	76. Bronchitis acuta simplex.
77. Kapill. Bronchit. og katarrh. Lungebetændelse	602	589	1000	838	1488	1512	2119	2055	2522	2483	2220	2052	77. Bronchitis capill. & Pneumonia catarrh.
78. Kronisk Bronchitis	253	293	361	424	443	485	458	525	428	530	391	517	78. Bronch. chron. & Bronchiectasis.
79. Emphysem, Asthma	89	88	154	128	221	182	247	200	294	335	230	275	79. Emphysema pulmonum.
80. Andre kroniske Lungesyg- domme	91	77	116	106	189	167	130	151	119	111	98	71	80. Alii pulmonum morbi chronici.
81. Betændelse af Hjertet og dets Hinder	23	18	36	42	50	34	40	44	32	44	56	53	81. Peri- & Endocarditis.
82. Organisk Hjertesygdom	694	968	999	1433	1161	1671	1437	1903	1724	2303	1552	2082	82. Morbus cordis.
83. Udvidning af Aorta	39	18	45	18	35	6	38	15	50	15	38	15	83. Aneurysma Aortæ.
84. Blodaarebetændelse (udenfor Barselsengen)	8	10	31	28	17	32	25	32	25	42	29	52	84. Phlebitis (extra puerperium).
85. Perforerende Mavesaar	35	78	54	98	51	114	34	125	69	115	60	107	85. Ulcus perforans ventriculi.
86. Bughindebetændelse (udenfor Barselsengen)	162	255	283	383	293	387	281	404	264	402	185	304	86. Peritonitis (extra puerperium).
87. Tarmbetændelse	201	212	445	387	592	479	411	335	708	528	530	374	87. Enteritis, Colitis, Typhlitis.
88. Tarmslyngning	73	70	114	98	114	108	99	112	123	127	112	132	88. Ileus.
89. Indeklemt Brok	66	69	65	110	57	95	65	96	74	92	59	84	89. Hernia incarcerata.
90. Lever-Cirrhose	96	55	111	52	148	62	129	41	204	41	198	42	90. Cirrhosis hepatis.
91. Lever-Ekinokok	1	3	5	3	2	2	"	4	3	"	"	"	91. Echinococcus hepatis.
92. Galdesten	8	10	9	21	10	21	17	40	22	55	47	79	92. Cholelithiasis.
93. Brights Sygdom	448	373	617	549	639	606	582	478	670	544	704	530	93. Nephritis albuminosa.
94. Nyre- og Blæresten	65	15	68	22	52	18	54	12	77	15	62	18	94. Lithiasis renalis & vesicalis.
95. Urinblærebetændelse	143	32	187	60	207	50	219	58	232	73	140	42	95. Cystitis.
96. Forsnævring af Urinrøret . . .	16	"	12	"	13	"	12	"	12	"	5	"	96. Stricture urethræ.
97. Kronisk Prostatasygdom	33	"	67	"	83	"	97	"	143	"	106	"	97. Hypertrophia prostatae.
98. Æggestok-Svulst	"	65	"	66	"	65	"	50	"	19	"	32	98. Tumor ovarii, Hydrops ovarii.
99. Andre kroniske Underlivssyg- domme	184	226	239	296	245	307	294	371	191	335	106	276	99. Alii morbi abdominales chron.
100. Vandsot af ubekendt Aarsag . .	55	83	49	76	26	47	16	18	14	16	3	9	100. Hydrops ex ignota causa ortus.
101. Andre Sygdomme i indvendige Organer	109	93	259	215	298	306	343	339	256	323	243	261	101. Alii morbi organorum inte- riorum.
102. Bindevævsbetændelse	90	75	83	71	78	77	115	89	128	98	131	104	102. Phlegmone, Abscessus.
103. Benedder	79	50	96	64	109	55	66	48	43	43	49	32	103. Caries & Necrosis ossium.
104. Leddebetændelse	55	32	65	45	23	42	18	15	30	23	14	16	104. Arthrocase.
105. Brud af Laarbenets Hals . . .	15	42	17	41	20	59	17	79	29	62	23	68	105. Fractura colli femoris.
106. Koldbrand	87	66	101	71	87	121	109	111	125	94	102	82	106. Gangræna.
107. Brandbyld	18	10	14	13	12	14	22	8	25	10	14	5	107. Carbunculus & Furunculus malignus.
108. Andre Sygdomme i de ydre Dele	48	60	75	67	89	76	102	85	32	56	33	37	108. Alii externarum partium morbi.
109. Alderdomssvaghed	743	1280	916	1656	912	1670	1167	1807	1280	2159	1330	2012	109. Marasmus senilis.
110. Tæring hos Smaaabn	1304	1158	1910	1612	1868	1504	1514	1229	1349	1003	1002	742	110. Atrophia infantilis.
111. Kvinder døde u. ell. kort eft. Fødsel. (Barsel. ikke medr.) . . .	"	122	"	140	"	159	"	137	"	107	"	85	111. In partu aut brevi post eandem mort. (Fb. puerp. excl.).
112. Pludselig Død uden bekendt Aarsag	452	347	644	503	584	484	579	521	709	529	702	458	112. Mors repentina sine nota causa.
113. Uangivet eller slet specificeret Aarsag	839	767	1157	978	531	502	582	512	529	441	360	287	113. Causa mortis vel male vel om- nino non indicata.
Tils. alle Dødsårsager	23929	22228	32495	30520	34767	33086	37747	35976	36633	34114	30655	28371	Omnes mortis causæ.

Provinsbyerne) 1876—89 og 1890—1903. Efter Aldersklasser.
1876—89 et 1890—1903. Classement d'après l'âge.

Tilsammen total			1890—1903																				Tilsammen total		
			0—1 Aar		1—5 Aar		5—10 Aar		10—15 Aar		15—25 Aar		25—35 Aar		35—45 Aar		45—65 Aar		over 65 Aar		Uangiven Alder				
M.	Kv.	Tils.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	Tils.		
s.m.	s.f.	m.+f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	s.m.	s.f.	m.+f.		
47	32	79	2	2	2	3	1	"	"	"	"	1	"	1	1	5	"	1	"	"	"	13	6	19	
1479	1484	2963	468	410	644	661	64	69	3	11	5	5	1	8	1	3	1	1	"	1	"	1186	1168	2354	
1347	1272	2619	59	28	413	436	224	212	56	76	44	39	11	30	5	7	4	4	1	"	817	832	1649		
1951	2081	4032	148	128	1339	1359	659	782	170	232	132	89	28	13	10	11	14	15	3	"	2503	2629	5132		
1391	1269	2660	164	109	753	697	155	151	10	7	4	3	"	"	"	2	1	"	"	"	1087	969	2056		
1629	2002	3631	1186	1269	653	903	47	71	6	4	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1892	2247	4139		
1395	1202	2597	5	1	33	42	44	45	48	54	220	173	153	117	101	60	105	104	33	31	742	627	1369		
9	8	17	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	1	"	"	"	1	"	4	4	8		
37	37	74	1	"	"	2	2	"	"	1	3	1	1	"	2	1	1	1	"	4	10	10	20		
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	2	10	
5632	5037	10669	6519	5308	429	347	20	24	3	5	9	7	10	16	17	14	59	57	147	255	7213	6034	13247		
450	428	878	106	111	5	7	2	3	"	3	11	9	24	13	39	15	104	61	72	116	363	338	701		
"	1016	1016	"	"	"	"	"	"	"	"	124	"	372	"	221	"	11	"	"	"	"	728	728	13	
292	277	569	63	41	8	12	11	8	15	17	29	19	26	46	34	50	86	56	33	33	306	282	588		
12	7	19	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	2	2	1	3	2	1	2	8	5	13		
35	36	71	191	130	74	80	24	15	13	17	41	50	52	71	105	88	365	483	917	1644	1783	2579	4362		
277	189	466	2	2	6	9	25	17	32	25	61	48	56	29	76	34	69	53	24	22	351	239	590		
126	159	285	435	328	59	62	39	35	31	36	95	35	24	17	19	15	30	20	14	24	746	572	1318		
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	19	
1	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	2	
3	3	6	"	"	1	"	1	1	"	"	1	"	"	"	"	1	1	1	"	"	"	4	3	7	
109	144	253	1	1	2	"	"	"	1	"	1	1	15	15	26	23	57	46	9	13	112	99	211		
316	277	593	278	234	10	11	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	289	246	535	
940	185	1125	"	"	"	1	"	"	"	"	11	"	98	14	274	34	660	110	202	46	2	1247	305	1452	
771	31	802	"	"	"	"	"	"	"	"	9	"	116	5	229	9	190	15	19	1	3	566	20	596	
146	45	191	"	"	"	"	"	"	"	"	6	"	26	4	50	14	73	17	13	6	168	41	209		
249	228	477	11	9	15	15	7	9	2	4	2	7	1	3	1	1	1	"	1	"	41	48	89		
868	762	1630	388	347	970	1004	444	487	144	156	64	73	24	26	18	9	8	5	"	1	2060	2108	4168		
596	541	1137	94	62	120	128	63	57	21	33	43	53	47	31	36	21	39	16	23	4	487	405	892		
10717	10127	20844	186	161	397	384	264	344	236	499	1791	1742	2131	2103	2244	1673	3033	1852	843	758	11126	9517	20643		
815	660	1475	161	114	227	177	139	138	97	107	148	166	108	122	76	85	123	75	39	40	1118	1024	2142		
1802	1537	3339	"	"	"	"	"	"	"	"	1	3	4	28	31	178	127	1228	958	1215	1427	2652	2549	5201	
"	1122	1122	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	81	"	"	838	"	"	"	1558	1558	32	
1	542	543	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	18	"	86	"	391	1	301	"	1	797	798	
1730	2058	3788	9	3	24	25	15	14	13	13	74	40	86	106	224	296	1456	1408	1345	1638	3246	3544	6790		
805	560	1365	654	424	335	263	"	3	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	989	691	1680		
304	203	507	1	2	10	6	9	6	18	12	47	43	66	46	78	46	268	144	155	122	652	427	1079		
69	48	117	4	2	2	1	3	1	1	"	2	1	1	1	3	1	4	3	6	7	26	17	43		
178	233	411	12	19	12	16	14	8	4	7	15	21	22	57	27	84	89	107	37	36	233	355	588		
831	214	1045	17	10	153	121	94	26	44	5	151	16	198	18	202	11	325	35	127	70	1315	312	1627		
889	76	965	2	2	58	14	101	11	52	3	223	15	190	7	140	1	198	10	53	11	1038	76	1114		
128	73	201	100	97	22	12	6	3	7	1	9	1	8	2	6	"	20	14	5	5	183	135	318		
35	3	38	"	"	1	"	4	1	4	1	13	"	9	"	3	"	4	1	1	"	39	3	42		
22	8	30	1	"	1	"	4	1	1	"	4	"	3	"	2	1	1	"	2	"	19	3	22		
164	121	285	9	10	113	83	15	19	2	3	18	15	9	2	18	4	13	16	19	17	216	169	385		
22	2	24	"	2	"	"	"	"	"	1	3	"	3	"	3	"	11	5	4	"	24	9	33		
97	52	149	10	13	20	7	5	4	7	1	21	13	13	7	20	7	20	6	12	8	128	67	195		
117	38	155	4	8	7	6	2	1	7	1	12	3	9	2	4	"	18	7	9	2	72	30	102		
182	124	306	"	"	"	"	"	"	1	1	23	36	25	17	29	15	59	38	18	12	156	120	276		
1523	242	1765	"	"	"	"	"	"	7	"	124	30	231	31	399	57	886	159	262	71	1913	348	2261		
172	4	176	"	"	"	"	"	"	1	"	77	16	68	4	46	"	58	3	12	"	264	23	287		
23	19	42	"	"	"	"	"	"	"	"	3	"	4	1	15	2	8	4	5	2	35	9	44		
69	66	135	"	"	"	"	"	"	1	"	18	27	25	26	25	15	27	16	3	4	99	88	187		
23	11	34	"	"	"	"	"	"	1	"	9	3	12	6	9	11	20	13	2	7	53	41	94		
27	26	53	11	14	2	2	2	3	2	2	3	"	2	3	"	"	5	3	"	"	27	27	54		
116	80	196	143	88	"	1	1	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	144	90	234		
2576	2063	4639	4156	3176	8	5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	4164	3181	7345	
72	81	153	105	96	"	"	2	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	107	98	205		

(fortsættes)

Tabel 125 (fortsat). Dødsaarsagerne i Bybefolkningen (København)
Causes des décès dans la population urbaine

Dødsaarsager pour la traduction v. tabl. 124	1876—89																				
	0—1 Aar		1—5 Aar		5—10 Aar		10—15 Aar		15—25 Aar		25—35 Aar		35—45 Aar		45—65 Aar		over 65 Aar		Uan- given Alder		
	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	M. s.m.	Kv. s.f.	
59. Mangelfuld Udvidning af Lungerne	345	259	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
60. Andre Dannelsesfejl	240	189	20	14	4	4	"	1	1	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
61. Hjernebetændelse	834	764	1283	1272	496	497	147	142	163	103	78	67	74	37	104	75	48	54	2	2	
62. Apopleksi	18	17	3	"	5	1	1	2	16	11	45	35	118	62	862	642	1050	1405	6	1	
63. Kroniske Hjernesygdomme	36	31	63	53	27	27	23	14	42	38	69	60	128	80	575	394	570	675	4	3	
64. Sindssygdom	"	"	"	"	"	"	"	1	9	7	28	34	49	56	99	112	69	131	"	"	
65. Stivkrampe	105	77	6	4	9	6	17	3	24	5	20	8	21	5	24	13	13	1	"	"	
66. Mundklemme	324	185	3	2	1	1	1	"	"	2	1	"	"	"	6	1	4	"	2	"	
67. Ligfald	9	6	4	4	9	10	9	8	42	23	30	32	29	24	32	17	12	15	1	"	
68. Konvulsioner	3125	2385	345	290	18	17	5	4	7	20	8	26	5	21	10	7	3	5	"	1	
69. Rygmarvsbetændelse	6	4	7	6	5	6	4	7	17	9	16	14	24	12	73	45	35	30	"	"	
70. Rygmarvstæring	1	"	"	"	"	"	1	"	6	"	6	3	9	4	83	27	22	8	"	"	
71. Andre kroniske Rygmarvssygdomme	"	1	"	2	4	2	2	4	8	9	11	13	14	11	106	51	49	49	"	"	
72. Strubebetændelse	35	34	34	30	8	5	1	"	3	1	1	3	1	1	8	4	3	3	"	"	
73. Kroniske Strubesygdomme	6	5	1	4	"	3	3	"	7	2	6	8	2	4	13	9	9	8	"	"	
74. Croupøs Lungebetændelse	1156	866	590	562	77	77	29	33	303	73	256	172	437	226	1335	866	996	1553	"	4	
75. Lungehindebetændelse	47	26	29	44	10	16	8	7	41	22	39	25	33	27	129	47	92	89	"	1	
76. Brystkatarrh, akut Bronchitis	589	478	112	106	4	7	1	3	5	4	5	5	6	4	32	41	149	326	1	"	
77. Kap. Bronch. og kat. Lungebetændelse	2011	1656	690	726	31	35	5	8	15	14	16	18	31	20	85	97	206	365	"	"	
78. Kronisk Bronchitis	39	38	27	22	2	2	1	1	5	10	6	15	13	36	326	247	601	846	"	"	
79. Emphysem, Astma	4	3	4	2	1	1	1	1	1	"	17	12	31	10	217	164	188	205	1	"	
80. Andre kroniske Lungesygdomme	24	23	31	13	7	8	4	2	15	7	24	20	48	20	135	100	108	157	"	"	
81. Betændelse af Hjertet og dets Hinder	3	1	6	3	4	5	11	7	16	16	12	11	8	4	33	17	16	29	"	1	
82. Organisk Hjertesygdom	17	28	18	19	39	45	56	89	173	199	170	229	265	349	1109	1254	1004	1860	3	"	
83. Udvidning af Aorta	"	"	"	"	"	"	"	1	3	"	7	1	19	6	72	21	18	13	"	"	
84. Blodaarebetændelse (udf. Barselsengen)	20	15	"	1	2	"	1	1	2	3	2	9	1	5	19	24	9	12	"	"	
85. Perforerende Mavesaar	2	2	"	"	2	2	1	6	6	54	18	68	37	46	53	66	21	41	"	"	
86. Bughindebetændelse (udf. Barselsengen)	48	42	31	23	40	48	35	42	130	155	88	192	96	144	177	227	92	151	1	1	
87. Tarmbetændelse	887	696	132	112	16	22	15	14	16	19	20	27	18	20	61	72	73	96	"	"	
88. Tarmslyngning	66	35	17	9	6	4	2	3	16	8	15	15	23	20	70	84	86	98	"	"	
89. Indeklemt Brok	7	1	2	"	1	1	"	"	9	1	13	6	20	28	69	122	67	115	"	"	
90. Lever-Cirrhose	1	3	"	3	2	"	1	2	3	1	17	3	41	16	215	85	74	56	1	"	
91. Lever-Ekinokok	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	3	1	"	3	1	4	3	"	"	
92. Galdesten	1	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	5	"	4	14	22	12	20	"	"	
93. Brights Sygdom	42	25	56	53	52	38	42	50	101	114	153	157	195	165	710	470	350	453	3	3	
94. Nyre- og Blæresten	"	"	"	"	1	3	2	"	1	2	7	4	3	3	62	16	109	27	"	"	
95. Urinbetændelse	"	2	3	"	"	"	"	"	3	2	8	5	5	6	96	15	421	112	1	"	
96. Forsnævring af Urinrøret	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	3	"	22	"	15	"	"	"	
97. Kronisk Prostatasygdom	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	27	"	155	"	1	"	
98. Æggestok-Svulst	"	"	"	"	"	"	"	"	"	13	"	22	"	35	"	74	"	52	"	"	
99. Andre kroniske Underlivssygdomme	36	29	19	23	7	12	8	12	15	25	28	50	43	82	251	265	261	331	"	"	
100. Vandrot af ukendt Aarsag	8	6	8	5	9	9	2	3	7	7	4	9	10	11	45	64	37	92	"	"	
101. Andre Sygdomme i indvendige Organer	170	99	34	29	9	14	5	7	29	40	43	66	49	57	182	124	144	176	1	2	
102. Bindevævsbetændelse	93	91	22	18	1	2	1	6	15	7	14	10	17	13	52	33	36	41	"	2	
103. Benedder	14	12	20	16	29	19	40	18	67	37	30	17	25	19	49	17	10	14	"	"	
104. Leddebetændelse	10	6	13	6	24	9	10	17	33	14	16	17	14	8	14	17	9	25	"	"	
105. Brud af Laarbenets Hals	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	3	9	49	132	"	"	
106. Koldbrand	7	12	7	7	4	"	1	1	1	2	4	3	8	6	67	38	176	188	"	1	
107. Brandbyld	7	12	"	1	"	1	"	1	4	4	"	5	2	1	12	5	19	7	"	"	
108. Andre Sygdomme i de ydre Dele	116	105	7	5	3	3	6	1	1	5	8	5	9	5	20	26	42	48	"	"	
109. Alderdomssvaghed	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	52	51	2514	4535	5	20	
110. Tæring hos Smaaabn	4856	4048	218	220	7	5	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"
111. Kvinder døde under ell. kort efter Fødslen (Barselsefer ikke medregnet)	"	"	"	"	"	"	"	"	"	51	"	200	"	167	"	3	"	"	"	"	"
112. Pludselig Død uden bekendt Aarsag	719	646	51	37	10	8	4	6	36	34	69	38	116	68	365	227	299	269	11	1	
113. Uangivet eller slet specificeret Aarsag	1599	1352	198	194	48	34	14	15	33	25	26	26	75	43	271	211	254	342	9	5	
Tilsammen alle Dødsaarsager	29090	24054	10874	10690	3365	3452	1396	1724	4853	4091	5234	5591	5943	5068	16429	12191	13816	18884	191	89	

og Provinsbyerne) 1876—89 og 1890—1903. Efter Aldersklasser.
1876—89 et 1890—1903. Classement d'après l'âge (suite).

Tilsammen total			1890—1903																				Tilsammen total				
			0—1 Aar		1—5 Aar		5—10 Aar		10—15 Aar		15—25 Aar		25—35 Aar		35—45 Aar		45—65 Aar		over 65 Aar		Uangiven Alder						
M.	Kv.	Tils.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	Tils.				
s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	s. m.	s. f.	m. + f.				
345	259	604	301	207	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	301	207	508	59	
265	210	475	362	267	22	20	6	3	1	5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	391	298	689	60	
3229	3013	6242	482	376	585	534	256	268	106	91	101	49	48	48	41	47	85	57	33	41	1	"	1738	1511	3249	61	
2124	2176	4300	8	8	1	2	2	1	3	"	12	13	23	30	132	91	933	711	1645	2216	"	3	2759	3075	5834	62	
1537	1375	2912	28	16	30	26	20	18	17	18	35	39	56	50	136	99	651	441	1001	1086	"	"	1974	1793	3767	63	
254	341	595	"	"	"	"	"	"	"	"	7	4	17	26	52	42	87	118	69	145	"	"	232	335	567	64	
239	122	361	94	58	7	"	16	"	14	4	16	3	17	5	9	5	20	10	8	3	"	"	201	88	289	65	
342	190	532	167	88	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	2	"	"	1	"	"	172	90	262	66	
177	139	316	4	1	9	4	7	5	12	11	38	23	33	25	31	22	29	26	20	22	"	"	183	139	322	67	
3526	2776	6302	2310	1621	201	208	23	19	3	8	5	47	11	47	18	25	21	7	5	3	"	"	2597	1985	4582	68	
187	133	320	1	4	3	1	2	3	2	"	6	5	10	8	23	24	83	59	45	46	"	"	175	150	325	69	
128	42	170	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	"	2	1	26	4	90	25	49	10	"	"	168	42	210	70
194	142	336	"	2	1	"	2	4	2	4	5	5	10	14	13	10	67	43	63	57	"	"	163	139	302	71	
94	81	175	12	17	19	15	5	3	"	"	2	"	"	"	"	"	3	1	7	1	"	"	52	37	89	72	
47	43	90	1	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	2	4	"	1	3	1	1	"	"	9	3	12	73	
5179	4432	9611	374	248	305	276	42	59	30	35	225	108	248	149	440	220	1040	678	1065	1365	2	"	3771	3138	6909	74	
428	304	732	25	11	36	16	14	5	9	4	49	20	22	10	53	13	109	51	93	98	"	"	410	228	638	75	
904	974	1878	525	415	55	57	3	3	"	1	1	2	1	3	8	9	21	39	178	358	"	"	792	887	1679	76	
3090	2939	6029	4191	3258	1328	1328	63	80	15	14	29	31	31	33	62	57	294	260	848	1529	"	"	6861	6590	13451	77	
1057	1202	2259	33	20	18	16	2	1	3	"	12	6	17	8	44	29	311	262	837	1230	"	"	1277	1572	2849	78	
464	398	862	4	1	2	1	1	"	2	"	1	1	7	7	29	34	294	236	431	530	"	"	771	810	1581	79	
396	350	746	7	8	12	18	1	3	"	3	9	12	14	11	33	17	125	81	146	180	"	"	347	333	680	80	
109	94	203	2	1	5	3	7	15	13	14	17	27	16	19	20	20	27	18	21	24	"	"	128	141	269	81	
2854	4072	6926	24	15	14	18	64	67	102	129	193	262	204	308	397	500	1792	1847	1922	3141	1	1	4713	6288	11001	82	
119	42	161	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	3	20	5	79	21	25	16	"	"	126	45	171	83	
56	70	126	5	11	"	"	1	"	"	"	2	1	14	4	14	37	44	31	40	"	"	79	126	205	84		
140	285	425	5	"	"	"	1	2	1	6	14	82	14	56	33	48	67	87	28	66	"	"	163	347	510	85	
738	1025	1763	32	32	39	35	20	31	22	29	116	148	93	205	74	201	199	250	135	179	"	"	730	1110	1840	86	
1238	1078	2316	1129	789	88	74	16	15	27	16	64	44	64	44	53	39	120	83	88	133	"	"	1649	1237	2886	87	
301	276	577	81	51	17	13	19	7	10	2	14	14	14	23	27	29	62	86	90	146	"	"	334	371	705	88	
188	274	462	13	1	4	"	1	"	"	"	6	1	9	9	14	17	58	85	93	159	"	"	198	272	470	89	
355	169	524	1	"	1	"	2	"	"	1	4	3	25	6	102	19	300	53	96	42	"	"	531	124	655	90	
8	8	16	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	1	"	"	1	3	"	"	"	"	3	4	7	91	
27	52	79	"	"	1	1	"	"	"	"	"	4	"	11	4	15	38	68	43	75	"	"	86	174	260	92	
1704	1528	3232	38	36	45	32	39	36	38	44	94	89	133	131	243	187	753	437	573	559	1	1	1956	1552	3508	93	
185	55	240	"	"	1	"	"	"	1	"	4	"	3	3	2	7	59	19	123	16	"	"	193	45	238	94	
537	142	679	1	"	1	1	"	"	"	"	2	1	5	2	10	12	104	14	468	143	"	"	591	173	764	95	
41	"	41	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	1	"	14	"	13	"	"	"	29	"	29	96	
183	"	183	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	31	"	314	"	"	"	346	"	346	97	
"	196	196	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	3	"	9	"	19	"	35	"	35	"	"	"	101	101	98
668	829	1497	29	11	17	7	5	7	7	5	19	30	27	103	43	169	230	341	214	309	"	"	591	982	1573	99	
130	206	336	5	2	1	"	1	"	"	"	1	"	2	2	"	"	10	9	11	30	"	"	33	43	76	100	
666	614	1280	127	83	45	31	24	22	21	12	37	59	64	101	75	116	244	220	205	279	"	"	842	923	1765	101	
251	223	474	109	97	24	10	7	6	17	11	27	21	24	13	33	22	91	46	42	65	"	"	374	291	665	102	
284	169	453	8	8	10	9	16	6	24	19	34	24	16	10	14	9	23	24	13	14	"	"	158	123	281	103	
143	119	262	2	1	5	1	7	8	7	9	11	6	2	6	7	5	14	8	7	10	"	"	62	54	116	104	
52	142	194	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	1	6	9	62	199	"	"	69	209	278	105	
275	258	533	12	12	"	3	1	2	1	"	2	1	"	"	"	1	4	61	21	258	244	"	"	336	287	623	106
44	37	81	3	5	"	"	1	1	4	1	12	1	1	2	6	4	20	2	14	7	"	"	61	23	84	107	
212	203	415	82	80	6	8	5	2	6	4	8	5	4	8	10	5	20	22	25	44	1	"	167	178	345	108	
2571	4606	7177	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	62	52	3715	5926	"	"	3777	5978	9755	109	
5082	4274	9356	3740	2869	122	102	3	3	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	3865	2974	6839	110	
"	421	421	"	"	"	"	"	"	"	"	"	34	"	163	"	130	"	"	"	"	"	"	"	329	"	329	111
1680	1334	3014	792	667	48	30	9	10	5	8	29	31	74	35	144	72	439	225	449	429	1	1	1990	1508	3498	112	
2527	2247	4774	915	734	107	90	20	17	9	8	22	18	45	29	54	33	170	131	127	179	2	1	1471	1240	2711	113	
91191	85834	177025	31790	24893	10163	9894	3248	3305	1596	1857	4869	4210	5380	5315	7349	5919	19148	14553	21442	28499	50	16	105035	98461	203496		

Antal Tilfælde have unddraget sig den statistiske Op-
gørelse, navnlig i ældre Tid, da det paa Landet var
langt besværligere end nu at skaffe Lægehjælp. I
1860'erne holdt Antallet af anmeldte Mæslingetilfælde
sig i Almindelighed imellem 3000 og 8000 aarlig, men
naaede undtagelsesvis i 1869 ca. 12000. Derefter synker
Tallet til ca. 2000 i 1871. I 1873—74 er Antallet
atter oppe paa 11—12000 aarlig for derefter at aftage
til ca. 1000 i 1877. Nye hæftige Epidemier indtræffe
1879—80 (ca. 22000 og ca. 16000) og 1882 (ca. 29000
Tilfælde). I 1883 er Antallet atter nede paa ca. 3000,
men i 1887 og 1888 naar det henholdsvis 28000 og
24000. Ogsaa i Halvfemserne var der flere Mæslinge-
Epidemier, uden at Antallet af Tilfælde dog noget Aar
naaede over ca. 15000. I Slutningen af Halvfemserne
holder Sygdommen sig i forholdsvis Ro, men blusser
pludselig op i 1901, i hvilket Aar der anmeldtes 23000
Tilfælde.

Antallet af Mæslinge-Dødsfald i Bybefolkningen
udgjorde i Perioden 1860—1903 i alt ca. 7400 eller
gennemsnitlig imellem 150 og 200 aarlig. Det frem-
gaar af Tabel 123, at Aarene med meget stor Døde-
lighed gennemgaaende falde sammen med de ovenfor
fremhævede Epidemi-Perioder; saaledes finder man de
største Antal Mæslinge-Dødsfald i Byerne 1879, 1882,
1887 og 1888.

Skarlagensfeber. Ret betydelige Skarlagens-
feber-Epidemier herskede i Danmark i Aarene omkring
1821, uden at det dog er muligt talmæssigt at angive
Sygdommens Omfang i denne Periode. Fra Slutningen
af 1850'erne haves Oplysninger om anmeldte Skarlagens-
feber-Tilfælde, hvoraf fremgaar, at Sygdommen paa
denne Tid har haft en ikke ringe Udbredelse (for Aarene
1858—59 nævne Medicinalberetningerne i alt 12—13000
Tilfælde). Efter en Periode, hvor det aarlige Antal
Tilfælde kun udgjorde 1—2000, stiger Tallet paa ny og
naar i 1866 over 8000, og et lignende Antal Tilfælde
finder man i Aarene 1869—71. Derefter følger en
Stilstandsperiode paa 4 Aar, men i sidste Halvdel af
Halvfjerdsenerne var Skarlagensfeberen ret haardnakket,
idet de aarlige Antal Anmeldelser 1876 til 1880 ud-
gjorde henholdsvis ca. 9000, 9000, 7000, 7000 og 8000.
Saa høje Tal naas først paa ny i 1893 og 1894 (hen-
holdsvis 8000 og 12000) samt 1899—1903 (henholdsvis
12000, 13000, 10000, 9000, 8000).

Antallet af Dødsfald af Skarlagensfeber i Byerne
udgjorde 1860—1903 ca. 7500, altsaa et lignende Tal
som for Mæslinger. Heraf falder over 900 paa de to
Aar 1865—66 og 750 paa Aarene 1870—71, medens

de seneste Aars Epidemier synes at have krævet for-
holdsvis faa Menneskeliv.

Ondartet Hals-syge (Diphtheritis) og Strube-
høste (Croup). Disse to Sygdomme ere i Medicinal-
beretningerne først fra Aaret 1867 holdt adskilte fra
hinanden. Svælgdiphtherien optraadte flere Gange epi-
demisk i første Halvdel af det 19. Aarhundrede, og
navnlig i Slutningen af 1840'erne og Slutningen af
1850'erne herskede ret ondartede Epidemier¹⁾. I det i
Noten anførte Skrift angives Dødsfaldene af Diph-
teritis og Croup i Danmarks Bybefolkning 1844—1859
saaledes (se i øvrigt Tabel 123):

Aar	Aar	Aar	Aar
1844... 73	1848... 200	1852... 120	1856 ²⁾ 26
1845... 90	1849... 187	1853... 111	1857... 187
1846... 177	1850... 207	1854 ²⁾ 45	1858... 165
1847... 229	1851... 103	1855 ²⁾ 30	1859... 159

I de første Aar af Tredserne synes Diphtherien at
have haft forholdsvis ringe Udbredelse i Danmark;
Medicinalberetningen for 1862 nævner godt 1200 an-
meldte Tilfælde, men allerede i de to følgende Aar
stiger Tallet til henholdsvis 2300 og 6000, og i 1865
herskede en meget betydelig Epidemi med henved 13000
anmeldte Tilfælde af Diphtheritis og Croup. Fra 1865
til 1903 udgjorde de anmeldte Tilfælde følgende Antal:

Aar	Anmeldte Tilfælde af		Aar	Anmeldte Tilfælde af	
	Diphtheritis	Croup		Diphtheritis	Croup
1865....	12826		1885....	7110	1011
1866....	10300		1886....	7966	1055
1867....	5181	973	1887....	11618	1080
1868....	3840	592	1888....	13214	1089
1869....	3794	584	1889....	16167	992
1870....	3211	446	1890....	21523	1328
1871....	2291	424	1891....	20631	1518
1872....	2215	320	1892....	18219	1628
1873....	2345	486	1893....	21595	2100
1874....	2941	506	1894....	17389	1621
1875....	4083	586	1895....	10546	1065
1876....	6263	771	1896....	10601	1119
1877....	5868	744	1897....	9079	1131
1878....	6409	685	1898....	7557	975
1879....	7123	787	1899....	8038	791
1880....	9441	1069	1900....	7251	788
1881....	9293	1013	1901....	5787	753
1882....	6782	776	1902....	5079	714
1883....	6243	745	1903....	4771	782
1884....	6329	892			

¹⁾ J. Carlsen. Bidrag til Difteriens Historie i Danmark og
Tyskland. København 1890.

²⁾ Tallene omfatte kun København.

Fra første Halvdel af Halvfjerdsene (da Sygdommen var nede paa et Minimum) indtil Nutiden beskrive Tallene for Diphteritis en stor, nogenlunde regelmæssig Bue med Højdepunktet i Aarene 1890—93. Strubehosten følger delvis Bevægelsen, men uden at Forskellen mellem Maksimum og Minimum er saa stor som for Diphteritis. Dødeligheds-Tallene for Bybefolkningen (der i Tabel 123 omfatte begge Sygdomme tilsammen) give et tilsvarende Billede af Sygdommenes Udbredelse i den paagældende Aarrække. Det samlede Antal Dødsfald i Byerne 1860—1903 udgjorde for Diphteritis og Croup henimod 18000. I hvert af Aarene 1889—92 oversteg Tallet 1000, medens det i de seneste Aar kun har udgjort 100—200 aarlig.

Kighoste. Af denne Sygdom anmeldtes i Tredserne og første Halvdel af Halvfjerdsene i Almindelighed 4—6000 Tilfælde aarlig, i sidste Halvdel af Halvfjerdsene og i Firserne i Almindelighed 7—9000 Tilfælde, i største Delen af Halvfemserne var Antallet oppe paa 10000 aarlig eller derover. Som Aar med særlig mange anmeldte Kighoste-Tilfælde kan nævnes: 1887 (13000), 1898 og 1899 (henholdsvis 16000 og 14000) og 1902 (20000).

Antallet af Kighoste-Dødsfald i Byerne udgjorde i Aarene 1860—1903 i alt noget over 10000. De Aar, der fremvise den største Dødelighed (omkring 400), ere gennemgaaende de samme, som ovenfor ere fremhævede som Sygdommens Kulminationsaar.

Tyfoid Feber. Denne Sygdom er i Medicinalberetningerne for Tidsrummet 1867—75 opført sammen med gastrisk Feber. I Perioderne 1862—66 og 1876—86 opføres særskilte Tal for tyfoid og for gastrisk Feber; efter 1886 er gastrisk Feber udeladt i de obligatoriske Anmeldelser. Det turde herefter være rettest at begrænse Sammenligningen til Tiden efter 1875:

Aar	Anmeldte Tyfus-Tilfælde	Aar	Anmeldte Tyfus-Tilfælde	Aar	Anmeldte Tyfus-Tilfælde
1876....	3307	1885....	4067	1895....	2830
1877....	2744	1886....	4704	1896....	2209
1878....	3315	1887....	4566	1897....	1937
1879....	2878	1888....	4335	1898....	1998
		1889....	8580	1899....	2307
1880....	4543	1890....	4805	1900....	1657
1881....	2797	1891....	4483	1901....	2194
1882....	4144	1892....	3435	1902....	1101
1883....	3528	1893....	3623	1903....	1189
1884....	5730	1894....	2823		

De mest fremtrædende Tyfus-Aar ere saaledes 1884 og 1889. Siden Begyndelsen af Halvfemserne har An-

tallet af anmeldte Tyfus-Tilfælde været stærkt nedad-gaaende. — Det samlede Antal Dødsfald af tyfoid Feber i Tiden efter 1860 er ifølge Tabel 123 lidt over 8000, men heraf falder den overvejende Del paa de første to Tiaar af Perioden, da Grænsen mellem tyfoid og gastrisk Feber maaske blev draget mindre skarpt end i nyeste Tid (jfr. ovenfor).

Asiatisk Kolera. Efter at enkelte spredte Tilfælde af asiatisk Kolera vare forekomne i Dragør 1848 og Korsør 1850 samt en mindre Epidemi i Bandholm 1850, viste der sig i København i Juni Maaned 1853 en Del Kolera-Tilfælde, der snart udviklede sig til en omfattende Epidemi. Antallet af Sygdomstilfælde var imellem 10000 og 11000, og 6—7000 af de angrebne bukkede under for Sygdommen. Kolera-Epidemien i 1853 var i det væsentlige begrænset til København, hvor den bortrev henimod 6000 Mennesker eller 3½ pCt. af Befolkningen¹⁾ og bragte Byens samlede Dødelighedsprocent i det Aar op til 6,1, men den hjem søgte dog ogsaa enkelte Provinsbyer, navnlig Aalborg, medens Sygdommen kun havde ringe Udbredelse paa Landet. Efter 1853 har Sygdommen vist sig et Par Gange epidemisk i enkelte Byer (bl. a. Korsør); i øvrigt er der kun forekommet spredte Tilfælde, jfr. nedenstaaende Tal:

Aar	Kolera-Tilfælde
1853.....	10598
1855.....	27
1856.....	2
1857.....	529
1858.....	3
1859.....	144
1864.....	1
1873.....	15
1892.....	3

Nogen større Indflydelse paa Dødelighedstallene i Danmark har den asiatiske Kolera kun øvet i 1853.

Indenlandsk Kolera og akut Diarrhoe (Kolerine). Under disse Sygdomsbenævnelser er i Medicinalberetningerne opført et stærkt stigende Antal Sygdomstilfælde: i Tredserne almindeligvis kun nogle faa Tusinde aarlig (i 1868 dog 17000), i Halvfjerdsene i Regelen omkring 20000, i Firserne og Halvfemserne som oftest over 30000 aarlig. Bevægelsen i Antallet af anmeldte Tilfælde er i det hele nogenlunde jævn, men enkelte Aar fremtræde dog med en i Forhold til Nabo-Aarene særlig stærk Udbredelse af de paagældende Sygdomme; saaledes skal nævnes: 1868

¹⁾ J. R. Hübertz. Beretning om Cholera Epidemien i København 12 Juni—1 October 1853. København 1855.

med ca. 17000 anmeldte Tilfælde, 1878 med ca. 28000, 1880 med ca. 34000, 1882 med ca. 34000, 1884 med ca. 36000, 1886 med ca. 34000, 1889 med ca. 46000, 1893 med ca. 40000, 1899 med ca. 49000 og 1901 med ca. 41000 anmeldte Tilfælde. For de samme Aar vil man i Tabel 123 finde en ekstraordinær stor Dødelighed af Kolerine i Bybefolkningen. I den hele Periode 1860—1903 døde i Byerne henimod 28000 Personer (mest Smaa børn) af Kolerine og akut Diarrhoe.

Barselseber. Denne Sygdom, som i ældre Tid har øvet en ikke ringe Indflydelse paa Kvindernes Dødelighed i de Aldersklasser, da Børnefødslerne finde Sted, har i største Delen af den Periode, Sygdommen kan følges gennem Medicinalberetningerne, været i Af-tagende, jfr. nedenstaaende Tal:

Aar	Anmeldte Tilfælde af Barselseber	Aar	Anmeldte Tilfælde af Barselseber	Aar	Anmeldte Tilfælde af Barselseber
1860....	—	1875....	901	1890....	626
1861....	—	1876....	837	1891....	651
1862....	937	1877....	576	1892....	607
1863....	1077	1878....	613	1893....	727
1864....	1239	1879....	593	1894....	555
1865....	1188	1880....	636	1895....	550
1866....	1211	1881....	702	1896....	543
1867....	1064	1882....	514	1897....	541
1868....	962	1883....	582	1898....	547
1869....	1075	1884....	845	1899....	460
1870....	1192	1885....	705	1900....	481
1871....	1137	1886....	796	1901....	483
1872....	1194	1887....	758	1902....	477
1873....	926	1888....	683	1903....	497
1874....	788	1889....	811		

Som det fremgaar af Tabel 123, har Nedgangen i Dødeligheden af Barselseber i Byerne været forholdsvis endnu større end Nedgangen i Tallet paa anmeldte Tilfælde.

Koldfeber. Koldfeberen hørte i Slutningen af det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede til de mest udbredte Sygdomme i Danmark. Det synes, som om Koldfeberen har hersket epidemisk her i Landet indtil 1815, at der derefter har været en Stilstandsperiode indtil 1825, hvorefter der atter har været flere mindre, til Dels lokale Epidemier (bl. a. paa Langeland 1826), der i Slutningen af Tyverne bragte Befolkningens Dødelighed saa højt op, at Fødselsoverskudet næsten blev opslugt. Koldfeberen kulminerede i 1831, hvilket Aar af denne Grund indtager en enestaaende Plads i Danmarks Epidemiologi; ingen Farsot i dette Aarhundrede kan i Omfang maale sig med Koldfeber-

Epidemien 1831, da ikke mindre end 69000 Personer bleve angrebne, hvoraf 4200 døde. (Med Hensyn til Dødelighed blev dog Koldfeber-Epidemien 1831 over-gaaet af Koleraen 1853, jfr. Side 155). I 1832—34 forekom Koldfeberen ret jævnlig, men fra 1835 synes Sygdommen at være kommen ind i en Stilstandsperiode, der varede til 1846¹⁾. Mindre betydelige Koldfeber-Perioder indtræde i den følgende Tid, 1847—49 (med Kulmination 1847), 1853—56 og 1859—62²⁾. Antallet af angrebne Personer angives for 1860 til 14000, 1861 til 21000 og 1862 til 38000, men i Løbet af de nærmest følgende Aar synker Tallet til 4 à 5000, og omkring dette Punkt holder det sig indtil Slutningen af Halvfjerdserne, dog med en enkelt Undtagelse 1873—74, hvilke to Aar tilsammen fremvise ca. 17000 Koldfeber-Tilfælde. Fra Tiden omkring 1880 aftager Antallet af Koldfeber-Tilfælde næsten regelmæssigt fra Aar til Aar; i 1890 er Tallet nede paa ca. 1000, og i de seneste Aar er Sygdommen næsten ganske forsvunden, idet der kun er anmeldt 2—300 aarlig. Som Døds-aarsag har Koldfeberen i den sidste Menneskealder spillet en ganske forsvindende Rolle (jfr. Tabel 124).

Grippe (Influenza). Influenza opførtes i Medicinalberetningerne for 1876—83 med 1—2000 Tilfælde aarlig. Derefter følger nogle Aar, hvor ingen Optælling af de anmeldte Tilfælde fandt Sted; først fra 1889 haves en sammenhængende Række af Aars-Opgørelser for denne Sygdom:

Aar	Anmeldte Influenza-Tilfælde	Aar	Anmeldte Influenza-Tilfælde	Aar	Anmeldte Influenza-Tilfælde
1889....	17182	1894....	49958	1899....	61100
1890....	71333	1895....	53715	1900....	70740
1891....	100958	1896....	22102	1901....	30177
1892....	55446	1897....	45200	1902....	15308
1893....	36767	1898....	11634	1903....	41510

Tallene gruppere sig omkring 3 Maksima, 1891, 1895 og 1900. I øvrigt er der maaske særlig overfor denne Sygdom Anledning til at erindre om, at de anmeldte Tilfælde ingenlunde behøve at staa i Forhold til Sygdommens Udbredelse i de enkelte Aar. Mangfoldige Tilfælde komme naturligvis ikke til Lægenes Kundskab, og dette gælder særlig i de Aar, da Syg-

¹⁾ E. Fenger anslaaer, maaske noget overdrevet, Antallet af Koldfeber-Dødsfald i Aarene 1826—35 til over 60000. (Om Koldfeber-Epidemiernes Indvirkning paa Dødeligheds- og Befolkningsforholdene i Danmark. Det kgl. medicinske Selskabs Skrifter. Ny Række, 1. Bind, S. 139 ff.).

²⁾ C. A. Hansen. Epidemiologiske Undersøgelser angaaende Koldfeberen i Danmark. København 1886.

dommen optræder mildt. I Forbindelse hermed kan anføres, at det er rimeligt at antage, at et stadigt stigende Antal Influenza-Tilfælde vil forblive uanmeldte, efterhaanden som Befolkningen bliver fortrolig med Sygdommens Natur og lærer de almindelig anvendte Midler imod den at kende. — I de 15 Aar fra 1889 til 1903 er der for Bybefolkningen opført i alt ca. 4400 Influenza-Dødsfald, hvoraf i 1891—92 alene ca. 1600.

Det er selvfølgelig ikke enhver af de i det foregaaende omtalte Epidemier, hvis Virkninger kan paavises i Dødelighedstallene. Som foran nævnt (Side 84) staar den stigende og faldende Bevægelse i Dødeligheden ofte i Forbindelse med tilsvarende Bevægelser i Fødslernes Antal, idet en ikke ringe Del af Dødsfaldene skyldes medfødt Svaghed hos Smaabørn og Sygdomme i de første Barneaar (jfr. Tabellerne 124 og 125). Hvis man imidlertid følger Dødelighedskurven paa Tavlen Side 83 og sammenholder dens Svingninger med, hvad der i det foregaaende er meddelt om de epidemiske Sygdommes Optræden, vil man finde, at i hvert Fald de Aar, der fremtræde med en i Forhold til den nærmeste Tid før og efter særlig høj Dødelighed, oftest falde sammen med de større Epidemiers Kulminationpunkter. Saaledes falder den høje Dødelighed i Aarhundredets første Aar i en Koppe-Periode. I Tiden omkring 1821, da Dødeligheden ligeledes var særlig høj, fandt betydelige Skarlagensfeber- og Mæslinge-Epidemier Sted. Det store Udsving, Dødelighedskurven

viser i Aarene 1829—31, har sin øjensynlige Forklaring i de da herskende Koldfeber-Epidemier. Den dog langt mindre Stigning i Dødeligheden 1846—48 falder ligeledes i en Koldfeber-Periode, hvor tillige Diphteritis herskede epidemisk. At Dødeligheden pludselig stiger langt over det normale i 1853 for derpaa straks at falde i det følgende Aar, skyldes selvfølgelig Koleraen. I Aarene 1857—58 spores tydeligt Virkningerne af de da herskende Skarlagensfeber- og Diphteritis-Epidemier, ligesom Tyfus, Skarlagensfeber og Lungebetændelse (se Tabel 123) utvivlsomt — ved Siden af Krigen — have deres Andel i den høje Dødelighed i Aarene 1864—65. Fra Midten af 1860'erne bliver Dødeligheden mere regelmæssig, Udslagene fra det for hver Tid normale mindre; Epidemierne have, i Forhold til tidligere Tids Farsoter, tabt i Kraft, men en stor Del af dem kunne dog endnu spores i Dødelighedstallene. Saaledes falder den relativt høje Dødelighed i 1875 i en Periode, da Mæslinger herskede epidemisk, samtidig med at Lungebetændelse krævede mange Ofre (se Tabel 123). De mindre Stigninger i Dødeligheden 1879—80 og 1882 kunne maaske sættes i Forbindelse med de daværende Epidemier af Skarlagensfeber og Mæslinger. I 1891 naaede Dødeligheden atter forholdsvis højt, samtidig med at Diphterien kulminerede og Influenzaen havde sit stærkeste Udbrud. Endelig var Aaret 1899, da den nedadgaaende Bevægelse i Dødeligheden pludselig afbrødes ved en mindre Stigning, et udpræget Kolerine-Aar.

IV.

Befolkningens Erhvervsforhold.

Professions de la population.

1. Almindelige Bemærkninger.

Remarques généraux.

En sammenlignende statistisk Behandling af Befolkningens Erhvervsforhold for et længere Tidsrum møder store Vanskeligheder — større end nogen anden Gren af Befolkningsstatistikken. Grunden hertil er først og fremmest at søge i selve Emnets Natur: medens Statistikken over Befolkningens Sammensætning efter Køn, Alder og ægteskabelig Stilling og over Befolkningens Bevægelse gennem Ægteskaber, Fødtte og Døde opererer med Begreber, der som oftest ere nøje bestemte og skarpt afgrænsede fra hinanden, er Forholdet et ganske andet i Erhvervsstatistikken. Man maa her arbejde med Begreber, der ere i stadig Udvikling ligesom Erhvervslevet selv; enhver Inddeling bliver derfor paa dette Omraade til en vis Grad vilkaarlig, og Klassificeringen maa til enhver Tid afpasses saaledes, at Statistikken kan give et saa vidt muligt rigtigt Billede af de faktiske Forhold. Allerede ved en Betragtning af et saa kort Tidsrum som de sidste 20—30 Aar vil man finde, at der er opstaaet en hel Række af nye Erhverv, medens paa den anden Side flere af de tidligere bestaaende ere helt eller delvis forsvundne, og andre have spaltet sig paa en saadan Maade, at en og samme Erhvervsbetegnelse har et ganske forskelligt Indhold nu og før. Og det er klart, at den Hindring for en eksakt Sammenligning, der ligger heri, gør sig des mere gældende, jo længere det Tidsrum er, man behandler. Selv naar man bortser fra Detailbehandlingen og alene holder sig til de store Hovedgrupper, er det for et saa langt Tidsrum som hundrede Aar kun tilnærmelsesvis muligt at bringe Grænselinierne til at dække hinanden.

Til disse Vanskeligheder, der følge af Emnets Natur, kommer yderligere, at Folketællingernes Erhvervsma-

teriale ved de forskellige Tællinger er blevet bearbejdet efter forskellige Regler, og at de tabellariske Fremstillinger, hvori Resultaterne ere sammendragne, foreligge i meget uensartet Skikkelse.

Paa en Del af disse Uensartetheder har man søgt at raade Bod ved for enkelte Tællinger at foretage mindre Ompostinger, og de i det følgende anførte Oversigter stemme derfor ikke paa alle Punkter overens med Erhvervsstabellerne i de forskellige Folketællings-Publikationer. Hvor Mangelen paa Ensartethed ved den oprindelige Bearbejdelse ikke har kunnet afhjælpes ved Ompostering, har det ikke kunnet undgaas, at til en vis Grad uensartede Tal ere blevne henførte til samme Rubrik i den fælles Tabelramme, men hvor saadant er Tilfældet i større Omfang, er den fornødne Forklaring givet i Teksten.

2. Erhvervsgrupperingen¹.

Groupement professionnel.

En samlet Oversigt over Befolkningens Fordeling i Erhvervsgrupper ved hver af de 12 Folketællinger 1787—1901 er givet i omstaaende Tabel 126 (Side 160). Ved Udarbejdelsen af denne og de efterfølgende Tabeller har man bragt Erhvervsgrupperingen saa nær som muligt i Overensstemmelse med den Gruppering, der er benyttet ved den senest afholdte Folketælling, den 1. Februar 1901, jfr. den udførlige Fortegnelse i Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra A, Nr. 4 (Side 356—60). De væsent-

¹) I nærværende Afsnit omhandles den hele Befolknings Fordeling i Erhvervsgrupper, saaledes at de Tal, der anføres for hver Gruppe, omfatte baade Erhvervs-Udøverne og de Personer, der underholdes af disse eller ere i deres Tjeneste. Udsondringen af selve Erhvervs-Udøverne inden for hver Gruppe vil følge i et senere Afsnit.

ligste Afvigelser mellem den i 1901 benyttede Klassificering og den, der ligger til Grund for de sammenlignende Tabeller i nærværende Oversigt, ere følgende:

1) Erhvervene Fiskeri og Søfart, der ved Folketællingen 1901 opførtes henholdsvis under Hovedgrupperne «Landbrug og anden Raastoffrembringelse» og «Handel og Samfærdsel», ere i nærværende Oversigt samlede i en særskilt Gruppe.

2) Embedsmænd og Funktionærer ved Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet, der ved Folketællingen 1901 opførtes under «Handel og Samfærdsel», ere i nærværende Oversigt medregnede under «Immateriel Virksomhed».

3) Ved Folketællingen 1901 sondrede man mellem de Tyende personer, der vare Medhjælpere i Erhvervet («Erhvervstyende»), og «Tyende ved Husgerning». Den førstnævnte Klasse betragtedes som Medhjælpere («Arbejdere») og opførtes under den paagældende Husbondes Erhverv, medens Husgerningstyende henførtes til et særligt Erhvervsnummer under Hovedgruppen «Tyende og forskellig underordnet Virksomhed». I nærværende Oversigt ere derimod alle Tyende i fast Tjeneste henførte til Husbondens Erhverv (undtagen ved Tællingerne 1787 og 1801, jfr. nedenfor).

De her nævnte samt nogle andre, mindre væsentlige Omposteringer ere nødvendiggjorte af Hensyn til Sammenligningen med tidligere Tællinger.

Tabel 126 angiver Erhvervsgrupperingen særskilt for Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne samt for hele Landet under eet. Under Hovedstaden er for de sidste 5 Tællingers Vedkommende medregnet Frederiksberg, medens denne By før 1860 er indbefattet under Tallene for Landdistrikterne (Frederiksbergs Indbyggertal var i 1855 kun ca. 4300). Under Provinsbyerne er i 1901 medregnet saa vel de nyoprettede Købstæder Silkeborg, Løgstør, Nørre Sundby og Esbjerg som Handelspladserne Frederiksværk og Marstal, medens samtlige disse Byer ved de foregaaende Tællinger ere opførte under Landdistrikterne.

Ved Sammenligningen af Erhvervsgrupperingen ved de forskellige Folketællinger, saaledes som denne fremgaar af Tabel 126 (Side 160), møder forskellige Vanskeligheder.

Som det fremgaar af Tabellen, har man ved Bearbejdelsen af Folketællingerne 1787 og 1801 holdt Tyendeklassen («Tjenestefolk») som en Gruppe for sig, saaledes at man ikke kan se, hvor stor en Del af det samlede Antal der var i Tjeneste hos Landbrugere, Haandvær-

kere o. s. v. I det hele taget er det vanskeligt nu at udrede Principperne for Bearbejdelsen af de nævnte ældre Tællinger. Paa væsentlige Punkter maa den Fremgangsmaade, der blev anvendt i 1801, have været en anden end den i 1787 benyttede, jfr. f. Eks. Hovedgrupperne «Haandværk og Industri» og «Fiskeri og Søfart», hvor Tallene for 1801 ere betydeligt lavere end for 1787, medens paa den anden Side Gruppen «Landbrug» i 1801 er opført med et Tal, der er meget højere end Tallet for 1787; den Formodning ligger derfor nær, at de ret udflydende Grænser mellem Landbrugere paa den ene Side og Landsbyhaandværkere resp. Fiskere paa den anden Side ere dragne efter forskellige Principper ved de to Tællinger, og denne Formodning bestyrkes man i, naar man sammenligner den specificerede Deling inden for Landbrugsgruppen ved de to paagældende Tællinger:

	Aar 1787	Aar 1801
Godsejere.....	3590	4449
Gaardmænd.....	267167	261307
Husmænd med Jord....	75124	142884
— uden Jord....		
Inderster.....	16964	22806
	362845	508022

Som det vil ses, er der ret god Overensstemmelse mellem Tallene undtagen for Husmandsklassens Vedkommende. Nu er der ganske vist ikke Tvivl om, at Antallet af Husmænd med og uden Jord forøgedes meget betydeligt under Reformperioden i Slutningen af det 18. Aarhundrede, men det er dog rimeligst at antage, at de anførte Tal give et overdrevet Billede af denne Bevægelses numeriske Styrke. Betragter man i Tabel 126 Tallene for «Fiskeri og Søfart» samt «Haandværk og Industri» særskilt for Byerne og Landdistrikterne, finder man for Byerne en ringe Stigning fra 1787 til 1801 og derefter en ret stærk Stigning fra 1801 til 1834, for Landet derimod en voldsom Nedgang i den førstnævnte Periode og en lige saa voldsom Stigning i den sidstnævnte:

	Aar 1787	Aar 1801	Aar 1834
Fiskeri og Søfart:			
Byerne.....	7568	8613	10829
Landdistrikterne....	23715	17621	34103
Haandværk og Industri:			
Byerne.....	47316	54510	95750
Landdistrikterne....	114094	72293	221947

For Byernes Vedkommende synes Tallene ikke usandsynlige, men des mere for Landdistrikternes, især

Tabel 126. Befolkningens Fordeling efter Erhvervs-Hovedgrupper ved hver Folketælling 1787—1901. By og Land.
Répartition de la population d'après les groupes généraux de profession aux recensements de 1787 à 1901. Villes et campagne.

	1787	1801	1834	1840	1845	1850	1855	1860	1870	1880	1890	1901
Hovedstaden¹⁾: la capitale												
I. Immateriel Virksomhed.....	29099	26067	30362	30046	29769	28951	29464	32632	33483	35793	47930	61237
II. Landbrug m. v.....	—	—	379	276	301	576	995	1661	1286	2338	2301	5948
III. Fiskeri og Søfart.....	2029	3056	2215	1818	1567	2315	2395	2780	2859	4653	5296	12850
IV. Haandværk og Industri.....	22716	25905	41087	42737	46550	52166	54814	60065	70104	100977	142092	214205
V. Handel og Omsætning.....	10514	14360	16792	17239	17578	18436	21721	25898	34622	49728	75454	99513
VI. Daglejere, Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste ²⁾ o. l.	16521 ³⁾	20900 ³⁾	9004	8417	9335	11116	14518	19937	29861	35676	46127	31689
VII. De, der leve af deres Midler	2765	4553	9871	9708	11501	12177	10862	12737	19318	21328	28544	32601
VIII. Offentlig understøttede.....	3028	5603	5921	5444	5373	3678	3078	4026	5549	3598	5038	8579
IX. Uangiven Virksomhed.....	3360	531	3661	5134	4813	280	5744	3571	1087	7269	7031	10184
Tilsammen total.....	90032	100975	119292	120819	126787	129695	143591	163307	198169	261360	359813	476806
Provinsbyerne: villes de prov.												
I. Immateriel Virksomhed.....	14956	13173	19546	20178	19623	18855	19395	21679	27608	34668	41902	57741
II. Landbrug m. v.....	—	—	4250	4845	5133	5789	6706	7609	10296	11944	14414	19004
III. Fiskeri og Søfart.....	5539	5557	8614	8486	9348	9950	10902	11692	12640	13511	14608	24739
IV. Haandværk og Industri.....	24600	28605	54013	58713	65317	71128	81521	87692	94551	109523	141790	215282
V. Handel og Omsætning.....	10839	12569	20177	21128	23123	25576	29936	33790	39463	50490	66487	109411
VI. Daglejere, Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste ²⁾ o. l.	16601 ³⁾	22868 ³⁾	12511	13060	14955	17508	22419	26311	34427	39900	42311	9622
VII. De, der leve af deres Midler	2156	2949	5616	5758	6710	6675	7478	8039	9992	13245	13540	22878
VIII. Offentlig understøttede.....	3284	3339	5788	5435	5116	4290	4402	5024	6173	4596	6239	11781
IX. Uangiven Virksomhed.....	4873	857	1695	1640	1190	1099	2261	2227	1149	3031	9416	11641
Tilsammen total.....	82848	89917	132210	139243	150515	160870	185020	204063	236299	280908	350707	482099
Landdistrikterne: comm. rur.												
I. Immateriel Virksomhed.....	15174	15294	31519	31539	33560	51875	37163	38106	45180	61223	69539	74748
II. Landbrug m. v.....	362845	508022	593929	591630	609185	608765	656230	717914	777153	874649	865621	946942
III. Fiskeri og Søfart.....	16147	9008	23274	25014	25927	26454	26939	29911	31360	35741	39090	35543
IV. Haandværk og Industri.....	66778	17783	126847	149095	163957	164337	180145	198689	208441	240719	253625	260804
V. Handel og Omsætning.....	4576	5382	6373	7680	8733	9496	11648	18015	23729	34054	47074	56503
VI. Daglejere, Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste ²⁾ o. l.	175734 ³⁾	156589 ³⁾	118442	148705	161075	188837	188939	195591	219640	106691	87786	6382
VII. De, der leve af deres Midler	2143	2669	32081	32490	33635	35221	40120	7907	8128	45995	50889	57414
VIII. Offentlig understøttede.....	21000	19499	33337	29973	29833	26173	25320	25460	35980	24795	33312	35970
IX. Uangiven Virksomhed.....	2768	542	6493	6839	7120	6024	4735	1588	662	2904	14924	16329
Tilsammen total.....	667165	734788	972295	1,022965	1,073025	1,117182	1,171239	1,233181	1,350273	1,426771	1,461860	1,490635
Hele Landet: tout le pays												
I. Immateriel Virksomhed.....	59229	54534	81427	81763	82952	99681	86022	92417	106271	131684	159371	193726
II. Landbrug m. v.....	362845	508022	598558	596751	614619	615130	663931	727184	788735	888931	882336	971894
III. Fiskeri og Søfart.....	23715	17621	34103	35318	36842	38719	40236	44383	46859	53905	58994	73132
IV. Haandværk og Industri.....	114094	72293	221947	250545	275824	287631	316480	346446	373096	451219	537507	690291
V. Handel og Omsætning.....	25929	32311	43342	46047	49434	53508	63305	77703	97814	134272	189015	265427
VI. Daglejere, Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste ²⁾ o. l.	208856 ³⁾	200357 ³⁾	139957	170182	185365	217461	225876	241839	283928	182267	176224	47693
VII. De, der leve af deres Midler	7064	10171	47568	47956	51846	54073	58460	28683	37438	80568	92973	112893
VIII. Offentlig understøttede.....	27312	28441	45046	40852	40322	34141	32800	34510	47702	32989	44589	56330
IX. Uangiven Virksomhed.....	11001	1930	11849	13613	13123	7403	12740	7386	2898	13204	31371	38154
Tilsammen total.....	840045	925680	1,223797	1,283027	1,350327	1,407747	1,499850	1,600551	1,784741	1,969039	2,172380	2,449540

Note: I. Production immatérielle — II. Agriculture etc. — III. Pêche et navigation. — IV. Métiers et industrie. — V. Commerce. — VI. Journaliers et domestiques inclassables. — VII. Vivant de leurs moyens. — VIII. Assistance publique. — IX. Profession non indiquée.

¹⁾ Under Hovedstaden er Frederiksberg indbefattet for de 5 Tællinger 1860—1901.

²⁾ Ved Tællingerne 1787 og 1801 omfattede Tallene tillige Tyende i Tjeneste. Ved de øvrige Tællinger ere Tyende i Tjeneste henførte til den Gruppe, hvortil Husbonden hører.

naar de sammenholdes med de ovenfor anførte Tal for Husmandsklassen 1787 og 1801¹⁾.

Af det anførte vil det være klart, at Erhvervsfordelingen efter Tællingerne 1787 og 1801 næppe med stort Udbytte lader sig sammenligne med de senere Tællingers Resultater, og de følgende Betragtninger ville derfor kun omfatte Perioden fra 1834 til Nutiden. Hvor en Sammenligning med et fjernere Tidspunkt er ønskelig, vil det i Henhold til det foran anførte være rettest at benytte Tællingen 1787, og det saa meget mere, som selve Tabelkommissionen, der foretog den afsluttende Bearbejdelse af Folketællingen 1801, udtaler Mistillid til den Maade, hvorpaa Skemaerne vare blevne ekstraherede (jfr. Kollegialtidende 1834, S. 26).

Selv om man bortser fra de to ældre Folketællinger, kan Tallene i Tabel 126 dog ikke umiddelbart sammenlignes; de maa først underkastes en Bearbejdelse.

Ved at lade Blikket følge Tallene for Gruppen «Immateriel Virksomhed» vil man iagttage en ret jævn Stigning gennem hele Perioden 1834—1901, kun afbrudt ved en meget stærk Stigning i 1850 med efterfølgende Nedgang i 1855. Denne Uregelmæssighed skyldes Krigens 1850, idet Gruppen har faaet en ekstraordinær Forøgelse ved de til Krigstjeneste indkaldte Soldater, for saa vidt disse overhovedet ere blevne talte (jfr. foran Side 9, Note 2). Det vil af denne Grund være rettest at lade Tællingen 1850 ude af Betragtning.

Betragtes dernæst Gruppen «De, der leve af deres Midler», vil man ligeledes her finde en regelmæssig Stigning i Tallene, kun (for Landdistrikternes Vedkommende) afbrudt af et stærkt Fald i 1860 og 1870. Grunden hertil er, at Aftægtsfolk ved de to nævnte Tællinger ikke ere særskilt udsondrede fra Landbrugsbefolkningen, medens de ved samtlige øvrige Tællinger ere henførte til Gruppen «De, der leve af deres Midler». Herpaa kan der kun raades Bod ved en Beregning: Aftægtsfolkernes Tal udgjorde i 1880 ca. 4 pCt. af Landbrugsbefolkningen; overfører man for 1860 og 1870 en tilsvarende Procentdel fra den sidstnævnte Gruppe til Gruppen «De, der leve af deres Midler», ville Tallene i denne være at erstatte med henholdsvis 57770 og 68987.

¹⁾ I øvrigt bør det erindres, at i Tallene for 1834 er Tyendet medregnet, hvilket som foran nævnt ikke gælder de to foregaaende Tællinger. Tællingen 1834 har ingen Deling af Landbrugsgruppen i Undergrupper. Ved disse to Omstændigheder vanskeliggøres en egentlig Korrektion af Tallene for 1801 i høj Grad.

Endelig vanskeliggøres Sammenligningen paa Grund af det fra Tælling til Tælling vekslende Antal Personer i Gruppen «Daglejere og Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste, o. l.» Det er imidlertid utvivlsomt, at den langt overvejende Del af disse Personer i Virkeligheden tilhører Grupperne Landbrug, Industri og Handel, og det samme tør vist nok siges om de under Betegnelsen «Uangiven Virksomhed» opførte. Det vil derfor være rettest at foretage en Fordeling af de her nævnte Personer imellem de anførte tre Hovedgrupper i Forhold til de Tal, hvormed de ere opførte ved hver enkelt Tælling.

Foretages de ovenfor nævnte Ændringer i Tallene i Tabel 126, bliver Resultatet af Undersøgelsen følgende:

Immateriel Virksomhed

Aar	Antal Personer	pCt. af Befolkningen
1834	ca. 81000	6,6
1840	- 82000	6,4
1845	- 83000	6,2
1855	- 86000	5,7
1860	- 92000	5,8
1870	- 106000	5,9
1880	- 132000	6,7
1890	- 159000	7,3
1901	- 194000	7,9

Som det vil ses, udviser denne Erhvervsgruppe en meget svag Stigning — relativt set endog Tilbagegang — fra 1834 til 1855 eller 1860, men derefter en stærk Stigning indtil Nutiden, idet Tallet paa de Personer, der ere henførte under immateriel Virksomhed, er blevet fordoblet i Løbet af den sidste Menneskealder. Den meget betydelige Stigning i Tallene i den nyere Tid skyldes hovedsagelig Trafikvæsenets Udvikling, idet Embedsmænd og Funktionærer ved Jernbane-, Post-, Telegraf- og Telefonvæsenet i 1890 ere opførte med 27000 Personer, i 1901 med 61000. De nævnte Trafik-Etater udgjorde altsaa i 1901 henved en Tredjedel af hele Erhvervsgruppen «Immateriel Virksomhed».

Man skal derefter gaa over til at betragte de to Erhvervsgrupper, der tilsammen omfatte den raastof-frembringende Virksomhed: Landbrug og Mejeri, Skovbrug, Havebrug samt Fiskeri. Sammen med det sidstnævnte Erhverv har det, som foran nævnt, af Hensyn til Sammenligningen med Tællingerne før 1890 været nødvendigt at medtage «Søfarten», hvis systematiske Plads i øvrigt nu er under Hovedgruppen «Handel og Omsætning».

Aar	Landbrug m. v.		Fiskeri og Søfart	
	Antal Personer	pCt. af Befolkningen	Antal Personer	pCt. af Befolkningen
1834 ...	ca. 704000	57,5	ca. 34000	2,8
1840 ...	- 720000	56,1	- 35000	2,8
1845 ...	- 744000	55,2	- 37000	2,7
1855 ...	- 816000	54,4	- 40000	2,7
1860 ...	- 853000	53,3	- 44000	2,8
1870 ...	- 934000	52,3	- 47000	2,6
1880 ...	- 1,006000	51,1	- 54000	2,7
1890 ...	- 997000	45,9	- 59000	2,7
1901 ...	- 1,015000	41,4	- 73000	3,0

Fra Tælling til Tælling vise Tallene, absolut set, Fremgang for begge Grupper, alene med den Undtagelse, at Landbrugsgruppen i 1890 er opført med et Tal, der er lidt lavere end i 1880. Det er dog ikke udelukket, at denne Tilbagegang for Landbrugsgruppen i Tidsrummet 1880—90 kun er tilsyneladende og beror paa en forskellig Praksis ved Bearbejdelsen, navnlig ved Afgrænsningen af Arbejdsmænd og Daglejere med utilstrækkelig Erhvervsangivelse. Relativt set har Landbrugsbefolkningen været i Tilbagegang gennem hele Perioden, idet den i 1834 udgjorde op imod de tre Femtedele af hele Befolkningen, i 1901 kun lidt over de to Femtedele. Fiskeri- og Søfarts-Gruppen har stadig udgjort nær ved 3 pCt. af Befolkningen; den Tendens til Stigning, der lægger sig for Dagen i den nyeste Tid, skyldes aabenbart ikke Fiskeriet men Søfartsvirksomheden, hvortil i 1890 henførtes ca. 27000 og i 1901 ca. 41000 Personer.

De to Erhvervsgrupper, der vise den stærkeste Fremgang, er «Haandværk og Industri» og «Handel og Omsætning», jfr. nedenstaaende Oversigt:

Aar	Haandværk og Industri		Handel og Omsætning	
	Antal Personer	pCt. af Befolkningen	Antal Personer	pCt. af Befolkningen
1834 ...	ca. 261000	21,3	ca. 51000	4,2
1840 ...	- 302000	23,5	- 56000	4,3
1845 ...	- 334000	24,7	- 60000	4,4
1855 ...	- 389000	25,9	- 78000	5,2
1860 ...	- 423000	26,4	- 95000	5,9
1870 ...	- 460000	25,8	- 121000	6,8
1880 ...	- 511000	26,0	- 152000	7,7
1890 ...	- 606000	27,9	- 214000	9,9
1901 ...	- 721000	29,5	- 277000	11,3

For begge Grupper har der, absolut set, været en stærk Fremgang fra Tælling til Tælling; fra 1834 til 1901 er Antallet af Mennesker, der levede af Haandværk og Industri, næsten steget til det tredobbelte, de, der levede af Handel og Omsætning, endog til det fem- eller seksdobbelte. Fremgangen for den sidstnævnte Gruppe vilde endda vise sig større endnu, hvis det var

muligt at tage dels Embedsmænd og Funktionærer ved Post-, Telegraf-, Telefon- og Jernbanevæsenet, dels de Søfarende med i Betragtning (jfr. ovenfor). I Forhold til hele Landets Befolkning udgjorde Haandværks- og Industrigruppen i 1834 lidt over en Femtedel, i 1901 imellem en Fjerdedel og en Tredjedel, medens Handels- og Omsætningsgruppen i samme Tidsrum er vokset fra godt 4 pCt. til godt 11 pCt. af Befolkningen.

De fire Hovedgrupper: 1) Landbrug m. v., 2) Fiskeri og Søfart, 3) Haandværk og Industri, 4) Handel og Omsætning, rumme tilsammen igennem hele den her betragtede Periode noget over de fire Femtedele af Landets Befolkning, men inden for disse fire Femtedele har der, som foran paapeget, fundet en stærk Forskydning Sted. Karakteren af denne Bevægelse træder klart frem, naar man holder sig for Øje, at de raastoffrembringende Erhverv (de to første af ovennævnte Grupper) ved Periodens Begyndelse talte langt over dobbelt saa mange Personer som Industri- og Handelserhvervene (738000 mod 312000), medens Forholdet ved Periodens Slutning nærmede sig til at staa lige (1,080000 mod 998000). I hele Perioden blev Landbrug, Fiskeri og Søfart forøget med 350000, Industri og Handel m. v. med næsten det dobbelte Tal, 686000. At Udviklingen af Industri- og Handelserhvervene har været særlig stærk i den nyere Tid, ses af følgende Tal:

	Forøgelse i Perioderne	
	1834—80 (46 Aar)	1880—1901 (21 Aar)
Landbrug, Fiskeri og Søfart	322000	451000 28000
Haandværk, Industri, Handel og Omsætning	351000 28000	335000
Tilsammen	673000	686000 363000

Tilbage staar at omtale de to Grupper «De, der leve af deres Midler» og «Offentlig understøttede». Under disse to Grupper tilsammen rummes den Del af Befolkningen, der i det væsentlige lever af private og offentlige Midler uden selv at have noget egentligt «Erhverv», eller hvis Erhvervs-Indtægt dog er underordnet i Sammenligning med den Indtægt, de paagældende have resp. af Kapital, Pension, Livrente o. s. v. og af offentlig Understøttelse. Det absolute Antal Personer, som ved de enkelte Tællinger blev henført til hver af disse to Grupper, findes angivet i Tabel 126. Det vil ses, at medens Grupperne i 1834 vare omtrent lige store (ca. 48000 og ca. 45000), talte Pensionist- og Kapitalist-Gruppen i 1901 dobbelt saa mange Personer som de offentlig understøttedes Gruppe (ca. 113000 imod ca. 56000). I Forhold til den samlede Befolkning er Pensionist- og Kapitalist-Gruppen nu en Ubetyde-

lighed større end før (4,6 pCt. i 1901 imod 3,9 pCt. i 1834), medens de offentlig understøttede ere gaaede relativt tilbage i Tal (1834 3,7 pCt., 1901 2,3 pCt. af den samlede Befolkning).

Den i det foregaaende omtalte Erhvervs-Forskydning, der har fundet Sted i den danske Befolkning, er ikke noget for vort Land ejendommeligt; det er et Træk, som genfindes i de fleste Kulturlande — om ikke i alle. En Paavisning heraf for saa lang en Periode som den ovenfor betragtede er kun mulig for enkelte Landes Vedkommende, idet Erhvervsstatistikken de fleste Steder er endog mindre ensartet behandlet fra Tid til Tid end i Danmark, for ikke at tale om, at kun faa Lande overhovedet have en Erhvervsstatistik, der rækker 60—70 Aar tilbage. Man skal derfor nøjes med at anføre nogle Forholdstal, der angive Udviklingen i Norge, Sverrig, Tyskland, Østerrig, England-Wales, Nederlandene og Amerikas Forenede Stater i de seneste Aartier, jfr. hosstaaende Tabel 127. Da Erhvervsstatistikken udarbejdes efter ret uensartede Principper i de forskellige Lande, er en direkte Sammenligning Land og Land imellem udelukket, ogsaa selv om man alene holder sig til de store Hovederhvervsgrupper. Ved Benyttelsen af Oplysningerne i Tabel 127 maa hvert enkelt Land derfor betragtes for sig. Medens det altsaa ikke er sikkert, at f. Eks. Benævnelsen «Landbrug» eller «Industri» dækker samme Indhold i to af de i Tabellen omhandlede Lande, er det givet, at inden for det enkelte Land have Gruppe-Betegnelserne samme Betydning det ene Aar som det andet; Tallene kunne altsaa fuldt ud sammenlignes paatværs af Tabellen, men ikke paalangs.

Det fremgaar da af Tabel 127, at i alle de der omhandlede Lande har — ligesom i Danmark — den raastoffrembringende Virksomhed (og da særlig Landbruget) i den nyere Tid været i relativ Tilbagegang, medens Forædlings- og Omsætningsvirksomhederne have været i tilsvarende Fremgang. Befolkningens Tyngdepunkt forskyder sig overalt i samme Hovedretning: bort fra Landbruget hen imod Industri og Handel (jfr. hermed

Tabel 127. Befolkningens Fordeling efter Erhvervs-Hovedgrupper i nogle fremmede Lande.

Répartition des populations d'après groupes généraux de profession dans quelques pays étrangers.

	1875	1890	1900
Norge¹⁾: <i>Norvège</i>:			
Landbrug <i>agriculture</i>	pCt. 58,1	pCt. 48,3	pCt. 43,4
Fiskeri <i>pêche</i>	5,4	8,3	6,6
Sefart <i>navigation</i>	6,5	6,3	4,9
Handel og Landtransport m. m. <i>commerce et transp. p. terre</i>	7,1	9,4	12,2
Industri <i>industrie</i>	19,4	23,3	28,1
Immaterielt Arbejde <i>production immatérielle</i>	3,5	4,4	4,8
	100,0	100,0	100,0
¹⁾ A. Th. Kiær: Det norske Folks Hovederhverv 1801 og 1865—1900. (Statsøkonomisk Tidsskrift 1904, S. 272).			
Sverrig²⁾: <i>Suède</i>:			
Landbrug og Fiskeri <i>agriculture et pêche</i>	pCt. 71,9	pCt. 60,9	pCt. 55,3
Industri (herund. Bjærgværksdrift og Skovbrug) <i>industrie</i>	14,7	22,7	27,1
Handel og Samfærdsel <i>commerce et transport</i>	5,1	8,9	10,5
Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>	8,3	7,5	7,1
	100,0	100,0	100,0
²⁾ Gustav Sundbärg: Sweden. Its people and its industry, S. 498.			
Tyskland³⁾: <i>Allemagne</i>:			
Landbrug, Fiskeri m. v. <i>agriculture, pêche</i>	pCt. 42,4	pCt. 35,7	
Industri og Bjærgværksdrift <i>industrie</i>	37,6	42,3	
Handel og Samfærdsel <i>commerce et transport</i>	10,7	12,2	
Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>	4,1	4,4	
Anden og uangiven Virksomhed <i>autre</i>	5,2	5,4	
	100,0	100,0	
³⁾ Statistik des Deutschen Reichs. Neue Folge, Bd. III, S. 27.			
Østerrig⁴⁾: <i>Autriche</i>:			
Land- og Skovbrug <i>agriculture</i>	pCt. 55,9	pCt. 52,4	
Industri <i>industrie</i>	25,8	26,8	
Handel og Samfærdsel <i>commerce et transport</i>	8,8	10,0	
Immateriel Virksomhed m. v. <i>production immatérielle</i>	9,5	10,8	
	100,0	100,0	
⁴⁾ Oesterreichische Statistik. Bd. LXVI, Heft I, S. XVIII.			
England-Wales⁵⁾: <i>Angleterre et Galles</i>:			
Landbrug og Fiskeri <i>agriculture et pêche</i>	pCt. 12,4	pCt. 10,3	pCt. 8,5
Industri og Bjærgværksdrift <i>industrie</i>	57,8	58,3	59,0
Handel og Samfærdsel <i>commerce et transport</i>	9,9	11,1	13,0
Huslig og personl. Tjeneste <i>domestique et service personnelle</i>	14,3	14,2	12,7
Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>	5,6	6,1	6,8
	100,0	100,0	100,0
⁵⁾ Otto Most: Der englische Zensus vom 1. April 1901. (Jahrb. f. Nationaleconomie u. Statistik, 3 Folge, 30 Bd., 1 Heft, S. 40).			
Nederlandene⁶⁾: <i>Pays-Bas</i>:			
Land- og Skovbrug, Fiskeri <i>agriculture et pêche</i>	pCt. 32,7	pCt. 30,7	
Industri og Bjærgværksdrift <i>industrie</i>	32,2	33,7	
Handel og Samfærdsel <i>commerce et transport</i>	16,3	17,2	
Huslig Tjeneste (Tyende) <i>domestiques</i>	10,1	10,3	
Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>	7,2	6,4	
Anden Virksomhed <i>autre</i>	1,5	1,7	
	100,0	100,0	
⁶⁾ Bijdragen tot de Statistiek van Nederland. Nieuwe volgrees. No. XII.			
Amerikas Forenede Stater⁷⁾: <i>États-Unis</i>:			
Landbrug, Fiskeri og Bjærgværksdrift <i>agriculture, pêche</i>	pCt. 44,3	pCt. 39,2	pCt. 35,7
Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>	3,5	4,0	4,3
Huslig og personl. Tjeneste <i>domestique et service personnelle</i>	19,6	18,1	19,2
Handel og Samfærdsel <i>commerce et transport</i>	10,8	14,3	16,4
Industri <i>industrie</i>	21,8	24,4	24,4
	100,0	100,0	100,0
⁷⁾ Twelfth census of the United States. Occupations. S. LXXXVI.			

Ann.: Tallene for Norge, Sverrig, Tyskland og Østerrig referere sig til hele Befolkningen, Tallene for England-Wales, Nederlandene og Amerikas Forenede Stater kun til den erhvervsmæssigt beskæftigede Del af Befolkningen («Forsørgerne»).

den tilsvarende geografiske Forskydning, Befolkningens Vandring fra Landet til Byerne).

— Det følger af det foran (Side 158) anførte, at man ikke med Udbytte vil kunne gennemføre en detaljeret Sammenligning af de Oplysninger, der fra de forskellige Folketællinger foreligge om Styrken af de mange enkelte Erhverv, der rummes inden for hver af de forskellige Hoved-Erhvervsgrupper. En saadan i Enkelt- hederne gaaende Undersøgelse kan kun — og endda ikke med fuldstændig Sikkerhed — foretages for de nogenlunde skarpt afgrænsede Erhverv, som man navnlig

finder inden for Hovedgrupperne «Haandværk og Industri» og «Handel og Omsætning». Det er imidlertid ogsaa fortrinsvis for disse Erhvervsgruppers Vedkom- mende, at en mere detaljeret Sammenligning ned gen- nem Tiderne har Interesse, fordi det er her, at den stærkeste Udvikling har fundet Sted; igennem en nærmere Undersøgelse af de nævnte to Hovedgruppers S sammensætning ved forskellige Tidspunkter kastes der Lys over de væsentligste Forskydninger og Omform- ninger i Erhvervslivet. Som Udgangspunkt for en saadan Sammenligning har man i nedenstaaende Tabel 128 samlet de vigtigste af de under Industri- og Han-

Tabel 128. De væsentligste Erhvervs-Undergrupper inden for Industri og Handel 1840—1901. Hele Landet.
Les principaux sous-groupes de profession dans l'industrie et le commerce 1840—1901.

	1840	1845	1855	1860	1870	1880	1890	1901
Tilvirkning af Næringsmidler <i>préparation d'aliments</i> . . .	27000	28000	32000	36000	45000	58000	75000	100000
Tekstilindustri <i>industrie textile</i>	40000	44000	43000	41000	37000	32000	28000	33000
Beklædningsindustri og Toiletvirksomhed <i>habillement et toilette</i>	66000	72000	84000	91000	96000	110000	128000	143000
Jordarbejder, Bygnings- og Møbelindustri <i>terrassement, construction, meubles</i>	46000	54000	73000	88000	98000	123000	143000	192000
Trævareindustri o. l. <i>industrie en bois</i>	20000	22000	22000	23000	24000	24000	27000	30000
Forarbejdning af Sten-, Ler- og Glasvarer <i>industrie en pierre, argile ou verre</i>	3000	3000	7000	8000	10000	19000	23000	34000
Metalindustri <i>industrie en métaux</i>	32000	35000	44000	48000	54000	65000	77000	105000
Industri i litterær og kunstnerisk Retning <i>industrie litté- raire et artistique</i>	2000	2000	2000	3000	3000	7000	10000	15000
Varehandel <i>commerce de marchandises</i>	32000	34000	43000	53000	68000	94000	134000	155000
Gæstgiveri m. v. <i>hôtellerie etc.</i>	11000	11000	15000	18000	21000	25000	26000	36000

delsgruppen hørende Erhverv i en Række Undergrupper, saa vidt muligt i Overensstemmelse med den ved Folke- tællingen 1901 anvendte Klassificering. De Tal, der ere anførte for de enkelte Undergrupper, ere dem, der fremkomme ved for hver enkelt Folketælling at sammen- lægge Tallene for de til Undergruppen henførte Erhverv, men uden noget forholdsmæssigt Tillæg for den Del af Grupperne «Daglejere, Arbejdsmænd, Tyende uden fast Tjeneste o. l.» og «Uangiven Virksomhed», der efter den i det foregaaende foretagne Beregning blev tillagt hver af de to Hovedgrupper. Da Antallet af saadanne Personer med utilstrækkelig Erhvervsbetegnelse ikke er forholdsvis lige stort ved alle Tællinger, kan der selvfølgelig ikke tillægges de i Tabel 128 ligesaa lidt som de øvrige i det følgende angivne Tal nogen absolut Nøjagtighed, hvorfor man ogsaa overalt har foretaget en Afrunding til hele Tusinder eller hele Hundreder. Særlig bør det have i Erindring, at man ved Tællingen 1901 havde mere fuldstændige Oplysninger til Raadig- hed end ved nogen af de foregaaende Tællinger, hvoraf

følger, at Forskellen mellem Tallene for 1901 og for tidligere Opgørelser ofte fremtræder noget større, end den i Virkeligheden er. Dette gælder især for Fabrik- industrien samt for de Haandværksfag, som i større Omfang anvende ikke-faglærte Arbejdere. Som det vil ses, begynder Tabel 128 med Aaret 1840, idet Tæl- lingen 1834 (ligesom de foregaaende Tællinger) mangler den til en Sammenligning nødvendige Specifikation af Erhvervene. Tællingen 1850 er, ligesom foran, udeladt i Tabel 128.

Som det vil ses, er Næringsmiddel-Indu- strien undergaaet en meget stærk Udvikling, navnlig i den sidste Menneskealder. Fra 27000 i 1840 stiger Tallet i de følgende tyve Aar jævnt og ret langsomt til 36000 i 1860, derpaa hurtigere til 58000 i 1880, og endelig indtræder i de seneste tyve Aar en overordentlig stærk Stigning, saaledes at de under denne Undergruppe hørende Erhverv i 1901 gav Brødet til 100000 Men- nesker. — Denne stærke Udvikling skyldes i det

væsentlige, at saadanne Arbejder som Bagning, Brygning og Slagtning i stigende Omfang ere blevne udskilte fra Husgerningen og mere og mere gaaede over til at udføres haandværksmæssigt eller fabriksmæssigt; jfr. nedenstaaende Tal:

Aar	Bagere og Konditore	Ølbryggere og Maltgørere	Slagtere og Pølsefabrikanter
1840.....	4000	1000	5000
1845.....	5000	1000	5000
1855.....	6000	1000	6000
1860.....	7000	2000	7000
1870.....	10000	3000	8000
1880.....	13000	4000	12000
1890.....	17000	8000	17000
1901.....	23000	13000	24000

Forholdsvis langt mindre end for disse Fag er Stigningen i Tallene for Møllerfaget, der i 1840 staar opført med 12000, i 1860 med 15000, i 1880 med 20000, men i 1901 kun med 17000, hvilken Tilbagegang kan forklares dels ved Fagets Koncentrering i større Virksomheder (Dampmøller), dels ved at der nu i stort Omfang indføres formalede Kornvarer fra Udlandet, medens der tidligere dreves et betydeligt Eksportmølleri¹⁾. — Et Erhverv, som — maalt med Antallet af de derved underholdte Personer — har stagneret i endnu højere Grad end Mølleri, er Brændevinsbrænding; herunder opførtes i 1840 lidt over, i 1860 lidt under 3000 Personer, i 1880 kun godt 2000 og i 1901 atter op imod 3000. — Derimod er Antallet af de under Tobaks- og Cigarfabrikation opførte Personer steget meget stærkt, fra mindre end 1000 i 1840 til 2000 i 1860, 6000 i 1880 og ca. 11000 i 1901.

De i Undergruppen Tekstilindustri samlede Erhverv vise som Helhed i de sidste halvhundrede Aar en Tilbagegang i Antallet af Personer. Fra 40000 i 1840 stiger Tallet til 44000 i 1845, men derefter indtræder en langsom Tilbagegang fra Tælling til Tælling, saaledes at Tallet i 1890 er nede paa 28000, medens der atter i Aarhundredets sidste Decennium er foregaaet en mindre Stigning til ca. 33000 i 1901. — Det vigtigste Fag inden for denne Undergruppe er Væveri, og i Tallene for dette finder man da ogsaa en lignende Bevægelse som i Undergruppen som Helhed. Det samme gælder i det væsentlige Trikotagetilvirkning (Uldbinding og Strømpfabrikation); begge disse to Fag have undergaaet samme Udvikling fra

¹⁾ Det lave Tal for Møllere i 1901 i Forhold til 1880 kan dog maaske i nogen Grad skyldes en forskellig Praksis ved Klassificeringen af Erhvervskombinationen «Møller og Gaardejer».

overvejende haandværksmæssig eller husindustriel til fabriksmæssig Drift; som Følge deraf finder man gennem største Delen af Perioden en Tilbagegang i Tallene, der for Uldbindingens Vedkommende endog er saa stærk, at Faget for 20—30 Aar siden næsten forsvinder i Folketællingernes Erhvervsstatistik. I nyeste Tid indtræder imidlertid atter en Stigning i Tallene: begge Fag have nu som Fabrikindustrier taget forholdsvis betydeligt Opsving:

Aar	Vævere og Klædefabrikanter	Uldbindere og Strømpfabrikanter
1840.....	32000	2700
1845.....	34000	3100
1855.....	34000	1300
1860.....	32000	900
1870.....	28000	500
1880.....	24000	400
1890.....	18000	1800
1901.....	21000 ¹⁾	3600

Af de øvrige under Tekstilindustrien opførte Fag er der Anledning til at fremhæve Farvere, Trykkere og Tøjrensere, der vise en nogenlunde jævn Fremgang fra ca. 1700 i 1840 til ca. 3000 i 1901, samt Rebslagere, hvis Tal nærmest har holdt sig uforandret omkring ca. 2500 gennem hele Perioden.

Undergruppen Beklædningsindustri og Toiletvirksomhed viser en ret jævn og stærk Stigning gennem hele Tidsrummet, fra 66000 i 1840 til 143000 i 1901. Den egentlige Forarbejdning af Klædningsstykker findes opført dels under Erhvervsbetegnelsen Skræddere dels under Syersker. Medens Stigningen i Tallene for Skræddernes Vedkommende har været ret beskeden (23000 i 1840, 25000 i 1860, 26000 i 1880 og 29000 i 1901), er Antallet af de under Rubrikken «Syersker» opførte Personer i de 60 Aar steget til mere end det firdobbelte. De sammenlagte Tal for «Skræddere» og «Syersker» ere for hver enkelt Tælling anførte i nedenstaaende Oversigt, der tillige indeholder Tallene for to andre store Fag med en karakteristisk Udvikling, nemlig Skomagere og Træskomagere:

Aar	Skræddere og Syersker	Skomagere og Skotøjsfabr.	Træskomagere og Tøffel- og Klodsemagere
1840.....	33000	22000	9000
1845.....	35000	23000	10000
1855.....	45000	25000	10000
1860.....	49000	26000	12000
1870.....	51000	28000	13000
1880.....	54000	33000	16000
1890.....	61000	37000	15000
1901.....	73000	37000	12000

¹⁾ Hertil bør lægges ca. 2000 Personer, opførte under «Spinderi», en Erhvervsbetegnelse, der først er anvendt i 1901, idet Spindning ved tidligere Tællinger er slaaet sammen med Væveri.

Medens Skrædderfagets Fremgang hele Perioden igennem er uomtvistelig, forholder det sig anderledes med Skomagerne; for dette Fags Vedkommende standser Stigningen ved Aar 1890; man sporer her Virkningerne af de senere Aars stærke Indførsel af færdigsyet Fodtøj fra Udlandet. For Træsko- og Tøffelmagernes Vedkommende naaede Tallet allerede sit Maksimum i 1880; siden da har Træskotilvirkningens Overgang til fabriksmæssig Drift (og maaske ogsaa en Tilbagegang i Forbruget af Træfodtøj) bevirket en stærk Nedgang i Tallet. — Der er i øvrigt ogsaa flere andre Fag under Beklædningsindustrien, der efter Folketællingernes Erhvervsstatistik vise sig som stagnerende. Eksempelvis kan nævnes Hattemagerne, som i 1840 ere opførte med 1200, i 1860 og 1880 med 1100 og i 1901 med 1200 Personer. Handskemagerne vise Fremgang indtil 1890, men derefter Stilstand eller Tilbagegang (i 1840 ca. 800, i 1860 ca. 1200, i 1880 ca. 1500, i 1890 ca. 1700, men i 1901 kun 1600). For Buntmagernes Vedkommende indtræder Tilbagegangen noget tidligere; fra 300 i 1840 stiger Tallet til 1100 i 1870 og 1880, hvorpaa det synker til ca. 1000 i 1890 og 1901. — En Virksomhed, som først sent er bleven udskilt fra det huslige Arbejde, er Vadske og Strykning. Dette Erhverv findes først opført i 1860, og endnu i 1870 figurerer det kun i Tabellerne med nogle faa hundrede Personer, men i 1880 med ca. 3000, i 1890 med ca. 8000 og i 1901 med ca. 10000. — Toiletvirksomheden repræsenteres af Barber-, Frisør- og Parykmagerfaget, som gennem hele Perioden viser en forholdsvis stærk Fremgang (1840 ca. 700, 1860 ca. 1200, 1880 ca. 1800 og 1901 ca. 4400 Personer).

En meget betydelig Fremgang viser den Undergruppe, der er betegnet som Jordarbejde, Bygnings- og Møbelindustri. Som Benævnelsen viser, rummes der herunder ret forskelligartede Fag, hvoraf imidlertid mange kæde sig saaledes sammen, at en systematisk Spaltning af Gruppen frembyder store Vanskeligheder. Hele denne Undergruppe er for 1840 opgjort til 46000 Personer, for 1860 til 88000, for 1880 til 123000 og for 1901 til 192000. Tallet er altsaa i 60 Aar steget til over det firdobbelte. — Hovedparten af denne Undergruppes Personer rummes under nedenanførte fire Haandværksfag, hvoraf de to første, Murere og Tømrere ere rene Bygningsfag, de to sidste, Snedkere (herunder Stølemagere, Billedskærere og Forgyltere) og Malere (herunder Skiltefabrikanter) delvis tilhøre Bygnings-, delvis Møbelindustrien.

Aar	Murere	Tømrere	Snedkere m. v.	Malere m. v.
1840.....	10000	13000	14000	2000
1845.....	12000	16000	16000	3000
1855.....	16000	22000	20000	4000
1860.....	20000	26000	24000	6000
1870.....	23000	27000	27000	7000
1880.....	31000	28000	34000	10000
1890.....	39000	34000	33000	14000
1901.....	53000	33000	42000	20000

Ejendommelig er den forskellige Bevægelse i Tallene for de to rene Bygningsfag, Murere og Tømrere. Paa Forhaand skulde man antage, at deres Udvikling maatte være parallel; men det viser sig, at Murerne ere stegne langt stærkere end Tømrerne, ja at de sidstes Antal endog er gaaet en Ubetydelighed tilbage i Tiden efter 1890, medens de førstes er steget saa stærkt som ingensinde før¹⁾. Forklaringen tør maaske søges i, at Tømmeret, som udgjorde en saa væsentlig Bestanddel af Fortidens Bygninger (Bindingsværk), nu i det væsentlige kun anvendes i Etageadskillelser og Tage, hvor det endda i den nyeste Tid i stort Omfang fortrænges af Jernbjælker o. l. — I Forbindelse med Tømrerne maa omtales Skibs- og Baadebyggerne, der ikke ere indbefattede i ovenanførte Tal. Dette Fag er i 1840 opført med 1200 Personer, i 1860 med 2900, i 1880 med 5200; i de sidste 20 Aar har Faget imidlertid — som man kunde vente — nærmest stagneret, idet Tallet i 1890 var 5100, i 1901 ca. 5400. — Af de øvrige under denne Gruppe hørende Haandværksfag skal nævnes Glarmestere, hvis Tal under en ret jevn Stigning er blevet fordoblet i 60 Aar (1840 ca. 1100, 1901 ca. 2300), samt den stærkt sammenkædede Faggruppe, der rummes under Benævnelserne: Sadelmagere, Tapetserere, Pidskefabrikanter og Persiennefabrikanter, og som i 1840 opførtes med ca. 3000, i 1860 med 6000, i 1880 med ca. 8000 og i 1901 med ca. 11000 Personer.

Undergruppen Trævareindustri o. l. er steget fra 20000 i 1840 til 30000 i 1901; største Delen af Stigningen falder paa Tiden efter 1880 og er vist nok for en Del af formel Natur, idet Arbejdere ved Træskæreri og Savmøller, der i 1890 ere opførte med 2000 og i 1901 med henimod 6000 Personer, ved Tællingerne 1860—80 kun figurere med ganske smaa Tal og før 1860 slet ikke findes særskilt opførte i Tabellerne. — De fleste af de under denne Gruppe hørende Fag vise kun ringe Fremgang, enkelte endog

¹⁾ For en Del beror den stærke Stigning for Murerfaget fra 1890 til 1901 vistnok paa, at Erhvervsoplysningerne i 1901 vare fyldigere end ved den foregaaende Tælling (Murerarbejdsmand).

Tilbagegang. Bødkerfaget er saaledes gennem hele Tidsrummet opført med omtrent samme Personantal, 7 à 8000; naar Bødkerne, trods den stærke Stigning af Smørudførselen og det dermed følgende forøgede Forbrug af Bødkervarer, ikke ere stegne i Antal, er Grunden utvivlsomt den, at Faget i den nyere Tid mere og mere drives fabrikmæssigt (Stavene tildannes paa Træskæreriene), hvorved der bliver Brug for forholdsvis færre egentlige Bødkerarbejdere. Noget lignende gælder et Fag som Hjul- og Vognmagerfaget, der viser en langsom, men regelmæssig Stigning fra 9300 i 1840 til 10800 i 1870 og derefter en jævn Tilbagegang til 8800 i 1901. Derimod er Drejerfaget steget fra knap 3000 i 1840 til knap 4000 i 1901; Kurvmagerfaget i samme Tidsrum fra ca. 800 til ca. 1400, for begge Fag med en lille Nedgang efter 1890. Børstenbinderne vise Fremgang hele Perioden igennem, fra kun lidt over 100 i 1840 til ca. 1400 i 1901. Korkskærerne, der første Gang findes særlig opførte i 1860 (med kun 37 Personer), havde i 1901 naaet omtrent 1000.

Sten-, Ler- og Glasindustrien, der i og for sig ikke er betydelig i Danmark, rummer en Række Fag, som have været i stærk Vækst, hvorfor ogsaa Gruppen som Helhed er vokset meget stærkt, fra ca. 3000 i 1840 til 8000 i 1860, 19000 i 1880 og 34000 i 1901. — Stenhugger- og Stensliberfaget er i 1840 kun opført med 500 Personer, men i 1860 var Tallet allerede steget til 3600 og i 1880 til 7500, paa hvilket Punkt det siden er blevet staaende. — Det største Fag inden for denne Gruppe er Teglbrændere og Lervarefabrikanter, omfattende ca. 1200 Personer i 1840, ca. 2600 i 1860, ca. 7000 i 1880 og ca. 12000 i 1901 (det maa herved erindres, at Murstensbrænding tidligere i ikke ringe Omfang var knyttet til Landbruget som Bierhverv eller saaledes, at man, hvor man havde Ler, brændte Sten til eget Forbrug). — Pottemagerne ere i 1840 opførte med ca. 1100 Personer, stigende til ca. 1300 i 1860, medens Tallet i 1901 kun var lidt over 700. — To Fag, som i de seneste Aartier have taget stærkt Opsving, og som ikke ved alle Folketællingerne ere holdte adskilte fra hinanden, er Kalkbrændere og Cementfabrikanter (herunder Cementstøbere); det samlede Antal Personer under disse to Erhvervsbetegnelser udgjorde indtil 1860 kun 3—400, i 1880 ca. 1700 og i 1901 ca. 7000 (heraf faldt ca. 4000 paa Cementindustrien). — Den finere Lervareindustri, Gipsere samt Porcelæns- og Terrakottafabrikationen, var ligeledes indtil 1860 kun repræsenteret ved et Par Hundrede Personer,

men i 1880 ved ca. 1000 og i 1901 ved henved 2000. — Endelig er Antallet af de under Glasfabrikationen opførte Personer steget fra 500 i 1855 til 1100 i 1880 og 2900 i 1901.

Undergruppen Metalindustri er i 60 Aar steget til langt over det tredobbelte, fra 32000 i 1840 til 48000 i 1860, 65000 i 1880 og 105000 i 1901. — De tre betydeligste Fag inden for denne Gruppe ere Smede (Grovsmede og Klejnsmede), Maskinfabrikanter og Jernstøbere samt Blikkenslagere (og Blikvarefabrikanter). Nogen skarp Adskillelse mellem Smedehaandværket og Maskinfabrikationen kan ikke gennemføres i Nutiden; ikke alene glide Klejnsmedene over i den store Mængde forskelligartede Virksomheder under den mindre, mekaniske Industri (Maskinværksteder, Reparationsværksteder o. s. v.), men ogsaa mellem Grov- og Klejnsmedefaget paa den ene Side og den egentlige fabrikmæssige Maskinindustri paa den anden Side er der aabenbart foregaaet en Forskydning, der giver sig Udtryk i, at den jævne og ikke synderlig stærke Fremgang i Smedenes Tal standser ved Aar 1890, hvorefter der i det følgende Tællings-Mellemrum endog indtræder en lille Nedgang (jfr. nedenstaaende Oversigt). Naar Tallet for Maskinfabrikationen og Jernstøberiet er steget fra 18000 i 1890 til 38000 i 1901, er dette ganske vist delvis en Følge af den nys omtalte Forskydning i Forbindelse med en betydelig Udvikling i Maskinindustrien; men der er dog maaske paa dette Punkt særlig Anledning til at erindre om, hvad foran er berørt, at de fuldstændige Oplysninger, der stod til Raadighed i 1901, have bevirket, at Forskellen mellem Tallene for Maskinfabrikationen i dette Aar og i 1890 fremtræder noget større, end den i Virkeligheden er.

Aar	Smede	Maskinfabrikanter og Jernstøbere	Blikkenslagere og Blikvarefabrikanter
1840.....	25000	500	600
1845.....	27000	800	700
1855.....	31000	3000	1400
1860.....	34000	3000	1800
1870.....	37000	5000	2400
1880.....	40000	12000	3800
1890.....	43000	18000	5400
1901.....	42000	38000	7800

Af større Fag under Metalindustrien skal, foruden de ovenomtalte, nævnes Guldsmede og Pletvarefabrikanter, der i 1840 staa opførte med 1500 Personer, i 1860 med 1900, i 1880 ligeledes med 1900 og i 1901 med 2600. Endvidere Urmagere (i nyere Tid delvis et Handelsfag) med 1900 Personer i 1840, 2600 i 1860, 3600 i 1880 og 4600 i 1901. Gørtler- og

Kandestøberfagene talte tilsammen ca. 600 Personer i 1840, lige saa mange i 1860, ca. 1000 i 1880 og ca. 1600 i 1901. — Kobbersmedefaget, som i 1840 opførtes med ca. 800 Personer og i 1860 med ca. 1000, har siden da været i Tilbagegang; Tallet var i 1880 lidt over 900, i 1901 lidt under 900. — Endelig maa det nævnes, at der under Metalindustrien i Tidens Løb er opstaaet en Del helt nye Fag, hvoraf flere nu ere ret betydelige, saaledes Cykelfabrikanter (Reparatører) og Elektromekanikere (sidstnævnte Fag staar i Erhvervsstatistikken for 1901 opført med ca. 1400 Personer).

Undergruppen Industri i litterær og kunstnerisk Retning omfattede i 1840 næppe 2000 Personer, og endnu i 1860 naaede Tallet ikke over 3000; i 1880 var det imidlertid steget til 7000 og i de følgende 20 Aar blev det mere end fordoblet, idet Antallet i 1901 var 15000. — Under denne Faggruppe er foruden den egentlige grafiske Industri henregnet Bogbindere (700 i 1840, 1200 i 1860, 2000 i 1880 og 3400 i 1901), Fotografer (1000 i 1880, 2200 i 1901) samt nogle mindre Fag som Ciselører, Gravører og Skriftstøbere. Selve Bogtrykkerfaget kan ikke adskilles fra de andre Arter af Reproduktions-Virksomhed (Kobbertrykkere o. l.); Tallet var i 1840 ca. 900, i 1860 ca. 1500, i 1880 ca. 3900 og i 1901 ca. 9500.

Endnu skal omtales et Par industrielle Erhverv, som faldt uden for de i Tabel 128 anførte Undergrupper, og som ere ret betydelige. Det ene af disse Fag er Garvere og Felberedere, som i 1840 ernærede ca. 1900 Mennesker, og som ved de tre Tællinger 1855, 1860 og 1870 er opført med omtrent samme Tal, ca. 2500; derefter følger imidlertid en ret stærk Stigning til 3200 i 1880 og 4000 i 1901. — Det andet Fag er Papirfabrikationen. I 1840 fandtes under denne Erhvervsbetegnelse opført 500 Personer, i 1860 ca. 600, i 1880 ca. 1200 og i 1901 ca. 3300.

Handelsgruppen lader sig ikke i samme Udstrækning som Industrigruppen opløse i nogenlunde bestemt afgrænsede Fag; det professionelle Moment er jo i det hele mindre fremtrædende i Handelsvirksomheden, og de enkelte Brancher flyde som oftest i ikke ringe Grad over i hinanden. Ved en Sammenligning, der strækker sig over et længere Aaremaal, kan der derfor kun blive Tale om at medtage nogle faa Handelsfag eller Grupper af saadanne.

Som anført i Tabel 128, er det Antal Personer, der efter Folketællingerne levede af Varehandel, i

1840 opgjort til 32000, i 1860 var Tallet steget til 53000, i 1880 til 94000 og i 1901 til 155000. Om en meget stor Del af de under Varehandel opførte Personer gælder det, at en nærmere Klassificering er udelukket paa Grund af mangelfulde Oplysninger om Virksomhedens Art (Erhvervsbetegnelser som: Grosserer, Købmand, Handelskommis o. s. v.). Dette maa haves i Erindring ved Vurderingen af de Tal, der anføres i det følgende: alle de anførte Tal ere for smaa, men de ere ikke alle for smaa i samme Forhold, fordi ikke alle Handelsbrancher i lige Grad have Part i det Antal Personer, der maa holdes udenfor paa Grund af utilstrækkelig Erhvervsbetegnelse. Det maa endvidere bemærkes, at ogsaa for Handelsfagene gælder, hvad foran er sagt om Industrien, at de fyldigere Oplysninger, man havde at raade over i 1901, have bevirket, at Forskellen mellem Tallene for denne Tælling og de foregaaende i mange Tilfælde ser større ud, end den i Virkeligheden er. — De talrige Brancher, der kunne sammenfattes under Fællesbetegnelsen Handel med Næringsmidler, opførtes i 1840 med ca. 8000 Personer, i 1860 med ca. 18000, i 1880 med ca. 25000 og i 1901 med ca. 43000. Af denne Gruppe lader kun ganske enkelte Fag sig udskille særskilt, og disse ere endda af underordnet Betydning i Forhold til Helheden: Vinhandlere staa i Aaret 1840 opførte med 600 Personer, i 1860 med 700, i 1880 med 1000 og i 1901 med 2700; for Apotekere finder man følgende Tal: 1840 ca. 800, 1860 ca. 1100, 1880 ca. 1600 og 1901 ca. 2600. Adskillige nye Arter af Handel med Næringsmidler ere opstaaede i Tidens Løb, saaledes Brødhandel, Fiskehandel, Mælkehandel og Ølhandel; man skal imidlertid ikke anføre Tal for disse Erhverv, da Fagene ere saa slet afgrænsede, at en Sammenligning fra Tid til Tid næppe er tilladelig. — Under Handel med Beklædningsgenstande kan i 1840 henføres ca. 2000 Personer, i 1860 ca. 3000, i 1880 ca. 5000 og i 1901 ca. 15000. — Under Handel med Møbler og Husgeraad finder man i 1840 ca. 1100 Personer, i 1860 ca. 1600, i 1880 ca. 2900 og i 1901 ca. 5500. — Bog-, Kunst- og Antikvitetshandelen har i Tidens Løb lagt Beslag paa et stærkt stigende Antal Mennesker; i 1840 var Tallet kun ca. 300, i 1860 ca. 1000, i 1880 ca. 1500 og i 1901 ca. 3800.

Forholdsvis langt stærkere end Varehandelen har Pengehandelen udviklet sig i den her betragtede 60-aarige Periode. Til Pengeomsætning, Forsikrings- og Kommissionsvirksomhed kunde i 1840 kun henføres ca. 1000 Personer, i 1860 ca. 1800, i 1880 ca. 6000 og i 1901 ca. 14000.

Som en særlig Art af Handelsvirksomhed maa man betragte Gæstgiveri, Beværtnings- og Hotel-drift o. l. Som anført i Tabel 128 underholdtes ved de herhen hørende Erhverv i 1840 ca. 11000 Personer, i 1860 ca. 18000, i 1880 ca. 25000 og i 1901 ca. 36000.

3. Forsørgere, Forsørgede og Tyende.

Soutiens, nourris et domestiques.

De Tal, der i det foregaaende ere anførte til Belysning af Befolkningens Gruppering efter Erhverv ved forskellige Tidspunkter, omfatte, som allerede nævnt i Noten Side 158, alle de Personer, der i videste Forstand kunne siges at leve af de forskellige Erhverv, altsaa baade dem, der arbejde i Faget (enten som selvstændige Næringsdrivende eller som Medhjæpere) og dem, der underholdes af disse (deres Hustruer, Børn o. s. v.), endelig ogsaa de Personer, der som Tyende ere knyttede til de paagældendes Husstand, enten for at bistaa ved Udførelsen af det erhvervsmæssige Arbejde eller for at udføre almindelig Husgerning.

I nærværende Afsnit vil der for hver Erhvervsgruppe blive sondret mellem Forsørgere, Forsørgede og Tyende. Til de sidstnævnte er henregnet saa vel Erhvervstyende som Hustyende (jfr. foran Side 159). For at bringe Opgørelsen for 1901 saa vidt muligt i Overensstemmelse med de tidligere Tællinger, har man til Forsørgerklassen ikke medregnet Personer under 15 Aar (jfr. Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra A, Nr. 4, Side 44*). Da Folketællingerne 1787 og 1801 dels ikke have nogen Deling mellem Forsørgere og Forsørgede, dels ikke angive Tyendets Fordeling mellem de forskellige Erhverv, og da Tællingen 1834 medregner «Tyende og Avlsfolk» blandt de Forsørgede, kan Sondringen i de ovennævnte tre Klasser ikke føres længere tilbage end til 1840.

I omstaaende Tabel 129 (Side 170) er hver enkelt af de foran opstillede 9 Erhvervsgrupper (se Tabel 126) delt paa ovenanførte Maade; for Tællingerne 1855—1901 er tillige hver Klasse delt efter Køn. Med Hensyn til Gruppe VIII «Offentlig understøttede» skal bemærkes, at en Sondring mellem Forsørgere, Forsørgede (og Tyende) inden for denne Gruppe først er bleven gennemført ved Folketællingen 1901. De tidligere Tællinger betragtede alle til denne Gruppe hen hørende Personer som Forsørgede (nemlig «forsørgede» eller underholdte af Stat eller Kommune). Ved Tællingen 1901 er Be-

grebet «Forsørgere» derimod taget i dets privat-økonomiske Betydning, saaledes at man ogsaa inden for Kredsen af dem, der helt eller væsentlig lever af offentlig Understøttelse, har sondret mellem Forsørgere og Forsørgede i privat-økonomisk Forstand. Ligesom en Af-tægtsnyder eller en Pensionist er «Forsørger», hans Hustru «Forsørget», saaledes er den Mand, der til sit eget og sin Families Underhold modtager offentlig Fattighjælp, «Forsørger», medens hans Hustru og Børn ere «Forsørgede». Da en Sondring efter det her opstillede Synspunkt mellem Forsørgere og Forsørgede i Gruppen «Offentlig understøttede» ikke nu lader sig gennemføre for Tællingerne før 1901, har man for alle disse ældre Tællinger opført samtlige Personer i den paagældende Gruppe under Forsørgernes Rubrikker, idet det langt overvejende Flertal — efter Erfaringerne fra 1901 — høre herhen.

Betragter man i Tabel 129 Tallene for samtlige Erhvervsgrupper under eet, vil det ses, at de tre Klasser, Forsørgere, Forsørgede og Tyende, i Tidens Løb ere blevne forøgede i meget ulige Grad. Fra 1840 til 1901 er den hele Befolkning vokset fra 1,283000 til 2,450000, altsaa med omtrent 91 pCt. I samme Tid er Forsørgernes Antal forøget fra 370000 til 908000, altsaa med 145 pCt., de Forsørgedes fra 725000 til 1,323000 eller med 82 pCt., og endelig Tyendeklassen fra 187000 til 219000, d. v. s. kun med 17 pCt. Det er muligt, at Grænserne mellem de tre Klasser ere dragne efter noget forskellige Principper ved de forskellige Tællinger, og det er i hvert Fald sandsynligt, at den større Fuldstændighed, hvormed Erhvervsangivelserne forelaa ved Tællingen 1901 i Forhold til samtlige tidligere Tællinger, har bevirket, at en noget større Del af de Personer, der befinde sig paa Grænsen af Forsørgernes og de Forsørgedes Klasse, er bleven henført til den førstnævnte, end tidligere er sket (jfr. de i det følgende anførte Forholdstal); men selv naar der tages Hensyn hertil, er Forskellen mellem Stigningen i de tre Klasser meget betydelig. Hvis man for hver enkelt Tælling (med Undtagelse af den i 1850) beregner Forsørgernes, de Forsørgedes og Tyendeklassens procentvise Andel af hele Befolkningen, finder man følgende Tal:

Aar	Forsørgere pCt.	Forsørgede pCt.	Tyende pCt.	I alt
1840.....	28,9	56,5	14,6	100,0
1845.....	28,9	56,7	14,4	100,0
1855.....	29,0	57,3	13,7	100,0
1860.....	29,2	57,7	13,1	100,0
1870.....	30,3	57,3	12,4	100,0
1880.....	30,0	58,6	11,4	100,0
1890.....	33,4	56,6	10,0	100,0
1901.....	37,2	53,9	8,9	100,0

Tabel 129. Forsørgere, Forsørgede og Tyende i de forskellige Erhvervs-Hovedgrupper ved hver Folketælling 1840—1901. Hele Landet.

Soutiens, nourris et domestiques dans les groupes généraux de profession selon les recensements de 1840 à 1901. Tout le pays.

Aar année	Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>									Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
	M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
I. Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	24803	—	—	40983	—	—	15977	81763	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="9">Forsørgere <i>soutiens</i></th> <th colspan="9">Forsørgede <i>nourris</i></th> <th colspan="9">Tyende <i>domestiques</i></th> <th rowspan="3">I alt <i>total</i></th> </tr> <tr> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> </tr> <tr> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="28" style="text-align: center;">VI. Daglejere, Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste o. l. <i>journaliers et domestiques inclassables</i></td> </tr> <tr> <td>1840</td><td>—</td><td>—</td><td>49723</td><td>—</td><td>—</td><td>119954</td><td>—</td><td>—</td><td>505</td><td>170182</td> <td>—</td><td>—</td><td>49723</td><td>—</td><td>—</td><td>119954</td><td>—</td><td>—</td><td>505</td><td>170182</td> <td>—</td><td>—</td><td>49723</td><td>—</td><td>—</td><td>119954</td><td>—</td><td>—</td><td>505</td><td>170182</td> </tr> <tr> <td>1845</td><td>—</td><td>—</td><td>53879</td><td>—</td><td>—</td><td>130931</td><td>—</td><td>—</td><td>555</td><td>185365</td> <td>—</td><td>—</td><td>53879</td><td>—</td><td>—</td><td>130931</td><td>—</td><td>—</td><td>555</td><td>185365</td> <td>—</td><td>—</td><td>53879</td><td>—</td><td>—</td><td>130931</td><td>—</td><td>—</td><td>555</td><td>185365</td> </tr> <tr> <td>1850</td><td>—</td><td>—</td><td>62516</td><td>—</td><td>—</td><td>154188</td><td>—</td><td>—</td><td>757</td><td>217461</td> <td>—</td><td>—</td><td>62516</td><td>—</td><td>—</td><td>154188</td><td>—</td><td>—</td><td>757</td><td>217461</td> <td>—</td><td>—</td><td>62516</td><td>—</td><td>—</td><td>154188</td><td>—</td><td>—</td><td>757</td><td>217461</td> </tr> <tr> <td>1855</td><td>24851</td><td>1986</td><td>26837</td><td>13557</td><td>30129</td><td>43686</td><td>4250</td><td>11249</td><td>15499</td><td>86022</td> <td>59679</td><td>7997</td><td>67676</td><td>50720</td><td>106845</td><td>157565</td><td>80</td><td>555</td><td>635</td><td>225876</td> <td>59679</td><td>7997</td><td>67676</td><td>50720</td><td>106845</td><td>157565</td><td>80</td><td>555</td><td>635</td><td>225876</td> </tr> <tr> <td>1860</td><td>26093</td><td>2366</td><td>28459</td><td>15214</td><td>33113</td><td>48327</td><td>3925</td><td>11706</td><td>15631</td><td>92417</td> <td>63630</td><td>8114</td><td>71744</td><td>55142</td><td>114294</td><td>169436</td><td>82</td><td>577</td><td>659</td><td>241839</td> <td>63630</td><td>8114</td><td>71744</td><td>55142</td><td>114294</td><td>169436</td><td>82</td><td>577</td><td>659</td><td>241839</td> </tr> <tr> <td>1870</td><td>30170</td><td>3075</td><td>33245</td><td>18077</td><td>38744</td><td>56821</td><td>3524</td><td>12681</td><td>16205</td><td>106271</td> <td>74263</td><td>15392</td><td>89655</td><td>63465</td><td>130425</td><td>193890</td><td>30</td><td>353</td><td>383</td><td>283928</td> <td>74263</td><td>15392</td><td>89655</td><td>63465</td><td>130425</td><td>193890</td><td>30</td><td>353</td><td>383</td><td>283928</td> </tr> <tr> <td>1880</td><td>36212</td><td>5055</td><td>41267</td><td>24280</td><td>50012</td><td>74292</td><td>2889</td><td>13236</td><td>16125</td><td>131684</td> <td>47349</td><td>10551</td><td>57900</td><td>40420</td><td>83670</td><td>124090</td><td>30</td><td>247</td><td>277</td><td>182267</td> <td>47349</td><td>10551</td><td>57900</td><td>40420</td><td>83670</td><td>124090</td><td>30</td><td>247</td><td>277</td><td>182267</td> </tr> <tr> <td>1890</td><td>43811</td><td>8344</td><td>52155</td><td>30675</td><td>59922</td><td>90597</td><td>2353</td><td>14261</td><td>16619</td><td>159371</td> <td>46737</td><td>9489</td><td>56226</td><td>39754</td><td>79788</td><td>119542</td><td>53</td><td>403</td><td>456</td><td>176224</td> <td>46737</td><td>9489</td><td>56226</td><td>39754</td><td>79788</td><td>119542</td><td>53</td><td>403</td><td>456</td><td>176224</td> </tr> <tr> <td>1901</td><td>57511</td><td>16828</td><td>74339</td><td>33134</td><td>70209</td><td>103343</td><td>735</td><td>15309</td><td>16044</td><td>193726</td> <td>10088</td><td>12561</td><td>22649</td><td>9327</td><td>15442</td><td>24769</td><td>20</td><td>255</td><td>275</td><td>47693</td> <td>10088</td><td>12561</td><td>22649</td><td>9327</td><td>15442</td><td>24769</td><td>20</td><td>255</td><td>275</td><td>47693</td> </tr> </tbody> </table>																												Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>									Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>	M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	VI. Daglejere, Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste o. l. <i>journaliers et domestiques inclassables</i>																												1840	—	—	49723	—	—	119954	—	—	505	170182	—	—	49723	—	—	119954	—	—	505	170182	—	—	49723	—	—	119954	—	—	505	170182	1845	—	—	53879	—	—	130931	—	—	555	185365	—	—	53879	—	—	130931	—	—	555	185365	—	—	53879	—	—	130931	—	—	555	185365	1850	—	—	62516	—	—	154188	—	—	757	217461	—	—	62516	—	—	154188	—	—	757	217461	—	—	62516	—	—	154188	—	—	757	217461	1855	24851	1986	26837	13557	30129	43686	4250	11249	15499	86022	59679	7997	67676	50720	106845	157565	80	555	635	225876	59679	7997	67676	50720	106845	157565	80	555	635	225876	1860	26093	2366	28459	15214	33113	48327	3925	11706	15631	92417	63630	8114	71744	55142	114294	169436	82	577	659	241839	63630	8114	71744	55142	114294	169436	82	577	659	241839	1870	30170	3075	33245	18077	38744	56821	3524	12681	16205	106271	74263	15392	89655	63465	130425	193890	30	353	383	283928	74263	15392	89655	63465	130425	193890	30	353	383	283928	1880	36212	5055	41267	24280	50012	74292	2889	13236	16125	131684	47349	10551	57900	40420	83670	124090	30	247	277	182267	47349	10551	57900	40420	83670	124090	30	247	277	182267	1890	43811	8344	52155	30675	59922	90597	2353	14261	16619	159371	46737	9489	56226	39754	79788	119542	53	403	456	176224	46737	9489	56226	39754	79788	119542	53	403	456	176224	1901	57511	16828	74339	33134	70209	103343	735	15309	16044	193726	10088	12561	22649	9327	15442	24769	20	255	275	47693	10088	12561	22649	9327	15442	24769	20	255	275	47693
Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>																														Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
M.			Kv.			Tils.			M.																														Kv.			Tils.			M.				Kv.			Tils.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.																													m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.		m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
VI. Daglejere, Arbejds mænd, Tyende uden fast Tjeneste o. l. <i>journaliers et domestiques inclassables</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	49723	—	—	119954	—	—	505	170182																													—	—	49723	—	—	119954	—	—	505	170182	—	—	49723	—	—	119954	—	—	505	170182																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1845	—	—	53879	—	—	130931	—	—	555	185365																													—	—	53879	—	—	130931	—	—	555	185365	—	—	53879	—	—	130931	—	—	555	185365																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1850	—	—	62516	—	—	154188	—	—	757	217461																													—	—	62516	—	—	154188	—	—	757	217461	—	—	62516	—	—	154188	—	—	757	217461																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1855	24851	1986	26837	13557	30129	43686	4250	11249	15499	86022																													59679	7997	67676	50720	106845	157565	80	555	635	225876	59679	7997	67676	50720	106845	157565	80	555	635	225876																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1860	26093	2366	28459	15214	33113	48327	3925	11706	15631	92417																													63630	8114	71744	55142	114294	169436	82	577	659	241839	63630	8114	71744	55142	114294	169436	82	577	659	241839																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1870	30170	3075	33245	18077	38744	56821	3524	12681	16205	106271	74263	15392	89655	63465	130425	193890	30	353	383	283928	74263	15392	89655	63465	130425	193890	30	353	383	283928																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1880	36212	5055	41267	24280	50012	74292	2889	13236	16125	131684	47349	10551	57900	40420	83670	124090	30	247	277	182267	47349	10551	57900	40420	83670	124090	30	247	277	182267																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1890	43811	8344	52155	30675	59922	90597	2353	14261	16619	159371	46737	9489	56226	39754	79788	119542	53	403	456	176224	46737	9489	56226	39754	79788	119542	53	403	456	176224																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1901	57511	16828	74339	33134	70209	103343	735	15309	16044	193726	10088	12561	22649	9327	15442	24769	20	255	275	47693	10088	12561	22649	9327	15442	24769	20	255	275	47693																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
II. Landbrug m. v. <i>agriculture etc.</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	109360	—	—	351056	—	—	136335	596751	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="9">Forsørgere <i>soutiens</i></th> <th colspan="9">Forsørgede <i>nourris</i></th> <th colspan="9">Tyende <i>domestiques</i></th> <th rowspan="3">I alt <i>total</i></th> </tr> <tr> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> </tr> <tr> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="28" style="text-align: center;">VII. De, der leve af deres Midler <i>vivant de leurs moyens</i></td> </tr> <tr> <td>1840</td><td>—</td><td>—</td><td>26199</td><td>—</td><td>—</td><td>17534</td><td>—</td><td>—</td><td>4223</td><td>47956</td> <td>—</td><td>—</td><td>26199</td><td>—</td><td>—</td><td>17534</td><td>—</td><td>—</td><td>4223</td><td>47956</td> <td>—</td><td>—</td><td>26199</td><td>—</td><td>—</td><td>17534</td><td>—</td><td>—</td><td>4223</td><td>47956</td> </tr> <tr> <td>1845</td><td>—</td><td>—</td><td>27829</td><td>—</td><td>—</td><td>19229</td><td>—</td><td>—</td><td>4788</td><td>51846</td> <td>—</td><td>—</td><td>27829</td><td>—</td><td>—</td><td>19229</td><td>—</td><td>—</td><td>4788</td><td>51846</td> <td>—</td><td>—</td><td>27829</td><td>—</td><td>—</td><td>19229</td><td>—</td><td>—</td><td>4788</td><td>51846</td> </tr> <tr> <td>1850</td><td>—</td><td>—</td><td>29057</td><td>—</td><td>—</td><td>20210</td><td>—</td><td>—</td><td>4806</td><td>54073</td> <td>—</td><td>—</td><td>29057</td><td>—</td><td>—</td><td>20210</td><td>—</td><td>—</td><td>4806</td><td>54073</td> <td>—</td><td>—</td><td>29057</td><td>—</td><td>—</td><td>20210</td><td>—</td><td>—</td><td>4806</td><td>54073</td> </tr> <tr> <td>1855</td><td>111298</td><td>8577</td><td>119875</td><td>144108</td><td>250790</td><td>394898</td><td>81710</td><td>67448</td><td>149158</td><td>663931</td> <td>14625</td><td>18244</td><td>32869</td><td>4118</td><td>16581</td><td>20699</td><td>548</td><td>4344</td><td>4892</td><td>58460</td> <td>14625</td><td>18244</td><td>32869</td><td>4118</td><td>16581</td><td>20699</td><td>548</td><td>4344</td><td>4892</td><td>58460</td> </tr> <tr> <td>1860</td><td>129404</td><td>21415</td><td>150819</td><td>152026</td><td>270482</td><td>422508</td><td>84722</td><td>69135</td><td>153857</td><td>727184</td> <td>4190</td><td>8151</td><td>12341</td><td>2931</td><td>8712</td><td>11643</td><td>598</td><td>4101</td><td>4699</td><td>28683</td> <td>4190</td><td>8151</td><td>12341</td><td>2931</td><td>8712</td><td>11643</td><td>598</td><td>4101</td><td>4699</td><td>28683</td> </tr> <tr> <td>1870</td><td>144297</td><td>26952</td><td>171249</td><td>161555</td><td>291656</td><td>453211</td><td>90769</td><td>73506</td><td>164275</td><td>788735</td> <td>5130</td><td>10044</td><td>15174</td><td>4221</td><td>12456</td><td>16677</td><td>499</td><td>5088</td><td>5587</td><td>37438</td> <td>5130</td><td>10044</td><td>15174</td><td>4221</td><td>12456</td><td>16677</td><td>499</td><td>5088</td><td>5587</td><td>37438</td> </tr> <tr> <td>1880</td><td>167236</td><td>20585</td><td>187821</td><td>191238</td><td>346681</td><td>537919</td><td>88886</td><td>74305</td><td>163191</td><td>888931</td> <td>20884</td><td>25585</td><td>46469</td><td>4980</td><td>23050</td><td>28030</td><td>411</td><td>5658</td><td>6069</td><td>80568</td> <td>20884</td><td>25585</td><td>46469</td><td>4980</td><td>23050</td><td>28030</td><td>411</td><td>5658</td><td>6069</td><td>80568</td> </tr> <tr> <td>1890</td><td>188320</td><td>30878</td><td>219198</td><td>174025</td><td>336061</td><td>510086</td><td>83434</td><td>69618</td><td>153052</td><td>882336</td> <td>24643</td><td>32463</td><td>57106</td><td>4378</td><td>24389</td><td>28767</td><td>350</td><td>6750</td><td>7100</td><td>92973</td> <td>24643</td><td>32463</td><td>57106</td><td>4378</td><td>24389</td><td>28767</td><td>350</td><td>6750</td><td>7100</td><td>92973</td> </tr> <tr> <td>1901</td><td>243564</td><td>52258</td><td>295822</td><td>185700</td><td>350898</td><td>536598</td><td>70841</td><td>68633</td><td>139474</td><td>971894</td> <td>29756</td><td>42426</td><td>72182</td><td>5579</td><td>25801</td><td>31380</td><td>297</td><td>9034</td><td>9331</td><td>112893</td> <td>29756</td><td>42426</td><td>72182</td><td>5579</td><td>25801</td><td>31380</td><td>297</td><td>9034</td><td>9331</td><td>112893</td> </tr> </tbody> </table>																												Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>									Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>	M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	VII. De, der leve af deres Midler <i>vivant de leurs moyens</i>																												1840	—	—	26199	—	—	17534	—	—	4223	47956	—	—	26199	—	—	17534	—	—	4223	47956	—	—	26199	—	—	17534	—	—	4223	47956	1845	—	—	27829	—	—	19229	—	—	4788	51846	—	—	27829	—	—	19229	—	—	4788	51846	—	—	27829	—	—	19229	—	—	4788	51846	1850	—	—	29057	—	—	20210	—	—	4806	54073	—	—	29057	—	—	20210	—	—	4806	54073	—	—	29057	—	—	20210	—	—	4806	54073	1855	111298	8577	119875	144108	250790	394898	81710	67448	149158	663931	14625	18244	32869	4118	16581	20699	548	4344	4892	58460	14625	18244	32869	4118	16581	20699	548	4344	4892	58460	1860	129404	21415	150819	152026	270482	422508	84722	69135	153857	727184	4190	8151	12341	2931	8712	11643	598	4101	4699	28683	4190	8151	12341	2931	8712	11643	598	4101	4699	28683	1870	144297	26952	171249	161555	291656	453211	90769	73506	164275	788735	5130	10044	15174	4221	12456	16677	499	5088	5587	37438	5130	10044	15174	4221	12456	16677	499	5088	5587	37438	1880	167236	20585	187821	191238	346681	537919	88886	74305	163191	888931	20884	25585	46469	4980	23050	28030	411	5658	6069	80568	20884	25585	46469	4980	23050	28030	411	5658	6069	80568	1890	188320	30878	219198	174025	336061	510086	83434	69618	153052	882336	24643	32463	57106	4378	24389	28767	350	6750	7100	92973	24643	32463	57106	4378	24389	28767	350	6750	7100	92973	1901	243564	52258	295822	185700	350898	536598	70841	68633	139474	971894	29756	42426	72182	5579	25801	31380	297	9034	9331	112893	29756	42426	72182	5579	25801	31380	297	9034	9331	112893
Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>																														Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
M.			Kv.			Tils.			M.																														Kv.			Tils.			M.				Kv.			Tils.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.																													m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.		m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
VII. De, der leve af deres Midler <i>vivant de leurs moyens</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	26199	—	—	17534	—	—	4223	47956																													—	—	26199	—	—	17534	—	—	4223	47956	—	—	26199	—	—	17534	—	—	4223	47956																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1845	—	—	27829	—	—	19229	—	—	4788	51846																													—	—	27829	—	—	19229	—	—	4788	51846	—	—	27829	—	—	19229	—	—	4788	51846																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1850	—	—	29057	—	—	20210	—	—	4806	54073																													—	—	29057	—	—	20210	—	—	4806	54073	—	—	29057	—	—	20210	—	—	4806	54073																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1855	111298	8577	119875	144108	250790	394898	81710	67448	149158	663931																													14625	18244	32869	4118	16581	20699	548	4344	4892	58460	14625	18244	32869	4118	16581	20699	548	4344	4892	58460																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1860	129404	21415	150819	152026	270482	422508	84722	69135	153857	727184																													4190	8151	12341	2931	8712	11643	598	4101	4699	28683	4190	8151	12341	2931	8712	11643	598	4101	4699	28683																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1870	144297	26952	171249	161555	291656	453211	90769	73506	164275	788735	5130	10044	15174	4221	12456	16677	499	5088	5587	37438	5130	10044	15174	4221	12456	16677	499	5088	5587	37438																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1880	167236	20585	187821	191238	346681	537919	88886	74305	163191	888931	20884	25585	46469	4980	23050	28030	411	5658	6069	80568	20884	25585	46469	4980	23050	28030	411	5658	6069	80568																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1890	188320	30878	219198	174025	336061	510086	83434	69618	153052	882336	24643	32463	57106	4378	24389	28767	350	6750	7100	92973	24643	32463	57106	4378	24389	28767	350	6750	7100	92973																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1901	243564	52258	295822	185700	350898	536598	70841	68633	139474	971894	29756	42426	72182	5579	25801	31380	297	9034	9331	112893	29756	42426	72182	5579	25801	31380	297	9034	9331	112893																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
III. Fiskeri og Søfart <i>pêche et navigation</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	10821	—	—	22610	—	—	1887	35318	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="9">Forsørgere <i>soutiens</i></th> <th colspan="9">Forsørgede <i>nourris</i></th> <th colspan="9">Tyende <i>domestiques</i></th> <th rowspan="3">I alt <i>total</i></th> </tr> <tr> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> </tr> <tr> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="28" style="text-align: center;">VIII. Offentlig understøttede <i>assistance publique</i></td> </tr> <tr> <td>1840</td><td>—</td><td>—</td><td>40852</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>40852</td> <td>—</td><td>—</td><td>40852</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>40852</td> <td>—</td><td>—</td><td>40852</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>40852</td> </tr> <tr> <td>1845</td><td>—</td><td>—</td><td>40322</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>40322</td> <td>—</td><td>—</td><td>40322</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>40322</td> <td>—</td><td>—</td><td>40322</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>40322</td> </tr> <tr> <td>1850</td><td>—</td><td>—</td><td>34141</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>34141</td> <td>—</td><td>—</td><td>34141</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>34141</td> <td>—</td><td>—</td><td>34141</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>34141</td> </tr> <tr> <td>1855</td><td>11818</td><td>182</td><td>12000</td><td>9199</td><td>17182</td><td>26381</td><td>418</td><td>1437</td><td>1855</td><td>40236</td> <td>13105</td><td>19695</td><td>32800</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>32800</td> <td>13105</td><td>19695</td><td>32800</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>32800</td> </tr> <tr> <td>1860</td><td>13791</td><td>136</td><td>13927</td><td>9722</td><td>19065</td><td>28787</td><td>400</td><td>1269</td><td>1669</td><td>44383</td> <td>14100</td><td>20410</td><td>34510</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>34510</td> <td>14100</td><td>20410</td><td>34510</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>34510</td> </tr> <tr> <td>1870</td><td>15140</td><td>112</td><td>15252</td><td>10123</td><td>20320</td><td>30443</td><td>209</td><td>955</td><td>1164</td><td>46859</td> <td>19878</td><td>27824</td><td>47702</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>47702</td> <td>19878</td><td>27824</td><td>47702</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>47702</td> </tr> <tr> <td>1880</td><td>16242</td><td>114</td><td>16356</td><td>12172</td><td>24352</td><td>36524</td><td>157</td><td>868</td><td>1025</td><td>53905</td> <td>14685</td><td>18304</td><td>32989</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>32989</td> <td>14685</td><td>18304</td><td>32989</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>32989</td> </tr> <tr> <td>1890</td><td>17088</td><td>137</td><td>17225</td><td>13672</td><td>27126</td><td>40798</td><td>158</td><td>813</td><td>971</td><td>58994</td> <td>20396</td><td>24193</td><td>44589</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>44589</td> <td>20396</td><td>24193</td><td>44589</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>—</td><td>44589</td> </tr> <tr> <td>1901</td><td>22141</td><td>189</td><td>22330</td><td>16975</td><td>32686</td><td>49661</td><td>140</td><td>1001</td><td>1141</td><td>73132</td> <td>19287</td><td>26985</td><td>46272</td><td>2408</td><td>7275</td><td>9683</td><td>7</td><td>368</td><td>375</td><td>56330</td> <td>19287</td><td>26985</td><td>46272</td><td>2408</td><td>7275</td><td>9683</td><td>7</td><td>368</td><td>375</td><td>56330</td> </tr> </tbody> </table>																												Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>									Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>	M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	VIII. Offentlig understøttede <i>assistance publique</i>																												1840	—	—	40852	—	—	—	—	—	—	40852	—	—	40852	—	—	—	—	—	—	40852	—	—	40852	—	—	—	—	—	—	40852	1845	—	—	40322	—	—	—	—	—	—	40322	—	—	40322	—	—	—	—	—	—	40322	—	—	40322	—	—	—	—	—	—	40322	1850	—	—	34141	—	—	—	—	—	—	34141	—	—	34141	—	—	—	—	—	—	34141	—	—	34141	—	—	—	—	—	—	34141	1855	11818	182	12000	9199	17182	26381	418	1437	1855	40236	13105	19695	32800	—	—	—	—	—	—	32800	13105	19695	32800	—	—	—	—	—	—	32800	1860	13791	136	13927	9722	19065	28787	400	1269	1669	44383	14100	20410	34510	—	—	—	—	—	—	34510	14100	20410	34510	—	—	—	—	—	—	34510	1870	15140	112	15252	10123	20320	30443	209	955	1164	46859	19878	27824	47702	—	—	—	—	—	—	47702	19878	27824	47702	—	—	—	—	—	—	47702	1880	16242	114	16356	12172	24352	36524	157	868	1025	53905	14685	18304	32989	—	—	—	—	—	—	32989	14685	18304	32989	—	—	—	—	—	—	32989	1890	17088	137	17225	13672	27126	40798	158	813	971	58994	20396	24193	44589	—	—	—	—	—	—	44589	20396	24193	44589	—	—	—	—	—	—	44589	1901	22141	189	22330	16975	32686	49661	140	1001	1141	73132	19287	26985	46272	2408	7275	9683	7	368	375	56330	19287	26985	46272	2408	7275	9683	7	368	375	56330
Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>																														Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
M.			Kv.			Tils.			M.																														Kv.			Tils.			M.				Kv.			Tils.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.																													m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.		m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
VIII. Offentlig understøttede <i>assistance publique</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	40852	—	—	—	—	—	—	40852																													—	—	40852	—	—	—	—	—	—	40852	—	—	40852	—	—	—	—	—	—	40852																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1845	—	—	40322	—	—	—	—	—	—	40322																													—	—	40322	—	—	—	—	—	—	40322	—	—	40322	—	—	—	—	—	—	40322																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1850	—	—	34141	—	—	—	—	—	—	34141																													—	—	34141	—	—	—	—	—	—	34141	—	—	34141	—	—	—	—	—	—	34141																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1855	11818	182	12000	9199	17182	26381	418	1437	1855	40236																													13105	19695	32800	—	—	—	—	—	—	32800	13105	19695	32800	—	—	—	—	—	—	32800																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1860	13791	136	13927	9722	19065	28787	400	1269	1669	44383																													14100	20410	34510	—	—	—	—	—	—	34510	14100	20410	34510	—	—	—	—	—	—	34510																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1870	15140	112	15252	10123	20320	30443	209	955	1164	46859	19878	27824	47702	—	—	—	—	—	—	47702	19878	27824	47702	—	—	—	—	—	—	47702																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1880	16242	114	16356	12172	24352	36524	157	868	1025	53905	14685	18304	32989	—	—	—	—	—	—	32989	14685	18304	32989	—	—	—	—	—	—	32989																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1890	17088	137	17225	13672	27126	40798	158	813	971	58994	20396	24193	44589	—	—	—	—	—	—	44589	20396	24193	44589	—	—	—	—	—	—	44589																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1901	22141	189	22330	16975	32686	49661	140	1001	1141	73132	19287	26985	46272	2408	7275	9683	7	368	375	56330	19287	26985	46272	2408	7275	9683	7	368	375	56330																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
IV. Haandværk og Industri <i>métiers et industrie</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	91130	—	—	143727	—	—	15688	250545	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="9">Forsørgere <i>soutiens</i></th> <th colspan="9">Forsørgede <i>nourris</i></th> <th colspan="9">Tyende <i>domestiques</i></th> <th rowspan="3">I alt <i>total</i></th> </tr> <tr> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> <th colspan="3">M.</th> <th colspan="3">Kv.</th> <th colspan="3">Tils.</th> </tr> <tr> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> <th>s. m.</th> <th>s. f.</th> <th>m. + f.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="28" style="text-align: center;">IX. Uangiven Virksomhed <i>profession non indiquée</i></td> </tr> <tr> <td>1840</td><td>—</td><td>—</td><td>6872</td><td>—</td><td>—</td><td>6492</td><td>—</td><td>—</td><td>249</td><td>13613</td> <td>—</td><td>—</td><td>6872</td><td>—</td><td>—</td><td>6492</td><td>—</td><td>—</td><td>249</td><td>13613</td> <td>—</td><td>—</td><td>6872</td><td>—</td><td>—</td><td>6492</td><td>—</td><td>—</td><td>249</td><td>13613</td> </tr> <tr> <td>1845</td><td>—</td><td>—</td><td>6927</td><td>—</td><td>—</td><td>5968</td><td>—</td><td>—</td><td>228</td><td>13123</td> <td>—</td><td>—</td><td>6927</td><td>—</td><td>—</td><td>5968</td><td>—</td><td>—</td><td>228</td><td>13123</td> <td>—</td><td>—</td><td>6927</td><td>—</td><td>—</td><td>5968</td><td>—</td><td>—</td><td>228</td><td>13123</td> </tr> <tr> <td>1850</td><td>—</td><td>—</td><td>3814</td><td>—</td><td>—</td><td>15925</td><td>—</td><td>—</td><td>287631</td><td>7403</td> <td>—</td><td>—</td><td>3814</td><td>—</td><td>—</td><td>3423</td><td>—</td><td>—</td><td>166</td><td>7403</td> <td>—</td><td>—</td><td>3814</td><td>—</td><td>—</td><td>3423</td><td>—</td><td>—</td><td>166</td><td>7403</td> </tr> <tr> <td>1855</td><td>97620</td><td>21653</td><td>119273</td><td>59491</td><td>120955</td><td>180446</td><td>5443</td><td>11318</td><td>16761</td><td>316480</td> <td>1304</td><td>3889</td><td>5193</td><td>3447</td><td>3739</td><td>7186</td><td>58</td><td>303</td><td>361</td><td>12740</td> <td>1304</td><td>3889</td><td>5193</td><td>3447</td><td>3739</td><td>7186</td><td>58</td><td>303</td><td>361</td><td>12740</td> </tr> <tr> <td>1860</td><td>105514</td><td>23565</td><td>129079</td><td>66605</td><td>134314</td><td>200919</td><td>5382</td><td>11066</td><td>16448</td><td>346446</td> <td>1162</td><td>3070</td><td>4232</td><td>1014</td><td>1943</td><td>2957</td><td>21</td><td>176</td><td>197</td><td>7386</td> <td>1162</td><td>3070</td><td>4232</td><td>1014</td><td>1943</td><td>2957</td><td>21</td><td>176</td><td>197</td><td>7386</td> </tr> <tr> <td>1870</td><td>115197</td><td>23771</td><td>138968</td><td>70995</td><td>146398</td><td>217393</td><td>5548</td><td>11187</td><td>16735</td><td>373096</td> <td>534</td><td>1165</td><td>1699</td><td>447</td><td>725</td><td>1172</td><td>"</td><td>27</td><td>27</td><td>2898</td> <td>534</td><td>1165</td><td>1699</td><td>447</td><td>725</td><td>1172</td><td>"</td><td>27</td><td>27</td><td>2898</td> </tr> <tr> <td>1880</td><td>132385</td><td>28858</td><td>16124</td></tr></tbody></table>																												Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>									Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>	M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			M.			Kv.			Tils.			s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	IX. Uangiven Virksomhed <i>profession non indiquée</i>																												1840	—	—	6872	—	—	6492	—	—	249	13613	—	—	6872	—	—	6492	—	—	249	13613	—	—	6872	—	—	6492	—	—	249	13613	1845	—	—	6927	—	—	5968	—	—	228	13123	—	—	6927	—	—	5968	—	—	228	13123	—	—	6927	—	—	5968	—	—	228	13123	1850	—	—	3814	—	—	15925	—	—	287631	7403	—	—	3814	—	—	3423	—	—	166	7403	—	—	3814	—	—	3423	—	—	166	7403	1855	97620	21653	119273	59491	120955	180446	5443	11318	16761	316480	1304	3889	5193	3447	3739	7186	58	303	361	12740	1304	3889	5193	3447	3739	7186	58	303	361	12740	1860	105514	23565	129079	66605	134314	200919	5382	11066	16448	346446	1162	3070	4232	1014	1943	2957	21	176	197	7386	1162	3070	4232	1014	1943	2957	21	176	197	7386	1870	115197	23771	138968	70995	146398	217393	5548	11187	16735	373096	534	1165	1699	447	725	1172	"	27	27	2898	534	1165	1699	447	725	1172	"	27	27	2898	1880	132385	28858	16124																																																																																									
Forsørgere <i>soutiens</i>									Forsørgede <i>nourris</i>																														Tyende <i>domestiques</i>									I alt <i>total</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
M.			Kv.			Tils.			M.																														Kv.			Tils.			M.				Kv.			Tils.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.																													m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.		m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.	s. m.	s. f.	m. + f.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
IX. Uangiven Virksomhed <i>profession non indiquée</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1840	—	—	6872	—	—	6492	—	—	249	13613																													—	—	6872	—	—	6492	—	—	249	13613	—	—	6872	—	—	6492	—	—	249	13613																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1845	—	—	6927	—	—	5968	—	—	228	13123																													—	—	6927	—	—	5968	—	—	228	13123	—	—	6927	—	—	5968	—	—	228	13123																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1850	—	—	3814	—	—	15925	—	—	287631	7403																													—	—	3814	—	—	3423	—	—	166	7403	—	—	3814	—	—	3423	—	—	166	7403																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1855	97620	21653	119273	59491	120955	180446	5443	11318	16761	316480																													1304	3889	5193	3447	3739	7186	58	303	361	12740	1304	3889	5193	3447	3739	7186	58	303	361	12740																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1860	105514	23565	129079	66605	134314	200919	5382	11066	16448	346446																													1162	3070	4232	1014	1943	2957	21	176	197	7386	1162	3070	4232	1014	1943	2957	21	176	197	7386																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1870	115197	23771	138968	70995	146398	217393	5548	11187	16735	373096	534	1165	1699	447	725	1172	"	27	27	2898	534	1165	1699	447	725	1172	"	27	27	2898																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1880	132385	28858	16124																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								

I det store og hele kan det siges, at de Forsørgedes Klasse har forholdsvis set omtrent samme Størrelse nu som før, medens der gennem hele Perioden har fundet en Forskydning Sted mellem Tyendeklassen og Forsørgerklassen, saaledes at medens i 1840 omtrent 14½ pCt. af hele Befolkningen var Tyende, udgør denne Klasse nu kun ca. 9 pCt. af Befolkningen. Denne Forskydning staar i nær Sammenhæng med de i det foregaaende Afsnit omtalte Forandringer i Erhvervsforholdene. Det er væsentligst i Landbruget, at det store Tyendehold findes (jfr. Tabel 129), men Landbruget udgør, som foran paavist, en stadig aftagende Andel af hele Landets Befolkning. Dertil kommer, at en bestandig større og større Del af det Arbejde, der før udførtes i Hjemmene, baade i Form af egentlig Husgerning (Bagning, Brygning, Slagtning o. s. v.) og som Husfid (Spinding, Vævning, Forfærdigelse af Redskaber, Syning af Klæder o. s. v.), og som i tidligere Tid udgjorde en væsentlig Del af Tyendets Gerning, efterhaanden er blevet udskilt fra Husarbejdet og gaaet over til at udføres (haandværksmæssigt eller fabriksmæssigt) af professionelle Arbejdere. Endelig er, ikke mindst i Byerne, selve det huslige Arbejde paa mange Maader blevet simplificeret i den nyeste Tid.

En Betragtning af Tallene for de enkelte Erhvervsgrupper giver yderligere Indblik i Karakteren af de her antydede Bevægelser. For Aarene 1840, 1860, 1880 og 1901 finder man følgende Forholdstal:

	1840	1860	1880	1901
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
I. Immateriel Virksomhed:				
Forsørgere	30,3	30,8	31,4	38,4
Forsørgede	48,9	52,3	56,4	53,3
Tyende	20,8	16,9	12,2	8,3
	100,0	100,0	100,0	100,0
II. Landbrug m. v.:				
Forsørgere	18,4	20,7	21,1	30,4
Forsørgede	58,8	58,1	60,5	55,2
Tyende	22,8	21,2	18,4	14,4
	100,0	100,0	100,0	100,0
III. Fiskeri og Søfart:				
Forsørgere	30,6	31,3	30,3	30,5
Forsørgede	64,0	65,0	67,8	68,0
Tyende	5,4	3,7	1,9	1,5
	100,0	100,0	100,0	100,0
IV. Haandværk og Industri:				
Forsørgere	36,4	37,3	35,8	39,1
Forsørgede	57,4	58,0	60,7	58,0
Tyende	6,2	4,7	3,5	2,9
	100,0	100,0	100,0	100,0
V. Handel og Omsætning:				
Forsørgere	25,3	29,2	29,9	34,6
Forsørgede	48,8	49,5	54,6	54,8
Tyende	25,9	21,3	15,5	10,6
	100,0	100,0	100,0	100,0

I Gruppen Immateriel Virksomhed er Antallet af Forsørgere i de 60 Aar fra 1840 til 1901 steget til det tredobbelte (fra 25000 til 74000), de Forsørgedes Klasse er steget i noget mindre Forhold (fra 41000 til 103000), men Antallet af Tyende i denne Gruppe er forblevet konstant fra Tælling til Tælling, ca. 16000 (jfr. Tabel 129). De 74000 Forsørgere i 1901 havde ikke flere Tyende end de 25000 i 1840. Da der i denne Gruppe ifølge Sagens Natur ikke kan være Tale om «Erhvervstyende», kan Forskellen mellem Stigningen i de tre Klasser altsaa ikke forklares ved en Forskydning fra Tyendeklassen til Forsørgerklassen. Den forholdsvis meget stærke Forøgelse af Forsørgernes Antal i det sidste Tællings-Mellemrum skyldes for en væsentlig Del den store Tilgang af Kvinder til Lærer- og Sygeplejevirkomhed o. l.; da største Delen af disse kvindelige «Forsørgere» ere ugifte, er det rimeligt, at Forsørgerklassen er forøget forholdsvis stærkere end de Forsørgedes Klasse. I 1901 fandtes der omtrent 140 Forsørgede for hver 100 Forsørgere, men i hele den øvrige Del af den her betragtede Periode (bortset fra 1850, hvilket Aar, som foran nævnt, var abnormt paa Grund af Krigen), var Forholdet mellem Forsørgere og Forsørgede som 160 à 180 til 100. Det fremgaaer af det anførte, at naar Tyendeklassen inden for Gruppen «Immateriel Virksomhed» i 60 Aar er aftaget fra ca. 21 pCt. til ca. 8 pCt. (jfr. omstaaende Oversigt), kan dette kun for en mindre Del være en Følge af, at Gruppen i Nutiden rummer forholdsvis færre Familier og forholdsvis flere enlige Personer end i tidligere Tid. Forklaringen er i det væsentlige den, at der gennemgaaende holdes langt færre Tjenestefolk nu end før.

I Landbrugsgruppen udgjorde Antallet af Forsørgere i 1840 ca. 109000, i 1901 ca. 296000 — en Stigning til henimod det tredobbelte —, medens de Forsørgedes Tal kun forøgedes fra 351000 til 537000, altsaa med ikke meget over 50 pCt. Landbrugsgruppens Tyendeklasse udgjorde i 1840 ca. 136000 Personer, stigende indtil 1870, da Tallet var 164000, derefter aftagende til 139000 i 1901, saaledes at Antallet af Tyende i Landbrugsgruppen nu er omtrent det samme som i 1840. — I denne Gruppe er der aabenbart foregaaet en meget betydelig Forskydning fra Tyendeklassen til Forsørgerklassen. En stor Del af det Arbejde, der i tidligere Tid besørgedes af faste Tjenestefolk, udføres nu ved lejet Arbejdskraft (Husmænd og egentlige Landarbejdere). I den nyere Tid har naturligvis den udstrakte Anvendelse af Landbrugsmaskiner samt Smørproduktionens Overgang til Andels- og Fælles-

mejerier bidraget til, at Tyendeholdet i Landbruget er blevet indskrænket. Af hele Gruppen udgjorde Tyendeklassen i 1840 ca. 23 pCt., i 1901 kun ca. 14 pCt.

I Gruppen Fiskeri og Søfart er Forsørgertallet steget fra ca. 11000 i 1840 til ca. 22000 i 1901, og Antallet af Forsørgede fra ca. 23000 til ca. 50000. Tyendeklassen, der her spiller en forholdsvis ringe Rolle, er gaaet ned fra ca. 1900 til ca. 1100.

I Industrigruppen opførtes i 1840 ca. 91000 Personer som Forsørgere, i 1901 ca. 270000; Tallet er altsaa steget til det tredobbelte. De Forsørgede udgjorde i 1840 ca. 144000, i 1901 ca. 401000, og Stigningen er saaledes lidt mindre end for Forsørgerklassen. Tyendeklassen, der heller ikke for denne Gruppe som Helhed spiller nogen stor Rolle, talte i hele Perioden 1840—1890 imellem 15000 og 17000 Personer, i 1901 var Tallet nær 20000. Nogen betydelig Forskydning fra Tyende- til Forsørgerklassen kan der næppe være foregaaet i denne Gruppe, derimod vel en forholdsvis stærk Indskrænkning af Tyendeholdet, jfr. Forholdstallene i Oversigten Side 171.

I Gruppen Handel og Omsætning steg Forsørgernes Antal fra 12000 i 1840 til 92000 i 1901, de Forsørgedes Antal fra 22000 til 145000 og Tyendeklassen fra 12000 til 28000. I 1840 var der i denne Gruppe lige mange Forsørgere og Tyende, i 1901 var de førstes Antal mere end 3 Gange saa stort som de sidstes. Medens Tyendeklassen ved Periodens Begyndelse udgjorde ca. 26 pCt. af hele Gruppens Personantal, var i 1901 kun ca. 11 pCt. opført som Tyende.

Da det aftagende Tyendehold er et saa karakteristisk Træk i det 19. Aarhundredes sociale og erhvervs-mæssige Omformninger, og da den Skikkelse, hvori de forskellige Folketællings-Bearbejdelser foreligge, muliggør en Sammenligning helt tilbage til 1787, har man i nedenstaaende Tabel 130 givet en samlet Oversigt over Antallet af mandlige og kvindelige Tyende ved forskellige Tidspunkter, dels for Landet som Helhed, dels særskilt for Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne. Udeladt af Oversigten er dels Tællingen 1850 (af tidligere anførte Grunde) dels Tællingen 1834,

Tabel 130. Tyende i Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne 1787—1901.

Domestiques dans la capitale, les villes de province et les communes rurales 1787—1901.

Aar année	Hovedstaden ¹⁾ <i>la capitale</i>			Provinsbyerne <i>villes de province</i>			Landdistrikterne <i>communes rurales</i>			Hele Landet <i>tout le pays</i>		
	Mænd <i>s. m.</i>	Kvinder <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	Mænd <i>s. m.</i>	Kvinder <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	Mænd <i>s. m.</i>	Kvinder <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	Mænd <i>s. m.</i>	Kvinder <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>
Antal Tyende (absolute Tal) <i>domestiques, chiffres réels</i>												
1787	2692	9048	11740	3422	8111	11533	66630	56343	122973	72744	73502	146246
1801	3487	10084	13571	4058	8922	12980	67197	55834	123031	74742	74840	149582
1840	—	—	12542	—	—	17908	—	—	156348	—	—	186798
1845	—	—	12769	—	—	18828	—	—	162126	—	—	193723
1855	2596	10870	13466	6487	14910	21397	89288	81000	170288	98371	106780	205151
1860	2400	12000	14400	6118	15171	21289	92239	81780	174019	100757	108951	209708
1870	2777	14453	17230	5240	15283	20523	98126	86787	184913	106143	116523	222666
1880	2273	16529	18802	4500	16271	20771	95768	88381	184149	102541	121181	223722
1890	1580	19716	21296	3919	17675	21594	89690	84652	174342	95189	122043	217232
1901	2076	24943	27019	5053	26245	31298	75741	87582	163323	82870	138770	221640
Tyende i Procent af Befolkningen <i>domestiques sur 100 de la population</i>												
1787	3,0	10,0	13,0	4,1	9,8	13,9	10,0	8,4	18,4	8,7	8,7	17,4
1801	3,4	10,0	13,4	4,5	9,9	14,4	9,1	7,6	16,7	8,1	8,1	16,2
1840	—	—	10,4	—	—	12,9	—	—	15,3	—	—	14,6
1845	—	—	10,1	—	—	12,5	—	—	15,1	—	—	14,4
1855	1,8	7,6	9,4	3,5	8,1	11,6	7,6	6,9	14,5	6,6	7,1	13,7
1860	1,5	7,3	8,8	3,0	7,4	10,4	7,5	6,6	14,1	6,3	6,8	13,1
1870	1,4	7,3	8,7	2,2	6,5	8,7	7,3	6,4	13,7	5,9	6,5	12,4
1880	0,9	6,3	7,2	1,6	5,8	7,4	6,7	6,2	12,9	5,2	6,2	11,4
1890	0,4	5,5	5,9	1,1	5,0	6,1	6,1	5,8	11,9	4,4	5,6	10,0
1901	0,4	5,2	5,6	1,0	5,4	6,4	5,1	5,9	11,0	3,4	5,6	9,0

¹⁾ Under Hovedstaden er Frederiksberg indbefattet for de 5 Tællinger 1860—1901.
Anm. Se Anmærkingen til Tabel 129.

som ikke havde nogen særskilt Opgørelse for Tyende. For 1840 og 1845 er Antallet af Tyende — i Overensstemmelse med den Form, hvori disse Tællinger foreligge bearbejdede — kun angivet for begge Køn under eet.

Uden i øvrigt at komme nærmere ind paa Enkelthederne i Tabel 130, i hvis 2den Afdeling Tyendetallene ved de forskellige Tællinger ere stillede i Forhold til Folketallet, skal man kun henlede Opmærksomheden paa, at det særlig er det mandlige Tyende — og først og fremmest i Byerne —, der relativt er gaaet tilbage i Tal. København, som i 1787 var en By paa kun 90000 Indbyggere, havde da et større Antal mandligt Tyende end vore Dages København og Frederiksberg tilsammen med deres henimod $\frac{1}{2}$ Million Indbyggere; i Forhold til Folkemængden er Antallet af mandligt Tyende i Løbet af det 19. Aarhundrede formindsket til en Ottendedel i København, en Fjerdedel i Provinsbyerne og til det halve paa Landet. Før de kvindelige Tjenestefolk har Nedgangen været langt mindre, idet Antallet i Forhold til Folkemængden er formindsket til det halve i København, til noget over det halve i Provinsbyerne og til omtrent de tre Fjerdedele paa Landet.

4. Stilling i Erhvervet.

Situation dans l'entreprise.

Ved Bearbejdelsen af Folketællingerne siden 1840 har man for de under Landbrug, Haandværk og Industri samt Handel og Omsætning hørende Erhverv sondret efter Erhvervs-Udøvernes Stilling i Erhvervet, idet samtlige Forsørgere ere delte i to Klasser: «Hovedpersoner» og «Medhjælpere». Til den første Klasse er henregnet alle selvstændige Erhvervsdrivende: de, der drive Erhvervet eller Forretningen for egen Regning. Under den anden hører alle de uselvstændige Hjælpere i Erhvervet lige fra Forretningsbestyrere til Arbejdere (derimod ikke Tyende)¹⁾. Sondringen mellem Hovedpersoner og Medhjælpere er siden 1870 ogsaa gennemført for Erhvervene Fiskeri og Søfart.

¹⁾ Ved Folketællingen 1901 førte man denne Deling et Skridt videre, idet man inden for Medhjælperklassen sondrede mellem «Funktionærer» og «Arbejdere». Til førstnævnte Klasse henregnedes: Bestyrere, Tilsynshavende, Butiks- og Kontorpersonale o. s. v. Om den dobbelte Klassificering af Tyende i 1901 se foran Side 159.

Ved en sammenlignende Oversigt over Talforholdet mellem Hovedpersoner og Medhjælpere nødsages man til at indskrænke sig til Tiden fra 1855 op til Nutiden; Tællingerne 1840, 1845 og 1850 ere nemlig paa dette Punkt bearbejdede paa en noget anden Maade end de senere, og navnlig angive Tabellerne ikke, hvor mange af de Forsørgede og af Tyendepersonerne der henhørte til Hovedpersonernes og til Medhjælpernes Klasse. Endvidere vil det være rigtigst at begrænse Undersøgelsen til de to Hovedgrupper «Haandværk og Industri» og «Handel og Omsætning». At udskyde Fiskeri og Søfart er rimeligt, dels fordi Sondringen her kun er gennemført for Tiden fra 1870, dels fordi Bearbejdelsen ikke er foretaget paa ensartet Maade ved alle Tællingerne. For Landbrugsgruppens Vedkommende gør det sidstnævnte Moment sig gældende i endnu højere Grad, hvad der er en ligefrem Følge af, at der i Landbruget i Virkeligheden ikke findes nogen paaviselig Grænselinie mellem selvstændige og uselvstændige Erhvervs-Udøvere — eller rettere sagt: der findes i Landbruget en overordentlig stor Mængde Forsørgere, som samtidig ere selvstændige og uselvstændige, nemlig alle de smaa Landbrugere (Husmænd), som ved Siden af at drive deres egen Jordlod arbejde for andre (større) Landbrugere. Medens det som Regel er forholdsvis let, baade i Livet og i Statistikken, at afgøre, om en Haandværker eller en Mand, der tjener sit Brød ved industrielt eller kommercielt Arbejde, er selvstændig eller uselvstændig i Udøvelsen af sit Erhverv, findes der inden for Landbruget en Række sociale Grupper, der flyde umærkeligt over i hinanden og danne Overgangen mellem dem, der afgjort tilhøre Hovedpersonernes, og dem, der afgjort tilhøre Medhjælpernes Klasse; Erhvervsbetegnelserne: jordejende og jordløse Husmænd, Daglejere og Indsiddere udtømme ikke Afskygningerne inden for denne Række, og da man i Folketællingslisterne end ikke har Oplysning om det Moment, der med en vis Ret kunde betragtes som formelt Skelne-mærke mellem selvstændige og uselvstændige Landbrugere, nemlig om den paagældende overhovedet besidder Jord, er det forstaaeligt, at den ved Bearbejdelsen af de forskellige Tællinger fulgte Praksis har været saa vaklende, at en Sammenligning paa dette Punkt er udelukket for Landbrugsgruppens Vedkommende. Selv om man begrænser Undersøgelsen af Talforholdet mellem Hovedpersoner og Medhjælpere til de to Hovedgrupper «Haandværk og Industri» og «Handel og Omsætning» (jfr. omstaaende Tabel 131, Side 174), maa Sammenligningen mellem de forskellige Tællinger imidlertid

foretages med megen Forsigtighed, idet det navnlig maa erindres, at det altid betydelige, men fra Tælling til Tælling vekslende Antal Daglejere og Arbejdsmand med mangelfuld Erhvervsangivelse, der burde lægges til Tallene for de to paagældende Grupper, udelukkende tilhører Medhjælperklassen. Dette faar — som gentagne Gange berørt i det foregaaende — især Betydning ved Sammenligninger mellem Resultaterne af Tællingen 1901 og de foregaaende Tællinger. Oplysningerne i Tabel 131 have derfor ikke nogen eksakt Karakter, og

de Forholdstal, der nævnes i det følgende, have mere Betydning som Udtryk for Udviklingens Tendens end som Maal for Styrken af de foregaaede Bevægelser.

I Industrigruppen foregedes Antallet af Hovedpersoner (Forsørgere alene) fra 76000 i 1855 til 104000 i 1901, medens Medhjælpernes Antal i samme Tidsrum steg fra 44000 til 166000. For halvhundrede Aar siden var der altsaa i Haandværk og Industri langt flere selvstændige end uselvstændige Erhvervs-Udøvere, medens Forholdet nu er vendt om. Af 100 Forsørgere inden

Tabel 131. Hovedpersoner og Medhjælpere i Erhvervsgrupperne Haandværk og Industri samt Handel og Omsætning 1855—1901.

Chefs et assistants dans les métiers, l'industrie et le commerce 1855—1901.

Aar année	Hovedpersoner <i>chefs</i>									Medhjælpere <i>assistants</i>									Tils. for Hoved- per- soner og Med- hjæl- pere <i>chefs et assistants</i>		
	Forsørgere <i>soutiens</i>			Forsørgede <i>nourris</i>			Tyende <i>domestiques</i>			I alt <i>total</i>	Forsørgere <i>soutiens</i>			Forsørgede <i>nourris</i>			Tyende <i>domestiques</i>			I alt <i>total</i>	
	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>		M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>			Tils. <i>m. + f.</i>
IV. Haandværk og Industri <i>métiers et industrie</i>																					
1855	55659	19890	75549	51061	102342	153403	5333	10926	16259	245211	41961	1763	43724	8430	18613	27043	110	392	502	71269	316480
1860	63233	22119	85352	57007	113226	170233	5288	10652	15940	271525	42281	1446	43727	9598	21088	30686	94	414	508	74921	346446
1870	66835	21740	88575	59102	120987	180089	5513	10894	16407	285071	48362	2031	50393	11893	25411	37304	35	293	328	88025	373096
1880	73722	17319	91041	65354	134048	199402	4731	10681	15412	305855	58663	11539	70202	28879	45763	74642	48	472	520	145364	451219
1890	76201	25793	101994	66949	139229	206178	3853	10895	14748	322920	84756	14947	99703	37927	76000	113927	79	878	957	214587	537507
1901	69240	34629	103869	60221	120030	180251	4353	12572	16925	301045	134433	31272	165705	77694	143027	220721	131	2689	2820	389246	690291
V. Handel og Omsætning <i>commerce</i>																					
1855	9709	1917	11626	8510	19436	27946	5798	9830	15628	55200	5941	278	6219	453	1071	1524	66	296	362	8105	63305
1860	13092	2450	15542	11584	25404	36988	5600	10677	16277	68807	6762	376	7138	455	1032	1487	27	244	271	8896	77703
1870	16896	2838	19734	14913	33236	48149	5542	12376	17918	85801	8521	386	8907	842	1892	2734	22	350	372	12013	97814
1880	23258	4489	27747	20012	44210	64222	5341	14712	20053	112022	11362	1015	12377	4013	5093	9106	36	731	767	22250	134272
1890	29067	5827	34894	25492	55674	81166	4735	16268	21003	137063	23233	3066	26299	7480	16477	23957	77	1619	1696	51952	189015
1901	31008	9781	40789	26371	56686	83057	4772	20220	24992	148838	41450	9701	51151	20830	41435	62265	134	3039	3173	116589	265427

for denne Gruppe opførtes som Hovedpersoner i 1860: 66, i 1880: 57 og i 1901: 39 — Tal, der illustrere den i Tidens Løb foregaaede Bevægelse i Retning af større Bedrifter. I hvilken Grad den lille Haandværksbedrift og den lille Industri dog endnu er den fremherskende Type i Danmark, ses deraf, at selv i 1901, da Medhjælperantallet maa antages at være angivet med ret stor Fuldstændighed, naar man ikke højere end til ca. 160 Medhjælpere for hver 100 Hovedpersoner. — Forholdet mellem Forsørgere og Forsørgede inden for Hovedpersonernes Klasse er gennem hele Perioden omtrent som 1 til 2; dog er Antallet af Forsørgede i 1901 angivet forholdsvis noget lavere end ved de foregaaende Tællinger, hvilket formentlig har sin Forklaring i, at man ved den sidste Tælling har faaet bedre og

fuldstændigere Oplysninger om gifte Kvinder med selvstændigt Erhverv; i alt er i 1901 henimod 8000 gifte Kvinder opførte som selvstændige Forsørgere (Hovedpersoner) under Haandværk og Industri. I Medhjælperklassen er Antallet af Forsørgede i Forhold til Forsørgerne stadig blevet større og større; i 1855 opførtes 44000 som Forsørgere og kun 27000 som Forsørgede, i 1901 166000 som Forsørgere og 221000 som Forsørgede; for hver 100 Forsørgere i Medhjælperklassen fandtes der ved hver af de 6 Tællinger 1855—1901 følgende Antal Forsørgede: 61, 70, 74, 107, 113 og 134. I ældre Tid var Medhjælperne ved Haandværk og Industri som oftest ugifte Personer, som kun havde sig selv at underholde; Lavstidens Haandværkssvend boede hos Mesteren og opsatte i Regelen at gifte sig, indtil han

havde gjort Mesterstykke og kunde nedsætte sig som selvstændig Haandværker (Hovedperson); men efterhaanden som den industrielle Udvikling gjorde det vanskeligere at blive selvstændig Næringsdrivende, og efterhaanden som Arbejdslønnen steg, opgav Arbejderklassen — som rimeligt er — i stigende Grad at stille sig selvstændig Stilling som Vilkaar for Indgaaelse af Ægteskab. Dette Træk i de sidste Slægtleds sociale Udvikling kommer ret skarpt til Udtryk i de anførte Forholdstal. — Tyendeholdet spiller naturligvis i den industrielle Medhjælperklasse en ganske underordnet Rolle (naar Antallet af Tyende her er forholdsvis større i 1901 end i 1890, er Grunden utvivlsomt den, at man ved den førstnævnte Tælling under Tyende har medregnet «Husholdersker» hos Enkemænd o. l.). Adskilligt større end i Medhjælperklassen er de industrielle Hovedpersoners Tyendehold; for hver 100 selvstændige Forsørgere var Antallet af Tyende i 1855 omtrent 22, men Tallet var forholdsvis aftagende indtil Nutiden, da det kun udgør 15—16 for hver 100 Forsørgere (jfr. i øvrigt foregaaende Afsnit).

I Handelsgruppen opførtes Antallet af Hovedpersoner i 1855 med ca. 12000, i 1901 med ca. 41000, Antallet af Medhjælpere i 1855 med ca. 6000, i 1901 med ca. 51000. Hovedresultatet af Udviklingen gaar altsaa i samme Retning som for Industriens Vedkommende, men i Handelserhvervene er Bevægelsen vistnok af mere sammensat Natur, idet der dels er foregaaet en lignende Koncentration af Bedrifterne som i Industrien, dels i Tidens Løb er opstaaet en stor Mængde ganske smaa Handelsvirksomheder, der som oftest arbejde uden Medhjælpere. Dette Forhold kommer ikke direkte til Udtryk i Tallene i Tabel 131, fordi Medhjælper- og Tyendeklasserne i Handelserhvervene for en stor Del flyde over i hinanden (Urtekræmmerens Karl, Slagterens Kusk, Bagerens Pige, Gaardskarlen og Køkkenpersonalet i et Hotel), og der er næppe Tvivl om, at en stor Del af de Personer, der i ældre Tid opførtes som Tyende hos Handelsgruppens Hovedpersoner, nu finder Plads som Forsørgere i Medhjælperklassen. Af samtlige Forsørgere i Handelsgruppen opførtes ved Begyndelsen af den her omhandlede Periode omtrent de to Tredjedele som Hovedpersoner, ved Slutningen af Perioden under Halvdelen. — Ligesom i Industrigruppen finder man i Handelserhvervene, at Talforholdet mellem Forsørgere og Forsørgede er ret konstant i Hovedpersonernes Klasse, hvorimod det har forandret sig stærkt i Medhjælperklassen: for hver 100 Forsørgere fandtes ved hver af de 6 Tællinger 1855—1901 føl-

gende Antal Forsørgede: i Hovedpersonernes Klasse henholdsvis 240, 238, 244, 231, 233 og 204, i Medhjælperklassen henholdsvis 24, 21, 31, 51¹⁾, 91 og 122. De sidst anførte Tal vise den samme Tendens, som ovenfor er paapeget for den industrielle Medhjælperklasse, Tendensen til ikke at oppebie Opnaaelsen af selvstændig Stilling, før der stiftes Familie.

5. Befolkningens Fordeling efter Alder og ægteskabelig Stilling inden for de forskellige Erhvervsgrupper.

La population par âge et par état civil dans les groupes de profession.

I foranstaaende Afsnit II, 2 og 3 er der givet en udførlig Fremstilling af Befolkningens Aldersforhold og Fordeling efter gift og ugift Stand. Som Supplement hertil skal der i omstaaende Tabeller meddeles nogle Tal, der belyse disse Forhold, ikke i deres Almindelighed, men i Forbindelse med Erhvervsfordelingen.

En kombineret Bearbejdelse af Erhvervs-Oplysningerne og Oplysningerne om Alder og ægteskabelig Stilling er for hele Landet kun foretaget ved Folketællingerne 1787, 1801 og 1901²⁾. Opgørelserne for 1787 og 1801 ere i det væsentlige foretagne efter samme Plan, og da disse to Tællinger ligge hinanden saa nær i Tid, har man anset det for unødvendigt her at medtage Resultaterne af Tællingen 1801, saa meget mere som denne Tælling — som foran berørt — med Hensyn til Bearbejdelsens Nøjagtighed synes at staa tilbage for Tællingen 1787.

Af Tabellerne for 1787, der findes som Manuskript i Bureauets Arkiv, og som aldrig have været trykte, har man ladet de tre Hoved-Oversigter (for København, Provinsbyerne og Landdistrikterne) reproducere i Faksimile, og disse Gengivelser, der — selv bortset fra deres statistiske Værd — ikke ere uden kulturhistorisk Interesse, findes som Bilag vedhæftede nærværende Tabelværk. Et Sammendrag for hele Landet under eet med

¹⁾ Beregnet efter en Korrektion af de i Tabel 131 anførte Tal for 1880. (Da sandsynligvis Handelslærlinge i et Antal af ca. 1500 fejlagtig ere registrerede som Forsørgede, har man for Beregningen af ovenanførte Forholdstal overført 1500 Personer fra de Forsørgedes til Forsørgernes Klasse).

²⁾ For Hovedstadens Vedkommende tillige ved de kommunale Tællinger 1885 og 1895. (Tabelværk til Københavns Statistik, Nr. 8 Tillæg, og Nr. 11).

Tabel 132. Befolkningens Fordeling efter Erhverv, Alder og
Population par profession, par âge et par éta.

Forsørgere og Forsørgede <i>soutiens et nourris</i>		I. Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>			II. Landbrug m. v. <i>agriculture etc.</i>			III. Fiskeri og Søfart <i>pêche et navigation</i>			IV. Haandværk og Industri <i>métiers et industrie</i>		
		M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.
Under 10 Aar (<i>ans</i>)	Ugifte <i>célibataires</i>	6849	7048	13897	52653	52532	105185	3250	3198	6448	14711	14969	29680
10—20 Aar 10—20 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	3965	3301	7266	25339	26023	51362	2009	1562	3571	8450	5901	14351
	Gifte <i>mariés</i>	3	102	105	41	508	549	2	27	29	11	147	158
	Enkestand <i>veuvage</i>	1	"	1	"	1	1	"	"	"	"	"	"
	Tilsammen <i>total</i> ...	3969	3403	7372	25380	26532	51912	2011	1589	3600	8461	6048	14509
20—30 Aar 20—30 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	5719	943	6662	11394	8372	19766	1325	411	1736	7325	2482	9807
	Gifte <i>mariés</i>	1310	2336	3646	6360	13706	20066	650	944	1594	2651	4157	6808
	Enkestand <i>veuvage</i>	32	35	67	50	145	195	5	12	17	36	77	113
	Tilsammen <i>total</i> ...	7061	3314	10375	17804	22223	40027	1980	1367	3347	10012	6716	16728
30—40 Aar 30—40 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	2608	321	2929	2911	1867	4778	319	98	417	2113	961	3074
	Gifte <i>mariés</i>	3654	3803	7457	20987	22668	43655	1641	1618	3259	7398	7454	14852
	Enkestand <i>veuvage</i>	140	82	222	219	649	868	32	15	47	155	299	454
	Tilsammen <i>total</i> ...	6402	4206	10608	24117	25184	49301	1992	1731	3723	9666	8714	18380
40—50 Aar 40—50 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	1065	160	1225	656	719	1375	50	31	81	580	473	1053
	Gifte <i>mariés</i>	3462	3112	6574	22212	20634	42846	1416	1359	2775	6493	6457	12950
	Enkestand <i>veuvage</i>	209	121	330	424	1431	1855	48	31	79	260	616	876
	Tilsammen <i>total</i> ...	4736	3393	8129	23292	22784	46076	1514	1421	2935	7333	7546	14879
50—60 Aar 50—60 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	401	85	486	283	480	763	37	24	61	262	350	612
	Gifte <i>mariés</i>	2425	1833	4258	16636	14167	30803	984	817	1801	4802	4241	9043
	Enkestand <i>veuvage</i>	253	172	425	859	3005	3864	81	99	180	343	1032	1375
	Tilsammen <i>total</i> ...	3079	2090	5169	17778	17652	35430	1102	940	2042	5407	5623	11030
60—70 Aar 60—70 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	114	55	169	173	276	449	10	7	17	101	160	261
	Gifte <i>mariés</i>	1106	785	1891	9787	7147	16934	468	362	830	2491	2074	4565
	Enkestand <i>veuvage</i>	248	269	517	1750	4144	5894	100	151	251	409	1196	1605
	Tilsammen <i>total</i> ...	1468	1109	2577	11710	11567	23277	578	520	1098	3001	3430	6431
70—80 Aar 70—80 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	41	19	60	64	99	163	2	7	9	33	46	79
	Gifte <i>mariés</i>	355	182	537	3225	2140	5365	123	111	234	637	529	1166
	Enkestand <i>veuvage</i>	154	172	326	1418	2786	4204	63	142	205	228	594	822
	Tilsammen <i>total</i> ...	550	373	923	4707	5025	9732	188	260	448	898	1169	2067
80—90 Aar 80—90 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	8	1	9	4	14	18	1	"	1	"	4	4
	Gifte <i>mariés</i>	45	27	72	408	258	666	11	10	21	77	75	152
	Enkestand <i>veuvage</i>	32	56	88	320	817	1137	10	39	49	50	171	221
	Tilsammen <i>total</i> ...	85	84	169	732	1089	1821	22	49	71	127	250	377
90—100 Aar 90—100 ans	Ugifte <i>célibataires</i>	1	"	1	"	1	1	"	"	"	"	"	"
	Gifte <i>mariés</i>	"	1	1	14	8	22	"	"	"	1	"	1
	Enkestand <i>veuvage</i>	3	5	8	14	47	61	"	3	3	2	10	12
	Tilsammen <i>total</i> ...	4	6	10	28	56	84	"	3	3	3	10	13
Samtlige Alders- klasser total	Ugifte <i>célibataires</i>	20771	11933	32704	93477	90383	183860	7003	5338	12341	33575	25346	58921
	Gifte <i>mariés</i>	12360	12181	24541	79670	81236	160906	5295	5248	10543	24561	25134	49695
	Enkestand <i>veuvage</i>	1072	912	1984	5054	13025	18079	339	492	831	1483	3995	5478
	Tilsammen <i>total</i> ...	34203	25026	59229	178201	184644	362845	12637	11078	23715	59619	54475	114094

ægteskabelig Stilling ved Folketællingen 1787. Hele Landet.
civil au recensement de 1787. Tout le pays.

V. Handel og Omsætning <i>commerce</i>			VI. Daglejere, Arbejds-mænd, Tyende <i>journaliers et domestiques</i>			VII. De, der leve af deres Midler <i>vivant de leurs moyens</i>			VIII. Offentlig understøttede <i>assistance publique</i>			IX. Ungiven Virksomhed <i>profession non indiquée</i>			I—IX. Hele Befolkningen <i>population totale</i>		
M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>	M. <i>s. m.</i>	Kv. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>
3388	3468	6856	12410	12058	24468	469	499	968	2280	2321	4601	1293	1190	2483	97303	97283	194586
1855	1868	3723	28629	30521	59150	283	573	856	903	1058	1961	1048	798	1846	72481	71605	144086
"	55	55	6	42	48	"	"	"	"	3	3	1	11	12	64	895	959
"	2	2	"	1	1	"	3	3	"	"	"	"	2	2	1	9	10
1855	1925	3780	28635	30564	59199	283	576	859	903	1061	1964	1049	811	1860	72546	72509	145055
1045	753	1798	27883	32624	60507	99	354	453	203	589	792	666	446	1112	55659	46974	102633
459	1005	1464	1958	2877	4835	13	61	74	20	73	93	117	221	338	13538	25380	38918
6	75	81	53	96	149	"	18	18	1	30	31	3	47	50	186	535	721
1510	1833	3343	29894	35597	65491	112	433	545	224	692	916	786	714	1500	69383	72889	142272
352	311	663	8608	6903	15511	51	191	242	166	584	750	220	265	485	17348	11501	28849
1494	1617	3111	5801	5434	11235	51	151	202	128	383	511	295	394	689	41449	43522	84971
44	239	283	212	309	521	6	130	136	10	257	267	12	168	180	830	2148	2978
1890	2167	4057	14621	12646	27267	108	472	580	304	1224	1528	527	827	1354	59627	57171	116798
133	234	367	2387	1668	4055	82	153	235	145	574	719	112	186	298	5210	4198	9408
1412	1226	2638	5918	5097	11015	155	249	404	246	694	940	262	286	548	41576	39114	80690
64	404	468	289	488	777	17	277	294	33	748	781	20	298	318	1364	4414	5778
1609	1864	3473	8594	7253	15847	254	679	933	424	2016	2440	394	770	1164	48150	47726	95876
49	155	204	870	542	1412	85	144	229	151	681	832	58	123	181	2196	2584	4780
925	758	1683	4588	3316	7904	271	244	515	572	847	1419	221	250	471	31424	26473	57897
96	529	625	368	563	931	43	432	475	106	1489	1595	55	441	496	2204	7762	9966
1070	1442	2512	5826	4421	10247	399	820	1219	829	3017	3846	334	814	1148	35824	36819	72643
38	85	123	275	200	475	73	105	178	122	596	718	33	101	134	939	1585	2524
431	311	742	2298	1518	3816	269	155	424	1116	970	2086	150	112	262	18116	13434	31550
75	389	464	337	398	735	95	428	523	397	2431	2828	61	486	547	3472	9892	13364
544	785	1329	2910	2116	5026	437	688	1125	1635	3997	5632	244	699	943	22527	24911	47438
5	16	21	48	44	92	40	50	90	44	336	380	19	36	55	296	653	949
133	82	215	459	348	807	134	66	200	1012	624	1636	63	38	101	6141	4120	10261
44	193	237	117	162	279	83	268	351	560	2182	2742	39	234	273	2706	6733	9439
182	291	473	624	554	1178	257	384	641	1616	3142	4758	121	308	429	9143	11506	20649
4	2	6	4	4	8	3	11	14	15	66	81	3	10	13	42	112	154
11	5	16	25	37	62	39	5	44	255	139	394	7	9	16	878	565	1443
13	62	75	13	40	53	35	84	119	197	823	1020	8	64	72	678	2156	2834
28	69	97	42	81	123	77	100	177	467	1028	1495	18	83	101	1598	2833	4431
"	"	"	1	"	1	"	"	"	"	5	5	"	3	3	2	9	11
1	"	1	"	3	3	5	2	7	22	10	32	1	"	1	44	24	68
3	5	8	1	5	6	"	10	10	23	72	95	2	13	15	48	170	218
4	5	9	2	8	10	5	12	17	45	87	132	3	16	19	94	203	297
6869	6892	13761	81115	84564	165679	1185	2080	3265	4029	6810	10839	3452	3158	6610	251476	236504	487980
4866	5059	9925	21053	18672	39725	937	933	1870	3371	3743	7114	1117	1321	2438	153230	153527	306757
345	1898	2243	1390	2062	3452	279	1650	1929	1327	8032	9359	200	1753	1953	11489	33819	45308
12080	13849	25929	103558	105298	208856	2401	4663	7064	8727	18585	27312	4769	6232	11001	416195	423850	840045

Tabel 133. Befolkningens Fordeling efter Erhverv, Alder og Population par profession, par âge et par état

		I. Immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>			II. Landbrug m. v. <i>agriculture etc.</i>			III. Fiskeri og Søfart <i>pêche et navigation</i>			IV. Haandværk og Industri <i>métiers et industrie</i>		
		M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.
Forsørgere soutiens													
Under 15 Aar (<i>ans</i>) Ugifte <i>célibataires</i>		136	42	178	58505	50130	108635	138	19	157	1727	375	2102
15—18 Aar	Ugifte <i>célibataires</i>	824	353	1177	34566	28449	63015	972	5	977	10656	2378	13034
	Gifte <i>mariés</i>	"	3	3	2	8	10	1	"	1	"	1	1
	Enkestand <i>veuvage</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
15—18 <i>ans</i> Tilsammen <i>total</i>		824	356	1180	34568	28457	63025	973	5	978	10656	2379	13035
18—25 Aar	Ugifte <i>célibataires</i>	11534	3755	15289	53178	36110	89288	3349	30	3379	39956	17898	57854
	Gifte <i>mariés</i>	833	74	907	3813	210	4023	456	3	459	5292	933	6225
	Enkestand <i>veuvage</i>	10	10	20	42	32	74	2	"	2	37	90	127
18—25 <i>ans</i> Tilsammen <i>total</i>		12377	3839	16216	57033	36352	93385	3807	33	3840	45285	18921	64206
25—30 Aar	Ugifte <i>célibataires</i>	4278	2366	6644	17230	8107	25337	1220	8	1228	11423	6571	17994
	Gifte <i>mariés</i>	3815	220	4035	13527	279	13806	1734	4	1738	17026	2136	19162
	Enkestand <i>veuvage</i>	29	56	85	164	166	330	22	"	22	263	354	617
25—30 <i>ans</i> Tilsammen <i>total</i>		8122	2642	10764	30921	8552	39473	2976	12	2988	28712	9061	37773
30—60 Aar	Ugifte <i>célibataires</i>	3896	6002	9898	19572	8826	28398	1180	15	1195	10903	14230	25133
	Gifte <i>mariés</i>	26358	1806	28164	122727	2247	124974	11041	30	11071	89596	7856	97452
	Enkestand <i>veuvage</i>	1125	1164	2289	6667	8125	14792	480	59	539	4250	8732	12982
30—60 <i>ans</i> Tilsammen <i>total</i>		31379	8972	40351	148966	19198	168164	12701	104	12805	104749	30818	135567
60 Aar og derover	Ugifte <i>célibataires</i>	272	345	617	1798	558	2356	79	6	85	1017	1397	2414
	Gifte <i>mariés</i>	3447	169	3616	31589	298	31887	1321	"	1321	12388	788	13176
	Enkestand <i>veuvage</i>	739	419	1158	7291	6157	13448	315	28	343	3473	3127	6600
60 <i>ans</i> — Tilsammen <i>total</i>		4458	933	5391	40678	7013	47691	1715	34	1749	16878	5312	22190
Uangiven Alder	Ugifte <i>célibataires</i>	148	47	195	296	128	424	25	1	26	474	124	598
	Gifte <i>mariés</i>	91	14	105	177	2	179	24	"	24	179	23	202
	Enkestand <i>veuvage</i>	7	7	14	34	24	58	3	"	3	28	42	70
Uangiven Alder <i>âge inconnu</i> Tilsammen <i>total</i>		246	68	314	507	154	661	52	1	53	681	189	870
Tilsammen Forsørgere soutiens	Ugifte <i>célibataires</i>	21088	12910	33998	185145	132308	317453	6963	84	7047	76156	42973	119129
	Gifte <i>mariés</i>	34544	2286	36830	171835	3044	174879	14577	37	14614	124481	11737	136218
	Enkestand <i>veuvage</i>	1910	1656	3566	14198	14504	28702	822	87	909	8051	12345	20396
Tilsammen <i>total</i>		57542	16852	74394	371178	149856	521034	22362	208	22570	208688	67055	275743
Forsørgede nourris													
Under 18 Aar	Ugifte <i>célibataires</i>	32057	32713	64770	125117	125677	250794	16528	16531	33059	133607	133337	266944
	Gifte <i>mariés</i>	"	19	19	"	38	38	"	3	3	"	59	59
	Enkestand <i>veuvage</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
— 18 <i>ans</i> Tilsammen <i>total</i>		32057	32732	64789	125117	125715	250832	16528	16534	33062	133607	133396	267003
18—60 Aar	Ugifte <i>célibataires</i>	895	4517	5412	848	7739	8587	220	1257	1477	1856	10853	12709
	Gifte <i>mariés</i>	55	29796	29851	121	141822	141943	24	13501	13525	214	106259	106473
	Enkestand <i>veuvage</i>	3	159	162	17	405	422	4	70	74	7	732	739
18—60 <i>ans</i> Tilsammen <i>total</i>		953	34472	35425	986	149966	150952	248	14828	15076	2077	117844	119921
60 Aar og derover	Ugifte <i>célibataires</i>	16	137	153	228	519	747	9	42	51	54	353	407
	Gifte <i>mariés</i>	21	2091	2112	130	21181	21311	3	952	955	59	8429	8488
	Enkestand <i>veuvage</i>	45	645	690	565	3032	3597	32	277	309	186	2160	2346
60 <i>ans</i> — Tilsammen <i>total</i>		82	2873	2955	923	24732	25655	44	1271	1315	299	10942	11241
Uangiven Alder	Ugifte <i>célibataires</i>	42	81	123	169	171	340	17	22	39	199	312	511
	Gifte <i>mariés</i>	"	50	50	"	177	177	"	10	10	1	176	177
	Enkestand <i>veuvage</i>	"	1	1	"	7	7	"	2	2	5	12	17
Uangiven Alder <i>âge inconnu</i> Tilsammen <i>total</i>		42	132	174	169	355	524	17	34	51	205	500	705
Tilsammen Forsørgede nourris	Ugifte <i>célibataires</i>	33010	37448	70458	126362	134106	260468	16774	17852	34626	135716	144855	280571
	Gifte <i>mariés</i>	76	31956	32032	251	163218	163469	27	14466	14493	274	114923	115197
	Enkestand <i>veuvage</i>	48	805	853	582	3444	4026	36	349	385	198	2904	3102
Tilsammen <i>total</i>		33134	70209	103343	127195	300768	427963	16837	32667	49504	136188	262682	398870
I alt Forsørgere og Forsørgede soutiens et nourris		90676	87061	177737	498373	450624	948997	39199	32875	72074	344876	329737	674613

gteskabelig Stilling ved Folketællingen 1901. Hele Landet.
vil au recensement de 1901. Tout le pays.

V. Handel og Omsætning <i>commerce</i>			VI. Daglejere, Arbejds- mænd, Tyende <i>journaliers et domestiques</i>			VII. De, der leve af deres Midler <i>vivant de leurs moyens</i>			VIII. Offentlig understøttede <i>assistance publique</i>			IX. Uangiven Virk- somhed <i>profession non indiquée</i>			I-IX. Hele Befolk- ningen <i>population totale</i>			
M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	M. s. m.	Kv. s. f.	Tils. m. + f.	
521	109	630	707	4620	5327	991	1022	2013	1405	1167	2572	259	93	352	64389	57577	121966	
2794	715	3509	1075	16282	17357	104	104	208	263	219	482	191	191	382	51445	48696	100141	
"	"	"	"	1	1	"	"	"	"	1	1	"	"	"	3	14	17	
"	"	"	"	"	"	"	1	1	"	"	"	"	"	"	"	1	1	
2794	715	3509	1075	16283	17358	104	105	209	263	220	483	191	191	382	51448	48711	100159	
12295	5525	17820	3795	35518	39313	102	186	288	901	492	1393	1268	1087	2355	126378	100601	226979	
1201	163	1364	255	107	362	18	13	31	12	28	40	8	48	56	11888	1579	13467	
6	23	29	1	43	44	2	32	34	5	20	25	"	24	24	105	274	379	
13502	5711	19213	4051	35668	39719	122	231	353	918	540	1458	1276	1159	2435	138371	102454	240825	
4832	2204	7036	1455	11122	12577	92	157	249	518	363	881	518	465	983	41566	31363	72929	
4937	195	5132	706	194	900	47	28	75	58	59	117	80	112	192	41930	3227	45157	
44	95	139	4	178	182	4	86	90	12	30	42	5	45	50	547	1010	1557	
9813	2494	12307	2165	11494	13659	143	271	414	588	452	1040	603	622	1225	84043	35600	119643	
5690	4439	10129	1740	17192	18932	1090	3614	4704	2627	2164	4791	667	944	1611	47365	57426	104791	
35292	2099	37391	4616	2034	6650	2924	345	3269	1164	875	2039	547	412	959	294265	17704	311969	
1801	3972	5773	391	5861	6252	609	6637	7246	716	1734	2450	73	1225	1298	16112	37509	53621	
42783	10510	53293	6747	25087	31834	4623	10596	15219	4507	4773	9280	1287	2581	3868	357742	112639	470381	
388	438	826	136	1483	1619	1695	4730	6425	1434	2659	4093	83	265	348	6902	11881	18783	
4585	260	4845	862	241	1103	11720	371	12091	5051	739	5790	1088	209	1297	72051	3075	75126	
1218	1540	2758	306	2420	2726	10316	25070	35386	5048	16420	21468	585	1707	2292	29291	56888	86179	
6191	2238	8429	1304	4144	5448	23731	30171	53902	11533	19818	31351	1756	2181	3937	108244	71844	180088	
298	59	357	48	272	320	17	28	45	46	63	109	383	321	704	1735	1043	2778	
121	5	126	12	11	23	8	"	8	7	11	18	13	13	26	632	79	711	
12	17	29	7	36	43	19	67	86	20	35	55	18	24	42	148	252	400	
431	81	512	67	319	386	44	95	139	73	109	182	414	358	772	2515	1374	3889	
26818	13489	40307	8956	86489	95445	4091	9841	13932	7194	7127	14321	3369	3366	6735	339780	308587	648367	
46136	2722	48858	6451	2588	9039	14717	757	15474	6292	1713	8005	1736	794	2530	420769	25678	446447	
3081	5647	8728	709	8538	9247	10950	31893	42843	5801	18239	24040	681	3025	3706	46203	95934	142137	
76035	21858	97893	16116	97615	113731	29758	42491	72249	19287	27079	46366	5786	7185	12971	806752	430199	1,236951	
45380	46091	91471	9806	9822	19628	4820	5540	10360	2326	2414	4740	6715	5232	11947	376356	377357	753713	
"	14	14	"	1	1	"	3	3	"	1	1	"	11	11	"	149	"	149
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
45380	46105	91485	9806	9823	19629	4820	5543	10363	2326	2415	4741	6715	5243	11958	376356	377506	753862	
982	6935	7917	112	568	680	677	5462	6139	68	541	609	1858	1758	3616	7516	39630	47146	
96	40611	40707	10	5096	5106	7	4325	4332	3	900	903	14	3509	3523	544	345819	346363	
6	319	325	1	31	32	"	109	109	"	27	27	1	369	370	39	2221	2260	
1084	47865	48949	123	5695	5818	684	9896	10580	71	1468	1539	1873	5636	7509	8099	387670	395769	
25	207	232	1	26	27	14	299	313	2	35	37	8	113	121	357	1731	2088	
24	2711	2735	6	562	568	27	9818	9845	7	3309	3316	34	824	858	311	49877	50188	
79	912	991	5	99	104	22	198	220	1	31	32	12	180	192	947	7534	8481	
128	3830	3958	12	687	699	63	10315	10378	10	3375	3385	54	1117	1171	1615	59142	60757	
80	125	205	28	42	70	12	27	39	1	10	11	63	152	215	611	942	1553	
5	83	88	1	11	12	"	19	19	"	7	7	"	64	64	7	597	604	
3	4	7	"	"	"	"	1	1	"	"	"	"	9	9	8	36	44	
88	212	300	29	53	82	12	47	59	1	17	18	63	225	288	626	1575	2201	
46467	53358	99825	9947	10458	20405	5523	11328	16851	2397	3000	5397	8644	7255	15899	384840	419660	804500	
125	43419	43544	17	5670	5687	34	14165	14199	10	4217	4227	48	4408	4456	862	396442	397304	
88	1235	1323	6	130	136	22	308	330	1	58	59	13	558	571	994	9791	10785	
46680	98012	144692	9970	16258	26228	5579	25801	31380	2408	7275	9683	8705	12221	20926	386696	825893	1,212589	
122715	119870	242585	26086	113873	139959	35337	68292	103629	21695	34354	56049	14491	19406	33897	1,193448	1,256092	2,449540	

Anvendelse af samme Inddeling i 9 Erhvervs-Hovedgrupper, som er benyttet i de foregaaende Afsnit (jfr. navnlig Tabel 126) findes i foranstaaende Tabel 132 (Side 176—177).

For 1901 er Kombinationen af Erhvervsoplysningerne og Oplysningerne om Alder og ægteskabelig Stilling meget udførligt fremstillet i Statistisk Tabelværk, Femte Række, Litra A, Nr. 4 (Tabellerne 5 og 6, samt Tekstafdelingen Side 56*—70*). Et Sammendrag findes i foranstaaende Tabel 133 (Side 178—179), hvis Inddeling i Erhvervs-Grupper svarer til den nys nævnte Tabel for 1787¹⁾.

Som det vil ses af Forspalterne til de to Tabeller, er Bearbejdelsen — bortset fra Erhvervsgrupperingen — foretaget paa meget forskellig Maade ved de to paa-gældende Tællinger. Medens Tællingen af 1901 skelner mellem Forsørgere og Forsørgede, kender den af 1787 ikke en saadan Sondring, og medens den sidstnævnte Tælling deler Befolkningen inden for hver Erhvervsgruppe i tiaarige Aldersklasser, har Tællingen 1901 kun 6 Aldersgrupper for Forsørgerne og 3 for de Forsørgede. For at kunne drage Sammenligninger mellem de to Opgørelser vilde man derfor være nødt til at foretage en Række Beregninger, der mere eller mindre maatte hvile paa Skøn, men en Sammenligning paa saa usikkert Grundlag er der næppe Anledning til at foretage.

Derimod turde de to Tabeller frembyde adskillig Interesse hver for sig, men da Betydningen af denne Statistik nok saa meget maa søges i de mange Enkeltoplysninger, der gives til Brug ved Beregninger i specielle Øjemed, som i de almindelige Resultater, skal man her nøjes med at henvise til selve Tabellerne.

6. Talforholdet mellem Mænd og Kvinder i Erhvervs-Befolkningen.

Proportion d'hommes et de femmes dans les professions.

Talforholdet mellem Mænd og Kvinder i den erhvervsmæssigt beskæftigede Del af Befolkningen kan man paa Grundlag af Folketællingerne ikke følge længere tilbage i Tiden end til 1855. Tællingerne 1834,

¹⁾ Tyende ved Husgerning ere saa vel for 1901 (Tabel 133) som for 1787 (Tabel 132) opførte i Erhvervsgruppe VI. Derimod ere Erhvervstyende i 1901 opførte under de Erhvervsgrupper, hvortil Husbonden hører.

1840, 1845 og 1850 have overhovedet ikke i Erhvervs-tabellerne nogen Deling efter Køn, og hvad de to ældre Tællinger angaar (1787 og 1801), er der ganske vist inden for hver Erhvervsgruppe sondret mellem Mænd og Kvinder, men da disse Tællinger — som foran nævnt — ikke have udsondret Forsørgerne fra de Forsørgede, ville Tallene vanskeligt kunne benyttes til Sammenligning med de Oplysninger, der foreligge fra Tiden 1855—1901. For de 6 Tællinger i sidstnævnte Periode indeholdes de absolute Tal for mandlige og kvindelige Forsørgere i foranstaaende Tabeller 129 og 131.

Som anført foran Side 47 have samtlige Folketællinger for hele Befolkningen under eet vist en Overvægt for Kvindekønnet, en Overvægt, som i største Delen af den her omhandlede Periode er bleven forholdsvis større og større fra Tælling til Tælling. Af 1000 Personer var i 1855 og 1860 henholdsvis 495 og 496 Mænd, i 1870 udgjorde Mændene 494 Promille, i 1880 var Forholdstallet sunket til 491, i 1890 til 488 og i 1901 til 487. Undersøger man Talforholdet mellem de to Køn inden for hver af de tre Grupper: Forsørgere, Forsørgede og Tyende, finder man, at Forøgelsen i Kvindernes relative Overtal saa at sige udelukkende falder paa den første og den sidste Gruppe, medens de Forsørgede gennem hele Perioden have haft omtrent samme Sammensætning efter Køn; nu som før høre ca. 34 pCt. af de Forsørgede til Mandkønnet, ca. 66 pCt. til Kvindekønnet. For Forsørgerne og Tyendeklassens Vedkommende stillede Forholdet sig saaledes:

Aar	Af samtlige Forsørgere vare:		Af samtlige Tyende vare:	
	Mænd pCt.	Kvinder pCt.	Mænd pCt.	Kvinder pCt.
1855.....	80,5	19,5	47,9	52,1
1860.....	80,8	19,2	48,0	52,0
1870.....	79,4	20,6	47,7	52,3
1880.....	79,7	20,3	45,8	54,2
1890.....	76,9	23,1	43,8	56,2
1901.....	73,2	26,8	37,6	62,4

Medens der i 1855 fandtes over 4 Gange saa mange mandlige som kvindelige Forsørgere, var Forholdet i 1901 forandret saaledes, at Antallet af mandlige Forsørgere end ikke var tre Gange saa stort som af kvindelige. I Tyendeklassen var i 1855 Mænd og Kvinder nogenlunde lige talrigt repræsenterede, men i 1901 fandtes der mere end 3 kvindelige Tyende for hver 2 mandlige.

For Forsørgerklassen inden for de forskellige Erhvervsgrupper fremgaar Talforholdet mellem Mænd og Kvinder af efterstaaende Oversigt:

Aar	Af samtlige Forsørgere i hver Gruppe vare Mænd:			
	Immateriel Virksomhed pCt.	Landbrug o. l. pCt.	Haandværk og Industri pCt.	Handel og Omsætning pCt.
1855.....	92,6	92,8	81,9	87,7
1860.....	91,7	85,8	81,7	87,5
1870.....	90,8	84,3	82,9	88,7
1880.....	87,8	89,1	82,1	86,3
1890.....	84,0	85,9	79,8	85,5
1901.....	77,4	82,3	75,6	78,8

I det hele og store pege disse Forholdstal i samme Retning. Stærkest viser Kvindekønnets Fremgang sig i Gruppen «Immateriel Virksomhed»; af de til denne Gruppe henførte Forsørgere var i 1855 kun hver femtende en Kvinde, men i 1901 næsten hver fjerde.

Fortegnelse

over

officielle statistiske Publikationer

vedrørende

Befolkningsforholdene i Danmark 1801—1901¹⁾.

a. Folketællingerne.

1801. } Statistisk Tabelværk. Ældste Række, 1. Hæfte.
1834. }
1840. Statistisk Tabelværk. Ældste Række, 6. Hæfte.
1845. Statistisk Tabelværk. Ældste Række, 10. Hæfte.
1850. Statistisk Tabelværk. Ny Række, 1., 3. og 7. Bd.
1855. { Statistisk Tabelværk. Ny Række, 12. Bd., 1.—2. Afdeling.
{ Meddelelser fra det statistiske Bureau (1. Række), 3. Samling, II.
1860. { Statistisk Tabelværk. 3. Række, 1. Bd.
{ Meddelelser fra det statistiske Bureau (1. Række), 6. Samling, VI.
1870. { Statistisk Tabelværk. 3. Række, 18. Bd.
{ Statistiske Meddelelser. 2. Række, 12. Bd., I.
1880. { Statistisk Tabelværk. 4. Række, Litra A, Nr. 3.
{ Statistiske Meddelelser. 3. Række, 4. Bd., IV.
1890. { Statistisk Tabelværk. 4. Række, Litra A, Nr. 8 a og b.
{ Statistiske Meddelelser. 3. Række, 12. Bd., I.
1901. { Statistisk Tabelværk. 5. Række, Litra A, Nr. 3 og 4.
{ Statistiske Meddelelser. 4. Række, 10. Bd., 3. Hæfte.

b. Statistikken over Ægteskaber, Fødte og Døde.

- 1801—33. Statistisk Tabelværk. Ældste Række, 1. Hæfte.
1834—39. Statistisk Tabelværk. Ældste Række, 6. Hæfte.
1840—44. Statistisk Tabelværk. Ældste Række, 10. Hæfte.
1845—49. Statistisk Tabelværk. Ny Række, 1. Bd.
1850—54. Statistisk Tabelværk. Ny Række, 17. Bd.
(Dødeligheden 1845—54: Statistisk Tabelværk. Ny Række, 17. Bd., Indledningens 2. Afdeling.)
1855—59. Statistisk Tabelværk. 3. Række, 2. Bd.
1860—64. Statistisk Tabelværk. 3. Række, 12. Bd.
1865—69. Statistisk Tabelværk. 3. Række, 25. Bd.
1870—74. Statistisk Tabelværk. 4. Række, Litra A, Nr. 1.
1875—79. Statistisk Tabelværk. 4. Række, Litra A, Nr. 2.
1880—84. Statistisk Tabelværk. 4. Række, Litra A, Nr. 5.
1885—89. Statistisk Tabelværk. 4. Række, Litra A, Nr. 7.
1890—94. Statistisk Tabelværk. 4. Række, Litra A, Nr. 9.
1895—1900. Statistisk Tabelværk. 5. Række, Litra A, Nr. 2.

Anm. Angaaende Dødsarsags-Statistikken se foran Side 145.

¹⁾ Med Hensyn til Folketællingerne 1769 og 1787 henvises til Litteratur-Over-
sigerne i: A. Holck's «Dansk Statistiks Historie 1800—1850» (Side 137 ff.).

Label over Folketællingen i de øvrige Kiøbsteder i Danmark.

Alder	Stand	Dristlige Embedsmænd		Land-Officerer		Soldater		Høv-Officerer		Civile Embedsmænd		Kiøbmand		Deres Karle og Dreng		Kunstnere og Fabrikanter		Deres Karle og Dreng		Saandværtsmand		Deres Sævenne og Dreng		Skippere, Siffer og Søfarende		Andenkaaring Dri-vende		Eeneste-folk		Dag-leiere		Kontenrer		Pensio-nister		Lægtige		Andre		Summa					
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	Prege			
1-10	ugift	229	232	99	84	714	726	10	0	788	809	459	518	13	3	449	443	150	120	2270	2220	240	225	793	762	900	994	123	180	782	714	22	31	120	109	245	251	528	515	9030	8950	17980			
11	ugift	101	133	51	46	489	212	1	5	273	337	229	314	257	1	176	196	300	97	725	837	1482	73	511	324	344	504	667	2158	169	213	25	38	84	156	109	133	576	355	6507	6149	12716			
	gift	0	2	0	2	0	11	0	0	0	9	0	6	0	0	2	0	1	1	25	0	1	0	3	0	12	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	82	83	
	Ent.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	ugift	101	135	51	48	489	223	1	5	273	340	229	320	257	1	176	198	300	98	724	862	1482	74	511	327	344	510	667	2150	169	210	25	38	84	156	109	154	576	358	6508	6231	12799			
	gift	67	48	92	19	1569	17	3	3	97	116	93	124	258	0	52	103	322	80	146	222	1587	13	362	82	158	174	1416	412	48	81	9	31	13	90	28	97	119	217	6281	5619	11900			
	Ent.	0	1	0	0	7	1	0	0	3	2	2	7	0	0	1	2	1	11	4	3	1	0	3	0	1	12	5	9	1	8	0	0	0	2	0	8	0	18	29	81	110			
30	ugift	79	119	99	50	1780	323	3	4	135	310	146	289	251	1	140	229	340	116	554	783	1486	110	517	288	279	430	1459	4190	142	246	12	39	15	102	32	116	150	302	7045	8053	15098			
	gift	12	70	7	51	204	308	0	1	38	192	51	138	1	1	87	124	17	25	344	558	98	97	152	206	120	244	38	83	93	137	3	6	2	10	4	11	37	70	1335	2353	3688			
	Ent.	0	1	0	0	7	1	0	0	3	2	2	7	0	0	1	2	1	11	4	3	1	0	3	0	1	12	5	9	1	8	0	0	0	2	0	8	0	18	29	81	110			
40	ugift	34	14	63	11	637	1	2	1	84	32	53	36	43	2	20	26	67	60	91	63	270	8	83	19	59	87	623	1014	40	32	2	14	7	44	23	87	63	162	2208	1723	3991			
	gift	99	107	23	38	491	459	4	3	283	341	214	213	3	4	225	226	37	38	1063	1015	156	130	377	353	373	403	111	73	312	359	7	6	9	33	14	38	101	137	3902	4003	7905			
	Ent.	1	5	1	1	15	2	0	0	11	6	13	6	1	0	3	17	1	28	35	23	7	1	8	3	7	53	8	15	6	34	0	2	1	26	2	46	4	84	126	354	480			
50	ugift	134	120	87	50	1143	462	0	4	378	379	282	255	49	0	248	269	105	120	1191	1101	433	139	468	380	439	545	742	1104	358	445	9	22	17	103	39	171	168	393	6296	6080	12376			
	gift	24	12	29	2	253	0	0	0	48	12	20	16	18	1	9	13	27	46	44	21	73	7	7	16	80	164	244	32	42	5	11	17	34	20	107	36	128	849	783	1632				
	Ent.	4	3	7	2	21	1	0	0	24	12	17	17	0	0	10	41	4	61	32	31	11	2	15	7	17	102	9	20	17	37	1	16	4	59	12	134	2	160	227	747	974			
60	ugift	127	107	73	28	610	274	1	2	401	304	239	187	18	1	242	258	51	139	1057	985	201	121	353	352	401	527	260	362	409	477	12	40	63	103	47	297	122	410	4093	4974	9067			
	gift	99	90	37	24	334	273	1	2	329	280	202	134	0	0	223	204	20	32	946	913	117	112	330	338	363	348	93	38	360	378	6	13	42	70	15	36	84	122	3617	3444	7061			
	Ent.	4	3	7	2	21	1	0	0	24	12	17	17	0	0	10	41	4	61	32	31	11	2	15	7	17	102	9	20	17	37	1	16	4	59	12	134	2	160	227	747	974			
70	ugift	8	5	18	1	77	2	1	0	32	8	11	5	4	0	6	13	7	43	33	17	27	2	8	4	3	64	36	81	9	30	7	13	20	29	22	136	21	83	370	538	908			
	gift	72	32	28	12	156	188	2	0	316	221	136	83	2	0	146	145	10	9	715	639	76	64	229	177	274	240	37	22	288	220	9	5	58	60	43	31	74	98	2075	2206	4881			
	Ent.	11	17	8	3	14	2	0	0	23	14	16	38	0	0	19	38	2	73	57	70	8	4	15	15	20	171	8	11	25	62	6	20	7	101	10	249	23	247	272	1158	1430			
80	ugift	91	74	54	16	247	109	3	0	371	243	163	126	6	0	171	196	19	149	805	726	111	70	252	196	297	475	101	114	322	313	22	41	85	190	77	436	120	428	3317	3902	7219			
	gift	2	5	3	2	17	0	0	0	9	5	4	6	0	0	7	5	2	24	5	3	10	0	1	1	7	34	19	30	5	11	4	8	14	18	8	117	18	70	135	340	481			
	Ent.	3	13	10	1	6	2	0	0	28	30	11	26	0	0	23	46	0	91	38	108	6	4	19	25	21	138	10	9	25	46	5	43	18	99	38	340	24	239	307	1260	1567			
90	ugift	01	38	36	10	04	27	1	1	167	127	58	60	0	0	111	116	14	131	429	412	51	39	132	131	162	269	49	51	173	169	20	56	101	155	110	521	108	369	1849	2682	4531			
	gift	2	0	2	0	7	0	1	2	2	1	2	0	0	3	1	2	7	3	6	2	1	0	1	3	8	6	6	0	2	5	6	4	13	6	36	9	22	57	134	191				
	Ent.	13	6	3	2	12	4	0	0	30	21	13	10	0	0	27	18	0	2	87	89	11	4	23	22	45	24	5	1	43	30	7	4	38	18	46	48	23	17	448	525	773			
100	ugift	24	13	5	5	23	7	1	1	69	40	27	35	0	0	39	47	4	39	124	160	16	7	30	40	62	108	14	7	51	58	26	36	58	106	94	390	49	187	710	1286	2002			
	gift	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
	Ent.	3	4	0	2	1	0	0	0	2	6	3	9	0	0	1	2	0	4	8	34	3	3	0	5	5	29	0	1	1	4	0	6	11	26	25	118	4	37	65	290	355			
Summa	ugift	850	848	504	293	5072	2153	26	23	2612	2575	1636	1807	594	12	1580	1761	984	929	7176	7299	4082	789	3036	2483	2898	3895	3422	8111	2418	2650	149	310	574	1123	802	2482	1850	3023	40285	42563	82848			

